

GOVERNMENT OF INDIA
DEPARTMENT OF ARCHAEOLOGY
CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY

CLASS _____

CALL No. **BP a 3** *Khu/Kas*

D.G.A. 79.

THE JĀTAKA

(Part II)

[KHUDDAKANIKĀYA Vol. III. Part II]

General Editor
BHIKKHU J. KASHYAP

MUNSHI RAM MANOHAR LAL
ORIENTAL & FOREIGN BOOKSELLERS & PUBLISHERS
Post Box 1165, Nai Sarak, DELHI-6.

PĀLI PUBLICATION BOARD
(BIHAR GOVERNMENT)

B. E. 2503

V. E. 2016

1959

**CENTRAL ANTHROPOLOGICAL
LIBRARY, WASHINGTON, D. C.**

Acc. No. 10476 .....

Date 28.1.61 .....

Call No. B Pa.3 / Khui Kas .....

GENERAL PREFACE

The teaching of the prophets is generally distorted by the beliefs of the world and the interpretations of the priests. If we wish to ascertain what the founders of great religions taught, we have to get back to the original sources.

Buddhism in all its forms goes back to the life and teaching of the Buddha. While the austerities practised by him till he attained enlightenment appeal to the Hinayāna, the Pāli, or the Southern school, his life of service and compassion for 45 years after the attainment of enlightenment is the authority for the Mahāyāna, the Sanskrit or the Northern school.

The religious quest springs from the consciousness of the imperfection and suffering of the world. The questions which worried Tolstoy in the fiftieth year of his life disturb all thinking men. "What is life? Why should I live? Why should I do anything? Is there any meaning in life that can overcome inevitable death?" Nijinzky summed up the whole problem in his *Diary* when he wrote: "The whole life of my wife and all of mankind is death." How can we be saved from the body of this death? This is the problem of religion.

The Buddha traces suffering to selfish desire. Suffering is the result of tension between a living creature's essential impulse to try to make itself into the centre of the universe and its essential dependence on the rest of creation. Craving is that which binds the individual to the creative process. The individual with selfish desire becomes the slave of the universe. We can overcome suffering only if we get rid of *trṣṇā* or *taṇhā*. To attempt to get rid of suffering through the various devices of self-deception is not to cease to suffer but to suffer in a different way.

The Buddha formulates the eight-fold path of morality which helps us to eliminate selfish desire and overcome suffer-

ing. When the Upaniṣads declare, "That thou art", *tat tvam asi*, it is not a mere statement of fact. It is a call to action. Make thyself that which thou know thou canst be. Whereas the Hindu mind believes in a permanent element in the individual which can stand firm and unshaken in the midst of change, the Buddhist stresses the dynamic character of the self. No change is possible with an unchanging consciousness. We can achieve the possibilities in us by the exertion of the will rather than by the play of the intellect. Religion is not a creed, but a vital process. It is no use railing against God or destiny when we are ourselves the authors of our disgrace. If few are chosen, it is because few choose to be chosen. The Buddha laid stress on the creative freedom of man. The Buddha did not encourage dependence on the supernatural. He could not conceive of a being capable of creating a world for the express purpose of its creatures praising him. The ten veramaṇīs or prohibitions or abstinences called *daśaśīla* or *daśaśikṣāpada* which the novices in the path of Buddhism utter are given in these words: "I take upon myself the abstinence, (1) from destroying life, (2) from taking what is not given, (3) from leading an unchaste life, (4) from speaking untruth, (5) from giving myself to intoxicating drugs, (6) from eating at irregular hours, (7) from seeing musical and dancing performances and other shows and pageants, (8) from wearing garlands, perfumes, unguents and other bodily decorations, (9) from using high couches and seats, (10) from accepting gifts of gold and silver." The first five are the Buddhist *pañcaśīla*.

Pāṇātipātā veramaṇī sikkhāpadaṃ samādiyāmi
 Adinnādānā veramaṇī sikkhāpadaṃ samādiyāmi
 Kāmesu micchācārā veramaṇī sikkhāpadaṃ samādiyāmi
 Musāvādā veramaṇī sikkhāpadaṃ samādiyāmi
 Surā-merayamajja-pamādaṭṭhānā
 veramaṇī sikkhāpadaṃ samādiyāmi

Conflicts in the world are conflicts in the human soul enlarged. If men were at peace within themselves, the outer conflicts between nations would inevitably cease. By practising the Buddha's *pañcaśīla* we will develop patience, courage, love

and unselfishness. The Buddha teaches us that even in an age of anxiety and violence, it is possible to gain and maintain inner harmony, which is not at the mercy of outward circumstance.

Nirvāṇaṃ paramaṃ sukhaṃ : Nirvāṇa is the highest bliss. It is not a negative state of annihilation but a positive state of joy, consciousness grown from an unhappy to a beatific one. The Buddha does not tell us that man is but a bubble on the turbulent surface of nature and that he has no destiny save to undergo dissolution. The Hindu affirms that man can realise his identity with Brahman, the ground of all being; the Buddhist says that man can live in a transfigured world where *saṃsāra* and *nirvāṇa* are one. In *Mahā-saccaka Sutta*, the Buddha himself is reported to have described the supreme triumph of reaching the goal of his quest as follows :

“When this knowledge, this insight had arisen within me, my heart was set free from intoxication of lusts, set free from the intoxication of becomings, set free from the intoxication of ignorance. In me, thus emancipated, there arose the certainty of that emancipation. And I came to know : “Rebirth is at an end. The higher life has been fulfilled. What had to be done has been accomplished. After this present life there is no further for this or that. This last insight did I attain to in the last watch of the night. Ignorance was beaten down, insight arose, darkness was destroyed, the light came, inasmuch as I was there strenuous, earnest, master of myself”. Thus ended the struggle of six long years.

The Buddha is said to be a physician. Even as the physician strives to restore to health a sick man, the Buddha tries to restore us to our normal condition. If our leaders become normal, we may be able to replace the present social order in which division, falsehood and violence prevail, by a new one in which humanity, truth and brotherhood will reign.

On the occasion of the 2,500th anniversary of the Buddha's parinirvāṇa, the Government of India decided to publish standard versions in Devanāgarī script of the complete Pali

and the Sanskrit texts of the two schools, Southern and Northern, in the hope that some of the readers of these books may be impelled to love the good, to practise altruism and hold their spirit aloof from the desires and ambitions of the world.

S. Radhakrishnan

INTRODUCTION

1. The Pāli Tipitaka

After the passing away of the Buddha at Kusinārā, the disciples had assembled to pay their last homage to him. The Venerable Mahā Kassapa, the chief of the congregation, was delivering words of consolation to the bereaved assembly, reminding them of the declaration of the Buddha :—“It is the very nature of all things near and dear to us that we must divide ourselves from them.” Subhadra, a monk who had received ordination in an advanced age, however, did not look gloomy. He took a perverted view of the situation and spoke :—“Do not grieve, brothers, for now we are definitely released from the restraint of the Great Teacher and his too rigid discipline. While the Teacher lived, we were constantly rebuked for failing to observe the hard rules; but now we are at liberty to do as we please; therefore, do not grieve.” These words sounded a note of warning against the future possible distortion of the Dhamma at the hands of faithless members of a similar category. The Venerable Mahā Kassapa felt an urgent need for convening a Grand Council of the leading Elders of the Saṅgha to make a full collection of the teachings, and also to adopt means for their right preservation and transmission to posterity. He addressed the Bhikkhus thus :—“Come, friends, let us chant together the Dhamma and the Vinaya....” The Venerable Mahā Kassapa drew a list of five hundred names of the topmost disciples to be appointed as members of the Council. At first, the name of the Venerable Ānanda was left out in view of the fact that he had not attained Arhathood till then. But, as no one else in the Saṅgha had the privilege of listening to the Teacher so very closely and for such a long period of time, his participation was deemed necessary and important. He was, consequently, asked to go to a suitable abode and develop insight, so as to become an Arhat and be able in time to join the Council. King Ajātasattu made necessary arrangements for the accommodation

and convenience of the convention at Rājagaha, a favourite resort of the Teacher himself. A spacious beautiful pavilion was raised for the meeting at the entrance of the Sattapaṇṇi cave, on the northern side of the Vebhāra Hill.

Venerable Ānanda made the best efforts to train himself in developing insight. He kept walking up and down for the whole night absorbed in deep meditation; and, early in the morning, as he was going to stretch himself on the bed, his feet had left the ground and the head had not reached the pillow, at that moment, as if by a flash of light, darkness was dispelled and the sublime light of sainthood dawned upon him. And, through his miraculous superhuman power of an Arhat, he appeared all of a sudden on his appointed seat in the hall, as if emerging out of the ground, exactly as the proceedings were going to be started.

With the permission of the Saṅgha, Venerable Mahā Kassapa asked Upāli questions on Vinaya, relating to the different monastic transgressions; the matter, the occasion, the individuals concerned, the principal rules (paññatti), the amended rules (anupaññatti) and all other details about them. In this, the Vinaya text was agreed upon and settled. Then, again, with the permission of the Saṅgha, he asked Ānanda questions on the Dhamma; the occasion of a sermon and the person or persons with reference to whom it was preached¹.

The commentry, Aṭṭhakathā, of a much later date, assumes that the Abhidhamma Piṭaka was also included in the collection of the Dhamma, and that the Tipiṭaka, as it is available to us, was finalised at this very stage.²

A century after the passing away of the Buddha, a great controversy arose in the Saṅgha concerning the interpretation of some Vinaya rules. This necessitated the holding of the Second Council at Vesālī. Seven hundred leading Elders

---

1. *Cullavagga, Chapter XI.*
Nidānakathā.

2. *Sumaṅgalavilāsini,*

from distant parts of the country assembled to take part in it; and they had drawn up a new edition of the Scripture, resulting in the fixing up of the Piṭakas, Nikāyas, Aṅgas and Dhammakkhandhas.¹

A century after, when King Asoka embraced Buddhism and gave patronage to its propagation, the richly furnished monasteries became centres of attraction even for the members of other sects. They donned the yellow robe, either by proper ordination or stealthily, and went about as Bhikkhus enjoying the privileges and honour given to them. They could not, however, leave their own inclinations behind, and began to twist and distort the Doctrine in their own ways. This led to a state of confusion, and it became difficult to distinguish the true principles from the coloured ones. The Elders felt the necessity of safeguarding the purity of the Dhamma by affecting a total purge of the alien elements in the philosophical life of the Saṅgha. This task was entrusted to the Venerable Moggaliputta Tissa, a saint, a thinker and a writer. He compiled a book called the Kathāvatthu, refuting all the foreign theories, which was adopted as a book of the Tipiṭaka at the Third Council held at Pāṭaliputta under his presidentship. After the council, Asoka despatched missionaries to the then civilised parts of the world for a wide propagation of the Dhamma.²

Prince Mahinda and Princess Saṅghamittā renounced the world and joined the Order to lead a mission to Sīhaladīpa (Ceylon). Since then, the island became a stronghold of Buddhism, and, even up to this day, has maintained the tradition of Pāli Tipiṭaka with all religious zeal.³

Up till then, the Tipiṭaka was traditionally handed down orally from teachers to pupils. The complete Scripture was compiled in the form of books for the first time in Ceylon in 29 B. C., under the patronage of king Vaṭṭagāmani Abhaya, with all the detailed classifications that are now obtained in the Pāli Tipiṭaka of the Theravāda School. This was done

---

1. *Cullavagga*, Chapter XI. 2. *Mahāvamsa*, Chapter V.
3. *Mahāvamsa*, op. cit.

at the Council convened for the purpose, known as the Fourth Great Council.¹

The Fifth Council, according to orthodox tradition, was held at Mandalay, Upper Burma, in 1871, under the patronage of King Mindon. In this Council, the entire Pāli Tipiṭaka was revised, re-edited and finally engraved on 729 marble slabs as follows²:—

Vinaya :	111 slabs
Sutta :	410 slabs
Abhidhamma :	208 slabs

Now, in this present age, there was the necessity of bringing out an up-to-date edition of the Tipiṭaka, printed on modern machines. This task was taken up by the Burmese Chaṭṭha Saṅgāyana, the Sixth Great Council, held in Rangoon, which opened on the 17th May 1954 in the artificially built Rock Cave, specially constructed for this purpose, at a little distance from the city. Two thousand and five hundred of the most erudite Bhikkhus, from all parts of the world, participated in chanting the Tipiṭaka together. A modern printing press was installed in a separate building, and there the texts were printed as soon as they received the sanction of the Saṅgāyana. The Council kept functioning for two years, and concluded on the fullmoon day, May 1956, synchronising with the 2500th Jayanti of the Buddha.

In Ceylon, Burma, Thailand and Cambodia the principal religion of the people is Theravāda Buddhism, that adheres to Pāli Tipiṭaka as its Scripture. There, they have been having editions of it in their own scripts. Pali Text Society, London, has been able to complete the publication of a major portion of it in Roman characters. But, as yet, it is not fully available in any script of India.

It is with a view to removing this want that the Government of India and the State Government of Bihar have jointly

---

1. *Mahāvamsa*, Chapter X – XXIII. 2. बौद्ध धर्म के २५०० वर्ष, १९५६, p. 35.

sanctioned a scheme of editing and publishing the entire Pāli Tipiṭaka in Devanāgarī, which will be complete in 40 volumes of about 400 pages each. This task has been entrusted to the Devanāgarī Tripiṭaka Publication Department, Nalanda. It aims at presenting a co-ordinated edition of the text based on the printed books in Roman, Sinhalese, Burmese and Siamese scripts.

The following chart will show the distribution of books in the literature :—

TIPITAKA

Vinaya Piṭaka	Sutta Piṭaka	Abhidhamma Piṭaka
1. Mahāvagga	1. Dīghanikāya	1. Dhammasaṅgaṇi
2. Cullavagga	2. Majjhimanikāya	2. Vibhaṅga
3. Pācittiya	3. Saṃyuttanikāya	3. Dhātukathā
4. Pārājika	4. Aṅguttaranikāya	4. Puggalapaṇṇatti
5. Parivāra	5. Khuddakanikāya, which contains the following fifteen books :—	5. Kathāvatthu
	i. Khuddakapāṭha	6. Yamaka
	ii. Dhammapada	7. Paṭṭhāna
	iii. Udāna	
	iv. Itivuttaka	
	v. Suttanipāta	
	vi. Vimānavatthu	
	vii. Petavatthu	
	viii. Theragāthā	
	ix. Therīgāthā	
	x. Jātaka	
	xi. Niddesa	
	xii. Paṭisambhidamagga	
	xiii. Apadāna	
	xiv. Buddhavaṃsa &	
	xv. Cariyāpiṭaka	

2. The Present Volume

The Jātaka occupies an important place in the Buddhist literature. It contains the stories of the previous lives of the Buddha, which show how the Bodhisatta had been devotedly making hard efforts towards the fulfilment of perfection in the ten great qualities for the attainment of Buddhahood. On suitable occasions, the Buddha was wont to narrate an event from a previous life of his, to explain that those tendencies had been active since long and that it was not a new phase altogether. As for example – at the antagonistic attitude of Devadatta towards himself, he narrated the story —

Long ago, a certain hawker of metal pots attempted to deceive a poor family and obtain a golden vase from them for a very low price. Another hawker, however, happened to visit the family in an interval of the transaction, and acquainted them with the real worth of it. This enraged the first hawker so much that, out of excitement, he vomitted hot blood then and there and expired of heart failure.

The Buddha revealed that the first hawker was the same as Devadatta and the second hawker was none else but he himself and that the antagonism of Devadatta towards him had been growing since then.

Such stories of the previous births of the Buddha are called Jātaka. Later on, the number of such stories went on increasing till it reached the size of the Jātaka as available to us in the Tipiṭaka. At the end of a Jātaka, there is invariably a concluding stanza or stanzas. The Jātakas, having only a single stanza at the end, have been collected in the first chapter called the Ekakanipāta. Similarly, there are as many as twenty-two chapters in the book – called the Dukanipāta, Tikanipāta etc. according to the number of the stanzas occurring in the Jātakas collected in them.

The present volume is simply a collection of these stanzas. Their stories have been narrated in full in the commentary called the *Jātakatṭhakathāvaṇṇanā*. It seems that then these stories had been so very prevalent and popular that it was enough when the stanzas alone were cited. The whole story was understood by it. This is why the stanza alone have been incorporated as a book of *Jātaka* in the main body of the Scripture. But, now, as the tradition has been lost, this book would be of little use to us without the *Jātakatṭhakathāvaṇṇanā*. Its importance, however, is great as a source of materials for research in the prosody of early Pāli.

We must remember that the publication of the Pāli Tipiṭaka will never be deemed as complete without the volumes of the *Jātakatṭhakathāvaṇṇanā*, comprising about two thousand pages, a store of materials for the reconstruction of the cultural history of our country.

3. The Present Edition

The present edition has been prepared co-ordinating the following texts :—

Burmese – Chaṭṭhasaṅgāyana publication, 1956.

Siamese – Mahāmakūṭa Government publication, 1926.

Sinhalese – edited by Rev. Piyatissa Thero, 1954.

Roman – (only Gāthā portions) edited by V. Fausböll, 1877-1887.

For preparing our MSS, we have adopted the Chaṭṭhasaṅgāyana edition as our basic text, an edition that has been brought out by the efforts and sanction of an international Saṅgh constituting of the zealous holders of the orthodox Theravāda tradition.

The details of the principles of editing in this volume have been the same as those adopted in the previous ones.

×

×

×

×

Shri Lakshmi Narayan Tiwari, M. A., Editor, has finalised the Press Copy of this Volume and he and his associates have worked very hard in getting this published in time.

Varanasi

25th August, 1959.

Bhikkhu J. Kashyap

आमुख

१. पालि तिपिटक

कुशीनगर में बुद्ध के निर्वाण के पश्चात् उनके शिष्यगण एकत्रित हो अपनी-अपनी श्रद्धा-ञ्जलि अर्पित कर रहे थे। उस समय सङ्घनायक आयुष्मान् 'महाकस्सप' सभी को सान्त्वना देते हुए बुद्ध के उपदेश का स्मरण दिला रहे थे—“सभी वस्तुयें अनित्य हैं और उनसे वियोग होना अवश्यम्भावी है”। उस परिषद् में 'सुभद्' नामक एक वृद्ध प्रव्रजित भिक्षु भी था, जो दुःखी होने के स्थान पर बुद्ध के निर्वाण पर प्रसन्नता प्रकट करते हुए कह रहा था—“भिक्षुओ, दुःखी मत हो। अब हम उस महाश्रमण के कठिन नियन्त्रण से मुक्त हो गये। वह बराबर कहता रहता था—‘यह करना तुम्हें विहित है और यह नहीं’। अब हम स्वेच्छा से जो चाहेंगे करेंगे और जो नहीं चाहेंगे नहीं करेंगे। अतः आप लोग दुःखी न हो”। 'सुभद्' के इन शब्दों से चेतावनी सी मिली और आयुष्मान् 'महाकस्सप' ने इस आवश्यकता का अनुभव किया कि प्रमुख भिक्षुओं की एक बैठक का आयोजन हो, जिसमें बुद्ध-वचन का प्रामाणिक संग्रह कर लिया जाय, जिससे धर्म की सुरक्षा हो सके और आगामी पीढ़ियों में उसकी परम्परा अबाधगति से चल सके। अतः उन्होंने भिक्षुओं को सम्बोधित किया—“आवुसो, हम लोग 'धम्म' और 'विनय' का सङ्ग्राह्य करें”। उन्होंने उक्त बैठक में भाग लेने के लिये सुयोग्य भिक्षुओं की एक नामावली तैयार की। पहले तो उन्होंने आयुष्मान् आनन्द का नाम उसमें सम्मिलित नहीं किया; क्योंकि तब तक वे अर्हत्-पद को प्राप्त न कर सके थे। परन्तु सम्पूर्ण सङ्घ में भगवान् के निकटतम सम्पर्क में रहकर उनके वचन श्रवण करने का सौभाग्य आयुष्मान् आनन्द के अतिरिक्त और किसी को नहीं प्राप्त हुआ था। अतः अन्त में आयुष्मान् 'महाकस्सप' को उनका भी नाम सम्मिलित करना पड़ा। आयुष्मान् आनन्द भी पूरी श्रद्धा और वीर्य से ध्यानाभ्यास में तल्लीन हो गये, जिससे वे बैठक की तिथि के पूर्व ही अर्हत्-पद की प्राप्ति करने में समर्थ हो सकें।

तत्कालीन मगध-सम्राट अजातशत्रु ने राजगृह के 'वेभार' पर्वत के उत्तर-पार्श्व में स्थित 'सत्तपण्णी' गुहा के द्वार पर एक विस्तृत रम्य मण्डप का निर्माण कराया, जिसमें भिक्षुओं की उक्त बैठक प्रारम्भ हुई।

उधर आयुष्मान् आनन्द को भी अपने प्रयत्न में सिद्धि-लाभ हुआ। सारी रात वे ध्यान-मग्न हो चक्रमण करते रहे। प्रातःकाल जैसे ही वे गय्या पर लेटने के लिये बैठे, उनके पैर भूमि से उठ चुके थे और उनका सिर तकिये तक पहुँचा भी न था कि इसी बीच उनका अज्ञानान्धकार नष्ट हो गया और उनमें परम ज्ञान की ज्योति का प्रादुर्भाव हुआ। उन्होंने अर्हत्-पद को प्राप्त

कर लिया। अपनी दिव्य शक्ति से वे बैठक प्रारम्भ होने के क्षण ही मण्डप में अपने लिये निर्धारित आसन पर ऐसे विराजमान हुए मानों वे पृथ्वी के गर्भ से उद्भूत हुये हों।

सङ्घ की अनुमति लेकर आयुष्मान् 'महाकस्सप' ने उपालि से विनय के नियम पूछे और आयुष्मान् उपालि ने भी सङ्घ को उन प्रश्नों का सविस्तार उत्तर दिया। फिर उमी प्रकार आयुष्मान् 'महाकस्सप' ने आनन्द से भगवान् बुद्ध के उपदिष्ट धर्म पर प्रश्न किये, जिनका उन्होंने पूर्णरूपेण उत्तर दिया। इस प्रकार इसमें 'विनय' और 'धम्म' दोनों का संग्रह किया गया।^१ पर इस सङ्गीति के कई शताब्दी पश्चात् लिखे गये 'अट्टकथा-साहित्य' में यह उल्लेख मिलता है कि इसी पहली बैठक में ही 'अभिधम्मपिटक' का भी संग्रह हो गया था और जिस रूप में आज हमें 'तिपिटक' साहित्य मिलता है, उमी रूप में उसका उसी समय निर्माण हुआ था।^२

बुद्ध-निर्वाण के एक शताब्दी पश्चात् विनय के नियमों को लेकर एक बड़ा विवाद खड़ा हुआ, जिस पर निर्णय करने के लिये वैशाली में एक दूसरी बैठक बुलाई गई। इसमें देश के सुदूर प्रान्तों के चुने हुये विख्यात सात सौ भिक्षु सम्मिलित हुये। इसी कारण यह द्वितीय सङ्गीति 'सप्तशतिका' नाम से प्रसिद्ध है।^३

इसके एक सौ वर्ष बाद जब सम्राट् अशोक ने बौद्ध-धर्म ग्रहण किया और उसके प्रचार को राज्याश्रय प्राप्त हुआ, तब लाभ देखकर अन्य मतावलम्बी भी बौद्ध-विहारों की ओर आकृष्ट हुये। विधिवत् प्रव्रज्या ग्रहण करके अथवा चुपचाप ही पीले वस्त्र धारण कर वे अपने को बौद्ध-भिक्षु घोषित करके विहारों में रहने लगे। किन्तु उनके लिये अपने पुराने संस्कार और विचार छोड़ना सरल नहीं था। अतः उन्होंने अपनी-अपनी तरह से धर्म की उलट-पलट व्याख्या करनी प्रारम्भ कर दी। फलतः भिक्षु-सङ्घ के बौद्धिक जीवन में एक उच्छृङ्खलता प्रकट हुई और धर्म के वास्तविक स्वरूप का निर्णय करना कठिन हो गया। धर्म के नायक स्थविर भिक्षुओं ने धर्म की शुद्धता को चिरस्थायी रखने के लिये तथा उसे विरोधी तत्त्वों से मुक्त रखने के लिये एक तीसरी सङ्गीति की आवश्यकता समझी। सम्राट् अशोक के गुरु आयुष्मान् 'मोग्गलिपुत्त तिस्स' के नेतृत्व में पाटलिपुत्र के 'अशोकाराम' नामक विहार में इस सङ्गीति की बैठक हुई। आयुष्मान् 'तिस्स' ने अशुद्ध मतों का खण्डन करते हुए और मौलिक परम्परा से मान्य शुद्ध 'स्थविरवाद' नामक धर्म के स्वरूप का प्रतिपादन करते हुए 'कथावत्थु' नामक एक ग्रन्थ की रचना की, जिसे सङ्घ ने तीसरी सङ्गीति में बुद्ध-वचन का ही गौरव प्रदान किया। आज भी यह 'तिपिटक-साहित्य' का एक अमूल्य ग्रन्थ माना जाता है। इस सङ्गीति के पश्चात् अशोक ने सुदूर देशों में प्रचार करने के निमित्त धर्मदूतों को भेजा।^४

१. चुल्लवग्ग, ग्यारहवाँ 'खन्धक'।
२. सुमङ्गलविलासिनी, निदान कथा।
३. चुल्लवग्ग, बारहवाँ 'खन्धक'।
४. महावंस, पाँचवाँ अध्याय।

राजकुमार 'महिन्द' और राजकुमारी 'सङ्घमिता' ने गृह त्याग कर भिक्षु-सङ्घ में प्रव्रज्या ग्रहण की। उन लोगों ने दक्षिण में सुदूर लङ्काद्वीप की यात्रा की और वहाँ वे धर्म की स्थापना करने में सफल हुये। आज तक बौद्ध 'पालि-तिपिटक' की परम्परा लङ्का में अनुप्राणित हो रही है।^१

ईसा पूर्व २९ में राजा 'वट्टगामिनी अभय' के संरक्षण में एक चौथी सङ्गीति की बैठक हुई, जिसमें सम्पूर्ण 'तिपिटक' लिपिवद्ध कर लिया गया।^२ फिर स्थविरवाद की मान्यता के अनुसार बर्मा देश के माण्डले नामक नगर में १८७१ ई० में राजा मिण्डन के संरक्षण में पाँचवीं सङ्गीति का आयोजन हुआ, जिसमें सारे 'तिपिटक' का संशोधन और सम्पादन किया गया और उन्हें सङ्गमरमर की पट्टियों पर इस प्रकार उत्कीर्ण कर दिया गया:^३—

विनय	१११ पट्टियाँ
सुत्त	४१० पट्टियाँ
अभिधम्म	२०८ पट्टियाँ

लोग इस आवश्यकता का अनुभव कर रहे थे कि अब इस युग में आधुनिकतम यन्त्रों पर 'तिपिटक' का सुन्दर से सुन्दर मुद्रित संस्करण प्रकाशित किया जाय। बर्मा में होने वाले 'छट्ट सङ्गायन' में इस अभाव की पूर्ति करने का निश्चय किया गया। राजधानी रंगून से कुछ ही दूर सुन्दर निर्मित पापाण-गृहा में १७ मई, १९५४ को सङ्गायन की बैठक प्रारम्भ हुई। संसार के विभिन्न देशों से आमन्त्रित ढाई सहस्र विद्वान् भिक्षुओं ने सङ्गायन में भाग लिया। सङ्गायन द्वारा स्वीकृत मूल 'तिपिटक' वहीं अपने मुद्रणालय में मुद्रित कर लिया गया। १९५६ ई० की पच्चीस-सौवीं बुद्ध-जयन्ती के दिन सङ्गायन की बैठक पूरी हुई।

लङ्का, बर्मा, थाईलैण्ड और कम्बोडिया आदि में राष्ट्रधर्म बौद्ध-स्थविरवाद है, जिसका सर्वमान्य ग्रन्थ है :—'पालि-तिपिटक'। उन देशों में उनकी अपनी-अपनी लिपियों में समय-समय पर 'तिपिटक' के सुन्दर से सुन्दर संस्करण प्रकाशित होते रहे हैं। लन्दन की 'पालि टेक्स्ट सोसायटी' ने भी 'तिपिटक' के अधिकांश का प्रकाशन रोमन लिपि में किया है। किन्तु अभी तक भारतवर्ष की किसी लिपि में यह अमूल्य साहित्य उपलब्ध नहीं है।

१. महावंस, वही।

२. महावंस, अध्याय १०-२३।

३. बौद्धधर्म के २५०० वर्ष, १९५६, पृ० ३५।

इस अभाव की पूर्ति के उद्देश्य से केन्द्रीय तथा बिहार सरकार के संयुक्त प्रयत्न से सम्पूर्ण 'पालि-तिपिटक' को देवनागरी लिपि में सम्पादित तथा मुद्रित करने की योजना स्वीकृत की गई। प्रायः चार-चार सौ पृष्ठों वाले चालीस खण्डों में यह प्रकाशन समाप्त होगा। इसे पूर्ण करने का भार नालन्दा के 'देवनागरी तिपिटक प्रकाशन विभाग' को सौंपा गया है। इस प्रकाशन का मुख्य उद्देश्य रोमन, सिंहली, बर्मी तथा स्यामी लिपियों में मुद्रित ग्रन्थों के आधार पर एक प्रामाणिक देवनागरी-संस्करण उपस्थित करना है।

'तिपिटक' के ग्रन्थों का विभाजन किस प्रकार है, यह निम्न तालिका से प्रकट होगा :—

तिपिटक		
विनयपिटक	सुत्तपिटक	अभिधम्मपिटक
१. महावग्ग	१. दीघनिकाय	१. धम्मसङ्गणि
२. चुल्लवग्ग	२. मज्झिमनिकाय	२. विभङ्ग
३. पाराजिक	३. संयुत्तनिकाय	३. धातुकथा
४. पाचित्तिय	४. अङ्गुत्तरनिकाय	४. पुगलपञ्चात्ति
५. परिवार	५. खुद्दकनिकाय	५. कथावत्थु
	(१) खुद्दकपाठ	६. यमक
	(२) धम्मपद	७. पट्टान
	(३) उदान	
	(४) इतिवृत्तक	
	(५) मुत्तनिपात	
	(६) विमानवत्थु	
	(७) पेतवत्थु	
	(८) थेरगाथा	
	(९) थेरीगाथा	
	(१०) जातक	
	(११) निद्देम	
	(१२) पटिमम्भिदामग्ग	
	(१३) अपदान	
	(१४) बुद्धवंस	
	(१५) चरियापिटक	

२. प्रस्तुत ग्रन्थ

बौद्ध-साहित्य में जातक का स्थान महत्त्वपूर्ण है। इसमें भगवान् बुद्ध के पूर्वजन्मों की कथायें संगृहीत हैं, जिनमें यह दिखाया गया है कि बुद्धत्व का लाभ करने के उद्देश्य से बोधिसत्त्व किस तरह पूर्व जन्मों से दस पारमिताओं के अभ्यास में लगे रहे। किन्हीं विशेष अवस्थाओं के उत्पन्न होने पर बुद्ध अपने पूर्व जन्म की कथा कह कर दिखाया करते थे कि इसका मिलसिला पहले से चला आ रहा है—यह नई बात नहीं है। उदाहरणार्थ—देवदत्त के विद्वेषपूर्ण व्यवहार को देखकर बुद्ध ने कथा कही—

बहुत पहले किसी नगर में एक घूम घूम कर बर्तन बेचने और बदलने वाले व्यापारी ने एक गरीब परिवार के सोने के बर्तन को ठग कर लेने का प्रयत्न किया। एक दूसरे ईमानदार व्यापारी ने उस परिवार को बता दिया कि यह बर्तन बहुमूल्य है, और उसे उचित मूल्य देकर ले लिया। इसी बात को लेकर पहले व्यापारी ने दूसरे के प्रति वैर कर लिया।

यह कथा कह कर बुद्ध ने बताया कि उम जन्म में पहला व्यापारी देवदत्त था, और दूसरा व्यापारी मैं ही था। तब से बराबर जन्म-जन्मान्तरों में वह मेरे प्रति वैर बढ़ाता गया।

भगवान् के पूर्व जन्म की इस प्रकार की कथायें 'जातक' कही जाती हैं। आगे चलकर जातक कथाओं की संख्या में वृद्धि होना प्रारम्भ हो गया और यह क्रम तब तक चलता रहा जब तक कि यह उस विस्तार को न पहुँच गया जो हमें 'तिपिटक' में आज प्राप्त है। कथाओं के अन्त में निष्कर्ष-स्वरूप गाथा या गाथायें कही गई हैं। जिन कथाओं के अन्त में एक ही गाथा कही गई है उनका संग्रह 'एकक-निपात' में किया गया है। इस प्रकार निष्कर्ष-स्वरूप कही गई गाथाओं की संख्या के अनुसार 'दुक-निपात', 'तिक-निपात' आदि जातक में कुल बाईस निपात हैं।

प्रस्तुत ग्रन्थ में उन गाथाओं भर का संग्रह है। सविस्तार कथा 'जातकट्टकथावण्णना' में प्राप्त होती है। मालूम होता है कि बौद्ध युग में ये कथायें इतनी प्रचलित थी कि उनकी निष्कर्ष-गाथाओं का उल्लेख कर देना ही पर्याप्त होता था। उतने ही से कथा समझ ली जाती थी। इसी कारण, 'तिपिटक' में गाथाओं भर के संग्रह को 'जातक' के रूप में ग्रहण किया। किन्तु अब, जब कि वे कथायें लुप्त हो गई हैं, बिना 'जातकट्टकथावण्णना' के इस गाथा-संग्रह जातक का उपयोग कम है। हाँ, पालि-छन्द पर गवेषणापूर्ण अध्ययन करने वाले विद्यार्थी को इसमें बहुमूल्य सामग्रियाँ मिलेंगी।

हमारे देश के सांस्कृतिक इतिहास की बहुमूल्य सामग्रियों से पूर्ण 'जातकट्टकथावण्णना' के पाँच जिल्द, प्रायः दो हजार पृष्ठ, हमारे लिये इतने महत्व के हैं कि 'तिपिटक' की छपाई उनके बिना पूरी नहीं समझी जायेगी।

३. प्रस्तुत संस्करण

यह संस्करण निम्नाङ्कित ग्रन्थों के पाठों के आधार पर तैयार किया गया है:—

बर्मी-संस्करण—छट्टु-संगायन प्रकाशन, १९५६

स्यामी-संस्करण—महामकुट राजविद्यालय प्रकाशन, १९२६

सिंहली-संस्करण—श्री पियतिसस थेर द्वारा सम्पादित, १९५४

रोमन-संस्करण—(केवल गाथा भाग) श्री वी० फुपबोल द्वारा सम्पादित, १८७७-१८८७
 स्थविरवाद परम्परा के चुने हुये प्रतिनिधियों के अन्तर्राष्ट्रीय सङ्घ के सौत्साह सम्मिलित प्रयत्न से तैयार किये गये 'छट्ट-संगायन संस्करण' को हमने अपनी पहली पाण्डुलिपि तैयार करने के लिये आधार-स्वरूप ग्रहण किया है।

इस जिल्द में भी सम्पादन के वे ही विस्तृत सिद्धान्त अपनाये गये है जो हमारी और जिल्दों में विद्यमान हैं।

×

×

×

×

इस ग्रन्थ की पाण्डुलिपि को योग्यता से तैयार करने और अवधि के भीतर छपाई पूर्ण कर देने का श्रेय हमारे विद्वान् सम्पादक श्री लक्ष्मीनारायण निवारी, एम० ए० तथा उनकी मण्डली को है।

वाराणसी
 २५-८-५९

भिक्षु जगदीश काश्यप

THE PĀLI ALPHABET IN DEVANĀGARĪ AND ROMAN CHARACTERS

VOWELS

अ a   आ ā   इ i   ई ī   उ u   ऊ ū   ए e   ओ o

CONSONANTS WITH VOWEL “A”

क ka	ख kha	ग ga	घ gha	ङ ṅa
च ca	छ cha	ज ja	झ jha	ञ ña
ट ṭa	ठ ṭha	ड ḍa	ढ ḍha	ण ṇa
त ta	थ tha	द da	ध dha	न na
प pa	फ pha	ब ba	भ bha	म ma
य ya	र ra	ल la	व va	स sa
		ह ha	ळ ḷa	अं aṁ

VOWELS IN COMBINATION

क ka	का kā	कि ki	की kī	कु ku	कू kū	के ke	को ko
ख kha	खा khā	खि khi	खी khī	खु khu	खू khū	खे khe	खो kho

CONJUNCT-CONSONANTS

कक kka	ञ्च ñca	द्व dva	म्ब mba
कख kkha	ञ्छ ñcha	ध्य dhya	म्भ mbha
क्य kya	ञ्ज ñja	ध्व dhva	म्म mma
क्रि kri	ञ्झ, ञ्झ ñjha	न्त nta	म्य mya
कल kla	ट्ट ṭṭa	न्त्व ntva	म्ह mha
कव kva	ट्ठ ṭṭha	न्थ nthā	य्य yya
ख्य khya	ड्ड ḍḍa	न्द nda	य्ह yha
खव khva	ड्ढ ḍḍha	न्द्र ndra	ल्ल lla
गग gga	ण्ट ṇṭa	न्ध ndha	ल्य lya
गघ gggha	ण्ठ ṇṭha	न्न nna	ल्ह lha
ग्य gya	ण्ड ṇḍa	न्य nya	व्ह vha
ग्र gra	ण्ण ṇṇa	न्ह nha	स्त sta
ङ्क ṅka	ण्ह ṇha	प्प ppa	स्त्र stra
ङ्ख ṅkha	त्त tta	प्फ ppha	स्न sna
ङ्ग ṅga	त्थ ttha	प्य pya	स्य sya
ङ्घ ṅgha	त्व tva	प्ल pla	स्स ssa
च्च cca	त्य tya	ब्व bba	स्म sma
च्छ ccha	त्र tra	ब्भ bbha	स्व sva
ज्ज jja	द्, द्द dda	व्य bya	ह्य hma
ज्झ, ञ्झ jjha	द्ध ddha	ब्र bra	ह्व hva
ञ्जा ñña	द्य dya	म्प mpa	ळ्ह ḷha
ञ्ह ñha	द्र dra	म्फ mpha	

१ = ā;	२ = i;	३ = ī;	४ = u;	५ = ū;	६ = e;	७ = o
१	२	३	४	५, ५	६	७
1	2	3	4	5	6	7
						8
						9
						0

जातकपालि

(द्वितीयो भागो)

सूची

	पिटृङ्का		पिटृङ्का
१७. चत्तालीसनिपातो	३	२१. असीतिनिपातो	८९
५२१. तेसकुणजातकं	३	५३३. चूळहंसजातकं	८९
५२२. सरभङ्गजातकं	७	५३४. महाहंसजातकं	९६
५२३. अलम्बुसाजातकं	१४	५३५. सुधाभोजनजातकं	१०५
५२४. सङ्घपालजातकं	१८	५३६. कुणालजातकं	१२०
५२५. चूळसुतसोमजातकं	२६	५३७. महासुतसोमजातकं	१३८
तस्सुदानं	३४	तस्सुदानं	१५५
१८. पण्णासनिपातो	३५	२२. महानिपातो	
५२६. निळिनिकाजातकं	३५	५३८. मृगपक्खजातकं	१५६
५२७. उम्मादन्तीजातकं	४३	५३९. महाजनकजातकं	१६६
५२८. महाबोधिजातकं	५१	५४०. सुवण्णसामजातकं	१८२
तस्सुदानं	५७	५४१. निमिजातकं	१९२
१९. सट्ठिनिपातो	५८	५४२. उमङ्गजातकं	२१२
५२९. सोणकजातकं	५८	५४३. भूरिदत्तजातकं	२३०
५३०. संकिच्चजातकं	६४	५४४. चन्दकुमारजातकं	२५२
तस्सुदानं	७०	५४५. महानारदकम्मप-	
२०. सत्ततिनिपातो	७१	जातकं	२६८
५३१. कुसजातकं	७१	५४६. विधुरजातकं	२८७
५३२. सोणनन्दजातकं	७९	(१) दोहळकण्डं	२८७
तस्सुदानं	८८	(२) मणिकण्डं	२९४
		(३) अक्खकण्डं	२९८
		(४) घरावामपञ्हा	३००

	पिटृङ्का		पिटृङ्का
(५) लक्खणकण्डं	३०१	(४) वनपवेसनं	३४५
(६) राजवसति	३०३	(५) जूजकपब्बं	३४९
(७) अन्तरपेय्यालं	३०७	(६) चूळवनवण्णना	३५५
(८) साधुनरधम्मकण्डं	३११	(७) महावनवण्णना	३५८
(९) कालागिरिकण्डं	३१४	(८) दारकपब्बं	३६५
५४७. वेस्सन्तरजातकं	३२६	(९) मद्दीपब्बं	३७४
(१) दसवरकथा	३२६	(१०) सक्कपब्बं	३८१
(२) हेमवन्तं	३२७	(११) महाराजपब्बं	३८४
(३) दानकण्डं	३३४	(१२) छखत्तियकम्मं	३९०

मुत्तपिटके
खुद्कनिकाये
जातकं
(दुतियो भागो)

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स

जात'अालि

(दुतियो भाणो)

१७. चत्तालीसनिपातो

५२१. तेसकुणजातकं (१)

१. “वेस्सन्तरं तं पुच्छामि, मकुण भद्दमत्थु ने ।
रज्जं कारेतुकामेन, किं म् किच्चं क्तं वरं” ॥
२. “चिरस्सं वत मं तातो, कंमो वाराणमिग्गहो ।
पमत्तो अप्पमत्तं मं, पिता पुत्तं अचोदयि ॥
३. “पठमेनेव वितथं, कोथं हामं निवारये ।
ततो किच्चानि कारेय्य, तं वतं आहु खत्तिय ॥
४. “यं त्वं तात तपोकम्मं, पुट्ठे क्तमसंसयं ।
रत्तो दुट्ठो च यं कयिग, न तं कयिग ततो पुन ॥
५. “खत्तियस्म पमतस्स, रट्ठस्मिं रट्ठवड्डुन ।
सव्वे भोगा विनस्सन्ति, रज्जो तं वुच्चते अयं ॥
६. “मिरी^१ तात अलक्खी^२ च, पुच्छिता एतदव्व ।
उट्ठानविगिये^३ पोमे, रमाहं^४ अनुसूयके ॥
७. “उसूयके^५ दुहदये, पुग्गिमे कम्मदुस्सके ।
कालकणी^६ महागज, रमति चक्कभञ्जनी ॥

१. तपोकम्म—सी०, म्या०, रो०। २. पुन—रो०। ३. मिरी च तात अलक्खी—स्या०, रो०। ४. उट्ठाने०—स्या०। ५-६. रमामह अनुसूयके—स्या० रमाह अनुसूयके—रो०। ६. उस्सूयके—स्या०, रो० ७. कालकणी—स्या०।

८. “सो त्वं सब्बेसु^१ सुहृदयो, सब्बेसं रक्खितो भव ।
अलक्खिं नुद^२ महाराज, लक्ख्या^३ भव निवेसनं ॥
९. “स लक्खीधितिसम्पन्नो, पुरिसो हि महग्गतो ।
अमित्तानं कासिपति, मूलं अग्गञ्च छिन्दति ॥
१०. “सक्को पि हि भूतपति, उट्ठाने नप्पमज्जति ।
स कल्याणे धितिं कत्वा, उट्ठाने कुरुते मनो ॥
११. “गन्धब्बा पितरो देवा, साजीवा^४ होन्ति तादिनो ।
उट्ठाहतो^५ अप्पमज्जतो, अनुतिट्ठन्नि देवता ॥
१२. “सो अप्पमत्तो अक्कुट्ठो^६, तात किच्चानि कारये^७ ।
वायमस्सु च किच्चेसु^८, नालसो विन्दते सुखं ॥
१३. “तत्थेव ते वत्तपदा, एसा^९ व^{१०} अनुसासनी ।
अलं मित्ते सुखापेतुं, अमित्तानं दुखाय च” ॥
१४. “सक्खिसि^{११} त्वं^{१२} कुण्डलिनि, मञ्जसि खत्तबन्धुनि^{१३} ।
रज्जं कारेतुकामेन, किं सु किच्चं कतं वरं” ॥
१५. “द्वे व तात पदकानि, यत्थ^{१४} सब्बं पत्तिट्ठितं ।
अलद्धस्स च यो लाभो, लद्धस्स चानुरक्खणा^{१५} ॥
१६. “अमच्चे तात जानाहि, धीरे अत्थस्स कोविदे ।
अनक्खा कितवे तात, असोण्डे अविनासके ॥
१७. “यो च तं तात रक्खेय्य, धनं यञ्चेव ते सिया ।
सूतो व रथं सङ्गण्हे, सो ते किच्चानि कारये ॥
१८. “सुसङ्गहितन्तजनो, सयं वित्तं^{१६} अवेक्खिय ।
निधिञ्च इणदानञ्च, न करे परपत्तिया ॥
१९. “सयं आयं^{१७} वयं^{१८} जज्जा, सयं जज्जा कताकतं ।
निग्गण्हे निग्गहारहं, पग्गण्हे पग्गहारहं ॥

B. 3

१. सब्बेसं-स्या०, रो० । २. नूद-स्या० । ३. लक्खी-रो० । ४. संजीवा-रो० । ५. उट्ठाहतो-स्या०, रो० । ६. अक्कुट्ठो-स्या०; अक्कुट्ठो-रो० । ७. कारये-रो० । ८. सक्किचेसु-स्या० । ९-१०. एसा च-रो० । १०-१०. सक्खी तुवं-सी०, रो०; सक्खि तुवं-स्या० । ११. खत्तियबन्धुनी-रो० । १२. येसु-रो० । १३. चानुरक्खना-स्या०; अनुरक्खना-रो० । १४. चित्तं-रो० । १५-१५. आयवयं-रो० ।

२०. “सयं जानपदं अत्थं, अनुसास रथेसभ ।
मा ते अधम्मिका युत्ता, धनं रट्ठञ्च नासयुं ॥
२१. “मा च वेगेन किच्चानि, करोसि^१ कारयेसि वा ।
वेगसा हि कतं कम्मं, मन्दो पच्छानुतप्पति ॥
२२. “मा ते अधिसरे^२ मुञ्च, सुवाळ्हमधिकोधितं^३ । 6
कोधसा हि बहु फीता^४, कुला अकुलतं गता ॥
२३. “मा तात इस्सरोम्ही ति, अनत्थाय पतारयि ।
इत्थीनं पुरिसानञ्च, मा ते आसि दुखुद्रयो ॥
२४. “अपेतलोमहंसस्स, रञ्जो कामानुसारिनो ।
सब्बे भोगा विनस्सन्ति, रञ्जो तं वुच्चते अधं ॥ 10
२५. “तत्थेव ते वत्तपदा, एसा^५ व^६ अनुसासनी ।
दक्खस्सुदानि पुञ्जकरो, असोण्डो अविनासको ।
सीलवास्सु^७ महाराज, दुस्सीलो विनिपातिको^८” ॥
२६. “अपुच्छिम्ह^९ कोसियगोत्तं, कुण्डलिनं तथेव च ।
त्वं^{१०} दानि वदेहि जम्बुक^{११}, बलानं बलमुत्तमं” ॥ 15
२७. “बलं पञ्चविधं लोके, पुरिसस्मिं महग्गते ।
तत्थ बाहुबलं^{१२} नाम, चरिमं वुच्चते बलं ॥
२८. “भोगबलञ्च दीघावु, दुतियं वुच्चते बलं ।
अमच्चबलञ्च दीघावु, ततियं वुच्चते बलं ॥
२९. “अभिजच्चबलं चेव, तं चतुत्थं असंसयं । 20
यानि चेतानि सब्बानि, अधिगण्हाति” पण्डितो ॥
३०. “तं बलानं बलं सेट्ठं, अगं पञ्जाबलं बलं^{१३} ।
पञ्जाबलेनुपत्थद्धो, अत्थं विन्दति पण्डितो ॥
३१. “अपि चे लभति मन्दो, फीतं धरणमुत्तमं । B. 4
अकामस्स पसय्हं वा, अञ्जो तं पटिपज्जति ॥ 25

१. कारेसि - सी०, स्या०, रो० । २. अविसरे - रो० । ३. सुवाळ्हमधिकोपितं - सी०, स्या० । ४. पिता - रो० । ५-५. एसा च - रो० । ६. सीववस्सु - स्या०, रो० । ७. विनिपतको - रो० । ८-८. अपुच्छिम्हापि कोसिकं - रो० । ९-९. जम्बुक त्वं दानि वदेहि - स्या०, रो० । १०. बाहाबलं - रो० । ११. अधिगण्हाति - स्या० । १२. वरं - सी० ।

३२. “अभिजातो पि चे होति, रज्जं लब्धान खत्तियो ।
दुप्पञ्जो हि कासिपति, सव्वेन पि न जीवति ॥
३३. “पञ्जा^१ व सुतं^२ विनिच्छिनी,
पञ्जा कित्ति सिलोकवद्धनी^३ ।
५ पञ्जासहितो नरो इध,
अपि दुक्खे सुखानि विन्दति ॥
३४. “पञ्जञ्च खो असुस्सूसं, न कोचि अधिगच्छति ।
बहुस्सुतं अनागम्म, धम्मट्ठं अविनिब्भुजं^४ ॥
३५. “यो च धम्मविभङ्गञ्जू^५, कालुद्धायी मतन्दितो^६ ।
१० अनुद्वहति कालेन, कम्मफलं तस्स इज्झति ॥
३६. “अनायतनसीलस्स^७, अनायतनसेविनो^८ ।
न निव्विन्दियकारिस्स, सम्मदत्थो विपच्चति ॥
३७. “अज्झत्तञ्च पयुतस्स, तथायतनसेविनो ।
अनिव्विन्दियकारिस्स, सम्मदत्थो विपच्चति ॥
३८. “योगप्पयोगसङ्घातं, सम्भतस्सानुरवखणं ।
१५ तानि त्वं तात सेवस्सु, मा अकम्माय रन्धयि ।
अकम्मुना^९ हि दुम्मेधो, नळागारं व सीदति” ॥
३९. “धम्मं चर महाराज, मातापितूसु^{१०} खत्तिय ।
इध धम्मं चरित्वान, राज सगं गमिस्ससि ॥
४०. “धम्मं चर महाराज, पुत्तदारेसु खत्तिय ।
२० इध धम्मं चरित्वान, राज सगं गमिस्ससि ॥
४१. “धम्मं चर महाराज, मित्तामच्चेसु खत्तिय ।
इध धम्मं चरित्वान, राज सगं गमिस्ससि ॥
४२. “धम्मं चर महाराज, वाहनेसु बलेसु च ।
२५ इध धम्मं चरित्वान, राज सगं गमिस्ससि ॥

१-१. पञ्जासुत० - स्या०, रो० । २. सिलोकवद्धनी - रो० । ३. अविनिब्भजं-
स्या० । ४. धम्मविभागञ्जू - रो० । ५. अतन्दितो - रो० । ६-६. नानायतन०, नानायतन०-
रो० । ७. अकम्मना - रो० । ८. मातापितुसु - रो० ।

४३. “धम्मं चर महाराज, गामेसु निगमेसु च ...पे०... ॥
४४. “धम्मं चर महाराज, रट्ठेसु^१ जनपदेसु च ...पे०... ॥
४५. “धम्मं चर महाराज, समणब्राह्मणेसु^२ च ...पे०... ॥
४६. “धम्मं चर महाराज, मिगपक्खीसु खत्तिय।
इध धम्मं चरित्वान, राज सग्गं गमिस्ससि ॥ 5
४७. “धम्मं चर महाराज, धम्मो चिण्णो सुखावहो।
इध धम्मं चरित्वान, राज सग्गं गमिस्ससि ॥
४८. “धम्मं चर महाराज, सइन्दा^३ देवा सब्रह्मका।
सुचिण्णेन दिवं पत्ता, मा धम्मं राज पामदो^४ ॥
४९. “तत्थेव^५ ते^६ वत्तपदा, एसा^७ व^८ अनुसासनी। 10
सप्पञ्जसेवी^९ कल्याणी, समत्तं साम तं विदू^{१०} ति ॥

५२२. सरभङ्गजातकं (२)

५०. “अलङ्कता कुण्डलिनो सुवत्था,
वेळुरियमुत्ताथरुखगबन्धा^१।
रथेसभा तिठ्ठथ के नु तुम्हे,
कथं वो जानन्ति मनुस्सलोके” ॥ 15
५१. “अहमट्ठको भीमरथो पनायं,
कालिङ्गराजा पन उगगतोयं।
सुसञ्जतानं^२ इसीनं^३ दस्सनाय,
इधागता पुच्छितायेम्ह पञ्हे” ॥
५२. “वेहायसं^४ तिठ्ठसि^५ अन्तलिक्खे,
पथद्धुनो पन्नरसे व चन्दो।
पुच्छामि तं यक्ख महानुभाव^६,
कथं तं^७ जानन्ति मनुस्सलोके” ॥ 20 B. 6

१. रट्ठे—रो० । २. समणे०—स्या० । ३. इन्दा—स्या०; इन्दो—रो० । ४. पमादो—रो० ।
५-५. तत्थेवेते—रो० । ६-६. एसा च—रो० । ७. मप्पञ्जसेवी—रो० । ८. वेळुरियमुत्ताथरु-
खगबन्धा—रो० । ९-९. सुसञ्जतानिसिनं—रो० । १०-१०. वेहामयं तिठ्ठति—रो० । ११. महानु-
भावं—स्या० । १२. नं—रो० ।

५३. “यमाहु देवेसु सुजम्पती ति,
मघवा ति तं आहु मनुस्सलोके ।
स देवराजा इदमज्ज पत्तो,
सुसञ्जतानं इसीनं दस्सनाय” ॥
५४. “दूरे सुता नो इसयो समागता,
महिद्धिका इद्धिगुणूपपन्ना ।
वन्दामि ते अरिये पसन्नचित्तो,
ये जीवलोकेत्थ मनुस्ससेट्ठा” ॥
५५. “गन्धो इसीनं चिरदिक्खितानं,
काया चुतो गच्छति मालुतेन ।
इतो पटिक्कम्म^३ सहस्सनेत्त,
गन्धो इसीनं असुचि देवराज” ॥
५६. “गन्धो इसीनं चिरदिक्खितानं,
काया चुतो गच्छतु मालुतेन ।
विचित्रपुप्फं सुरभिं व मालं,
गन्धञ्च एतं पाटिकङ्खाम भन्ते ।
न हेत्थ देवा पटिक्कूलसञ्जिनो” ॥
५७. “पुरिन्ददो भूतपती यसस्सी,
देवानमिन्दो सक्को^४ मघवा सुजम्पति ।
स देवराजा असुरगणप्पमद्दुनो,
ओकासमाकङ्खति पञ्हु पुच्छितुं ॥
५८. “को नेविमेसं इध पण्डितानं,
पञ्हे पुट्ठो निपुणे व्याकरिस्सति^५ ।
तिण्णञ्च रञ्जं मनुजाधिपानं,
देवानमिन्दस्स च वासवस्स” ॥
५९. “अयं इसि^६ सरभङ्गो तपस्सी,
यतो जातो विरतो मेथुनस्मा ।

B. 7

१. चिरदिक्खितानं—स्या०, रो० । २. परक्कम्म—रो० । ३. सी०, स्या०, रो० पोत्वकेसु
नत्थि । ४. व्याकरिस्सति—रो० । ५. इसी—सी०, रो० । ६. यसस्सी—सी० ।

आचरेपुत्तो^१ सुविनीतरूपो,
सो नेसं^२ पञ्हानि वियाकरिस्सति” ॥

६०. “कोण्डञ्ज पञ्हानि वियाकरोहि,
याचन्ति तं इसयो साधुरूपा ।
कोण्डञ्ज एसो मनुजेसु धम्मो,
यं बुद्ध^३मागच्छति एस भारो” ॥

5

६१. “कतावकासा पुच्छन्तु भोन्तो,
यं किञ्चि पञ्हं मनसाभिपत्थितं ।
अहं हि तं तं वो वियाकरिस्सं,
जत्वा सयं लोकमिमं परञ्च” ॥

10

६२. “ततो च मघवा सक्को, अत्थदस्सी पुरिन्ददो ।
अपुच्छि पठमं पञ्हं, यञ्चासि अभिपत्थितं” ॥

६३. “किं सू वधित्वा न कदाचि सोचति,
क्रिस्सप्पहानं इसयो वण्णयन्ति ।
कस्सीध वुत्तं फरुसं खमेथ,
अक्खाहि मे कोण्डञ्ज एतमत्थं” ॥

15

६४. “कोधं वधित्वा न कदाचि सोचति,
मक्खप्पहानं इसयो वण्णयन्ति ।
सब्बेसं वुत्तं फरुसं खमेथ,
एतं खन्ति उत्तममाहु सन्तो” ॥

20

६५. “सक्का^४ उभिन्नं^५ वचनं तित्तिक्खित्तुं,
सदिसस्स वा सेट्ठतरस्स^६ वा पि ।
कथं नु हीनस्स वचो खमेथ,
अक्खाहि मे कोण्डञ्ज एतमत्थं” ॥

६६. “भया हि सेट्ठस्स वचो खमेथ,
सारम्भहेतू पन सादिसस्स ।

25

B. 8

१. आचरियपुत्तो - रो० । २. तेसं - स्या० । ३. बुद्ध - स्या०; वद्ध - रो० । ४-४. सक्का हि द्विन्नं - रो० । ५. सेट्ठनरस्स - रो० ।

यो चीध हीनस्स वचो खमेथ,
एतं खन्तिं उत्तममाहु सन्तो” ॥

६७. “कथं विजञ्जा चतुपत्थरूपं,
सेट्ठं सरिक्खं अथवा पि हीनं ।
विरूपरूपेन चरन्ति सन्तो,
तस्मा हि सब्बेसं^३ वचो खमेथ” ॥

६८. “न हेतमत्थं महती पि सेना,
सराजिका युज्झमाना लभेथ ।
यं खन्तिमा सप्पुरिसो लभेथ,
खन्ती बलस्सूपसमन्ति वेरा” ॥

६९. “सुभासितं ते अनुमोदियानं,
अञ्जं तं पुच्छामि तदिद्ध ब्रूहि ।
यथा अट्ठं^४ दण्डकी नाळिकेरो^५,
अथज्जुनो कलाबु चा पि राजा ।
तेसं गतिं ब्रूहि सुपापकम्मिनं,
कत्थूपपन्ना इसिनं विहेठका” ॥

७०. “किसं^६ हि^७ वच्छं अवकिरियं^८ दण्डकी,
उच्छिन्नमूलो सजनो सरट्ठो ।
कुक्कुळनामे^९ निरयम्हि पच्चति,
तस्स फुलिङ्गानि^{१०} पतन्ति काये ॥

७१. “यो सञ्जते पब्बजिते अहेठयिं^{११},
धम्मं भणन्ते समणे अद्वसके ।
तं नाळिकेरं^{१२} सुनखा परत्थ,
सङ्गम्म खादन्ति विफन्दमानं ॥

७२. “अथज्जुनो निरये सत्तिसूले,
अवंसिरो पतितो उद्धंपादो^{१३} ।

१. चतुमट्ठरूपं - स्या०, रो० । २. सब्बेस - स्या० । ३. अनुमोदियानं - रो० । ४. अट्ठ - सी०, स्या०, रो० । ५. नाळिकीरो - सी०, रो०; नालिकीरो - स्या० । ६-६. कीसं हि - स्या०; किसं पि - रो० । ७. अवक्कीय - स्या० । ८. कक्कुलनामे - स्या०; कुक्कुलनामे - रो० । ९. पुल्लिङ्गानि - रो० । १०. अवच्चसि - रो० । ११. नालिकीरं - स्या०; नाळिकीरं - रो० । १२. उद्धंपादो - स्या०; अद्धंपादो - रो० ।

अङ्गीरसं गोतमं हेठयित्वा,
खन्तिं तपस्सिं चिरब्रह्मचारिं ॥

७३. “यो खण्डसो पब्वजितं अछेदयि,
खन्तिं वदन्तं समणं अदूसकं ।
कलाबुवीचिं उपपज्ज पच्चति,
महापतापं^१ कटुकं भयानकं ॥

5

७४. “एतानि सुत्वा निरयानि पण्डितो,
अञ्जानि पापिट्ठतरानि चेत्य ।
धम्मं चरे समणब्राह्मणेसु,
एवङ्करो सग्गमुपेति ठानं” ॥

10

७५. “सुभासितं ते अनुमोदियान,
अञ्जं तं पुच्छामि तदिहू ब्रूहि ।
कथंविधं सीलवन्तं वदन्ति,
कथंविधं पञ्चवन्तं^२ वदन्ति ।
कथंविधं सप्पुरिसं वदन्ति,
कथंविधं नो सिरि नो जहाति” ॥

15

७६. “कायेन वाचाय च योध^३ सञ्जतो,
मनसा च किञ्चि न करोति पापं ।
न अत्तहेतू अलिकं भणेति^४,
तथाविधं सीलवन्तं वदन्ति ॥

20

७७. “गम्भीरपञ्चं मनसाभिचिन्तयं,
नाच्चाहितं कम्म करोति लुट्ठं ।
कालागतं^५ अत्थपदं न रिञ्चति,
तथाविधं पञ्चवन्तं वदन्ति ॥

७८. “यो वे कतञ्जू कतवेदि धीरो,
कल्याणमित्तो दब्भभत्ति च होति ।

25

B. 10

१. महाभितापं—रो० । २. पञ्चावन्तं—रो० । ३. यो च—रो० । ४. भणाति—
सी०, स्या०, रो० । ५. मनसा विचिन्तियं—सी० । ६. कालाभतं—रो० ।

दुखितस्स^१ सक्कच्च करोति किच्चं,
तथाविधं सप्पुरिसं वदन्ति ॥

७९. “एतेहि सब्बेहि गुणेतुपेतो,
सद्धो मुद्दं संविभागी वदञ्जू ।
सङ्गाहकं सखिलं सण्णवाचं,
तथाविधं नो सिरि नो जहाति” ॥

5

८०. “सुभासितं ते अनुमोदियान,
अञ्जं तं पुच्छामि तदिह ब्रूहि ।
सीलं सिरिञ्चा पि सतञ्च धम्मं^२,
पञ्जं^३ च कं सेट्ठतरं वदन्ति” ॥

10

८१. “पञ्जा हि सेट्ठा कुसला वदन्ति,
नक्खत्तराजारिव तारकानं ।
सीलं सीरी चा पि सतञ्च धम्मो^४,
अन्वायिका पञ्जवतो भवन्ति” ॥

15

८२. “सुभासितं ते अनुमोदियान,
अञ्जं तं पुच्छामि तदिह ब्रूहि ।
कथङ्करो किन्तिकरो किमाचरं,
किं सेवमानो लभतीध पञ्जं ।
पञ्जाय दानिप्पटिपं^५ वदेहि,
कथङ्करो पञ्जवा होति मच्चो” ॥

20

८३. “सेवेथ वुद्धे^६ निपुणे बहुस्सुते,
उग्गाहको च परिपुच्छको सिया ।
सुणेत्य सक्कच्च सुभासितानि,
एवङ्करो पञ्जवा होति मच्चो ॥

B. 11

25

८४. “स पञ्जवा कामगुणे अवैक्खति,
अनिच्चतो दुक्खतो रोगतो च ।

१. दुक्खितस्स - स्या० । २. धम्मा - रो० । ३. पञ्जा - रो० । ४. धम्मा - रो० । ५. दानिप्पटिपदं - सी०, रो०; दानिप्पटिपदं - स्या० । ६. वुद्धे - स्या०; वद्धे - रो० ।

एवं विपस्सी पजहाति छन्दं,
दुक्खेसु कामेसु महब्भयेसु ॥

८५. “स वीतरागो पविनेय्य^१ दोसं,
मेत्तं^२ चित्तं^३ भावये^३ अप्पमाणं ।
सब्बेसु भूतेसु निधाय दण्डं,
अनिन्दितो ब्रह्ममुपेति ठानं” ॥

5

८६. “महत्थियं^४ आगमनं अहोसि,
तवमट्ठका^५ भीमरथस्स चा पि ।
कालिङ्गराजस्स च उग्गतस्स,
सब्बेस^६ वो कामरागो पहीनो” ॥

10

८७. “एवमेतं परचित्तवेदि,
सब्बेस नो कामरागो पहीनो ।
करोहि ओकासमनुग्गहाय,
यथा गतिं ते अभिसम्भवेम” ॥

८८. “करोमि^७ ओकासमनुग्गहाय,
तथा हि वो कामरागो पहीनो ।
फराथ कायं विपुलाय पीतिया,
यथा गतिं मे अभिसम्भवेथ” ॥

15

८९. “सब्बं करिस्साम तवानुसासनिं,
यं यं तुवं वक्खसि भूरिपञ्ज ।
फराम कायं विपुलाय पीतिया,
यथा गतिं ते अभिसम्भवेम” ॥

20

९०. “क्ताय^८ वच्छस्स किसस्स पूजा,
गच्छन्तु भोन्तो इसयो साधुरूपा ।
ज्ञाने रता होथ^९ सदा समाहिता,
एसा रती पब्बजितस्स सेट्ठा” ॥

25

१. सविनेय्य—स्या० । २-२. मेत्तचित्तं—स्या० । ३. भावेय्य—सी०, स्या० । ४. महिद्धियं—सी०, स्या०, रो० । ५. तवमट्ठक—सी०, स्या० । ६. सब्बेसं—रो० । ७. करोहि—रो० । ८. क्तायं—सी०, रो० । ९. भोथ—रो० ।

B. 12

९१. “सुत्वान गाथा परमत्थसंहिता,
सुभासिता इसिना पण्डितेन ।
ते वेदजाता अनुमोदमाना,
पक्कामु देवा देवपुरं यसस्सिनो ॥
- 5 ९२. “गाथा इमा अत्थवती सुव्यञ्जना,
सुभासिता इसिना पण्डितेन ।
यो कोचिमा अट्टिकत्वा सुणेय्य,
लभेथ पुव्वापरियं विसेसं ।
लद्धान पुव्वापरियं विसेसं,
10 अदस्सनं मच्चुराजस्स गच्छे” ॥
९३. “सालिस्सरो सारिपुत्तो, मेण्डिस्सरो च कस्सपो ।
पव्वतो अनुरुद्धो च, कच्चायनो च देवलो” ॥
९४. “अनुसिस्सो च आनन्दो, किसवच्छो” च कोलितो ।
नारदो” उदायी थेरो”, परिसा बुद्धपरिसा ।
15 सरभङ्गो लोकनाथो”, एवं धारेथ जातकं” ति ॥

५२३. अलम्बुसाजातकं (३)

९५. “अथ ब्रवि ब्रहा इन्दो, वत्रभू जयतं पिता ।
देवकञ्जं पराभेत्वा, सुधम्मायं अलम्बुसं ॥
९६. “मिस्से देवा तं याचन्ति, तावतिंसा सइन्दका ।
इसिप्पलोभने” गच्छ, इसिसिङ्गं अलम्बुसे ॥
- 20 ९७. “पुरायं अम्हे अच्चेति”, वत्तवा” ब्रह्मचरियवा ।
निव्वानाभिरतो बुद्धो”, तस्स मग्गानि आवर”” ॥
९८. “देवराज किमेव त्वं, ममेव तुवं सिक्खसि ।
इसिप्पलोभने गच्छ, सन्ति अञ्जा पि अच्छरा ॥

१. देविलो-स्या० । २. कीसवच्छो-स्या० । ३-३. नारदो पुष्पो मन्तानीपुत्तो-सी० । ४. बोधिसत्तो-स्या०, रो० । ५. इसिपलोभिके-सी०, स्या०; इसिपलोभिके-रो० । ६. नाच्चेति-स्या० । ७. वतवा-सी०, स्या०, रो० । ८. बुद्धो-स्या०; वद्धो-रो० । ९. आवर-रो० ।

९९. “मादिसियो पवरा चेव, असोके नन्दने वने ।
तासम्पि होतु परियायो, ता पि यन्तु पलोभना” ॥
१००. “अद्वा हि सच्चं भणसि, सन्ति अञ्जा पि अच्छरा ।
तादिसियो पवरा चेव, असोके नन्दने वने ॥
१०१. “न ता एवं पजानन्ति, पारिचरियं पुमं गता ।
यादिसं त्वं पजानासि, नारि सब्बङ्गसोभने ॥ 5
१०२. “त्वमेव गच्छ कल्याणि, इत्थीनं पवरा चसि ।
तवेव^१ वण्णरूपेन, सवसमानयिस्ससि^२” ॥
१०३. “न वाहं न गमिस्सामि, देवराजेन पेसिता ।
विभेमि^३ चेतं आसादुं, उग्गतेजो हि ब्राह्मणो ॥ 10
१०४. “अनेके निरयं पत्ता, इसिमासादिया जना ।
आपन्ना मोहसंसारं, तस्मा लोमानि हंसये” ॥
१०५. “इदं वत्वान पक्कामि, अच्छरा कामवणिनी^४ ।
मिस्सा मिस्सितुं^५ मिच्छन्ती, इसिसिङ्गं अलम्बुसा ॥
१०६. “सा च तं^६ वनमोगय्ह, इसिसिङ्गेन रक्खितं ।
विम्बजालकसञ्छन्नं, समन्ता अड्डुयोजनं ॥ 15
१०७. “पातो व पातरासम्हि, उदण्हसमयं^७ पति ।
अग्गिट्ठं परिमज्जन्तं, इसिसिङ्गं उपागमि” ॥
१०८. “का नु विज्जुरिवाभासि, ओसधी विय तारका ।
विचित्तहत्थाभरणा,^८ आमुत्तमणिकुण्डला ॥ 20
१०९. “आदिच्चवण्णसङ्कासा, हेमचन्दनगन्धिनी^९ ।
सञ्जतूरु^{१०} महामाया, कुमारी चारुदस्सना ॥
११०. “विलग्गा^{११} मुदुका सुद्धा, पादा ते सुप्पतिट्ठिता ।
गमना^{१२} कामनीया^{१३} ते, हरन्तियेव मे मनो ॥

१. पलोभिका - स्या०, रो० । २. तमेव - रो० । ३. वसमानापयिस्ससि - स्या० ; वसमानाभयिस्ससि - रो० । ४. विहेमि - रो० । ५. नामवणिनी - रो० । ६. मिस्सेतु - सी०, स्या०, रो० । ७. न - रो० । ८. उदयसमयं - स्या० । ९. विचित्तवत्थाभरणा - सी० ; विचित्र हत्थाभरणा - रो० । १०. हेमचन्दनगन्धिनी - रो० । ११. सञ्जतूरु - स्या० । १२. विलाका - सी० स्या०, रो० । १३-१३. कमना कमनीया - सी०, रो० ।

B. 14

१११. “अनुपुब्बा व' ते ऊरू, नागनाससमूपमा ।
विमट्ठा तुय्हं सुस्सोणी, अक्खस्स फलकं यथा ॥
११२. “उप्पलस्सेव किञ्जक्खा, नाभि ते साधु सण्ठिता ।
पूरा कण्हञ्जनस्सेव, दूरतो पटिदिस्सति ॥
- 5 ११३. “दुविधा जाता उरजा, अवण्टा साधु पच्चुदा ।
पयोधरा अपतिता,^१ अड्डुलाबुसमा थना ॥
११४. “दीघा कम्बुतलाभासा, गीवा एण्येयका यथा ।
पण्डरावरणा वग्गु, चतुत्थमनसन्निभा ॥
११५. “उद्धग्गा च अधग्गा च, दुमग्गपरिमज्जिता ।
10 दुविजा नेलसम्भूता, दन्ता तव सुदस्सना ॥
११६. “अपण्डरा लोहितन्ता, जिञ्जुकफलसन्निभा^२ ।
आयता च विसाला च, नेत्ता तव सुदस्सना ॥
११७. “नातिदीघा सुसम्मट्ठा, कनकव्या^३ समोचिता ।
उत्तमङ्गरुहा तुय्हं, केसा चन्दनगन्धिका ॥
- 15 ११८. “यावता कसिगोरक्खा, वाणिजानं^४ च या गति ।
इसीनञ्च परक्कन्तं, सञ्जतानं तपस्सिनं ॥
११९. “न ते समसमं पस्से, अस्मिं पथवि^५मण्डले ।
को वा त्वं कस्स वा पुत्तो, कथं जानेमु^६ तं मयं” ॥
१२०. “न पञ्चकालो भद्दन्ते, कस्सपेवं गते सति ।
20 एहि सम्म रमिस्साम, उभो अस्माकमस्समे ।
एहि तं उपगूहिस्सं^७, रतीनं कुसलो भव” ॥
१२१. “इदं वत्वान पक्कामि, अच्छरा कामवण्णिनी ।
मिस्सा मिस्सितुमिच्छन्ती, इसिसिङ्गं अलम्बुसा” ॥
१२२. “सो च वेगेन निक्खम्म, छेत्वा दन्धपरक्कमं ।
25 तमुत्तमासु वेणीसु, अज्झप्पत्तो^८ परामसि ।

१. च-स्या० । २. अप्पतीता-सी०, स्या०, रो० । ३. जिञ्जुक०-सी०, स्या०, रो० । ४. कनकग्गा-रो० । ५. वणिजानं-रो० । ६. पुथुवि-रो० । ७. जानेतु-रो० । ८. उपगूहिस्सं-स्या० । ९. अज्झापत्तो-रो० ।

१२३. “तमुदावत्तं^१ कल्याणी, पलिस्सज्जि^२ सुसोभना ।
चवितम्हि^३ ब्रह्मचरिया, यथा तं अथ तोसिता ॥

B. 15

१२४. “मनसा अगमा^४ इन्दं, वसन्तं नन्दने वने ।
तस्सा सङ्कप्पमञ्जाय, मघवा देवकुञ्जरो ॥

१२५. “पल्लङ्कं^५ पहिणी^६ खिप्पं, सोवण्णं सोपवाहनं ।
सउत्तरच्छदपञ्चासं,^७ सहस्सपटियत्थतं^८ ॥

5

१२६. “तमेनं तत्थ धारेसि, उरे कत्वान सोभना ।
यथा एकमुहुत्तं व, तीणि वस्सानि धारयि ॥

१२७. “विमदो तीहि वस्सेहि, पबुज्झित्वानं^९ ब्राह्मणो ।
अद्दसासि हरितं^{१०} रुक्खे, समन्ता अग्गियायनं ॥

10

१२८. “नवपत्तवनं फुल्लं, कोकिलगणघोसितं ।
समन्ता पविलोकेत्वा, रुदं अस्सूनि वत्तयि ॥

१२९. “न जुहे न जपे मन्ते, अग्गिहुत्तं पहापितं^{११} ।
को नु मे पारिचरियाय, पुब्बे चित्तं पलोभयि ॥

१३०. “अरञ्जे मे विहरतो, यो मे तेजाहसम्भुतं^{१२} ।
नानारतनपरिपूरं, नावं व गण्हि अण्णवे” ॥

15

१३१. “अहं ते पारिचरियाय, देवराजेन पेसिता ।
अवधिं^{१३} चित्तं चित्तेन, पमादो^{१४} त्वं न बुज्झसि” ॥

१३२. “इमानि किर मं तातो, कस्सपो अनुसासति^{१५} ।
कमलासदिसित्थियो,^{१६} तायो बुज्झेसि माणव ॥

20

१३३. “उरे गण्डायो बुज्झेसि, तायो बुज्झेसि माणव ।
इच्चानुसासि मं तातो, यथा मं अनुकम्पको ॥

१३४. “तस्साहं वचनं नाकं, पितु बुद्धस्स सासनं ।
अरञ्जे निम्मनुस्सम्हि, स्वज्ज^{१७} ज्ञायामि एकको ॥

१. तमुदावत्तं - रो० । २-२. पलिस्सज्जि सुसोभनी - स्या० । ३. चवितम्हा - स्या० । ४. आगमा - रो० । ५. पाहिणि - स्या० । ६. सउरच्छदपञ्चासं - स्या० । ७. सहस्सपटिकत्थतं - सी० । ८. पटिबुज्झित्वान - रो० । ९. हरी - रो० । १०. अहापितं - रो० । ११. सम्भुतं - रो० । १२. अवधि - स्या०; अवधी - रो० । १३. पमादा - स्या०, रो० । १४. अनुसासते - रो० । १५. कमलासरिसित्थियो - स्या०, रो० । १६. स्वाज्जज्झ - सी०, रो० ।

B. 16

१३५. “सोहं तथा करिस्सामि, धिरत्थु जीवितेन मे ।
पुन वा तादिसो हेस्सं, मरणं मे भविस्सति” ॥
१३६. “तस्स तेजं^१ विरियञ्च,^२ धितिं^३ जत्वा अवट्ठितं^४ ।
सिरसा अग्गही पादे, इसिसिङ्गं^५ अलम्बुसा ॥
- 5 १३७. “मा मे कुञ्जं^६ महावीर, मा मे कुञ्ज महाइसे ।
महा अत्थो मया चिण्णो, तिदसानं यस्सिनं ।
तया संकम्पितं^७ आसि, सब्बं देवपुरं तदा” ॥
१३८. “तावतिसा च ये देवा, तिदसानञ्च वासवो ।
त्वञ्च भद्दे सुखी होहि, गच्छ कञ्जे यथासुखं” ॥
- 10 १३९. “तस्स पादे गहेत्वान, कत्वा च नं पदक्खिणं ।
अञ्जलिं पग्गहेत्वान, तम्हा ठाना अपक्कमि ॥
१४०. “यो^८ च तस्सासि^९ पल्लङ्को, सोवण्णो^{१०} सोपवाहनो ।
सउत्तरच्छदपञ्जासो, सहस्सपटियत्थतो ।
तमेव पल्लङ्कमारुह, अगा देवान सन्तिके ॥
- 15 १४१. “तमोक्कमिव आयन्तिं, जलन्तिं^{११} विज्जुतं यथा ।
पतीतो सुमनो वित्तो, देविन्दो अददा वरं” ॥
१४२. “वरञ्चे मे अदो सक्क, सब्बभूतानमिस्सर ।
निसिप्पलोभिका गच्छे, एतं सक्क वरं वरे” ति ॥

५२४. सङ्खपालजातकं (४)

- 20 १४३. “अरियावकासोसि पसन्ननेतो,
मञ्जे भवं पब्बजितो कुलम्हा ।
कथं नु वित्तानि पहाय भोगे,
पब्बजि निक्खम्म घरा सपञ्ज” ॥
१४४. “सयं विमानं नरदेव दिस्वा,
महानुभावस्स महोरगस्स ।

B. 17

१-१. तेजञ्च वीरियञ्च - म०; तेजविरियञ्च - स्या० । २. धितिञ्च - रो० । ३. सुवट्ठितं - सी० । ४. कुञ्ज - रो० । ५. सङ्कम्पितं - स्या०; पक्कम्पितं - रो० । ६-६. यो तस्सा आसि - स्या० । ७. सोवण्ण - रो० । ८. जलन्तिं - रो० । ९. सपञ्जो - स्या०; सपञ्ज, 1 - रो० ।

दिस्वान पुञ्जान महाविपाकं,
सद्भायहं पव्वजितोम्हि राज” ॥

१४५. “न कामकामा न भया न दोसा,
वाचं मुसा पव्वजिता भणन्ति ।
अक्खाहि मे पुच्छितो एतमत्थं,
सुत्वान मे जायिहितिप्पसादो” ॥

5

१४६. “वाणिज्जं^१ रट्ठाधिप गच्छमानो,
पथे अद्दसासिम्हि भोजपुत्ते^२ ।
पवद्धकायं^३ उरगं महन्तं,
आदाय गच्छन्ते पमोदमाने” ॥

10

१४७. “सोहं समागम्म जनिन्द तेहि,
पहट्ठलोमो^४ अवचम्हि^५ भीतो ।
कुहिं अयं नीयति भीमकायो,
नागेन किं काहथ भोजपुत्ता ॥

१४८. “नागो अयं नीयति भोजनत्था,
पवद्धकायो उरगो महन्तो ।
सादुञ्च थूलञ्च मुदुञ्च मंसं,
न त्वं रसञ्जासि विदेहपुत्त ॥

15

१४९. “इतो मयं गन्त्वा सकं निकेतं^६,
आदाय सत्थानि विकोपयित्वा ।
मंसानि^७ भोक्खाम^८ पमोदमाना,
मयं हि वे^९ सत्तवो पन्नगानं ॥

20

१५०. “सच्चे अयं नीयति भोजनत्था,
पवद्धकायो उरगो महन्तो ।
ददामि वो बलिवद्धानि^{१०} सोलस,
नागं इमं मुञ्चथ बन्धनस्मा ॥

25

१. वणिज्ज - रो० । २. मिलाचपुत्ते - सी०, रो० । ३. पवद्धकायं - स्या०; पवट्टकायं - रो० । ४-४. संहट्ठलोमो अवचस्मि - रो० । ५. भोजनत्थं - सी०, स्या०, रो० । ६. निकेतनं - रो० । ७. मंसं - रो० । ८. भक्खाम - स्या० । ९. वो - स्या०, रो० । १०. बलिवद्धानि - स्या०; बलिवद्धानि - रो० ।

B. 18

१५१. “अद्धा हि नो भक्खो अयं मनापो,
वहू च नो उरगा भुत्तपुब्बा ।

करोम ते तं वचनं अळार,
मित्तं च नो होहि विदेहेपुत्त ॥

5

१५२. “तदस्सु ते बन्धना मोचयिंसु,
यं नत्थुतो पटिमोक्कस्स^१ पासे ।
मुत्तो च सो बन्धना नागराजा,
पक्कामि पाचीनमुखो मुहुत्तं ॥

10

१५३. “गन्त्वान पाचीनमुखो मुहुत्तं,
पुण्णेहि नेत्तेहि पलोकयी मं ।
तदस्सहं पिट्ठितो अन्वगच्छिं^२,
दसङ्गुलिं^३ अञ्जलिं पग्गहेत्वा ॥

15

१५४. “गच्छेव खो त्वं तरमानरूपो,
मा तं अमित्ता पुनरग्गहेसुं ।
दुक्खो हि लुद्धेहि पुना समागमो,
अदस्सनं भोजपुत्तान गच्छ ॥

20

१५५. “अगमासि सो रहदं विप्पसन्नं,
नीलोभासं रमणीयं सुत्तिथं ।
समोत्ततं जम्बुहि वेत्तसाहि^४,
पावेक्खि नित्तिण्णभयो पतीतो ॥

१५६. “सो तं पविस्स न चिरस्स नागो,
दिब्बेन मे पातुरहुं^५ जनिन्द ।
उपट्ठही मं पितरं व पुत्तो,
हृदयङ्गमं कण्णसुखं भणन्तो ॥

B. 19

25

१५७. “त्वं मेसि माता च पिता^६ अळार,
अव्वभन्तरो पाणददो सहायो ।
सकं च इट्ठिं पटिलाभकोस्मि^७,
अळार पस्स मे निवेसनानि ।

१. पटिमोक्कस्स - स्या०, रो० । २. अन्वगच्छिं - रो० । ३. दसङ्गुली - स्या० ।
४. समोत्ततं - स्या० । ५. वेत्तिसाहि - स्या० । ६. पातुरहुं - स्या०, रो० । ७. पिता च - रो० ।
८. पटिलाभितोस्मि - रो० ।

पहूतभक्खं बहुअन्नपानं,
मसक्कसारं विय वासवस्स” ॥

१५८. “तं भूमिभागेहि उपेतरूपं,
असक्खरा चेव मुद्द सुभा च ।
नीचत्तिणा^१ अप्परजा च भूमि,
पासादिका यत्थ जहन्ति सोकं ॥

5

१५९. “अनावकुला वेळुरियूपनीला,
चतुद्दिसं अम्बवनं सुरम्मं ।
पक्का च पेसी च फला सुफुल्ला,
निच्चोतुका धारयन्तो^३ फलानि ॥

10

१६०. “तेसं वनानं नरदेव मज्जे,
निवेसनं भस्सरसत्तिकासं ।
रजतग्गळं सोवण्णमयं उळारं,
ओभासती विज्जुरिवन्तलिक्खे ॥

१६१. “मणीमया सोण्णमया^४ उळारा,
अनेकचित्ता सततं^५ सुनिम्मिता ।
परिपूरा कञ्जाहि अलङ्कताभि^६,
सुवण्णकायूरधराहि राज ॥

15

१६२. “सो सङ्खपालो तरमानरूपो,
पासादमारुह् अणोमवण्णो ।
सहस्सथम्भं अतुलानुभावं,
यत्थस्स भरिया महेसी अहोसि ॥

20

१६३. “एका च नारी तरमानरूपा,
आदाय वेळुरियमयं महग्गं ।
सुभं मणिं जातिमन्तूपपन्नं,
अचोदिता आसनमब्बिहासि ॥

B. 20

25

१. नीचात्तिणा — स्या०, रो० । २. धारयन्ति — स्या० । ३. सोवण्णमया — सी०, स्या०,
रो० । ४. सततं — स्या० । ५. अलङ्कताहि — स्या०, रो० ।

१६४. “ततो मं उरगो हृत्थे गहेत्वा,
निसीदयी पामुखआसनस्मिं^१ ।
इदमासनं अत्र भवं निसीदतु,
भवं हि मे अञ्जतरो गरुनं ॥

5 १६५. “अञ्जा च नारी तरमानरूपा,
आदाय वारिं उपसङ्क्रमित्वा ।
पादानि पक्खालयी मे जनिन्द,
भरिया व^२ भत्तू पतिनो पियस्स ॥

10 १६६. “अपरा च नारी तरमानरूपा,
पग्गय्ह सोवण्णमयाय^३ पातिया ।
अनेकसूपं विविधं वियञ्जनं,
उपनामयी भत्तमनुञ्जरूपं ॥

15 १६७. “तुरियेहि मं भारत भुत्तवन्तं,
उपट्ठहं भत्तु मनो विदित्वा ।
ततुत्तरिं मं निपती महन्तं,
दिब्बेहि कामेहि अनप्पकेहि ॥

20 १६८. “भरिया ममेता तिसता अळार,
सव्वत्तमज्झा पदुमुत्तराभा ।
अळार एतास्सु^४ ते कामकारा^५,
ददामि ते ता परिचारयस्सु ॥

१६९. “संवच्छरं दिब्बरसानुभुत्वा,
तदास्सुहं^६ उत्तरिमज्झभासिं^७ ।
नागस्सिदं किन्ति कथञ्च लद्धं,
कथज्जगमासि विमानसेट्ठ” ॥

B. 21 25 १७०. “अधिच्च लद्धं परिणामजं ते,
सयङ्कतं उदाहु देवेहि दिन्नं ।

१. पमुखं आसनस्मिं—रो० । २. च—रो० । ३. सोवण्णमया—रो० । ४. एतासु—
स्या०, रो० । ५. कामकारो—रो० । ६. तदस्सहं—रो० । ७. उत्तरिपच्चभासिं—सी०, स्या०;
उत्तरिं पच्चभासिं—रो० ।

पुच्छामि तं^१ नागराजेतमत्थं,
कथज्झगमासि विमानसेट्ठं^२ ॥

१७१. “नाधिच्च लद्धं न परिणामजं मे,
न सयङ्कतं ना^३ पि^३ देवेहि दिन्नं ।
सकेहि कम्मेहि अपापकेहि,
पुञ्जेहि मे लद्धमिदं विमानं” ॥

5

१७२. “किं ते वतं किं पन ब्रह्मचरियं,
किस्स सुचिण्णस्स अयं विपाको ।
अक्खाहि मे नागराजेतमत्थं,
कथं नु ते लद्धमिदं विमानं” ॥

10

१७३. “राजा अहोसिं मगधानमिस्सरो,
दुय्योधनो नाम महानुभावो ।
सो इत्तरं जीवितं संविदित्वा,
असस्सतं विपरिणामधम्मं ॥

१७४. “अन्नञ्च पानञ्च पसन्नचित्तो,
सक्कच्च दानं विपुलं अदासि^३ ।
ओपानभूतं मे घरं तदासि,
सन्तप्पिता समणब्राह्मणा च ॥

15

१७५. “मालञ्च* गन्धञ्च विलेपनञ्च,
पदीपियं^४ यानमुपस्सयञ्च ।
अच्छादनं सेय्यमथन्नपानं,
सक्कच्च दानानि अदम्ह तत्थ* ॥

20

१७६. “तं मे वतं तं पन ब्रह्मचरियं,
तस्स सुचिण्णस्स अयं विपाको ।
तेनेव मे लद्धमिदं विमानं,
पहूतभक्खं बहुअन्नपानं” ॥

B. 22

25

१. ते — रो० । २-२. नपि — रो० । ३. अदासि — रो० । *—*. अयं गाथा रो० पोत्यके
नत्थि । ४. पदीपयं — स्या० ।

“नच्चेहि गीतेहि चुपेतरूपं,
चिरट्टितिकं न च सस्सतायं ॥

१७७. “अप्पानुभावा तं महानुभावं,
तेजस्सिनं हन्ति अतेजवन्तो ।
किमेव दाठावुध किं पटिच्च,
हत्थत्तमागच्छि^१ वनिब्बकानं^२ ॥

5

१७८. “भयं नु ते अन्वगतं^३ महन्तं,
तेजो नु ते नान्वगं दन्तमूलं ।
किमेव दाठावुध किं पटिच्च,
किलेसमापज्जि वनिब्बकानं” ॥

10

१७९. “न मे भयं अन्वगतं महन्तं,
तेजो न सक्का मम तेहि^४ हन्तुं ।
सतञ्च धम्मानि सुकित्तितानि,
समुद्दवेला व दुरच्चयानि ॥

15

१८०. “चातुद्दसिं पञ्चदसिं अळार,
उपोसथं निच्चमुपावसामि ।
अथागमं सोळस भोजपुत्ता,
रज्जुं गहेत्वान दब्धञ्च पासं ॥

१८१. “भेत्वान नासं अतिकस्स रज्जुं,
नयिंसु मं सम्परिगय्ह^५ लुट्ठा ।
एतादिसं दुक्खमहं तित्तिक्खं^६,
उपोसथं अप्पटिकोपयन्तो” ॥

20

१८२. “एकायने तं पथे अद्दसंसु^७,
वलेन वण्णेन चुपेतरूपं ।
सिरिया^८ पञ्जाय च भावितोसि,
किं^९ पत्थयं^{१०} नाग तपो करोसि ॥

B. 23

25

१. उपेतरूपं - रो० । २. हत्थत्थ० - सी०, स्या०; हत्थत्थमागच्छि - रो० । ३. वणिब्बकानं - सी० । ४. नान्वगतं - स्या० । ५. तेभि - स्या० । ६. सम्पटिगय्ह - रो० । ७. तित्तिक्खं - रो० । ८. अद्दसंसि - रो० । ९. सिरिया च - रो० । १०-१०. किमत्थियं - सी०, स्या०, रो० ।

१८३. “न पुत्तहेतू न धनस्स हेतु,
न आयुनो चा पि अळार हेतु ।
मनुस्सयोनिं अभिपत्थयानो,
तस्मा परक्कम्म तपो^१ करोमि” ॥

१८४. “त्वं लोहितक्खो विहतन्तरंसो,
अलङ्कतो कप्पितकेसमस्सु ।
सुरोसितो लोहितचन्दनेन,
गन्धब्बराजा व दिसा पभाससि ॥

5

१८५. “देविद्धिपत्तोसि महानुभावो,
सब्बेहि कामेहि समङ्गिभूतो ।
पुच्छामि तं नागराजेतमत्थं,
सेय्यो इतो केन मनुस्सलोको” ॥

10

१८६. “अळार नाञ्जत्र मनुस्सलोका,
सुद्धी व^२ संविज्जति संयमो वा ।
अहञ्च लद्धान मनुस्सयोनिं,
काहामि जातिमरणस्स अन्तं” ॥

15

१८७. “संवच्छरो मे वसतो^३ तवन्तिके,
अन्नेन पानेन उपट्ठितोस्मि ।
आमन्तयित्वान पलेमि नाग,
चिरप्पवुट्ठोस्मि अहं जनिन्द” ॥

20

१८८. “पुत्ता च दारा^४ अनुजीविनो च,
निच्चानुसिट्ठा उपतिट्ठते तं ।
कच्चिन्नु^५ तं^६ नाभिसपित्थ^७ कोचि,
पियं हि मे दस्सनं तुय्हं^८ अळार” ॥

१८९. “यथा^९ पि मातू च पितू^{१०} अगारे,
पुत्तो पियो पटिविहितो वसेय्यं ।

25

B. 24

१. ततो—रो० । २. च—रो० । ३. वुसितो—रो० । ४. दारा च—रो० । ५-५. कच्चि
नु ते—स्या०; कच्चिन्नु ते—रो० । ६. नाभिसंसित्थ—स्या०, रो० । ७. तुय्ह—स्या०, रो० ।
८-८. यथापि मातु च पितु—स्या०; यथा च माता च पिता च—रो० । ९. वसेय्यो—रो० ।

ततो पि मय्हं इधमेव सेय्यो,
चित्तं हि ते नाग मयी^१ पसन्नं” ॥

१९०. “मणी^२ मम^३ विज्जति लोहितङ्को,
धनाहरो^४ मणिरतनं उळारं।
आदाय त्वं^५ गच्छ सकं निकेतं,
लद्धा धनं तं मणिमोस्सजस्सु^६” ॥

१९१. “दिट्ठा मया मानुसका पि कामा,
असस्सता विपरिणामधम्मा।
आदीनवं कामगुणेषु दिस्वा,
सद्धायहं पव्वजितोमिह राज ॥

१९२. “दुमप्फलानी^७ वं^८ पतन्ति माणवा,
दहरा च बुद्धा^९ च सरीरभेदा।
एतम्पि दिस्वा पव्वजितोमिह राज,
अपण्णकं सामञ्जमेव सेय्यो” ॥

१९३. “अद्धा हवे सेवितव्वा सपञ्जा,
बहुस्सुता ये बहुठानचिन्तिनो।
नागञ्च सुत्वान तवञ्चळारं,
काहामि^{१०} पुञ्जानि अनप्पकानि” ॥

१९४. “अद्धा हवे सेवितव्वा सपञ्जा,
बहुस्सुता ये बहुठानचिन्तिनो।
नागञ्च सुत्वान ममञ्च राज,
करोहि पुञ्जानि अनप्पकानी” ति ॥

५२५. चूलसुतसोमजातकं” (५)

१९५. “आमन्तयामि निगमं, मित्तामच्चे परिस्सजे^{११}।
सिरस्मिं पलितं^{१२} जातं, पव्वज्जं दानि रोचहं” ॥

१. मयि-स्या०। २. मणि-स्या०। ३. मम-रो०। ४. धनाहारो-रो०। ५. तं-रो०। ६. मणिमुस्सजस्सु-रो०। ७-९. दुमप्फलानेव-स्या०, रो०। ८. बुद्धा-स्या०। ९. तुवञ्च०-स्या०। १०. करोमि-रो०। ११. चूलसुतसोमजातकं-स्या०, रो०। १२. पारिसज्जे-सी० स्या०; परीमजे-रो०। १३. फलितं-रो०।

१९६. “अभुम्मे कथं नु भणसि,
सल्लं मे देव उरसि कप्पेसि^१ ।
सत्तसता ते भरिया,
कथं नु ते ता भविस्सन्ति” ॥

१९७. “पञ्जायिहिन्ति एता,
दहरा अञ्जम्पि ता गमिस्सन्ति ।
सग्गं^२ चस्स^३ पत्थयानो,
तेन अहं पव्वजिस्सामि” ॥

6

१९८. “दुल्लद्धं मे आसि सुतसोम,
यस्स ते होमहं^४ माता ।
यं मे विलपन्तिया,
अनपेक्खो पव्वजसि देव ॥

10

१९९. “दुल्लद्धं मे आसि सुतसोम,
यं तं अहं विजायिस्सं ।
यं मे विलपन्तिया,
अनपेक्खो पव्वजसि देव” ॥

15

२००. “को नामेसो धम्मो,
सुतसोम का च^५ नाम पव्वज्जा ।
यं नो अम्हे जिण्णे^६,
अनपेक्खो पव्वजसि देव ॥

20

२०१. “पुत्ता पि तुय्हं बहवो, दहरा अप्पत्तयोव्वना ।
मञ्जू ते^७ पि^८ तं अपस्सन्ता, मञ्जे दुक्खं निगच्छन्ति” ॥

२०२. “पुत्तेहि च मे एतेहि,
दहरेहि अप्पत्तयोव्वनेहि ।
मञ्जूहि सब्बेहि पि तुम्हेहि,
चिरम्पि ठत्वा^९ विनासभावो^{१०}” ॥

25

१. कम्पेसि — रो० । २-२. सग्गञ्च — स्या०, रो० । ३. अहं — रो० । ४. रो० पोत्थके
नत्थि । ५. जिण्णे पहाय — स्या० । ६-६. ते — सी०, रो० । ७. कत्वा — रो० । ८. विनाभावे —
सी०, स्या०, रो० ।

B. 26

२०३. “छिन्नं नु तुय्हं हृदयं,
अदु^१ ते^२ करुणा च नत्थि अम्हेसु ।
यं^३ नो विकन्दन्तियो^४,
अनपेक्खो पब्बजसि देव” ॥
- ५ २०४. “न च मय्हं छिन्नं हृदयं,
अत्थि करुणा पि मय्हं तुम्हेसु ।
सग्गञ्च पत्थयानो^५,
तेन अहं पब्बजिस्सामि” ॥
- १० २०५. “दुल्लद्धं मे आसि,
सुतसोम यस्स ते अहं भरिया ।
यं मे विलपन्तिया,
अनपेक्खो पब्बजसि देव ॥
- १५ २०६. “दुल्लद्धं मे आसि,
सुतसोम यस्स ते अहं भरिया ।
यं^६ मे कुच्छिपटिसन्धिं^७,
अनपेक्खो पब्बजसि देव ॥
- २० २०७. “परिपक्को मे गब्भो,
कुच्छिगतो याव नं विजायामि ।
माहं एका विधवा,
पच्छा दुक्खानि अट्ठक्खिं” ॥
२०८. “परिपक्को ते गब्भो,
कुच्छिगतो इद्ध त्वं^८ विजायस्सु ।
पुत्तं अनोमवण्णं,
तं हित्वा पब्बजिस्सामि” ॥
- २५ २०९. “मा त्वं चन्दे रुदि,
मा सोचि वनतिमिरमत्तक्खि ।

१-१. आदु - सी०, रो०; आदू - स्या० । २-२. यं नो विकन्दन्तियो - सी०; यं नो
पि कन्दन्तियो - रो० । ३. पत्थयमानो - स्या० । ४-४. यं मं कुच्छिमतिं सन्ति - रो० ।
५. त्व - सी०; नं - रो० ।

आरोह वरपासादं,
अनपेक्खो अहं गमिस्सामि” ॥

२१०. “को तं अम्म कोपेसि,
किं रोदसि पेक्खसि च मं वाळ्हं ।
कं अवज्झं घातेमि,
जातीनं उदिक्खमानानं” ॥

B. 27

६

२११. “न हि सो सक्का हन्तुं,
विजितावी^१ यो मं तात कोपेसि ।
पिता ते मं तात अवच,
अनपेक्खो अहं गमिस्सामि” ॥

10

२१२. “योहं पुब्बे निय्यामि,
उय्यानं मत्तकुञ्जरे च योधेमि ।
सुतसोमे^२ पव्वजिते,
कथं नु दानि करिस्सामि” ॥

२१३. “मातुच्च^३ मे रुदन्त्या,
जेटुस्स च भातुनो अकामस्स ।
हत्थे पि ते^४ गहेस्सं,
न हि गच्छसि^५ नो अकामानं” ॥

15

२१४. “उट्ठेहि त्वं धाति,
इमं कुमारं रमेहि अज्जत्थ ।
मा मे परिपन्थमकासि^६,
सग्गं मम पत्थयानस्स” ॥

20

२१५. “यं नूनिमं ददेय्यं^७ पभङ्करं,
को नु मे इमिनात्थो^८ ।
सुतसोमे पव्वजिते,
किं नु मेनं करिस्सामि” ॥

25

१. च पासादं—रो० । २-२. घातेमि कं अवज्झं—रो० । ३. जीवितावी—रो० ।
४. रथेन यामि—स्या० । ५. सुतसोम—स्या० । ६. मातु च—सी०, स्या० । ७. रुदत्या—रो० ।
८. मे—स्या० । ९. गच्छसि—रो० । १०. परिपन्थमका—सी०, रो० । ११. जहेय्यं—रो० ।
१२. नत्थो—रो० ।

B. 28

२१६. “कोसो च तुय्हं विपुलो,
कोट्टागारञ्च तुय्हं परिपूरं।
पथवी च तुय्हं विजिता,
रमस्सु मा पव्वजि^१ देव” ॥
- 5 २१७. “कोसो च^२ मय्हं विपुलो,
कोट्टागारञ्च मय्हं परिपूरं।
पथवी च मय्हं विजिता,
तं हित्वा पव्वजिस्सामि” ॥
- 10 २१८. “मय्हम्पि धनं पट्ठतं,
सङ्खातुं^३ नो पि देव सक्कोमि।
तं^४ ते ददामि सव्वम्पि^५,
रमस्सु मा पव्वजि देव” ॥
- 15 २१९. “जानामि^६ धनं पट्ठतं,
कुलवद्धनं^७ पूजितो तया चस्मि।
सग्गञ्च पत्थयानो,
तेन अहं पव्वजिस्सामि” ॥
- 20 २२०. “उक्कण्ठितोस्मि बाळ्हं,
अरति मं सोमदत्त आविसति।
बहुका पि^८ मे^९ अन्तराया,
अज्जेवाहं पव्वजिस्सामि” ॥
- 25 २२१. “इदं च तुय्हं रुचितं,
सुतसोम अज्जेव दानि त्वं पव्वज।
अहं पि पव्वजिस्सामि,
न उस्सहे तया विना अहं ठातुं” ॥
२२२. “न हि सक्का पव्वजितुं,
नगरे न हि पच्चति जनपदे च^{१०}” ।

१. पव्वजस्सु—सी०; पव्वज—रो०। २. रो० पोत्थके नत्थि। ३. सङ्ख्यातुं—सी०। ४. तं देव—सी०। ५. सव्वं—रो०। ६. जानामि ते—सी०, स्या०। ७. कुलवद्धन—स्या०। ८. बहुकाहि—सी०, स्या०। ९. रो० पोत्थके नत्थि। १०. व—रो०।

“सुतसोमे पव्वजिते,
कथं नु दानि करिस्साम” ॥

२२३. “उपनीयतिदं^१ मञ्जे,
परित्तं उदकं व चङ्खवारम्हि^२ ।
एवं सुपरित्तके जीविते,
न^३ च पमज्जितुं^४ कालो ॥

5

२२४. “उपनीयतिदं मञ्जे,
परित्तं उदकं व चङ्खवारम्हि ।
एवं सुपरित्तके जीविते,
अन्धबाला^५ पमज्जन्ति ॥

10

२२५. “ते वड्ढयन्ति निरयं,
तिरच्छानयोनिञ्च पेत्तिविसयं^६ च^७ ।
तण्हाय^८ बन्धनबद्धा^९,
वड्ढेन्ति असुरकायं” ॥

२२६. “ऊहञ्जते रजग्गं,
अविदूरे पुव्वकम्हि^{१०} च^{११} पासादे ।
मञ्जे नो केसा छिन्ना,
यसस्सिनो धम्मराजस्स” ॥

15

B. 29

२२७. “अयमस्स पासादो,
सोवण्णपुप्फमाल्यवीतिकिण्णो^{१२} ।
यहिमनुविचरिं^{१३} राजा,
परिकिण्णो इत्थागारेहि ॥

20

२२८. “अयमस्स पासादो,
सोवण्णपुप्फमाल्यवीतिकिण्णो ।
यहिमनुविचरि राजा,
परिकिण्णो जातिसङ्गेन ॥

25

१. उपनिय्यतिदं—स्या० । २. पङ्खवारम्हि—स्या० । ३-३. नप्पमज्जितु—रो० ।
४. अथबाला—सी०, स्या०, रो० । ५-५. पित्तिविसयञ्च—स्या० । ६-६. तण्हावन्धनबन्धा—
स्या०; तण्हावन्धनबद्धा—रो० । ७. पुप्फकम्हि—सी०, स्या०, रो० । ८. रो० पोत्थके
नत्थि । ९. सुवण्णो पुप्फमलयवीतिविण्णो—रो० । १०. यम्हि०—रो० ।

२२९. “इदमस्स कूटागारं,
सोवण्णपुप्फमाल्यवीतिकिण्णं ।
यहिमनुविचरि राजा,
परिकिण्णो इत्थागारेहि ॥
- 5 २३०. “इदमस्स कूटागारं,
सोवण्णपुप्फमाल्यवीतिकिण्णं ।
यहिमनुविचरि राजा,
परिकिण्णो जातिसङ्खेन ॥
- 10 २३१. “अयमस्स असोकवनिका,
सुपुप्फिता सब्बकालिका रम्मा ।
यहिमनुविचरि राजा,
परिकिण्णो इत्थागारेहि ॥
- 15 २३२. “अयमस्स असोकवनिका,
सुपुप्फिता सब्बकालिका रम्मा ।
यहिमनुविचरि राजा,
परिकिण्णो जातिसङ्खेन ॥
- 20 २३३. “इदमस्स उय्यानं,
सुपुप्फितं सब्बकालिकं रम्मं ।
यहिमनुविचरि राजा,
परिकिण्णो इत्थागारेहि ॥
२३४. “इदमस्स उय्यानं,
सुपुप्फितं सब्बकालिकं रम्मं ।
यहिमनुविचरि राजा,
परिकिण्णो जातिसङ्खेन ॥
- 25 २३५. “इदमस्स कणिकारवनं,
सुपुप्फितं सध्वकालिकं रम्मं ।
यहिमनुविचरि राजा,
परिकिण्णो इत्थागारेहि ॥

२३६. “इदमस्स कणिकारवनं,
सुपुप्फितं सब्बकालिकं रम्मं ।
यहिमनुविचरि राजा,
परिकिण्णो जातिसङ्खेन ॥

२३७. “इदमस्स पाटलिवनं’,
सुपुप्फितं सब्बकालिकं रम्मं ।
यहिमनुविचरि राजा,
परिकिण्णो इत्थागारेहि ॥

5

२३८. “इदमस्स पाटलिवनं,
सुपुप्फितं सब्बकालिकं रम्मं ।
यहिमनुविचरि राजा,
परिकिण्णो जातिसङ्खेन ॥

10

२३९. “इदमस्स अम्बवनं,
सुपुप्फितं सब्बकालिकं रम्मं ।
यहिमनुविचरि राजा,
परिकिण्णो इत्थागारेहि ॥

B. 30

15

२४०. “इदमस्स अम्बवनं,
सुपुप्फितं सब्बकालिकं रम्मं ।
यहिमनुविचरि राजा,
परिकिण्णो जातिसङ्खेन ॥

20

२४१. “अयमस्स पोक्खरणी,
सञ्छन्ना अण्डजेहि वीतिकिण्णा ।
यहिमनुविचरि राजा,
परिकिण्णो इत्थागारेहि ॥

२४२. “अयमस्स पोक्खरणी,
सञ्छन्ना अण्डजेहि वीतिकिण्णा ।
यहिमनुविचरि राजा,
परिकिण्णो जातिसङ्खेन” ॥

25

२४३. “राजा^१ वो खो^२ पव्वजितो,
सुतसोमो रज्जं इमं पव्हत्वान^३ ।
कासायवत्थवसनो,
नागो व एक्को^४ चरति” ॥
- ५ २४४. “मास्सु पुव्वे रतिकीळितानि,
हसितानि च^५ अनुस्सरित्थ^६ ।
मा वो कामा हनिसु,
रम्मं^७ हि^८ सुदस्सनं^९ नगरं ॥
- १० २४५. “मेत्तचित्तञ्च^{१०} भावेथ,
अप्पमाणं दिवा च रत्तो च ।
अगच्छित्थ^{११} देवपुरं,
आवासं पुञ्जकम्मिनं^{१२}” ति ॥

चत्तालीसनिपातं निवृत्तं ।

तस्सुद्धानं

- सुवपण्डितजम्बुककुण्डलिनो,
वरकञ्जमलम्बुसजातकं च ।
१५ पवरुत्तमसङ्घसिरीव्ह्यको,
सुतसोमअरिन्धमराजवरो^{१३} ॥

—: ० :—

१-१. राजा खो-सी०, स्या०, रो० । २. पव्हत्वान-स्या० । ३. एक्को व-सी० ।
४. स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । ५. अनुस्सरित्थो-रो० । ६-६. सुरम्मज्झि-स्या० ।
७. सुदस्सनं नाम-सी० । ८. मेत्तञ्च चित्तञ्च-रो० । ९. अथगच्छित्थ-स्या०; अथ-
गच्छित्थ-रो० । १०. पुञ्जकम्मानन्ति-रो० । ११. सुतसोमअरिन्धमराजवरो-स्या० ।

१८. पण्णासनिपातो

५२६. निळिनिकाजातकं (१)

१. “उद्दुहते^१ जनपदो, रट्टञ्चा पि विनस्सति ।
एहि निळिनिके^२ गच्छ, तं मे ब्राह्मणमानय” ॥
२. “नाहं दुक्खवखमा राज, नाहं अद्धानकोविदा ।
कथं अहं गमिस्सामि, वनं कुञ्जरसेवितं” ॥
३. “फीतं जनपदं गन्त्वा, हत्थिना च रथेन च ।
दारुसङ्घाटयानेन, एवं गच्छ निळिनिके ॥
४. “हत्थिअस्सरथे^३ पत्ती, गच्छेवादाय खत्तिये ।
तवेव वण्णरूपेन, वसं तमानयिस्ससि” ॥
५. “कदलीधजपञ्जाणो, आभुजीपरिवारितो^४ ।
एसो पदिस्सति रम्मो, इसिसिङ्गस्स अस्समो ॥
६. “एसो अग्गिस्स सङ्खातो, एसो धूमो पदिस्सति ।
मञ्जे नो अग्गिं हापेति, इसिसिङ्गो महिद्धिको” ॥
७. “तञ्च दिस्वान आयन्तिं, आमुत्तमणिकुण्डलं ।
इसिसिङ्गो पाविसि भीतो, अस्समं पण्णछादनं ॥
८. “अस्समस्स च सा द्वारे, गेण्डुकेनस्स” कीळति ।
विदंसयन्ती अङ्गानि, गुह्यं पकासितानि च ॥
९. “तञ्च दिस्वान कीळन्तिं, पण्णसालगतो^५ जटी ।
अस्समा निक्खमित्वान, इदं वचनमब्रवि ॥
१०. “अम्मो को नाम सो रुक्खो, यस्स तेवंगतं फलं ।
दूरे पि खित्तं पच्चेति, न तं ओहाय गच्छति” ॥

१. उद्दुहते — सी०, रो० । २. निळिनिके — सी०, स्या०, रो० । ३. अत्थि अस्सरथा — रो० । ४. आभुजीपरिवारणो — रो० । ५. गेण्डुकेनस्स — सी०, रो० । ६. पण्णसालं गतो — रो० ।

B. 32

११. “अस्समस्स मम^१ ब्रह्मे, समीपे गन्धमादने ।
बहवो^२ तादिसा रुक्खा, यस्स तेवंगतं फलं ।
दूरे पि खित्तं पच्चेति, न मं ओहाय गच्छति” ॥

5

१२. “एतू^३ भवं अस्समि मं अदेतु,
पज्जञ्च भक्खञ्च पटिच्छ दम्मि ।
इदमासनं अत्र भवं निसीदतु,
इतो भवं मूलफलानि भुञ्जतु” ॥

10

१३. “किं ते इदं ऊरूनमन्तरस्मिं,
सुपिच्छितं कण्हरिवप्पकासति ।
अक्खाहि मे पुच्छितो एतमत्थं,
कोसे नु ते उत्तमङ्गं पविट्ठं” ॥

15

१४. “अहं वने मूलफलेसनं चरं,
आसादयिं अच्छं सुघोररूपं ।
सो मं पतित्वा सहसाज्झपत्तो^४,
पनुज्ज मं अब्बहि^५ उत्तमङ्गं ॥

20

१५. “स्वायं वणो खज्जति कण्डुवायति,
सव्वञ्च कालं न लभामि सातं ।
पहो भवं कण्डुमिमं विनेतुं,
कुरुतं^६ भवं याचितो ब्राह्मणत्थं” ॥

B. 33

25

१७. “न मन्तयोगा न कसाययोगा^७,
न ओसधा ब्रह्मचारि^८ कमन्ति ।

१. मं-सी० । २. पब्बते-सी० । ३. एतु-सी०, स्या० । ४. खादतु-सी० ।
५. सहसज्झपत्तो-रो० । ६. अब्बहि-स्या० । ७. कुरुते-रो० । ८. पन्नगन्धो-सी०,
रो०; पक्कगन्धो-स्या० । ९. कसाययोगा-रो० । १०. ब्रह्मचारी-सी०, स्या०, रो० ।

घट्टे^१ मुदुकेन विनेहि कण्डुं,
यथा अहं परमसुखी भवेय्यं” ॥

१८. “इतो नु भोतो कतमेन अस्समो,
कच्चि भवं अभिरमसि^२ अरञ्जे ।
कच्चि नु^३ ते मूलफलं प्हूतं,
कच्चि भवन्तं न विहिसन्ति वाळा” ॥

5

१९. “इतो उजुं उत्तरायं दिसायं,
खेमानदी हिमवता^४ पभावी^५ ।
तस्सा तीरे अस्समो मय्ह रम्मो,
अहो भवं अस्समं मय्हं पस्से ॥

10

२०. “अम्बा च साला तिलका च जम्बुयो,
उद्दालका पाटलियो च फुल्ला ।
समन्ततो किम्पुरिसाभिगीतं,
अहो भवं अस्समं मय्हं पस्से ॥

२१. “ताला च मूला च फला च मेत्थ,
वण्णेन गन्धेन उपेतृपं ।
तं भूमिभागेहि उपेतृपं,
अहो भवं अस्समं मय्हं पस्से ॥

15

२२. “फला च मूला च प्हूतमेत्थ,
वण्णेन गन्धेन रसेनुपेता ।
आयन्ति च लुट्टका तं पदेसं,
मा मे ततो मूलफलं अहासुं” ॥

20

२३. “पिता ममं^६ मूलफलेसनं गतो,
इदानि आगच्छति सायकाले ।
उभो व गच्छामसे अस्समं तं,
याव पिता मूलफलतो एतु” ॥

25

१-१. यं ते मुदुकेन विनेहि कण्डुं—सी०; यं ते मुदुकेन विनेहि कण्डुकं—रो० । २. अभिरमसी—रो० । ३. रो० पोत्थके नत्थि । ४-४. हिमवन्ता पभाति—सी०, स्या०, रो० । ५. मय्ह—स्या०, रो० । ६. अहंसु—रो० । ७. मम—स्या० ।

B. 32

११. “अस्समस्स मम^१ ब्रह्मे, समीपे गन्धमादने ।
बहवो^२ तादिसा रुक्खा, यस्स तेवंगतं फलं ।
दूरे पि खित्तं पच्चेति, न मं ओहाय गच्छति” ॥

5

१२. “एतू^३ भवं अस्समि मं अदेतु,
पज्जञ्च भक्खञ्च पटिच्छ दम्मि ।
इदमासनं अत्र भवं निसीदतु,
इतो भवं मूलफलानि भुञ्जतु” ॥

10

१३. “किं ते इदं ऊरुनमन्तरस्मिं,
सुपिच्छितं कण्हरिवप्पकासति ।
अक्खाहि मे पुच्छितो एतमत्थं,
कोसे नु ते उत्तमङ्गं पविट्ठं” ॥

15

१४. “अहं वने मूलफलेसनं चरं,
आसादयिं अच्छं सुघोररूपं ।
सो मं पतित्वा सहसाज्झपत्तो^४,
पनुज्ज मं अव्वहि^५ उत्तमङ्गं ॥

20

१५. “स्वायं वणो खज्जति कण्डुवायति,
सव्वञ्च कालं न लभामि सातं ।
पहो भवं कण्डुमिमं विनेतुं,
कुरुत्तं^६ भवं याचितो ब्राह्मणत्थं” ॥

B, 33

25

१७. “न मन्तयोगा न कसाययोगां,
न ओसधा ब्रह्मचारि^७ कमन्ति ।

१. मं-सी० । २. पव्वते-सी० । ३. एतु-सी०, स्या० । ४. खादतु-सी० ।
५. सहसज्झपत्तो-रो० । ६. अव्वुहि-स्या० । ७. कुरुते-रो० । ८. पन्नगन्धो-सी०,
रो०; पक्कगन्धो-स्या० । ९. कसावयोगा-रो० । १०. ब्रह्मचारी-सी०, स्या०, रो० ।

घट्टे^१ मुदुकेन विनेहि कण्डुं^२,
यथा अहं परमसुखी भवेय्यं^३ ॥

१८. “इतो नु भोतो कतमेन अस्समो,
कच्चि भवं अभिरमसि^४ अरञ्जे ।
कच्चि नु^५ ते मूलफलं प्हूतं,
कच्चि भवन्तं न विहिसन्ति वाळा^६” ॥

5

१९. “इतो उजुं उत्तरायं दिसायं,
खेमानदी हिमवता^७ पभावी^८ ।
तस्सा तीरे अस्समो मय्ह^९ रम्मो,
अहो भवं अस्समं मय्हं^{१०} पस्से ॥

10

२०. “अम्बा च साला तिलका च जम्बुयो,
उद्दालका पाटलियो च फुल्ला ।
समन्ततो किम्पुरिसाभिगीतं,
अहो भवं अस्समं मय्हं^{११} पस्से ॥

२१. “ताला च मूला च फला च मेत्थ,
वण्णेन गन्धेन उपेतृपं ।
तं भूमिभागेहि उपेतृपं,
अहो भवं अस्समं मय्हं^{१२} पस्से ॥

15

२२. “फला च मूला च प्हूतमेत्थ,
वण्णेन गन्धेन रसेनुपेता ।
आयन्ति च लुट्टका तं पदेसं,
मा मे ततो मूलफलं अहासुं^{१३}” ॥

20

२३. “पिता ममं^{१४} मूलफलेसनं गतो,
इदानि आगच्छति सायकाले ।
उभो व गच्छामसे अस्समं तं,
याव पिता मूलफलतो एतु^{१५}” ॥

25

१-१. यं ते मुदुकेन विनेहि कण्डुं—सी०; यं ते मुदुकेन विनेहि कण्डुकं—रो० । २. अभिरमसी—रो० । ३. रो० पोत्यके नत्थि । ४-४. हिमवन्ता पभावि—सी०, स्या०, रो० । ५. मय्ह—स्या०, रो० । ६. अहंसु—रो० । ७. मम—स्या० ।

B. 34

२४. “अञ्जे बहू इसयो साधुरूपा,
राजीसयो अनुमग्गे वसन्ति ।
ते येव पुच्छेसि ममस्समं तं,
ते तं नयिस्सन्ति ममं सकामे” ॥
२५. “न ते कट्टानि भिन्नानि, न ते उदकमाभतं ।
अग्गी^१ पि^२ ते न हापितो^३, किं नु मन्दो व ज्ञायसि ॥
२६. “भिन्नानि कट्टानि हृतो च अग्गि,
तपनी पि ते समिता ब्रह्मचारी ।
पीठञ्च मय्हं उदकञ्च होति,
रमसि तुवं^४ ब्रह्मभूतो पुरत्था ॥
२७. “अभिन्नकट्टोसि अनाभतोदको,
अहापितग्गीसि^५ असिद्धभोजनो ।
न मे तुवं आलपसी ममज्ज,
नट्ठं नु किं चेतसिकञ्च^६ दुक्खं” ॥
२८. “इधागमा जटिलो ब्रह्मचारी,
सुदस्सनेय्यो सुतनू विनेति ।
नेवातिदीघो न पनातिरस्सो,
सुकण्हकण्हच्छदनेहि भोतो ॥
२९. “अमस्सुजातो अपुराणवण्णी,
आधाररूपञ्च पनस्स कण्ठे ।
द्वे^७ यमा^८ गण्डा उरेसु जाता,
सुवण्णतिन्दुकनिभा^९ पभस्सरा ॥
३०. “मुखञ्च तस्स भुमदस्सनेय्यं,
कण्णेषु लम्बन्ति च कुञ्चितग्गा ।
ते जोतरे चरतो माणवस्स,
सुत्तञ्च यं संयमनं^{१०} जटानं ॥

१-१. अग्गि पि - स्या०, रो० । २. हासितो - सी०, स्या० । ३. त्वं - सी० । ४. अहासितग्गीसि - स्या० । ५. चेतसिकञ्च - रो० । ६-६. द्वेपस्स - सी०; द्वास्स - रो० । ७. सुवण्णपिन्दूपनिभा - सी०; सुवण्णतिण्डुसन्निभा - स्या०; सोवण्णपिण्डुपनिभा - रो० । ८. सेयमानं - स्या० ।

३१. “अञ्जा च तस्स संयमानि^१ चतस्सो,
नीला^२ पीता^३ लोहितिका^४ च सेता^५ ।
ता^६ पिसरे^७ चरतो माणवस्स,
तिरिटि^८ सङ्घारिव पावुसम्हि ॥

३२. “न मिखलं^९ मुञ्जमयं धारेति^{१०},
न सन्थरे^{११} नो पन पव्वजस्स ।
ता जोतरे जघनन्तरे^{१२} विलग्गा,
सतेरता विज्जुरिवन्तलिवखे ॥

३३. “अखीलकानि च अवण्टकानि,
हेट्ठा नभ्या कटिसमोहितानि ।
अघट्टिता^{१३} निच्चकीळ^{१४} करोन्ति,
हं तात किंक्खफलानि तानि ॥

३४. “जटा च तस्स भुसदस्सनेय्या,
परोसतं वेल्लितग्गा सुगन्धा ।
द्वेधा सिरो साधु विभत्तरूपो,
अहो नु खो मय्ह तथा जटास्सु ॥

३५. “यदा च सो पकिरति^{१५} ता जटायो,
वण्णेन गन्धेन उपेतरूपा ।
नीलुप्पलं वातसमेरितं व,
तथेव संवाति^{१६} पनस्समो^{१७} अयं ॥

३६. “पङ्को च तस्स भुसदस्सनेय्यो,
नेतादिसो यादिसो मय्हं काये^{१८} ।
सो वायती एरितो मालुतेन,
वनं यथा अग्गगिम्हे सुफुल्लं ॥

१. सेयमनी - सी०; सेत्रमनी - रो०। २-२. नीलापिता - रो०। ३. लोहितिका -
स्या०, रो०। ४. सता - रो०। ५-५. ता सेसरे - सी०, स्या०। ६. चिरीटि - सी०, रो०।
७. मेखलं - स्या०, रो०। ८. धरेति - रो०। ९. सन्तचे - सी०; सन्तचं - रो०। १०. जघ-
नवरे - रो०; जङ्घनन्तरे - स्या०। ११-११. अविघट्टिता निच्चंकीळ - रो०। १२. परिकति -
रो०। १३. संवायति - स्या०; सखाति - रो०। १४. वन० - रो०। १५. कायो - सी०,
स्या०, रो०।

B. 36

३७. “निहन्ति सो रुक्खफलं पथव्या^१,
 सुचित्तरूपं रुचिरं दस्सनेय्यं ।
 खितञ्च तस्स^२ पुनरेति हत्थं,
 हं तात किंरुक्खफलं नु खो तं ॥
३८. “दन्ता च तस्स भुसदस्सनेय्या,
 सुद्धा समा सङ्खवरूपपन्ना ।
 मनो पसादेन्ति विवरियमाना,
 न^३ हि नून^४ सो साकमखादि तेहि ॥
३९. “अक्कसं अगगळितं^५ मुहुं मुदुं,
 उजुं अनुद्धतं अवपलमस्स भासितं ।
 रुदं मनुञ्जं करवीकसुस्सरं,
 हृदयङ्गमं रञ्जयतेव मे मनो ॥
४०. “बिन्दुस्सरो नातिविसट्ठवाक्यो^६,
 न नून सज्झायमतिप्पयुत्तो ।
 इच्छामि भो^७ तं पुनदेव^८ दट्ठुं,
 मित्तो^९ हि मे माणवोहुं^{१०} पुरत्था ॥
४१. “सुसन्धि सव्वत्थ विमट्ठिमं वणं,
 पुथू^{११} सुजातं खरपत्तसन्निभं ।
 तेनेव मं उत्तरियान माणवो,
 विवरितं^{१२} ऊरुं जघनेन पीळयि^{१३} ॥
४२. “तपन्ति आभन्ति विरोचरे च^{१४},
 सतेरता^{१५} विज्जुरिवन्तलिक्वे ।
 बाहा मुदु अञ्जनलोमसादिसा^{१६},
 विचित्रवट्ठङ्गुलिकारस^{१७} सोभरे ॥

१. पथव्या - सी०; पठव्या - रो० । २. नस्स - रो० । ३-३. न ह नून - सी०, रो० ।
 ४. अगळितं - रो० । ५. नातिविस्सट्ठवाक्यो - सी०, स्या०, रो० । ६. खो - सी०, स्या०,
 रो० । ७. पुनरेव - रो० । ८. मित्तं हि मे - सी०, रो०; मित्तञ्चिमे - स्या० । ९. माणवहु
 - सी०, स्या०; माणवाहु - रो० । १०. पुथु - स्या०; पुथुं - रो० । ११. विवरिय - स्या०,
 रो० । १२. पीळयी - सी०, म० । १३. व - रो० । १४. सतेरिता - स्या० । १५. अञ्जन -
 लोमसहिता - स्या० । १६. विचित्रवट्ठङ्गुलिकस्स - स्या० ।

४३. “अकक्कसङ्गो न च दीघलोमो,
नखास्स^१ दीघा अपि लोहितग्गा ।
मुद्दहि बाहाहि पलिस्सजन्तो,
कल्याणरूपो रमयं उपट्ठहि ॥

४४. “दुमस्स तूलूपनिभा पभस्सरा,
सुवण्णकम्बुतलवट्टसुच्छवी ।
हत्था मुद्द तेहि मं संफुसित्वा,
इतो गतो तेन^२ मं दहन्ति तात ॥

5

४५. “न^३ नून^३ सोखारिविधं अहासि,
न नून सोकट्ठानि^४ सयं अभञ्जि ।
न नून हन्ति दुमे कुठारिया,
न हिस्स^५ हत्थेसु खिलानि^६ अत्थि ॥

10

४६. “अच्छो च^७ खो तस्स वणं अकासि,
सो मंभ्रवि सुखितं मं करोहि ।
ताहं करिं तेन ममासि^८ सोख्यं,
सो चभ्रवि सुखितोस्मी ति ब्रह्मे ॥

15

४७. “अयञ्च ते मालुवपण्णसन्थता,
विकिण्णरूपा व मया च तेन च ।
किलन्तरूपा उदके रमित्वा,
पुनप्पुनं^९ पण्णकुटिं^{१०} वजाम ॥

20

४८. “न मज्ज मन्ता पटिभन्ति तात,
न अग्गिहुत्तं न पि यञ्जतन्तं^{११} ।
न चा पि ते मूलफलानि भुञ्जे,
याव न पस्सामि तं ब्रह्मचारिं ॥

१. नखास्स—स्या० । २. ते—रो० । ३-३. न ह नून—सी०, रो० । ४. कट्ठानि—
रो० । ५. पिस्स—स्या०, रो० । ६. खीलानि—रो० । ७. व—स्या० । ८. ममापि—स्या०,
रो० । ९-९. पुनप्पुनञ्चस्स कुटिं—रो० । १०. यञ्जतन्त्रं—सी०; यञ्जतन्त्र—स्या०; यत्र
तत्र—रो० ।

B. 38

४९. “अद्धा पजानासि तुवम्पि तात,
यस्सं दिसं^१ वसते ब्रह्मचारी ।
तं मं दिसं पापय तात खिप्पं,
मा ते अहं अमरिमस्समम्हि ॥
५०. “विचित्रफुल्लं^२ हि वनं सुतं मया,
दिजाभिघुट्ठं^३ दिजसङ्खसेवितं ।
तं मं वनं^४ पापय तात खिप्पं,
पुरा ते पाणं विजहामि अस्समे” ॥
५१. “इमस्माहं जोतिरसे वनम्हि,
गन्धव्वदेवच्छरसङ्खसेविते ।
इसीनमावासे सनन्तनम्हि,
नेतादिसं अरतिं पापुनेथ ॥
५२. “भवन्ति मित्तानि अथो^५ न होन्ति,
आतीसु मित्तेसु करोन्ति पेमं ।
अयञ्च जम्मो किस्स वा^६ निविट्ठो,
यो नेव जानाति कुतोम्हि आगतो ॥
५३. “संवासेन हि मित्तानि, सन्धियन्ति^७ पुनप्पुनं ।
स्वेव^८ मित्तो^९ असंगन्तु, असंवासेन जीरति ॥
५४. “सचे तुवं दक्खसि ब्रह्मचारिं,
सचे तुवं सल्लपे^{१०} ब्रह्मचारिना ।
सम्पन्नसस्सं व महोदकेन,
तपोगुणं खिप्पमिमं पहिस्ससिं^{११} ॥
५५. “पुनं^{१२} पिं^{१३} चे दक्खसि ब्रह्मचारिं,
पुन पि चे सल्लपे ब्रह्मचारिना ।
सम्पन्नसस्सं व महोदकेन,
उस्मागतं खिप्पमिमं पहिस्ससि ॥

१. दिसायं - स्या०, रो० । २. विचित्रपुष्पं - सी०, रो० । ३. दिसं - रो० । ४. अथ - रो० । ५. दिवा - स्या० । ६. सन्धीयन्ति - सी०, रो० । ७-७. सा च मेति - रो० । ८. संलपि - सी० । ९. पट्ससि - सी०, स्या०, रो० । १०-१०. पुनप्पि - रो० ।

५६. “भूतानि हेतानि^१ चरन्ति तात,
विरूपरूपेन मनुस्सलोके ।
न तानि सेवेथ नरो सपञ्जो,
आसज्ज नं नस्सति^२ ब्रह्मचारी^३” ति ॥

५२७. उम्मादन्तीजातकं^४ (२)

५७. “निवेसनं कस्स नुदं सुनन्द,
पाकारेन पण्डुमयेन गुत्तं ।
का दिस्सति अग्गिसिखा व दूरे,
वेहायसं^५ पव्वतग्गेव अच्चि ॥
५८. “धीता न्वयं^६ कस्स सुनन्द होति,
सुणिसा न्वयं कस्स अथो पि भरिया ।
अक्खाहि मे खिप्पमिधेव^७ पुट्ठो,
अवावटां^८ यदि वा अत्थि भत्ता^९” ॥
५९. “अहं हि जानामि जनिन्द एतं,
मत्या च पेत्या च अथो पि अस्सा ।
तवेव^{१०} सो पुरिसो भूमिपाल,
रत्तिन्दिवं अप्पमत्तो तवत्थे ॥
६०. “इद्धो च फीतो च सुवड्ढितो^{११} च,
अमच्चो च^{१२} ते अञ्जतरो जनिन्द ।
तस्सेसा^{१३} भरियाभिपारकस्स,
उम्मादन्ती^{१४} नामधेय्येन राज^{१५}” ॥
६१. “अम्भो अम्भो नाममिदं इमिस्सा,
मत्या च पेत्या च कतं सुसाधु ।
तदा^{१६} हि मय्हं अवलोकयन्ती,
उम्मत्तकं उम्मदन्ती अकासि^{१७}” ॥

१. एतानि - रो० । २. तस्सति - रो० । ३. उम्मदन्तीजातक - रो० । ४. वेहासयं - सी०, रो० । ५. नियं - सी०, रो०; न्वायं - स्या० । ६. खिप्पमिदेव - रो० । ७. अवावना - स्या० । ८. तथेव - रो० । ९. सुवाड्ढिहको - रो० । १०. रो० पोत्थके नत्थि । ११. तस्सेव - स्या० । १२. उम्मादन्ती ति - स्या०; उम्मदन्ती - रो० । १३. तथा - सी०, स्या०, रो० ।

६२. “यां पुण्णमासे मिगमन्दलोचना,
उपाविसि पुण्डरीकत्तचङ्गी ।
द्वे पुण्णमायो तदहू अमञ्जहं,
दिस्वान पारावतरत्तवासिनि” ॥
- 5 ६३. “अळारपम्हेहि सुभेहि वग्गुभिं,
पलोभयन्ती मं यदा उदिक्खति ।
विजम्भमानां हरतेव मे मनो,
जाता वने किम्पुरिसी व पव्वते ॥
- 10 ६४. “तदा हि ब्रह्ती सामा, आमत्तमणिकुण्डला ।
एकच्चवसना नारी, मिगी भन्तावुदिक्खति ॥
६५. “कदास्सु मं तम्बनखा सुलोमा,
बाहामुद्द चन्दनसारलित्ता ।
वट्टङ्गुली सन्नतधीरकुत्तिया,
नारी उपञ्चिस्सति सीसतो सुभा ॥
- 15 ६६. “कदास्सु मं कञ्चनजालुरच्छदा,
धीता तिरीटिस्स विलग्गमज्झा ।
मुद्दहि वाहाहि पलिस्सजिस्सति,
ब्रहावने जातदुमं व मालुवा ॥
- 20 ६७. “कदास्सु लाखारसरत्तसुच्छवी,
विन्दुत्थनी पुण्डरीकत्तचङ्गी ।
मुखं मुखेन उपनामयिस्सति,
सोण्डो व सोण्डस्स सुराय थालं ॥
६८. “यथादसं” तं” तिद्वन्तिं, सव्वभद्दं मनोरमं ।
ततो सकस्स चित्तस्स, नाववोधामि कञ्चिनं” ॥

१. सा - रो० । २. अमञ्ज्रं - स्या०; अमञ्ज्रं - रो० । ३. पारावट० - स्या०; पारावतरत्तवासिनि - रो० । ४. वग्गुहि - रो० । ५. विजम्भमाना - स्या० । ६. सन्नतवीर-
कुत्तिया - रो० । ७. कञ्चन० - स्या०; कञ्चनमालुरच्छदा - रो० । ८. विलाकमज्झा - स्या०,
रो० । ९. कदास्सु मं - स्या० । १०-१०. यथादसं नं - रो० । ११. सव्वगत्तं - सी०, स्या०,
रो० । १२. किञ्चनं - रो० ।

६९. “उम्मादन्तिमहं दट्ठा^१, आमुत्तमणिकुण्डलं^२ ।
न सुपामि^३ दिवारत्तिं, सहस्सं व पराजितो ॥
७०. “सक्को चे^४ मे वरं दज्जा, सो च लब्धे मे वरो ।
एकरत्तं^५ द्विरत्तं वा,^६ भवेय्यं^७ अभिपारको ।
उम्मादन्त्या रमित्वान, सिविराजा ततो सियं^८” ॥ 5
७१. “भूतानि मे भूतपती नमस्सतो,
आगम्म यक्खो इदमेतदब्रवि^९ ।
रज्जो मनो उम्मादन्त्या^{१०} निविट्ठो,
ददामि ते तं परिचारयस्सु^{११}” ॥
७२. “पुज्जा” विधंसे^{१२} अमरो न चम्हि,
जनो च मे^{१३} पापमिदञ्च^{१४} जज्जा ।
भुसो च त्यस्स^{१५} मनसो विघातो,
दत्त्वा पियं उम्मादन्तिं अदट्ठा^{१६}” ॥ 10
७३. “जनिन्द नाञ्जत्र तथा मया वा,
सब्बा पि कम्मस्स कतस्स जज्जा ।
यं ते मया उम्मादन्ती पदिन्ना,
भुसेहि राजा वनथं सजाहि” ॥ 15
७४. “यो पापकं कम्म करं मनुस्सो,
सो मज्जति मायिदं^{१७} मज्जिंसु अज्जे ।
पस्सन्ति भूतानि करोन्तमेतं,
युत्ता च ये होन्ति नरा पथव्या ॥ 20
७५. “अज्जो नु ते कोचि^{१८} नरो पथव्या,
सद्धेय्य^{१९} लोकस्मि न मे^{२०} पिया ति ।

१. दिट्ठा—सी०, स्या०, रो०। २. आमुत्तमणिकुण्डला—स्या०, रो०। ३. सुपानि—
स्या०। ४. च—सी०, रो०। ५-५. एकरत्तिं द्विरत्तिं वा—रो०। ६. भवेय्य—स्या०। ७.
सिया—स्या०, रो०। ८. इदमेवमब्रवि—रो०। ९. उमादन्त्या—स्या०। १०. परिवार-
यस्सु—रो०। ११-११. पुज्जा च धंसे—स्या०, रो०। १२. नो—रो०। १३. पापमिदन्ति—
सी०, रो०। १४. त्यास्स—रो०। १५. अविट्ठा—स्या०, रो०। १६. मायिदं—स्या०;
मायिध—रो०। १७. कोच—रो० १८. सद्धेय्य—सी०। १९. सा—रो०।

भुसो च त्यस्स मनसो विघातो,
दत्त्वा पियं उम्मदन्तिं अदट्ठा” ॥

B. 42

७६. “अट्ठा पिया मय्ह जनिन्द एसा,
न सा ममं अप्पिया भूमिपाल।
गच्छेव त्वं उम्मदन्तिं भदन्ते^१,
सीहो व सेलस्स गुहं उपेति” ॥

5

७७. “न पीळिता अत्तदुखेन^२ धीरा,
सुखप्फलं कम्म परिच्चजन्ति।
सम्मोहिता वा^३ पि^४ सुखेन भत्ता,
न पापकम्मञ्च^५ समाचरन्ति” ॥

10

७८. “तुवं हि माता च पिता च मय्हं,
भत्ता पती पोसको देवता च।
दासो अहं तुय्ह सपुत्तदारो,
यथासुखं सामि^६ करोहि काम” ॥

15

७९. “यो इस्सरोम्ही ति करोति पापं,
कत्त्वा च सो नुत्तसते^७ परेसं।
न तेन सो जीवति दीघमायु^८,
देवा पि पापेन समेक्खरे नं ॥

20

८०. “अञ्जातकं सामिकेही पदिन्नं,
धम्मे ठिता ये पटिच्छन्ति दानं।
पटिच्छका दायका चा पि तत्थ,
सुखप्फलञ्जेव करोन्ति कम्म” ॥

25

८१. “अञ्जो नु ते कोचि नरो पथव्या,
सद्वेय्य लोकस्मि न मे पिया ति।
भुसो च त्यस्स मनसो विघातो,
दत्त्वा पियं उम्मदन्तिं अदट्ठा” ॥

१. भदन्ते - स्या०। २. अत्तदुखेन - स्या०, रो०। ३-३. चापि - रो०। ४. पापकं
कम्म - रो०। ५. सिब्ब - सी०, रो०; सीवि - स्या०। ६. नुत्तपते - स्या०, रो०। ७. दीघमायुं -
सी०, स्या०।

८२. “अद्धा पिया मय्ह जनिन्द एसा,
न सा ममं अप्पिया भूमिपाल।
यं ते मया उम्मदन्ती पदिन्ना,
भुसेहि राजा वनथं सजाहि” ॥

८३. “यो अत्तदुक्खेन परस्स दुक्खं,
सुखेन वा अत्तसुखं दहाति^१।
यथेविदं मय्ह तथा परेसं,
यो^२ एवं जानाति^३ स वेदि धम्मं ॥

5

B. 43

८४. “अञ्जो नु ते कोचि नरो^४ पथव्या,
सद्धेय्य लोकस्मि न मे पिया ति।
भुसो च त्यस्स मनसो विघातो,
दत्त्वा पियं उम्मदन्तिं अदट्ठा” ॥

10

८५. “जनिन्द जानासि पिया ममेसा,
न सा ममं अप्पिया भूमिपाल।
पियेन ते दम्मि पियं जनिन्द,
पियदायिनो देव पियं लभन्ति” ॥

15

८६. “सो नूनाहं^५ वधिस्सामि, अत्तानं कामहेतुकं।
न हि धम्मं अधम्मेन, अहं वधितुमुस्सहे” ॥

८७. “सचे तुवं मय्ह सतिं जनिन्द,
न कामयासि नरवीर^६ सेट्ठ।
चजामि नं सब्वजनस्स सिब्बा,
मया पमुत्तं ततो अब्हयेसि नं” ॥

20

८८. “अट्ठसियं चे अभिपारक त्वं,
चजासि कत्ते अहिताय त्यस्स।
महा च ते उपवादो पि अस्स,
न चा पि त्यस्स नगरम्हि पक्खो” ॥

25

१. दहति—स्या०। २. सो—रो०। ३. पजानाति—स्या०। ४. परो—स्या०।
५. नूनहं—रो०। ६. नरविरिय—रो०। ७. तुवं—स्या०।

B. 44 5

८९. “अहं सहिस्सं उपवादमेतं,
निन्दं पसंसं गरहञ्च^१ सब्बं ।
ममेतमागच्छतु भूमिपाल,
यथासुखं सिवि^२ करोहि कामं” ॥

९०. “यो नेव निन्दं न पनप्पसंसं^३,
आदियति गरहं नो पि पूजं ।
सिरी च लक्खी च अपेति तम्हा,
आपो सुवुट्ठी व यथा थलम्हा” ॥

10

९१. “यं किञ्चि दुक्खञ्च सुखञ्च एत्तो,
धम्मातिसारं च^४ मनोविघातं ।
उरसा अहं पच्चुत्तरिस्सामि^५ सब्बं,
पथवी यथा थावरानं तसानं” ॥

15

९२. “धम्मातिसारञ्च मनोविघातं,
दुक्खञ्च निच्छामि अहं परेसं ।
एकोविमं^६ हारयिस्सामि^७ भारं,
धम्मे ठितो किञ्चि^८ अहापयन्तो” ॥

20

९३. “सग्गूपगं पुञ्जकम्मं जनिन्द,
मा मे तुवं अन्तरायं अकासि ।
ददामि ते उम्मदन्तिं पसन्नो,
राजा व यञ्जे धनं ब्राह्मणानं” ॥

25

९४. “अद्धा तुवं कत्ते हितेसि^९ मय्हं,
सखा ममं उम्मदन्ती तुवञ्च ।
निन्देय्यु^{१०} देवा पितरो च सब्बे,
पापञ्च पस्सं अभिसम्परायं” ॥

९५. “न^{११} हेतधम्मं^{१२} सिविराज वज्जुं,
सनेगमा जानपदा च सब्बे ।

१. गरहम्पि - रो० । २. सिव्व - सी०, रो० । ३. पुनप्पसंसं - स्या०, रो० । ४. व - रो० । ५. पटिच्छिम्मामि - सी०, स्या०; पच्चुपदिस्सामि - रो० । ६. एकोपिमं - स्या०, रो० । ७. तारयिस्सामि - स्या० । ८-८. कञ्चि न तापयन्तो - रो० । ९. हितोसि - स्या० । १०. निन्देय्यु - रो० । ११-११. न हेतं धम्मं - स्या० ।

यं ते मया उम्मदन्ती पदिन्ना,
भुसेहि राजा^१ वनथं सजाहि^२” ॥

९६. “अद्धा तुवं कत्ते हितेसि मय्हं,
सखा ममं उम्मदन्ती तुवञ्च ।
सतञ्च धम्मानि सुकित्तितानि,
समुद्वेला व दुरच्चयानि^३” ॥

5

९७. “आहुनेय्यो^४ मेसि हितानुकम्पी,
धाता विधाता चसि कामपालो ।
तयी हुता राजा^५ महप्फला हि^६,
कामेन मे उम्मदन्तिं पटिच्छ^७” ॥

B. 45

10

९८. “अद्धा हि सब्बं अभिपारक त्वं,
धम्मं अचारी मम कत्तुपुत्त^८ ।
अञ्जो नु ते को इध सोत्थिकत्ता,
द्विपदो^९ नरो अरुणे जीवलोके^{१०}” ॥

९९. “तुवं^{११} नु सेट्ठो त्वमनुत्तरोसि,
त्वं धम्मगू^{१२} धम्मविदू सुमेधो ।
सो धम्मगुत्तो चिरमेव जीव,
धम्मञ्च मे देसय धम्मपा^{१३}” ॥

15

१००. “तदिह्म अभिपारक, सुणोहि वचनं मम ।
धम्मं ते देसयिस्सामि, सतं आसेवितं अहं ॥

20

१०१. “साधु धम्मरुचि राजा, साधु पञ्चाणवा नरो ।
साधु मित्तानमद्दुब्भो, पापस्साकरणं सुखं ॥

१०२. “अक्कोधनस्स विजिते, ठितधमस्स राजिनो ।
सुखं मनुस्सा आसेथ, सीतच्छायाय सङ्घरे ॥

१०३. “न चाहमेतं^{१४} अभिरोचयामि,
कम्मं असमेक्खकतं असाधु ।

25

१. राज-रो० । २. आहुनियो-रो० । ३. देव-रो० । ४. हि मे-रो० । ५. कत्तुपुत्त-
रो० । ६. द्विपदो-रो० । ७. त्वं-स्या० । ८. धम्मगुत्तो-सी० । ९. वाहमेतं-रो० ।

ये वा पि ज्ञत्वान सयं करोन्ति,
उपमा इमा मय्हं^१ तुवं सुणोहि ॥

१०४. “गवं चे तरमानानं, जिम्हं गच्छति पुङ्गवो ।
सब्बा ता जिम्हं गच्छन्ति, नेत्ते जिम्हं^२ गते सति ॥

5 १०५. “एवमेव^३ मनुस्सेसु, यो होति सेट्ठसम्मतो ।
सो चे अधम्मं चरति, पगेव इतरा पजा ।
सब्बं रट्ठं दुखं^४ सेति, राजा चे होति अधम्मिको ॥

B. 46

१०६. “गवं चे तरमानानं, उजुं गच्छति पुङ्गवो ।
सब्बा^५ गावी उजुं यन्ति,^६ नेत्ते उजुं गते सति ॥

15 १०७. “एवमेव मनुस्सेसु, यो होति सेट्ठसम्मतो ।
सो सचे^७ धम्मं चरति, पगेव इतरा पजा ।
सब्बं रट्ठं सुखं सेति, राजा चे होति धम्मिको ॥

१०८. “न चापाहं^८ अधम्मेन, अमरत्तमभिपत्थये^९ ।
इमं या पथविं सब्बं, विजेतुं अभिपारक ॥

10 १०९. “यं हि किञ्चि मनुस्सेसु, रतनं इध विज्जति ।
गावो दासो हिरञ्जञ्च, वत्थियं हरिचन्दनं ॥

११०. “अस्सित्थियो^{१०} रतनं मणिकञ्च,
यञ्चा पि मे चन्दसूरिया^{११} अभिपालयन्ति ।
न तस्स हेतु विसमं चरेय्यं^{१२},
20 मज्झे सिवीनं उसभोम्हि^{१३} जातो ॥

१११. “नेता^{१४} हिता^{१५} उग्गतो रट्ठपालो,
धम्मं सिवीनं अपचायमानो ।
सो धम्ममेवानुविचिन्तयन्तो,
तस्मा सके चित्तवसे न वत्तो” ॥

१ मय्य-स्या० । २ जिम्ह-रो० । ३ एवमेवं-रो० । ४ दुखं-स्या०, रो० ।
५-५. सब्बा ता उजुं गच्छन्ति-स्या०, रो० । ६ चेपि-स्या०, रो० । ७ चापाहं-रो० ।
८ अमरत्तमपि पत्थये-रो० । ९ अस्सित्थियो च-सी० । १० चन्दिमसूरिया-रो० ।
११ चरेय्य-स्या०, रो० । १२ उसभोस्मि-स्या० । १३-१३. नेताभिता-सी०;
नेतापिता-रो० ।

११२. “अद्वा तुवं महाराज, निच्चं अव्यसनं सिवं ।
करिस्ससि चिरं रज्जं, पञ्जा हि तव तादिसी ॥
११३. “एतं ते अनुमोदाम, यं धम्मं नप्पमज्जसि ।
धम्मं पमज्ज खत्तियो, रट्ठा^१ चवति इस्सरो ॥
११४. “धम्मं चर महाराज, मातापितूसु खत्तिय । 5
इध धम्मं चरित्वान, राज सगं गमिस्ससि ॥
११५. “धम्मं चर महाराज, पुत्तदारेसु खत्तिय ...पे०... ॥
११६. “धम्मं चर महाराज, मित्तामच्चेसु खत्तिय ...पे०... ॥
११७. “धम्मं चर महाराज, वाहनेसु बलेसु च ...पे०... ॥
११८. “धम्मं चर महाराज, गामेसु निगमेसु च ...पे०... ॥ 10
११९. “धम्मं चर महाराज, रट्ठेसु^२ जनपदेसु च ...पे०... ॥ B. 47
१२०. “धम्मं चर महाराज, समणब्राह्मणेषु^३ च^४ ...पे०... ॥
१२१. “धम्मं चर महाराज, मिगपक्खीसु खत्तिय ...पे०... ॥
१२२. “धम्मं चर महाराज, धम्मो चिण्णो सुखावहो ।
इध धम्मं चरित्वान, राज सगं गमिस्ससि ॥ 15
१२३. “धम्मं चर महाराज, सइन्दा^५ देवा^६ सब्रह्मका ।
सुचिण्णेन दिवं पत्ता, मा धम्मं राज पामदो^७” ति ॥

५२८. महाबोधिजातकं (३)

१२४. “किं नु दण्डं किमजिनं^१, किं छत्तं किमुपाहनं ।
किमङ्कुसञ्च पत्तञ्च, सङ्घाटिञ्चा पि ब्राह्मण ।
तरमानरूपोहासि^२, किं नु पत्थयसे दिसं” ॥ 20
१२५. “द्वादसेतानि वस्सानि, वुसितानि^३ तवन्तिके ।
नाभिजानामि सोणेन, पिङ्गलेनाभिकूजितं ॥

१. ठाना—सी० । २. रट्ठे—रो० । ३-३. समणे ब्राह्मणेषु च—स्या०, रो० । ४-४. इन्दा देवा—स्या०; सइन्ददेवा—रो० । ५. पमादो—रो० । ६. किमाजिनं—स्या० । ७. गण्हासि—स्या०, रो० । ८. वसितानि—स्या० ।

१२६. “स्वायं दित्तो व नदति, सुक्कदाठं विदंसयं।
तव सुत्वा सभरियस्स, वीतसद्धस्स मं पति” ॥
१२७. “अहु एस कतो दोसो, यथा भाससि ब्राह्मण।
एस भिय्यो पसीदामि, वस ब्राह्मण मागमा” ॥
- 5 १२८. “सब्बसेतो पुरे आसि, ततो पि सबलो अहु।
सब्बलोहितको दानि, कालो पक्कमितुं मम ॥
१२९. “अव्वन्तरं पुरे आसि, ततो मज्झे ततो बहि।
पुरा निद्धमना होति, सयमेव वजामहं” ॥
- 10 १३०. “वीतसद्धं न सेवेय्य, उदपानं व नोदकं।
सचे पि नं अनुखणे, वारि कद्दमगन्धिकं ॥
१३१. “पसन्नमेव सेवेय्य, अप्पसन्नं विवज्जये।
पसन्नं पयिरूपासेय्य, रहदं वुदकत्थिको ॥
- B. 48 १३२. “भजे भजन्तं पुरिसं, अभजन्तं न भज्जये^१।
असप्पुरिसधम्मो सो, यो भजन्तं न भज्जति ॥
- 15 १३३. “यो भजन्तं न भजति, सेवमानं न सेवति।
स वे मनुस्सपापिट्ठो, मिगो साखस्सितो यथा ॥
१३४. “अच्चाभिक्खणसंसग्गा, असमोसरणेन च।
एतेन मित्ता जीरन्ति, अकाले याचनाय च ॥
- 20 १३५. “तस्मा नाभिक्खणं गच्छे, न च गच्छे चिराचिरं।
कालेन याचं याचेय्य, एवं मित्ता न जीयरे^२ ॥
१३६. “अतिचिरं निवासेन, पियो भवति अप्पियो।
आमन्त खो तं गच्छाम, पुरा ते होम अप्पिया” ॥
- 25 १३७. “एवं चे याचमानानं, अज्जलिं नावबुज्झसि।
परिचारकानं^३ सतं^४, वचनं न करोसि नो।
एवं तं अभियाचाम, पुन कयिरासि परियायं” ॥

१. चजामहं—रो०। २. भाजये—रो०। ३. जीररे—स्या०, रो०। ४-४. परि-
चारिकानं सत्तानं—सी०, स्या०; परिवारकानं सत्तानं—रो०।

१३८. “एवं चे नो विहरतं, अन्तरायो न हेस्सति ।
तुय्हं^१ वा पि^२ महाराज, मय्हं^३ वा^४ रट्ठवड्ढनं^५ ।
अप्पेव नाम पस्सेम, अहोरत्तानमच्चये” ॥
१३९. “उदीरणा चे संगत्या, भावाय मनुवत्तति ।
अकामा अकरणीयं वा, करणीयं वा पि कुब्बति^६ । 5
आकामाकरणीयमिह^७, क्विध^८ पापेन लिप्पति^९ ॥
१४०. “सो चे अत्थो च धम्मो च, कल्याणो न च पापको ।
भोतो चे वचनं सच्चं, सुहतो वानरो मया ॥
१४१. “अत्तनो चे हि वादस्स, अपराधं विजानियां ।
न मं त्वं गरहेय्यासि, भोतो वादो हि तादिसो” ॥ 10
१४२. “इस्सरो सब्बलोकस्स, सचे कप्पेति जीवितं ।
इद्धिं^{१०} व्यसनभावञ्च, कम्मं कल्याणपापकं ।
निद्देसकारी पुरिसो, इस्सरो तेन लिप्पति ॥
१४३. “सो चे अत्थो च धम्मो च, कल्याणो न च पापको ।
भोतो चे वचनं सच्चं, सुहतो वानरो मया ॥ 15
१४४. “अत्तनो चे हि वादस्स, अपराधं विजानिया ।
न मं त्वं गरहेय्यासि, भोतो वादो हि तादिसो” ॥
१४५. “सचे पुब्बेकतहेतु, सुखदुक्खं निगच्छति ।
पोराणकं कतं पापं, तमेसो मुच्चते^{११} इणं ।
पोराणकइणमोक्खो^{१२}, क्विध पापेन लिप्पति ॥ 20
१४६. “सो चे अत्थो च धम्मो च, कल्याणो न च पापको ।
भोतो चे वचनं सच्चं, सुहतो वानरो मया ॥
१४७. “अत्तनो चे हि वादस्स, अपराधं विजानिया ।
न मं त्वं गरहेय्यासि, भोतो वादो हि तादिसो” ॥

B. 49

20

१-१. तुय्हञ्चापि - सी०; तुय्हं चापि - रो० । २-२. मय्हं च - रो०; अम्हं वा - सी० । ३. रट्ठवड्ढन - म०, सी०, रो० । ४. कुब्बति - स्या० । ५. अकामाकरणीयस्मिं - स्या०; अकामकरणीयस्मिं - रो० । ६. वुविध - रो० । ७. लिप्पति - स्या० । ८. रो० पोत्थके नत्थि । ९. विजानिय - सी०, स्या०, रो० । १०. इद्धि - रो० । ११. मुच्चते - सी०, स्या० । १२. पोराणकमिणमोक्खो - रो० ।

१४८. “चतुर्नयेवुपादाय, रूपं सम्भोति पाणिनं ।
यतो च रूपं सम्भोति, तत्थेवानुपगच्छति ॥
१४९. “इधेव जीवति जीवो, पेच्च पेच्च विनस्सति ।
उच्छिज्जति अयं लोको, ये वाला^१ ये च पण्डिता ।
उच्छिज्जमाने लोकस्मिं, क्विध पापेन लिप्पति ॥
१५०. “सो चे अत्थो च धम्मो च, कल्याणो न च पापको ।
भोतो चे वचनं सच्चं, सुहतो वानरो मया ॥
१५१. “अत्तनो चे हि वादस्स, अपराधं विजानिया ।
न मं त्वं गरहेय्यासि, भोतो वादो हि तादिसो” ॥
१५२. “आहु खत्तविदा^२ लोके, बाला पण्डितमानिनो ॥
मातरं पितरं हज्जे, अथो जेट्ठम्पि भातरं ।
हनेय्य पुत्त^३दारे च, अत्थो चे तादिसो सिया ॥
१५३. “यस्स रुक्खस्स छायाय, निसीदेय्य सयेय्य वा ।
न तस्स साखं भज्जेय्य, मित्तदुब्भो^४ हि पापको ॥
१५४. “अथ अत्थे समुप्पन्ने, समूलमपि अब्बहे^५ ।
अत्थो मे सम्बलेना^६ पि^७, सुहतो वानरो मया ॥
१५५. “सो^८ चे अत्थो च धम्मो च, कल्याणो न च पापको ।
भोतो चे वचनं सच्चं, सुहतो वानरो मया^९ ॥
१५६. “अत्तनो चे हि वादस्स, अपराधं विजानिया ।
न मं त्वं गरहेय्यासि, भोतो वादो हि तादिसो ॥
१५७. “अहेतुवादो पुरिसो, यो च इस्सरकुत्तिको ।
पुब्बेकती च उच्छेदी, यो च खत्तविदो नरो ॥
१५८. “एते असप्पुरिसा लोके, बाला पण्डितमानिनो ।
करेय्य तादिसो पापं, अथो अज्जम्पि कारये ।
असप्पुरिससंसग्गो, दुक्खन्तो^{१०} कटुकुद्रयो ॥

१. बला-म० । २. खत्तविधा-सी०, स्या०, रो० । ३. पुत्ते च-रो० । ४. मित्तदुब्भी-रो० । ५. अब्बहे-स्या० । ६-६. सम्बलेनाति-रो० । ७-९. अयं गाथा सी० पोत्यके नत्थि । ८. दुक्कटो-सी० ।

१५९. “उरब्भरूपेन वकस्सु^१ पुब्बे,
असंकितो अजयूथं उपेति ।
हन्त्वा उरणिं^२ अजिकं^३ अजञ्च,
उत्तासयित्वा^४ येन कामं पलेति ॥

१६०. “तथाविधेके समणब्राह्मणासे,
छदनं कत्वा वञ्चयन्ति मनुस्से ।
अनासका थण्डिलसेय्यका च,
रजोजल्लं उक्कुटिकप्पधानं ।
परियायभत्तञ्च अपानकत्ता^५,
पापाचारा^६ अरहन्तो वदाना ॥

5

10

१६१. “एते असप्पुरिसा लोके, बाला पण्डितमानिनो ।
करेय्य तादिसो पापं, अथो अञ्जम्पि कारये ।
असप्पुरिससंसग्गो, दुक्खन्तो कटुकुद्रयो ॥

१६२. “यमाहु^७ नत्थि विरियं ति, अहेतुञ्च^८ पवदन्ति ये ।
परकारं अत्तकारञ्च, ये तुच्छं समवण्णयुं ॥

B. 51

15

१६३. “एते असप्पुरिसा लोके, बाला पण्डितमानिनो ।
करेय्य तादिसो पापं, अथो अञ्जम्पि कारये ।
असप्पुरिससंसग्गो, दुक्खन्तो कटुकुद्रयो ॥

१६४. “सचे हि विरियं नास्स, कम्मं कल्याणपापकं ।
न भरे वड्ढकिं राजा, न पि यन्तानि कारये ॥

20

१६५. “यस्मा च विरियं अत्थि, कम्मं कल्याणपापकं ।
तस्मा यन्तानि कारेति^९, राजा भरति वड्ढकिं ॥

१६६. “यदि वस्ससतं देवो, न वस्से न हिमं पते ।
उच्छिज्जेय्य अयं लोको, विनस्सेय्य अयं पजा ॥

१. वकामु—सी०, स्या०; वकामु—रो० । २. उराणि—रो० । ३. अजियं—सी०,

स्या०, रो० । ४. चित्रासयित्वा—सी०, रो०; हन्त्वासयित्वा—स्या० । ५. अपानकत्तं—रो० ।

६. पापाचरा—रो० । ७. याहु—रो० । ८-८. हेतुञ्च अपवदन्तिये—सी०, स्या०, रो० ।

९. कारेन्ति—रो० ।

१६७. “यस्मा च वस्सती देवो, हिमञ्चानुफुसायति^१।
तस्मा सस्सानि पच्चन्ति, रटुञ्च पालिते^२ चिरं ॥
१६८. “गवं चे तरमानानं, जिम्हं गच्छति पुङ्गवो।
सब्बा ता जिम्हं गच्छन्ति, नेत्ते जिम्हं गते सति ॥
- 5 १६९. “एवमेव मनुस्सेसु, यो होति सेट्ठसम्मतो।
सो चे अधम्मं चरति, पगेव इतरा पजा।
सब्बं रट्ठं दुखं^३ सेति, राजा चे होति अधम्मिको^४ ॥
१७०. “गवं चे तरमानानं, उजुं गच्छति पुङ्गवो।
सब्बा गावा उजुं यन्ति, नेत्ते उजुं गते सति ॥
- 10 १७१. “एवमेव मनुस्सेसु, यो होति सेट्ठसम्मतो।
सो सचे^५ धम्मं चरति, पगेव इतरा पजा।
सब्बं रट्ठं सुखं सेति, राजा चे होति धम्मिको ॥
१७२. “महारुक्खस्स फलिनो, आमं छिन्दति यो फलं।
रसञ्चस्स न जानाति, बीजञ्चस्स विनस्सति ॥
- 15 १७३. “महारुक्खूपमं रट्ठं, अधम्मेन^६ पसासति।
रसञ्चस्स न जानाति, रट्ठञ्चस्स विनस्सति ॥
- B. 52 १७४. “महारुक्खस्स फलिनो, पक्कं छिन्दति यो फलं।
रसञ्चस्स विजानाति, बीजञ्चस्स न नस्सति ॥
१७५. “महारुक्खूपमं रट्ठं, धम्मेन यो पसासति।
20 रसञ्चस्स विजानाति, रट्ठञ्चस्स न नस्सति ॥
१७६. “यो च राजा जनपदं, अधम्मेन पसासति।
सब्बोसधीहि^७ सो राजा, विरुद्धो होति खत्तियो ॥
१७७. “तथेव नेगमे हिंसं, ये युत्ता कयविककये।
ओजदानवलीकारे^८, स कोसेन विरुज्जति ॥

१. हिमञ्चानुफुसीयति - स्या०, रो०। २. पल्लते - सी०, रो०; पालयते - स्या०।
३. दुखं - स्या०, रो०। ४. अधम्मिको - रो०। ५. चेव - सी०; चेपि - स्या०, रो०। ६.
अधम्मेन यो - स्या०, रो०। ७. सब्बोसधीभि - स्या०। ८. ओजदानवलीकरे - रो०।

१७८. “पहारवरखेत्तञ्जू, सङ्गामे कतनिस्समे ।
उस्सिते हिंसयं राजा, सवलेन विरुज्झति ॥
१७९. “तथेव इसयो हिंसं, सञ्जते^१ ब्रह्मचारियो^२ ।
अधम्मचारी खत्तियो, सो सग्गेन विरुज्झति ॥
१८०. “यो च राजा अधम्मद्वो, भरियं हन्ति अद्वसिकं^३ ।
लुद्धं पसवते ठानं^४, पुत्तेहि च विरुज्झति ॥
१८१. “धम्मं चरे जानपदे^५, नेगमेसु^६ वलेसु च ।
इसयो च न हिंसेय्य, पुत्तदारे समं चरे ॥
१८२. “स तादिसो भूमिपति, रट्टपालो अकोधनो ।
सपत्ते^७ सम्पकम्पेति, इन्दो व असुराधिपो” ति ॥
- पण्णासनियातं निट्ठितं ।

तस्सुद्धानं

सनिळीनिकमव्हयनो पठमो,
दुतियो पन सउम्मदन्तिवरो^१ ।
ततियो पन बोधिसिरीव्हयनो,
कथिता पन तीणि जिनेन सुभा ति ॥

— . ० . —

१. संयमे — स्या० । २. ब्रह्मचारिनो — सी० ; ब्रह्मचारिये — स्या० ; ब्रह्मचारयो — रो० ।
३. अद्वसकं — स्या० । ४. पापं — मी० । ५. जनपदे — रो० । ६. निगमेसु — मी० । ७. सामन्ते —
सी०, स्या०, रो० । ८. मउम्मदन्तीवरो — स्या० ।

१६. सट्टिनिपातो

५२९. सोणकजातकं (१)

B. 53

6

10

15

१. "तस्स^३ सुत्वा सतं दस्मि, सहस्सं दिट्ठं^३ सोणकं ।
को मे सोणकमक्खाति, सहायं पंसुकीळितं" ॥
२. "अथब्रवी माणवको, दहरो पञ्चचूळको ।
मय्हं सुत्वा सतं देहि, सहस्सं दिट्ठं सोणकं ।
अहं^३ ते सोणकक्खिस्सं^३, सहायं पंसुकीळितं" ॥
३. "कतमस्मिं^३ सो जनपदे, रट्ठेसु निगमेसु च ।
कत्थं^३ सोणकमदक्खि^३, तं मे अक्खाहि पुच्छितो" ॥
४. "तवेव देव विजिते, तवेवुय्यानभूमिया ।
उजुवंसा महासाला, नीलोभासा मनोरमा ॥
५. "तिट्ठन्ति मेघसमाना,^३ रम्मा अञ्जोञ्जनिस्सिता ।
तेसं मूलम्हिं^३ सोणको, ज्ञायती अनुपादनो^३ ।
उपादानेसु लोकेसु, डय्हमानेसु निब्बुतो ॥
६. "ततो च राजा पायासि, सेनाय चतुरङ्गिया ।
कारापेत्वा समं मग्गं, अगमा येन सोणको ॥
७. "उय्यानभूमिं गन्तवान, विचरन्तो ब्रह्मवने ।
आसीनं सोणकं दक्खि, डय्हमानेसु निब्बुतं" ॥
८. "कपणो वतयं" भिक्खु, मुण्डो सङ्घाटिपास्तो ।
अमातिको अपितिको,^३ रुक्खमूलस्म भायति ॥

१. सट्टिनिपातजातकं—स्या०; छट्टिनिपात—रो०। २. कस्स—स्या०, रो०। ३. दट्ठु—सी०, रो०। ४. पंसुकीलितं—रो०। ५-५. अहंसोणकमक्खिस्सं—सी०, रो०; अहं ते सोणकमक्खिस्सं—स्या०। ६. कतरस्मिं—सी०, स्या०, रो०। ७-७. कत्थं ते सोणको दिट्ठो—सी०, रो०। ८. मेघममोना—रो०। ९. मूलस्मिं—सी०, रो०; मूलस्मि—स्या०। १०. अनुपादिनो—स्या०; अनुपादानो—रो०। ११. वतायं—स्या०, रो०। १२. अपीतिको—रो०।

९. “इमं वाक्यं निसामेत्वा, सोणको एतदब्रवि ।
‘न राज कपणो होति, धम्मं कायेन फस्सयं ॥
१०. ‘यो च धम्मं निरंकत्वा, अधम्ममनुवत्तति ।
स राज कपणो होति, पापो पापपरायनो ॥
११. ‘अरिन्दमो ति मे नामं, कासिराजा ति मं विदु ।
कच्चि भोतो सुखस्सेय्या’, इध पत्तस्स सोणक’ ॥ 5
१२. “सदा पि भद्रमधनस्स, अनागारस्स भिक्खुनो ।
न तेसं कोट्ठे ओपेन्ति^१, न^२ कुम्भं न खळोपिया^३ ।
परनिवृत्तमेसाना, तेन यापेन्ति सुव्वता ॥
१३. “दुतियम्पि भद्रमधनस्स, अनागारस्स भिक्खुनो ।
अनवज्जपिण्डो^४ भोत्तव्वो, न च कोचूपरोधति ॥ 10
१४. “ततियम्पि भद्रमधनस्स, अनागारस्स भिक्खुनो ।
निव्वुतो पिण्डो भोत्तव्वो, न च कोचूपरोधति ॥
१५. “चतुत्थम्पि^५ भद्रमधनस्स, अनागारस्स भिक्खुनो ।
मुत्तस्स रट्ठे चरतो, सङ्गो यस्स न विज्जति ॥ 15
१६. “पञ्चमम्पि भद्रमधनस्स, अनागारस्स भिक्खुनो ।
नगरमिह डय्हमानमिह, नास्स किञ्चि अडय्हथ ॥
१७. “छट्ठम्पि भद्रमधनस्स, अनागारस्स भिक्खुनो ।
रट्ठे विलुम्पमानमिह, नास्स किञ्चि अहीरथ^६ ॥
१८. “सत्तमम्पि भद्रमधनस्स, अनागारस्स भिक्खुनो ।
चोरेहि रक्खितं मग्गं, ये चञ्जे परिपन्थिका ।
पत्तचीवरमादाय, सोत्थिं गच्छति^७ सुव्वतो ॥ 20
१९. “अट्ठमम्पि भद्रमधनस्स, अनागारस्स भिक्खुनो ।
यं यं दिसं पक्कमति, अनपेक्खो व गच्छति’ ॥

१. मुखमेय्या - स्या०; सुखासेय्या - रो० । २. उपेन्ति - रो० । ३-३. न कुम्भे न खळोपिया - स्या०, रो० । ४. अनवज्जोपिण्डो - रो० । ५. चतुत्थं - रो० । ६. अहारथ - सी०, स्या० । ७-७. गच्छन्ति सुव्वता - रो० ।

B. 55

5

10

15

20

२०. “बहू^१ पि भद्रा एतेसं,^२ यो त्वं भिक्खु पसंससि ।
अहञ्च गिद्धो कामेसु, कथं काहामि सोणक ॥

२१. “पिया मे मानुसा कामा, अथो दिव्या पि मे पिया ।
अथ केन नु वण्णेन, उभो लोके लभामसे” ॥

२२. “कामे^३ गिद्धा कामरता, कामेसु अधिमुच्छिता ।
नरा पापानि कत्वान, उपपज्जन्ति दुग्गतिं ॥

२३. “ये च कामे पवहन्तवान^४, निक्खन्ता अकुतोभया ।
एकोदिभावाधिगता, न ते गच्छन्ति दुग्गतिं ॥

२४. “उपमं ते करिस्सामि, तं सुणोहि अरिन्दम ।
उपमाय मिधेकच्चे,^५ अत्थं जानन्ति पण्डिता ॥

२५. “गङ्गाय कुणपं दिस्वा, वुह्मानं महण्णवे ।
वायसो समच्चिन्तेसि, अप्पपज्जो अचेतसो ॥

२६. “यानञ्च वतिदं लद्धं, भक्खो चायं अनप्पको ।
तत्थ रत्तिं तत्थ दिवा, तत्थेव निरतो मनो ॥

२७. “खादं नागस्स मंसानि, पिवं^६ भागीरथोदकं ।
सम्पस्सं वनचेत्यानि, न पलेत्थं^७ विहङ्गमो ॥

२८. “तञ्च^८ ओतरणी गङ्गा, पमत्तं कुणपे रतं ।
समुद्दं अज्झगाहासिं^९, अगती यत्थ पक्खिनं ॥

२९. “सो च भक्खपरिक्खीणो, उदपत्वा^{१०} विहङ्गमो ॥
न पच्छतो न पुरतो, नुत्तरं नो पि दक्खिणं ॥

३०. “दीपं सो नज्झगागञ्छि^{११}, अगती यत्थ पक्खिनं ।
सो च तत्थेव पापत्थ, यथा दुव्वलको तथा ॥

३१. “तञ्च सामुद्दिका मच्छा, कुम्भीला मकरा सुसू ।
पसह्कारा खादिसु, फन्दमानं विपक्खकं^{१२} ॥

१-२. बहूनि समण भद्रानि - सी०; बहूपि भद्रका एते - रो० । २. कामेसु - सी०, रो० ।
३. पवहन्तवान् - सी०, रो० । ४. पिधेकच्चे - सी०, रो० । ५. पिपं - रो० । ६. भागीरथोदकं -
सी०, स्या०, रो० । ७. पलेत्थं - रो० । ८. तं व - रो० । ९. अज्झगाहयि - रो० । १०.
उप्पत्तिवा - सी०; उदापत्वा - रो० । ११. न अज्झगञ्छि - सी०; न अज्झगञ्छि - रो० । १२.
विपक्खिनं - सी०, रो०; विपक्खकं - स्या० ।

३२. “एवमेव तुवं राज, ये चञ्जे कामभोगिनो ।
गिद्धा चे न वमिस्सन्ति, काकपञ्जा^१ व^२ ते विदू ॥
३३. “एसा ते उपमा राज, अत्थसन्दस्सनी कता ।
त्वञ्च पञ्जायसे तेन, यदि काहसि वा न वा ॥
३४. “एकवाचम्पि द्विवाचं, भण्येय अनुकम्पको ।
तत्तुत्तरिं न भासेय्य, दासो वय्यस्स^३ सन्तिके” ॥ 5
३५. “इदं वत्वान पक्कामि, सोणको अमितवुद्धिमा ।
वेहासे अन्तलिक्खस्मिं, अनुसासित्वान खत्तियं” ॥
३६. “को नुमे राजकत्तारो, सुद्धा^४ वेय्यत्तमागता^५ ।
रज्जं निय्यादयिस्सामि, नाहं रज्जेन मत्थिको ॥ 10
३७. “अज्जेव पव्वजिस्सामि, को जञ्जा मरणं सुवे ।
माहं काको व दुम्मेधो, कामानं वसमन्वगं” ॥
३८. “अत्थि ते दहरो पुत्तो, दीघावु रट्ठवड्ढनो^६ ।
तं रज्जे अभिसिञ्चस्सु, सो नो राजा भविस्सति” ॥
३९. “खिप्पं कुमारमानेथ, दीघावुं रट्ठवड्ढनं ।
तं रज्जे अभिसिञ्चिस्सं^७, सो वो राजा भविस्सति” ॥ 15
४०. “ततो कुमारमानेसुं, दीघावुं रट्ठवड्ढनं ।
तं दिस्वा आलपी राजा, एकपुत्तं मनोरमं ॥
४१. “सट्ठि गामसहस्सानि, परिपुण्णानि सव्वसो ।
ते पुत्त पटिपज्जस्सु, रज्जं निय्यादयामि ते ॥ 20
४२. “अज्जेव पव्वजिस्सामि, को जञ्जा मरणं सुवे ।
माहं काको व दुम्मेधो, कामानं वसमन्वगं ॥
४३. “सट्ठि नागसहस्सानि, सव्वालङ्कारभूमिता ।
सुवण्णकच्छा मातङ्गा, हेमकप्पनवासमा ॥

१-१. काकपञ्जाय - सी०, स्या०, रो० । २. अय्यस्स - मी०; अयिरस्स - रो० ।

३-३. सूता वेय्यत्तिमागता - सी०, स्या०, रो० । ४. नाहं - म्या० । ५. वसमन्वगा - म्या०;
वसमन्नगा - रो० । ६. रट्ठवड्ढनो - रो० । ७. अभिसिञ्चस्सु - रो० ।

B, 57

४४. “आरूळहा गामणीयेहि^१, तोमरङ्कुसपाणिभि^२ ।
ते पुत्त पटिपज्जस्सु, रज्जं निय्यादयामि ते ॥
४५. “अज्जेव पव्वजिस्सामि, को जञ्जा मरणं सुवे ।
माहं काको व दुम्मेधो, कामानं वसमन्वगं ॥
४६. “सट्ठि अस्ससहस्सानि, सव्वालङ्कारभूसिता ।
आजानीया व^३ जातिया, सिन्धवा सीघवाहिनो^४ ॥
४७. “आरूळहा गामणीयेहि, इत्तियाचापधारिभि^५ ।
ते पुत्त पटिपज्जस्सु, रज्जं निय्यादयामि ते ॥
४८. “अज्जेव पव्वजिस्सामि, को जञ्जा मरणं सुवे ।
माहं काको व दुम्मेधो, कामानं वसमन्वगं ॥
४९. “सट्ठि रथसहस्सानि, सत्तद्धा उस्सितद्धजा ।
दीपा अथो पि वेय्यग्घा, सव्वालङ्कारभूसिता ॥
५०. “आरूळहा गामणीयेहि, चापहत्थेहि वम्मिभि^६ ।
ते पुत्त पटिपज्जस्सु, रज्जं निय्यादयामि ते ॥
५१. “अज्जेव पव्वजिस्सामि, को जञ्जा मरणं सुवे ।
माहं काको व दुम्मेधो, कामानं वसमन्वगं ॥
५२. “सट्ठि धेनुसहस्सानि, रोहञ्जा पुङ्गवूसभा ।
ता पुत्त पटिपज्जस्सु, रज्जं निय्यादयामि ते ॥
५३. “अज्जेव पव्वजिस्सामि, को जञ्जा मरणं सुवे ।
माहं काको व दुम्मेधो, कामानं वसमन्वगं ॥
५४. “सोळसित्थिसहस्सानि^७, सव्वालङ्कारभूसिता ।
विचित्रवत्थाभरणा^८, आमुत्तमणिकुण्डला ।
ता पुत्त पटिपज्जस्सु, रज्जं निय्यादयामि ते ॥
५५. “अज्जेव पव्वजिस्सामि, को जञ्जा मरणं सुवे ।
माहं काको व दुम्मेधो, कामानं वसमन्वगं^९ ॥

१. गामणीयेभि - स्या० । २. तोमरङ्कुसपाणिहि - रो० । ३. च - स्या० । ४. सीघवाहना - स्या० । ५. इन्दियाचापाधारिभि - स्या० । ६. वम्मिभि - स्या०; वम्मिहि - रो० । ७. सोळसित्थीसहस्सानि - स्या० । ८. विचित्रवत्थाभरणा - रो० ।

५६. “दहरस्सेव मे तात, माता मता ति मे सुतं ।
तया विना अहं तात, जीवितुम्पि^१ न उस्सहे ॥
५७. “यथा आरञ्जकं नागं, पोतो अन्वेति पच्छतो ।
जेस्सन्तं गिरिदुग्गेसु, समेसु विसमेसु च ॥
५८. “एवं तं अनुगच्छामि, पुत्तमादाय^२ पच्छतो ।
सुभरो ते भविस्सामि, न ते हेस्सामि दुब्भरो” ॥ 5
५९. “यथा सामुद्दिकं नावं, वाणिजानं धनेसिनं ।
वोहारो तत्थ गण्हेय्य, वाणिजा व्यसनी^३ सिया ॥
६०. “एवमेवायं पुत्तकलि^४, अन्तरायकरो मम^५ ।
इमं कुमारं पापेथ, पासादं रतिवड्डनं ॥ 10
६१. “तत्थ कम्बुसहत्थायो, यथा^६ सक्कं व अच्छरा ।
ता नं तत्थ रमेस्सन्ति,^७ ताहि चे^८ सो रमिस्सति ॥
६२. “ततो कुमारं पापेसुं, पासादं रतिवड्डनं ।
तं दिस्वा अवचुं कञ्जा, दीघावुं रट्ठवड्डनं ॥
६३. “देवता नुसि गन्धव्वो, अदुं^९ सक्को पुरिन्ददो ।
को वा त्वं कस्स वा पुत्तो, कथं जानेमु तं मयं” ॥ 15
६४. “नम्हि देवो न गन्धव्वो, ना^{१०} पि^{११} सक्को पुरिन्ददो ।
कासिरञ्जो अहं पुत्तो, दीघावु रट्ठवड्डनो ।
ममं^{१२} भरथ भदं वो, अहं भत्ता भवामि वो ॥
६५. “तं तत्थ अवचुं कञ्जा, दीघावुं रट्ठवड्डनं ।
कुहिं राजा अनुप्पत्तो, इतो राजा कुहिं गतो ॥ 20
६६. “पड्डं राजा अतिक्कन्तो, थले राजा पतिट्ठितो ।
अकण्टकं अगहनं, पटिपन्नो महापथं ॥
६७. “अहञ्च पटिपन्नोस्मि, मग्गं दुग्गतिगामिनं ।
सकण्टकं सगहनं, येन गच्छन्ति^{१३} दुग्गतिं” ॥ 25

१. जीवितुम्हि - रो० । २. पुत्तमादाय - रो० । ३. व्यसनी - रो० । ४. पुत्तक - स्या० ।
५. ममं - रो० । ६. यथा - रो० । ७. रमिस्सन्ति - स्या० । ८. मे - रो० । ९. आदु - मी०,
रो०; आदु - स्या० । १०-१०. नपि - स्या०, रो० । ११. मम - रो० । १२. गच्छामि - रो० ।

B. 59

६८. “तस्स ते स्वागतं राज, सीहस्सेव गिरिब्बजं ।
अनुसास महाराज, त्वं नो सब्वासमिस्सरो” ति ॥

५३०. संकिच्चजातकं (२)

६९. “दिस्वा निसिन्नं राजानं, ब्रह्मदत्तं रथेसभं ।
अथस्स पटिवेदेसिं, यस्सासि अनुकम्पको ॥
७०. “संकिच्चायं अनुप्पत्तो, इसीनं साधुसम्मतो ।
तरमानरूपो नित्थाहि, खिप्पं पस्स महेसिनं ॥
७१. “ततो च राजा तरमानो, युत्तमारुह्ण सन्दनं ।
मित्तामच्चपरिब्यूब्बो^१, अगमासि रथेसभो ॥
७२. “निक्खिप्प पञ्च ककुधानि, कासीनं रट्ठवड्ढनो ।
वाळवीजनिमुण्हीसं^२, खगं छत्तञ्चुपाहनं^३ ।
७३. “ओरुह्ण राजा यानम्हा, ठपयित्वा पटिच्छदं ।
आसीनं दायपस्सस्मिं, संकिच्चमुपसङ्कमि ॥
७४. “उपसङ्कमित्वा सो राजा, सम्मोदि इसिना सह ।
तं कथं वीतिसारेत्वा, एकमन्तं उपाविसि ॥
७५. “एकमन्तं निसिन्नो व, अथ^४ कालं अमञ्जथ ।
ततो पापानि कम्मानि, पुच्छितुं पटिपज्जथ^५ ॥
७६. “इसिं पुच्छाम^६ संकिच्चं, इसीनं साधुसम्मतं ।
आसीनं दायपस्सस्मिं, इसिसङ्घपुरक्खतं ॥
७७. “कं गतिं पेच्च गच्छन्ति, नरा धम्मातिचारिनो ।
अतिचिण्णो मया धम्मो, तं मे अक्खाहि पुच्छितो ॥
७८. “इसी अवच संकिच्चो, कासीनं रट्ठवड्ढनं ।
आसीनं दायपस्सस्मिं, महाराज सुणोहि मे ॥

१. परिब्यूब्बो - सी०, रो० । २. वालवीजनी - सी०; वालवीजनि - स्या० । ३. छत्त-
मुपाहनं - रो० । ४. यथा - रो० । ५. पच्चपज्जथ - रो० । ६. पुच्छामि - सी०, रो० ।

७९. “उप्पथेन वजन्तस्स, यो मग्गमनुसासति ।
तस्स चे^१ वचनं कयिरा, नस्स^२ मग्गेय्य कण्टको ॥
८०. “अधम्मं पटिपन्नस्स, यो धम्ममनुसासति ।
तस्स चे वचनं कयिरा, न सो गच्छेय्य दुग्गतिं ॥
८१. “धम्मो पथो महाराज, अधम्मो पन उप्पथो ।
अधम्मो निरयं नेति, धम्मो पापेति सुग्गतिं ॥ 5
८२. “अधम्मचारिनो राज, नरा विसमजीविनो ।
यं गतिं पेच्च गच्छन्ति, निरये ते सुणोहि मे ॥
८३. “सञ्जीवो काळसुत्तो च, सङ्घातो^३ द्वे च रोरुवा ।
अथापरो महावीचि, तापनो^४ च पतापनो ॥ 10
८४. “इच्चेते अट्ठ निरया, अक्खाता दुरतिक्कमा ।
आकिण्णा लुट्ठकम्मेहि, पच्चेका सोळसुस्सदा ॥
८५. “कदरियतापना^५ घोरा, अच्चिमन्तो^६ महव्भया ।
लोमहंसनरूपा च, भेस्मा पटिभया दुखा ॥
८६. “चतुक्कण्णा चतुद्धारा, विभत्ता भागसो मित्ता ।
अयोपाकारपरियन्ता, अयसा पटिकुज्जिता ॥ 15
८७. “तेसं अयोमया भूमि, जलिता तेजसा युता ।
समन्ता योजनसतं, फुटा तिट्ठन्ति सब्बदा ॥
८८. “एते पतन्ति निरये, उद्धंपादा^७ अवंसिरा ।
इसीनं अतिवत्तारो, सञ्जतानं तपस्सिनं ॥ 20
८९. “ते भूनहुनो पच्चन्ति, मच्छा विलकता^८ यथा ।
संवच्छरे असङ्खेय्ये, नरा किव्विसकारिनो ॥
९०. “ड्यह्मानेन गत्तेन, निच्चं सन्तरवाहिरं ।
निरया नाधिगच्छन्ति, द्वारं निक्खमनेसिनो ॥

१. वे-रो०। २. नास्स-स्या०, रो०। ३. सङ्घातो-स्या०। ४. तपनो-मी०, रो०। ५. कदरिया तपना-सी०, रो०; कदरिया तापना-स्या०। ६. अच्चिमन्ता-रो०। ७. उद्धंपादा-रो०। ८. भीलाकता-रो०।

B. 61

5

10

15

20

९१. “पुरत्थिमेन धावन्ति, ततो धावन्ति पच्छतो ।
उत्तरेन पि धावन्ति, ततो धावन्ति दक्खिणं ।
यं यं हि^१ द्वारं गच्छन्ति, तं^२ तदेव^३ पिथीयरे^४ ॥
९२. “बहूनि वस्ससहस्सानि^५, जना निरयगामिनो^६ ।
बाहा पग्गय्ह कन्दन्ति, पत्वा दुक्खं अनप्पकं ॥
९३. “आसीविसं व कुपितं^७, तेजस्सिं^८ दुरतिक्कमं ।
न साधुरूपे आसीदे^९, सञ्जतानं तपस्सिनं ॥
९४. “अतिकायो महिस्सासो, अज्जुनो केककाधिपो^{१०} ।
सहस्सबाहु उच्छिन्नो, इसिमासज्ज गोतमं ॥
९५. “अरजं रजसा वच्छं, किसं^{११} अवकिरियं^{१२} दण्डकी ।
तालो व मूलतो छिन्नो, स राजा विभवङ्गतो ॥
९६. “उपहच्च मनं मज्झो^{१३}, मातङ्गस्मिं यसस्सिने ।
सपारिसज्जो उच्छिन्नो, मज्जारज्जं^{१४} तदा अहु ॥
९७. “कण्हदीपायनासज्ज, इसिं अन्धकवेण्डयो^{१५} ।
अज्जोज्जं^{१६} मुसला^{१७} हन्त्वा, सम्पत्ता यमसाधनं^{१८} ॥
९८. “अथायं इसिना सत्तो, अन्तलिक्खचरो पुरे ।
पावेक्खि पथविं^{१९} चेच्चो, हीनत्तो पत्तपरियायं^{२०} ॥
९९. “तस्मा हि छन्दागमनं, नप्पसंसन्ति पण्डिता ।
अदुट्ठचित्तो भासेय्य, गिरं सच्चूपसंहितं ॥
१००. “मनसा चे पदुट्ठन, यो नरो पेक्खते मुनिं ।
विज्जाचरणसम्पन्नं, गन्ता^{२१} सो निरयं अधो ॥

१. रो० पोत्थके नत्थि। २-२. तं तं देवा - रो०। ३. पिथिय्यति - सी०; पिथिय्यरे - स्या०; पिथीयरे - रो०। ४. सनसहस्सानि - स्या०। ५. निरयवासिनो - रो०। ६. कुपितं - स्या०। ७. तेजमिं - स्या०, रो०। ८. आसिदेन - रो०। ९. केतकाधिपो - स्या०। १०-१०. कीसं अवकीय - स्या०। ११. मेज्जो - स्या०, रो०। १२. मेज्जारज्जं - स्या०, रो०। १३. अन्धकवेण्डयो - सी०, रो०; अन्धकवेन्दयो - स्या०। १४. अज्जमज्जं - सी०, स्या०; अज्जअज्जं - रो०। १५. मुसले - सी०, स्या०, रो०। १६. यमसाधनं - रो०। १७. पठविं - सी०, स्या०, रो०। १८. कालपरियायं - स्या०। १९. गन्त्वा - स्या०।

१०१. “ये वुद्धे^१ परिभासन्ति^२, फरुसूपक्कमा जना ।
अनपच्चा अदायादा, तालवत्थु^३ भवन्ति ते ॥
१०२. “यो च पब्बजितं हन्ति, कतकिच्चं महेसिनं ।
स काळसुत्ते निरये, चिररत्ताय^४ पच्चति ॥
१०३. “यो च राजा अधम्मट्ठो, रट्ठविद्धंसनो मगो^५ ।
तापयित्वा जनपदं, तापने पेच्च पच्चति ॥
१०४. “सो च वस्ससहस्सानि^६, सतं दिव्वानि^७ पच्चति ।
अच्चिसङ्खपरेतो सो, दुक्खं वेदेति वेदनं ॥
१०५. “तस्स अगिसिखा काया, निच्छरन्ति पभस्सरा ।
तेजोभक्खस्स गत्तानि, लोमेहि^८ च^९ नखेहि च ॥
१०६. “ड्य्हमानेन गत्तेन, निच्चं सन्तरबाहिरं ।
दुक्खाभितुन्नो नदति, नागो तुत्तट्ठितो^{१०} यथा ॥
१०७. “यो लोभा पितरं हन्ति, दोसा वा पुरिसाधमो ।
स काळसुत्ते निरये, चिररत्ताय पच्चति ॥
१०८. “स तादिसो पच्चति लोहकुम्भियं^{११},
पक्कञ्च सत्तीहि हनन्ति नित्तचं ।
अन्धं करित्वा मुत्तकरीसभक्खं,
खारे निमुज्जन्ति तथाविधं नरं ॥
१०९. “तत्तं पक्कुथितमयोगुलञ्च^{१२},
दीघे च फाले चिररत्ततापिते ।
विक्खम्भमादाय विवन्ध^{१३} रज्जुभि,
विवटे^{१४} मुखे सम्पविसन्ति^{१५} रक्खसा ॥
११०. “सामा च सोणा सबला^{१६} च गिज्झा,
काकोळसङ्खा च दिजा अयोमुखा ।

B. 62

5

10

15

20

१. वुद्धे - रो० । २. परिभासेन्ति - रो० । ३. तालवत्थू - स्या०; लालावत्थु - रो० । ४. चिररत्ताय - स्या० । ५. मतो - स्या०; चुतो - सी० । ६. वस्ससहस्सानं - सी०, स्या० । ७. दिव्वानि - स्या०; दिव्यानि - रो० । ८-८. लोमेहि - सी०, स्या०, रो० । ९. तुत्तट्ठितो - सी०, रो०; तुण्डट्ठितो - स्या० । १०. लोहकुम्भिया - रो० । ११. पक्कुथितमयोगुलञ्च - स्या०; पक्कट्ठितं अयोगुलञ्च - रो० । १२. विवद्ध - सी०; विभज्ज - स्या०, रो० । १३. वत्ते - रो० । १४. संसव-यन्ति - सी०, स्या०, रो० । १५. चबला - रो० ।

सङ्गम्म खादन्ति विप्फन्दमानं,^१
जिह्वं विभज्ज विघासं सलोहितं ॥

B. 63

१११. “तं दड्डुतालं^२ परिभिन्नगतं,
निप्पोथयन्ता अनुविचरन्ति रक्खसा ।
रती हि नेसं^३ दुखिनो पनीतरे,
एतादिसस्मिं निरये वसन्ति ।
ये केचि लोके इध पेट्तिघातिनो ॥

5

११२. “पुत्तो च मातरं हन्त्वा, इतो गन्त्वा यमक्खयं ।
भुसमापज्जते दुक्खं, अत्तकम्मफलूपगो ॥

10

११३. “अमनुस्सा अतिबला^४, हन्तारं जनयन्तिया ।
अयोमयेहि वाळेहि^५, पीळयन्ति पुनप्पुनं ॥

११४. “तमस्सवं^६ सका गत्ता, रुहिरं^७ अत्तसम्भवं ।
तम्बलोहविलीनं व, तत्तं पायेन्ति मत्तिघं^८ ॥

११५. “जिगुच्छं^९ कुणपं पूतिं^{१०}, दुग्गन्धं गूथकद्दमं ।
पुब्बलोहितसङ्कासं, रहदमोगय्ह^{११} तिट्ठति ॥

15

११६. “तमेनं किमयो^{१२} तत्थ, अतिकाया अयोमुखा ।
छविं भेत्वानं^{१३} खादन्ति, संगिद्धा^{१४} मंसलोहिते ॥

११७. “सो चत्तं निरयं पत्तो, निमुग्गो सतपोरिसं ।
पूतिकं^{१५} कुणपं वाति, समन्ता सतयोजनं ॥

20

११८. “चक्खुमा पि हि चक्खूहि^{१६}, तेन गन्धेन जीयति^{१७} ।
एतादिसं ब्रह्मदत्त, मातुघो^{१८} लभते दुक्खं ॥

११९. “खुरधारमनुक्कम्म, तिक्खं दुरभिसम्भवं ।
पतन्ति गव्वभपातियो^{१९}, दुग्गं वेत्तरणिं^{२०} नदिं ॥

१. विप्फन्दमानं—स्या० । २. दड्डुकोळं—रो० । ३. तेसं—स्या० । ४. अतिबाला—
स्या० । ५. फालेहि—रो० । ६. तं पस्मवं—सी०, स्या०; तं पस्मुतं—रो० । ७. रुधिरं—सी०,
स्या० । ८. मत्तिघं—सी० । ९. जिघञ्जं—रो० । १०. पूति—रो० । ११. रहदमोगय्ह—स्या० ।
१२. किमियो—स्या० । १३. छेत्वानं—सी०, रो० । १४. पादिद्धा—सी०, स्या०, रो० । १५.
पूतिनं—रो० । १६. चक्खूनि—स्या० । १७. जीयति—स्या० । १८. मत्तिघो—रो० ।
१९. गव्वभपातिनियो—सी०, स्या०, रो० । २०. वेत्तरणिं—स्या० ।

१२०. “अयोमया सिम्बलियो, सोळसङ्गुलकण्टका^१।
उभतो^२ अभिलम्बन्ति^३, दुग्गं वेतरणिं नदिं ॥
१२१. “ते अच्चिमन्तो तिठ्ठन्ति, अग्गिक्खन्धा व आरका।
आदित्ता जातवेदेन, उद्धं योजनमुग्गता ॥
१२२. “एते वजन्ति^४ निरये, तत्ते तिखिणकण्टके।
नारियो च अतिचारा^५, नरा च परदारगू ॥
१२३. “ते पतन्ति अधोक्खन्धा,^६ विवत्ता विहता पुथू।
सयन्ति विनिविद्धङ्गा, दीघं जग्गन्ति सव्वदा^७ ॥
१२४. “ततो रत्था विवसाने^८, महतिं पव्वतूपमं।
लोहकुम्भिं पवज्जन्ति, तत्तं अग्गिसमूदकं ॥
१२५. “एवं दिवा च रत्तो च, दुस्सीला मोहपास्ता।
अनुभोन्ति सकं कम्मं, पुव्वे दुक्कटमत्तनो^९ ॥
१२६. “या च भरिया धनक्कीता, सामिकं अतिमञ्जति।
सस्सुं वा ससुरं वा पि, जेट्ठं वा पि ननन्दरं^{१०} ॥
१२७. “तस्सा वड्ढेन जिव्हग्गं, निव्वहन्ति सवन्धनं।
स व्याममत्तं किमिनं, जिव्हं पस्सति अत्तनि^{११}।
विज्जापेतुं न सक्कोति, तापने पेच्च पच्चति ॥
१२८. “ओरव्विका सूकरिका, मच्छिका मिगवन्धका।
चोरा गोघातका लुद्दा^{१२}, अवण्णे वण्णकारका ॥
१२९. “सत्तीहि लोहकूटेहि, नेत्तिसेहि उसूहि च।
हज्जमाना खारनदिं, पपतन्ति अवंसिरा ॥
१३०. “सायं पातो कूटकारी, अयोकूटेहि हज्जति।
ततो वन्तं दुरत्तानं, परेसं भुज्जरे^{१३} सदा ॥

5 B. 64

10

15

20

१. सोळसङ्गुलकण्टका - स्या०। २. दुभतो - रो०। ३. अभिलम्बन्ति - स्या०, रो०।
४. सजन्ति - सी०, रो०; पज्जन्ति - स्या०। ५. अतिचारिनियो - सी०, स्या०, रो०। ६.
अधोक्खन्धा - रो०। ७. संवरिं - सी०, रो०। ८. विवसने - सी०, स्या०, रो०। ९. दुक्कट-
मत्तनो - रो०। १०. ननन्दनं - स्या०। ११. अत्तनो - सी०, स्या०। १२. लुद्दा - रो०। १३.
पुज्जेत - सी०, स्या०, रो०।

१३१. “धङ्का भेरण्डका गिज्झा, काकोळा^१ च अयोमुखा ।
विप्फन्दमानं खादन्ति, नरं किब्बिसकारकं^२ ॥

१३२. “ये मिगेन मिगं हन्ति, पक्खिं वा पन पक्खिना ।
असन्तो रजसा छन्ना, गन्ता^३ ते निरयुस्सदं^४ ॥

B. 65

5

१३३. “सन्तो च^५ उद्धं गच्छन्ति, सुचिण्णेनिध^६ कम्मुना^७ ।
सुचिण्णस्स फलं पस्स, सइन्दा^८ देवा सब्रह्माका ॥

१३४. “तं तं ब्रूमि महाराज, धम्मं रट्ठपती चर ।
तथा^९ राज चराहि धम्मं,
यथा तं सुचिण्णं नानुत्तप्पेय्य पच्छा^{१०}” ति ॥

सट्ठिनिपातं निट्ठितं ।

तस्सुद्दानं

10

अथ सट्ठिनिपातम्हि, सुणाथ मम भासितं ।
जातकसव्हयनो पवरो,
सोणकअरिन्दमसव्हयनो ।
तथा वुत्तरथेसभकिच्चवरो^{१०} ति ॥

— .०: —

१. काकोला—स्या० । २. किब्बिसकारितं—रो० । ३. गन्त्वा—स्या० । ४. निरयं-
अधो—रो० । ५. व—स्या० । ६. सुचिण्णेनीध—स्या० । ७. कम्मना—रो० । ८. सहिन्दा—
सी०; सिन्दा—स्या०; सइन्द—रो० । ९. तथा तथा—सी०, स्या०, रो० । १०. वुत्तरथे-
सभसट्ठिचवरो—स्या० ।

२०. सत्ततिनिपातो^१

५३१. कुसजातकं (१)

१. “इदं ते रट्टं सधनं सयोगं,
सकायुरं सब्बकामूपपन्नं ।
इदं ते रज्जं अनुसास अम्म,
गच्छामहं यत्थ पिया पभावती” ॥
२. “अनुज्जुभूतेन हरं महन्तं,
दिवा च रत्तो च निसीथकाले ।
पटिगच्छ त्वं खिप्पं कुसावतिं कुसं,
निच्छामि दुव्वण्णमहं वसन्तं” ॥
३. “नाहं गमिस्सामि इतो कुसावतिं,
पभावतीवण्णपलोभितो तव ।
रमामि मदस्स निकेतरम्मे,
हित्वान रट्ट तव दस्सने रतो ॥
४. “पभावतीवण्णपलोभितो तव,
सम्मूळहरूपो विचरानि मेदिनिं^३ ।
दिसं न^४ जानामि कुतोमिह आगतो,
तयमिह^५ मत्तो मिगमन्दलोचने ॥
५. “सुवण्णवीरवसने,^६ जातरूपसुमेखले ।
सुस्सोणि तव कामां^७ हिं^८, नाहं रज्जेन मत्थिको” ॥
६. “अवभूतिं^९ तस्स भो होति, यो अनिच्छन्तमिच्छति ।
अकामं^{१०} राज कामेसिं^{११}, अकन्तं^{१२} कन्तुमिच्छसिं^{१३}” ॥

१. सत्ततिनिपातजातकं—स्या० । २. स्या० पोत्थके नत्थि । ३. मेदिनिं—स्या० । ४. रो० पोत्थके नत्थि । ५. तयमिह—स्या० । ६. सुवण्ण०—स्या० । ७-७. कामेहि—सी० । ८. अवभूहि—सी०; अवभूति—स्या०; अवभुहि—रो० । ९. कामेहि—सी०, स्या०, रो० । १०-१०. अवन्तो कन्त०—सी०, स्या०, रो० ।

B. ६७

७. “अकामं वा सकामं वा, यो नरो लभते पियं ।
लाभमेत्थ पसंसाम, अलाभो तत्थ पापको” ॥
८. “पासाणसारं खणसि, कणिकारस्स दाहना ।
वातं जालेन बाधेसि, यो अनिच्छन्तमिच्छसि” ॥
९. “पासाणो नून ते हृदये, ओहितो मुदुलक्खणे ।
यो ते सातं न विन्दामि, तिरोजनपदागतो” ॥
१०. “यदा मं भकुटिं^१ कत्वा, राजपुत्ती^२ उदिक्खति^३ ।
आळारिको तदा होमि, रञ्जो मद्दस्सन्तेपुरे^४ ॥
११. “यदा उम्हयमाना मं, राजपुत्ती उदिक्खति ।
नाळारिको तदा होमि, राजा होमि तदा कुसो” ॥
१२. “सचे हि वचनं सच्चं, नेमित्तानं भविस्सति ।
नेव मे त्वं पती^५ अस्स, कामं छिन्दन्तु सत्तथा” ॥
१३. “सचे हि वचनं सच्चं, अञ्जेसं यदि वा ममं ।
नेव^६ तुय्हं पती^७ अत्थि, अञ्जो सीहस्सरा कुसा” ॥
१४. “नेक्खं गीवं ते कारेस्सं, पत्वा खुज्जे कुसावतिं ।
सचे मं नागनासूरु^८, ओलोकेय्य पभावती ॥
१५. “नेक्खं गीवं ते कारेस्सं, पत्वा खुज्जे कुसावतिं ।
सचे मं नागनासूरु, आलपेय्य पभावती ॥
१६. “नेक्खं गीवं ते कारेस्सं, पत्वा खुज्जे कुसावतिं ।
सचे मं नागनासूरु, उम्हायेय्य पभावती ॥
१७. “नेक्खं गीवं ते कारेस्सं, पत्वा खुज्जे कुसावतिं ।
सचे मं नागनासूरु, पम्हायेय्य पभावती ॥
१८. “नेक्खं गीवं ते कारेस्सं, पत्वा खुज्जे कुसावतिं ।
सचे मे नागनासूरु, पाणीहि^९ उपसम्फुसे” ॥

१. तिरोजनपदागतो—रो० । २. भुकुटिं—सी०, रो० । ३-३. राजपुत्ति उदिक्खसि—
सी०, रो० । ४. मद्दस्मथीपुरे—सी०, रो० । ५. पति—रो० । ६-६. न चेव ते पति—रो० । ७.
नागनासूरु—स्या०; नागनासूरु—रो० । ८. पाणीभि—स्या०; पाणिहि—रो० । ९. उप-
सम्फुमे—रो० ।

१९. “न हि नूनायं राजपुत्ती, कुसे सातम्पि विन्दति ।
आळारिके भते पोसे, वेतनेन अनत्थिके” ॥
२०. “न हि नूनायं सा^१ खुज्जा, लभति जिब्हाय छेदनं ।
सुनिसितेन सत्थेन, एवं दुब्भासितं भणं” ॥
२१. “मा नं रूपेन पामेसि, आरोहेन पभावति ।
महायसो ति कत्वान, करस्सु रुचिरे पियं ॥
२२. “मा नं रूपेन पामेसि, आरोहेन पभावति ।
महद्धनो ति कत्वान, करस्सु रुचिरे पियं ॥
२३. “मा नं रूपेन पामेसि, आरोहेन पभावति ।
महब्बलो ति कत्वान, करस्सु रुचिरे पियं ॥
२४. “मा नं रूपेन पामेसि, आरोहेन पभावति ।
महारुद्धो ति कत्वान, करस्सु रुचिरे पियं ॥
२५. “मा नं रूपेन पामेसि, आरोहेन पभावति ।
महाराजा ति कत्वान, करस्सु रुचिरे पियं ॥
२६. “मा नं रूपेन पामेसि, आरोहेन पभावति ।
सीहस्सरो ति कत्वान, करस्सु रुचिरे पियं ॥
२७. “मा नं रूपेन पामेसि, आरोहेन पभावति ।
वग्गुस्सरो ति कत्वान, करस्सु रुचिरे पियं ॥
२८. “मा नं रूपेन पामेसि, आरोहेन पभावति ।
विन्दुस्सरो ति कत्वान, करस्सु रुचिरे पियं ॥
२९. “मा नं रूपेन पामेसि, आरोहेन पभावति ।
मञ्जुस्सरो ति कत्वान, करस्सु रुचिरे पियं ॥
३०. “मा नं रूपेन पामेसि, आरोहेन पभावति ।
मधुस्सरो^३ ति कत्वान, करस्सु रुचिरे पियं ॥
३१. “मा नं रूपेन पामेसि, आरोहेन पभावति ।
सतसिप्पो ति कत्वान, करस्सु रुचिरे पियं ॥

5 B. 68

10

15

20

25

१. वेतनेन—स्या० । २. मी०, स्या० पोत्थकेमु नत्थि । ३. मधुरस्सरो—सी०.
स्या० ।

B. 69

5

३२. “मा नं रूपेन पामेसि, आरोहेन पभावति ।
खत्तियो ति पि कत्वान^१, करस्सु रुचिरे पियं ॥

३३. “मा नं रूपेन पामेसि, आरोहेन पभावति ।
कुसराजा ति कत्वान, करस्सु रुचिरे पियं” ॥

३४. “एते नागा उपत्थद्धा, सब्बे तिट्ठन्ति वम्मिता^२ ।
पुरा मद्दन्ति पाकारं, आनेन्तेतं^३ पभावति” ॥

३५. “सत्त बिले^४ करित्वान, अहमेतं पभावति ।
खत्तियानं पदस्सामि, ये मं हन्तुं इधागता” ॥

10

३६. “अवुट्ठहि^५ राजपुत्ती, सामा कोसेय्यवासिनी ।
अस्सुपुण्णेहि नेत्तेहि, दासीगणपुरक्खता” ॥

३७. “तं नून कक्कूपनिसेवितं मुखं,
आदासदन्ताथरुपच्चवेक्खितं ।
सुभं सुनेत्तं विरजं अनङ्गणं,
छुद्धं^६ वने ठस्सति खत्तियेहि ॥

15

३८. “ते नून मे असिते वेल्लितग्गे,
केसे मुद्द चन्दनसारलित्ते ।
समाकुले सीवथिकाय मज्झे,
पादेहि गिज्झा परिकट्टिस्सन्ति” ॥

20

३९. “ता नून मे तम्बनखा सुलोमा,
बाहा मुद्द चन्दनसारलित्ता ।
छिन्ना वने उज्झिता खत्तियेहि,
गय्ह धङ्को^७ गच्छति येन कामं ॥

25

४०. “ते नून तालूपनिभे अलम्बे,
निसेविते कासिकचन्दनेन ।
थनेसु मे लम्बिस्सति^८ सिङ्गालो^९,
मातू व पुत्तो तरुणो तनूजो” ॥

१. करित्वान—सी० । २. वम्मिका—स्या० । ३. अनेथेतं—स्या० । ४. खण्डे—
सी०, रो० । ५. अपुट्ठहि—रो० । ६. छुद्धं—स्या० । ७. परिकट्टयन्ति—सी०, स्या०, रो० ।
८. वको—रो० । ९. लम्बहीति—रो० । १०. मिगालो—सी०, स्या०, रो० । ११. तनूजो—स्या० ।

४१. “तं नून सोणिं पुथुलं सुकोट्टितं,
निसेवितं कञ्चनमेखलाहि ।
छिन्नं वने खत्तियेही^१ अवत्थं,
सिङ्गालसङ्घा^२ परिकट्टिस्सन्ति^३ ॥
४२. “सोणा धङ्का सिङ्गाला च, ये चञ्जे सन्ति दाठिनो । 5 B. 70
अजरा नून हेस्सन्ति, भक्खयित्वा पभावति ॥
४३. “सचे मंसानि^४ हरिंसु^५, खत्तिया दूरगामिनो ।
अट्ठीनि अम्म याचित्वा, अनुपथे^६ दहाथ नं ॥
४४. “खेत्तानि अम्म कारेत्वा, कणिकारेत्थ रोपय ।
यदा ते पुप्फिता अस्सु, हेमन्तानं हिमच्चये । 10
सरेय्याथ मम^७ अम्म, एवंपण्णा पभावती” ॥
४५. “तस्सा माता उदट्ठासि, खत्तिया देववणिग्गी ।
दिस्वा असिञ्च सूनञ्च, रञ्जो मद्दस्सन्तेपूरे” ॥
४६. “इमिना नून असिना, सुसञ्जं तनुमज्झिमं ।
धीतरं मद्द^८ हन्त्वा, खत्तियानं पदस्ससि^९” ॥ 15
४७. “न मे अकासि वचनं, अत्थकामाय पुत्तिके^{१०} ।
साज्जं लोहितसञ्छन्ना, गच्छसि^{११} यमसाधनं ॥
४८. “एवमापज्जती” पोसो, पापियञ्च निगच्छति ।
यो वे^{१२} हितानं वचनं, न^{१३} करोति^{१४} अत्थदस्सिनं ॥
४९. “सचे च^{१५} अज्ज धारेसि^{१६}, कुमारं चारुदस्सनं । 20
कुसेन जातं खत्तियं, सुवण्णमणिमेखलं ।
पूजितं^{१७} जातिसङ्घेहि, न गच्छसि यमक्खयं ॥
५०. “यत्थस्सु भेरी नदति, कुञ्जरो च निकूजति” ।
खत्तियानं कुले भदे, किन्नु सुखतरं ततो ॥

१. खत्तियेहि—स्या०, रो० । २-२. गट्ठावको गच्छति येनकामं—रो० । ३-३. मंसा हरीयिसु—रो० । ४. अनुपन्थे—स्या० । ५. मम—रो० । ६. मम—सी०; मद्दो—रो० । ७. पदस्सति—रो० । ८. पुत्तिके—रो० । ९. स्वाज्ज—स्या० । १०. गच्छसि—सी०, रो० । ११. एवमापज्जति—स्या० । १२. चे—स्या० । १३-१३. न करं—सी० । १४. त्वं—सी०, रो०; व—स्या० । १५. अम्मधारेसि—सी०; अज्ज धारेसि—रो० । १६. पूजिता—रो० । १७. निकूजति—रो० ।

B. 71 5

10

15

20

५१. “अस्सो च^१ सिसति^२ द्वारे, कुमारो उपरोदति^३ ।
खत्तियानं कुले भदे, किन्नु सुखतरं ततो ॥
५२. “मयूरकोञ्चाभिरुदे, कोकिलाभिनिकूजिते ।
खत्तियानं कुले भदे, किन्नु सुखतरं ततो” ॥
५३. “कहं^४ नु सो सत्तुमदनो^५, पररट्टप्पमदनो ।
कुसो सोळारपञ्जाणो, यो^६ नो दुक्खा पमोचये” ॥
५४. “इधेव सो^७ सत्तुमदनो, पररट्टप्पमदनो ।
कुसो सोळारपञ्जाणो, यो ते^८ सब्बे वधिस्सति” ॥
५५. “उम्मत्तिका नु भणसि, अन्धवाला^९ पभाससि^{१०} ।
कुसो चे आगतो अस्स, किं न^{११} जानेमु तं मयं” ॥
५६. “एसो आळारिको पोसो, कुमारीपुरमन्तरे ।
दळ्ह कत्वान संवेल्लिं^{१२}, कुम्भिं^{१३} धोवति ओणतो” ॥
५७. “वेणी त्वमसि चण्डाली, अदूसि^{१४} कुलगन्धिनी” ।
कथं मदकुले जाता, दासं कयिरासि कामुकं” ॥
५८. “नम्हि वेणी न चण्डाली, न चम्हि कुलगन्धिनी ।
ओक्काकपुत्तो भदन्ते, त्वं नु दासो ति मञ्जसि” ॥
५९. “यो ब्राह्मणसहस्सानि, सदा भोजेति वीसतिं^{१५} ।
ओक्काकपुत्तो भदन्ते, त्वं नु दासो ति मञ्जसि” ॥
६०. “यस्स नागसहस्सानि, सदा योजेन्ति वीसतिं ।
ओक्काकपुत्तो भदन्ते, त्वं नु दासो ति मञ्जसि ॥
६१. “यस्स अस्ससहस्सानि, सदा योजेन्ति वीसतिं ।
ओक्काकपुत्तो भदन्ते, त्वं नु दासो ति मञ्जसि ॥
६२. “यस्स रथसहस्सानि, सदा योजेन्ति वीसतिं ।
ओक्काकपुत्तो भदन्ते, त्वं नु दासो ति मञ्जसि ॥

१-१. हसिसति - सी०; हसियति - स्या०; च सिसति - रो० । २. चुपरोदति - रो० ।
३-३. वहल्लु सत्तुमदनो - रो० । ४. सो - रो० । ५. नो - रो० । ६. यो नो - सी०; यो ने-
स्या०; सो नो - रो० । ७. दुक्खा पमोचये - सी० । ८-८. आदुवाला व भाससि - सी०, रो० ।
९. नु - स्या० । १०. संवेल्लं - स्या० । ११. कुम्भी - रो० । १२. आदूसि - स्या० । १३. कुल-
गन्धिनी - रो० । १४. वीसति - स्या० ।

- “यस्स* उसभसहस्सानि, सदा योजेन्ति वीसतिं ।
 ओक्काकपुत्तो भद्दन्ते, त्वं नु दासो ति मञ्जसि* ॥
६३. “यस्स धेनुसहस्सानि, सदा दुहन्ति वीसतिं ।
 ओक्काकपुत्तो भद्दन्ते, त्वं नु दासो ति मञ्जसि” ॥
६४. “तग्घ ते दुक्कटं बाले, यं खत्तियं महव्वलं ।
 नागं मण्डूकवण्णेन, न नं^३ अक्खासिधागतं^३” ॥ 5 B. 72
६५. “अपराधं महाराज, त्वं नो खम रथेसभ ।
 यं तं^४ अञ्जातवेसेन, नाञ्जासिम्हा^५ इधागतं” ॥
६६. “मादिसस्स न तं छन्नं, योहं आळारिको भवे ।
 त्वञ्जेव मे पसीदस्सु, नत्थि ते देव दुक्कटं” ॥ 10
६७. “गच्छ बाले खमापेहि, कुसराजं महव्वलं ।
 खमापितो कुसो^६ राजा^६, सो ते दस्सति जीवितं” ॥
६८. “पितुस्स वचनं सुत्वा, देववण्णी पभावती ।
 सिरसा अग्गही पादे, कुसराजं महव्वलं” ॥
६९. “यामा^७ रत्यो^७ अतिक्कन्ता, तामा^७ देव तथा विना । 15
 वन्दे ते सिरसा पादे, मा मे कुज्झं रथेसभ ॥
७०. “सव्वं^८ ते पटिजानामि, महाराज सुणोहि मे ।
 न चा पि अप्पियं तुय्हं, करेय्यामि अहं पुन ॥
७१. “एवं चे याचमानाय, वचनं मे न काहसि ।
 इदानि मं तातो” हत्त्वा, खत्तियानं पदस्मति” ॥ 20
७२. “एवं ते याचमानाय, किं न काहामि ते वचो ।
 विकुद्धो त्यस्मि कल्याणि, मा त्वं भायि पभावति ॥
७३. “सव्वं ते पटिजानामि, राजपुत्ति सुणोहि मे ।
 न चा पि अप्पियं तुय्हं, करेय्यामि अहं पुन ॥

*—*अयं गाथा मी० पं त्यके येव दिस्सति । १. दुहन्ति—सी०, रो० । २. तं—सी०, रो० ।

३. आगतं—सी०; मागतं—स्या० । ४. त्वं—स्या० । ५. नञ्जामिम्हा—स्या० । ६-६. कुसराजा—
 सी०, स्या०, रो० । ७-७. याव रत्यो—स्या०; या इमा रत्या—रो० । ८. इमा—रो० । ९.
 कुज्झ—रो० । १०. सच्चं—सी०, स्या०, रो० । ११. ततो—रो० ।

७४. “तव कामा हि सुस्सोणि, पहु^१ दुक्खं तित्तिक्खिस्सं^२ ।
वहुं^३ मद्दकुलं^४ हन्त्वा, नयितुं तं पभावति” ॥
७५. “योजयन्तु रथे अस्से, नानाचित्ते^५ समाहिते ।
अथ दक्खथ मे वेगं, विधमन्तस्स^६ सत्तवो” ॥
७६. “तञ्च तत्थ उदिक्खिंसु, रञ्जो मद्दस्सन्तेपुरे ।
विजम्भमानं सीहं व, फोटेन्तं^७ दिगुणं भुज्जं ॥
७७. “हत्थिक्खन्धञ्च आरुह्य, आरोपेत्वा पभावतिं ।
सङ्गामं ओतरित्वान, सीहनादं नदी कुसो ॥
७८. “तस्स तं नदतो सुत्वा, सीहस्सेवितरे मिगा ।
खत्तिया विपलायिंसु, कुससद्दभयट्ठिता^८ ॥
७९. “हत्थारोहा^९ अनीकट्ठा, रथिका पत्तिकारकां^{१०} ।
अञ्जमञ्जस्स छिन्दन्ति^{११}, कुससद्दभयट्ठिता ॥
८०. “तस्मिं सङ्गामसीसस्मिं, पस्सित्वा हट्ठमानसो^{१२} ।
कुसस्स रञ्जो देविन्दो, अदा वेरोचनं मणिं ॥
८१. “सो तं विजित्वा सङ्गामं, लद्धा वेरोचनं मणिं ।
हत्थिक्खन्धगतो राजा, पावेक्खि नगरं पुरं ॥
८२. “जीवग्गाहं^{१३} गहेत्वान, बन्धित्वा सत्त^{१४} खत्तिये ।
ससुरस्सुपनामेसि^{१५}, इमे ते देव सत्तवो ॥
८३. “सब्बेव ते वसं गता, अमित्ता विहता तव ।
कामं करोहि ते तया, मुञ्च वा ते हनस्सु वा” ॥
८४. “तुय्हेव सत्तवो एते, न हि^{१६} ते मय्ह सत्तवो ।
त्वञ्जेव नो महाराज, मुञ्च वा ते हनस्सु वा” ॥

१. बहु-स्या०; वहुं-रो० । २. तित्तिक्खिस्सं-सी०, रो० । ३-३. वहु०-स्या०; बहूमद्दकुले-रो० । ४. नानाचित्ते-रो० । ५. विधमेन्तस्स-सी०, स्या०, रो० । ६. फोटेन्तं-स्या० । ७. कुससद्दभयट्ठिता-रो० । ८. हत्थारूहा-रो० । ९. पत्तिकारिका-रो० । १०. छिन्दन्ति-रो० । ११. तुट्ठमानसो-सी० । १२. जीवग्गाहं-सी०, रो० । १३. सत्तु-रो० । १४. सस्सुरस्सुपानामेसि-स्या० । १५. हे-रो० ।

८५. “इमा ते धीतरो सत्त, देवकञ्जूपमा^१ सुभा ।
ददाहि नेसं^२ एकेकं, होन्तु जामातरो तव^३” ॥
८६. “अम्हाकञ्चेव तासञ्च, त्वं नो सब्बेसमिस्सरो ।
त्वञ्जेव नो महाराज^४, देहि नेसं यदिच्छसि^५” ॥
८७. “एकमेकस्स एकेकं, अदा सीहस्सरो कुसो ।
खत्तियानं तदा तेसं, रञ्जो मद्दस्स धीतरो ॥
८८. “पीणिता तेन लाभेन, तुट्ठा सीहस्सरे कुसे ।
सकरट्ठानि पायिसु, खत्तिया सत्त तावदे ॥
८९. “पभावतिञ्च आदाय, मणिं वेरोचन सुभं^६ ।
कुसावतिं कुसो राजा, अगमासि महव्वलो ॥
९०. “त्यस्सु एकरथे यन्ता, पविसन्ता कुसावतिं ।
समाना^७ वण्णरूपेन, नाञ्जमञ्जातिरोच्चिसुं^८” ॥
९१. “माता पुत्तेन सङ्गच्छि^९, उभयो च जयम्पती ।
समग्गा ते तदा आसुं, फीतं धरणिमावसुं^{१०}” ति ॥

B. 74

५३२. सोणनन्दजातकं (२)

९२. “देवता नुसि गन्धव्वो, अदु^१ सक्को पुरिन्ददो ।
मनुस्सभूतो इद्धिमा, कथं जानेमु तं मयं^२” ॥
९३. “ना^३ पि^४ देवो न गन्धव्वो, ना^५ पि^६ सक्को पुरिन्ददो ।
मनुस्सभूतो इद्धिमा, एवं जानाहि भारध^७” ॥
९४. “कतरूपमिदं भोतो^८, वेय्यावच्चं अनप्पकं ।
देवम्हि वस्समानम्हि, अनोवस्सं भवं अका ॥
९५. “ततो वातातपे घोरे, सीतच्छायं भवं अका ।
ततो अमित्तमज्जेसु^९, सरताणं भवं अका ॥

१. देवकञ्जासमा—रो०। २. तेमं—रो०। ३. तवन्ति—रो०। ४. महाराजा—रो०।
५. तदा—रो०। ६. समान—रो०। ७. नाञ्जमञ्जमतिरोच्चयुं—सी०; नञ्जमञ्जा०—
रो०। ८. सङ्गच्छि—सी०, स्या०, रो०। ९. मोननन्द०—रो०। १०. आदु—सी०; आदु—
स्या०। ११-११. नम्हि—स्या०, रो०। १२-१२. नम्हि—स्या०; नपि—रो०। १३. भारथ—
स्या०; भारता—रो०। १४. भोता—सी०, रो०। १५. अमित्तमज्जे च—सी०।

१६. “ततो फीतानि रट्टानि, वसिनो ते भवं अका ।
ततो एकसतं खत्ये^१, अनुयन्ते^२ भवं अका ॥
१७. “पतीतास्सु^३ मयं भोतो, वद^४ तं^५ भञ्जमिच्छसि^६ ।
हत्थियानं अस्सरथं, नारियो च अलङ्कता ।
निवेसनानि रम्मामि, मयं भोतो ददामसे ॥
१८. “अथ वज्जे वा मगधे, मयं भोतो ददामसे ।
अथ वा अस्सकावन्ती, सुमना दम्म ते मयं ॥
१९. “उपट्ठुं वा पि रज्जस्स, मयं भोतो ददामसे ।
सचे ते अत्थो रज्जेन, अनुसास यदिच्छसि^७” ॥
- B. 75 10 १००. “न मे अत्थो पि रज्जेन, नगरेन धनेन वा ।
अथो पि जनपदेन, अत्थो मय्हं न विज्जति ॥
१०१. “भोतो^८ व^९ रट्ठे विजिते, अरज्जे अत्थि अस्समो ।
पिता मय्हं जनेत्ती च, उभो सम्मन्ति अस्समे ॥
१०२. “तेसाहं पुट्वाचरियेसु, पुञ्जं न लभामि कातवे ।
भवन्तं अज्झावरं^{१०} कत्वा, सोणं^{११} याचेमुं संवरं” ॥
- 15 १०३. “करोमि ते तं वचनं, यं मं भणसि ब्राह्मण ।
एतञ्च खो नो अक्खाही, कीवन्तो होन्तुं^{१२} याचका” ॥
१०४. “परोसतं जानपदा, महासाला च ब्राह्मणा ।
इमे च खत्तिया सब्बे, अभिजाता यसस्सिनो ।
भवञ्च राजा मनोजो, अलं हेस्सन्ति याचका” ॥
- 20 १०५. “हत्थी अस्से च योजेन्तु, रथं सन्नय्ह सारथि^{१३}” ।
आविन्धनानि गण्हाथ, पादासुस्सारयद्धजे ।
अस्समं तं गमिस्सामि, यत्थ सम्मति कोसियो” ॥

१. खत्ते-रो० । २. अनुयुत्ते-रो० । ३. पतितास्सु-स्या०; पतीतस्सु-रो० । ४-४. वर तं-सी०, स्या०, रो० । ५. भञ्ज-सी०, रो०; भुञ्ज-स्या० । ६-६. भोते च-रो० । ७. अज्झाचारं-रो० । ८. मोन-रो० । ९. याचामु-रो० । १०. भोन्तु-रो० । ११. नं रथि-रो० । १२. पादेमुस्सारयं धजे-सी०; पादामुस्सारयं धजे-रो० ।

१०६. “ततो च राजा पायासि, सेनाय चतुरङ्गिनी ।
अगमा^१ अस्समं रम्मं, यत्थ सम्मति कोसियो” ॥
१०७. “कस्स कादम्बयो काजो,^२ वेहासं चतुरङ्गुलं ।
अंसं असम्फुसं एति, उदहाराय^३ गच्छतो” ॥
१०८. “अहं सोणो महाराज, तापसो सहितव्वतो^४ ।
भरामि मातापितरो, रत्तिन्दिवमतन्दितो ॥
१०९. “वने^५ फलञ्च मूलञ्च, आहरित्वा दिसम्पति ।
पोसेमि मातापितरो, पुब्बे कतमनुस्सरं” ॥
११०. “इच्छाम अस्समं गन्तुं, यत्थ सम्मति कोसियो ।
मगं नो सोण अक्खाहि, येन गच्छेमु^६ अस्समं” ॥ 10
१११. “अयं एकपदी राज, येनेतं मेघसन्निभं ।
कोविळारेहि सञ्छन्नं, एत्थ सम्मति कोसियो” ॥ B. 76
११२. “इदं वत्वान पक्कामि, तरमानो महाइसि ।
वेहासे अन्तलिक्खस्मिं, अनुसासित्वान^७ खत्तिये ॥
११३. “अस्समं परिमज्जित्वा, पञ्जापेतवान^८ आसनं ।
पण्णसालं पविसित्वा, पितरं पटिबोधयि ॥ 15
११४. “इमे आयन्ति राजानो, अभिजाता यसस्सिनो ।
अस्समा निक्खमित्वान, निसीद^९ त्वं^{१०} महाइसे ॥
११५. “तस्स तं वचनं सुत्वा, तरमानो महाइसि ।
अस्समा निक्खमित्वान, सद्धारमिह^{११} उपाविसि” ॥ 20
११६. “तञ्च दिस्वान आयन्तं, जलन्तरिव तेजसा ।
खत्तिसङ्घपरिव्यूहं^{१२}, कोसियो एतदब्रवि ॥
११७. “कस्स भेरी मुदिङ्गा^{१३} च, सङ्घा पणवदिन्दिमा^{१४} ।
पुरतो पटिपन्नानि, हासयन्ता रथेसभं ॥

१. अगमासि—स्या० । २. काजो—रो० । ३. उदहारस्स—सी०, स्या०, रो० । ४. सहितवतो—रो० । ५. वन—स्या० । ६. गच्छाम—सी० । ७. अनुसासेत्वान—स्या० । ८. पञ्जापेतवान—सी०, स्या० । ९-१०. निसीदाहि—सी० । १०. पण्णद्वारमिह—रो० । ११. खत्तसङ्घ—स्या०; खत्तसंघपरिव्यूह—रो० । १२. मुदिङ्गा—रो० । १३. पणवदेण्डिमा—सी०, रो० ।
जा० २-११

११८. “कस्स कञ्चनपट्टेन, पुथुना विज्जुवण्णिना ।
युवा कलापसन्नद्धो, को एति सिरिया जलं ॥
११९. “उक्कामुखपहट्ठं^१ व, खदिरङ्गारसन्निभं ।
मुखञ्च^२ रुचिरा^३ भाति, को एति सिरिया जलं ॥
- 5 १२०. “कस्स पग्गहितं छत्तं, ससलाकं मनोरमं ।
आदिच्चरंसावरणं, को एति सिरिया जलं ॥
१२१. “कस्स अङ्गं^४ परिग्गय्ह, वाळबीजनिमुत्तमं^५ ।
चरन्ति^६ वरपुञ्जस्स^७, हत्थिक्खन्धेन आयतो ॥
१२२. “कस्स सेतानि छत्तानि, आजानीया च वम्मिता^८ ।
10 समन्ता परिकिरेन्ति^९, को एति सिरिया जलं ॥
- B. 77 १२३. “कस्स एकसतं खत्या, अनुयन्ता^{१०} यसस्सिनो ।
समन्तानुपरियन्ति, को एति सिरिया जलं ॥
१२४. “हत्थि^{११} अस्सरथ पत्ति^{१२}, सेना^{१३} च^{१४} चतुरङ्गिनी ।
समन्तानुपरियन्ति^{१५}, को एति सिरिया जलं ॥
- 15 १२५. “कस्सेसा महती सेना, पिट्ठितो अनुवत्तति ।
अक्खोभणी^{१६} अपरियन्ता, सागरस्सेव ऊमियो” ॥
१२६. “राजाभिराजा मनोजो, इन्दो व जयतं पति ।
नन्दस्सज्झावरं एति, अस्समं ब्रह्मचारिनं ॥
१२७. “तस्सेसा महती सेना, पिट्ठितो अनुवत्तति ।
20 अक्खोभणी अपरियन्ता, सागरस्सेव ऊमियो” ॥
१२८. “अनुलित्ता चन्दनेन, कासिकुत्तमधारिनो^{१७} ।
सव्वे पञ्जलिका हुत्वा, इसीनं अज्झुपागमुं” ॥
१२९. “कच्चि नु भोतो कुसलं, कच्चि भोतो अनामयं ।
कच्चि उञ्छेन यापेथ, कच्चि भूलफला वहू ॥

१. उक्कामुखे पहट्ठं—रो० । २-२. मुखञ्चारुचिरा—रो० । ३. अङ्गं—रो० । ४. वाळबीजनिमुत्तमं—स्या०, रो० । ५. चरति—रो० । ६. वरपुञ्जस्स—मी०, रो० । ७. वम्मिका—स्या० । ८. परिकिरेन्ति—सी०, स्या०, रो० । ९. अनुयुत्ता—रो० । १०-१०. हत्थी अस्सा रथा पत्नी—सी० । ११-११. सेनाय—रो० । १२. समन्ताअनुपरियाति—रो० । १३. अक्खोभणी—मी० ; अक्खोभिणी—स्या० । १४. कामिक वत्थ धारिनो—रो० ।

१३०. “कच्चि डंसा मकसा च, अप्पमेव सरीसपा^१ ।
वने वाळमिगाकिण्णे, कच्चि हिंसा न विज्जति” ॥
१३१. “कुसलञ्चेव नो राज, अथो राज अनामयं ।
अथो उज्जेन यापेम, अथो मूलफला बहू ॥
१३२. “अथो डंसा^२ मकसा च, अप्पमेव सरीसपा । 5
वने वाळमिगाकिण्णे^३, हिंसा मय्हं^४ न विज्जति ॥
१३३. “बहूनि वस्सपूगानि^५, अस्समे सम्मतं^६ इध ।
नाभिजानामि उप्पन्नं, आबाधं अमनोरमं ॥
१३४. “स्वागतं ते महाराज, अथो ते अदुरागतं ।
इस्सरोसि अनुप्पत्तो, यं इधत्थि पवेदय ॥ 10
१३५. “तिन्दुकानि^७ पियालानि, मधुके कासुमारियो^८ । B. 78
फलानि खुदकप्पानि, भुञ्ज राज वरं वरं ॥
१३६. “इदम्पि पानीयं सीतं, आभतं गिरिगम्भरा ।
ततो पिव महाराज, सचे त्वं अभिकङ्खसि” ॥
१३७. “पटिग्गहितं यं दिन्नं^९, सब्बस्स अग्घियं कतं । 15
नन्दस्सा पि निसामेथ, वचनं सो^{१०} पवक्खति ॥
१३८. “अज्झावरम्हा^{११} नन्दस्स, भोतो सन्तिकमागता ।
सुणातु^{१२} भवं वचनं, नन्दस्स परिसाय च” ॥
१३९. “परोसतं जानपदा^{१३}, महासाला च ब्राह्मणा । 20
इमे च खत्तिया सब्बे, अभिजाता यसस्सिनो ।
भवञ्च राजा मनोजो, अनुमञ्जन्तु मे वचो ॥
१४०. “ये^{१४} च सन्ति^{१५} समीतारो, यक्खानि इध मस्समे ।
अरञ्जे भूतभव्यानि^{१६}, सुणन्तु वचनं मम ॥

१. सिरिसपा—सी०, स्या०, रो० । २. डंसा च—रो० । ३. वाळमिगाकिण्णे—स्या० ।
४. अम्हं—सी०, रो० । ५. चस्सपूगानि—रो० । ६. वसतो—सी० । ७. तिण्डुकानि—स्या०,
रो० । ८. कासु मारियो—सी०, स्या० । ९. दिन्नं च—रो० । १०. यं—सी०; यं सो—रो० ।
११. अज्झवरम्हं—रो० । १२. सुणातु मे—सी०, स्या० । १३. जनपदा—रो० । १४-१५. ये व
सन्ति—सी०; ये हि सन्ति—रो० । १६. भूत भव्यानि—रो० ।

१४१. “नमो कत्वान भूतानं, इसिं वक्खामि सुब्बतं ।
सो त्याहं दक्खिणा^१ बाहु, तव कोसिय सम्मतो ॥
१४२. “पितरं मे जनेत्तिं च, भत्तुकामस्स मे सतो ।
वीर पुञ्जमिदं ठानं, मा मं कोसिय वारय ॥
- 5 १४३. “सब्भि हेतं उपञ्जातं, ममेतं उपनिस्सज ।
उट्ठानपारिचरियाय, दीघरत्तं तथा कतं ।
मातापितूसु पुञ्जानि, मम लोकददो भव ॥
१४४. “तथेव सन्ति मनुजा, धम्मे धम्मपदं विदू ।
मग्गो सग्गस्स लोकस्स, यथा जानासि त्वं इसे ॥
- 10 १४५. “उट्ठानपारिचरियाय, मातापितुसुखावहं ।
तं मं पुञ्जा निवारेलि,^२ अरियमग्गावरो^३ नरो” ॥
- B. 79 १४६. “सुणन्तु भोन्तो वचनं, भातुरज्झावरा मम ।
कुलवंसं महाराज, पोराणं परिहापयं ।
अधम्मचारी जेट्ठेसु^४, निरयं सोपपज्जति ॥
- 15 १४७. “ये च धम्मस्स कुसला, पोराणस्स दिसम्पति ।
चारित्तेन च सम्पन्ना, न ते गच्छन्ति दुग्गतिं ॥
१४८. “मातापिता च भाता च, भगिनी जातिबन्धवा ।
सब्बे जेट्ठस्स ते भारा, एवं जानाहि भारध” ॥
१४९. “आदियित्वा गरुं भारं, नाविको विय उस्सहे ।
20 धम्मञ्च नप्पमज्जामि, जेट्ठो चस्मि रथेसभ” ॥
१५०. “अधिगमा^५ तमे जाणं, जालं व जातवेदतो ।
एवमेव नो भवं धम्मं, कोसियो पविदंसयि ॥
१५१. “यथा उदयमादिच्चो^६, वासुदेवो पभङ्करो ।
पाणीनं पविदंसेति, रूपं कल्याणपापकं ।
25 एवमेव नो भवं धम्मं, कोसियो पविदंसयि” ॥

१. दक्खिणो-रो० । २. भिवारेति-रो० । ३. अरियमगवरो-रो० । ४. योजेट्ठो-सी० । ५. भारथ-स्या०; भारत-रो० । ६. अधिगतम्हा-सी०; अधिगम्हा-स्या०; अधिगतम्ह-रो० । ७. उदयिमादिच्चो-रो० ।

१५२. “एवं मे याचमानस्स, अञ्जलिं नावबुज्झथ^१ ।
तव पद्धचरो^२ हेस्सं, वुट्ठितो परिचारको” ॥
१५३. “अद्धा नन्द विजानासि^३, सद्धम्मं सग्भि देसितं ।
अरियो अरियसमाचारो, बाळ्हं त्वं मम रुच्चसि ॥
१५४. “भवन्तं वदामि भोतिञ्च, सुणार्थ^४ वचनं मम ।
नायं भारो भारमतो^५, अहुं मय्हं कुदाचनं ॥
१५५. “तं मं उपट्ठितं सन्तं, मातापितुसुखावहं ।
नन्दो अज्झावरं कत्वा, उपट्ठानाय याचति ॥
१५६. “यो वे इच्छति कामेन, सन्तानं ब्रह्मचारिनं ।
नन्दं वो वरथ^६ एको^७, कं नन्दो उपतिट्ठतु” ॥ 10
१५७. “तया तात अनुञ्जाता, सोण तं निस्सिता मयं ।
उपघातुं लभे नन्दं, मुद्धनि ब्रह्मचारिनं” ॥ B. 80
१५८. “अस्सत्थस्सेव तरुणं, पवाळं मालुतेरितं ।
चिरस्सं नन्दं दिस्वान, हृदयं मे पवेधति ॥
१५९. “यदा सुत्ता पि सुपिने^८, नन्दं पस्सामि आगतं ।
उदग्गा सुमना^९ होमि, नन्दो नो आगतो अयं ॥ 15
१६०. “यदा च पटिबुज्झित्वा, नन्दं पस्सामि नागतं ।
भिय्यो आविसती सोको, दोमनस्सञ्चानप्पकं^{१०}” ॥
१६१. “साहं अज्ज चिरस्सम्पि, नन्दं पस्सामि आगतं ।
भत्तुच्च^{११} मय्हञ्च पियो, नन्दो नो पाविसी घरं ॥ 20
१६२. “पितु^{१२} पि^{१३} नन्दो सुप्पियो, यं नन्दो नप्पवसे^{१४} घरा^{१५} ।
लभतू^{१६} तात नन्दो तं, मं नन्दो उपतिट्ठतु” ॥

१. नावबुज्झसि-रो० । २. पट्टचरो-स्या०; वन्धञ्च-रो० । ३. पजानासि-सी० ।
४. सुणोथ-रो० । ५. भारमतो-सी०, स्या० । ६-६. वदथ एके-रो० । ७. उपघातितुं-
सी० । ८. सुप्पन्ते-स्या०, रो० । ९. सुमदा-रो० । १०. दोमनस्सञ्चानप्पकं-रो० । ११.
भत्तुच-स्या० । १२-१२. पितुच-स्या० । १३-१३. पाविसी घरं-रो०; घरं-स्या० । १४.
लभतु-स्या०, रो० ।

१६३. “अनुकम्पिका^१ पतिट्टा च, पुब्बे रसददी च नो ।
मग्गो सग्गस्स लोकस्स, माता तं वरते इसे ॥

१६४. “पुब्बे रसददी गोत्ती, माता पुञ्चूपसंहिता ।
मग्गो सग्गस्स लोकस्स, माता तं वरते इसे” ॥

5 १६५. “आकङ्खमाना पुत्तफलं, देवताय नमस्सति ।
नक्खत्तानि च पुच्छति, उतुसंवच्छरानि च ॥

१६६. “तस्सा उतुम्हि^२ न्हाताय^३, होति गव्भस्स वोक्कमो^४ ।
तेन दोह्ठनी होति, सुहदा तेन वुच्चति ॥

10 १६७. “संवच्छरं वा ऊनं वा, परिहरित्वा विजायति ।
तेन सा जनयन्ती ति, जनेत्ति^५ तेन वुच्चति ॥

१६८. “थनक्खीरेन^६ गीतेन, अङ्गपावुरणेन^७ च ।
रोदन्तं पुत्तं तोसेति, तोसेन्ती तेन वुच्चति ॥

B. 81

१६९. “ततो वातातपे घोरे, ममं^८ कत्वा उदिव्वति ।
दारकं अप्पजानन्तं, पोसेन्ती तेन वुच्चति ॥

15 १७०. “यञ्च मातुधनं होति, यञ्च होति पितुद्धनं ।
उभयम्पेतस्स गोपेति, अपि पुत्तस्स नो सिया ॥

१७१. “एवं पुत्त अदुं^९ पुत्त, इति माता विहञ्जति ।
पमत्तं परदारेसु, निसीथे^{१०} पत्तयोव्वने ।
सायं पुत्तं अनायन्तं, इति माता विहञ्जति ॥

20 १७२. “एवं किच्छा भतो पोसो, मातु अपरिचारको ।
मातरि मिच्छा चरित्वान, निरयं सोपपज्जति ॥

१७३. “एवं किच्छा भतो पोसो, पितु अपरिचारको ।
पितरि मिच्छा चरित्वान, निरयं सोपपज्जति ॥

१. अनुकम्पिका—स्या०, रो० । २-२. उतुमि न्हाताय—स्या०; उतुमि नाताय—रो० ।
३. वोक्कमो—मी०, स्या०, रो० । ४. जनन्ती—सी०, स्या०, रो० । ५. थनक्खीरेन—सी०, स्या० ।
६. अङ्गपापुरणेन—रो० । ७. अद्देव—रो० । ८. मम्मं—स्या०; भमिं—रो० । ९. अदू—रो० ।
१०. निस्सिवे—स्या० ।

१७४. “धना^१ पि^२ धनकामानं, नस्सति इति मे सुतं ।
मातरं अपरिचरित्वान, किच्छं वा सो निगच्छति ॥
१७५. “धना पि धनकामानं, नस्सति इति मे सुतं ।
पितरं अपरिचरित्वान, किच्छं वा सो निगच्छति ॥
१७६. “आनन्दो च पमोदो^३ च, सदा हसितकीळितं । 5
मातरं परिचरित्वान, लब्धमेतं विजानतो ॥
१७७. “आनन्दो च पमोदो च, सदा हसितकीळितं ।
पितरं परिचरित्वान, लब्धमेतं विजानतो ॥
१७८. “दानञ्च पेय्यवज्जञ्च^४, अत्थचरिया च या इध ।
समानत्तता^५ च धम्मेषु, तत्थ तत्थ यथारहं ॥ 10
१७९. “एते खो सङ्गहा लोके, रथस्साणीव यायतो ।
एते च^६ सङ्गहा नास्सु, न माता पुत्तकारणा ।
लभेथ मानं पूजं^७ वा^८, पिता वा पुत्तकारणा ॥
१८०. “यस्मा च सङ्गहा एते, सम्मपेक्खन्ति^९ पण्डिता ।
तस्मा महत्तं पप्पोन्ति, पासंसा च भवन्ति ते ॥ 15
१८१. “ब्रह्मा^{१०} ति^{११} मातापितरो, पुञ्चाचरिया ति वुच्चरे ।
आहुनेय्या च पुत्तानं, पजाय अनुकम्पका ॥ B. 82
१८२. “तस्मा हि ने^{१२} नमस्सेय्य, सक्करेय्य^{१३} च^{१४} पण्डितो ।
अग्नेन अथो^{१५} पानेन, वत्थेन सयनेन च ।
उच्छादनेन न्हापनेन^{१६}, पादानं धोवनेन च ॥
१८३. “ताय नं पारिचरियाय^{१७}, मातापितूसु^{१८} पण्डिता । 20
इधेव नं पसंसन्ति, पेच्च सग्गं^{१९} पमोदती^{२०} ति ॥

सत्ततिनिपातं निट्ठितं ।

१-१. धनम्पिं—स्या० । २. पमादो—रो० । ३. पियावाचा च—मी०; पियवाचञ्च—स्या०;
पेय्यवासञ्च—रो० । ४. समानत्ता—रो० । ५. व—रो० । ६-६. पूजञ्च—रो० । ७. सम्-
पेक्खन्ति—सी०, स्या०, रो० । ८-८. ब्रह्माहि—रो० । ९. ते—स्या०, रो० । १०-१०. सक्करेय्याय
—रो० । ११. मथो—रो० । १२. न्हापनेन—सी०, रो०; न्हापनेन—स्या० । १३. पारिचरियाय
—रो० । १४. मातापितुमु—रो० । १५. सग्गे च—रो० ।

तस्सुद्धानं

अथ सत्ततिमम्हि निपातवरे,
 सभावन्तु कुसावतिराजवरो ।
 अथ सोणसुनन्दवरो च पुन,
 अभिवासितसत्ततिमम्हि सुते ति ॥

—:०:—

२१. असीतिनिपातो

५३३. चूलहंसजातकं (१)

१. "सुमुख अनुपचिनन्ता, पक्कमन्ति विहङ्गमा ।
गच्छ तुवम्पि मा कङ्खि, नत्थि बद्धे^३ सहायता" ॥
२. "गच्छे वाहं न वा गच्छे, न तेन अमरो सियं ।
सुखितं तं उपासित्वा, दुक्खितं तं कथं जहे ॥
३. "मरणं वा तया सद्धिं, जीवितं वा तया विना ।
तदेव^४ मरणं सेय्यो, यञ्चे जीवे तया विना ॥
४. "नेस धम्मो महाराज, यं तं एवं गतं जहे ।
या गति तुय्हं सा मय्हं, रुच्चते विहगाधिप^५ ॥
५. "का नु पासेन बद्धस्स, गति अञ्जा महानसा ।
सा कथं चेतयानस्स, मुत्तस्स तव रुच्चति ॥
६. "कं वा त्वं पस्ससे अत्थं, मम तुय्हञ्च पक्खिम ।
जातीनं वावसिट्ठानं, उभिन्नं जीवितक्खये ॥
७. "यं न कञ्चनदेपिच्छ^६, अन्धेन तमसा गतं^७ ।
तादिसे सञ्चजं पाणं, कमत्थमभिजोतये^८ ॥
८. "कथं नु पततं सेट्ठ, धम्मे अत्थं न बुज्झसि^९ ।
धम्मो अपचितो सन्तो, अत्थं दस्सेति पाणिनं ॥
९. "सोहं धम्मं अपेक्खानो, धम्मा चत्थं समुट्ठितं ।
भत्तिं च तयि सम्पस्सं, नावकङ्खामि जीवितं^{१०} ॥
१०. "अद्धा एसो सतं धम्मो, यो मित्तो मित्तमापदे ।
न चजे जीवितस्सा पि, हेतुधम्ममनुस्सरं ॥

B. 83

5

10

15

20

१. असीतिनिपातजातकं-स्या० । २. चूलहंस०-स्या०, रो० । ३. बन्धे-स्या० ।
४. तथेव-रो० । ५. विहङ्गाधिप-रो० । ६-६ यन्न कञ्चनदेपिच्छ-सी०, रो०; यन्न
कञ्चनद्वेपिच्छ-स्या० । ७. कतं-स्या० । ८. किमत्थ०-स्या० । ९. बुज्झसे-सी०, रो० ।

B. 84

6

10

15

20

११. “स्वायं धम्मो च ते चिण्णो, भत्ति च विदिता मयि ।
कामं करस्सु मय्हेतं, गच्छेवानुमतो मया” ॥
१२. “अपि त्वेवं गते काले, यं खण्डं^१ जातिनं मया ।
तया तं बुद्धिसम्पन्नं^२, अस्स परमसंवृतं ॥
१३. “इच्चेवं^३ मन्तयन्तानं, अरियानं अरियवुत्तिनं ।
पच्चदिस्सथ नेसादो, आतुरानमिवन्तको ॥
१४. “ते सत्तुमभिसञ्चिक्ख, दीघरत्तं हिता दिजा ।
तुण्हीमासित्थ उभयो, न^४ सञ्चलेसुमासना^५ ॥
१५. “धतरट्ठे च दिस्वान, समुड्डन्ते ततो ततो ।
अभिवक्कमथ वेगेन, दिजसत्तु दिजाधिपे ॥
१६. “सो च वेगेनभिवक्कम्म, आसज्ज परमे दिजे ।
पच्चकमित्थ^६ नेसादो, बद्धा इति विचिन्तयं ॥
१७. “एकं व^७ बद्धमासीनं^८, अवद्धञ्च^९ पुनापरं ।
आसज्ज बद्धमासीनं, पेक्खमानमदीनवं ॥
१८. “ततो सो विमतो येव, पण्डरे अज्झभासथ ।
पवड्डकाये आसीने, दिजसङ्घगणाधिपे ॥
१९. “यं नु पासेन महता, बद्धो न कुरुते दिसं ।
अथ कस्मा अबद्धो त्वं, बली पक्खि न गच्छसि ॥
२०. “किन्नु त्यायं^{१०} दिजो होति, मुत्तो बद्धं उपाससि ।
ओहाय सकुणा यन्ति, किं एको अवहीयसि” ॥
२१. “राजा मे सो दिजामित्त, सखा पाणसमो च मे ।
नेव नं विजहिस्सामि, याव कालस्स^{११} परियायं ॥
२२. “कथं पनायं विहङ्गो^{१२}, नादस पासमोड्डितं ।
पदं हेतं महन्तानं, बोद्धुमरहन्ति आपदं ॥

१. वद्धं—मी०; वन्धं—रो० । २. बुद्धिसम्पन्न—मी०, स्या० । ३. इच्चेव—सी०, रो० ।
४-४. न च मञ्चेमु—सी०, रो० । ५. पच्चकमित्थ—सी०, स्या०, रो० । ६-६. एकञ्च—
स्या०, रो० । ७. वन्धमासीनं—स्या० । ८. अवन्धञ्च—स्या० । ९. तायं—सी०, रो० । १०.
काल—स्या० । ११. विहङ्गो—रो० ।

२३. “यदा पराभवो होति, पोसो जीवितसङ्ख्ये ।
अथ जालञ्च पासञ्च, आसज्जा पि न वुज्झति ॥
२४. “अपि त्वेव महापञ्ज^१, पासा बहुविधा तता^२ ।
गुह्यमासज्ज^३ बज्झन्ति, अथेवं जीवितक्खये” ॥
२५. “अपि नायं तथा सद्धिं, संवासस्स^४ सुखुद्रयो ।
अपि नो अनुमञ्जासि^५, अपि नो जीवितं ददे” ॥
२६. “न चेव मे त्वं बद्धोसि, न पि इच्छामि ते वधं ।
कामं खिप्पमितो गन्त्वा, जीव त्वं अनिवो चिरं” ॥
२७. “नेवाहमेतमिच्छामि, अञ्जत्रेतस्स जीविता ।
सचे एकेन तुट्ठोसि, मुञ्चेतं मं च भक्खय ॥
२८. “आरोहपरिणाहेन, तुल्यास्मा वयसा उभो ।
न ते लाभेन जीवत्थि^६, एतेन निमिना तुवं ॥
२९. “तदिह्म समपेक्खस्सु^७, होतु गिद्धि तवम्हसु^८ ।
मं पुब्बे बन्ध पासेन, पच्छा मुञ्च दिजाधिपं ॥
३०. “तावदेव च ते लाभो, कतास्स^९ याचनाय च ।
मिप्ति^{१०} च धतरट्ठेहि, यावजीवाय ते सिया” ॥
३१. “पस्सन्तु नो महासङ्घा, तथा मुत्तं इतो गतं ।
मिप्तामच्चा च भच्चा च, पुत्तदारा च बन्धवा ॥
३२. “न च ते तादिसा मिप्ता, बहून्” इध विज्जति^{११} ।
यथा त्वं धतरट्ठस्स, पाणसाधारणो सखा ॥
३३. “सो ते सहायं मुञ्चामि, होतु राजा तवानुगो ।
कामं खिप्पमितो गन्त्वा, जातिमज्जे विरोचथ” ॥
३४. “सो पतीतो पमुत्तेन, भत्तुना^{१२} भत्तुगारवो ।
अज्झभासथ वक्कङ्गो^{१३}, वाचं कण्णसुखं भणं ॥

१. महापुञ्ज - रो० । २. कता - स्या० । ३. गुह्यमासज्ज - सी०, रो० । ४. सम्भा-
सस्स - सी०, रो० । ५. अनुपञ्जासि - रो० । ६. जीवत्थि - सी०, रो०; जिनत्थि - स्या० ।
७. समपेक्खसु - सी०, रो० । ८. तवस्मसु - सी०, स्या०; तवास्मसु - रो० । ९. कतस्सा -
सी०, रो०; कतस्स - स्या० । १०. मेत्ती - रो० । ११. बहुन्नं - सी०, रो० । १२. विज्जरे -
स्या० । १३. भत्तुनो - स्या० । १४. वक्कङ्गो - स्या० ।

B. 86

6

10

15

20

25

३५. “एवं लुद्धक नन्दस्सु, सह सब्बेहि जातिभि ।
यथाहमज्ज नन्दामि, मुत्तं दिस्वा दिजाधिपं” ॥
३६. “एहि तं अनुसिक्खामि, यथा त्वमपि लच्छसे ।
लाभं तवायं^१ धतरट्ठो, पापं किञ्चि^२ न दक्खति ॥
३७. “खिप्पमन्तेपुरं नेत्वा^३, रज्जो दस्सेहि नो उभो ।
अबद्धे पकतिभूते^४, काजे^५ उभयतो ठिते ॥
३८. “धतरट्ठा महाराज, हंसाधिपतिनो इमे ।
अयं हि राजा हंसानं, अयं सेनापतीतरो ॥
३९. “असंसयं इमं दिस्वा, हंसराजं नराधिपो ।
पतीतो सुमनो वित्तो, बहुं दस्सति ते धनं” ॥
४०. “तस्स तं वचनं सुत्वा, कम्मना^६ उपपादयि ।
खिप्पमन्तेपुरं गत्वा, रज्जो हंसे अदस्सयि ।
अबद्धे पकतिभूते, काजे उभयतो ठिते ॥
४१. “धतरट्ठा महाराज, हंसाधिपतिनो इमे ।
अयं हि राजा हंसानं, अयं सेनापतीतरो” ॥
४२. “कथं पनिमे विहङ्गा^७, तव हत्थत्तमागता^८ ।
कथं लुद्धो महन्तानं, इस्सरे इधं^९ अज्झगा” ॥
४३. “विहिता सन्तिमे पासा, पल्ललेसु जनाधिप ।
यं यदायतनं मज्जे, दिजानं पाणरोधनं ॥
४४. “तादिसं पासमासज्ज, हंसराजा अबज्झथ ।
तं अबद्धो उपासीनो, ममायं अज्झभासथ ॥
४५. “सुदुक्करं अनरियेहि, दहते भावमुत्तमं ।
भत्तुरत्थे परक्कन्तो, धम्मयुत्तो^{१०} विहङ्गमो ॥
४६. “अत्तनायं” चजित्वान, जीवितं जीवितारहो ।
अनुत्थुनन्तो आसीनो, भत्तु याचित्थ जीवितं ॥

१. यथायं-रो० । २. किञ्चि-सी० । ३. गत्वा-स्या० । ४. पकती भूते-स्या० ।
५. काजे-रो० । ६. कम्मना-रो० । ७. विहगा-सी०, रो० । ८. हत्थत्थ०-सी०, स्या०,
रो० । ९-९. मिधमज्झगा-रो० । १०. धम्मे युत्तो-सी०, रो० । ११. अत्तनो यं-स्या० ।

४७. “तस्स तं वचनं सुत्वा, पसादमहमज्झगा ।
ततो नं पामुच्चिं^१ पासा, अनुज्जासिं सुखेन च ॥
४८. “सो पतीतो पमुत्तेन, भत्तुना भत्तुगारवो ।
अज्झभासथ वक्कङ्गो, वाचं कण्णसुखं भणं ॥
४९. “एवं लुद्दक नन्दस्सु, सह सब्बेहि जातिभि ।
यथाहमज्ज नन्दामि, मुत्तं दिस्वा दिजाधिपं ॥
५०. “एहि तं अनुसिक्खामि, यथा त्वमपि लच्छसे ।
लाभं तवायं^२ धतरट्ठो, पापं किञ्चि न दक्खति ॥
५१. “खिप्पमन्तेपुरं नेत्वा, रज्जो दस्सेहि नो उभो ।
अबद्धे पकतिभूते, काजे उभयतो ठिते ॥
५२. “धतरट्ठा महाराज, हंसाधिपतिनो इमे ।
अयं हि राजा हंसानं, अयं सेनापतीतरो ॥
५३. “असंसयं इमं दिस्वा, हंसराजं नराधिपो ।
पतीतो सुमनो वित्तो, बहुं दस्सति ते धनं ॥
५४. “एवमेतस्स वचना, आनीतामे उभो मया ।
एत्थेव हि इमे आसुं^३, उभो अनुमता मया ॥
५५. “सोयं एवं गतो पक्खी, दिजो परमधम्मिको ।
मादिसस्स हि लुद्दस्स, जनयेय्याथ मद्दवं ॥
५६. “उपायनञ्च^४ ते देव, नाञ्जं पस्सामि एदिसं ।
सब्बसाकुणिकागामे^५, तं पस्स मनुजाधिप^६ ॥
५७. “दिस्वा निसिन्नं राजानं, पीठे सोवण्णये सुभे ।
अज्झभासथ वक्कङ्गो, वाचं कण्णसुखं भणं ॥
५८. “कच्चिन्नु भोतो कुसलं, कच्चि भोतो अनामयं ।
कच्चि रट्ठमिदं फीतं, धम्मेन मनुसाससि^७ ॥

B. 87

5

10

15

20

१. तं पामुच्चिं—रो० । २. त्यायं—स्या०; यथायं—रो० । ३. अस्म—स्या०, रो० ।

४. उपायनञ्च—स्या०; उपायनं हि—रो० । ५. सब्बसानुणिकगामे—स्या०, रो० । ६. मनु-
सिस्सति—सी०, रो० ।

५९. “कुसलं चेव मे हंस, अथो हंस अनामयं ।
अथो रट्टमिदं फीतं, धम्मेन मनुसासहं ॥
६०. “कच्चिं^१ भोतो^२ अमच्चेसु, दोसो कोचि न विज्जति ।
कच्चिं^३ च ते^४ तवत्थेसु, नावकह्वन्ति जीवितं ॥
- B. 88 5 ६१. “अथो पि मे अमच्चेसु, दोसो कोचि न विज्जति ।
अथो पि ते^५ ममत्थेसु, नावकह्वन्ति जीवितं ॥
६२. “कच्चि ते सादिसी भरिया, अस्सवा पियभाणिनी ।
पुत्तरूपयसूपेता, तव छन्दवसानुगा ॥
६३. “अथो^६ मे सादिसी भरिया, अस्सवा पियभाणिनी ।
पुत्तरूपयसूपेता, मम छन्दवसानुगा” ॥
- 10 ६४. “भवन्तं^७ कच्चि नु महा-सत्तुहत्थत्ततं गतो ।
दुक्खमापज्जि^८ विपुलं, तस्मिं पठममापदे ॥
६५. “कच्चि यन्तापतित्वानं^९, दण्डेन समपोथयि ।
एवमेतेसं जम्मानं, पातिकं^{१०} भवति तावदे ॥
- 15 ६६. “खेममासि महाराज, एवमापदिया^{११} सति ।
न चायं किञ्चि रस्मासु, सत्तू व समपज्जथ ॥
६७. “पच्चगमित्थं^{१२} नेसादो, पुब्बेव अज्झभासथ ।
तदायं सुमुखो येव, पण्डितो पच्चभासथ ॥
६८. “तस्स तं वचनं सुत्वा, पसादमयमज्झगा ।
ततो मं पामुची^{१३} पासा, अनुज्जासि सुखेन च ॥
- 20 ६९. “इदञ्च^{१४} सुमुखेनेव, एतदत्थाय चिन्तितं ।
भोतो सकामेगमनं^{१५}, एतस्स धनमिच्छता ॥

१-१. कच्चि नुते-स्या० । २-२. कच्चिन्नु ते-सी०, रो० । ३. मे-सी०, रो० । ४. अथो पि-रो० । ५. भवं तु-सी०; भवन्तु-स्या० । ६. दुक्खमापज्ज-स्या० । ७. यन्तापतित्वान-स्या०, रो० । ८. पातिकं-सी०, रो० । ९. एवमापदिसं-सी०, रो०; एवमापरिया-स्या० । १०. पच्चकम्पित्थ-सी०, स्या०, रो० । ११. पामुचि-स्या०; पामु-ञ्चि-रो० । १२. इदम्पि-रो० । १३. ० आगमनं-स्या०, रो० ।

७०. “स्वागतं चेविदं भवतं, पतीतो चस्मि दस्सना ।
एसो चा पि^१ बहु^२ वित्तं, लभतं यावदिच्छति^३” ॥
७१. “सन्तप्पयित्वा नेसादं, भोगेहि मनुजाधिपो ।
अज्झभासथ वक्कङ्ग^४, वाचं कण्णसुखं भण^५” ॥
७२. “यं खलु धम्ममाधीनं, वसो वत्तति किञ्चनं^६ ।
सव्वत्थिस्सरियं तव^७, तं^८ पसास^९ यदिच्छथ ॥
७३. “दानत्थं उपभोत्तुं वा, यं चञ्जं उपकप्पति ।
एतं ददामि वो वित्तं, इस्सरियं^{१०} विस्सजामि वो^{११}” ॥
७४. “यथा च म्यायं सुमुग्घो, अज्झभासेय्य पण्डितो ।
कामसा बुद्धिसम्पन्नो, तं म्यास्स^{१२} परमप्पियं^{१३}” ॥
७५. “अहं खलु महाराज, नागराजारिवन्तरं ।
पटिवत्तुं न सक्कोमि, न मे सो विनयो सिया ॥
७६. “अम्हाकं चेव सो^{१४} सेट्ठो, त्वञ्च उत्तमसत्तवो ।
भूमिपालो मनुस्सिन्दो, पूजा बहूहि हेतुहि^{१५}” ॥
७७. “तेसं उभिन्नं भणतं, वत्तमाने विनिच्छये ।
नन्तरं^{१६} पटिवत्तव्वं, पेस्सेन मनुजाधिप^{१७}” ॥
७८. “धम्मेन किर नेसादो, पण्डितो अण्डजो इति ।
न हेव अकतत्तस्स, नयो एतादिसो सिया ॥
७९. “एवं अगपकतिमा, एवं उत्तमसत्तवो ।
यावत्तथि मया दिट्ठा, नाञ्जं पस्सामि एदिसं ॥
८०. “तुट्ठोस्मि वो पकतिया, वाक्येन मधुरेन च ।
एसो चा पि ममच्छन्दो, चिरं पस्सेय्य वो उभो^{१८}” ॥
८१. “यं किच्चं^{१९} परमे मित्ते, कतमस्मासु^{२०} तं तया ।
पत्ता निस्संसयं त्याम्हा^{२१}, भत्तिरस्मासु या तव ॥

5

B, 89

10

15

20

१. अपि—रो०। २. बहु—स्या०। ३. यावदिच्छति—सी०, रो०। ४. वक्कङ्गो—
स्या०। ५. किञ्चिनं—स्या०। ६-६. भक्तं—सी०, स्या०, रो०। ७. पसासथ—सी०, स्या०,
रो०। ८. इस्सेरं—सी०; इस्सरं—रो०। ९. तमस्स—स्या०। १०. यो—सी०, रो०। ११. हेतुभि—
स्या०, रो०। १२. नान्तरं—सी०, रो०। १३. किञ्चि—रो०। १४. कतरस्मासु—
सी०, रो०। १५. त्याम्हा—स्या०।

८२. “अदुञ्च नूनं सुमहा, जातिसङ्घस्स मन्तरं ।
अदस्सनेन अस्माकं^१, दुक्खं बहू सु पक्खि सु ॥

८३. “तेसं सोकविघाताय, तया अनुमता मयं ।
तं पदक्खिणतो कत्वा, जातिं^२ पस्सेमुरिन्दम^३ ॥

5 ८४. “अद्धाहं विपुलं पीतिं, भवतं विन्दामि दस्सना ।
एसो चा^४ पि महा^५ अत्थो, जातिविस्सासना सिया” ॥

B. 90

८५. “इदं वत्वा धतरट्ठो^६, हंसराजा नराधिपं ।
उत्तमं^७ जवमन्वाय^८, जातिसङ्घं उपागमुं ॥

10 ८६. “ते अरोगे अनुप्पत्ते, दिस्वान परमे दिजे ।
केका ति मकरं हंसा, पुथुसट्ठो अजायथ ॥

८७. “ते पतीता पमुत्तेन, भत्तुना भत्तुगारवा ।
समन्ता परिकिरिंसु^९, अण्डजा लद्धपच्चया” ॥

८८. “एवं मित्तवतं अत्था, सब्बे होन्ति पदक्खिणा ।
हंसा यथा धतरट्ठा, जातिसङ्घं उपागमुं” ति ॥

५३४. महाहंसजातकं (२)

15 ८९. “एते हंसा पक्कमन्ति, वक्कङ्गा भयमेरिता ।
हरित्तच्च हेमवण्ण, कामं सुमुख पक्कम ॥

९०. “ओहाय मं जातिगणा, एकं पासवसं गतं ।
अनपेक्खमाना गच्छन्ति, किं एको अवहीयसि” ॥

20 ९१. “पतेव पततं सेट्ठ, नत्थि बद्धे सहायता ।
मा अनीघाय हापेसि, कामं सुमुख पक्कम” ॥

९२. “नाहं दुक्खपरेतो पि, धतरट्ठ तुवं^{१०} जहे ।
जीवितं मरणं वा मे, तया सद्धिं भविस्सति ॥

१. अम्हाकं - सी०, रो० । २. जानी - सी०, स्या०, रो० । ३. मस्सेमल्लिन्दम - सी०, रो० । ४-४. वापि महा - स्या० । ५. धतरट्ठा - सी० । ६-६. उत्तम जवमन्ताय - सी०, रो० । ७. परिकिरिमु - स्या०, रो० । ८. अवहिय्यमि - रो० । ९. तवं - सी०, रो० ।

९३. “नाहं दुक्खपरेतो पि, धतरट्ठ तुवं जहे ।
न मं अनरियसंयुत्ते, कम्मे योजेतुमरहसि ॥
९४. “सकुमारो सखा त्यस्मि, सच्चित्ते चस्मि ते ठितो ।
जातो सेनापति त्याहं, हंसानं पवरुत्तम ॥
९५. “कथं अहं विकल्थिस्सं, जातिमज्झे इतो गतो ।
तं हित्वा पततं सेट्ठ, किं ते वक्खामितो गतो ।
इध पाणं चजिस्सामि, नानरियं कत्तुमुस्सहे” ॥ 5 B. 91
९६. “एसो हि धम्मो सुमुख, यं त्वं अरियपथे ठितो ।
यो भत्तारं सखारं मं, न परिच्चत्तुमुस्सहे ॥
९७. “तं हि मे पेक्खमानस्स, भयं नत्वेव जायति ।
अधिगच्छसि त्वं मय्हं, एवं भूतस्स जीवितं” ॥ 10
९८. “इच्चेवं मन्तयन्तानं, अरियानं अरियवुत्तिनं ।
दण्डमादाय नेसादो, आपती तुरितो भुसं ॥
९९. “तमापतन्तं दिस्वान, सुमुखो अतिब्रूहयि ।
अट्ठासि पुरतो रज्जो, हंसो विस्सासयं व्यथं” ॥ 15
१००. “मा भायि पततं सेट्ठ, न हि भायन्ति तादिसा ।
अहं योगं पयुज्जिस्सं, युत्तं धम्मपसंहितं ।
तेन परियापदानेन, खिप्पं पासा पमोक्खसि” ॥
१०१. “तस्स तं वचनं सुत्वा, सुमुखस्स सुभासितं ।
पहट्ठलोमो नेसादो, अज्जलिस्स पणामयि ॥ 20
१०२. “न मे सुतं वा दिट्ठं वा, भासन्तो मानुसिं दिजो ।
अरियं ब्रुवानो वक्कज्जो, चजन्तो मानुसिं गिरं ॥
१०३. “किन्नु तायं दिजो होति, मुत्तो वद्धं उपाससि ।
ओहाय सकुणा यन्ति, किं एको अवहीयसि” ॥

१-१. सच्चित्तेस्मिने-स्या०; सच्चित्ते समिते-रो०। २. विकत्तिस्सं-रो०। ३. अरिय-वुत्तिनं-रो०। ४. आपदी-रो०। ५. अपरिब्रूहयि-सी०, रो०। ६. व्यथं-सी०, स्या०; व्यथं-रो०। ७. अज्जलिस्सु-स्या०। ८. ब्रूहन्तो-स्या०। ९. उपामयि-रो०।

१०४. “राजा मे सो दिजामित्त, सेनापच्चस्स कारयिं ।
तमापदे परिच्चत्तुं, नुस्सहे विहगाधिपं ॥
१०५. “महागणाय^१ भत्ता मे, मा एको व्यसनं अगा ।
तथा^२ तं सम्म नेसाद, भत्तायं अभितो रमे” ॥
- B. 92 5 १०६. “अरियवत्तसि^३ वक्कङ्ग^४, यो पिण्डमपचायसि ।
चजामि ते तं भत्तारं, गच्छतूभो^५ यथासुखं” ॥
१०७. “सचे अत्तप्पयोगेन, ओहितो हंसपक्खिनं ।
पटिगण्हाम ते सम्म, एतं अभयदक्खिणं ॥
१०८. “नो चे अत्तप्पयोगेन, ओहितो हंसपक्खिनं ।
10 अनिस्सरो मुञ्चमम्हे, थेय्यं कयिरासि लुट्ठकं” ॥
१०९. “यस्स त्वं भतको रञ्जो, कामं तस्सेव पापय ।
तत्थ^६ संयमनो^७ राजा, यथाभिञ्जं करिस्सति” ॥
११०. “इच्चेवं वुत्तो नेसादो, हेमवण्णे हरित्तचे ।
उभो हत्थेहि सङ्गय्ह^८, पञ्जरे अञ्भवोदहि ॥
- 15 १११. “ते पञ्जरगते पक्खी, उभो भस्सरवण्णिने ।
सुमुखं धतरट्ठञ्च, लुट्ठो आदाय पक्कमि” ॥
११२. “हरीयमानो^९ धतरट्ठो, सुमुखं एतदव्वि ।
वाळ्हं भायामि सुमुख, सामाय लक्खणूहया ।
अस्माकं वधमञ्जाय, अथत्तानं वधिस्सति ॥
- 20 ११३. “पाकहंसा च सुमुख, सुहेमा हेमसुत्तचा ।
कोञ्ची समुद्दीरे व, कपणा नून रुच्छति^{१०}” ॥
११४. “एवं महन्तो लोकस्स, अप्पमेय्यो महागणी ।
एकित्थिमनुसोचेय्य, नयिदं पञ्जवतामिव” ॥

१. कारयि - स्या० । २. महागणाय - स्या० । ३. यथा - स्या० । ४-४. अरियवुत्ति-
वक्कङ्ग - स्या० । ५. गच्छतु - स्या०; गच्छतु - रो० । ६. तस्म - स्या० । ७. संयमानो - रो० ।
८. पग्गय्ह - स्या० । ९. हरियमानो - स्या०; हरियमानो - रो० । १०. रुच्चति - स्या० । ११.
पञ्जवतो - स्या०, रो० ।

११५. “वातो व गन्धमादेति, उभयं छेकपापकं ।
बालो आमकपक्कं व, लोलो अन्धो व आमिसं ॥
११६. “अविनिच्छयञ्चु अत्थेसु, मन्दो व पटिभासि मं ।
किच्चाकिच्चं न जानासि, सम्पत्तो कालपरियायं ॥
११७. “अड्ढुम्मत्तो उदीरेसि, यो सेय्या मञ्जसित्थियो । 5
बहुसाधारणा हेता, सोण्डानं व सुराघरं ॥
११८. “माया^१ चेसा मरीची च, सोको रोगो चुपद्दो^२ । B. 93
खरा च^३ बन्धना चेता, मच्चुपासा^४ गुहासया^५ ।
तासु यो विस्ससे पोसो, सो नरेसु नराधमो^६ ॥
११९. “यं वुद्धेहि^७ उपञ्जातं, को तं निन्दितुमरहति । 10
महाभूतित्थियो नाम, लोकस्मिं उदपज्जिसुं^८ ॥
१२०. “खिड्डा पणिहिता त्यासु, रति त्यासु^९ पतिट्ठिता ।
बीजानि^{१०} त्यासु रूहन्ति, यदिदं सत्ता पजायरे ।
तासु को निब्बिदे पोसो, पाणमासज्ज^{११} पाणिभि ॥
१२१. “त्वमेव नञ्जो^{१२} सुमुख, थीनं अत्थेसु युञ्जसि । 15
तस्स त्यज्ज भये जाते, भीतेन जायते मति ॥
१२२. “सब्बो हि संसयं पत्तो, भयं भीरु तितिकखति ।
पण्डिता च^{१३} महन्तानो^{१४}, अत्थे युञ्जन्ति दुय्युजे ॥
१२३. “एतदत्थाय राजानो, सूरमिच्छन्ति मन्तिनं ।
पटिवाहति यं सूरु, आपदं अत्तपरियायं ॥ 20
१२४. “मा नो अज्ज विकन्तिंसु, रञ्जो सूदा महानसे ।
तथा हि वण्णो पत्तानं, फलं वेळुं व तं वधि ॥
१२५. “मुत्तो पि न इच्छि उड्डेतुं^{१५}, सयं बन्धं उपागमि ।
सोपज्ज^{१६} संसयं पत्तो, अत्थं गण्हाहि मा मुखं^{१७} ॥

१-१. माया चेता मरीची व, सोका रोगा चुपद्दो - स्या० । २. व - स्या० । ३-३. मच्चु-
पासो गहासयो - सी०, रो० । ४. वुद्धेहि - स्या० । ५. उपपज्जिसुं - स्या० । ६. तामु - स्या० ।
७. बीजानि - स्या० । ८. पाणिहि - सी० । ९. नाञ्जो - स्या० । १०. हि - स्या० । ११. महन्तानो -
सी० । १२. ओड्डेतुं - सी० । १३. सोसज्ज - स्या० ।

१२६. “सो तं^१ योगं पयुञ्जस्सु, युत्तं धम्मूपसंहितं ।
तव परियापदानेन, मम पाणेसनं चर” ॥
१२७. “मा भायि पततं सेट्ठ, न हि भायन्ति तादिसा ।
अहं योगं पयुञ्जिस्सं, युत्तं धम्मूपसंहितं ।
मम परियापदानेन, खिप्पं पासा पमोक्खसि” ॥
१२८. “सो^२ लुट्ठो हंसकाजेन^३, राजद्वारं उपागमि ।
पटिवेदेथ मं रञ्जो, धतरट्ठायमागतो” ॥
१२९. “ते दिस्वा पुञ्जसंकासे, उभो लक्खणसम्मते^४ ।
खलु संयमनो राजा, अमच्चे अज्झभासथ ॥
१३०. “देथ लुट्ठस्स वत्थानि, अन्नं पानञ्च भोजनं ।
कामं करो हिरञ्जस्स, यावन्तो एस^५ इच्छति” ॥
१३१. “दिस्वा लुट्ठं पसन्नत्तं, कासिराजा^६ तदब्रवि^७ ।
यदायं^८ सम्म खेमक, पुण्णा हंसेहि तिट्ठति ॥
१३२. “कथं रुचिमज्जगतं^९, पासहत्थो उपागमि ।
ओकिण्णं जातिसङ्खेहि, निम्मज्जिमं^{१०} कथं गहि” ॥
१३३. “अज्ज मे सत्तमा रत्ति, अदनानि” उपासतो ।
पदमेतस्स अन्वेसं, अप्पमत्तो घटस्सितो^{११} ॥
१३४. “अथस्स पदमट्ठक्खिं, चरतो अदनेसनं^{१२} ।
तत्थाहं ओदहिं पासं, एवं तं^{१३} दिजमग्गहि” ॥
१३५. “लुट्ठ द्वे इमे सकुणा, अथ एको ति भाससि ।
चित्तं नु ते विपरियत्तं,^{१४} अट्ठ^{१५} किन्नु जिगीससि^{१६}” ॥
१३६. “यस्स लोहितका ताला, तपनीयनिभा^{१७} सुभा ।
उरं संहच्च तिट्ठन्ति, सो मे बन्धं उपागमि ॥

१. त्वं-स्या० । २. स-सी० । ३. हंसकाजेन-रो० । ४. लक्खञ्जासम्मते-सी० ; लक्खञ्जसम्मते-रो० । ५. एव-रो० । ६. कासिराजे-स्या० । ७. तदाब्रवी-रो० । ८. यदायं-म० । ९. रुचिं मज्जगतं-रो० । १०. निमज्जिमं-सी०, रो० । ११. आदानानि-स्या०, रो० । १२. भवस्सितो-रो० । १३. आदनेसनं-स्या०, रो० । १४. एवेतं-सी०, रो० । १५. विपरियत्तं-रो० । १६. आट्ठ-स्या० । १७. जिगीससि-सी०, स्या०, रो० । १८. तपनेय्यानिभा-स्या०, रो० ।

१३७. “अथायं भस्सरो पक्खी, अबद्धो बद्धमातुरं।
अरियं ब्रुवानो^१ अट्टासी, चजन्तो^२ मानुसिं गिरं” ॥

१३८. “अथ^३ किं^४ दानि सुमुख, हनुं संहच्च तिट्ठसि।
अदु मे परिसं पत्तो, भया भीतो न भाससि” ॥

१३९. “नाहं कासिपति भीतो, ओगय्ह परिसं तव।
नाहं भया न भासिस्सं, वाक्यं अत्थम्हि^५ तादिसे” ॥

5

१४०. “न ते अभिसरं पस्से, न रथे न^६ पि^७ पत्तिके।
नास्स चम्मं व कीटं वा, वम्मिते^८ च धनुग्गहे ॥

१४१. “न हिरञ्जं सुवण्णं वा, नगरं वा सुमापितं।
ओकिण्णपरिखं^९ दुग्गं, दळ्हमट्टालकोट्टकं।
यत्थ पविट्ठो सुमुख, भायितव्वं न भायसि” ॥

B. 95

10

१४२. “न मे अभिसरेनत्थो^{१०}, नगरेन धनेन वा।
अपथेन पथं याम, अन्तलिक्खेचरा मयं ॥

१४३. “सुता च पण्डिता त्यम्हा, निपुणा अत्थचिन्तका^{११}।
भासेमत्थवतिं वाचं, सच्चे चस्स पतिट्ठितो ॥

15

१४४. “किञ्च तुय्हं असच्चस्स, अनरियस्स करिस्सति।
मुसावादस्स लुट्ठस्स, भणितम्पि सुभासितं” ॥

१४५. “तं ब्राह्मणानं वचना, इमं खेममकारयि^{१२}ं।
अभयञ्च तया घुट्ठं, इमायो दसधा दिसा ॥

१४६. “ओगय्ह ते पोक्खरणिं, विप्पसन्नोदकं सुचिं।
पहूतं चादनं^{१३} तत्थ, अहिंसा चेत्थ पक्खिन्नं ॥

20

१४७. “इदं सुत्वान निग्घोसं, आगतम्ह^{१४} तवन्तिके।
ते ते बन्धस्म^{१५} पासेन, एतं ते भासितं मुसा ॥

१. ब्रूहन्तो—स्या०। २. वदन्तो—स्या०। ३-३. अथ किन्तु—सी०, रो०; कथन्तु—स्या०।

४. अत्थस्मि—स्या०; अत्थस्मिं—रो०। ५-५. नायि—रो०। ६. वम्मिने—स्या०, रो०। ७. ओकिण्ण-परिखं—स्या०; ओतिण्णं परिखं—रो०। ८. अभिम्मरेन—स्या०। ९. चत्थचिन्तका—स्या०।

१०. खेमि०—सी०, रो०। ११. खादनं—स्या०। १२. आगतम्हा—स्या०; आगतस्मा—रो०। १३.

बन्धस्मा—स्या०; बद्धस्मा—रो०।

१४८. “मुसावादं पुरक्खत्वा, इच्छालोभञ्च पापकं ।
उभो सन्धिमतिकम्म, असातं उपपज्जति” ॥

१४९. “नापरज्झाम सुमुख, न पि लोभावमग्गहिं ।
सुता च पण्डितात्यत्थ, निपुणा अत्थचिन्तका ॥

5 १५०. “अप्पेवत्थव्रतिं वाचं, व्याहरेय्युं^१ इधागता ।
तथा तं सम्म नेसादो, वुत्तो सुमुखमग्गहि” ॥

१५१. “नेव भीता^२ कासिपति, उपनीतस्मि जीविते ।
भासेमत्थव्रतिं वाचं, सम्पत्ता कालपरियायं ॥

10 १५२. “यो मिगेन मिगं हन्ति, पक्खिं^३ वा^४ पन पक्खिना ।
सुतेन वा सुतं किण्णा^५, किं अनरियतरं ततो ॥

B. 96

१५३. “यो चारियरुदं भासे, अनरियधम्मवस्सितो^६ ।
उभो सो धंसते लोका, इध चेव परत्थ च ॥

१५४. “न मज्जेथ यसं पत्तो, न व्याधे^७ पत्तसंसयं ।
वायमेथेव किच्चेसु, संवरे विवरानि च ॥

15 १५५. “ये वुद्धा^८ अव्वभतिककन्ता, सम्पत्ता कालपरियायं ।
इध धम्मं चरित्वान, एव^९ ते^९ तिदिवं गता ॥

१५६. “इदं सुत्वा कासिपति, धम्ममत्तनि पालय ।
धतरट्ठञ्च मुञ्चाहि, हंसानं पवरुत्तमं” ॥

20 १५७. “आहरन्तुदकं पज्जं, आसनञ्च महारहं ।
पज्जरतो पमोक्खामि, धतरट्ठं यसस्सिनं ॥

१५८. “तञ्च सेनापतिं धीरं, निपुणं अत्थचिन्तकं ।
यो सुखे सुखितो रञ्जे^{१०}, दुक्खिते होति दुक्खितो ॥

१५९. “एदिस्सो^{१०} खो अरहति, पिण्डमस्नातु भत्तुनो ।
यथायं सुमुखो रञ्जो, पाणसाधारणो सखा” ॥

१. व्याकरेय्युं—सी०, रो० । २. भूता—स्या० । ३-३. पक्खीनं—स्या० । ४. किणे—सी०, रो०; किल्या—स्या० । ५. अनरियधम्ममवस्सितो—सी० । ६. व्यथे—सी०, रो० । ७. वुद्धा—स्या०; वद्धा—रो० । ८-८. एवेते—सी०, रो० । ९. रञ्जो—सी०, स्या०, रो० । १०. एतादिसो—रो० ।

१६०. “पीठञ्च^१ सब्वसोवण्णं, अट्टपादं मनोरमं ।
मट्ठं कासिकमत्थन्नं^२, धतरट्ठो उपाविसि ॥
१६१. “कोच्छञ्च सब्वसोवण्णं, वेय्यग्घपरिसिब्वितं ।
सुमुखो अज्झुपावेक्खि^३, धतरट्ठस्सनन्तरा^४ ॥
१६२. “तेसं कञ्चनपत्तेहि^५, पुथू आदाय कासियो ।
हंसानं अभिहारेसुं^६, अग्गरञ्जो^७ पवासितं” ॥ 5
१६३. “दिस्वा अभिहटं अग्गं, कासिराजेन पेमितं ।
कुसलो खत्तधम्मानं, ततो पुच्छि अनन्तरा ॥
१६४. “कच्चिन्नु^८ भोतो कुसलं, कच्चि भोतो अनामयं ।
कच्चि रट्ठमिदं फीतं, धम्मेन मनुसाससि” ॥ 10
१६५. “कुसलं चेव मे हंस, अथो हंस अनामयं ।
अथो रट्ठमिदं फीतं, धम्मेन मनुसासहं ॥ B. 97
१६६. “कच्चि भोतो अमच्चेसु, दोसो कोचि न विज्जति ।
कच्चि^९ च^{१०} ते तवत्थेसु, नावकङ्खन्ति जीवितं” ॥
१६७. “अथो पि मे अमच्चेसु, दोसो कोचि न विज्जति ।
अथो पि ते ममत्थेसु, नावकङ्खन्ति जीवितं” ॥ 15
१६८. “कच्चि ते सादिसी भरिया, अस्सवा पियभाणिनी ।
पुत्तरूपयसूपेता, तव छन्दवसानुगा” ॥
१६९. “अथो मे सादिसी भरिया, अस्सवा पियभाणिनी ।
पुत्तरूपयसूपेता, मम छन्दवसानुगा” ॥ 20
१७०. “कच्चि रट्ठं अनुप्पीळं, अकुतोचिउपद्दवं ।
असाहसेन धम्मेन, समेन मनुसाससि” ॥
१७१. “अथो रट्ठं अनुप्पीळं, अकुतोचिउपद्दवं ।
असाहसेन धम्मेन, समेन मनुसासहं” ॥

१. पिठञ्च—रो०। २. कासिकपत्थिण्णं—सी०; कामिकवत्थिनं—स्या०, रो०। ३. अज्झुपावेक्खि—स्या०; अज्जुपावेक्खि—रो०। ४. अनन्तरं—सी०। ५. काञ्चनपत्तेहि—स्या०। ६. अभिहारेय्युं—रो०। ७. अग्गं रञ्जो—स्या०। ८. कच्चिन्नु—स्या०। ९. मनुमिम्मति—रो०। १०-१०. कच्चिन्नु—रो०।

१७२. “कच्चि सन्तो अपचिता, असन्तो परिवज्जिता ।
नो चे^१ धम्मं निरङ्कुत्वा, अधम्ममनुवत्तसि” ॥
१७३. “सन्तो च मे अपचिता, असन्तो परिवज्जिता ।
धम्ममेवानुवत्तामि^२, अधम्मो मे निरङ्कुतो” ॥
- 5 १७४. “कच्चि नानागतं^३ दीघं, समवेक्खसि खत्तिय ।
कच्चि मत्तो^४ मदनीये, परलोकं न सन्तसि” ॥
१७५. “नाहं^५ अनागतं दीघं, समवेक्खामि पक्खिम ।
ठितो दससु धम्मेसु, परलोकं न सन्तसे^६ ॥
१७६. “दानं सीलं परिच्चागं, अज्जवं^७ मद्वं तपं ।
10 अक्कोधं अविहिंसञ्च, खन्तिञ्च अविरोधनं ॥
१७७. “इच्चेते कुसले धम्मे, ठिते पस्सामि अत्तनि ।
ततो मे जायते पीति, सोमनस्सञ्चनप्पकं ॥
- B. 98 १७८. “सुमुखो च अचिन्तेत्वा, विसज्जि^८ फरुसं गिरं ।
भावदोसमनञ्जाय, अस्माकायं विहङ्गमो ॥
- 15 १७९. “सो कुद्धो फरुसं वाचं, निच्छारेसि अयोनिसो ।
यानस्मासु^९ न विज्जन्ति, नयिदं^{१०} पञ्चवतामिव” ॥
१८०. “अत्थि मे तं अतिसारं, वेगेन मनुजाधिप ।
धतरट्ठे च बद्धस्मिं, दुक्खं मे विपुलं अहु ॥
१८१. “त्वं^{११} नो पिता व^{१२} पुत्तानं, भूतानं धरणीरिव ।
20 अस्माकं अधिपन्नानं, खमस्सु राजकुञ्जर” ॥
१८२. “एतं^{१३} ते अनुमोदाम, यं भावं न निगूहसि ।
खिलं^{१४} पभिन्दसि पक्खि, उजुकोसि विहङ्गम” ॥
१८३. “यं किञ्चि रतनं अत्थि, कासिराज निवेसने ।
रजतं जातरूपञ्च, मुत्ता वेळुरिया वहु ॥

१. च-स्या० । २. धम्मे चे वा०-रो० । ३. न०-स्या० । ४. न मत्तो-सी० । ५. अहं-स्या०; नहं-रो० । ६. मन्तमि-स्या० । ७. आज्जवं-स्या० । ८. विसज्जि-सी०, रो० । ९. यानस्मेमु-म० । १०. न इदं-सी०, रो० । ११-११. त्वं पिता विय-रो० । १२. एवं-स्या० । १३. खीलं-स्या० ।

१८४. “मणयो सङ्घमुत्तञ्च, वत्थकं^१ हरिचन्दनं ।
अजिनं दन्तभण्डञ्च, लोहं काळायसं बहुं ।
एतं ददामि वो वित्तं, इस्सरियं^२ विस्सजामि वो” ॥
१८५. “अद्धा अपचिता त्यम्हा, सक्कता च रथेसभ ।
धम्मेसु वत्तमानानं, त्वं नो आचरियो भव ॥ 5
१८६. “आचरियसमनुञ्जाता, तया अनुमता मयं ।
तं पदक्खिणतो कत्वा, जातिं^३ पस्सेमुरिन्दम^४” ॥
१८७. “सब्बरत्तिं चिन्तयित्वा, मन्तयित्वा यथातथं ।
कासिराजा अनुञ्जासि, हंसानं पवरुत्तमं” ॥
१८८. “ततो रत्या विवसाने,^५ सुरियुग्गमनं^६ पति । 10
पेक्खतो कासिराजस्स, भवना ते^७ विगाहिमुं” ॥
१८९. “ते अरोगे अनुप्पत्ते, दिस्वान परमे दिजे ।
केका ति मकरुं^८ हंसा, पुथुसद्दो अजायथ ॥
१९०. “ते पतीता पमुत्तेन, भत्तुना भत्तुगारवा । B. 99
समन्ता परिकरिंसु^९, अण्डजा लद्धपच्चया” ॥ 15
१९१. “एवं मित्तवतं अत्था, सब्बे होन्ति पदक्खिणा ।
हंसा यथा धतरट्ठा, जातिसङ्घं उपागमुं” ति ॥

५३५. सुधाभोजनजातकं (३)

१९२. “नेव किणामि^{१०} न पि^{११} विक्किणामि,
न चा पि मे सन्निचयो च^{१२} अत्थि^{१३} ।
सुकिच्छरूपं वतिदं परित्तं, 20
पत्थोदनो नालमयं दुविन्नं^{१४}” ॥
१९३. “अप्पम्हा अप्पकं दज्जा, अनुमज्झतो मज्झकं ।
बहुम्हा बहुकं दज्जा, अदानं नुपपज्जति ॥

१. वत्थिकं—स्या० । २. इस्सेरं—सी०; इस्सरं—स्या०, रो० । ३. जाति—सी०, स्या०, रो० । ४. पस्सेमुरिन्दम—सी०, रो० । ५. विवसाने—स्या०, रो० । ६. सुरियुग्गमनं—सी०, स्या०; सुरियुग्गमनं—म० । ७. भवततो—स्या० । ८. के केति—रो० । ९. परिकरिंसु—म० । १०-११. कीणामि न—स्या० । ११-१२. इधत्थि—स्या० । १२. दुविन्दं—रो० ।

६

१९४. “तं तं वदामि कोसिय, देहि दानानि भुञ्ज च ।
अरियमग्गं समारूह^१, नेकासी लभते सुखं” ॥

१९५. “मोघञ्चस्स हुतं होति, मोघं चा पि समीहितं ।
अतिथिस्मिं यो निसिन्नस्मिं, एको भुञ्जति भोजनं ॥

१९६. “तं तं वदामि कोसिय, देहि दानानि भुञ्ज च ।
अरियमग्गं समारूह, नेकासी लभते सुखं” ॥

१९७. “सच्चञ्चस्स^२ हुतं होति, सच्चं चा पि समीहितं ।
अतिथिस्मिं यो निसिन्नस्मिं, नेको भुञ्जति भोजन ॥

१०

१९८. “तं तं वदामि कोसिय, देहि दानानि भुञ्ज च ।
अरियमग्गं समारूह, नेकासी लभते सुखं” ॥

१९९. “सरञ्च जुहति^३ पोसो^४, बहुकाय गयाय च ।
दोणे तिम्बरुतित्थस्मिं, सीघसोते महावहे ॥

२००. “अत्र चस्स हुतं होति, अत्र चस्स समीहितं ।
अतिथिस्मिं यो निसिन्नस्मिं, नेको भुञ्जति भोजनं ॥

B. 100 15

२०१. “तं तं वदामि कोसिय, देहि दानानि भुञ्ज च ।
अरियमग्गं समारूह, नेकासी लभते सुखं” ॥

२०२. “बल्लिसं हि सो निगिलति^५, दीघसुत्तं सबन्धनं ।
अतिथिस्मिं यो निसिन्नस्मिं, एको भुञ्जति भोजनं ॥

२०३. “तं तं वदामि कोसिय, देहि दानानि भुञ्ज च ।
अरियमग्गं समारूह, नेकासी लभते सुखं” ॥

२०

२०४. “उल्लारवण्णा वत ब्राह्मणा इमे,
अयञ्च वो सुनखो किस्स हेतु ।
उच्चावचं वण्णनिभं विकुब्बति,
अक्खाथ नो ब्राह्मणा के^६ नु तुम्हे” ॥

२५

२०५. “चन्दो च सुरियो च उभो इधागता,
अयं पन मातलि देवसारथि ।

१-१. अरियं मग्गं समारूह-सी०, रो०; ० समारूह-स्या० । २. सच्चतस्स-स्या०, रो० । ३-३. योजुहति-रो० । ४. निगिलति-सी०, रो० । ५. को-रो० ।

सक्कोहमस्मि तिदसानमिन्दो,
एसो च खो पञ्चसिखो ति वुच्चति ॥

२०६. “पाणिस्सरा मुदिङ्गा^१ च, मुरजालम्बरानि च ।
सुत्तमेन^२ पवोधेन्ति, पटिबुद्धो च नन्दति” ॥

२०७. “ये केचिमे मच्छरिनो कदरिया,
परिभासका समणब्राह्मणानं ।
इधेव निक्खिप्प सरीरदेहं,
कायस्स भेदा निरयं वजन्ति” ॥

5

२०८. “ये केचिमे सुगतिमाससाना^३,
धम्मे ठिता संयमे संविभागे ।
इधेव निक्खिप्प सरीरदेहं,
कायस्स भेदा सुगतिं वजन्ति” ॥

10

२०९. “त्वं नोसि^४ जाति^५ पुरिमासु जातिसु,
सो मच्छरी रोसको^६ पापधम्मो ।
तवेव अत्थाय इधागतम्हा,
मा पापधम्मो निरयं गमित्थि^७” ॥

B. 101

15

२१०. “अद्धा हि मं^८ वो^९ हितकामा, यं मं समनुसासथ ।
सोहं तथा करिस्सामि, सब्बं वुत्तं हितेसिभि^{१०}” ॥

२११. “एसाहमज्जेव^{११} उपारमामि,
न चा^{१२} पिहं^{१३} किञ्चि करेय्य पापं ।
न चा पि मे किञ्चि अदेय्यमत्थि,
न चा पिदत्वा उदकं^{१४} पिवामि^{१५}” ॥

20

२१२. “एवञ्च मे ददतो सब्बकालं,
भोगा^{१६} इमे^{१७} वासव खीयिस्सन्ति ।
ततो अहं पव्वजिस्सामि सक्क,
हित्वान^{१८} कामानि यथोधिकानि^{१९}” ॥

25

१. मुतिङ्गा—सी०, रो०। २. मेतं—रो०। ३. सुगतिमाससाना—स्या०; सुगतिमास-
माना—म०। ४-४. नो अति—स्या०। ५. कोसियो—स्या०। ६. अपत्थ—सी०, स्या०, रो०।
७-७. मे ते—स्या०। ८. हितेसिहि—रो०। ९. एसोहं—स्या०। १०-१०. चापहं—सी०, रो०।
११-११. उदकम्पहम्पिये—सी०; उदकम्पहम्पिये—रो०। १२-१२. भोगापिमे—स्या०। १३.
त्वा—स्या०।

२१३. “नगुत्तमे गिरिवरे गन्धमादने,
मोदन्ति ता देववराभिपालिता ।
अथागमा इसिवरो सब्वलोकगू,
सुपुप्फितं दुमवरसाखमादिय ॥

5 २१४. “सुचिं सुगन्धं तिदसेहि सक्कतं,
पुप्फुत्तमं अमरवरेहि सेवितं ।
अलद्ध मच्चेहि^१ व^२ दानवेहि वा,
अञ्जत्र देवेहि तदारहं हिद^३ ॥

10 २१५. “ततो चतस्सो कनकत्तचूपमा,
उट्ठाय नारियो पमदाधिपा^४ मुनिं ।
आसा च सद्धा च सिरी ततो हिरी,
इच्चब्रवुं नारददेवब्राह्मणं ॥

B. 102

15 २१६. “सचे अनुद्दिट्ठं तया महामुनि,
पुप्फं इमं^५ पारिछत्तस्स ब्रह्मे ।
ददाहि नो सब्वा गति ते इज्झतु,
तुवम्पि नो होहि यथेव वासवो ॥

20 २१७. “तं याचमानाभिसमेक्ख नारदो,
इच्चब्रवी^६ संकलहं उदीरयि ।
न मय्हमत्थत्थि इमेहि कोचि नं,
यायेव वो सेय्यसि सा पिळ्ळन्ध^७” ॥

२१८. “त्वं^८ नोत्तमेवाभिसमेक्ख^९ नारद,
यस्सिच्छसि तस्सा^{१०} अनुप्पवेच्छसु ।
यस्सा हि नो नारद त्वं पदस्ससि,
सायेव नो हेहिति^{११} सेट्ठसम्मता” ॥

25 २१९. “अकल्लमेतं वचनं सुगत्ते,
को ब्राह्मणो संकलहं^{१२} उदीरये ।

१. मच्चेहि—स्या० । २. वा—रो० । ३. हितं—स्या० । ४. पमदाधिपा—स्या० ।

५. इदं—स्या० । ६. इच्चाब्रवी—स्या० । ७. पिळ्ळन्ध—सी०, रो०; पिलन्धतु—स्या० ।
८-८. त्वं नोत्तमो—रो० । ९. तस्स—स्या०, रो० । १०. होहिति—रो० । ११. कोकलहं—
स्या०, रो० ।

गन्त्वान भूताधिपमेव पुच्छथ,
सचे न जानाथ इधुत्तमाधमं^१ ॥

२२०. “ता नारदेन परमप्पकोपिता,
उदीरिता वण्णमदेन मत्ता ।
सकासे^२ गन्त्वान सहस्सचक्खुनो,
पुच्छिंसु भूताधिपं का नु सेय्यसि^३” ॥

5

२२१. “ता दिस्वा आयत्तमना पुरिन्ददो,
इच्चब्रवी देववरो कतञ्जली ।
सब्बा व वो होथ सुगत्ते^४ सादिसी,
को नेव भद्दे कलहं उदीरयि^५” ॥

10

२२२. “यो सब्बलोकच्चरितो^६ महामुनि,
धम्मे ठितो नारदो^७ सच्चनिक्कमो ।
सो नोब्रवि^८ गिरिवरे गन्धमादने,
गन्त्वान भूताधिपमेव पुच्छथ ।
सचे न जानाथ इधुत्तमाधमं^९” ॥

15

२२३. “असू^{१०} ब्रह्मारञ्जचरो महामुनि,
नादत्त्वा भत्तं वरगत्ते भुञ्जति ।
विचेय्य दानानि ददाति कोसियो,
यस्सा हि सो दस्सति सा व सेय्यसि^{११}” ॥

२२४. “असू हि यो^{१२} सम्मति दक्खिणं दिसं,
गङ्गाय तीरे हिमवन्तपस्सनि^{१३} ।
स कोसियो दुल्लभपानभोजनो,
तस्स सुधं पापय देवसारथि^{१४}” ॥

20

२२५. “स^{१५} मातली देववरेन पेसितो,
सहस्सयुत्तं अभिरुह्ण सन्दनं ।

25

१. इधुत्तमाधमं—स्या० । २. सकासं—स्या० । ३. सुभगो—स्या० । ४. सब्बलो-
कञ्चरको—सी०, स्या०, रो० । ५. नरद—स्या० । ६. ० ब्रवी—सी०, स्या०, रो० । ७. असू—
स्या० । ८. सो—स्या० । ९. हिमवन्तयस्मिनि—सी०, रो०; हिमवन्तपस्मिनि—स्या० । १०.
सो—स्या० ।

सुखिप्पमेव^१ उपगम्म अस्समं,
अदिस्समानो मुनिनो सुधं अदा^२” ॥

२२६. “उदग्गिहुत्तं उपतिट्ठतो हि मे,
पभङ्करं लोकतमोनुदुत्तमं ।
सव्वानि भूतानि अधिच्च^३ वासवो,
को नेव मे पाणिस्सु किं सुधोदहि ॥

२२७. “सङ्खूपमं सेतमतुल्यदस्सनं,
सुचिं सुगन्धं पियरूपमद्भुतं ।
अदिट्ठपुव्वं मम जातु^४ चक्खुभि,
का देवता पाणिस्सु किं सुधोदहि^५” ॥

२२८. “अहं महिन्देन महेसि पेसितो,
सुधाभिहासिं तुरितो महामुनि ।
जानासि मं मातलि देवसारथि,
भुञ्जस्सु भत्तुत्तमं^६ माभिवारयि^७” ॥

२२९. “भुत्ता च सा द्वादस हन्ति पापके,
खुदं^८ पिपासं अरतिं दरक्कलमं^९ ।
कोधूपनाहञ्च विवादपेसुणं,
सीतुण्हतन्दिञ्च रसुत्तमं इदं^{१०}” ॥

२३०. “न कप्पती^{११} मातलि मय्ह भुञ्जितुं,
पुव्वे अदत्त्वा इति मे वतुत्तमं ।
न चा पि एकास्समरीयपूजितं^{१२},
असंविभागी च सुखं न विन्दति^{१३}” ॥

२३१. “थीघातका ये^{१४} चिमे पारदारिका^{१५},
मित्तद्दुनो ये च मपन्ति सुव्वते ।
सव्वे च^{१६} ते मच्छरिपञ्चमाधमा,
तस्मा अदत्त्वा उदकम्पि नास्मिये^{१७}” ॥

१. सखिप्पमेव - रो० । २. अतिच्च - सी०, रो० । ३. जात - सी०, स्या०, रो० । ४. भत्तुत्तमं - स्या०, रो० । ५. माभिवारयि - सी०, रो० । ६. खुदं - स्या० । ७. दरथं किलं - स्या०; दुर्कलमं - रो० । ८. कप्पति - स्या० । ९. एकामनं अग्निसंपूजितं - सी०, रो०; एकामनमग्नीयपूजितं - स्या० । १०-१०. ये केचिमे पारदारिका - स्या० । ११. व - स्या० । १२. नास्मिये - सी०, स्या०, रो० ।

२३२. “सो हित्थिया वा पुरिसस्स वा पन,
दस्सामि दानं विदुसम्पवण्णितं ।
सद्धा^१ वदञ्जू इध वीतमच्छरा,
भवन्ति हेते सुचिसच्चसम्मता^२” ॥

२३३. “अतो मता^३ देववरेण पेसिता,
कञ्जा चतस्सो कनकत्तचूपमा ।
आसा च सद्धा च मिरि ततो हिरी,
तं अस्समं आगमुं यत्थ कोसियो ॥

5

२३४. “ता दिस्वा सव्वो^४ परमप्पमोदितो^५,
सुभेण वण्णेण सिखारिवग्गिनो ।
कञ्जा चतस्सो चतुरो चतुद्दिसा,
इच्चवव्वी^६ मातलिनो च^७ सम्मुखा ॥

B. 105

10

२३५. “पुरिमं दिसं का त्वं पभासि देवते,
अलङ्कता तारवरा व ओसधी ।
पुच्छामि तं कञ्चनवेल्लिविग्गहे,
आचिक्ख मे त्वं कतमासि देवता ॥

15

२३६. “सिराह^८ देवीमनुजेभि^९ पूजिता,
अपापसत्तूपनिसेविनी सदा ।
सुधाविवादेन तवन्तिमागता,
तं मं सुधाय वरपञ्ज भाजय ॥

20

२३७. “यस्साहमिच्छामि सुधं^{१०} महामुनि,
सो^{११} सव्वकामेहि नरो पमोदति ।
सिरी ति मं जानहि^{१२} जूहतुत्तम,
तं मं सुधाय वरपञ्ज भाजय^{१३}” ॥

२३८. “सिप्पेण विज्जाचरणेण वुद्धिया,
नरा उपेता पगुणा सकम्मुना^{१४}” ।

25

१. सव्वा-रो० । २. मम्मसम्पता-सी० । ३. मुता-मी०, रो० । ४. आगमुं-मी०, रो० । ५-५. सव्वा परमप्पमोदिता-स्या० । ६. इच्चवव्वी-स्या० । ७. व-स्या० । ८-८. मिराह देवीमनुजेमु-सी०, स्या०; मिराहं देवभिनुजेमु-रो० । ९. मुखं-रो० । १०. स-मी०, रो० । ११. जानाहि-स्या० । १२. सकम्मुना-मी०, रो० ।

तया विहीना न लभन्ति किञ्चन^१,
तयिदं न साधु यदिदं तया कृतं ॥

२३९. “पस्सामि पोसं अलसं महग्घसं,
सुदुक्कुलीनम्पि अरूपिमं नरं ।
तयानुगुत्तो सिरि जातिमामपि^२,
पेसेति दासं विय भोगवा सुखी ॥

5

२४०. “तं तं असच्चं अविभज्जसेविनिं,
जानामि मूळ्हं^३ विदुरानुपातिनिं ।
न तादिसी अरहति आसनूदकं,
कुतो सुधा गच्छ न मय्ह रुच्चसि^४” ॥

10

B. 106

२४१. “का सुक्कदाठा पटिमुक्ककुण्डला^५,
चित्तङ्गदा कम्बुविमट्टधारिनी ।
ओसित्तवण्णं परिदय्ह सोभसि^६,
कुसग्गिरत्तं अपिळय्ह मज्जरि ॥

15

२४२. “मिगी व भन्ता सरचापधारिना,
विराधिता मन्दमिव उदिक्खसि ।
को ते दुतीयो इध मन्दलोचने,
न भायसि एकिका कानने वने^७” ॥

20

२४३. “न मे दुतीयो इध मत्थि कोसिय,
मसक्कसारप्पभवम्हि देवता ।
आसा सुधासाय तवन्तिमागता,
तं मं सुधाय वरपज्ज भाजय^८” ॥

25

२४४. “आसाय यन्ति वाणिजा^९ धनेसिनो,
नावं समारय्ह परेन्ति अण्णवे ।
ते तत्थ सीदन्ति अथो पि एकदा,
जीनाधना^{१०} एन्ति विनट्टपाभता ॥

१. किञ्चन—स्या० । २. जातिमं अपि—मी० । ३. मुळ्हं—स्या० । ४. पटिमुत्तकुण्डला—
स्या०, रो० । ५. सोभति—स्या० । ६. वणिजा—स्या० । ७. जिनाधना—स्या० ।

२४५. “आसाय खेत्तानि कसन्ति कस्सका,
वपन्ति बीजानि करोन्तुपायसो^१ ।
ईतीनिपातेन अवुट्ठिताय^२ वा,
न किञ्चि विन्दन्ति ततो फलागमं ॥

२४६. “अथत्तकारानि करोन्ति भत्तुसु,
आसं पुरक्खत्वा^३ नरा सुखेसिनो ।
ते भत्तुरत्था अतिगाब्हिता पुन,
दिसा पनस्सन्ति अलद्ध किञ्चनं ॥

६

२४७. “हित्वान^४ धञ्जञ्च धनञ्च जातके,
आसाय सग्गाधिमना सुखेसिनो ।
तपन्ति लूखम्पि तपं चिरन्तरं^५,
कुमग्गमारुह^६ परेन्ति दुग्गतिं ॥

१०

२४८. “आसा विसंवादिकसम्मता इमे,
आसे सुधासं^७ विनयस्सु अत्तनि ।
न तादिसी अरहति आसनूदकं,
कुतो सुधा गच्छ न मय्ह रुच्चसि” ॥

B. 107

१५

२४९. “दद्वल्लमाना यससा यसस्सिनी,
जिघञ्जनामव्हयनं^८ दिसं पति ।
पुच्छामि तं कञ्चनवेल्लिविग्गहे,
आचिक्ख मे त्वं कतमासि देवता” ॥

२०

२५०. “सद्धाहं^९ देवीमनुजेहिं^{१०} पूजिता,
अपापसत्तूपनिसेविनी सदा ।
सुधाविवादेन तवन्तिमागता,
तं मं सुधाय वरपञ्च भाजय” ॥

२५१. “दानं दमं चागमथो पि संयमं,
आदाय सद्धाय करोन्ति हेकदा ।

२५

१. करोन्ति० - रो० । २. अवुट्ठि - सी०, रो० । ३. पुरक्खत्व - स्या० । ४. जहित्व - सी०,
स्या०, रो० । ५. चिरन्तरं - स्या० । ६. कुमग्गमारुह - सी०, स्या०, रो० । ७. सुधाय - स्या०,
रो० । ८. जिघञ्ज० - रो० । ९-१०. ० देवीमनुजेमु - सी०, स्या०; सद्धाहं देवीमनुजेसु० - रो० ।

श्रेय्यं मुसा कूटमथो पि पेसुणं,
करोन्ति हेके पुन विच्चुता तथा ॥

२५२. “भरियासु पोसो सदिसीसु पेक्खवा’,
सीलूपपन्नासु पतिव्वतासु पि ।
विनेत्त्वानं^१ छन्दं कुलित्थियासु^२ पि,
करोति सद्धं पुन^३ कुम्भदासिया ॥

5

२५३. “त्वमेव सद्धे परदारसेविनी,
पापं करोसि^४ कुसलम्पि रिञ्चसि^५ ।
न तादिसी अरहति^६ आसनूदकं,
कुतो सुधा गच्छ न मय्ह रुच्चसि^७” ॥

10

२५४. “जिघञ्जरत्तिं अरुणस्मिमूहते,
या दिस्सति उत्तमरूपवणिणी ।
तथूपमा मं पटिभासि देवते,
आचिक्ख मे त्वं कतमासि अच्छरा ॥

२५५. “काला निदाघेरिव अग्गिजारिव^८,
अनिलेरिता लोहितपत्तमालिनी ।
का तिट्ठसि मन्दमिगावलोकयं^९,
भासेसमाना व गिरं न मुञ्चसि^{१०}” ॥

20

२५६. “हिराह देवीमनुजेहि पूजिता,
अपापसत्तूपनिसेविनी सदा ।
सुधाविवादेन तवन्तिमागता,
साहं^{११} न सक्कोमि सुधम्पि याचितुं ।
कोपीनरूपा^{१२} विय याचनित्थिया” ॥

25

२५७. “धम्मेन जायेन सुगत्ते लच्छसि,
एसो हि धम्मो न हि याचना सुधा ।

१. पेक्खवा - रो० । २. विनेत्वा - सी०, स्या०, रो० । ३. कुलधित्तियासु - सी०, रो० ।
४. पन - सी०, रो० । ५. करोमी - स्या० । ६. विरिञ्चसि - स्या० । ७. अरहसि - रो० । ८.
अग्गिजातिव - सी०; अग्गिजातिव० - रो० । ९. मन्दमिवा० - मी०, रो० । १०. सातं - रो० । ११.
कोपिनरूपा - स्या० ।

तं तं अयाचन्तिमहं निमन्तये,
सुधाय^१ यच्चिच्छसि^२ तम्पि दम्मि ते ॥

२५८. “सा त्वं मया अज्ज सकम्हि अस्समे,
निमन्तिता कञ्चनवेल्लिविग्गहे ।
तुवं^३ हि मे सब्बरसेहि पूजिया^४,
तं पूजयित्वान सुधम्पि अस्निये^५” ॥

5

२५९. “सा कोसियेनानुमता जुतीमता,
अद्धा हिरि रम्मं पाविसि यस्समं ।
उदकवन्तं^६ फलमरियपूजितं,
अपापसत्तूपनिसेवितं^७ सदा ॥

10

२६०. “रुक्खग्गहाना^८ बहुकेत्थ पुप्फिता,
अम्बा पियाला पनसा च किंसुका ।
सोभज्जना लोद्धमथो पि पद्मका,
केका च^९ भङ्गा तिलका^{१०} सुपुप्फिता ॥

२६१. “साला करेरी^{११} बहुकेत्थ जम्बुयो,
अस्सत्थनिग्रोधमधुकवेतसा^{१२} ।
उद्दालका पाटलि^{१३} सिन्दुवारका^{१४},
मनुञ्जगन्धा^{१५} मुचलिन्दकेतका^{१६} ॥

15 B. 109

२६२. “हरेणुका वेळुका केणुतिन्दुका^{१७},
सामाकनीवारमथो पि चीनका ।
मोचा कदली बहुकेत्थ सालियो,
पवीहयो आभूजिनो^{१८} च^{१९} तण्डुला ॥

20

१. सुधं यं—स्या० । २. यम्पिच्छसि—रो० । ३. त्वं—रो० । ४. पूजिता—स्या० । ५. अम्मिये—स्या०, रो० । ६. उदञ्जवन्तं—सी०, रो० । ७. अपापसत्तूपनिसेविनी—स्या० । ८. रुक्खग्गहाना—स्या० । ९. केतका च—स्या० । १०. तिलका च—स्या०, रो० । ११. करेरि—रो० । १२. मधुका च वेदिसा—स्या०, रो० । १३. पाटलि—स्या० । १४. दिन्दुवारिता—सी०, स्या०; सिन्धुवारिता—रो० । १५. सुपुञ्जगन्धा—रो० । १६. मुचलिन्दकेतका—स्या० । १७. वेणु०—सी०, रो० । १८-१९. आलुजिनोपि—सी०, रो०; आभूजिनो च—स्या० ।

२६३. “तस्सेवुत्तरपस्सेन^१, जाता पोक्खरणी सिवा ।
अक्कक्सा अपब्भारा^२, साधु अप्पटिगन्धिका ॥

२६४. “तत्थ मच्छा सन्निरता, खेमिनो बहुभोजना ।
सिङ्गू^३ सवङ्का सकुला^४, सतवङ्का च रोहिता ।
आळिगगरकाकिण्णा^५, पाठीना^६ काकमच्छका ॥

२६५. “तत्थ पक्खी सन्निरता, खेमिनो बहुभोजना ।
हंसा कोञ्चा मयूरा च, चक्कवाका^७ च कुक्कुहा ।
कुणालका बहू चित्रा, सिखण्डी जीवजीवका ॥

२६६. “तत्थ^८ पानायमायन्ति,^९ नाना भिगगणा बहू ।
सीहा व्यग्घा^{१०} वराहा च, अच्छकोकतरच्छयो ॥

२६७. “पलासादा^{११} गवजा च^{१२}, महिसा^{१३} रोहिता रुरु ।
एणेय्या च वराहा च^{१४}, गणिनो नीकसूकरा ।
कदलिमिगा बहुकेत्थ^{१५}, विळारा^{१६} ससकण्णिका^{१७} ॥

२६८. “छमागिरी पुप्फविचित्रसन्थता ।
दिजाभिघुट्टा दिजसङ्घसेवेता^{१८} ॥

२६९. “सा सुत्तचा नीलदुमाभिलम्बिता,
विज्जु महामेघरिवानुपज्जथ ।
तस्सा सुसम्बन्धसिरं कुसामयं,
सुचिं सुगन्धं अजिनूपसेवितं ।
अत्रिच्छ^{१९} कोच्छं हिरिमेतदब्रवि,
‘निसीद कल्याणि सुखयिदमासनं’ ॥

२७०. “तस्सा तदा कोच्छगताय कोसियो,
यदिच्छमानाय जटाजिनन्धरो^{२०} ।

१-१. तस्स च उत्तरे पस्से-सी०, रो०; तस्स च उत्तरपस्सेन-स्या०। २. अपब्भारा-
रो०। ३. सिङ्गु-स्या०, रो०। ४. संकुला-म०। ५. आळिगगर०-स्या०, रो०। ६. पाठिना-
स्या०। ७. चाक्कवाका-स्या०। ८-८. तत्थ पाणा समायन्ति-स्या०। ९. व्यग्घा-रो०।
१०-१०. पलासादा च गवजा-सी०, रो०; पलसदा च गवजा-स्या०। ११. महिसा-सी०,
स्या०, रो०। १२. चैव-रो०। १३. बहूकेत्थ-स्या०; बहूकेत्थ-रो०। १४. विळारा-स्या०।
१५. ससकण्णिका-सी०। १६. अत्रिच्च-म०। १७. जटाजुतिन्धरो-स्या०।

नवेहि पत्तेहि सयं सहृदकं,
सुधाभिहासी तुरितो महामुनि ॥

२७१. “सा तं पटिगय्ह उभोहि पाणिभि,
इच्चव्रवि^१ अत्तमना जटाधरं ।
‘हन्दाहं एतरहि पूजिता तया,
गच्छेय्यं^२ ब्रह्मे तिदिवं जिताविनी’ ॥

5

२७२. “सा कोसियेनानुमता जुतीमता,
उदीरिता वण्णमदेन मत्ता ।
सकासे^३ गन्त्वान सहस्सचक्खुनो,
अयं सुधा वासव देहि मे जयं ॥

10

२७३. “तमेन^४ सक्को पि तदा अपूजयि,
सहिन्ददेवा^५ सुरकञ्जमुत्तमं ।
सा पञ्जली देवमनुस्सपूजिता,
नवम्हि कोच्छम्हि यदा उपाविसि” ॥

२७४. “तमेव संसी^६ पुनदेव^७ मातलिं,
सहस्सनेत्तो तिदसानमिन्दो ।
गन्त्वान वाक्यं मम ब्रूहि कोसियं,
आसाय^८ सद्धा सिरिया च कोसियं ।
हिरी सुधं केन मलत्थ हेतुना ॥

15

२७५. “तं सु^९ वत्थं उदतारयी रथं,
दद्दल्लमानं उपकारियसादिसं^{१०} ॥
जम्बोनदीसं तपनेय्यसन्निभं^{११},
अलङ्कृतं कञ्चनचित्तसन्निभं^{१२} ॥

20

B. 111

२७६. “सुवण्णचन्देत्थ बहू निपातिता,
हत्थी^{१३} गवस्सा किकिव्यग्घदीपियो^{१४} ॥

25

१-१. इच्चाव्रवी - स्या० । २. गच्छेय्य - रो० । ३. सङ्कासे - स्या० । ४. तमेनं - स्या० ।
५. सहिन्दा च देवा - सी०, रो० । ६. असंसी - स्या० । ७. पुनरेव - रो० । ८. सद्धाय - स्या० ;
सद्ध - रो० । ९. कोसियं - रो० । १०. तं मुल्ल - स्या०, रो० । ११. उपकिरियमादिसं - मी०,
रो० ; उपक्रीय सादिसं - स्या० । १२. तपनेय्यसन्तिकं - मी० । १३. कञ्चनचित्त मन्तिकं -
रो० । १४. हत्थि - रो० । १५. किपुरिमव्यग्घदीपियो - स्या० ।

एणेय्यका लङ्घमयेत्थ पक्खिनो',
मिगेत्थ वेळुरियमया युधा^१ युता ॥

२७७. "तत्थस्सराजहरयो^२ अयोजयुं,
दससतानि सुसुनागसादिसे ।

५

अलङ्कते कञ्चनजालुरच्छदे,
आवेळिने सद्गमे असङ्गिते ॥

२७८. "तं यानसेट्ठं अभिरुय्ह मातलि,
दिसा^३ इमायो^४ अभिनादयित्थ ।
नभञ्च सेलञ्च वनप्पतिनिञ्च^५,
ससागरं^६ पव्यधयित्थ मेदिनिं^७ ॥

१०

२७९. "स खिप्पमेव उपगम्म अस्समं,
पावारमेकंसकतो कतञ्जली ।
बहुस्सुतं बुद्धं^८ विनीतवन्तं^९,
इच्चब्रवी मातलि देवब्राह्मणं ॥

१५

२८०. "इन्दस्स वाक्यं निसामेहि कोसिय,
दूतो अहं पुच्छति तं पुरिन्ददो ।
आसाय सद्धा सिरिया च कोसिय,
हिरी सुधं केन मलत्थ हेतुना" ॥

B. 112

२०

२८१. "अन्धा^{१०} सिरी मं पटिभाति मातलि,
सद्धा अनिच्चा पन देवसारथि ।
आसा विसंवादिकसम्मता हि मे,
हिरी च अरियमिह गुणे पतिट्ठिता" ॥

२८२. "कुमारियो याचिमा गोत्तरक्खिता,
जिण्णा च या^{११} या च सभत्तुइत्थियो ।
ता छन्दरागं पुरिसेसु उगगतं,
हिरिया निवारेन्ति सच्चित्तमत्तनो ॥

२५

१. पक्खियो - सी०, रो० । २. यूथा - स्या० । ३. ०हरियो - स्या० । ४-४. दस दिसा
इमा - सी०, स्या०, रो० । ५. वनस्पतीनी च - सी०, रो०; वनप्पतिञ्च - स्या० । ६-६. पव्य-
यित्थ० - सी०, रो०; पव्यतयित्थ मेदिनि - स्या० । ७. बुद्धं - स्या०; बद्धं - रो० । ८. विनीत-
वन्त - स्या० । ९. अद्धा - स्या०, रो० । १०. स्या० पोत्थके नत्थि ।

२८३. “सङ्ग्रामसीसे सरसत्तिसंयुते,
पराजितानं पततं पलायिनं ।
हिरिया निवत्तन्ति जहित्व^१ जीवितं,
ते सम्पटिच्छन्ति पुना^२ हिरीमना ॥

२८४. “वेला यथा सागरवेगवारिणी^३,
हिराय^४ हि^५ पापजनं निवारिणी ।
तं सब्बलोके हिरिमरियपूजितं,
इन्दस्स तं वेदय देवसारथि^६” ॥

5

२८५. “को ते इमं कोसिय दिट्ठिमोदहि,
ब्रह्मा महिन्दो अथ वा पजापति ।
हिरायदेवेसु हि^७ सेट्ठसम्मता,
धीता महिन्दस्स महेसि जायथ^८” ॥

10

२८६. “हन्देहि दानि तिदिवं अपक्कम^९,
रथं समारुह ममायितं इमं^{१०} ।
इन्दो च तं इन्दसगोत्त कङ्कति,
अज्जेव त्वं इन्दसहव्यतं वज^{११}” ॥

15

२८७. “एवं विसुज्झन्ति^{१२} अपापकम्मिनो,
अथो सुचिण्णस्स फलं न नस्सति ।
ये केचि मद्दक्खु^{१३} सुधाय^{१४} भोजनं,
सब्बेव ते इन्दसहव्यतं गता^{१५}” ॥

20

२८८. “हिरी उप्पलवण्णासि, कोसियो दानपति भिक्खु ।
अनुरुद्धो पञ्चसिखो आनन्दो आसि^{१६}” मातलि ॥

B. 113

२८९. “सुरियो कस्सपो भिक्खु, मोगल्लानोसि चन्दिमा ।
नारदो सारिपुत्तोसि, सम्बुद्धो आसि वासवो^{१७}” ति ॥

१. जहित्वान - स्या० । २. पुन - स्या० । ३. सागरवेगवारिणी - स्या० । ४-४. अयं हिरी - स्या०; हिरायं हि - रो० । ५. पि - स्या० । ६. ममक्कम - मी०, रो० । ७. इदं - स्या० । ८. समिज्झन्ति - सी०, रो० । ९-९. अदक्खुं सुधा - स्या० । १०. अमि - स्या० ।

५३६. कुणालजातकं (४)

एवमक्खायति, एवमनुसूयति^१ । सब्बोसधधरणिधरे नेकपुप्फ-
माल्यवितते गज-गवज^२ -महिंस^३ -रु-चमर^४ -पसद-खग्ग-गोकण्ण-सीह-
व्यग्घ-दीपि-अच्छ-कोक-तरच्छ-उद्धार-कदलिमिग-बिळार^५ -सस-कण्णिका-
नुचरिते आकिण्णनेलमण्डलमहावराह-नागकुलकरेणु^६ सङ्घाधिवुट्ठे^७ इस्स-
६ मिग-साखमिग-सरभमिग-एणीमिग-वातमिग-पसदमिग-पुरिसालु^८ -किम्पु-
रिस-यक्ख-रक्खसनिसेविते अमज्जव-मज्जरीधर-पहट्ठ^९ -पुप्फफुसितग्गा-
नेकपादं पगणवितते कुरर-चकोर^{१०} -वारण-मयूर-परभत^{११} -जीवज्जीवक^{१२} -
चेलावका^{१३} -भिङ्गार-करवीकमत्तविहङ्ग-गणसत^{१४} सम्पघुट्ठे^{१५} अज्जन-
मनोसिला-हरिताल-हिङ्गुलक-हेम-रजत - कनकानेकधातुसतविनद्धपटि-
१० मण्डितप्पदेसे एवरूपे खलु, भो, रम्मे वनसण्डे कुणालो नाम सकुणो
पटिवसति अतिविय चित्तो अतिविय चित्तपत्तच्छदनो ।

तस्सेव खलु, भो, कुणालस्स सकुणस्स अड्ढुड्ढानि इत्थि-
सहस्सानि परिचारिका दिजकज्जायो । अथ खलु, भो, द्वे दिजकज्जायो
कट्ठं मुखेन डंसित्वा^{१६} तं कुणालं सकुणं मज्जे निसीदापेत्वा उड्डेन्ति^{१७}
६ —“मा नं कुणालं सकुणं अद्धानपरियायपथे किलमथो उब्बाहेत्था^{१८}”
ति । पञ्चसता^{१९} दिजकज्जायो हेट्ठतो हेट्ठतो उड्डेन्ति —“सचायं
कुणालो सकुणो आसना परिपतिस्सति, मयं तं पक्खेहि पटिग्गहेस्सामा
ति । पञ्चसता दिजकज्जायो उपरूपरि उड्डेन्ति —“मा नं कुणालं
सकुणं^{२०} आतपो परितापेसी^{२१}” ति । पञ्चसता पञ्चसता^{२२} दिजकज्जायो
B. 114 उभतोपस्सेन उड्डेन्ति —“मा नं कुणालं सकुणं सीतं वा उण्हं वा
तिणं वा रजो वा वातो वा उस्सावो वा उपुप्फुसी^{२३}” ति । पञ्चसता
२० दिजकज्जायो पुरतो पुरतो उड्डेन्ति—“मा नं कुणालं सकुणं गोपालका

१. मनुसूयति — स्या० । २-२. गवयमहिंस — स्या० । ३. चामरि — स्या० । ४. बिळार —
स्या० । ५. लमहावराहनागकुलकरेणु — सी०, रो० । ६. सङ्घाधिवुत्थे — सी०, रो० । ७.
पुरिसल्लु — सी०, रो० । ८. ब्रह्म — सी०, रो० । ९. पुप्फितग्गा — सी०, रो० । १०. कुरर चङ्कोर —
स्या० । ११. वारणमयूरपराभूत — स्या० । १२. जीव जीवक — स्या० । १३. चेलावक — स्या० ।
१४. करवीकमत्तविहङ्गसत — सी०, स्या०, रो० । १५. सङ्घुट्ठे — स्या० । १६. डंसित्वा — सी०,
रो० । १७. डेन्ति — सी०, स्या०, रो० । १८. उब्बाहेत्था — स्या० । १९. पञ्चसत — रो० ।
२०. आतापो — स्या० । २१. परितापी — सी०, रो० । २२. सी०, रो० पोत्थकेसु पञ्चमता
ति सकिंदेव आगतं ।

वा पसुपालका वा तिणहारका वा कट्टहारका वा वनकम्मिका
 वा कट्टेन वा कठलेन^१ वा पाणिना^२ वा^३ लेड्डुना वा दण्डेन वा
 सत्थेन वा सक्खराहि^४ वा पहारं अदंसु। मायं कुणालो सकुणो
 गच्छेहि वा लताहि वा^५ रुक्खेहि वा साखाहि वा^६ थम्भेहि वा
 पासाणेहि वा बलवन्तेहि वा पक्खीहि सङ्गामेसी^७” ति। पञ्चसता ५
 दिजकञ्जायो पच्छतो पच्छतो उड्डेन्ति सण्हाहि सखिलाहि मञ्जूहि
 मधुराहि वाचाहि समुदाचरन्तियो—“मायं कुणालो सकुणो आसने
 परियुक्कण्ठी” ति। पञ्चसता दिजकञ्जायो दिसोदिसं उड्डेन्ति
 अनेकसक्खविविधविकतिफलमाहरन्तियो—“मायं कुणालो सकुणो
 खुदाय^८ परिकिलमित्था” ति। अथ खलु, भो, तां दिजकञ्जायो तं १०
 कुणालं सकुणं आरामेनेव आरामं उय्यानेनेव उय्यानं नदीतित्थेनेव
 नदीतित्थं पव्वतसिखरेनेव पव्वतसिखरं अम्बवनेनेव अम्बवनं जम्बु-
 वनेनेव जम्बुवनं लबुजवनेनेव लबुजवनं नाळिकेरसञ्चारियेनेव^९
 नाळिकेरसञ्चारियं^{१०} खिप्पमेव अभिसम्भोन्ति रतित्थाय^{११}”। अथ
 खलु, भो, कुणालो सकुणो ताहि दिजकञ्जाहि दिवसं परिव्यूळ्हो एवं १५
 अपसादेति—“नस्सथ तुम्हे वसलियो, विनस्सथ तुम्हे वसलियो, चोरियो
 धुत्तियो असतियो लहुचित्तायो कतस्स अप्पटिकारिकायो अनिलो विय
 येनकामंगमायो” ति। तस्सेव खलु, भो, हिमवतो पव्वतराजस्स पुरत्थि-
 मदिसाभागे^{१२} सुसुखुमसुनिपुणगिरिप्पभव^{१३}—हरितुपयन्तियो उप्पल-पदुम-
 कुमुद-नलिन-सतपत्त-सोगन्धिक-मन्दालक^{१४}—सम्पतिविरूळ्हसुचिगन्ध- २०
 मनुञ्जमावकप्पदेसे^{१५} कुरवक-मुचलिन्द-केतक-वेदिस^{१६}—वञ्जुल^{१७}—पुन्नाग-
 वकुल-तिलक-पियक-हसन-साल-सळल-चम्पक-असोक-नागरुक्ख-तिरीटि-
 भुजपत्त-लोद्द-चन्दनोघवने काळागरु-पद्मक^{१८}—पियङ्गु-देवदारु-चोच-
 गहने ककुध-कुटज-अङ्गोल-कच्चिकार-कणिकार-कणिकार^{१९}—कनवेर-
 कोरण्डक^{२०}—कोविळार-किसुक-योधिक-वनमल्लिक^{२१}—मनङ्गण-मनवज्ज- २५

B. 115

१. कथलाय—स्या०। २-२. पासाणेन वा—स्या०। ३. सक्खराय—सी०। ४-४. सी०,
 रो० पोत्थकेसु नत्थि। ५. सङ्गामेसी—म०। ६. खुदाय—स्या०। ७. सी०, रो० पोत्थकेसु
 नत्थि। ८. नाळिकेरसञ्जादियेनेव—रो०। ९. नाळिकेरसञ्चारिं—स्या०। १०. रतित्थाय—सी०,
 रो०। ११. पुरत्थिमेदिसाभागे—स्या०। १२. सुसुखुमसुनिपुणगिरिप्पभवा—सी०, रो०; ० गिरि-
 पभवा—स्या०। १३. मन्दालव—सी०, रो०। १४. सुचिगन्धमनुञ्चमनापकप्पदेसे—सी०; ०
 पावकप्पदेसे—रो०। १५-१५. वेतममञ्जुल—सी०। १६. पदुम—स्या०। १७. स्या० पोत्थके
 नत्थि। १८. कोरण्ड—स्या०। १९. नवमल्लिक—सी०, रो०।

भण्डि-सुरुचिरभगिनिमालामल्यधरे^१ जाति-सुमन-मधुगन्धिक-धनुतक्कारि^२
 तालीस-तगर-मुसीर-कोट्ट-कच्छवितते^३ अतिमुत्तकसंकुसुमितलतावितत-
 पटिमण्डितप्पदेसे^४ हंस-पिलव-कादम्ब-कारण्डवाभिनदिते^५ विज्जाधर-
 सिद्ध^६-समणतापसगणाधिवुट्टे वरदेव^७ -यक्ख-रक्खस-दानव-गन्धब्ब-
 ५ किन्नर-महोरगानुचिण्णप्पदेसे एवरूपे खलु, भो, रम्मे वनसण्डे पुण्णमुखो
 नाम फुस्सकोकिलो^८ पटिवसति अतिविय मधुरगिरो विलासितनयनो^९
 मत्तक्खो। तस्सेव खलु, भो, पुण्णमुखस्स फुस्सकोकिलस्स अड्डुड्डानि
 इत्थिमतानि परिचारिका दिजकञ्जायो। अथ खलु, भो, द्वे दिजकञ्जायो
 कट्ठं मुखेन डंसित्वा तं पुण्णमुखं फुस्सकोकिलं मज्झे निसीदापेत्वा
 १० उड्डेन्ति-“मा नं पुण्णमुखं फुस्सकोकिलं अद्वानपरियायपथे किलमथो
 उव्वाहेत्था”^{१०} ति। पञ्जास दिजकञ्जायो हेट्ठतो हेट्ठतो उड्डेन्ति-
 “सचायं पुण्णमुखो फुस्सकोकिलो आसना परिपतिस्सति, मयं तं पक्खेहि
 पटिग्गहेस्सामा” ति। पञ्जास दिजकञ्जायो उपरूपरि उड्डेन्ति-“मा नं
 पुण्णमुखं फुस्सकोकिलं आतपो”^{११} परितापेसी” ति। पञ्जास पञ्जास
 १५ दिजकञ्जायो उभतोपस्सेन उड्डेन्ति -“मा नं पुण्णमुखं फुस्सकोकिलं सीतं
 वा उण्हं वा तिणं वा रजो वा वातो वा उस्सावो वा उपप्फुसी” ति।
 पञ्जास दिजकञ्जायो पुरतो पुरतो उड्डेन्ति-“मा नं पुण्णमुखं फुस्सकोकिलं
 गोपालका वा पसुपालका वा तिणहारका वा कट्टहारका वा वनकम्मिका
 वा कट्ठेन वा कथलाय वा पाणिना वा लेड्डुना वा दण्डेन वा सत्थेन
 २० वा सक्खराहि वा पहारं अदंसु। मायं पुण्णमुखो फुस्सकोकिलो
 गच्छेहि वा लताहि वा रुक्खेहि वा साखाहि वा थम्भेहि वा
 पासाणेहि वा बलवन्तेहि वा पक्खीहि सङ्गामेसी” ति। पञ्जास
 दिजकञ्जायो पच्छतो पच्छतो उड्डेन्ति सण्हाहि सखिलाहि मज्जूहि
 मधुराहि वाचाहि समुदाचरन्तियो -“मायं पुण्णमुखो फुस्सकोकिलो
 २५ आसने परियुक्कण्ठी” ति। पञ्जास दिजकञ्जायो दिसोदिसं उड्डेन्ति
 अनेकरक्खविविधविकतिफलमाहरन्तियो -“मायं पुण्णमुखो फुस्स-
 कोकिलो खुदाय परिकिलमित्था” ति।

B. 116

१. सुरुचिभगिनिमालमल्यधरे - स्या०। २. धनुकारि - सी०; धनुकारिक - रो०। ३. तगरउमीरकोट्टगच्छ - स्या०। ४. अधिमुत्तिक० - स्या०। ५. कारण्डकाभिनादिते - स्या०। ६. सिन्धव - सी०, रो०। ७. नरदेव - स्या०। ८. पुस्सकोकिलो - स्या०। ९. विलासितनयन - स्या०। १०. उव्वहेत्था - स्या०। ११. आतापो - स्या०।

अथ खलु, भो, ता दिजकञ्जायो तं पुण्णमुखं फुस्सकोकिलं
 आरामेनेव आरामं उय्यानेनेव उय्यानं नदीतित्थेनेव नदीतित्थं
 पब्बतसिखरेनेव पब्बतसिखरं अम्बवनेनेव अम्बवनं जम्बुवनेनेव
 जम्बुवनं लब्बुजवनेनेव लब्बुजवनं नाळिकेरसञ्चारियेनेव नाळि-
 केरसञ्चारियं खिप्पमेव अभिसम्भोन्ति रतित्थाय। अथ खलु, भो, 5
 पुण्णमुखो फुस्सकोकिलो ताहि दिजकञ्जाहि दिवसं परिव्यूळ्हो एवं
 पसंसति --“साधु, साधु, भगिनियो, एतं खो, भगिनियो, तुम्हाकं
 पतिरूपं^१ कुलधीतानं, यं तुम्हे भत्तारं परिचरेय्याथा” ति।

अथ खलु, भो, पुण्णमुखो फुस्सकोकिलो येन कुणालो
 सकुणो तेनुपसङ्कमि। अहंसु खो कुणालस्स सकुणस्स परिचारिका 10
 दिजकञ्जायो तं पुण्णमुखं फुस्सकोकिलं दूरतो व आगच्छन्तं;
 दिस्वान येन पुण्णमुखो फुस्सकोकिलो तेनुपसङ्कमिसु; उपसङ्कमित्वा
 तं पुण्णमुखं फुस्सकोकिलं एतदवोचुं --“अयं, सम्म पुण्णमुख, कुणालो
 सकुणो अतिविय फरुसो अतिविय फरुसवाचो, अप्पेव नाम तवम्पि^२
 आगम्म पियवाचं लभेय्यामा” ति। 15

“अप्पेव नाम, भगिनियो” ति वत्वा येन कुणालो सकुणो
 तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा कुणालेन सकुणेन सद्धिं पटिसम्मोदित्वा
 एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्नो खो पुण्णमुखो फुस्सकोकिलो
 तं कुणालं सकुणं एतदवोच --“किस्स त्वं, सम्म कुणाल, इत्थीनं
 सुजातानं कुलधीतानं सम्मापटिपन्नानं मिच्छापटिपन्नोसि? अमनाप- 20
 भाणीनम्पि किर, सम्म कुणाल, इत्थीनं मनापभाणिना भवितव्वं,
 किमङ्ग^३ पन मनापभाणीनं” ति !

एवं वुत्ते, कुणालो सकुणो तं पुण्णमुखं फुस्सकोकिलं एवं
 अपसादेसि --“नस्स त्वं, सम्म जम्म वसल, विनस्स त्वं, सम्म जम्म
 वसल, को नु तथा वियत्तो जायाजिनेना” ति। एवं अपसादितो च 25
 पन पुण्णमुखो फुस्सकोकिलो ततोयेव^४ पटिनिवत्ति। अथ खलु,
 भो, पुण्णमुखस्स फुस्सकोकिलस्स अपरेन समयेन नचिरस्सेव^५ खरो
 अबोधो उप्पज्जि लोहितपक्खन्दिका। बाळ्हा वेदना वत्तन्ति

१. पतिरूपं - स्या०। २. तुवम्पि - स्या०। ३. किमङ्ग - स्या०। ४. ततोहेव - सी०,
 रो०। ५. अचिरस्सेव अन्वयेन - स्या०।

मारणन्तिका । अथ खलु, भो, पुण्णमुखस्स फुस्सकोकिलस्स परिचारिकानं दिजकञ्जाणं एतदहोसि — “आवाधिको खो अयं पुण्णमुखो फुस्सकोकिलो, अप्पेव नाम इमम्हा आवाधा वुट्ठहेय्या” ति एकं^१ अदुतियं ओहाय येन कुणालो सकुणो तेनुपसङ्कमिसु । अहसा खो
 ५ कुणालो सकुणो ता दिजकञ्जायो दूरतो व आगच्छन्तियो, दिस्वान ता दिजकञ्जायो एतदवोच — “कहं पन तुम्हं वसलियो भत्ता” ति ?

“आवाधिको खो, सम्म कुणाल, पुण्णमुखो फुस्सकोकिलो अप्पेव नाम तम्हा आवाधा वुट्ठहेय्या” ति ।

एवं वुत्ते, कुणालो सकुणो ता दिजकञ्जायो एवं अपसा-
 १० देसि — “नस्सथ तुम्हे वसलियो, विनस्सथ तुम्हे वसलियो, चोरियो धुत्तियो असत्तियो लहुचित्तायो कतस्स अप्पट्टिकारिकायो अनिलो विय येनकामंगमायो” ति; वत्वा येन पुण्णमुखो फुस्सकोकिलो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा तं पुण्णमुखं फुस्सकोकिलं एतदवोच — “हं, सम्म, पुण्णमुखा” ति ।

१५ “हं, सम्म, कुणाला” ति ।

अथ खलु, भो, कुणालो सकुणो तं पुण्णमुखं फुस्सकोकिलं पक्खेहि च मुखतुण्डकेन च परिगगहेत्वा वुट्ठापेत्वा नानाभेसज्जानि पायापेसि । अथ खलु, भो, पुण्णमुखस्स फुस्सकोकिलस्स सो आवाधो पटिप्पस्सम्भी ति ।
 B. 118 अथ खलु, भो, कुणालो सकुणो तं पुण्णमुखं फुस्सकोकिलं गिलान-
 २० वुट्ठितं^२ अचिरवुट्ठितं गेलञ्जा एतदवोच — “दिट्ठा मया, सम्म पुण्णमुख, कण्हा द्वेपितिका पञ्चपतिकाय छट्ठे पुरिसे चित्तं पटिबन्धन्तिया, यदिदं कवन्धे^३ पीठसप्पिम्ही ति । भवति च पनुत्तरेत्थ वाक्यं —

२९०. ‘अथज्जुनो नकुलो भीमसेनो,’

युधिष्ठिलो सहदेवो च राजा ।

२५ एते पती पञ्च मत्तिच्च नारी,

अकासि खुज्जवामनकेन^४ पापं^५ ति ॥

“दिट्ठा मया, सम्म पुण्णमुख, सच्चतपापी^६ नाम समणी सुसानमज्जे वसन्ती चतुत्थभत्तं परिणामयमाना सुराधुत्तकेन^७

१. तं एककं — स्या० । २. गिलाना वुट्ठितं — सी०, स्या०, रो० । ३. कवन्धे — सी०, रो० । ४. भिम्मसेनो — सी० । ५. खुज्जवामनेन — रो० । ६. सच्चतपावी — सी०, रो०; पञ्चतपावी — स्या० । ७. तुलापुत्तकेन — सी०, रो० ।

पापमकासि । दिट्ठा मया, सम्म पुण्णमुख, काकवती^१ नाम देवी
समुद्दमज्जे वसन्ती भरिया वेनतेय्यस्स नटकुवेरेन पापमकासि । दिट्ठा
मया, सम्म पुण्णमुख, कुरुङ्गदेवी^२ नाम लोमसुन्दरी^३ एळिककुमारं^४
कामयमाना छळङ्गकुमारधनन्तेवासिना पापमकासि । एवञ्हेतं मयाजातं,
ब्रह्मदत्तस्स मातरं^५ ओहाय कोसलराजं^६ पञ्चालचण्डेन पापमकासि । 5

२९१. “एता च अज्जा च अकंसु पापं,
तस्माहमित्थीनं न विस्ससे नप्पसंसे ।
मही यथा जगति समानरत्ता,
वसुन्धरा इतरीतरापतिट्ठा^७ ।
सव्वसहा^८ अफन्दना अकुप्पा,
तथित्थियो तायो न विस्ससे नरो ॥

10

२९२. “सीहो यथा लोहितमंसभोजनो,
वाळमिगो^९ पञ्चावुधो^{१०} सुरुद्धो ।
पसय्हुवादी परहिंसने रतो,
तथित्थियो तायो न विस्ससे नरो ॥

B. 119

15

“न खलु, सम्म” पुण्णमुख, वेसियो नारियो गमनियो, न
हेता वन्धकियो नाम, वधिकायो नाम एतायो, यदिदं वेसियो
नारियो गमनियो ति । चोरो^{११} विय वेणिकता, मदिरा^{१२} व^{१३} दिट्ठा^{१४}
वाणिजो^{१५} विय वाचासन्धुतियो, इस्ससिङ्गमिव^{१६} विपरिवत्तायो^{१७},
उरगामिव^{१८} दुजिब्हायो, सोव्भमिव पटिच्छन्ना, पातालमिव दुप्पूरा
रक्खसी विय दुत्तोसा, यमोवेकन्तहारियो, सिखीरिव सव्वभक्खा.
नदीरिव सव्ववाही^{१९}, अनिलो विय येनकामंचरा, नेरु विय अवि-
सेसकरा^{२०}, विसरुक्खो विय निच्चफलितायो^{२१} ति । भवति च पनु-
त्तरेत्थ वाक्यं —

20

१. काकाती — सी०; काकाति — रो० । २. कुरुङ्गदेवी — सी०, रो० । ३. लोमसुन्दरी — म० ।
४. एळमारकं — सी०; एळककुमारं — स्या०; एळकमारं — रो० । ५. मानुका — स्या० । ६. कोसल-
राजा — रो० । ७. इतरीतरानं पतिट्ठा — स्या० । ८. सव्वस्सहा — स्या० । ९. वाळमिगो — रो० ।
१०. पञ्चहत्थो — सी०, रो० । ११. भोसम्म — स्या० । १२. चोरा — सी०, स्या०, रो० । १३-१४.
मदिरा विय — सी०, स्या० । मदरिव — रो० । १५. विसरुद्धा — स्या० । १६. वाणिजा — रो० ।
१७-१८. इस्ससिङ्गमिव परिवत्तायो — रो० । १९. उरगमिव — स्या०, रो० । २०. सव्व-
वाहिनी — स्या० । २१. अविसेसकारा — रो० । २२. निच्चफलितायो — स्या० ।

२९३. “यथा चोरो यथा दिद्धो, वाणिजो व विकत्थनी।
इस्ससिङ्गमिव^१ परिवत्ता^२, दुजिब्हा^३ उरगो विय^४ ॥

२९४. “सोव्भमिव पटिच्छन्ना, पातालमिव दुप्पुरा।
रक्खसी विय दुत्तोसा, यमोवेकन्तहारियो ॥

५ २९५. “यथा* सिखी नदी वातो, नेरुना व समागता^५।
विसरुक्खो विय निच्चफला^६, नासयन्ति घरे भोगं।
रतनन्तकरित्थियो^७ ति ॥

“चत्तारि^८ मानि, सम्म पुण्णमुख, यानि वत्थूनि किच्चे
जाते अनत्थचरानि भवन्ति; तानि^९ परकुले न वासेतव्वानि – गोणं
१० धेनुं यानं भरिया। चत्तारि एतानि^{१०} पण्डितो धनानि^{११} घरा न
विप्पवासये।

B. 120

२९६. “गोणं धेनुं च यानञ्च, भरियं जातिकुले न वासये।
भञ्जन्ति^{१२} रथं अयानका^{१३}, अतिवाहेन हनन्ति पुङ्गवं।
दोहेन हनन्ति वच्छकं, भरिया जातिकुले पदुस्सती ति ॥

१५ “छ इमानि, सम्म पुण्णमुख, यानि वत्थूनि^{१४} किच्चे जाते
अनत्थचरानि भवन्ति –

२९७. “अगुणं धनु जातिकुले च भरिया,
पारं^{१५} नावा अक्खभग्गञ्च यानं।
दूरे मित्तो पापसहायको च,
२० किच्चे जाते अनत्थचरानि भवन्ति ॥

“अट्ठहि खलु, सम्म पुण्णमुख, ठानेहि इत्थी^{१६} सामिकं अव-
जानाति। दलिद्वता, आतुरता, जिण्णता^{१७}, सुरासोण्डता^{१८}, मुद्धता,

१-१. इस्समिङ्गमिवावट्ठा – सी०; इस्ससिङ्गमिवावत्ता – रो०। २. दुज्जिह – रो०। ३. यथा – स्या०, रो०। * – *. यथा सिखी नदी वाहो, अनिलो कामपारवा। नेरुव अविसेसा च, विसरुक्खोव निच्चफली नासयन्ति घरे भोगं. रतनानन्तकरित्थियो ति – सी०, स्या०। ४. समाकता – रो०। ५. पञ्चधा – रो०। ६. रतनानन्तकरित्थियो – रो०। ७. चत्तारी – स्या०। ८. सी०, स्या० पोत्थकेसु नत्थि। ९. धनानि – स्या०। १०. यानि – सी०, स्या०, रो०। ११. भुञ्जन्ति – स्या०; भजन्ति – रो०। १२. अजानका – रो०। १३. सी०, रो० पोत्थकेसु न दिस्सति। १४. चारं – रो०। १५. इत्थि – रो०। १६. जिण्णकता – स्या०, रो०। १७. सुरा-सोण्डकता – रो०।

पमत्तता, सब्बकिच्चेसु अनुवत्तनता, सब्बधनअनुप्पदानेन^१—इमेहि खलु,
सम्म पुण्णमुख, अट्ठहि ठानेहि इत्थी सामिकं अवजानाति। भवति
च पनुत्तरेत्थ वाक्यं—

२९८. ‘दलिदं आतुरं चा पि, जिण्णकं सुरसोण्डकं।

पमत्तं मुद्धपत्तञ्च, सब्बकिच्चेसु^२ हापनं।

5

सब्बकामप्पदानेन^३, अवजानाति^४ सामिकं^५ ति ॥

“नवहि खलु, सम्म पुण्णमुख, ठानेहि इत्थी पदोसमाहरति।
आरामगमनसीला च होति, उय्यानगमनसीला च होति, नदीत्थि-
गमनसीला च होति, आतिकुलगमनसीला च होति, परकुलगमनसीला
च होति, आदासदुस्समण्डनानुयोगमनुयुत्तसीला च होति, मज्जपायिनी 10
च होति, निल्लोकनसीला च होति, पद्दारट्ठायिनी^६ च होति—इमेहि
खलु, सम्म पुण्णमुख, नवहि ठानेहि इत्थी पदोसमाहरती ति। भवति
च पनुत्तरेत्थ वाक्यं—

२९९. ‘आरामसीला^७ च^८ उय्यानं, नदी^९ आति परकुलं।

आदासदुस्समण्डनमनुयुत्ता^{१०}, या चित्थी मज्जपायिनी 15

३००. ‘या च निल्लोकनसीला, या च पद्दारट्ठायिनी।

B. 121

नवहेतेहि ठानेहि, पदोसमाहरन्ति^{११} इत्थियो^{१२} ति ॥

“चत्तालीसाय^{१३}” खलु, सम्म पुण्णमुख, ठानेहि इत्थी पुरिसं
अच्चाचरति^{१४}। विजम्भति, विनमति, विलसति^{१५}, विलज्जति, नखेन
नखं घट्टेति, पादेन पादं अक्कमति, कट्ठेन पथाविं विलिखति^{१६}, दारकं 20
उल्लङ्घति^{१७} उल्लङ्घापेति^{१८}, कीळति कीळापेति, चुम्बति चुम्बापेति,
भुज्जति भुज्जापेति, ददाति, याचति^{१९}, कतमनुकरोति, उच्चं,
भासति, नीचं भासति, अविच्चं^{२०} भासति, विविच्चं भासति, नच्चेन
गीतेन वादितेन रोदनेन^{२१} विलसितेन^{२२} विभूसितेन जग्घति, पेक्खति,

१. सब्बधनमनुप्पादानेन—स्या०; सब्बधम्मं अनुप्पादानेन—रो०। २. दत्तं किच्चेसु—
स्या०; रत्तं किच्चेसु—रो०। ३. सब्बकामप्पदानेन—स्या०; सब्बकामपदानेन—रो०।
४. अवजानन्ति—सी०, रो०। ५. सद्दारट्ठायिनी—म०। ६. आराम गमनसीला—स्या०। ७. सी०,
रो० पोत्थकेसु नत्थि। ८. नदिं—स्या०। ९. दुस्समण्डनमनुयुत्ता—स्या०, रो०। १०. माहरत—
रो०। ११. चत्तालीसाहि—रो०। १२. अच्चावदति—सी०, स्या०, रो०। १३. विलासति—स्या०।
१४. लिखति—सी०, रो०; विलेखति—स्या०। १५. उल्लङ्घेति—सी०, रो०। १६. ओलङ्घे-
ति—सी०, रो०। १७. आयाचति—रो०। १८. आपिच्चं—स्या०। १९. रोदितेन—सी०,
स्या०, रो०। २०. विलासितेन—स्या०।

कटिं^१ चालेति^२, गुह्यभण्डकं सञ्चालेति, ऊरुं विवरति, ऊरुं पिदहति,
 थनं दस्सेति, कच्छं दस्सेति, नाभिं दस्सेति, अक्खिं निखनति,
 भमुकं उक्खिपति, ओट्टुं^३ उपलिखति, जिह्वं निल्लालेति^४, दुस्सं
 मुञ्चति, दुस्सं पटिवन्धति, सिरसं मुञ्चति, सिरसं बन्धति - इमेहि
 ५ खलु, सम्म पुण्णमुख, चत्तालीसाय ठानेहि इत्थी पुरिसं अच्चाचरति ।
 पञ्चवीसाय खलु, सम्म पुण्णमुख, ठानेहि इत्थी पदुट्ठा वेदितव्वा
 भवति । सामिकस्स पवासं वण्णेति, पवुट्ठं^५ न सरति, आगतं नाभि-
 नन्दति, अवण्णं तस्स भणति, वण्णं तस्स न भणति, अनत्थं तस्स
 चरति, अत्थं तस्स न चरति, अकिच्चं तस्स करोति, किच्चं तस्स
 १० न करोति, परिदहित्वा सयति, परम्मुखी निपज्जति, परिवत्तकजाता
 खो पन होति कुड्कुमियजाता, दीघं अस्ससति^६, दुक्खं वेदयति^७,
 उच्चारपस्सावं अभिण्हं गच्छति, विलोभमाचरति, परपुरिससदं
 सुत्वा कण्णसोतं विवरमोदहति^८, निहतभोगा^९ खो पन होति, पटि-
 विस्सकेहि सन्थवं करोति, निक्खन्तपादा खो पन होति, विसिखानु-
 १५ चारिनी अतिचारिनी खो पन होति, निच्चं^{१०} सामिके अगारवा
 पदुट्ठमनसङ्कप्पा, अभिण्हं द्वारे तिट्ठति, कच्छानि अङ्गानि थनानि
 दस्सेति, दिसोदिसं गन्त्वा पेक्खति - इमेहि खलु, सम्म पुण्णमुख,
 पञ्चवीसाय^{११} ठानेहि इत्थी पदुट्ठा वेदितव्वा भवति । भवति च
 पनुत्तरेत्थ वाक्यं -

B. 122 20 ३०१. 'पवासं'^{१२} तस्स वण्णेति, गतं तस्स न सोचति^{१३} ।
 दिस्वान^{१४} पतिमागतं नाभिनन्दति ।
 भत्तारवण्णं^{१५} न कदाचि भासति,
 एते पदुट्ठाय भवन्ति लक्खणा ॥

३०२. 'अनत्थं तस्स चरति असञ्जता,
 २५ अत्थञ्च हापेति अकिच्चकारिनी ।

१-२. पटिचालेति - रो० । २-२. ओट्टुं पलिखति जिह्वं पलिखति-सी०, रो०; ओट्टुं
 पलिक्खति० - स्या० । ३. पवुत्थं - स्या०, रो० । ४. अस्सासति - स्या० । ५. विदियति - रो० ।
 ६. विदहति - स्या०; विवरति तमोदहति - रो० । ७. निहतभोगा - स्या० । ८. सी०, स्या०, रो०
 पोत्थकेमु नत्थि । ९. पञ्चवीसाहि - रो० । १०-१०. पवाममस्स वण्णेति, गतं नानुसोचाति -
 सी०, रो० । ११. दिस्वा - सी०, रो० । १२. भत्तरं वण्णं - स्या० ।

परिदहित्वा सयति परम्मुखी,
एते पदुट्टाय भवन्ति लक्खणा ॥

३०३. 'परिवत्तजाता' च भवति कुडकुमी,
दीघञ्च अस्ससति दुक्खवेदिनी^१ ।
उच्चारपस्सावमभिण्ह^२ गच्छति,
एते पदुट्टाय भवन्ति लक्खणा ॥

5

३०४. 'विलोममाचरति अकिच्चकारिनी,
सद्दं निसामेति परस्स भासतो ।
निहतभोगा^३ च करोति सन्थवं,
एते पदुट्टाय भवन्ति लक्खणा ॥

10

३०५. 'किच्छेन लद्धं कसिराभतं^४ धनं,
वित्तं विनासेति दुक्खेन सम्भतं ।
पटिविस्सकेहि च करोति सन्थवं,
एते पदुट्टाय भवन्ति लक्खणा ॥

३०६. 'निक्खन्तपादा विसिखानुचारिनी,
निच्चञ्च^५ सामिम्हि पदुट्टमानसा ।
अतिचारिनी होति अपेतगारवा^६,
एते पदुट्टाय भवन्ति लक्खणा ॥

15

३०७. 'अभिक्खणं तिट्ठति द्वारमूले,
थनानि कच्छानि च दस्सयन्ती ।
दिसोदिसं पेक्खति भन्तचित्ता,
एते पदुट्टाय भवन्ति लक्खणा ॥

B. 123

20

३०८. 'सब्बा नदी वड्ढगती, सव्वे कट्टमया वना ।
सव्वित्थियो करे पापं, लभमाने^७ निवातके ॥

३०९. 'सचे लभेथ खणं वा रहो वा,
निवातकं वा पि लभेथ तादिमं ।

25

१. परावत्तकजाता - सी०; परिवत्तकजाता - रो० । २. दुक्खवेदिति - रो० । ३. उच्चारपस्सावमभिण्ह - स्या०, रो० । ४. निहतभोगा - स्या० । ५. कमिरेनाभं - सी० । ६. निच्चंस - रो० । ७. तथेवगारवा - सी०, रो० । ८. लब्धमाने - स्या० ।

सब्बा व' इत्थी कयिहं^१ नु^२ पापं,
अञ्जं अलत्थ^३ पीठसप्पिना पि सद्धिं ॥

३१०. 'नरानमारामकरासु नारिसु,
अनेकचित्तासु अनिग्गहासु च ।
सब्बत्थ^४ नापीतिकरा पि चे सिया^५,
न विस्ससे तित्थसमा हि नारियो ति ॥

३११. 'यं वे' दिस्वा कण्डरीकिन्नरानं,
सब्बित्थियो न रमन्ति अगारे ।
तं तादिसं मच्चं चजित्वा भरिया,
अञ्जं दिस्वा पुरिसं^६ पीठसप्पिं ॥

३१२. 'वकस्स च वावरिकस्स^७ रञ्जो,
अच्चन्तकामानुगतस्स भरिया ।
अवाचरी^८ पट्टवसानुगस्स^९,
कं वा^{१०} पि^{११} इत्थी नातिचरे तदञ्जं ॥

B. 124 15

३१३. 'पिङ्गियानी सब्बलोकिस्सरस्स,
रञ्जो पिया ब्रह्मदत्तस्स भरिया ।
अवाचरी पट्टवसानुगस्स,
तं वा पि सा नाज्झगा कामकामिनी ॥

20

३१४. 'लुद्धानं^{१२} लहुचित्तानं, अकतञ्जून दुब्भिनं ।
नादेवसत्तो पुरिसो, थीनं सद्धातुमरहति ॥

३१५. 'न ता पजानन्ति कतं न किच्चं,
न मातरं पितरं भातरं वा ।
अनरिया समतिक्कन्तधम्मा,
सस्सेव चित्तस्स वसं वजन्ति ॥

१. च - रो० । २-२. करेय्युनो - सी०; करेय्युं नो - रो० । ३. अलद्धा - स्या०, रो० ।
४-४. सब्बत्थता पीतिकरापि चे सियुं - स्या०; सब्बतना पीतिकरापि वे सिया - रो० । ५. च -
स्या० । ६. किण्णरकिण्णरीनं - स्या० । ७. परपुरिसं - स्या० । ८. पावारिकस्स - सी०, रो०;
बावरियस्स - स्या० । ९. अनाचरी - स्या० । १०. वट्टवसानुगस्स - सी०, रो० । ११-११.
कं वा - स्या०, रो० । १२. लुद्धानं - सी०, स्या०, रो० ।

३१६. 'चिरानुवुट्टम्पि' पियं मनापं,
अनुकम्पकं पाणसमम्पि भत्तुं^१ ।
आवासु किच्चेसु च नं जहन्ति,
तस्माहमित्थीनं न विस्ससामि ॥
३१७. 'थीनञ्जिह' चित्तं यथा वानरस्स,
कन्नप्पकन्नं यथा रुक्खच्छाया ।
चलाचलं हृदयमित्थियानं,
चक्कस्स नेमि विय परिवत्तति ॥
३१८. 'यदा ता पस्सन्ति समेक्खमाना,
आदेय्यरूपं पुरिसस्स वित्तं ।
सण्हाहि वाचाहि नयन्ति मेनं',
कम्बोजका जलजेनेव अस्सं ॥
३१९. 'यदा न पस्सन्ति समेक्खमाना,
आदेय्यरूपं पुरिसस्स वित्तं ।
समन्ततो नं' परिवज्जयन्ति,
तिण्णो नदीपारगतो व कुल्लं ॥
३२०. 'सिलेसूपमा' सिखिरिव' सव्वभक्खा',
तिक्खमाया' नदीरिव सीघसोता ।
सेवन्ति हेता पियमप्पियञ्च,
नावा यथा ओरकुलं^{१०} परञ्च ॥
३२१. 'न ता एकस्स न द्विन्नं, आपणो व पसारितो ।
यो ता मय्हं ति मञ्जेय्य, वातं जालेन बाधये'^{११} ॥
३२२. 'यथा नदी च पन्थो च, पानागारं सभा पपा ।
एवं लोकित्थियो नाम, वेला तासं न विज्जति ॥
३२३. 'घतासनसमा एता'^{१२}, कण्हसप्पसिरूपमा ।
गावो बहितिणस्सेव, ओमसन्ति वरं वरं ॥

B. 125

20

25

१. चिरानुवुट्थम्पि - सी०, स्या०, रो० । २. सन्तं - सी०, स्या०, रो० । ३. थीनं हि-
स्या०, रो० । ४. मेतं - रो० । ५. तं - स्या० । ६. सिलेसूपमा - स्या० । ७. सिखीरिव - स्या० ।
८. सव्वभक्खा - रो० । ९. तिक्खामया - रो० । १०. ओरकुलं - सी०, स्या० । ११. बन्धये-
स्या० । १२. हेता - रो० ।

३२४. 'घतासनं कुञ्जरं' कण्हसप्पं,
मुद्धाभिसित्तं पमदा^३ च सव्वा ।
एते नरो^३ निच्चयतो^४ भजेथ,
तेसं हवे दुव्विदु सव्वभावो^५ ॥

६ ३२५. 'नच्चन्तवण्णा^६ न बहूनां^७ कन्ता,
न दक्खिणा पमदा सेवितव्वा ।
न परस्स भरिया न धनस्स हेतु,
एतित्थियो पञ्च न सेवितव्वा' ॥

अथ खलु, भो, आनन्दो गिज्झराजा कुणालस्स सकुणस्स
१० आदिमज्झकथापरियोसानं^८ विदित्वा तायं वेलायं इमा गाथायो
अभासि -

३२६. "पुण्णम्पि चेमं पथविं धनेन,
दज्जित्थिया पुरिसो सम्मताय ।
लद्धा खणं अतिमज्जेय्य तम्पि,
१५ तासं वसं असतीनं न गच्छे ॥

B. 126

३२७. "उट्ठाहकं चे^९ पि^{१०} अलीनवृत्तिं,
कोमारभत्तारं पियं मनापं ।
आवासु किच्चेसु च नं जहन्ति,
तस्माहमित्थीनं^{११} न विस्ससामि ॥

२० ३२८. "न विस्ससे इच्छति मं ति पोसो,
न विस्ससे रोदति मे सकासे ।
सेवन्ति हेता पियमप्पियञ्च,
नावा यथा ओरकूलं^{१२} परञ्च ॥

२५ ३२९. "न विस्ससे साखपुराणसन्थतं,
न विस्ससे मित्तपुराणचोरं ।

१. कुञ्जर - स्या० । २. पमदा - स्या० । ३. एतेन सो - रो० । ४. निच्चयतो - सी०,
रो० । ५. सव्वभावो - स्या० । ६. ना० - स्या०, रो० । ७. बहूनां - स्या०, रो० । ८. आदिमज्झ-
गाथापरियोसानं - स्या० । ९-१०. चेव - स्या० । १०-१०. तस्मा हि इत्थीनं - सी०, रो० ।
११. ओरकूलं - स्या० ।

न विस्ससे राजानं^१ सखा^२ ममं ति,
न विस्ससे इत्थि दसन्न मातरं ॥

३३०. “न विस्ससे रामकरासु नारिसु,
अच्चन्तसीलासु असञ्जतासु ।
अच्चन्तपेमानुगतस्स भरिया,
न विस्ससे तित्थसमा हि नारियो ॥

5

३३१. “हनेय्युं^३ छिन्देय्युं^४ छेदापेय्युम्पि^५,
कण्ठे^६ पि छेत्वा रुधिरं पिवेय्युं ।
मा दीनकामासु असञ्जतासु,
भावं करे गङ्गातिथूपमासु ॥

10

३३२. “मुसा तासं यथा सच्चं, सच्चं तासं यथा^७ मुसा ।
गावो बहितिणस्सेव, ओमसन्ति वरं वरं ॥

३३३. “गतेनेता^८ पलोभेन्ति, पेक्खितेन म्हितेन^९ च ।
अथो पि दुन्निवत्थेन, मञ्जुना भणितेन च ॥

३३४. “चोरियो कठिना^{१०} हेता, वाळा च लपसक्खरा ।
न तात किञ्चि न जानन्ति, यं मनुस्सेसु वञ्चनं ॥

15

३३५. “असा लोकित्थियो नाम, वेला तासं न विज्जति ।
सारत्ता च पगव्भा च, सिखी सब्बघसो यथा ॥

B 127

३३६. “नत्थित्थीनं पियो नाम, अप्पियो पि न विज्जति ।
सेवन्ति हेता पियमप्पियञ्च,
नावा यथा ओरकूलं परञ्च ॥

20

३३७. “नत्थित्थीनं पियो नाम, अप्पियो पि न विज्जति ।
धनत्ता^{११} पटिवल्लन्ति^{१२}, लता व दुमनिस्सिता ॥

३३८. “हत्थिवन्धं अस्सवन्धं, गोपुरिसञ्च मण्डलं^{१३} ।
छवडाहकं^{१४} पुप्फछड्डुकं, सधनमनुपतन्ति नारियो ॥

25

१-१. राजा सखा - सी०, रो०; राजमखा - स्या० । २-२. हनेय्यु छिन्देय्युम्पि छेदेय्युं - सी०, रो०; हनेय्यु पि छिन्देय्युं पि० - स्या० । ३. कण्ठं पि - सी०, स्या०, रो० । ४. तथा - रो० । ५. गतेनेता - स्या० । ६. हसितेन - स्या०; मिहितेन - रो० । ७. कथिना - म० । ८. धनत्था - स्या० । ९. पटिवेल्लन्ति - स्या०, रो० । १०. चण्डालं - सी०, स्या०, रो० । ११. छवडाहकं - स्या० ।

३३९. “कुलपुत्तम्पि जहन्ति अकिञ्चनं, छवकसमसदिसम्पि^१ ।
अनुगच्छन्ति^२ अनुपतन्ति, धनहेतु हि^३ नारियो” ति ॥

अथ खलु, भो, नारदो देवब्राह्मणो आनन्दस्स गिज्झराजस्स
आदिमज्झकथापरियोसानं^४ विदित्वा तायं वेलायं इमा गाथायो
५ अभासि —

३४०. “चत्तारोमे न पूरेन्ति, ते मे सुणाथ भासतो ।
समुद्दो ब्राह्मणो राजा, इत्थी चा पि दिजम्पति ॥

३४१. “सरिता सागरं यन्ति, या काचि पथविस्सिता^५ ।
ता समुद्दं न पूरेन्ति, ऊनत्ता^६ हि न पूरति ॥

10 ३४२. “ब्राह्मणो च अधीयानं^७, वेदमक्खानपञ्चमं ।
भिय्यो पि सुतमिच्छेय्य, ऊनत्ता हि न पूरति ॥

३४३. “राजा च पथविं सव्वं, ससमुद्दं सपव्वतं ।
अज्झावसं^८ विजिनित्वा, अनन्तरतनोचितं ।
पारं समुद्दं पत्थेति, ऊनत्ता हि न पूरति ॥

15 ३४४. “एकमेकाय इत्थिया, अट्ठट्ठ पतिनो सियां^९ ।
सूरा च बलवन्तो^{१०} च, सव्वकामरसाहरा ।
करेय्य नवमे छन्दं, ऊनत्ता हि न पूरति ॥

B. 128

३४५. “सव्वित्थियो सिखिरिव^{११} सव्वभक्खा,
सव्वित्थियो नदीरिव सव्ववाही^{१२} ।
20 सव्वित्थियो कण्टकानं व^{१३} साखा^{१४},
सव्वित्थियो धनहेतु वजन्ति ॥

३४६. “वातञ्च^{१५} जालेन नरो^{१६} परामसे,
ओसिञ्चये^{१७} सागरमेकपाणिना ।

१. छवकसमं० — स्या०, रो० । २. सदिसं — स्या०; सदिस मपि गच्छन्ति — रो० । ३. च — स्या०; रो० पोत्थके नत्थि । ४. आदिमज्झगाथा० — स्या० । ५. पठविस्सिता — स्या०; पथविस्सिता — रो० । ६. ओनत्ता — स्या० । ७. अधीयानं — स्या०; अधीयानं — रो० । ८. अज्झावसे — रो० । ९. सियुं — स्या० । १०. बलवन्ता — रो० । ११. सिखीरिव — स्या० । १२. सव्ववाहिनी — स्या० । १३-१४. कण्टकानं पसाखा — रो० । १४-१४. वातं जालेन परो — रो० । १५. ओसिञ्चिया — सी०, रो० ।

सकेन हृत्थेन^१ करेय्य घोसं^२,
यो सब्बभावं पमदासु^३ ओसजे^४ ॥

३४७. “चोरीनं बहुबुद्धीनं, यासु सच्चं सुदुल्लभं ।
थीनं भावो दुराजानो, मच्छस्सेवोदके गतं ॥

३४८. “अनला मुदुसम्भासा, दुप्पूरा ता नदीसमा ।
सीदन्ति नं विदित्वान, आरका परिवज्जये ॥

5

३४९. “आवट्टनी महामाया, ब्रह्मचरियविकोपना ।
सीदन्ति नं विदित्वान, आरका परिवज्जये ॥

३५०. “यं एता^५ उपसेवन्ति, छन्दसा वा धनेन वा ।
जातवेदो व सण्ठानं, खिप्पं अनुदहन्ति नं” ति ॥

10

अथ खलु, भो, कुणालो सकुणो नारदस्स देवब्राह्मणस्स
आदिमज्झकथापरियोसानं विदित्वा तायं वेलायं इमा गाथायो
अभासि -

३५१. “सल्लपे निसितखग्गपाणिना,
पण्डितो अपि पिसाचदोसिना ।
उग्गतेजमुरगम्पि आसिदे,
एको एकाय^६ पमदाय^७ नालपे ॥

15

३५२. “लोकचित्तमथना हि नारियो,
नच्चगीतभणितम्हिताबुधा^८ ।
बाधयन्ति अनुपट्ठितस्सतिं^९,
दीपे^{१०} रक्खसिगणो व^{११} वाणिजे ॥

20

३५३. “नत्थि तासं विनयो न संवरो,
मज्जमंसनिरता असञ्जता ।
ता गिलन्ति पुरिसस्स पाभतं,
सागरे व मकरं तिमिङ्गलो^{१२} ॥

B. 129

25

१-१. हृत्थेन हनेय्य० - स्या०; तालेन हनेय्य घोसनं - रो० । २-२. पमदासु ओस्सजे -
स्या०; ओस्सजेय्य - रो० । ३. चेता - स्या० । ४-४. एकपमदं हि - रो० । ५. नच्चगीतभणित-
महिताबुधा - रो० । ६. अनुपट्ठितासती - रो० । ७-७. दीपरक्खमि गणा व - सी०; दीपरक्खट्ठि-
सिगणा व - स्या० । ८. तिमिङ्गलो - सी०, रो० ।

३५४. “पञ्चकामगुणसातगोचरा,
उद्धता अनियता असञ्जता ।
ओसरन्ति पमदा पमादिनं,
लोणतोयवतियं व आपका^१ ॥

5 ३५५. “यं नरं उपलपेन्ति^२ नारियो,
छन्दसा व^३ रतिया^४ धनेन वा ।
जातवेदसदिसम्पि तादिसं,
रागदोसवधियो^५ दहन्ति नं^६ ॥

10 ३५६. “अङ्गु^७ अत्वा पुरिसं महद्धनं,
ओसरन्ति सधना^८ सहत्तना ।
रत्तचित्तमतिवेठयन्ति नं,
साल^९ मालुवलता व^{१०} कानने ॥

15 ३५७. “ता उपेन्ति विविधेन छन्दसा,
चित्रविम्बमुखियो अलङ्कृता ।
उहसन्ति^{११} पहसन्ति नारियो,
सम्बरो^{१२} व सतमायकोविदा^{१३} ॥

20 ३५८. “जातरूपमणिमुत्तभूसिता,
सक्कता पतिकुलेसु नारियो ।
रक्खिता अतिचरन्ति सामिकं,
दानवं व हृदयन्तरस्सिता^{१४} ॥

B. 130

३५९. “तेजवा पि हि नरो विचक्खणो,
सक्कतो बहुजनस्स पूजितो ।
नारिनं^{१५} वसगतो^{१६} न भासति,
राहुना उपहतो^{१७} व चन्दिमा ॥

१. आपगा - स्या० । २. उपरमन्ति - रो० । ३. वा - स्या० ; च - रो० । ४. रतिया वा - स्या० । ५-५. राजदोसवनियो दहन्ति नं - रो० । ६. अङ्गं - स्या० । ७. सधनं - स्या०, रो० । ८. सालं - स्या० । ९. रो० पोत्यके नत्थि । १०. ऊहमन्ति - मी०, रो० ; ओहसन्ति - स्या० । ११-११. संवरो व० - स्या० ; संवरो व सतिमायकोविदा - रो० । १२. हृदयन्तरनिस्सिता - स्या० । १३-१३. नारीनं वसङ्गतो - स्या० । १४. उपगते - रो० ।

३६०. “यं करेय्य कुपितो दिसो दिसं,
दुदृचित्तो वसमागतं अरिं^१ ।
तेन भिय्यो व्यसनं^२ निगच्छति,
नारिनं वसगतो अपेक्खवा ॥

३६१. “केसलूननखछिन्नतज्जिता,
पादपाणिकसदण्डताळिता ।
हीनमेवुपगता हि नारियो,
ता रमन्ति कुणपे व मक्खिका ॥

5

३६२. “ता कुलेसु विसिखन्तरेसु वा,
राजधानिनिगमेसु^३ वा पुनं^४ ।
ओड्डितं नमुचिपासवाकरं^५,
चक्खुमा परिवज्जे^६ सुखत्थिको^७ ॥

10

३६३. “ओस्सजित्व कुसलं^८ तपोगुणं,
यो अनरियचरितानि माचरि ।
देवताहि निरयं निमिस्सति,
छेदगामिमणियं व वाणिजो ॥

15

३६४. “सो इध गरहितो परत्थ च,
दुम्मती उपहतो^९ सकम्मुना ।
गच्छती^{१०} अनियतो गळागळं^{११},
दुदुगद्रभरथो व उप्पथे ॥

20

३६५. “सो उपेति निरयं पतापनं,
सत्तिसिम्बलिवनञ्च आयसं^{१२} ।
आवसित्वा^{१३} तिरच्छानयोनियं,
पेतराजविसयं न मुञ्चति ॥

३६६. “दिव्यखिड्डुरतियो^{१४} च नन्दने,
चक्कवत्तिचरितञ्च मानुसे ।

25 B. 131

१. अरि—सी०, रो० । २. व्यसनं—रो० । ३-३. राजधानीसु निगमेसु वा पन—
स्वा० । ४. नमुचिपासवागुरं—स्या० । ५. परिवज्जेय्य—स्या० । ६. सुखत्थियो—रो० । ७.
ओस्सजित्वा—स्या० । ८. उपगति—सी०, रो० । ९. गच्छति—स्या० । १०. गळागळं—स्या० ।
११. मांयसं—रो० । १२. आवसित्वान—स्या०, रो० । १३. दिव्याखिड्डुरतियो—स्या०;
दिव्यखिड्डुरतियो—रो० ।

नासयन्ति पमदा पमादिनं,
दुग्गतिञ्च पटिपादयन्ति नं ॥

३६७. “दिव्यखिडुरतियो न दुल्लभा,
चक्कवत्तिचरितञ्च मानुसे ।
सोण्णव्यम्हनिलया^१ च^२ अच्छरा,
ये चरन्ति पमदाहनत्थिका^३ ॥

३६८. “कामधातुसमतिक्कमा गति,
रूपधातुया^४ भावो^५ न दुल्लभो ।
वीतरागविसयूपपत्तिया,
ये चरन्ति पमदाहनत्थिका ॥

३६९. “सब्बदुक्खसमतिक्कमं सिवं,
अच्चन्तमचलितं असङ्गतं ।
निब्बुतेहि सुचिही न दुल्लभं,
ये चरन्ति पमदाहनत्थिका” ति ॥

३७०. “कुणालोहं तदा आसिं, उदायी फुस्सकोकिलो^६ ।
आनन्दो गिज्झराजासि, सारिपुत्तो च नारदो ।
परिसा बुद्धपरिसा, एवं धारेथ जातकं” ति ॥

५३७. महासुतसोमजातकं (५)

३७१. “कस्मा तुवं रसक एदिसानि,
करोसि कम्मानि सुदारुणानि ।
हनासि इत्थी पुरिसे च मूळ्हो,
मंसस्स हेतु अदु^७ धनस्स कारणा ॥

B. 132 ३७२. “न अत्तहेतू न धनस्स कारणा,
न पुत्तदारस्स सहायजातिनं ।
भत्ता च मे भगवा भूमिपालो,
सो खादति मंसं भदन्तेदिसं” ॥

१-१. सोवण्ण०-स्या०; सोवण्णव्यम्हनिलया व-रो०। २. पमदाह०-स्या०। ३-३. रूपधातुया भवो-सी०; रूपधातुसम्भवो-स्या०। ४. पुस्सकोकिलो-स्या०। ५. आदु-सी०, स्या०।

३७३. “सचे तुवं भत्तुरत्थे पयुत्तो,
करोसि कम्मानि सुदारुणानि ।
पातो व अन्तेपुरं पापुणित्वा,
लपेय्यासि मे राजिनो सम्मुखे तं” ॥

३७४. “तथा करिस्सामि अहं भदन्ते,
यथा^१ तुवं^२ भाससि काळहत्थि ।
पातो व अन्तेपुरं पापुणित्वा,
वक्खामि ते राजिनो सम्मुखे तं” ॥

5

३७५. “ततो रत्त्या विवसाने^३, सूरियुग्गमनं पति^४ ।
काळो^५ रसकमादाय, राजानं उपसङ्गमि ।
उपसङ्गम्म^६ राजानं, इदं वचनमब्रवि ॥

10

३७६. “सच्चं किर महाराज, रसको पेसितो तथा ।
हनति^७ इत्थिपुरिसे^८, तुवं मंसानि खादसि” ॥

३७७. “एवमेव^९ तथा काळ, रसको पेसितो मया ।
मम अत्थं करोन्तस्स, किमेतं परिभाससि” ॥

15

३७८. “आनन्दो सब्बमच्छानं, खादित्वा रसगिद्धिमा ।
परिक्खीणाय परिसाय, अत्तानं खादिया मतो ॥

३७९. “एवं पमत्तो रसगारवे रत्तो^{१०},
बालो यदी आयति^{११} नाववुज्झति^{१२} ।
विधम्म पुत्ते चजि जातके च,
परिवत्तिय^{१३} अत्तानञ्जेव^{१४} खादति ॥

20

३८०. “इदं ते सुत्तान विगेतु^{१५} छन्दो,
मा भवखयी^{१६} राज मनुस्समंसं ।
मा त्वं इमं केवलं वारिजो व,
द्विपदाधिप^{१७} सुञ्जमकासि रट्ठं” ॥

25

B. 133

१-१. यमेव त्वं-सी० । २-२. विवसाने सूरियस्सुग्गमनं पति-सी०, स्या०, रो० ।
३. कालो-रो० । ४. उपसङ्गमित्वा-सी०, स्या०, रो० । ५-५. हनति इत्थीपुरिसे-स्या० ।
हनाति इत्थीपुरिसे-रो० । ६. एवमेवं-रो० । ७. रत्तो-सी०, स्या०, रो० । ८. आयति-रो० ।
९. नाववुज्झसि-स्या० । १०-१०. परिवत्तिया अत्तानमेव-रो० । ११. विहेतु-सी०, रो० ।
१२. भक्खसी-सी०, रो०; भक्खयि-स्या० । १३. दिपदाधिप-सी०; दिपदाधिप-रो० ।

३८१. “सुजातो नाम नामेन, ओरसो^१ तस्स अत्रजो^२ ।
जम्बुपेसिमलद्धान, मतो सो तस्स सङ्ख्ये ॥
३८२. “एवमेव अहं काळ, भुत्वा^३ भक्खं रसुत्तमं ।
अलद्धा मानुसं मंसं, मञ्जे हिस्सामि^४ जीवितं” ॥
- ५ ३८३. “माणव अभिरूपोसि, कुले जातोसि सोत्थिये ।
न त्वं अरहसि तात, अभक्खं भक्खयेतवे ॥
३८४. “रसानं अञ्जतरं एतं, कस्मा^५ मं त्वं निवारये ।
सोहं तत्थ गमिस्सामि, यत्थ लच्छामि एदिसं ॥
३८५. “सोवाहं निप्पतिस्सामि, न ते वच्छामि सन्तिके ।
१० यस्स मे दस्सनेन त्वं, नाभिनन्दसि ब्राह्मण” ॥
३८६. “अद्धा अञ्जे पि दायादे, पुत्ते लच्छाम माणव ।
त्वञ्च जम्म विनस्सस्सु^६, यत्थ पत्तं न तं सुणे^७” ॥
३८७. “एवमेव तुवं राज, द्विपदिन्द^८ सुणोहि मे ।
पब्बाजेस्सन्ति^९ तं रट्ठा, सोण्डं^{१०} माणवकं यथा” ॥
- १५ ३८८. “सुजातो नाम नामेन, भावितत्तान सावको ।
अच्छरं कामयन्तो व, न सो भुञ्जि न सो पिवि ॥
३८९. “कुसग्गेनुदकमादाय,^{११} समुदे उदकं मिने ।
एवं मानुसका^{१२} कामा, दिब्बकामान सन्तिके ॥
३९०. “एवमेव अहं काळ, भुत्वा भक्खं रसुत्तमं ।
२० अलद्धा मानुसं मंसं, मञ्जे हिस्सामि जीवितं” ॥
३९१. “यथा पि ते धतरट्ठा, हंसा वेहायसङ्गमा^{१३} ।
अभुत्तपरिभोगेन^{१४}, सब्बे अब्भत्थतं गता ॥
३९२. “एवमेव तुवं राज, द्विपदिन्द सुणोहि मे ।
अभक्खं राज भक्खेसि, तस्मा पब्बाजयन्ति^{१५} तं” ॥

B. 134

१-१. तस्स ओरसअत्रजो-सी०; तस्स अत्रजओरसो-रो० । २. भुत्ता-रो० ।
३. हेस्समि-सी०, स्या०; हस्सामि-रो० । ४. यस्मा-सी०, रो० । ५. विनस्समु-रो० । ६.
सुणोम-रो० । ७. दिपदिन्द-स्या०, रो० । ८. पब्बाजिस्सन्ति-स्या० । ९. सोण्ड-रो० ।
१०. कुसग्गे उदकमादाय-सी०, रो० । ११. मानुसिका-स्या० । १२. वेहासयङ्गमा-रो० ।
१३. अवुत्तिपरिभोगेन-सी०, रो०; अयुत्तपरिभोगेन-स्या० । १४. पब्बाजिस्सन्ति-स्या० ।

३९३. “तिट्ठाही ति मया वुत्तो, सो त्वं गच्छसि पम्मुखो^१ ।
अट्ठितो^२ त्वं^३ ठितोम्ही ति, लपसि ब्रह्मचारिणि^४ ।
इदं ते समणा युत्तं, असिञ्च मे मञ्जसि कङ्कपत्तं^५” ॥
३९४. “ठितोहमस्मी सधम्मेषु^६ राज,
न नामगोत्तं परिवत्तयामि ।
चोरञ्च लोके अठितं वदन्ति,
आपायिकं^७ नेरयिकं इतो चुतं ॥
३९५. “सचे^८ त्वं सहसि^९ राज, सुतं गण्हाहि खत्तिर्य^{१०} ।
तेन यञ्जं यजित्वानं, एवं सगं गमिस्ससि^{११}” ॥
३९६. “किस्मिं नु रट्ठे तव जातिभूमि^{१२},
अथ केन अत्थेन इधानुपत्तो ।
अक्खाहि मे ब्राह्मण एतमत्थं,
किमिच्छसी देमि तयज्ज पत्थितं^{१३}” ॥
३९७. “गाथा चतस्सो धरणीमहिस्सर^{१४},
सुगम्भीरत्था^{१५} वरसागरूपमा^{१६} ।
तवेव अत्थाय इधागतोस्मि,
सुणोहि गाथा परमत्थसंहिता^{१७}” ॥
३९८. “न वे रुदन्ति मतिमन्तो सपञ्चा,
बहुस्सुता ये बहुद्वानचिन्तिनो ।
दीपं हि एतं परमं नरानं,
यं पण्डिता सोकनुदा भवन्ति ॥
३९९. “अत्तानं^{१८} जाती उदाहु^{१९} पुत्तदारं,
धञ्जं धनं रजतं जातरूपं ।
किमेव^{२०} त्वं सुतसोमानुत्तप्पे,
कोरव्यसेट्ठ वचनं सुणोम तेतं^{२१}” ॥

5

10

15

20

B. 135

25

१. यम्मुखो—रो० । २-२. अठितो—रो० । ३. ब्रह्मचारि—रो० । ४. कङ्कपत्तं—
स्या० । ५. सधम्मेषु—रो० । ६. अपायिकं—रो० । ७-७. सचे पि सहसि—सी०, रो० । ८.
खत्तिर्य—स्या० । ९. जातभूमि—सी० । १०. धरणीमहेस्सर—रो० । ११-११. सुगम्भीरत्थवरा
सागरूपमा—स्या० । १२. अत्तान—स्या० । १३. उद—सी०, रो० । १४. किमोनु—सी०,
रो० । १५. स्या०, रो० पोत्यकेसु नत्थि ।

४००. “नेवाह^१ मत्तानमनुत्थुनामि,
न पुत्तदारं न धनं न रट्ठं ।
सतञ्च धम्मो चरितो पुराणो,
तं सङ्गरं^२ ब्राह्मणस्सानुत्पे ॥

४०१. “कतो मया सङ्गरो ब्राह्मणेन,
रट्ठे सके इस्सरिये ठितेन ।
तं सङ्गरं ब्राह्मणसप्पदाय^३,
सच्चानुरक्खी पुनरावजिस्स” ॥

४०२. “नेवाहमेतं अभिसद्दहामि,
सुखी नरो मच्चुमुखा पमुत्तो ।
अमित्तहत्थं पुनरावजेय्य,
कोरब्बसेट्ठ न हि मं उपेसि^४” ॥

४०३. “मुत्तो तुवं पोरिसादस्स हत्था,
गन्त्वा सकं मन्दिरं कामकामी ।
मधुरं पियं जीवितं लद्ध राज,
कुतो तुवं एहिसि मे सकासं” ॥

४०४. “मतं वरेय्य परिसुद्धसील्लो,
न^५ जीवितं गरहितो पापधम्मो ।
न हि तं नरं तायति^६ दुग्गतीहि^७,
यस्सा पि हेतु अलिकं भणेय्य ॥

४०५. “सचे पि वातो गिरिमावहेय्य,
चन्दो च सुरियो च छमा पतेय्युं ।
सब्बा च^८ नज्जो पटिसोतं वजेय्युं,
न^९ त्वेवहं^{१०} राज मुसा भणेय्यं ॥

B. 136 25 ४०६. “नभं फलेय्य उदधी पि सुस्से^{११},
संवट्ठये^{१२} भूतधरा वसुन्धरा ।

१. नचाह—स्या०; नवाह—रो०। २. मङ्गरं—म०। ३. ब्राह्मणसम्पदाय—स्या०;
ब्राह्मणस्सम्पदाय—रो०। ४. उपेहि—रो०। ५-५. न हि जीवितं—सी०। ६. तायते—सी०,
स्या०, रो०। ७. दुग्गतीभि—स्या०। ८. व—रो०। ९-९. न त्वेवाहं—स्या०। १०. विसुस्से—
स्या०। ११. संवत्तेय्य—स्या०।

सिलुच्चयो मेरु समूलमुप्पते^१,
न त्वेवहं राज मुसा भण्येय्य^२” ॥

४०७. “असिञ्च सत्तिञ्च परामसामि,
सपथम्पि ते सम्म अहं करोमि ।
तया पमुत्तो अनणो भवित्वा,
सच्चानुरक्खी पुनरावजिस्स” ॥

5

४०८. “यो ते कतो सङ्गरो ब्राह्मणेन,
रट्ठे सके इस्सरिये ठितेन ।
तं सङ्गरं ब्राह्मणसप्पदाय,
सच्चानुरक्खी पुनरावजस्सु” ॥

10

४०९. “यो मे कतो सङ्गरो ब्राह्मणेन,
रट्ठे सके इस्सरिये ठितेन ।
तं सङ्गरं ब्राह्मणसप्पदाय,
सच्चानुरक्खी पुनरावजिस्स” ॥

४१०. “मुत्तो च सो पोरिसादस्स हत्था,
गन्त्वान तं ब्राह्मणं एतदवोच ।
सुणोम^३ गाथायो सतारहायो,
या मे सुता अस्सु हिताय ब्रह्मे” ॥

15

४११. “सकिदेव सुतसोम, सग्भि होति^४ समागमो ।
सा नं सङ्गति पालेति, नासग्भि बहुसङ्गमो ॥

20

४१२. “सग्भिरेव समासेथ, सग्भि कुब्बेथ सन्थवं ।
सतं सद्धम्ममञ्जाय, सेय्यो होति न पापियो ॥

४१३. “जीरन्ति वे राजरथा सुचित्ता,
अथो सरीरम्पि जरं उपेति ।
सतञ्च धम्मो न जरं उपेति,
सन्तो हवे सग्भि पवेदयन्ति ॥

25

१. ०मुप्पत्तेय्य - स्या० । २. अयं गाथा सी०, रो० पोत्थकेसु न दिस्सति । ३. सुणो-
मि० - सी०, स्या० । ४. होतु - रो० ।

B. 137

४१४. “नभं^१ च दूरे पथवी^२ च दूरे,
पारं समुद्रस्स तदाहु दूरे ।
ततो हवे दूरतरं वदन्ति,
सतञ्च धम्मो^३ असतञ्च राज ॥

५ ४१५. “सहस्सिया^४ इमा गाथा, न हिमा^५ गाथा सतारहा ।
चत्तारि त्वं सहस्सानि, खिप्पं गण्हाहि ब्राह्मण” ॥

४१६. “आसीतिया^६ नावुतिया^७ च गाथा,
सतारहा चा पि भवेय्य^८ गाथा ।
पच्चत्तमेव सुतसोम^९ जानहि,
१० सहस्सिया^{१०} नाम का अत्थि^{११} गाथा” ॥

४१७. “इच्छामि वोहं सुतवुद्धि^{१२} मत्तनो,
सन्तो^{१३} ति मं सप्पुरिसा^{१४} भजेय्युं ।
अहं सवन्तीहि महोदधी व,
न हि तात तप्पामि सुभासितेन ॥

१५ ४१८. “अग्नि यथा तिणकट्ठं दहन्तो,
न तप्पती^{१५} सागरो व^{१६} नदीहि ।
एवम्पि ते पण्डिता राजसेट्ठ,
सुत्वा न तप्पन्ति सुभासितेन ॥

४१९. “सकस्स दासस्स यदा सुणोमि,
२० गाथं^{१७} अहं अत्थवत्ति^{१८} जनिन्द ।
तमेव सक्कच्च निसामयामि,
न हि तात धम्मेषु ममत्थि तित्ति” ॥

B. 138

४२०. “इदं ते रट्ठ सधनं सयोगं,
सकायुरं सब्बकामूपपन्नं ।

१. नभा—रो० । २. पथवी—स्या०, रो० । ३. धम्मं—सी०, रो० । ४. सहस्सियो—सी०, रो०; साहस्सिया—स्या० । ५-५. इमा—सी०, रो०; नयिम—स्या० । ६-६. असीतिया नवु-
तिया—रो० । ७. भवेय्यु—सी०, स्या०, रो० । ८-८. सुतसोमजानाहि—स्या०; सुतसोम जानाहि—
रो० । ९-९. सहस्सियो नाम इधत्थि—सी०; सहस्सियो नामकुथन्थि—रो० । १०. सुतवुद्धि—
स्या० । ११-११. सन्तो च मं सप्पुरिसा—सी०, रो०; सन्तो ममं—स्या० । १२. तप्पति—
स्या० । १३. वा—सी०, रो० । १४-१४. गाथा अहं अत्थवती—सी०, रो० ।

किं कामहेतु परिभाससिमं,
गच्छामहं पोरिसादस्स जत्ते” ॥

४२१. “अत्तानुरक्खाय भवन्ति हेते,
हत्थारोहा रथिका पत्तिका च ।
अस्सारुहा ये च धनुग्गहासे,
सेनं पयुञ्जाम ह्नाम सत्तु” ॥

5

४२२. “सुदुक्करं पोरिसादो अकासि,
जीवं गहेत्वान अवस्सजी मं ।
तं तादिसं पुब्बकिच्चं सरन्तो,
दुब्बे अहं तस्स कथं जनिन्द” ॥

10

४२३. “वन्दित्वा सो, पितरं मातरञ्च,
अनुसासेत्वा नेगमञ्च बलञ्च ।
सच्चवादी सच्चानुरक्खमानो,
अगमासि सो यत्थ पोरिसादो” ॥

४२४. “कतो मया सङ्गरो ब्राह्मणेन,
रट्ठे सके इस्सरिये ठितेन ।
तं सङ्गरं ब्राह्मणसप्पदाय,
सच्चानुरक्खी पुनरागतोस्मि ।
यजस्सु यञ्जं खाद मं पोरिसाद” ॥

15

४२५. “न हायते खादितुं मय्हं पच्छा,
चित्ता अयं ताव सधूमिकाव” ।
निद्धूमके पचितं साधुपक्कं,
सुणोम गाथायो सतारहायो” ॥

20

४२६. “अधम्मिको त्वं पोरिसादकासि,
रट्ठा च भट्ठो उदरस्स हेतु ।

B. 139

25

१. परिभाससे मं—सी०, स्या०, रो० । २. जत्ते—स्या०; कन्ते—सी०, रो० । ३. अस्सा-
रोहा—स्या०, रो० । ४. व—रो० । ५-५. येन सो—रो० । ६. खादितं—म० । ७. सधूमिका च—
स्या० । ८. सुणोमि—सी०; सुणाम—रो० । ९. पुरिसादकासि—स्या० । १०. तो—रो० ।

धम्मञ्चिमा अभिवदन्ति गाथा,
धम्मो च^१ अधम्मो च कुहिं समेति ॥

४२७. “अधम्मिकस्स लुद्धस्स, निच्चं लोहितपाणिनो ।
नत्थि सच्चं कुतो धम्मो^२, किं सुतेन करिस्ससि” ॥

5 ४२८. “यो मंसहेतु भिगवं चरेय्य,
यो वा^३ हने पुरिसमत्तहेतु ।
उभो पि ते पेच्च समा भवन्ति,
कस्मा नो अधम्मिकं ब्रूहि मं त्वं” ॥

10 ४२९. “पञ्च पञ्चनखा भक्खा, खत्तियेन पजानता ।
अभक्खं राज भक्खेसि, तस्मा अधम्मिको तुवं” ॥

४३०. “मुत्तो तुवं पोरिसादस्स हत्था,
गन्त्वा सकं मन्दिरं कामकामी ।
अमित्तहत्थं पुनरागतोसि,
न^४ खत्तधम्मे^५ कुसलोसि राज” ॥

15 ४३१. “ये खत्तधम्मे कुसला भवन्ति,
पायेन ते नेरयिका भवन्ति ।
तस्मा अहं खत्तधम्मं पहाय,
सच्चानुरक्खी पुनरागतोस्मि ।
यजस्सु यञ्जं खाद मं पोरिसाद” ॥

20 ४३२. “पासादवासा पथवीगवस्सा^६,
कामित्थियो कासिकचन्दनञ्च ।
सब्बं तहिं लभसि^७ सामिताय,
सच्चेन किं पस्ससि^८ आनिसंस” ॥

B. 140 ४३३. “ये केचि मे अत्थि रसा पथव्या^९,
22 सच्चं तेसं साधुतरं रसानं ।

१. स्या०, रो० पोत्यकेसु नत्थि २. धम्मं—रो०। ३. चा—रो०। ४-४. न खत्यधम्मे—
स्या०; नक्खत्तधम्मे—रो०। ५. पठवीगवस्सा—स्या०; पठवीगवस्सं—रो०। ६. लब्धमिति—रो०।
७. पस्सति—स्या०। ८. पठव्या—स्या०; पथव्या—रो०।

सच्चे ठिता समणब्राह्मणा च,
तरन्ति जातिमरणस्स पारं” ॥

४३४. “मुत्तो तुवं पोरिसादस्स हत्था,
गन्त्वा सकं मन्दिरं कामकामी ।
अमित्तहत्थं पुनरागतोसि,
न हि नून ते मरणभयं जनिन्द ।
अलीनचित्तो असि सच्चवादी” ॥

5

४३५. “कता मे कल्याणा अनेकरूपा,
यञ्जा यिट्ठा ये विपुला पसत्था ।
विसोधितो परलोकस्स मग्गो,
धम्मे ठितो को मरणस्स भाये ॥

10

४३६. “कता मे कल्याणा अनेकरूपा,
यञ्जा यिट्ठा ये विपुला पसत्था ।
अनानुत्तप्यं परलोकं गमिस्सं,
यजस्सु यञ्जं अदं मं पोरिसाद ॥

15

४३७. “पिता च माता च उपट्ठिता मे,
धम्मेन मे इस्सरियं पसत्थं ।
विसोधितो परलोकस्स मग्गो,
धम्मे ठितो को मरणस्स भाये ॥

४३८. “पिता च माता च उपट्ठिता मे,
धम्मेन मे इस्सरियं पसत्थं ।
अनानुत्तप्यं परलोकं गमिस्सं,
यजस्सु यञ्जं अदं मं पोरिसाद ॥

20

४३९. “आतीसु मित्तेसु कता मे कारा,
धम्मेन मे इस्सरियं पसत्थं ।
विसोधितो परलोकस्स मग्गो,
धम्मे ठितो को मरणस्स भाये ॥

25

१. ह-रो० । २. चसि-सी०, स्या०, रो० । ३. खाद-सी०, स्या०, रो० ।

४-४. कतूपकारो-स्या० ।

B. 141

४४०. “आतीसु मित्तेसु कता मे कारा,
धम्मेन मे इस्सरियं पसत्थं ।
अनानुत्पपं परलोकं गमिस्सं,
यजस्सु यञ्जं अद मं पोरिसाद ॥
४४१. “दिन्नं मे दानं बहुधा बहूनं,
सन्तप्पिता समणब्राह्मणा^१ च ।
विसोधितो परलोकस्स मग्गो,
धम्मे ठितो को मरणस्स भाये ॥
४४२. “दिन्नं मे दानं बहुधा बहूनं,
सन्तप्पिता समणब्राह्मणा च ।
अनानुत्पपं परलोकं गमिस्सं,
यजस्सु यञ्जं अद मं पोरिसाद” ॥
४४३. “विसं पजानं पुरिसो अदेय्य,
आसीविसं जलितमुग्गतेजं ।
मुद्धा पि तस्स विफलेय्य^३ सत्तधा,
यो तादिसं सच्चवादिं अदेय्य” ॥
४४४. “सुत्वा धम्मं विजानन्ति, नरा कल्याणपापकं ।
अपि गाथा सुणित्वान, धम्मे मे रमते^४ मनो” ॥
४४५. “सकिदेव महाराज”, सव्वि होति^५ समागमो ।
सा नं सङ्गति पालेति, नासव्वि बहुसङ्गमो ॥
४४६. “सव्विभरेव समासेथ, सव्विभ कुब्बेथ सन्थवं ।
सतं सद्धम्ममञ्जाय, सेय्यो होति न पापियो ॥
४४७. “जीरन्ति वे राजरथा सुचित्ता,
अथो सरीरम्पि जरं उपेति ।
सतञ्च धम्मो न जरं उपेति,
सन्तो ह्वे सव्विभ पवेदयन्ति ॥

१. बहुन्नं—रो० । २. समणा ब्राह्मणा—रो० । ३. विपतेय्य—सी०, रो० । ४. रमती—सी०, रो० । ५. सुतसोम—सी०, रो० । ६. होतु—रो०

४४८. “नभं च दूरे पथवी च दूरे,
पारं समुद्गस्स तदाहु दूरे ।
ततो हवे दूरतरं वदन्ति,
सतञ्च धम्मो असतञ्च राज” ॥

४४९. “गाथा इमा अत्थवती सुव्यञ्जना,
सुभासिता तुय्हं^१ जनिन्द सुत्वा ।
आनन्दि वित्तो^२ सुमनो पतीतो,
चत्तारि ते सम्म वरे ददामि” ॥

5

४५०. “यो नत्तनो मरणं बुज्झसि^३ तुवं^४,
हिताहितं विनिपातञ्च सगं ।
गिद्धो रसे दुच्चरिते निविट्ठो,
किं त्वं वरं दस्ससि^५ पापधम्म ॥

10

४५१. “अहञ्च तं देहि वरं ति वज्जं,
त्वं चा पि दत्तवान् अवाकरेय्य ।
सन्दिट्ठिकं कलहम्मिमं विवादं,
को पण्डितो जानमुपब्बजेय्य” ॥

15

४५२. “न तं वरं अरहति जन्तु दातुं,
यं वा पि दत्तवान् अवाकरेय्य ।
वरस्सु सम्म अविकम्पमानो,
पाणं चजित्तवान् पि दस्समेव” ॥

20

४५३. “अरियस्स अरियेन समेति सख्यं,
पञ्जस्स पञ्जाणवता समेति ।
पस्सेय्य तं वस्ससतं अरोगं,
एतं वरानं पठमं वरामि” ॥

४५४. “अरियस्स अरियेन समेति सख्यं,
पञ्जस्स पञ्जाणवता समेति ।

25

१. तुय्हं—रो० । २. चित्तो—रो० । ३-३. बुज्झसे त्वं—सी०; बुज्झसे तुवं—स्या०;
बुज्झसि त्वं—रो० । ४. पस्ससि—रो० । ५. सक्खि—सी०, स्या०, रो० ।

पस्सासि^१ मं वस्ससतं अरोगं,
एतं^२ वरानं पठमं ददामि” ॥

B. 143

४५५. “ये खत्तियासे^३ इध भूमिपाला,
मुद्धाभिसित्ता कतनामधेय्या ।
न तादिसे भूमिपती अदेसि,
एतं वरानं दुतियं वरामि” ॥

5

४५६. “ये खत्तियासे इध भूमिपाला,
मुद्धाभिसित्ता कतनामधेय्या ।
न तादिसे भूमिपती अदेमि,
एतं वरानं दुतियं ददामि” ॥

10

४५७. “परोसतं खत्तिया ते गहिता^४,
तलावुता अस्सुमुखा रुदन्ता ।
सके ते रट्ठे पटिपादयाहि,
एतं वरानं ततियं वरामि” ॥

15

४५८. “परोसतं खत्तिया मे गहिता,
तलावुता अस्सुमुखा रुदन्ता ।
सके^५ ते रट्ठे पटिपादयामि^६,
एतं वरानं ततियं ददामि” ॥

20

४५९. “छिदं ते रट्ठं व्यथिता^७ भया हि,
पुथू नरा लेण^८ मनुप्पविट्ठा ।
मनुस्समंसं विरमेहि^९ राज,
एतं वरानं चतुत्थं वरामि” ॥

25

४६०. “अद्धा हि सो भक्खो मम^{१०} मनापो,
एतस्स हेतुम्हि^{१०} वनं पविट्ठो ।
सोहं कथं एत्तो उपारमेय्यं,
अज्झं वरानं चतुत्थं वरस्सु” ॥

१. पस्सेसि-स्या०; पस्सेपि-रो०। २. एवं-स्या०। ३. खत्तियाये-रो०। ४. गहीता-
स्या०, रो०। ५-५. सकेन रट्ठेन पटिपादयामि ते-सी०। ६. व्यथितं-सी०; व्याधितं-
रो०। ७. लेन-रो०। ८. विरमाहि-स्या०। ९. ममं-सी०, स्या०, रो०। १०. हेतुम्पि-रो०।

४६१. “न वे पियं मे ति जनिन्द तादिसो,
अत्तं निरंकच्च^१ पियानि सेवति ।
अत्ता व सेय्यो परमा च^२ सेय्यो,
लब्भा पिया ओचितत्थेन^३ पच्छा” ॥
४६२. “पियं मे मानुसं मंसं, सुतसोम विजानहि ।
नम्हि सक्का^४ निवारेतुं, अञ्जं वरं^५ सम्म^६ वरस्सु” ॥ 5
४६३. “यो वे पियं मे ति पियानुरक्खी^७,
अत्तं निरंकच्च पियानि सेवति ।
सोण्डो व पित्वा^८ विसमिस्सपानं,^९
तेनेव सो होति दुक्खी परत्थ ॥ 10
४६४. “यो चीध सङ्घाय पियानि हित्वा,
किच्छेन पि सेवति अरियधम्मे^{१०} ।
दुक्खितो व पित्वान यथोसधानि,
तेनेव सो होति सुखी परत्थ” ॥
४६५. “ओहायहं पितरं मातरञ्च,
मनापिये^{११} कामगुणे च^{१२} पञ्च ।
एतस्स हेतुम्हि वनं पविट्ठो,
तं ते वरं किन्ति महं ददामि” ॥ 15
४६६. “न पण्डिता दिगुणमाहु वाक्यं,
सच्चप्पटिञ्जा^{१३} व^{१४} भवन्ति सन्तो ।
वरस्सु सम्म इति मं अवोच,
इच्चब्रवी^{१५} त्वं न हि ते समेति” ॥ 20
४६७. “अपुञ्जलाभं अयसं अकित्तिं,
पापं बहुं दुच्चरितं किलेसं ।

१. निरंकत्वा-सी०, रो०; निरङ्गत्व-स्या०। २. व-सी०, स्या०, रो०। ३. ओचि-
तत्तेन-स्या०। ४. सक्को-सी०, रो०। ५-५. तुवं सम्म वरं-सी०, स्या०, रो०। ६. पियानु-
क्खी-सी०, रो०। ७-७. पीत्वान विसस्स थालं-सी०, रो०; ० विसमिस्सथालं-स्या०।
८. अरियधम्मं-सी०, रो०। ९. मनापिके-स्या०, रो०। १०. पि-स्या०। ११-११.
मच्चप्पटिञ्जा च- रो०। १२. इच्चा०-स्या०।

मनुस्समंसस्स कते^१ उपागा,
तं ते वरं किन्ति महं ददेय्यं ॥

B. 145

४६८. “न तं वरं अरहति जन्तु दातुं,
यं वा पि दत्त्वान अवाकरेय्य ।
वरस्सु सम्म अविकम्पमानो,
पाणं चजित्वान^२ पि दस्समेव” ॥

5

४६९. “पाणं चजन्ति सन्तो^३ ना पि धम्मं^४,
सच्चप्पट्टिञ्जा व भवन्ति सन्तो ।
दत्त्वा वरं खिप्पमवाकरोहि,
एतेन सम्पज्ज सुराजसेट्ठ ॥

10

४७०. “चजे धनं अङ्गवरस्स^५ हेतु^६,
अङ्गं चजे जीवितं रक्खमानो ।
अङ्गं धनं जीवितं चा पि सब्बं,
चजे नरो धम्ममनुस्सरन्तो” ॥

15

४७१. “यस्मा हि^७ धम्मं पुरिसो विजञ्जा,
ये चस्स कङ्खं विनयन्ति सन्तो
तं हिस्स दीपञ्च परायणञ्च^८,
न तेन मित्ति^९ जिरयेथ^{१०} पञ्जो” ॥

20

४७२. “अद्धा हि सो भक्खो मम मनापो,
एतस्स हेतुमिह वनं पविट्ठो ।
सचे च^१ मं याचसि एतमत्थं,
एतम्पि ते सम्म वरं ददामि” ॥

25

४७३. “सत्था च मे होसि सखा च मेसि,
वचनम्पि ते सम्म अहं अकासिं ।
तुवम्पि^२ मे सम्म करोहि वाक्यं,
उभो पि गन्त्वान पमोचयाम” ॥

१. भवो-स्या० । २. जहित्वान-रो० । ३-३. सता नेस धम्मो-स्या० । ४-४. यो पन अङ्गहेतु-सी०, रो० । ५. पि-रो० । ६. परायणञ्च-स्या०, रो० । ७. मेत्ति-स्या० । ८. जरयेथ-सी०, रो० । ९. व-रो० । १०. त्वं पि-स्या० ।

४७४. “सत्था च ते होमि सखा च त्यम्हि,
वचनम्पि मे सम्म तुवं अकासि ।
अहम्पि ते सम्म करोमि वाक्यं,
उभो पि गन्त्वान पमोचयाम” ॥

४७५. “कम्मासपादेन विहेठितत्थ’,
तलावुता आस्सुमुखा रुदन्ता ।
न जातु दुब्भेथ इमस्स रज्जो,
सच्चप्पटिज्जं मे पटिस्सुणाय” ॥

5 B. 146

४७६. “कम्मासपादेन विहेठितम्हा,
तलावुता अस्सुमुखा रुदन्ता ।
न जातु दुब्भेय इमस्स रज्जो,
सच्चप्पटिज्जं ते पटिस्सुणाम” ॥

10

४७७. “यथा पिता वा अथ वा पि माता,
अनुकम्पका अत्थकामा पजानं ।
एवमेव’ वो’ होतु अयञ्च राजा,
तुम्हे च वो होथ यथेव पुत्ता” ॥

15

४७८. “यथा पिता वा अथवा पि माता,
अनुकम्पका अत्थकामा पजानं ।
एवमेव नो होतु अयञ्च राजा,
मयम्पि हेस्साम यथेव’ पुत्ता” ॥

20

४७९. “चतुप्पदं सकुणं चा पि मंसं,
सूदेहि रन्धं सुकतं सुनिट्ठितं ।
सुधं व इन्दो परिभुज्जियान’,
हित्वा कथेको रमसी अरज्जे ॥

४८०. “ता खत्तिया वल्लिविलाकमज्जा’,
अलङ्कना सम्परिवारयित्वा ।

25

१. विहेठितम्हा — स्या०; विहेठितत्ता — रो० । २. पटिमुणोम — स्या० । ३. एवम्पि — स्या० । ४. नो — रो०; मी० पोत्थके नन्थि । ५. यथेव — रो० । ६. परिभुज्जियानो — स्या० ।
७. वल्लिविलाकमज्जा — स्या०, रो० ।

इन्दं व देवेसु पमोदयिसु,
हित्वा कथेको रमसी अरञ्जे ॥

४८१. “तम्बूपधाने बहुगोणकम्हि,
सुभम्हि^१ सब्बस्सयनम्हि सङ्गे^२ ।
सेय्यस्स^३ मज्झम्हि सुखं सयित्वा,
हित्वा कथेको रमसी अरञ्जे ॥

5

B. 147

४८२. “पाणिस्सरं कुम्भथूणं निसीथे^४,
अथो पि वे निप्पुरिसम्पि^५ तूरियं^६ ।
बहुं सुगीतञ्च सुवादितञ्च,
हित्वा कथेको रमसी अरञ्जे ॥

10

४८३. “उय्यानसम्पन्नं^७ पहतमात्यं,^८
मिगाजिनूपेतपुरं^९ सुरम्मं ।
हयेहि नागेहि रथेदुपेतं,
हित्वा कथेको रमसी अरञ्जे” ॥

16

४८४. “काळपक्खे यथा चन्दो, हायतेव सुवे सुवे ।
काळपक्खूपमो राज, असतं होति समागमो ॥

४८५. “यथाहं^{१०} रसकमागम्म, सूदं^{११} कापुरिसाधमं^{१२} ।
अकासिं पापकं कम्मं,^{१३} येन गच्छामि दुग्गतिं ॥

४८६. “सुकपक्खे यथा चन्दो, वड्डतेव सुवे सुवे ।
सुकपक्खूपमो राज, सतं होति समागमो ॥

20

४८७. “यथाहं तुवमागम्म, सुतसोम विजानहि ।
काहामि कुसलं कम्मं, येन गच्छामि सुग्गतिं ॥

४८८. “थले यथा वारि जनिन्द वुट्ठं^{१४},
अनद्धनेय्यं न चिरट्ठितीकं ।
एवम्पि^{१५} होति असतं सभागमो,
अनद्धनेय्यो उदकं थलेव ॥

25

१. सुचिम्हि - सी०, रो० । २. सञ्जते - सी०, रो०; लङ्कते - स्या० । ३. ययनस्स - सी०, स्या०, रो० । ४. निसीदे - स्या० । ५-५. निप्पुरिसम्हि तूरियं - रो० । ६. उय्यानसम्पन्न - स्या० । ७. पहतमात्यं - रो० । ८. मिगाचिरूपेतपुरं - सी०, रो० । ९. यथा - सी० । १०-१०. सूदकं पुरिसाधमं - सी०, रो० । ११. धम्मं - स्या० । १२. वट्ठं - सी०, रो० । १३. एवम्पि मे - स्या०; एवम्पि चे - रो० ।

४८९. “सरे यथा वारि जनिन्द वुट्ठं,
चिरट्ठितीकं नरवीरसेट्ठं’ ।
एवम्पि वे होति सतं समागमो,
चिरट्ठितीको उदकं सरेव ॥
४९०. “अब्याधिको होति सतं समागमो,
यावम्पि तिट्ठेय्य तथेव होति ।
खिप्पं हि वेति असतं समागमो,
तस्मा सतं धम्मो असब्भि आरका” ॥ 5 B. 148
४९१. “न सो राजा यो अजेय्यं जिनाति,
न सो सखा यो सखारं जिनाति ।
न सा भरिया या पतिनो न विभेति,
न ते पुत्ता ये न भरन्ति जिण्णं ॥ 10
४९२. “न सा सभा यत्थ न सन्ति सन्तो,
न ते सन्तो ये न भणन्ति धम्मं ।
रागञ्च दोसञ्च पहाय मोहं,
धम्मं भणन्ता व भवन्ति सन्तो ॥ 15
४९३. “नाभासमानं जानन्ति, मिस्सं वालेहि पण्डितं ।
भासमानं च जानन्ति, देसेन्तं अमतं पदं ॥
४९४. “भासये जोतये धम्मं, पग्गण्हे इमिनं धजं ।
सुभासितद्धजा इसयो, धम्मो हि इमिनं धजो” ति ॥ 20
असीतिनिपातं निट्ठितं ।

तस्सुद्धानं

सुमुखो पन हंसवरो च महा,
सुधभोजनिको च परो पवरो ।
सकुणालदिजाधिपतिव्हयनो,
सुतसोमवरुत्तमसव्हयनो ति ॥

—: ० :—

२२. महानिपातो

५३८. मूगपक्वजातकं (१)

B. 149

१. “मा पण्डिच्चयं^१ विभावय,
बालमतो भव सव्वपाणिनं ।
सव्वो तं जनो ओचिनायतु,
एवं तव अत्थो भविस्सति” ॥
२. “करोमि ते तं वचनं, यं मं भणसि देवते ।
अत्थकामासि मे अम्म, हितकामासि देवते” ॥
३. “किन्नु सन्तरमानो व, कासुं खणसि सारथि ।
पुट्ठो मे सम्म अक्खाहि, किं कासुया करिस्ससि” ॥
४. “रज्ज्जो मूगो च पक्खो च, पुत्तो जातो अचेतसो ।
सोम्हि रज्ज्जा समज्झिट्ठो, पुत्तं मे निखणं^२ वने” ॥
५. “न बधिरो न मूगोस्मि, न पक्खो न^३ च वीकलो^४ ।
अधम्मं सारथि कयिरा, मं चे त्वं निखणं वने ॥
६. “ऊरू^५ बाहुं^६ च मे पस्स, भासितञ्च सुणोहि मे ।
अधम्मं सारथि कयिरा, मं चे त्वं निखणं वने” ॥
७. “देवता नुसि गन्धव्वो, अदु^७ सक्को पुरिन्ददो ।
को वा त्वं कस्सं वा पुत्तो, कथं जानेमु तं मयं” ॥
८. “नम्हि देवो न गन्धव्वो, ना पि सक्को पुरिन्ददो ।
कासिरज्ज्जो अहं पुत्तो, यं कासुया निखञ्जसि^८ ॥
९. “तस्स रज्ज्जो अहं पुत्तो, यं त्वं मम्मूपजीवसि^९ ।
अधम्मं सारथि कयिरा, मं चे त्वं निखणं वने ॥

१. पण्डितियं - सी०; पण्डिच्चियं - रो० । २. निक्खणं - स्या० । ३-३. न पि पङ्गुलो - सी०, रो०; न च पिङ्गुलो - स्या० । ४-४. ऊरू बाहु - सी०; ऊरू बाहु - स्या०; ऊहं बाहुं - रो० । ५. आदु - सी०; आदू - स्या० । ६. निघञ्जासि - सी०, रो० । ७. समु० - सी०, रो० ।

१०. “यस्स रुक्खस्स छायाय, निसीदेय्य सयेय्य वा ।
न तस्स साखं भञ्जेय्य, भित्तदुब्भो^१ हि^२ पापको ॥
११. “यथा रुक्खो तथा राजा, यथा साखा तथा अहं ।
यथा छायूपगो पोसो, एवं त्वमसि सारथि ।
अधम्मं सारथि कयिरा, मं चे त्वं निखणं वने ॥ 5
१२. “पहूतभक्खो^३ भवति, विप्पवुट्ठे^४ सकं^५ घरा ।
बहू नं उपजीवन्ति, यो मित्तानं न दुब्भति ॥
१३. “यं यं जनपदं याति, निगमे राजधानियो ।
सब्बत्थ पूजितो होति, यो मित्तानं न दुब्भति ॥
१४. “नास्स चोरा पसाहन्ति^६, नातिमञ्जन्ति^७ खत्तिया^८ ।
सब्बे अमित्ते तरति, यो मित्तानं न दुब्भति ॥ 10
१५. “अक्कुट्ठो सघरं एति, सभायं^९ पटिनन्दितो ।
जातीनं उत्तमो होति, यो मित्तानं न दुब्भति ॥
१६. “सक्कत्वा सक्कतो होति, गरु होति सगारवो ।
वण्णकित्तिभतो होति, यो मित्तानं न दुब्भति ॥ 15
१७. “पूजको लभते पूजं, वन्दको पटिवन्दनं ।
यसो कित्तिञ्च पप्पोति, यो मित्तानं न दुब्भति ॥
१८. “अग्निं यथा पज्जलति, देवता व विरोचति ।
सिरिया अजहितो^{१०} होति, यो मित्तानं न दुब्भति ॥
१९. “गावो तस्स पजायन्ति, खेत्ते वुत्तं विरुहति ।
वुत्तानं फलमस्नाति, यो मित्तानं न दुब्भति ॥ 20
२०. “दरितो पव्वतातो वा, रुक्खतो पतितो नरो ।
चुतो पतिट्ठं लभति, यो मित्तानं न दुब्भति ॥
२१. “विरुब्भूमूलसन्तानं, निग्रोधमिव मालुतो^{११} ।
अमित्ता नप्पसाहन्ति,^{१२} यो मित्तानं न दुब्भति” ॥ 25

१-१. मित्तदूभो हि - सी०, रो० । २. बहुनब्भक्खो - स्या० । ३. विप्पवुत्थो - सी०, रो०; विप्पमुत्तो - स्या० । ४. सका - सी०, रो० । ५. पसाहन्ति - सी०, स्या०, रो० । ६-८. नातिमञ्जेति खत्तियो - सी०, स्या०, रो० । ७. सभाय - सी०, स्या०, रो० । ८. अज्जहितो - स्या० । ९. मालुतो - रो० । १०. नप्पमहन्ति - स्या०, रो० ।

B. 151

२२. “एहि तं पट्टिनेस्सामि, राजपुत्त सकं घरं।
रज्जं कारेहि भदन्ते, किं अरज्जे करिस्ससि” ॥
२३. “अलं मे तेन रज्जेन, जातकेहि^१ धनेन वा।
यं मे अधम्मचरियाय, रज्जं लब्धेथ सारथि” ॥
२४. “पुण्णपत्तं मं लाभेहि^२, राजपुत्त^३ इतो गतो।
पिता माता च मे दज्जुं, राजपुत्त तयी गते ॥
२५. “ओरोधा च कुमारा च, वेसियाना च ब्राह्मणा।
ते पि अत्तमना दज्जुं, राजपुत्त तयी गते ॥
२६. “हत्थारोहा^४ अनीकट्ठा, रथिका पत्तिकारका^५।
ते पि अत्तमना^६ दज्जुं^६, राजपुत्त तयी गते ॥
२७. “बहुधज्जा^७ जानपदा^८, नेगमा च समागता।
उपायनानि^९ मे दज्जुं, राजपुत्त तयी गते” ॥
२८. “पितु मातुं^{१०} च^{११} हं चत्तो, रट्ठस्स^{१२} निगमस्स च।
अथो सब्बकुमारानं, नत्थि मय्हं सकं घरं ॥
२९. “अनुज्जातो अहं मत्था, सञ्चत्तो पितरा महं।
एकोरज्जे पव्वजितो, न कामे अभिपत्थये” ॥
३०. “अपि अतरमानानं, फलासा व समिज्झति।
विपक्कब्रह्मचरियोस्मि, एवं जानाहि सारथि ॥
३१. “अपि अतरमानानं, सम्मदत्थो विपच्चति।
विपक्कब्रह्मचरियोस्मि, निक्खन्तो अकुतोभयो” ॥
३२. “एवं वग्गुकथो सन्तो, विसट्ठवचनो^{१३} चसि^{१४}।
कस्मा पितुं^{१५} च^{१६} मातुच्च^{१७}, सन्तिके न भणी तदा” ॥

१. जातकेन - स्या०। २. पलाभेहि - सी०; पलब्धेहि - रो०। ३. राजपुत्तो - स्या०।
४. हत्थारूहा - सी०, रो०। ५. पत्तिकारिका - रो०। ६-६. दज्जुं पतीता मे - रो०। ७-७.
बहु जानपदा चज्जे - सी०; बहुजनपदा चज्जे - रो०; बहुत्त धज्जा० - स्या०। ८. उपायनानि -
स्या०। ९-९. मातुच्च - रो०। १०. रथस्स - रो०। ११. विसत्थवचनो - रो०। १२. सो -
स्या०। १३-१३. पितुच्च - रो०। १४. मातु च - स्या०।

३३. “नाहं असन्धिता^१ पक्वो, न वधिरो असोतता ।
नाहं अजिह्वता मूगो, मा मं मूगमधारियि^२ ॥
३४. “पुरिमं सरामहं जातिं, यत्थ रज्जमकारियिं ।
कारयित्वा तहिं रज्जं, पापत्थं^३ निरयं भुसं ॥
३५. “वीसतिञ्चेव वस्सानि, तहिं रज्जमकारियिं ।
असीतिवस्ससहस्सानि, निरयम्हि अपच्चिसं^४ ॥
३६. “तस्स रज्जस्सहं भीतो, मा मं रज्जा^५ भिसेचयुं ।
तस्मा पितु च मातुच्च, सन्तिके न भणिं तदा ॥
३७. “उच्चङ्गे^६ मं निसादेत्वा^७, पिता अत्थानुसासति ।
एकं हनथ बन्धथ, एकं खारापतच्छिकं^८ ।
एकं सूलस्मिं^९ उप्पेथ^{१०}, इच्चस्स मनुसासति ॥
३८. “तायाहं^{११} फस्सं सुत्वा, वाचायो समुदीरिता ।
अमूगो मूगवण्णेन, अपक्वो पक्वसम्मतो ।
सके मुत्तकरीसस्मिं, अच्छाहं सम्परिप्लुतो ॥
३९. “कसिरञ्च परित्तञ्च, तञ्च दुक्खेन संयुतं ।
को मं^{१२} जीवितमागम्म, वेरं कयिराथ केनचि ॥
४०. “पञ्जाय च अलाभेन, धम्मस्स च अदस्सना ।
को मं जीवितमागम्म, वेरं कयिराथ केनचि ॥
४१. “अपि अतरमानानं, फलासा व समिज्झति ।
विपक्वकब्रह्मचरियोस्मि, एवं जानाहि सारथि ॥
४२. “अपि अतरमानानं, सम्मदत्थो विपच्चति ।
विपक्वकब्रह्मचरियोस्मि, निक्खन्तो अकुतोभयो” ॥
४३. “अहम्पि पव्वजिस्सामि, राजपुत्त तवन्तिके ।
अव्हायस्सु^{१३} मं भट्ठन्ते, पव्वज्जा मम रुच्चति” ॥

5 B. 152

10

15

20

१. असन्धिता - सी० । २. मूगो आधारिय - सी० । ३. पपत्थं - रो० । ४. अपच्चिस -
स्या०; अपच्चयिं - रो० । ५. रज्जे - स्या०; रज्ज - रो० । ६. उच्चङ्गे - स्या० । ७. निसी-
देत्वा - स्या०, रो० । ८. खारापतिच्छिकं - स्या० । ९. सूलस्मि - स्या० । १०. अप्पेथ - मी०;
उव्वेथ - स्या०; अच्छेथ - रो० । ११. तस्मा - रो० । १२. तं - मी०, रो० । १३. अव्हायस्सु -
मी०, रो० ।

४४. “रथं निर्यादयित्वान, अनणो एहि सारथि।
अनणस्स हि पब्बज्जा, एतं इसीहि^१ वणितं” ॥

४५. “यदेव त्याहं वचनं, अकरं भद्मत्थु ते।
तदेव मे त्वं वचनं, याचितो कत्तुमरहसि ॥

B. 153

5

४६. “इधेव ताव अच्छस्सु, याव राजानमानये।
अप्पेव ते पिता दिस्वा, पतीतो सुमनो सिया” ॥

४७. “करोमि तेतं वचनं, यं मं भणसि सारथि।
अहम्पि दट्ठुकामोस्मि, पितरं मे इधागतं ॥

10

४८. “एहि सम्म निवत्तस्सु, कुसलं वज्जासि जातिनं।
मातरं पितरं मय्हं, वुत्तो वज्जासि वन्दनं” ॥

४९. तस्स पादे गहेत्वान, कत्वा च नं पदक्खिणं।
सारथि रथमारुह, राजद्वारं उपागमि ॥

५०. “सुञ्जं माता रथं दिस्वा, एकं सारथिमागतं।
अस्सुपुण्णेहि नेत्तेहि, रोदन्ती नं उदिक्खति ॥

15

५१. “अयं सो सारथि एति, निहन्त्वा^२ मम अत्रजं।
निहतो नून मे पुत्तो, पथव्या^३ भूमिवद्धनो^४ ॥

५२. “अमित्ता नून नन्दन्ति, पतीता नून वेरिनो।
आगतं सारथिं दिस्वा, निहन्त्वा मम अत्रजं ॥

20

५३. “सुञ्जं माता रथं दिस्वा, एकं सारथिमागतं।
अस्सुपुण्णेहि नेत्तेहि, रोदन्ती परिपुच्छि^५ नं” ॥

५४. “किन्नु मूगो किन्नु पक्खो, किन्नु सो विलपी तदा।
निहञ्जमानो भूमिया, तं मे अक्खाहि सारथि ॥

५५. “कथं हत्थेहि पादेहि, मूगपक्खो^६ विवज्जयि।
निहञ्जमानो भूमिया, तं मे अक्खाहि पुच्छितो” ॥

१. इसीभि - स्या०। २. निहन्त्वान - रो०। ३. पठव्या - स्या०; पथव्या - रो०। ४. भूमिवद्धनो - रो०। ५-५. नं परिपुच्छति - स्या०; परिपुच्छति - रो०। ६. मूगोपक्खो - स्या०।

५६. “अक्वेय्यं ते^१ अहं अय्ये, दज्जासि अभयं मम ।
यं मे सुतं वा दिट्ठं वा, राजपुत्तस्स सन्तिके” ॥

५७. “अभयं सम्म ते दम्मि, अभीतो भण सारथि ।
यं ते सुतं वा दिट्ठं वा, राजपुत्तस्स सन्तिके” ॥

५८. “न सो मूगो न सो पक्खो, विसट्ठवचनो च सो ।
रज्जस्स किर सो भीतो, अकरा^२ आलये बहू ॥

5

५९. “पुरिमं सरति सो जातिं, यत्थ रज्जमकारयि ।
कारयित्वा तहिं रज्जं, पापत्थ^३ निरयं भुसं ॥

B. 154

६०. “वीसतिञ्चेव^४ वस्सानि, तहिं, रज्जमकारयि ।
असीतिवस्ससहस्सानि, निरयम्हि अपच्चि सो ॥

10

६१. “तस्स रज्जस्स सो भीतो, मा मं रज्जाभिसेचयुं ।
तस्मा पितु च मातुच्च, सन्तिके न भणी तदा ॥

६२. “अङ्गपच्चङ्गसम्पन्नो, आरोहपरिणाहवा ।
विसट्ठवचनो पञ्जो, मग्गे सग्गस्स तिट्ठति ॥

६३. “सचे त्वं दट्ठुकामासि, राजपुत्तं^५ तवव्रजं ।
एहि तं पापयिस्सामि,^६ यत्थ सम्मति तेमियो” ॥

15

६४. “योजयन्तु रथे अस्से, कच्छं नागानं^७ बन्धथ ।
उदीरयन्तु सङ्खपणवा,^८ वादन्तु^९ एकपोक्खरा ॥

६५. “वादन्तु^९ भेरी सन्नद्धा, वग्गू वादन्तु दुन्दुभी ।
नेगमा च मं अन्वेन्तु, गच्छं पुत्तनिवेदको^{१०}” ॥

20

६६. “ओरोधा च कुमारा च, वेसियाना च ब्राह्मणा ।
खिप्पं यानानि योजेन्तु, गच्छं पुत्तनिवेदको ॥

६७. “हत्थारोहा अनीकट्ठा, रथिका पत्तिकारका^{११} ।
खिप्पं यानानि योजेन्तु, गच्छं पुत्तनिवेदको ॥

१. अक्विस्सं तं - सी०; अक्विस्सन्ते - रो० । २. अकरी - सी०, रो० । ३. पापत्थं -
स्या० । ४. वीसति चेव - स्या० । ५. राजपुत्ति - सी० । ६. पारुपयिआमि - रो० । ७. नागानि -
स्या० । ८. सङ्खपण्डवा - स्या० । ९. वदन्तु - सी०; नदन्तु - स्या०; वदत्तं - रो० । १०. नदन्तु -
रो० । ११. पुत्तनिवादको - स्या० । १२. पत्तिकारिका - रो० ।

६८. “समागता जानपदा^१, नेगमा च समागता ।
खिप्पं यानानि योजेन्तु, गच्छं पुत्तनिवेदको” ॥
६९. “अस्से च सारथी युत्ते, सिन्धवे सीघवाहने ।
राजद्वारं उपागच्छुं^२, युत्ता^३ देव इमे हया” ॥
- 5 ७०. “थूला जवेन हायन्ति, किसा^४ हायन्ति थामुना^५ ।
किसे^६ थूले विवज्जेत्वा^७, संसट्ठा योजिता हया” ॥
- B. 155 ७१. “ततो राजा तरमानो, युत्तमारुह्ण सन्दनं ।
इत्थागारं अज्झभासि, सब्बा व अनुयाथ मं ॥
७२. “वाळवीजनिगुण्हीसं^८, खग्गं छत्तञ्च पण्डरं ।
10 उपाधिरथमारुह्ण^९, सुवण्णेहिं^{१०} अलङ्कता^{११} ॥
७३. “ततो स^{१२} राजा पायासि, पुरक्खत्त्वान^{१३} सारथिं ।
खिप्पमेव उपागच्छि, यत्थ सम्मति तेमियो ॥
७४. “तञ्च दिस्वान आयन्तं, जलन्तमिव तेजसा ।
खत्तमङ्गपरिव्यूळ्हं^{१४}, तेमियो एतदब्रवि” ॥
- 15 ७५. “कच्चि नु तात कुसलं, कच्चि तात अनामयं ।
सब्बा^{१५} च^{१६} राजकञ्जायो, अरोगा^{१७} मय्ह मातरो” ॥
७६. “कुसलञ्चेव मे पुत्त, अथो पुत्त अनामयं ।
सब्बा च राजकञ्जायो, अरोगा तुय्ह मातरो” ॥
७७. “कच्चि^{१८} अमज्जपो^{१९} तात, कच्चि ते सुरमप्पियं ।
20 कच्चि सच्चे च धम्मे च, दाने ते रमते^{२०} मनो” ॥
७८. “अमज्जपो अहं पुत्त, अथो मे सुरमप्पियं ।
अथो सच्चे च धम्मे च, दाने मे रमते मनो” ॥

१. जनपदा - रो० । २. उपागच्छु - स्या०; उपगच्छु - रो० । ३. युत्ते - स्या० । ४. कीसा - स्या० । ५. थामसा - स्या० । ६. कीमे - स्या० । ७. विवज्जित्वा - स्या० । ८. वालवीज-
निगुण्हीसं - स्या०; वालवीजनिगुण्हीसं - रो० । ९. उपाधिरथ० - सी०; उपाधीरथ० - स्या० ।
१०-११. सुवण्णेन अलङ्कृतो - रो० । १२. च - सी०, स्या०, रो० । १३. पुरक्खित्वान - स्या० ।
१४. खत्तमङ्गपरिव्यूळ्हं - सी०, रो०; खगसङ्गपरिव्यूळ्हं - स्या० । १४-१४. कच्चिन्नु - सी०,
रो० । १५. आरोगा - रो० । १६-१६. कच्चिस्स मज्जपो - सी०, रो० । १७. रमती - स्या०,
रो० ।

७९. “कच्चि अरोगं योगं ते, कच्चि वहति^१ वाहनं।
कच्चि ते व्याधयो^२ नत्थि, सरीरस्सु पतापना^३” ॥
८०. “अथो अरोगं योगं मे, अथो वहति वाहनं।
अथो मे^४ व्याधयो नत्थि, सरीरस्सु पतापना^५” ॥
८१. “कच्चि अन्ता च ते फीता, मज्जे च^६ बहला तव। 5
कोट्टागारञ्च कोसञ्च, कच्चि ते पटिसन्थत्तं^७” ॥
८२. “अथो अन्ता च मे फीता, मज्जे च बहला मम।
कोट्टागारञ्च कोसञ्च, सब्बं मे पटिसन्थत्तं^८” ॥
८३. “स्वागतं ते महाराज, अथो ते अदुरागतं। B. 156
पतिट्ठपेन्तु^९ पल्लङ्कं, यत्थ राजा निसक्कति^{१०}” ॥ 10
८४. “इधेव ते निसीदस्सु^{११}, नियते पण्णसन्थरे^{१२}।
एत्तो उदकमादाय, पादे पक्खालयस्सु^{१३} ते” ॥
८५. “इदम्पि पण्णकं मय्हं, रन्धं राज अलोणकं^{१४}।
परिभुज्ज महाराज, पाहुनो मेसिधागतो^{१५}” ॥
८६. “न चाहं पण्णं^{१६} भुज्जामि^{१७}, न हेतं मय्ह भोजनं। 15
सालीनं ओदनं भुज्जे, सुचिं^{१८} मंसूपसेचनं^{१९}” ॥
८७. “अच्छेरकं^{२०} मं^{२१} पटिभाति, एककम्पि रहोगतं।
एदिसं भुज्जमानानं, केन वण्णो पसीदति^{२२}” ॥
८८. “एको राज निपज्जामि, नियते पण्णसन्थरे।
ताय मे एकसेय्याय, राज वण्णो पसीदति ॥ 20
८९. “न च^{२३} नेत्तिसबन्धा^{२४} मे, राजरक्खा उपट्ठिता।
ताय मे सुखसेय्याय^{२५}, राज वण्णो पसीदति ॥

१. वाहति - स्या०। २. व्याधियो - स्या०; व्याधियो - रो०। ३. पतापिया - स्या०। ४. रो० पोत्यके नत्थि। ५. व - रो०। ६. पटिसण्ठितं - स्या०। ७. पतिट्ठपेन्तु - सी०, स्या०, रो०। ८. निसिन्नस्स - सी०, स्या०, रो०। ९. पण्णसन्थते - रो०। १०. पक्खालयन्तु - सी०; ० यन्ति - रो०। ११. अलोणिकं - रो०। १२. आगतो - सी०, स्या०, रो०। १३-१३. पण्णकं भुज्जे - स्या०, रो०। १४. सुचि - स्या०। १५-१५. अच्छेरकम्सं - रो०। १६. वे - रो०। १७. ० सबद्धा - सी०, रो०, १८. एकसेय्याय - स्या०।

९०. “अतीतं नानुसोचामि, नप्पजप्पामिनागतं^१ ।
पच्चुप्पन्नेन यापेमि, तेन वण्णो पसीदति ॥
९१. “अनागतप्पजप्पाय, अतीतस्सानुसोचना ।
एतेन बाला सुस्सन्ति, नल्लो व^२ हरितो लुतो” ॥
९२. “हत्थानीकं रथानीकं, अस्से पत्ती^३ च वम्मिनो^४ ।
निवेसनानि रम्मामि, अहं पुत्त ददामि ते ॥
९३. “इत्थागारम्पि^५ ते दम्मि, सब्बालङ्कारभूसितं ।
ता पुत्त पटिपज्जस्सु, त्वं नो राजा भविस्ससि ॥
९४. “कुसला नच्चगीतस्स, सिक्खिता चातुरित्थियो ।
कामे तं रमयिस्सन्ति, किं अरज्जे करिस्ससि ॥
९५. “पटिराजूहि ते कज्जा, आनयिस्सं अलङ्कता ।
तासु पुत्ते जनेत्वान, अथ पच्छा पव्वजिस्ससि ॥
९६. “युवा च दहरो चासि^६, पठमुप्पत्तिको^७ सुसु ।
रज्जं कारेहि भदन्ते, किं अरज्जे करिस्ससि” ॥
९७. “युवा चरे ब्रह्मचरियं, ब्रह्मचारी युवा सिया ।
दहरस्स हि पव्वज्जा, एतं इसीहि वण्णितं ॥
९८. “युवा चरे ब्रह्मचरियं, ब्रह्मचारी युवा सिया ।
ब्रह्मचरियं चरिस्सामि, नाहं रज्जेन मत्थिको ॥
९९. “पस्सामि वोहं दहरं, अम्म तात वदन्तरं^८ ।
किच्छालद्धं पियं पुत्तं, अप्पत्वा^९ व^{१०} जरं मतं ॥
१००. “पस्सामि वोहं दहरिं, कुमारिं चारुदस्सनि ।
नववंसकळीरं^{११} व, पलुगं^{१२} जीवितक्खयं” ॥
१०१. “दहरा पि हि मिय्यन्ति^{१३}, नरा च अथ नारियो ।
तत्थ को विस्मसे पोसो, दहरोम्ही ति जीविते ॥

१. नप्पजप्पामनागतं—मी०, स्या०, रो० । २. नल्लो व—रो० । ३-३. पत्तिञ्च वम्मिनो—स्या० । ४. इत्थागारञ्च—स्या० । ५. चापि—स्या० । ६. पठमुप्पत्तिको—सी०, स्या०, रो० । ७. वदं नरं—सी० । ८-८. अपत्वाव—स्या० । ९. नळवंसकळीरं—रो० । १०. पलुत्तं—स्या० । ११. जीवितक्खये—सी०, रो० । १२. मीयन्ति—स्या०, रो० ।

१०२. “यस्स रत्या विवसाने,^१ आयु^२ अप्पतरं सिया ।
अप्पोदके व मच्छानं, किन्नु कोमारकं तहिं ॥
१०३. “निच्चमब्भाहतो लोको, निच्चञ्च परिवारितो ।
अमोघासु वजन्तीसु, किं मं रज्जेभिसिञ्चसि^३ ॥
१०४. “केन मब्भाहतो लोको, केन च परिवारितो । 5
कायो अमोघा गच्छन्ति, तं मे अक्खाहि पुच्छितो^४” ॥
१०५. “मच्चुनाब्भाहतो लोको, जराय परिवारितो ।
रत्यो^५ अमोघा गच्छन्ति, एवं जानाहि खत्तिय ॥
१०६. “यथा पि तन्ते वितते^६, यं यदेवूपविध्यति^७ ।
अप्पकं होति वेतब्बं, एवं मच्चान जीवितं ॥ 10
१०७. “यथा वारिवहो पूरो, गच्छं नुपनिवत्तति^८ । B. 158
एवमायु मनुस्सानं, गच्छं नुपनिवत्तति ॥
१०८. “यथा वारिवहो पूरो, वहे रुक्खे^९ पकूलजे ।
एवं जरामरणेन^{१०}, वुहन्ते सब्बपाणिनो^{११}” ॥
१०९. “हत्थानीकं रथानीकं, अस्से पत्ती च वम्मिनो । 15
निवेसनानि रम्मामि, अहं पुत्त ददामि ते ॥
११०. “इत्थागारम्पि ते दम्मि, सब्बालङ्कारभूसितं ।
ता पुत्त पटिपज्जस्सु, त्वं नो राजा भविस्ससि ॥
१११. “कुसला नच्चगीतस्स, सिक्खिता चानुरित्थियो ।
कामे तं रमयिस्सन्ति, किं अरञ्जे करिस्ससि ॥ 20
११२. “पटिराजूहि ते कञ्जा, आनयिस्सं अलङ्कता ।
तासु पुत्ते जनेत्वान, अथ पच्छा पब्बजिस्ससि ॥
११३. “युवा च दहरो चासि, पठमुप्पत्तिको सुसु ।
रज्जं कारेहि भद्दन्ते, किं अरञ्जे करिस्ससि ॥

१. विवसाने - रो० । २. आयु - रो० । ३. रज्जेन सिञ्चमि - मी०, रो० । ४. रत्या -
रो० । ५. वीतन्ते - स्या० । ६. दवोपविध्यति - स्या० । ७. न परिवत्तति - स्या० । ८. रुक्ख -
रो० । ९. जराय मरणेन - स्या०, रो० । १०. वत पाणिनो - रो० ।

११४. “कोट्टागारञ्च कोसञ्च, वाहनानि बलानि च ।
निवेशनानि रम्मानि, अहं पुत्त ददामि ते ॥
११५. “गोमण्डलपरिव्यूहो, दासिसङ्घपुरक्खतो ।
रज्जं कारेहि भदन्ते, किं अरज्जे करिस्ससि” ॥
- 5 ११६. “किं धनेन यं खीयेथ^१, किं भरियाय मरिस्सति ।
किं योञ्चनेन जिण्णेन^२, यं जरायाभिभुय्यति^३ ॥
११७. “तत्थ का नन्दि का खिड्ढा, का रति का धनेसना^४ ।
किं मे पुत्तेहि दारेहि, राज मुत्तोस्मि बन्धना ॥
- 10 ११८. “योहं^५ एवं पजानामि, मच्चु मे नप्पमज्जति ।
अन्तकेनाधिपन्नस्स, का रती का धनेसना ॥
- B. 159 ११९. “फलानमिव पक्कानं, निच्चं पतनतो^६ भयं ।
एवं जातान मच्चानं, निच्चं मरणतो भयं ॥
१२०. “सायमेके न दिस्सन्ति, पातो दिट्ठा बहू जना ।
पातो एके न दिस्सन्ति, सायं दिट्ठा बहू जना ॥
- 15 १२१. “अज्जेव किच्चं आतप्पं^७, को जज्जा मरणं सुवे ।
न हि नो सङ्गरं तेन, महासेनेन मच्चुना ॥
१२२. “चोरा धनस्स पत्थेन्ति, राजमुत्तोस्मि बन्धना ।
एहि राज निवत्तस्सु, नाहं रज्जेन मत्थिको^८” ति ॥

५३९. महाजनकजातकं (२)

- 20 १२३. “कोयं मज्जे समुद्दस्मिं, अपस्सं तीरमायुहे ।
कं^१ त्वं अत्थवसं जत्वा, एवं वायमसे^२ भुसं” ॥
१२४. “निसम्म वत्तं लोकस्स, वायामस्स^३ च देवते ।
तस्मा मज्जे समुद्दस्मिं, अपस्सं तीरमायुहे” ॥

१-१. किं धनेन यं जीयेथ - सी०, रो०; किं मं धनेन खीयेथ - स्या० । २. चिण्णेन - सी०, रो० । ३. जराअभिहेस्सति - सी०, रो० । ४. धनेसिना - स्या० । ५. सो० - सी०, रो० । ६. पपत्तना - रो० । ७. आतप्पं - म० । ८. किं - स्या० । ९. वायामसे - स्या०, रो० । १०. वाय-मस्म - स्या० ।

१२५. “गम्भीरे अप्पमेय्यस्मिं, तीरं यस्स न दिस्सति ।
मोघो ते पुरिसवायामो, अप्पत्वा व मरिस्ससि” ॥
१२६. “अनणो जातिनं^१ होति, देवानं पितुनञ्च^२ सो ।
करं पुरिसकिच्चानि, न च पच्छानुत्तप्पति” ॥
१२७. “अपारण्यं यं कम्मं, अफलं किलमथुद्वयं ।
तत्थ को वायमेनत्थो, मच्चु यस्साभिनिप्पतं^३” ॥ 5
१२८. “अपारण्यमच्चन्तं, यो विदित्वान देवते ।
न रक्खे अत्तनो पाणं, जञ्जा सो यदि हापये ॥
१२९. “अधिप्पायफलं एके, अस्मिं लोकस्मि देवते ।
पयोजयन्ति कम्मनि, तानि इज्झन्ति वा न वा ॥ 10
१३०. “सन्दिट्टिकं कम्मफलं, ननु पस्ससि देवते ।
सन्ना अञ्जे तरामहं, तं च पस्सामि सन्तिके ॥ B. 160
१३१. “सो अहं वायमिस्सामि, यथासत्ति^४ यथाबलं ।
गच्छं पारं समुदस्स, कस्सं^५ पुरिसकारियं” ॥
१३२. “यो त्वं एवं गते ओघे, अप्पमेय्ये महणवे ।
धम्मवायामसम्पन्नो, कम्मना^६ नावसीदसि ।
सो त्वं तत्थेव गच्छाहि, यत्थ ते निरतो मनो” ॥ 15
१३३. “आसीसेथेव^७ पुरिसो, न निव्विन्देय्य पण्डितो ।
पस्सामि वोहं अत्तानं, यथा इच्छं तथा अहु ॥
१३४. “आसीसेथेव पुरिसो, न निव्विन्देय्य पण्डितो ।
पस्सामि वोहं अत्तानं, उदका थलमुब्भतं ॥ 20
१३५. “वायमेथेव पुरिसो, न निव्विन्देय्य पण्डितो ।
पस्सामि वोहं अत्तानं, यथा इच्छं तथा अहु ॥
१३६. “वायमेथेव पुरिसो, न निव्विन्देय्य पण्डितो ।
पस्सामि वोहं अत्तानं, उदका थलमुब्भतं ॥ 25

१. जातिनं - स्या० । २. पितुनो व - मी०, रो० । ३. ० भिनिप्पतं - स्या० । ४. यथामत्ति - रो० । ५. कासं - मी०, रो० । ६. कम्मना - रो० । ७. अमिमेथेव - मी०, स्या०, रो० ।

१३७. “दुक्खूपनीतो पि नरो सपञ्चो,
आसं न छिन्देय्य सुखागमाय ।
बहू हि फस्सा अहिता हिता च,
अवितक्किता^१ मच्चुमुपव्वजन्ति^२ ॥

5 १३८. “अचिन्तितम्पि भवति, चिन्तितम्पि विनस्सति ।
न हि चिन्तामया भोगा, इत्थिया पुरिस्स वा” ॥

१३९. “अपोराणं^३ वत भो राजा, सब्बभुम्मो दिसम्पति ।
नाज्ज नच्चे निसामेति, न गीते कुरुते मनो ॥

10 १४०. “न मिगे न पि उय्याने, न पि हंसे उदिक्खति ।
मूगो व तुण्हमासीनो, न अत्थमनुसासति” ॥

B. 161

१४१. “सुखकामा रहोसीला, वधवन्धा^४ उपारता^५ ।
कस्स नु^६ अज्ज आरामे, दहरा वुद्धा^७ च अच्छरे ॥

१४२. “अतिक्कन्तवनथा धीरा, नमो तेसं महेसिनं ।
ये उस्सुकम्हि^८ लोकम्हि, विहरन्ति मनुस्सुका^९ ॥

15 १४३. “ते छेत्वा मच्चुनो जालं, ततं^{१०} मायाविनो दळं^{११} ।
छिन्नालयत्ता^{१२} गच्छन्ति, को तेसं गति मापये^{१३}” ॥

१४४. “कदाहं मिथिलं फीतं, विभत्तं भागसो मितं ।
पहाय पव्वजिस्सामि, तं कुदास्सु^{१४} भविस्सति ॥

20 १४५. “कदाहं मिथिलं फीतं, विसालं सब्बतोपभं ।
पहाय पव्वजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥

१४६. “कदाहं मिथिलं फीतं, बहुपाकारतोरणं ।
पहाय पव्वजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥

१४७. “कदाहं मिथिलं फीतं, दळ्हमट्टालकोट्टकं^{१५} ।
पहाय पव्वजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥

१. अवितक्कितारो - स्या० । २. मुणज्जन्ति - स्या० । ३. अपुराणं - सी०, रो० । ४-४. वगवन्धा अपारता - स्या० । ५. केसनु - सी०, रो० । ६. वुद्धा - स्या० । ७. उस्सुकम्हि - स्या०, रो० । ८. अनुस्मुका - स्या०, रो० । ९. तं तं - सी०, स्या०, रो० । १०. दळ्हं - स्या०, रो० । ११. सन्दाललयन्ता - स्या० । १२. पापये - स्या० । १३. कदास्सु - सी०, रो०, कदासु - स्या० । १४. दळ्हमट्टालकोत्थकं - रो०

१४८. “कदाहं मिथिलं फीतं, सुविभत्तं महापथं ।
पहाय पव्वजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
१४९. “कदाहं मिथिलं फीतं, सुविभत्तन्तरापणं^१ ।
पहाय पव्वजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
१५०. “कदाहं मिथिलं फीतं, गवस्सरथपीळितं^२ । ६
पहाय पव्वजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
१५१. “कदाहं मिथिलं फीतं, आरामवनमालिनिं ।
पहाय पव्वजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
१५२. “कदाहं मिथिलं फीतं, उय्यानवनमालिनिं । 10
पहाय पव्वजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
१५३. “कदाहं मिथिलं फीतं, पासादवनमालिनिं^३ ।
पहाय पव्वजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
१५४. “कदाहं मिथिलं फीतं, तिपुरं राजबन्धुनिं । B. 162
मापितं सोमनस्सेन, वेदेहेन यसस्सिना ।
पहाय पव्वजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥ 15
१५५. “कदाहं वेदेहे फीते, निचिते^४ धम्मरक्खिते ।
पहाय पव्वजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
१५६. “कदाहं वेदेहे फीते, अजेय्ये धम्मरक्खिते ।
पहाय पव्वजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
१५७. “कदाहं अन्तेपुरं रम्मं, विभत्तं भागसो मितं । 20
पहाय पव्वजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
१५८. “कदाहं अन्तेपुरं रम्मं, सुधामत्तिकलेपनं ।
पहाय पव्वजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
१५९. “कदाहं अन्तेपुरं रम्मं, सुचिगन्धं मनोरमं ।
पहाय पव्वजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥ 25

१. सुविभत्तन्तरापणं — रो० । २. गवास्सरथपीळितं — रो० । ३. पासादवरमालिनिं —
स्या० । ४. निच्चिते — स्या० । ५. रो० पोत्यके नत्थि ।

१६०. “कदाहं कूटागारे च,^१ विभत्ते भागसो मिते ।
पहाय पव्वजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
१६१. “कदाहं कूटागारे च, सुधामत्तिकलेपने ।
पहाय पव्वजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
- ५ १६२. “कदाहं कूटागारे च, सुचिगन्धे मनोरमे ।
पहाय पव्वजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
१६३. “कदाहं कूटागारे च, लित्ते चन्दनफोसिते ।
पहाय पव्वजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
१६४. “कदाहं सोण्णपल्लङ्के,^२ गोनके चित्तसन्थते ।
१० पहाय पव्वजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
१६५. “कदाहं^३ मणिपल्लङ्के, गोनके चित्तसन्थते ।
पहाय पव्वजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति^४ ॥
- B. 163 १६६. “कदाहं कप्पासकोसेय्यं, खोमकोटुम्बरानि^५ च ।
पहाय पव्वजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
- १५ १६७. “कदाहं पोक्खरणी रम्मा, चक्कवाकपकूजिता^६ ।
मण्डालकेहि^७ सञ्छन्ना, पदुमुप्पलकेहि च ।
पहाय पव्वजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
१६८. “कदाहं हत्थिगुम्बे च,^८ सब्बालङ्कारभूसिते ।
सुवण्णकच्छे मातङ्गे, हेमकप्पनवाससे^९ ॥
- २० १६९. “आरुब्हे^{१०} गामणीयेहि^{११}, तोमरङ्कुसपाणिभि ।
पहाय पव्वजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
१७०. “कदाहं अस्सगुम्बे च, सब्बालङ्कारभूसिते ।
आजानीयेव^{१२} जातिया, सिन्धवे सीघवाहने ॥

१. रो० पोत्थके नत्थि । २. सुवण्णपल्लङ्के - सी०, स्या०, रो० । ३-३. अयं गाथा सी०, रो० पोत्थकेमु न दिस्सति । ४. खोमकोटुम्बरानि - स्या० । ५. चक्कवाकूपकूजिता - सी०, रो०; चाकवाकूपकूजिता - म्या० । ६. मण्डालकेहि - स्या० । ७. रो० पोत्थके नत्थि । ८. हेमकप्पनिवासने - म्या० । ९. आरुब्हे - स्या० । १०. गामनीयेभि - स्या० । ११. अजा-निय्येव - रो० ।

१७१. “आरूढहे गामणीयेहि, इल्लियाचापधारिभि^१ ।
पहाय पव्वजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
१७२. “कदाहं रथसेनियो, सन्नद्धे उस्सितद्धजे ।
दीपे अथो पि वेय्यग्घे, सब्बालङ्कारभूसिते ॥
१७३. “आरूढहे गामणीयेहि, चापहत्थेहि वम्मिभि^२ । 5
पहाय पव्वजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
१७४. “कदाहं सोवण्णरथे^३, सन्नद्धे उस्सितद्धजे ।
दीपे अथो पि वेय्यग्घे, सब्बालङ्कारभूसिते ॥
१७५. “आरूढहे गामणीयेहि, चापहत्थेहि वम्मिभि ।
पहाय पव्वजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥ 10
१७६. “कदाहं सज्झुरथे च, सन्नद्धे उस्सितद्धजे ।
दीपे अथो पि वेय्यग्घे, सब्बालङ्कारभूसिते ॥
१७७. “आरूढहे गामणीयेहि, चापहत्थेहि वम्मिभि ।
पहाय पव्वजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
१७८. “कदाहं अस्सरथे च, सन्नद्धे उस्सितद्धजे । 15 B. 164
दीपे अथो पि वेय्यग्घे, सब्बालङ्कारभूसिते ॥
१७९. “आरूढहे गामणीयेहि, चापहत्थेहि वम्मिभि ।
पहाय पव्वजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
१८०. “कदाहं ओट्ठुरथे च, सन्नद्धे उस्सितद्धजे ।
दीपे अथो पि वेय्यग्घे, सब्बालङ्कारभूसिते ॥ 20
१८१. “आरूढहे गामणीयेहि, चापहत्थेहि वम्मिभि ।
पहाय पव्वजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
१८२. “कदाहं गोणरथे च, सन्नद्धे उस्सितद्धजे ।
दीपे अथो पि वेय्यग्घे, सब्बालङ्कारभूमिते ॥
१८३. “आरूढहे गामणीयेहि, चापहत्थेहि वम्मिभि । 25
पहाय पव्वजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥

१. इन्दियाचापधारिभि - स्या० । २. वम्मिभि - स्या०; वम्मिहि - रो० । ३. सोव-
ण्णरथे - रो० ।

१८४. “कदाहं अजरथे च^१, सन्नद्धे उस्सितद्धजे ।
दीपे अथो पि वेय्यग्घे, सब्बालङ्कारभूसिते ॥

१८५. “आरूढ्हे गामणीयेहि, चापहत्थेहि वम्मिभि ।
पहाय पब्बजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥

५ १८६. “कदाहं मेण्डरथे च, सन्नद्धे उस्सितद्धजे ।
दीपे अथो पि वेय्यग्घे, सब्बालङ्कारभूसिते ॥

१८७. “आरूढ्हे गामणीयेहि, चापहत्थेहि वम्मिभि ।
पहाय पब्बजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥

१८८. “कदाहं मिगरथे च, सन्नद्धे उस्सितद्धजे ।
१० दीपे अथो पि वेय्यग्घे, सब्बालङ्कारभूसिते ॥

१८९. “आरूढ्हे गामणीयेहि, चापहत्थेहि वम्मिभि ।
पहाय पब्बजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥

१९०. “कदाहं हत्थारोहे^२ च, सब्बालङ्कारभूसिते ।
नीलवम्मधरे^३ सूरे, तोमरङ्कुसपाणिने^४ ।
१५ पहाय पब्बजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥

B. 165

१९१. “कदाहं अस्सारोहे च, सब्बालङ्कारभूसिते ।
नीलवम्मधरे सूरे, इल्लियाचापधारिने ।
पहाय पब्बजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥

१९२. “कदाहं रथारोहे च, सब्बालङ्कारभूसिते ।
२० नीलवम्मधरे सूरे, चापहत्थे कलापिने^५ ।
पहाय पब्बजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥

१९३. “कदाहं^६ धनुग्गहे च, सब्बालङ्कारभूसिते ।
नीलवम्मधरे सूरे, चापहत्थे कलापिने ।
पहाय पब्बजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति^७ ॥

१. रो० पोत्थके नत्थि । २. हत्थारूहे - रो० । ३. नीलवम्मधरे - स्या० । ४. तोमरङ्कुसपाणिनो - स्या० । ५. कलापिनो - स्या० । ६-६. अयं गाथा सी०, रो० पोत्थकेसु न दिस्सति ।

१९४. “कदाहं राजपुत्ते च, सब्बालङ्कारभूसिते ।
चित्रवम्मधरे^१ सूरे, कञ्चनावेळधारिने^२ ।
पहाय पब्बजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥

१९५. “कदाहं अरियगणे च^३, वतवन्ते^४ अलङ्कते ।
हरिचन्दनलित्तङ्गे, कासिकुत्तमधारिने^५ ।
पहाय पब्बजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥

5

१९६. “कदाहं* अमच्चगणे च^६, सब्बालङ्कारभूसिते ।
पीतवम्मधरे सूरे, पुरतो गच्छमालिने ।
पहाय पब्बजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति* ॥

१९७. “कदाहं सत्तसता भरिया, सब्बालङ्कारभूसिता ।
पहाय पब्बजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥

10

१९८. “कदाहं सत्तसता भरिया, सुसञ्जा तनुमज्झिमा ।
पहाय पब्बजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥

१९९. “कदाहं सत्तसता भरिया, अस्सवा पियभाणिनी ।
पहाय पब्बजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥

15

२००. “कदाहं सतपलं^७ कंसं, सोवणं सतराजिकं ।
पहाय पब्बजिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥

B. 166

२०१. “कदास्सु मं हत्थिगुम्बा, सब्बालङ्कारभूसिता ।
सुवण्णकच्छा मातङ्गा, हेमकप्पनवाससा ॥

२०२. “आरूढ्हा गामणीयेहि, तोमरङ्कुसपाणिभि ।
यन्तं मं नानुयिस्सन्ति, तं कुदास्सु भविस्सति ॥

20

२०३. “कदास्सु मं अस्सगुम्बा, सब्बालङ्कारभूसिता ।
आजानीया व जातिया, सिन्धवा सीधवाहना ॥

२०४. “आरूढ्हा गामणीयेहि, इल्लियाचापधारिभि ।
यन्तं मं नानुयिस्सन्ति, तं कुदास्सु भविस्सति ॥

25

१. चित्रवम्मधरे — स्या०; चित्तवम्मधरे — रो० । २. कञ्चनावेळधारिने — स्या०; कञ्चनावेळधारिने — रो० । ३. सी०, स्या०, रो० पोत्यकेसु नत्थि । ४. वतवन्ते — सी०, स्या०, रो० । ५. कासिकुत्तमधारिने — स्या० । ६. स्या० पोत्यके नत्थि । * — *. अयं गाथा सी०, रो० पोत्यकेसु न दिस्सति । ७. सतपल्ल — स्या०; मतफलं — रो० ।

२०५. “कदास्सु मं रथसेनी”, सन्नद्धा उस्सितद्धजा ।
दीपा अथो पि वेय्यग्घा, सब्बालङ्कारभूसिता ॥
२०६. “आरुब्हा गामणीयेहि, चापहत्थेहि वम्मिभि ।
यन्तं मं नानुयिस्सन्ति, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
- 5 २०७. “कदास्सु मं सोण्णरथा”, सन्नद्धा उस्सितद्धजा ।
दीपा अथो पि वेय्यग्घा, सब्बालङ्कारभूसिता ॥
२०८. “आरुब्हा गामणीयेहि, चापहत्थेहि वम्मिभि ।
यन्तं मं नानुयिस्सन्ति, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
२०९. “कदास्सु मं सज्झुरथा, सन्नद्धा उस्सितद्धजा ।
10 दीपा अथो पि वेय्यग्घा, सब्बालङ्कारभूसिता ॥
२१०. “आरुब्हा गामणीयेहि, चापहत्थेहि वम्मिभि ।
यन्तं मं नानुयिस्सन्ति, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
२११. “कदास्सु मं अस्सरथा, सन्नद्धा उस्सितद्धजा ।
दीपा अथो पि वेय्यग्घा, सब्बालङ्कारभूसिता ॥
- 15 २१२. “आरुब्हा गामणीयेहि, चापहत्थेहि वम्मिभि ।
यन्तं मं नानुयिस्सन्ति, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
- B. 167 २१३. “कदास्सु मं ओट्ठुरथा, सन्नद्धा उस्सितद्धजा ।
दीपा अथो पि वेय्यग्घा, सब्बालङ्कारभूसिता ॥
२१४. “आरुब्हा गामणीयेहि, चापहत्थेहि वम्मिभि ।
20 यन्तं मं नानुयिस्सन्ति, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
२१५. “कदास्सु मं गोणरथा, सन्नद्धा उस्सितद्धजा ।
दीपा अथो पि वेय्यग्घा, सब्बालङ्कारभूसिता ॥
२१६. “आरुब्हा गामणीयेहि, चापहत्थेहि वम्मिभि ।
यन्तं मं नानुयिस्सन्ति, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
- 25 २१७. “कदास्सु मं अजरथा, सन्नद्धा उस्सितद्धजा ।
दीपा अथो पि वेय्यग्घा, सब्बालङ्कारभूसिता ॥

२१८. “आरूढा गामणीयेहि, चापहृत्थेहि वम्भिभि ।
यन्तं मं नानुयिस्सन्ति, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
२१९. “कदास्सु मं मेण्डरथा, सन्नद्धा उस्सितद्धजा ।
दीपा अथो पि वेय्यग्घा, सब्बालङ्कारभूसिता ॥
२२०. “आरूढा गामणीयेहि, चापहृत्थेहि वम्भिभि । 5
यन्तं मं नानुयिस्सन्ति, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
२२१. “कदास्सु मं मिगरथा, सन्नद्धा उस्सितद्धजा ।
दीपा अथो पि वेय्यग्घा, सब्बालङ्कारभूसिता ॥
२२२. “आरूढा गामणीयेहि, चापहृत्थेहि वम्भिभि ।
यन्तं मं नानुयिस्सन्ति, तं कुदास्सु भविस्सति ॥ 10
२२३. “कदास्सु मं हृत्थारोहा, सब्बालङ्कारभूसिता ।
नीलवम्भधरा सूरा, तोमरङ्ककुसपाणिनो ।
यन्तं मं नानुयिस्सन्ति, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
२२४. “कदास्सु मं अस्सारोहा, सब्बालङ्कारभूसिता ।
नीलवम्भधरा सूरा, इल्लियावापधारिनो । 15
यन्तं मं नानुयिस्सन्ति, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
२२५. “कदास्सु मं रथारोहा, सब्बालङ्कारभूसिता । B. 168
नीलवम्भधरा सूरा, चापहृत्था कलापिनो ।
यन्तं मं नानुयिस्सन्ति, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
२२६. “कदास्सु मं धनुग्गहा, सब्बालङ्कारभूसिता । 20
नीलवम्भधरा सूरा, चापहृत्था कलापिनो ।
यन्तं मं नानुयिस्सन्ति, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
२२७. “कदास्सु मं राजपुत्ता, सब्बालङ्कारभूसिता ।
चित्रवम्भधरा सूरा, कञ्चनावेळधारिनो ।
यन्तं मं नानुयिस्सन्ति, तं कुदास्सु भविस्सति ॥ 25
२२८. “कदास्सु मं अरियगणा, वतवन्ता अलङ्कृता ।
हरिवन्दनलित्तङ्गा, कासिकुत्तधारिनो ।
यन्तं मं नानुयिस्सन्ति, तं कुदास्सु भविस्सति ॥

२२९. “कदास्सु मं अमच्चगणा, सब्बालङ्कारभूसिता ।
पीतवम्मधरा सूरा, पुरतो गच्छमालिनी^१ ।
यन्तं मं नानुयिस्सन्ति, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
२३०. “कदास्सु मं सत्तसता भरिया, सब्बालङ्कारभूसिता ।
यन्तं मं नानुयिस्सन्ति, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
२३१. “कदास्सु मं सत्तसता भरिया, सुसञ्जा तनुमज्झिमा ।
यन्तं मं नानुयिस्सन्ति, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
२३२. “कदास्सु मं सत्तसता भरिया, अस्सवा पियभाणिनी ।
यन्तं मं नानुयिस्सन्ति, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
२३३. “कदाहं पत्तं गहेत्वान, मुण्डो सङ्घाटिपारुतो ।
पिण्डिकाय चरिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
२३४. “कदाहं पंसुकूलानं, उज्झितानं महापथे ।
सङ्घाटिं धारयिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
२३५. “कदाहं सत्ताहसम्मेषे^३, ओवट्ठो^३ अल्लचीवरो ।
पिण्डिकाय चरिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
२३६. “कदाहं सब्बत्थं^४ गन्त्वा^४, रुक्खा रुक्खं वना वनं ।
अनपेक्खो गमिस्सामि^५, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
२३७. “कदाहं गिरिदुग्गेसु, पहीनभयभेरवो ।
अद्रुतियो गमिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
२३८. “कदाहं वीणं^६ वरुज्जको^६, सत्ततन्तिं^३ मनोरमं ।
चित्तं उज्जुं करिस्सामि, तं कुदास्सु भविस्सति ॥
२३९. “कदाहं रथकारो व, परिकन्तं उपाहनं ।
कामसञ्जोजने छेच्छं, ये दिब्बे ये च मानुसे” ॥
२४०. “ता च सत्तसता भरिया, सब्बालङ्कारभूसिता ।
वाहा पग्गय्ह पक्कन्दुं, कस्मा नो विजहिस्ससि ॥

१. गच्छमालिनी - स्या० । २. सत्ताहं मेषे - सी०, स्या० । ३. ओवट्ठे - सी०, स्या०; ओवट्ठे - रो० । ४-४. सब्बहं ठानं - सी०; सब्बण्हं - स्या०; सब्बाहं ठानं - रो० । ५. विहरिस्सामि - सी०, रो०; चरिस्सामि - स्या० । ६-६. वीणरुज्जकोव - स्या०; वीणं विरुज्जको - रो० । ७. सत्तनन्ति - रो० ।

२४१. “ता च सत्तसता भरिया, सुसञ्जा तनुमज्झिमा ।
बाहा पग्गय्ह पक्कन्दुं, कस्मा नो विजहिस्ससि ॥
२४२. “ता च सत्तसता भरिया, अस्सवा पियभाणिनी ।
बाहा पग्गय्ह पक्कन्दुं, कस्मा नो विजहिस्ससि ॥
२४३. “ता च सत्तसता भरिया, सब्बालङ्कारभूसिता । 5
हित्वा सम्पद्दवी^१ राजा, पब्बज्जाय पुरक्खतो^२ ॥
२४४. “ता च सत्तसता भरिया, सुसञ्जा तनुमज्झिमा ।
हित्वा सम्पद्दवी राजा, पब्बज्जाय पुरक्खतो ॥
२४५. “ता च सत्तसता भरिया, अस्सवा पियभाणिनी ।
हित्वा सम्पद्दवी राजा, पब्बज्जाय पुरक्खतो” ॥ 10
२४६. “हित्वा सतपलं कंसं, सोवण्णं सतराजिकं ।
अग्गही मत्तिकं^३ पत्तं, तं द्रुतियाभिसेचनं” ॥
२४७. “भेस्मा^४ अगसमा जाला, कोसा ड्य्हति भागसो ।
रजतं जातरूपञ्च, मुत्ता वेळुरिया बहू ॥
२४८. “मणयो सङ्खमुत्ता च, वत्थिकं^५ हरिचन्दनं । 15 B. 170
अजिनं दण्डभण्डञ्च^६, लोहं काळायसं बहू^७ ।
एहि राज निवत्तस्सु, मा ते तं विनसा^८ धनं” ॥
२४९. “सुसुखं वत जीवाम, येसं नो नत्थि किञ्चनं ।
मिथिलाय^९ दय्हमानाय^{१०}, न मे किञ्चि अदय्हथ^{११}” ॥
२५०. “अटवियो समुप्पन्ना, रट्ट विद्धंसयन्ति तं^{१२} । 20
एहि राज निवत्तस्सु, मा रट्टं विनसा इदं” ॥
२५१. “सुसुखं वत जीवाम, येसं नो नत्थि किञ्चनं ।
रट्टे विलुम्पमानम्हि, न मे किञ्चि अहीरथ^{१३}” ॥

१. सम्पद्दयी-सी०; सम्पद्दवी-स्या०। २. पुरक्खतो-स्या०। ३. मत्तिका-स्या०, रो०। ४. वेस्मा-सी०; भिस्मा-रो०। ५. वत्थिकं-स्या०। ६. दन्तभण्डञ्च-स्या०, रो०। ७. बहू-स्या०, रो०। ८. विनस्सा-स्या०। ९. मिथिला-म०। १०. ड्य्हमानाय-स्या०, रो०। ११. अदय्हथ-स्या०, रो०। १२. ते-स्या०-नं; रो०। १३. अहीरथ-स्या०; अजीरथ-रो०।

२५२. “सुसुखं वत जीवाम, येसं नो नत्थि किञ्चनं ।
पीतिभक्खा भविस्साम, देवा आभस्सरा यथा” ॥
२५३. “किम्हेसो महतो घोसो, का नु गामेव^१ कीळिया^२ ।
समण^३ तेव पुच्छाम^४, कत्थेसो अभिसटो^५ जनो” ॥
- ५ २५४. “ममं ओहाय गच्छन्तं, एत्थेसो अभिसटो जनो ।
सीमातिक्कमनं यन्तं, मुनिमोनस्स पत्तिया ।
मिस्सं नन्दीहि गच्छन्तं, किं जानमनुपुच्छसि” ॥
२५५. “मास्सु तिण्णो अमञ्जित्थ^६, सरीरं धारयं इमं ।
अतीरणेय्य यमिदं^७, बहू हि परिपन्थयो” ॥
- १० २५६. “को नु मे परिपन्थस्स, ममं एवंविहारिनो ।
यो^८ नेव दिट्ठे नादिट्ठे, कामानमभिपत्थये” ॥
२५७. “निट्ठा तन्दी विजम्भिता^९, अरती^{१०} भत्तसम्मदो ।
आवसन्ति सरीरट्ठा, बहू हि परिपन्थयो” ॥
२५८. “कल्याणं वत मं भवं, ब्राह्मणमनुसासति^{११} ।
ब्राह्मण तेव^{१२} पुच्छामि, को नु त्वमसि मारिस” ॥
- १५ २५९. “नारदो इति मे^{१३} नाम^{१४}, कस्सपो इति मं विदू ।
भोतो सकासमागच्छिं^{१५}, साधु सव्विभ समागमो ॥
- B. 171 २६०. “तस्स ते सब्बो आनन्दो, विहारो उपवत्ततु ।
यं^{१६} ऊनं^{१७} तं परिपूरेहि, खन्तिया उपसमेन च ॥
- २० २६१. “पसारय सन्नतञ्च, उन्नतञ्च पसारय” ॥
कम्मं विज्जञ्च धम्मञ्च, सक्कत्वान परिब्बज” ॥
२६२. “बहू हत्थी च अस्से च, नगरे जनपदानि च ।
हित्वा जनक पव्वजितो, कपाले^{१८} रतिमज्झगा ॥

१-१. गामे किलिलिया - सी० । २-२. समणञ्जेव० - सी०, रो०; समण त्वेव पुच्छामि-
स्या० । ३. भिसटो - स्या० । ४. अमञ्जित्थो - सी०, स्या०, रो० । ५. मिदं कम्मं - सी०, स्या०,
रो० । ६. सो-रो० । ७. विजम्भिका-रो० । ८. अरति-स्या० । ९. ०मनुसाससि-सी०;
०अनुसाससि-स्या० । १०. तञ्जेव-सी०; त्वेव-स्या०; मेव-रो० । ११-११. नामेन-
स्या० । १२. सङ्कासे आगच्छिं-स्या०; सकारेआगच्छिं-रो० । १३-१३. यदूनं-सी०,
स्या०, रो० । १४. पहारय-स्या० । १५. कपल्ले-सी०, रो० ।

२६३. “कच्चि नु ते जानपदा, मित्तामच्चा च जातका ।
दुब्बिमकंसु जनक, कस्मा ते' तं अरुच्चथ” ॥

२६४. “न मिगाजिन जातुच्छे', अहं कच्चि' कुदाचनं ।
अधम्ममेन जिने जातिं, न चा पि जातयो मम” ॥

२६५. “दिस्वान लोकवत्तन्तं, खज्जन्तं कद्दमीकतं ।
हज्जरे वज्जरे' चेत्य, यत्थ सन्नो' पुथुज्जनो ।
एताहं उपमं कत्वा, भिक्खकोस्मि मिगाजिन” ॥

२६६. “को नु ते भगवा सत्था, कस्सेतं वचनं सुचि' ।
न हि कप्पं वा विज्जं वा, पच्चक्खाय रथेसभ ।
समणं आहु वत्तन्तं, यथा दुक्खस्सतिक्कमो” ॥

२६७. “न मिगाजिन जातुच्छे, अहं कच्चि कुदाचनं ।
समणं ब्राह्मणं वा पि, सक्कत्वा अनुपाविसि” ॥

२६८. “महता चानुभावेन, गच्छन्तो सिरिया जलं ।
गीयमानेसु गीतेसु, वज्जमानेसु वग्गुसु ॥

२६९. “तूरियताळसङ्घट्ठे', सम्मताळसमाहिते' ।
स मिगाजिनमद्दक्खिं, फलि' अम्बं तिरोच्छदं ।
हज्जमानं' मनुस्सेहि, फलकामेहि जन्तुभि ॥

२७०. “सो खोहं तं सिरिं हित्वा, ओरोहित्वा मिगाजिन ।
मूलं अम्बस्सुपागच्छिं', फलिनो निप्पफलस्स च ॥

२७१. “फलि' अम्बं हतं दिस्वा, विद्धन्तं' विनलीकतं' ।
अथेकं' इतरं अम्बं, नीलोभासं मनोरमं ॥

२७२. “एवमेव नूनम्हे' पि, इस्सरे बहुकण्टके ।
अमित्ता नो वधिस्सन्ति, यथा अम्बो फली हतो ॥

१. चे - रो० । २. जातुच्च - सी०, रो० । ३. किच्चि - स्या० । ४. वज्जरे - स्या० ।
५. सत्तो - सी० । ६. सुचिं - स्या०, रो० । ७. तूरियताळितसङ्घट्ठे - सी०, रो०; तूरियता-
लितमङ्घट्ठे - स्या० । ८. सम्मताळसमाहिते - रो० । ९. फलं - सी०, रो० । १०. तुज्जमानं -
सी०; तुदमानं - स्या०; तद्मानं - रो० । ११. पागच्छिं - स्या०; पगच्छिं - रो० । १२. फलं -
रो० । १३. विद्धन्तं - स्या०, विद्धन्तं - रो० । १४. विनलीकतं - स्या० । १५. ०तं - सी०
रो० । १६. नून अम्हे - सी०, रो० ।

२७३. “अजिनमिह हञ्जते दीपि, नागो दन्तेहि हञ्जते” ।
धनमिह धनिनो हन्ति, अनिकेतमसन्धवं ।
फली अम्बो अफलो च, ते सत्थारो उभो मम” ॥

२७४. “सब्बो जनो पव्याधितो”, राजा पव्वजितो इति ।
हत्थारोहा अनीकट्ठा, रथिका पत्तिकारका ॥

२७५. “अस्सासयित्वा जनतं, ठपयित्वा पटिच्छद ।
पुत्तं रज्जे ठपेत्वान, अथ पच्छा पव्वजिस्ससि” ॥

२७६. “चत्ता मया जानपदा”, मित्तामच्चा च जातका ।
सन्ति पुत्ता विदेहानं, दीघावु रट्ठवड्डनो” ।
ते रज्जं कारयिस्सन्ति, मिथिलायं पजापति” ॥

२७७. “एहि तं अनुसिक्खामि, यं वाक्यं मम रुच्चति ।
रज्जं तुवं कारयसि”, पापं दुच्चरितं बहुं ।
कायेन वाचा मनसा, येन गच्छसि दुग्गतिं ॥

२७८. “परदिन्नकेन परनिट्ठितेन ।
पिण्डेन यापेहि स धीरधम्मो” ॥

२७९. “यो पि चतुत्थे भत्तकाले न भुञ्जे,
अजुट्ठमारी व खुदाय मिय्ये ।
न त्वेव पिण्डं लुळितं अनरियं,
कुलपुत्तरूपो सप्पुरिसो न सेवे ।
तयिदं न साधु तयिदं न सुट्ठु,
सुनखुच्छिट्ठकं जनकं भुञ्जसे तुवं” ॥

२८०. “न चा पि मे सीवलि सो अभक्खो,
यं होति चत्तं गिहिनो सुनस्स” वा ।
ये केचि भोगा इध धम्मलद्धा,
सब्बो सो भक्खो अनवयो” ति वुत्तो” ॥

१. हञ्जति - स्या०, रो० । २. सव्याधितो - स्या०, पव्याधितो - रो० । ३. जनपदा-
रो० । ४. रट्ठवड्डनो - रो० । ५. कारयन्ती - सी०, स्या०, रो० । ६. पाप - रो० । ७.
गच्छिसि - सी०, रो० । ८. यापेति - स्या० । ९-९. अजट्ठमारीव - सी०; अज्झट्ठमारीव-
स्या०; अजट्ठमारीव - रो० । १०. रो० पोत्थके नत्थि । ११. सुनखस्स - स्या०, रो० । १२.
अनवज्जो - सी०, रो० ।

२८१. “कुमारिके उपसेनिये, निच्चं निगळमण्डिते^१।
कस्मा ते^२ एको भुजो जनति,
एको ते न जनती भुजो^३” ॥
२८२. “इमस्मिं मे समण हत्थे, पटिमुक्का दुनीवरा^४।
सङ्घाता^५ जायते सद्दो, दुतियस्सेव सा गति ॥ 5
२८३. “इमस्मिं मे समण हत्थे, पटिमुक्को एकनीवरो^६।
सो अदुतियो न जनति, मुनिभूतो व तिद्वुति ॥
२८४. “विवादप्पत्तो^७ दुतियो, केनेको विवदिस्सति।
तस्स ते सग्गकामस्स, एकत्तमुपरोचतं^८” ॥
२८५. “सुणासि^९ सीवल्लि कथा^{१०}, कुमारिया पवेदिता। 10
पेसिया^{११} मं गरहित्थो, दुतियस्सेव सा गति ॥
२८६. “अयं द्वेधापथो भद्दे, अनुचिण्णो पथाविहि।
तेसं त्वं एकं गण्हाहि, अहमेकं पुनापरं ॥
२८७. “मा^{१२} वच^{१३} मंत्वं पतिमे ति, नाहं^{१४} भरिया ति वा^{१५} पुन^{१६}”।
“इममेव कथयन्ता^{१७}, थूणं नगरुपागमुं ॥ 15
२८८. “कोट्टके उसुकारस्स, भत्तकाले उपट्ठिते।
तत्रा^{१८} च सो उसुकारो, एकं^{१९} दण्डं उजुं कतं^{२०}।
एकञ्च चक्खुं निगगय्ह, जिम्हमेकेन पेक्खति” ॥
२८९. “एवं नो साधु पस्ससि, उसुकार सुणोहि मे।
यदेकं चक्खुं निगगय्ह, जिम्हमेकेन पेक्खसि” ॥ 20
२९०. “द्वीहि समण चक्खूहि, विसालं विय खायति।
असम्पत्त्वा^{२१} परमं^{२२} लिङ्गं, नुजुभावाय कप्पति ॥
२९१. “एकञ्च चक्खुं निगगय्ह, जिम्हमेकेन पेक्खतो।
सम्पत्त्वा परमं लिङ्गं, उजुभावाय कप्पति ॥

B. 174

१. निगळमण्डिके - रो०। २. रो० पोत्थके नत्थि। ३. दुनीधुरा - सी०, रो०। ४. सङ्घट्टा - स्या०। ५. एकनीधुरो - सी०, रो०। ६. विवादमन्तो - रो०। ७. सणसि - स्या०। ८. गाथा - सी०, स्या०, रो०। ९. पेस्सिया - सी०; पेस्सिका - रो०। १०-१०. नेव - सी०, रो०; मा च - स्या०। ११. माहं - सी०, रो०। १२. तं - स्या०। १३. कथं कथेन्ता - रो०। १४. तत्र - स्या०, रो०। १५-१५. सी०, रो० पोत्थकेसु नत्थि। १६. अप्पत्त्वा - स्या०। १७. परं - सी०, रो०।

२९२. “विवादप्पत्तो^१ दुत्तियो, केनेको विवदिस्सति ।
तस्स ते सग्गकामस्स, एकत्तमुपरोचतं” ॥
२९३. “सुणासि सीवलि कथा, उसुकारेन^२ वेदिता^३ ।
पेसिया मं गरहित्थो, दुत्तियस्मेव सा गति ॥
- ५ २९४. “अयं द्वेधापथो भद्दे, अनुचिण्णो पथाविहि ।
तेसं त्वं एकं गण्हाहि, अहमेकं पुनापरं ॥
२९५. “मावच मं त्वं पति मे ति, नाहं भरिया ति वा पुन” ।
“मुञ्जावेसिका^४ पवाळा^५, एका विहर सीवली” ति ॥

५४०. सुवण्णसामजातकं (३)

२९६. “को नु मं उसुना विज्झि, पमत्तं उदहारकं” ।
१० खत्तियो ब्राह्मणो वेस्सो, को मं विद्धा निलीयसि ॥
२९७. “न मे मंसानि खज्जानि, चम्मेनत्थो न विज्जति ।
अथ केन नु वण्णेन, विद्धेय्यं मं अमञ्जथ ॥
२९८. “को वा त्वं कस्स वा पुत्तो, कथं जानेमु तं मयं ।
पुट्ठो मे सम्म अक्खाहि, किं मं विद्धा निलीयसि” ॥
- १५ २९९. “राजाहमस्मि कासीनं, पीळियक्खो ति मं विदू ।
लोभा रट्ठं पहित्वान^६, मिगमेसं चरामहं ॥
३००. “इस्सत्थे चस्मि कुसलो, दळ्हधम्मो ति विस्सुतो ।
नागो पि मे न मुच्चेय्य^७, आगतो उसुपातनं ॥
- B. 175 ३०१. “को वा त्वं कस्स वा पुत्तो^८, कथं जानेमु तं मयं ।
२० पितुनो अत्तनो चा पि, नामगोत्तं पवेदय” ॥
३०२. “नेसादपुत्तो भद्दन्ते, सामो इति मं जातथो ।
आमन्तयिंसु जीवन्तं, स्वज्जेवाहं^९ गतो सये ॥

१. विवादमत्तो - रो० । २-२. उमकारेन पवेदिता - रो० । ३-३. ईसका पव्यूळहा - स्या०; विषिका पवळहा - रो० । ४. सामजातक - रो० । ५. उदहारिक - स्या० । ६. पहित्वान - रो० । ७. मुच्चेय्य - स्या०, रो० । ८-८. त्वं च कम्म वा पुत्तोसि - सी०, रो० । ९-९. स्वाज्जेवं - स्या०; स्वाज्जेहं - रो० ।

३०३. “विद्धोस्मि पृथुसल्लेन, सविसेन यथा मिगो ।
सकम्हि लोहिते राज, पस्स सेमि परिप्लुतो ॥
३०४. “पट्टिवामगतं^१ सल्लं, पस्स धिम्हामि^२ लोहितं ।
आतुरो त्यानुपुच्छामि, किं मं विद्धा निलीयसि ॥
३०५. “अजिनम्हि हञ्जते दीपि^३, नागो दन्तेहि हञ्जते^४ । 5
अथ केन नु वण्णेन, विद्धेय्यं मं अमञ्जथ” ॥
३०६. “मिगो उपट्ठितो आसि, आगतो उसुपातनं ।
तं दिस्वा उब्बिज्जी^५ साम, तेन कोधो ममाविसि” ॥
३०७. “यतो सरामि अत्तानं, यतो पत्तोस्मि विञ्जुतं ।
न मं मिगा उत्तसन्ति^६, अरञ्जे सापदानि पि ॥ 10
३०८. “यतो निधिं परिहरिं^७, यतो पत्तोस्मि योव्वनं ।
न मं मिगा उत्तसन्ति, अरञ्जे सापदानि पि ॥
३०९. “भीरू किम्पुरिसा राज, पव्वते गन्धमादने ।
सम्मोदमाना गच्छाम, पव्वतानि वनानि च ॥
३१०. “न^८ मं मिगा उत्तसन्ति, अरञ्जे सापदानि पि^९ । 15
अथ केन नु वण्णेन, उत्रासन्ति^{१०} मिगा^{११} मम” ॥
३११. “न^{१२} तं तसं^{१३} मिगो साम, किं ताहं अलिकं भणे ।
कोधलोभाभिभूताहं^{१४}, उसुं ते तं अवस्सजिं^{१५} ॥
३१२. “कुतो नु साम^{१६} आगम्म, कस्स वा पहितो तुवं ।
उदहारो नदिं गच्छ, आगतो मिगसम्मत्तं” ॥ 20
३१३. “अन्धा मातापिता मय्हं, ते भरामि ब्रहावने ।
तेसाहं उदकाहारो^{१७}, आगतो मिगसम्मत्तं ॥ B. 176
३१४. “अत्थि नेसं उसामत्तं, अथ साहस्स जीवितं ।
उदकस्स अलाभेन^{१८}, मञ्जे अन्धा मरिस्सरे ॥

१. पट्टिधम्मगतं—सी०; पट्टिचम्मगतं—रो०। २. विहामि—सी०; धिम्हामि—स्या०;
विहामि—रो०। ३. दीपि—रो०। ४. हञ्जति—रो०। ५. उब्बिज्जि—स्या०, रो०। ६.
उत्रासन्ति—स्या०। ७. परिहारिं—स्या०। ८-८. सी०, स्या०, रो० पोत्यकेसु नत्थि। ९-९.
उत्रसे सो मिगो—सी०, रो०। १०-१०. न तद्दसा—सी०, रो०। ११. कोधलोभाभिभूतो—
रो०। १२. अविस्सजिं—स्या०; अविस्सजि—रो०। १३. सम्म—रो०। १४. उदकहारो—
स्या०; उदहारको—रो०। १५. चालाभेन—रो०।

३१५. “न मे इदं तथा दुक्खं, लब्भा हि^१ पुमुना इदं ।
यञ्च अम्मं न पस्सामि, तं मे दुक्खतरं इतो ॥
३१६. “न मे इदं तथा दुक्खं, लब्भा हि पुमुना इदं ।
यञ्च तातं न पस्सामि, तं मे दुक्खतरं इतो ॥
- ५ ३१७. “सा नून कपणा अम्मा, चिररत्ताय^२ रुच्छति^३ ।
अड्डुरत्ते व रत्ते वा, नदी व अवसुच्छति^४ ॥
३१८. “सो नून कपणो तातो, चिररत्ताय रुच्छति ।
अड्डुरत्तेव रत्ते वा, नदी व अवसुच्छति ॥
३१९. “उट्टानपादचरियाय^५, पादसम्बाहनस्स^६ च ।
१० साम तात विलपन्ता, हिण्डिस्सन्ति ब्रहावने ॥
३२०. “इदम्पि^७ दुतियं^८ सल्लं, कम्पेति हृदयं ममं^९ ।
यञ्च अन्धे न पस्सामि, मञ्जे^{१०} हिस्सामि^{११} जीवितं” ॥
३२१. “मा बाळहं परिदेवेसि, साम कल्याणदस्सन ।
अहं कम्मकरो हुत्वा, भरिस्सं^{१२} ते^{१३} ब्रहावने ॥
- १५ ३२२. “इस्सत्थे चस्मि कुसलो, दळ्हधम्मो ति विस्सुतो ।
अहं कम्मकरो हुत्वा, भरिस्सं ते ब्रहावने ॥
३२३. “मिगानं विघासमन्वेसं, वनमूलफलानि च ।
अहं कम्मकरो हुत्वा, भरिस्सं ते ब्रहावने ॥
३२४. “कतमं तं वनं साम, यत्थ मातापिता तव ।
२० अहं ते तथा भरिस्सं, यथा ते अभरी तुवं” ॥
३२५. “अयं एकपदी राज, योयं उस्सीसके मम ।
इतो गन्त्वा अड्डुकोसं^{१४}, तत्थ नेसं^{१५} अगारकं ।
यत्थ^{१६} मातापिता मय्हं, ते भरस्सु इतो गतो ॥

B. 177

१. पि - रो० । २-२. चिरं रताय रुच्चति - स्या०; चिररत्ताय रुच्छति - रो० ।
३. अवसुस्सति - स्या० । ४. उट्टानपारिचरियाय - मी०, रो० । ५. राजसम्बाहनस्स - स्या० ।
६-६. इदं दुतियकं - रो० । ७. मम - स्या०, रो० । ८-८. यञ्च हेस्सामि - सी०, रो० ।
९-९. भरियस्सन्ते - रो० । १०. अड्डुघोमं - स्या० । ११. तेमं - रो० । १२. तत्थ - रो० ।

३२६. “नमो ते कासिराजत्थु, नमो ते कासिवड्डुन^१ ।
अन्धा मातापिता मय्हं, ते भरस्सु ब्रहावने ॥
३२७. “अञ्जलिं ते पग्गण्हामि, कासिराज नमत्थु ते ।
मातरं पितरं मय्हं, वुत्तो वज्जासि वन्दनं” ॥
३२८. “इदं वत्त्वान सो सामो, युवा कल्याणदस्सनो ।
मुच्छित्तो विसवेगेन, विसञ्जी समपज्जथ ॥
३२९. “स राजा परिदेवेसि, बहुं कारुञ्जसञ्जितं ।
अजरामरोहं आरासिं, अज्जेतं ज्ञामि नो पुरे ।
सामं कालङ्कतं^२ दिस्वा, नत्थि मच्चुस्स नागमो ॥
३३०. “यस्सु मं पटिमन्तेति, सविसेन समप्पितो ।
स्वज्जेवं गते काले, न किञ्चि मभिभासति ॥
३३१. “निरयं नून गच्छामि, एत्थ मे नत्थि संसयो ।
तदा हि पकतं पापं, चिररत्ताय किब्बिसं ॥
३३२. “भवन्ति तस्स वत्तारो, गामे किब्बिसकारको^३ ।
अरञ्जे निम्मनुस्समिह, को मं वत्तुमरहति ॥
३३३. “सारयन्ति हि कम्मानी, गामे संगच्छ माणवा ।
अरञ्जे निम्मनुस्समिह, को^४ नु मं^५ सारयिस्सति ॥
३३४. “सा देवता अन्तरहिता, पब्बते गन्धमादने ।
रञ्जो व अनुकम्पाय, इमा गाथा अभासथ ॥
३३५. “आगुं किर^६ महाराज, अकरि^७ कम्म दुक्कटं ।
अदूसका पितापुत्ता, तयो एकूसुना हता ॥
३३६. “एहि तं अनुसिक्खामि, यथा ते सुगती सिया ।
धम्मेनन्धे वने पोस, मञ्जेहं सुगती^८ तया’ ॥
३३७. स राजा परिदेवित्वा, बहुं कारुञ्जसञ्जितं ।
उदककुम्भमादाय, पक्कामि दक्खिखामुखो ॥

१. कासिवड्डन - रो० । २. कालकतं - सी०, स्या०, रो० । ३. किब्बिसकारकं - रो० ।
४-४. को मं - रो० । ५. करि - रो० । ६. अकरा - सी० । ७. सुगतिं - रो० ।
जा० २-२४

३३८. “कस्स नु एसो पदसद्दो, मनुस्सस्सेव आगतो ।
नेसो सामस्स निग्घोसो, को नु त्वमसि मारिस ॥
३३९. “सन्तं हि सामो वजति, सन्तं पादानि नेयति^१ ।
नेसो सामस्स निग्घोसो, को नु त्वमसि मारिस” ॥
- 5 ३४०. “राजाहमस्मि कासीनं, पीळियक्खो^२ ति^३ मं विदू ।
लोभा रट्ठं पहित्वान, मिग्गमेसं चरामहं ॥
३४१. “इस्सत्थे चस्मि कुसलो, दब्बहधम्मो ति विस्सुतो ।
नागो पि मे न मुच्चेय्य, आगतो उसुपातनं” ॥
३४२. “स्वागतं ते महाराज, अथो ते अदुरागतं ।
10 इस्सरोसि^४ अनुप्पत्तो, यं इधत्थि पवेदय ॥
३४३. “तिन्दुकानि पियालानि, मधुके कासुमारियो^५ ।
फलानि खुदकप्पानि, भुञ्ज राज वरं वरं ॥
३४४. “इदम्पि पानीयं सीतं, आभतं गिरिगम्भरा ।
ततो^६ पिव महाराज, सचे त्वं अभिकङ्खसि” ॥
- 15 ३४५. “नालं अन्धा वने दट्ठुं, को नु वो फलमाहरि ।
अनन्धस्सेवयं^७ सम्मा, निवापो मय्ह^८ खायति” ॥
३४६. “दहरो युवा नातिव्रहा, सामो कल्याणदस्सनो ।
दीघस्स केसा असिता, अथो सूनग्गवेल्लिता^९ ॥
३४७. “सो हवे फलमाहरित्वा,^{१०} इतो आदाय^{११} कमण्डलुं ।
20 नदिं गतो उदहारो, मञ्जे न दूरमागतो” ॥
३४८. “अहं तं अवधिं सामं, यो तुय्हं परिचारको^{१२} ।
यं कुमारं पवेदेथ, सामं कल्याणदस्सनं ॥
३४९. “दीघस्स केसा असिता, अथो सूनग्गवेल्लिता ।
तेमु लोहितलित्तेमु, सेति सामो मया हतो” ॥

१. उत्तनि - सी० । २-२. पिलियक्खोति - स्या० ; पिलियक्खोति - रो० । ३. ०पि - रो० । ४. काममारियो - स्या० । ५. इतो - स्या० । ६. अनन्धस्सेवयं - स्या०, रो० । ७. मय्ह - रो० । ८. मुनग्ग - स्या०, रो० । ९. माहत्वा - रो० । १०. आदा - सी०, रो० । ११. परिचारिको - स्या० ।

३५०. “केन दुकूलमन्तेसि, हतो सामो ति वादिना ।
हतो सामो ति सुत्वान, हृदयं मे पवेधति ॥
३५१. “अस्सत्थस्सेव तरुणं, पवाळं मालुतेरितं ।
हतो सामो ति सुत्वान, हृदयं मे पवेधति” ॥
३५२. “पारिके कासिराजायं, सो सामं मिगसम्मते ।
कोधसा उसुता विज्झि, तस्स मा पापमिच्छिम्हा” ॥ 5
३५३. “किच्छा लद्धो पियो पुत्तो, यो अन्धे अभरी वने ।
तं एकपुत्तं घातिम्हि, कथं चित्तं न कोपये” ॥
३५४. “किच्छा लद्धो पियो पुत्तो, यो अन्धे अभरी वने ।
तं एकपुत्तं घातिम्हि, अक्कोधं आहु पण्डिता” ॥ 10
३५५. “मा बाब्बहं परिदेवेथ, हतो सामो ति वादिना ।
अहं कम्मकरो हुत्वा, भरिस्सामि ब्रहावने ॥
३५६. “इस्सत्थे चस्मि कुसलो, दब्बहधम्मो ति विस्सुतो ।
अहं कम्मकरो हुत्वा, भरिस्सामि ब्रहावने ॥
३५७. “मिगानं विधासमन्वेसं, वनमूलफलानि च ।
अहं कम्मकरो हुत्वा, भरिस्सामि ब्रहावने” ॥ 15
३५८. “नेस धम्मो महाराज, नेतं अम्हेसु कप्पति ।
राजा त्वमसि अम्हाकं, पादे वन्दाम ते मयं” ॥
३५९. “धम्मं नेसादं भणथ, कता अपचिती तया ।
पिता त्वमसि अम्हाकं, माता त्वमसि पारिके” ॥ 20
३६०. “नमो ते कासिराजत्थु, नमो ते कासिवड्डुन ।
अञ्जलिं ते पग्गह्माम, या व सामानुपापय ॥
३६१. “तस्स पादे समज्जन्ता”, मुखञ्च भुजदस्सनं ।
संसुम्भमाना अतानं, कालमागमयामसे” ॥
३६२. “ब्रहा वाळमिगाकिण्णं, आकासन्तं व दिस्सति ।
यत्थ सामो हतो सेति, चन्दो व पतितो छमा ॥ 25

१. अक्कोधं - स्या० । २. नेसादा - रो० । ३. कतो - रो० । ४. अस्माकं - रो० ।

५. पवट्टन्ता - रो० ।

B. 180

३६३. “ब्रहा वाळमिगाकिण्णं, आकासन्तं व दिस्सति ।
यत्थ सामो हतो सेति, सूरियो व पतितो छमा ॥
३६४. “ब्रहा वाळमिगाकिण्णं, आकासन्तं व दिस्सति ।
यत्थ सामो हतो सेति, पंसुना परिकुण्ठितो’ ॥
- 5 ३६५. “ब्रहा वाळमिगाकिण्णं, आकासन्तं व दिस्सति ।
यत्थ सामो हतो सेति, इधेव वसथस्समे ॥
३६६. “यदि तत्थ सहस्सानि, सतानि नियुतानि’ च ।
नेवम्हाकं भयं कोचि, वने वाळेसु विज्जति” ॥
३६७. “ततो अन्धानमादाय, कासिराजा ब्रह्मवने ।
10 हत्थे गहेत्वा पक्कामि, यत्थ सामो हतो अहु ॥
३६८. “दिस्वान पतितं सामं, पुत्तकं पंसुकुन्थितं ।
अपविद्धं ब्रह्मरञ्जे, चन्दं व पतितं छमा ॥
३६९. “दिस्वान पतितं सामं, पुत्तकं पंसुकुन्थितं ।
अपविद्धं ब्रह्मरञ्जे, सूरियं व पतितं छमा ॥
- 15 ३७०. “दिस्वान पतितं सामं, पुत्तकं पंसुकुन्थितं ।
अपविद्धं ब्रह्मरञ्जे, कलूनं’ परिदेवयुं ॥
३७१. “दिस्वान पतितं सामं, पुत्तकं पंसुकुन्थितं ।
बाहा पग्गय्ह पक्कन्दुं, अधम्मो किर भो इति ॥
३७२. “बाळ्हं खो त्वं पमत्तोसि”, साम कल्याणदस्सन ।
20 यो अज्जेवं गते काले, न किञ्चि मभिभाससि ॥
३७३. “बाळ्हं खो त्वं पदित्तोसि, साम कल्याणदस्सन ।
यो अज्जेवं गते काले, न किञ्चि मभिभाससि ॥
३७४. “बाळ्हं खो त्वं पकुद्धोसि”, साम कल्याणदस्सन ।
यो अज्जेवं गते काले, न किञ्चि मभिभाससि ॥
- 25 ३७५. “बाळ्हं खो त्वं पसुत्तोसि”, साम कल्याणदस्सन ।
यो अज्जेवं गते काले, न किञ्चि मभिभाससि ॥

१. पतिकुण्ठितो - सी०, रो०; पतिकुन्थितो - म० । २. नहुतानि - सी०, स्या०, रो० । ३. करुणं - सी०, रो० । ४. मि मत्तो - रो० । ५. सि कुद्धो - रो० । ६. सि दित्तो - रो० ।

३७६. “बाब्बं खो त्वं विमनोसि, सामं कल्याणदस्सन् ।
यो अज्जेवं गते काले, न किञ्चि मभिभाससि ॥
३७७. “जटं वलिनं^१ पंसुगतं^२, को दानि सण्ठपेस्सति^३ ।
सामो अयं कालङ्कतो, अन्धानं परिचारको ॥
३७८. “को^४ मे सम्मज्जमादाय^५, सम्मज्जिस्सति अस्समं । 5
सामो अयं कालङ्कतो, अन्धानं परिचारको ॥
३७९. “को दानि न्हापयिस्सति^६, सीतेनुण्होदकेन च ।
सामो अयं कालङ्कतो, अन्धानं परिचारको ॥
३८०. “को दानि भोजयिस्सति^७, वनमूलफलानि च ।
सामो अयं कालङ्कतो, अन्धानं परिचारको” ॥ 10
३८१. दिस्वान पतितं सामं, पुत्तकं पंसुकुन्थितं ।
अट्टिता पुत्तसोकेन, माता सच्चं अभासथ ॥
३८२. “येन सच्चेनयं सामो, धम्मचारी पुरे अहु ।
एतेन सच्चवज्जेन, विसं सामस्स हज्जतु ॥
३८३. “येन सच्चेनयं सामो, ब्रह्मचारी पुरे अहु । 15
एतेन सच्चवज्जेन, विसं सामस्स हज्जतु ॥
३८४. “येन सच्चेनयं सामो, सच्चवादी पुरे अहु ।
एतेन सच्चवज्जेन, विसं सामस्स हज्जतु ॥
३८५. “येन सच्चेनयं सामो, मातापेत्तिभरो^८ अहु ।
एतेन सच्चवज्जेन, विसं सामस्स हज्जतु ॥ 20
३८६. “येन सच्चेनयं सामो, कुले जेट्ठापचायिको ।
एतेन सच्चवज्जेन, विसं सामस्स हज्जतु ॥
३८७. “येन सच्चेनयं सामो, पाणा पियतरो मम ।
एतेन सच्चवज्जेन, विसं सामस्स हज्जतु ॥

१. वलीनं—रो० । २. पङ्कगतं—सी०, रो० । ३. सन्थपेस्सति—म० । ४-४. को
चे सम्मज्जनादाय—सी०; को नो सम्मज्जनादाय—स्या०; को वे सम्मज्जनादाय—रो० ।
५. न्हापायिस्सति—रो० । ६. भुज्जयिस्सति—रो० । ७. मातापेत्तिभरो—स्या० ।

B. 182

३८८. “यं किञ्चित्स्थि^१ कतं पुञ्जं, मय्हञ्चेव पितुच्च ते ।
सब्बेन तेन कुसलेन, विसं सामस्स हञ्जतु” ॥
३८९. दिस्वान पतितं सामं, पुत्तकं पंसुकुन्धितं ।
अट्टितो पुत्तसोकेन, पिता सच्चं अभासथ ॥
- 5 ३९०. “येन सच्चेनयं सामो, धम्मचारी पुरे अहु ।
एतेन सच्चवज्जेन, विसं सामस्स हञ्जतु ॥
३९१. “येन सच्चेनयं सामो, ब्रह्मचारी पुरे अहु ।
एतेन सच्चवज्जेन, विसं सामस्स हञ्जतु ॥
३९२. “येन सच्चेनयं सामो, सच्चवादी पुरे अहु ।
10 एतेन सच्चवज्जेन, विसं सामस्स हञ्जतु ॥
३९३. “येन सच्चेनयं सामो, मातापेत्तिभरो अहु ।
एतेन सच्चवज्जेन, विसं सामस्स हञ्जतु ॥
३९४. “येन सच्चेनयं सामो, कुले जेट्ठापचायिको ।
एतेन सच्चवज्जेन, विसं सामस्स हञ्जतु ॥
- 15 ३९५. “येन सच्चेनयं सामो, पाणा पियतरो मम ।
एतेन सच्चवज्जेन, विसं सामस्स हञ्जतु ॥
३९६. “यं किञ्चित्स्थि कतं पुञ्जं, मय्हञ्चेव मातुच्च ते ।
सब्बेन तेन कुसलेन, विसं सामस्स हञ्जतु” ॥
३९७. मा देवता अन्तरहिता, पव्वते गन्धमादने ।
20 सामस्स अनुकम्पाय, इमं सच्चं अभासथ ॥
३९८. “पव्वत्याहं गन्धमादने, चिररत्तनिवासिनी^१ ।
न मे पियतरो कोचि, अञ्जो सामेन^१ विज्जति^१ ।
एतेन सच्चवज्जेन, विसं सामस्स हञ्जतु ॥
३९९. “सब्बे वना गन्धमया, पव्वते गन्धमादने ।
25 एतेन सच्चवज्जेन, विसं सामस्स हञ्जतु” ॥

१. किञ्चित्स्थि - सी०, रो० । २. चिरं रत्तं निवासिनी - स्या० । ३-३. समान विज्जति - सी०, रो० ।

४००. तेसं लालप्पमानानं, बहुं कारूञ्जसञ्चित्तं ।
खिप्पं सामो समुट्ठासि, युवा कल्याणदस्सनो ॥
४०१. “सामोहमस्मि भद्दं वो, सोत्थिनाम्हि^१ समुट्ठितो ।
मा बाब्बहं परिदेवेथ, मञ्जुनाभिवदेथ मं” ॥
४०२. “स्वागतं ते महाराज, अथो ते अदुरागतं ।
इस्सरोसि अनुप्पत्तो, यं इधत्थि पवेदय ॥
४०३. “तिन्दुकानि पियालानि, मधुके कासुमारियो ।
फलानि खुद्दकप्पानि, भुञ्ज राज वरं वरं ॥
४०४. “अत्थि मे पानियं सीतं, आभतं गिरिगम्भरा ।
ततो पिव महाराज, सचे त्वं अभिकङ्खसि” ॥
४०५. “सम्मय्हामि पमुय्हामि, सब्बा मुय्हन्ति मे दिसा ।
पेतं तं सामभट्ठक्खिं, को नु त्वं साम जीवसि” ॥
४०६. “अपि जीवं महाराज, पुरिसं गाब्बह्वेदनं ।
उपनीतमनसङ्कप्पं, जीवन्तं मञ्जते मतं ॥
४०७. “अपि जीवं महाराज, पुरिसं गाब्बह्वेदनं ।
तं निरोधगतं सन्तं, जीवन्तं मञ्जते मतं ॥
४०८. “यो मातरं पितरं वा, मच्चो धम्मेन पोसति ।
देवा पि नं तिकिच्छन्ति, मातापेत्तिभरं नरं^३ ॥
४०९. “यो मातरं पितरं वा, मच्चो धम्मेन पोसति^४ ।
इधेव नं पसंसन्ति, पेच्च सग्गे पमोदति^५” ॥
४१०. “एस भिय्यो पमुय्हामि, सब्बा मुय्हन्ति मे दिसा ।
सरणं तं^६ साम गच्छामि, त्वञ्च मे सरणं भव” ॥
४११. “धम्मं चर महाराज, मातापितूसु खत्तिय ।
इध धम्मं चरित्वान, राज सग्गं गमिस्ससि ॥
४१२. “धम्मं चर महाराज, पुत्तदारेसु खत्तिय ।
इध धम्मं चरित्वान, राज सग्गं गमिस्ससि ॥

१. सोत्थिनाम्हि—रो० । २. जनं—रो० । ३. च मोदति—रो० । ४. स्था० पोत्थके
नत्थि ।

B. 184

४१३. “धम्मं चर महाराज, मित्तामच्चेषु खत्तिय।
इध धम्मं चरित्वान, राज सगं गमिस्ससि ॥
४१४. “धम्मं चर महाराज, वाहनेसु बलेसु च।
इध धम्मं चरित्वान, राज सगं गमिस्ससि ॥
- 5 ४१५. “धम्मं चर महाराज, गामेसु निगमेसु च।
इध धम्मं चरित्वान, राज सगं गमिस्ससि ॥
४१६. “धम्मं चर महाराज, रट्टेसु जनपदेसु च।
इध धम्मं चरित्वान, राज सगं गमिस्ससि ॥
४१७. “धम्मं चर महाराज, समणब्राह्मणेषु^१ च।
10 इध धम्मं चरित्वान, राज सगं गमिस्ससि ॥
४१८. “धम्मं चर महाराज, मिगपक्खीसु खत्तिय।
इध धम्मं चरित्वान, राज सगं गमिस्ससि ॥
४१९. “धम्मं चर महाराज, धम्मो चिण्णो सुखावहो।
इध धम्मं चरित्वान, राज सगं गमिस्ससि ॥
- 15 ४२०. “धम्मं चर महाराज, सइन्दा^२ देवा सब्रह्मका।
सुविण्णेन दिवं पत्ता, मा धम्मं राज पामदो^३” ति ॥

५४१. निमिजातकं (४)

४२१. अच्छेरं वत लोकस्मिं, उप्पज्जन्ति विचक्खणा।
यदा अहु निमिराजा, पण्डितो कुसलत्थिको ॥
४२२. राजा सब्बविदेहानं, अदा दानं अरिन्दमो।
20 तस्स तं ददतो दानं, सङ्कप्पो उदपज्जथ^४।
दानं वा ब्रह्मचरियं वा, कतमं सु महप्फलं ॥
४२३. तस्स सङ्कप्प मञ्जाय, मघवा देवकुञ्जरो।
सहस्सनेत्तो पातुरहु, वण्णेन विहनं^५ तमं ॥

१. समणे ब्राह्मणेषु - स्या०। २. इन्दा - स्या०; सइन्द - रो०। ३. पमादो - रो०।
४. नेमिराजजातकं - स्या०। ५. उप्पज्जथ - स्या०। ६. निहनं - सी०, रो०; विहतं - स्या०।

४२४. सलोमहट्टो मनुजिन्दो, वासवं अवचा निमि ।
 “देवता नुसि गन्धब्बो, अदु^१ सक्को पुरिन्ददो ॥
४२५. “न च मे तादिसो वण्णो, दिट्ठो वा यदि वा सुतो ।
 आचिक्ख^२ मे त्वं भट्ठन्ते, कथं जानेमु तं मयं^३” ॥
४२६. सलोमहट्टं अत्वान, वासवो अवचा निमिं ।
 “सक्कोहमस्मि देविन्दो, आगतोस्मि तवन्तिके ।
 अलोमहट्टो मनुजिन्द, पुच्छ पञ्चं यमिच्छसि^४” ॥
४२७. सो च तेन कतोकासो, वासवं अवचा निमि ।
 “पुच्छामि तं महाराज^५, सब्बभूतानमिस्सर ।
 दानं वा ब्रह्मचरियं वा, कतमं सु महप्फलं^६” ॥
४२८. सो पुट्ठो नरदेवेन, वासवो अवचा निमि ।
 “विपाकं ब्रह्मचरियस्स, जानं अक्खासिजानतो ॥
४२९. “हीनेन ब्रह्मचरियेन, खत्तिये उपपज्जति ।
 मज्झिमेन च देवत्तं, उत्तमेन विसुज्जति ॥
४३०. “न हेते सुलभा काया, याचयोगेन केनचि ।
 ये काये उपपज्जन्ति, अनागारा तपस्सिनो ॥
४३१. “दुदीपो सागरो सेलो, मुचलिन्दो^७ भगीरसो ।
 उसिन्दरो^८ कस्सपो^९ च, असको^{१०} च पुथुज्जनो ॥
४३२. “एते चञ्जे च राजानो, खत्तिया ब्राह्मणा बहू ।
 पुथुयज्जं यजित्वान, पेतत्तं^{११} नातिवत्तिसुं ॥
४३३. “अथ^{१२} यीमे अवत्तिसुं^{१३}, अनागारा तपस्सिनो ।
 सत्तिसयोयामहनु, सोमयागो^{१४} मनोजवो ॥

5

10

15

20

१. आदु—स्या०, रो० । २-२. सी०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । ३. महावाहु—सी०, रो० ।
 ४. मुजकिन्दो—म० । ५. उसीनरो—सी०, रो०; उसिन्नरो—स्या० । ६. अत्यको—स्या०;
 अट्ठको—सी०, रो० । ७-७. अस्सको च पुथुद्धनो—स्या०; अस्सको च पुथुज्जनो—रो० ।
 ८. पेतन्ते—सी०, रो० । ९-९. अट्ठा०—सी०, रो०; अट्ठ यिमे अतिवत्तिसु—स्या० । १०
 सोमयामो—म० ।

B. 186

४३४. “समुद्रो माघो भरतो च^१, इसि कालपुरक्खतो^२ ।
अङ्गीरसो कस्सपो च, किसवच्छो^३ अकत्ति च^४ ॥
४३५. “उत्तरेन नदी सीदा, गम्भीरा दुरतिक्कमा ।
नळग्गिवण्णा जोतन्ति, सदा कञ्चनपब्बता ॥
४३६. “परूब्बहकच्छा^५ तगरा^६, रूब्बहकच्छा वना नगा ।
तत्रासुं दससहस्सा, पोराणा इसयो पुरे ॥
४३७. “अहं सेट्ठोस्मि दानेन, संयमेन दमेन च ।
अनुत्तरं वतं कत्वा, पकिरचारी^७ समाहिते ॥
४३८. “जातिमन्तं^८ अजच्चञ्च, अहं उजुगतं नरं ।
अतिवेलं नमस्सिस्सं, कम्मबन्धू हि माणवा^९ ॥
४३९. “सब्बे वण्णा अधम्मट्ठा, पतन्ति निरयं अधो ।
सब्बे वण्णा विसुज्झन्ति, चरित्वा धम्ममुत्तमं^{१०} ॥
४४०. इदं वत्वान मघवा^१, देवराजा सुजम्पति ।
वेदेहमनुसासित्वा, सग्गकायं अपक्कमि ॥
४४१. “इमं भोन्तो निसामेथ, यावन्तेत्थ समागता ।
धम्मिकानं मनुस्सानं, वण्णं उच्चावचं बहुं ॥
४४२. “यथा अयं निमिराजा, पण्डितो कुसलत्थिको ।
राजा सब्बविदेहानं, अदा दानं अरिन्दमो ॥
४४३. “तस्स तं ददतो दानं, सङ्कप्पो उदपज्जथ ।
दानं वा ब्रह्मचरियं वा, कतमं सु महप्फलं^{११} ॥
४४४. अब्भुतो^{१२} वत लोकस्मिं, उप्पज्जि लोमहंसनो ।
दिब्बो रथो पातुरहु, वेदेहेस्स यसस्सिनो ॥
४४५. देवपुत्तो महिद्धिको, मातलि देवसारथि ।
निमन्तयित्थ राजानं, वेदेहं मिथिलगहं ॥

१. स्या० पोत्थके नत्थि । २. कालकरक्खियो-सी०, रो०; कालपुरक्खितो-स्या० ।
३-३. किसवच्छो अकत्ति च-सी०, रो०; कीसवच्छो अकन्ति च-स्या० । ४-४. परूब्बहकच्छा
तगरा-स्या० ५. पकीरचारी-स्या० । ६. जातिवन्तं-रो० । ७. मातिया-सी०, रो० ।
८. माघवा-स्या० । ९. अब्भुतो-स्या० ।

४४६. “एहिमं रथमारुह, राजसेट्टु दिसम्पति ।
देवा दस्सनकामा ते, तावतिस्सा सइन्दका ।
सरमाना हि ते देवा, सुधम्मायं समच्छरे” ॥
४४७. ततो^१ राजा तरमानो, वेदेहो मिथिलगगहो ।
आसना वुट्टहित्वान, पमुखो रथमारुहि ॥ B. 187
४४८. अभिरूळ्हं रथं दिब्बं, मातलि एतदब्रवि ।
“केन तं नेमि मग्गेन, राजसेट्टु दिसम्पति ।
येन वा पापकम्मन्ता, पुञ्ञकम्मा च ये नरा” ॥ 5
४४९. “उभयेनेव मं नेहि, मातलि देवसारथि ।
येन वा पापकम्मन्ता, पुञ्ञकम्मा च ये नरा” ॥ 10
४५०. “केन तं पठमं नेमि, राजसेट्टु दिसम्पति ।
येन वा पापकम्मन्ता, पुञ्ञकम्मा च ये नरा” ॥
४५१. “निरये^२ ताव पस्सामि, आवासे^३ पापकम्मिनं ।
ठानानि लुट्ठकम्मानं, दुस्सीलानं च या गति” ॥
४५२. दस्सेसि मातलि रञ्ञो, दुग्गं वेतरणिं नदिं ।
कुथितं^४ खारसंयुत्तं, तत्तं अग्गिसिखूपमं ॥ 15
४५३. निमी^५ हवे मातलिमज्झभासथ^६,
दिस्वा जनं पतमानं विदुग्गे ।
“भयं हि मं विन्दति सूत दिस्वा,
पुच्छामि तं मातलि देवसारथि ।
इमे नु मच्चा किमकंसु पापं,
येमे जना वेतरणिं पतन्ति” ॥ 20
४५४. तस्स पुट्ठो वियाकासि^७, मातलि देवसारथि ।
विपाकं पापकम्मानं, जानं अक्खासि^८ जानतो ॥

१. ततो च-रो० । २. निरयं-स्या० । ३. आवासं-स्या० । ४. कुट्टितं-स्या०;
कुथन्ति-रो० । ५. नेमि-स्या०; निमि-रो० । ६. मातलिमज्झभासि-स्या० । ७.
व्याकासि-रो० । ८. अक्खास-रो० ।

४५५. "ये दुब्बले बलवन्ता' जीवलोकै,
हिंसन्ति' रोसन्ति' सुपापधम्मा ।
ते लुद्दकम्मा पसवेत्वा' पापं,
तेमे जना वेतरणिं पतन्ति" ॥
- B. 188 5 ४५६. "सामा च सोणा सबला च गिज्झा,
काकोलसङ्घा' अदन्ति' भेरवा ।
भयं हि मं विन्दति सूत दिस्वा,
पुच्छामि तं मातलि देवसारथि ।
इमे नु मच्चा किमकंसु पापं,
येमे जने काकोलसङ्घा' अदन्ति" ॥
- 10 ४५७. तस्स पुट्ठो वियाकासि, मातलि देवसारथि ।
"विपाकं पापकम्मानं, जानं अक्खासिजानतो ॥
- 15 ४५८. "ये केचिमे मच्छरिनो कदरिया,
परिभासका समणब्राह्मणानं ।
हिंसन्ति रोसन्ति सुपापधम्मा,
ते लुद्दकम्मा पसवेत्वा पापं ।
तेमे जने काकोलसङ्घा अदन्ति" ॥
- 20 ४५९. "सजोतिभूता' पथविं कमन्ति,
तत्तेहि खन्धेहि च पोथयन्ति ।
भयं हि मं विन्दति सूत दिस्वा,
पुच्छामि तं मातलि देवसारथि ।
इमे नु मच्चा किमकंसु पापं,
येमे जना खन्धहता' सयन्ति" ॥
- 25 ४६०. तस्स पुट्ठो वियाकासि, मातलि देवसारथि ।
"विपाकं पापकम्मानं, जानं अक्खासिजानतो ॥
४६१. "ये जीवलोकस्मि' सुपापधम्मिनो,
नरञ्च नारिञ्च अपापधम्मं ।

१. बलवन्तो-स्या०, रो० । २-२. हिंसेन्ति रोसेन्ति-स्या० । ३. पसवेत्वा-रो० ।
४. काकोलसङ्घा च-स्या०; ० च-रो० । ५. अदेन्ति-सी०, स्या०, रो० । ६. काकोला-
रो० । ७. सज्जोतिभूता-स्या० । ८. खन्धहता-म० । ९. जीवलोकस्मिं-स्या०, रो० ।

- हिंसन्ति रोसन्ति सुपापधम्मा,
ते लुद्दकम्मा पसवेत्त्व पापं ।
तेमे जना खन्धहता सयन्ति” ॥
४६२. “अङ्गारकासुं अपरे फुणन्ति^१,
नरा रुदन्ता परिदङ्गता ।
भयं हि मं विदन्ति सूत दिस्वा,
पुच्छामि तं मातलि देवसारथि ।
इमे नु मच्चा किमकंसु पापं,
येमे जना अङ्गारकासुं^२ फुणन्ति” ॥
४६३. तस्स पुट्ठो वियाकासि, मातलि देवसारथि ।
“विपाकं पापकम्मानं, जानं अक्खासिजानतो ॥
- ४६४ “ये केचि पूगाय^३ धनस्स^४ हेतु,
सक्खिं करित्वा इणं जापयन्ति ।
ते जापयित्वा जनतं जनिन्द,
ते लुद्दकम्मा पसवेत्त्व पापं ।
तेमे जना अङ्गारकासुं फुणन्ति” ॥
४६५. “सजोतिभूता जलिता पदित्ता,
पदिस्सति महती लोहकुम्भी ।
भयं हि मं विन्दति सूत दिस्वा,
पुच्छामि तं मातलि देवसारथि ।
इमे नु मच्चा किमकंसु पापं,
येमे जना अवंसिरा लोहकुम्भिं पतन्ति” ॥
४६६. तस्स पुट्ठो वियाकासि, मातलि देवसारथि ।
“विपाकं पापकम्मानं, जानं अक्खासिजानतो ॥
४६७. “ये सीलवन्त^५ समणं ब्राह्मणं वा,
हिंसन्ति रोसन्ति सुपापधम्मा^६ ।

B. 189

5

10

15

20

25

१. धुनन्ति—सी०, स्या०; फुणन्ति—रो० । २. अङ्गारं—रो० । ३-५. पूगायतनस्स—सी०, रो० । ४. सीलवं—रो० । ५. सुपापधम्मिनो—रो० ।

ते लुद्धकम्मा पसवेत्त्व पापं,
तेमे जना अवंसिरा लोहकुम्भिं पतन्ति” ॥

B. 190

४६८. “लुञ्चन्ति गीवं अथ वेठयित्वा,
उण्होदकस्मिं पकिलेदयित्वा^१ ।
भयं हि मं विन्दति सूत दिस्वा,
पुच्छामि तं मातलि देवसारथि ।
इमे नु मच्चा किमकंसु पापं,
येमे जना लुत्तसिरा सयन्ति” ॥

5

४६९. तस्स पुट्ठो वियाकासि, मातलि देवसारथि ।
“विपाकं पापकम्मानं, जानं अक्खासिजानतो ॥

10

४७०. “ये जीवलोकस्मि सुपापधम्मिनो,
पक्खी गहेत्वान विहेठयन्ति ते ।
विहेठयित्वा^२ सकुणं जनिन्द,
ते लुद्धकामा^३ पसवेत्त्व पापं ।
तेमे जना लुत्तसिरा सयन्ति” ॥

15

४७१. “पहूततोया^४ अनिगाधकूला^५,
नदी अयं सन्दति सुप्पतित्था ।
धम्माभितत्ता मनुजा पिवन्ति,
पीतञ्च^६ तेसं भुस^७ होति पानि ॥

20

४७२. “भयं हि मं विन्दति सूत दिस्वा,
पुच्छामि तं मातलि देवसारथि ।
इमे नु मच्चा किमकंसु पापं,
पीतञ्च तेसं भुस होति पानि” ॥

25

४७३. तस्स पुट्ठो वियाकासि, मातलि देवसारथि ।
“विपाकं पापकम्मानं, जानं अक्खासिजानतो ॥

१. पकिलोतयित्वा - म०; पकिलोदयित्वा - स्या० । २. हेठयित्वा - स्या० । ३. लुद्ध-
कम्मा - स्या०, रो० । ४-५. बहुततोया अनिखातकूला - स्या०; ० अनिखातकूला - रो० । ५.
पिवतञ्च - सी०, स्या०, रो० । ६. भुसं - रो० ।

४७४. “ये सुद्धधञ्चं पलासेन मिसं,
असुद्धकम्मा कयिनो ददन्ति ।
घम्माभित्तानं^१ पिपासितानं,
पीतञ्च तेसं भुस होति पानि” ॥

४७५. “उसूहि सत्तीहि च तोमरेहि,
दुभयानि^२ पस्सानि तुदन्ति कन्दतं ।
भयं हि मं विन्दति सूत दिस्वा,
पुच्छामि तं मातलि देवसारथि ।
इमे नु मच्चा किमकंसु पापं,
येमे जना सत्तिहता सयन्ति” ॥

5 B. 191

10

४७६. तस्स पुट्ठो वियाकासि, मातलि देवसारथि ।
“विपाकं पापकम्मानं, जानं अक्खासिजानतो ॥

४७७. “ये जीवलोकस्मि असाधुकम्मिनो,
अदिन्नमादाय करोन्ति जीविकं ।
धञ्चं धनं रजतं जातरूपं,
अजेळकञ्चा पि पसुं मंहिसं^३ ।
ते लुद्धकम्मा पसवेत्त पापं,
तेमे जना सत्तिहता सयन्ति” ॥

15

४७८. “गीवाय बद्धा^४ किस्स इमे पुनेके,
अञ्जे विकन्ता^५ बिलकता^६ सयन्ति” ।
भयं हि मं विन्दति सूत दिस्वा,
पुच्छामि तं मातलि देवसारथि ।
इमे नु मच्चा किमकंसु पापं,
येमे जना बिलकता सयन्ति” ॥

20

४७९. तस्स पुट्ठो वियाकासि, मातलि देवसारथि ।
“विपाकं पापकम्मानं, जानं अक्खासिजानतो ॥

25

४८०. “ओरब्भिका सूकरिका च मच्छिका,
पसुं मंहिसञ्च अजेळकञ्च ।

१. घम्माभित्तानं—रो० । २. उभयानि—स्या० । ३. महीसं—सी०, रो० । ४. वन्धा—स्या० । ५. विकन्ता—सी०, रो० । ६. बिलकता—स्या० । ७. पुनेके—सी०, रो० ।

हन्त्वान सूनसु पसारयिंसु,
ते लुक्कम्मा पसवेत्त्व पापं ।
तेमे जना बिलकता सयन्ति ॥

B. 192

5

४८१. “रहदो अयं मुत्तकरीसपूरो,
दुग्गन्धरूपो असुचि पूति वाति^१ ।
खुदापरेता^२ मनुजा अदन्ति,
भयं हि मं विन्दति सूत दिस्वा ।
पुच्छामि तं मातलि देवसारथि,
इमे नु मच्चा किमकंसु पापं ।
येमे जना मुत्तकरीसभक्खा” ॥

10

४८२. तस्स पुट्ठो वियाकासि, मातलि देवसारथि ।
“विपाकं पापकम्मानं, जानं अक्खासिजानतो ॥

15

४८३. “ये केचिमे कारणिका विरोसका^३,
परेसं हिंसाय^४ सदा निविट्ठा ।
ते लुक्कम्मा पसवेत्त्व पापं,
मित्तद्दुनो मीब्बहमदन्ति बाला ॥

20

४८४. “रहदो अयं लोहितपुब्बपूरो,
दुग्गन्धरूपो असुचि पूति वाति ।
घम्माभितत्ता मनुजा पिवन्ति,
भयं हि मं विन्दति सूत दिस्वा ।
पुच्छामि तं मातलि देवसारथि,
इमे नु मच्चा किमकंसु पापं ।
येमे जना लोहितपुब्बभक्खा” ॥

25

४८५. तस्स पुट्ठो वियाकासि, मातलि देवसारथि ।
“विपाकं पापकम्मानं, जानं अक्खासिजानतो ॥

४८६. “ये मातरं वा पितरं^५ वा जीवलोके^६,
पाराजिका अरहन्ते हनन्ति ।

१. वायति-रो० । २. खुदापरेता-स्या० । ३. विरोसिका-स्या० । ४. विहिंसाय-
स्या० । ५-५. पितरं जीवलोके-सी०; पितरं लोके-रो० ।

ते लुद्दकम्मा पसवेत्त्व पापं,
तेमे जना लोहितपुब्बभक्खा ॥

४८७. “जिह्मं च पस्स बळिसेन विद्धं,
विहतं यथा सङ्कुसतेन^१ चम्मं ।
फन्दन्ति मच्छा व थलम्हि खित्ता,
मुञ्चन्ति खेळं रुदमाना किमेते ॥

B. 193

5

४८८. “भयं हि मं विन्दति सूत दिस्वा,
पुच्छामि तं मातलि देवसारथि ।
इमे नु मच्चा किमकंसु पापं,
येमे जना वङ्कघस्ता सयन्ति” ॥

10

४८९. तस्स पुट्ठो वियाकासि, मातलि देवसारथि ।
“विपाकं पापकम्मानं, जानं अक्खासिजानतो ॥

४९०. “ये केचि सन्धानगता^२ मनुस्सा,
अग्घेन अग्घं कयं हापयन्ति ।
कूटेन^३ कूटं^४ धनलोभहेतु,
छन्नं यथा वारिचरं वधाय ॥

15

४९१. “न हि कूटकारिस्स^५ भवन्ति ताणा,
सकेहि कम्मेहि पुरक्खतस्स^६ ।
ते लुद्दकम्मा पसवेत्त्व पापं,
तेमे जना वङ्कघस्ता सयन्ति” ॥

20

४९२. “नारी^७ इमा सम्परिभिन्नगत्ता,
पग्गय्ह कन्दन्ति भुजे^८ दुजच्चा ।
सम्मक्खिता^९ लोहितपुब्बलित्ता,
गावो यथा आघातने विकन्ता ।
ता भूमिभागस्मिं सदा निखाता,
खन्धातिवत्तन्ति सजोतिभूता ॥

25

१. सङ्कुसकेन—स्या० । २. सन्धानगता—सी०, रो०; सण्ठानगता—स्या० । ३-३.
कुटेन कुटं—म० । ४. कुटकारिस्स—म० । ५. पुरक्खितस्स—स्या० । ६. नारियो—स्या०;
नारियो—रो० । ७. भुजो—रो० । ८. समक्खिता—स्या० ।

४९३. “भयं हि मं विन्दति सूत दिस्वा,
पुच्छामि तं मातलि देवसारथि ।
इमा नु नारियो किमकंसु पापं,
या भूमिभागस्मिं सदा निखाता ।
खन्धातिवत्तन्ति सजोतिभूता” ॥

5

B. 194

४९४. तस्स पुट्ठो वियाकासि, मातलि देवसारथि ।
“विपाकं पापकम्मानं, जानं अक्खासिजानतो ॥

४९५. “कोलित्थियायो’ इध जीवलोके,
असुद्धकम्मा असतं अचारं ।
ता दित्तरूपा पति विप्पहाय,
अञ्जं अचारं रतिखिड्डहेतु ।
ता जीवलोकस्मिं रमापयित्वा,
खन्धातिवत्तन्ति सजोतिभूता ॥

10

४९६. “पादे गहेत्वा किस्स इमे पुनेके,
अवंसिरा नरके पातयन्ति ।
भयं हि मं विन्दति सूत दिस्वा,
पुच्छामि तं मातलि देवसारथि ।
इमे नु मच्चा किमकंसु पापं,
येमे जना अवंसिरा नरके पातयन्ति” ॥

15

४९७. तस्स पुट्ठो वियाकासि, मातलि देवसारथि ।
“विपाकं पापकम्मानं, जानं अक्खासिजानतो ॥

20

४९८. “ये जीवलोकस्मि असाधुकम्मिनो,
परस्स दारानि अतिक्कमन्ति ।
ते तादिसा उत्तमभण्डथेना,
तेमे जना अवंसिरा नरके पातयन्ति ॥

25

४९९. “ते वस्सपूगानि बहूनि तत्थं,
निरयेसु^१ दुक्खं वेदनं वेदयन्ति ।

न हि पापकारिस्स भवन्ति ताणा,
 सकेहि कम्मेहि पुरक्खतस्स ।
 ते लुद्धकम्मा पसवेत्व पापं,
 तेमे जना अवंसिरा नरके पातयन्ति” ॥

५००. “उच्चावचामे विविधा उपक्कमा,
 निरयेसु दिस्सन्ति सुघोररूपा ।
 भयं हि मं विन्दति सूत दिस्वा,
 पुच्छामि तं मातलि देवसारथि ।
 इमे नु मच्चा किमकंसु पापं,
 येमे जना अधिमत्ता दुक्खा तिब्बा^१ ।
 खरा कटुका वेदना वेदयन्ति” ॥
५०१. तस्स पुट्ठो वियाकासि, मातलि देवसारथि ।
 “विपाकं पापकम्मानं, जानं अक्खासिजानतो ॥
५०२. “ये जीवलोकस्मि सुपापदिट्ठिनो,
 विस्सासकम्मानि करोन्ति मोहा ।
 परञ्च दिट्ठीसु समादपेन्ति,
 ते पापदिट्ठि^२ पसवेत्व पापं ।
 तेमे जना अधिमत्ता दुक्खा तिब्बा,
 खरा कटुका वेदना वेदयन्ति ॥
५०३. “विदिता^३ ते महाराज, आवासा^४ पापकम्मिनं ।
 ठानानि लुद्धकम्मानं, दुस्सीलानं च या गति ।
 उय्याहि दानि राजीसि, देवराजस्स सन्तिके” ॥
५०४. “पञ्चथूपं दिस्सतिदं विमानं,
 मालापिळन्धा सयनस्स मज्झे ।
 तत्थच्छति नारी महानुभावा,
 उच्चावचं इद्धि^५ विकुब्बमाना ॥

१. तिप्प-स्या० । २. पापदिट्ठी-सी०, स्या०; पापदिट्ठीसु-रो० । ३. विदितानि-स्या०, रो० । ४. आवासं-स्या०, रो० । ५. इद्धि-रो० ।

५०५. “वित्ती हि मं विन्दति सूत दिस्वा,
पुच्छामि तं मातलि देवसारथि ।
अयं नु नारी किमकासि साधुं,
या मोदति सगपत्ता^१ विमाने” ॥
- ५ ५०६. तस्स पुट्ठो वियाकासि, मातलि देवसारथि ।
“विपाकं पुञ्जकम्मानं, जानं अक्खासिजानतो ॥
- B. 196 ५०७. “यदि ते सुता बीरणी^२ जीवलोके,
आमायदासी अहु ब्राह्मणस्स ।
सा पत्तकाले^३ अतिथिं विदित्वा,
10 माता व पुत्तं सकिमाभिनन्दी ।
संयमा^४ संविभागा च, सा विमानस्मि मोदति ॥
५०८. “ददल्लमाना आभेन्ति^५, विमाना सत्त निम्मिता ।
तत्थ यक्खो महिद्धिको, सब्बाभरणभूसितो ।
समन्ता अनुपरियाति^६, नारीगणपुरक्खतो ॥
- 15 ५०९. “वित्ती हि मं विन्दति सूत दिस्वा,
पुच्छामि तं मातलि देवसारथि ।
अयं नु मच्चो किमकासि साधुं,
यो^७ मोदति सगपत्तो विमाने” ॥
५१०. तस्स पुट्ठो वियाकासि, मातलि देवसारथि ।
20 “विपाकं पुञ्जकम्मानं, जानं अक्खासिजानतो ॥
५११. “सोणदिन्नो गहपति, एस दानपती अहु ।
एस पब्बजितुद्दिस्स, विहारे सत्त कारयि ॥
५१२. “सक्कच्चं ते^८ उपट्ठासि, भिक्खवो तत्थ वासिके ।
अच्छादनं च भत्तं च, सेनासनं पदीपियं^९ ।
25 अदासि उज्जुभूतेसु, विप्पसन्नेन चेतसा ॥

१. सगपत्ता—स्या० । २. बिरणी—स्या० । ३. पत्तकालं—सी०, स्या०, रो० । ४. सञ्जमा—स्या० । ५. आभन्ति—स्या० । ६. अनुपरियायति—स्या० । ७. सो—रो० । ८. ने—रो० । ९. पदीपयं—स्या० ।

५१३. “चातुर्दसि पञ्चदसि, या^१ च^२ पक्खस्स अट्टमी^३ ।
पाटिहारियपक्खञ्च, अट्ठङ्गसुसमाहितं^४ ॥

५१४. “उपोसथं^५ उपवसी, सदा सीलेसु संवृतो ।
संयमा संविभागा च, सो विमानस्मि मोदति ॥

५१५. “पभासति मिदं व्यम्हं^६, फलिकासु सुनिम्मितं । 5
नारीवरगणाकिण्णं, कूटागारवरोचितं^७ ।
उपेतं अन्नपानेहि, नच्चगीतेहि चूभयं ॥

५१६. “वित्ती हि मं विन्दति सूत दिस्वा, B. 197
पुच्छामि तं मातलि देवसारथि ।
इमे^८ नु मच्चा^९ किमकंसु साधुं, 10
ये^{१०} मोदरे सगपत्ता विमाने” ॥

५१७. तस्स पुट्ठो वियाकासि, मातलि देवसारथि ।
“विपाकं पुञ्जकम्मानं, जानं अक्खासिजानतो ॥

५१८. “या काचि नारियो इध जीवलोके, 15
सीलवन्तियो^{११} उपासिका ।
दाने रता निच्चं^{१२} पसन्नचित्ता,
सच्चे ठिता उपोसथे अप्पमत्ता ।
संयमा संविभागा च, ता विमानस्मि मोदरे ॥

५१९. “पभासति मिदं व्यम्हं, वेळुरियासु निम्मितं ।
उपेतं भूमिभागेहि, विभत्तं भागसो मितं ॥ 20

५२०. “आळम्बरा मुदिङ्गा” च, नच्चगीता सुवादिता ।
दिब्बा सदा निच्छरन्ति, सवनीया^{१३} मनोरमा ॥

५२१. “नाहं एवंगतं जातु, एवंसुरुचिरं पुरे ।
सद्दं समभिजानामि, दिट्ठं वा यदि वा सुतं ॥

१-१. याव - सी०, रो० । २. अट्टमि - सी०, रो० । ३. अत्यङ्गसुसमागतं - रो० ।

४. उपोसञ्च - रो० । ५. व्यम्हं - रो० । ६. कूटाकारविरोचितं - स्या० । ७-७. इमा नु नारी - स्या०; इमा नु नारियो - रो० । ८. या - स्या०, रो० । ९. सीलवतियो - रो० । १०. निच्च - स्या०, रो० । ११. मुतिङ्गा - रो० । १२. सवनेय्या - रो० ।

५२२. “वित्ती हि मं विन्दति सूत दिस्वा,
पुच्छामि तं मातलि देवसारथि ।
इमे नु मच्चा किमकंसु साधुं,
ये मोदरे सगपत्ता विमाने” ॥

5 ५२३. तस्स पुट्ठो वियाकासि, मातलि देवसारथि ।
“विपाकं पुञ्जकम्मानं, जानं अक्खासिजानतो ॥

५२४. “ये केचि मच्चा इध जीवलोके, सीलवन्ता^१ उपासका ।
आरामे उदपाने च, पपा सङ्कमनानि च ।
अरहन्ते सीतिभूते, सक्कच्चं पटिपादयुं ॥

B. 198 10 ५२५. “चीवरं पिण्डपातञ्च, पच्चयं सयनासनं ।
अदंसु उजुभूतेसु, विप्पसन्नेन चेतसा ॥

५२६. “चातुदसिं पञ्चदसिं, या च पक्खस्स अट्ठमी ।
पाटिहारियपक्खञ्च, अट्ठङ्गसुसमाहितं ॥

15 ५२७. “उपोसथं उपवसुं, सदा सीलेसु संवुता ।
संयमा संविभागा च, ते विमानस्मि मोदरे ॥

५२८. “पभासति मिदं व्यम्हं, फलिकासु सुनिम्मितं ।
नारीवरगणाकिण्णं, कूटागारवरोचितं ॥

५२९. “उपेतं अन्नपानेहि, नच्चगीतेहि चूभयं ।
नज्जो चानुपरियाति^२, नानापुप्फदुमायुता ॥

20 ५३०. “वित्ती हि मं विन्दति सूत दिस्वा,
पुच्छामि तं मातलि देवसारथि ।
अयं नु मच्चो किमकासि साधुं,
यो मोदती सगपत्तो विमाने” ॥

25 ५३१. तस्स पुट्ठो वियाकासि, मातलि देवसारथि ।
“विपाकं पुञ्जकम्मानं, जानं अक्खासिजानतो ॥

५३२. “मिथिलायं^१ गहपति, एस दानपती अहु ।
आरामे उदपाने च, पपा सङ्कमनानि च ।
अरहन्ते सीतिभूते, सक्कच्चं पटिपादयि ॥
५३३. “चीवरं पिण्डपातञ्च, पच्चयं सयनासनं ।
अदासि उजुभूतेसु, विप्पसन्नेन चेतसा ॥ 5
५३४. “चातुद्दसिं पञ्चदसिं, या च पक्खस्स अट्ठमी ।
पाटिहारियपक्खञ्च, अट्ठङ्गसुसमाहितं ॥
५३५. “उपोसथं उपवसी, सदा सीलेसु संवृतो ।
संयमा संविभागा च, सो विमानस्मि मोदति” ॥
५३६. “पभासति मिदं व्यम्हं, फलिकासु सुनिम्मितं ।
नारीवरगणाकिण्णं, कूटागारवरोचितं ॥ 10
५३७. “उपेतं अन्नपानेहि, नच्चगीतेहि चूभयं ।
नज्जो चानुपरियाति, नानापुप्फदुमायुता ॥ B 199
५३८. “राजायतना कपित्था च, अम्बा^२ साला च जम्बुयो ।
तिन्दुका^३ च पियाला च, दुमा निच्चफला बहू ॥ 15
५३९. “वित्ती हि मं विन्दति सूत दिस्वा,
पुच्छामि तं मातलि देवसारथि ।
अयं नु मच्चो किमकासि साधुं,
यो मोदती सग्गपत्तो विमाने” ॥
५४०. तस्स पुट्ठो वियाकासि, मातलि देवसारथि ।
“विपाकं पुञ्जकम्मानं, जानं अक्खासिजानतो ॥ 20
५४१. “मिथिलायं गहपति, एस दानपती अहु ।
आरामे उदपाने च, पपा सङ्कमनानि च ।
अरहन्ते सीतिभूते, सक्कच्चं पटिपादयि ॥
५४२. “चीवरं पिण्डपातञ्च, पच्चयं सयनासनं ।
अदासि उजुभूतेसु, विप्पसन्नेन चेतसा ॥ 25

५४३. “चातुर्दसिं पञ्चदसिं, या च पक्खस्स अट्ठमी ।
पाटिहारियपक्खञ्च, अट्ठङ्गसुसमाहितं ॥
५४४. “उपोसथं उपवसी, सदा सीलेसु संवृतो ।
संयमा संविभागा च, सो विमानस्मि मोदति” ॥
- 5 ५४५. “पभासति मिदं व्यम्हं, वेळुरियासु निम्मितं ।
उपेतं भूमिभागेहि, विभत्तं भागसो मितं ॥
५४६. “आळम्बरा मुदिङ्गा च, नच्चगीता सुवादिता ।
दिव्या सद्दा निच्छरन्ति, सवनीया मनोरमा ॥
५४७. “नाहं एवंगतं जातुं, एवंसुरुचियं^१ पुरे ।
10 सद्दं समभिजानामि, दिट्ठं वा यदि वा सुतं ॥
- B. 200 ५४८. “वित्ती हि मं विन्दति सूत दिस्वा,
पुच्छामि तं मातलि देवसारथि ।
अयं नु मच्चो किमकासि साधुं,
यो मोदति सग्गपत्तो विमाने” ॥
- 15 ५४९. “तस्स पुट्ठो विथाकासि, मातलि देवसारथि ।
विपाकं पुञ्जकम्मानं, जानं अक्खासिजानतो ॥
५५०. “बाराणसियं गहपति, एस दानपती अहु ।
आरामे उदपाने च, पपा सङ्कमनानि च ।
अरहन्ते सीतिभूते, सक्कच्चं पटिपादयि ॥
- 20 ५५१. ‘चीवरं पिण्डपातञ्च, पच्चयं सयनासनं ।
अदासि उजुभूतेसु, विप्पसन्नेन चेतसा ॥
५५२. “चातुर्दसिं पञ्चदसिं, या च पक्खस्स अट्ठमी ।
पाटिहारियपक्खञ्च, अट्ठङ्गसुसमाहितं ॥
५५३. “उपोसथं उपवसी, सदासीलेसु संवृतो ।
25 संयमा संविभागा च, सो विमानस्मि मोदति ॥
५५४. “यथा उदयमादिच्चो, होति लोहितको महा ।
तथूपमं इदं व्यम्हं, जातरूपस्स निम्मितं ॥

५५५. “वित्ती हि मं विन्दति सूत दिस्वा,
पुच्छामि तं मातलि देवसारथि ।
अयं नु मच्चो किमकासि साधुं,
यो मोदती सगपत्तो विमाने” ॥
५५६. तस्स पुट्ठो वियाकासि, मातलि देवसारथि । 5
“विपाकं पुञ्जकम्मानं, जानं अक्खासिजानतो ॥
५५७. “सावत्थियं गहपति, एस दानपती अहु ।
आरामे उदपाने च, पपा सङ्कसनानि च ।
अरहन्ते सीतिभूते, सक्कच्चं पटिपादयि ॥
५५८. “चीवरं पिण्डपातञ्च, पच्चयं सयनासनं । 10
अदासि उजुभूतेसु, विप्पसन्नेन चेतसा ॥
५५९. “चातुद्दसिं पञ्चदसिं, या च पक्खस्स अट्टमी । B. 201
पाटिहारियपक्खञ्च, अट्ठङ्गसुसमाहितं ॥
५६०. “उपोसथं उपवसी, सदा सीलेसु संवुतो ।
संयमा संविभागा च, सो विमानस्मि मोदति ॥ 15
५६१. “वेहायसा मे बहुका, जातरूपस्स निमिता ।
दद्वल्लमाना आभेन्ति^१, दिज्जुवब्भघनन्तरे ॥
५६२. “^{*}वित्ती हि मं विन्दति सूत दिस्वा,
पुच्छामि तं मातलि देवसारथि ।
इमे नु मच्चा किमकंसु साधुं, 20
ये मोदरे सगपत्ता विमाने” ॥
५६३. तस्स पुट्ठो वियाकासि, मातलि देवसारथि ।
“विपाकं पुञ्जकम्मानं, जानं अक्खासिजानतो ॥
५६४. “सद्धाय सुनिविट्ठाय, सद्धम्मे सुप्पवेदिते ।
अकंसु सत्थुवचनं, सम्मासम्बुद्धसासने^२ । 25
तेसं एतानि ठानानि, यानि त्वं राज पस्ससि ॥

१. अभन्ति — स्या० । * . यत्थयक्ख... पे० ... नारीगणपरिवृताति अयं गाथा स्या० पोत्थके
एव अधिका दिस्सति । २. सम्मासम्बुद्धसावका — स्या० ; ०सासनं — रो० ।

५६५. “विदिता^१ ते महाराज, आवासा^२ पापकम्भिनं ।
अथो कल्याणकम्भानं, ठानानि विदितानि ते ।
उय्याहि दानि राजीसि, देवराजस्स सन्तिके” ॥
५६६. सहस्सयुत्तं हयवाहिं, दिब्बयानमधिद्वितो^३ ।
यायमानो महाराजा, अद्दा सीदन्तरे नगे ।
दिस्वानामन्तयी सूतं, “इमे के नाम पब्बता” ॥
५६७. तस्स^४ पुट्टो वियाकासि, मातलि देवसारथि ।
“विपाकं पुञ्जकम्भानं, जानं अक्खासिजानतो” ॥
५६८. “सुदस्सनो करवीको, ईसधरो^५ युगन्धरो ।
नेमिन्धरो विनतको, अस्सकण्णो गिरी ब्रह्मा ॥
- B. २०२ ५६९. “एते सीदन्तरे नगा, अनुपुब्बसमुग्गता ।
महाराजानमावासा, यानि त्वं राज पस्ससि ॥
५७०. “अनेकरूपं रुचिरं, नानाचित्रं^६ पकासति ।
आकिण्णं इन्दसदिसेहि, व्यग्घेहेव सुरक्खितं” ॥
५७१. “वित्ती हि मं विन्दति सूत दिस्वा,
पुच्छामि तं मातलि देवसारथि ।
इमं नु द्वारं किमभञ्जमाहु,
मनोरम दिस्सति द्वरतो व” ॥
५७२. तस्स पुट्टो वियाकासि, मातलि देवसारथि ।
“विपाकं पुञ्जकम्भानं, जानं अक्खासिजानतो ॥
५७३. “चित्रकूटो ति यं आहु, देवराजपवेसनं ।
सुदस्सनस्स गिरिनो, द्वारं हेतं पकासति ॥
५७४. “अनेकरूपं रुचिरं, नानाचित्रं पकासति ।
आकिण्णं इन्दसदिसेहि, व्यग्घेहेव सुरक्खितं ।
पविसेतेन राजीसि, अरजं भूमिमक्कम” ॥

१. विदितानि—स्या० । २. आवासं—स्या० । ३. दिब्बं यानं—रो० । ४-४. अयं
गाथा सी०, स्या०, रो० पोत्यकेमु न दिस्सति । ५. ईमिन्धरो—स्या० । ६. नानाचित्तं—स्या० ।
७. पुरक्खितं—स्या० ।

५७५. सहस्सयुत्तं ह्यवाहिं, दिब्बयानमधिद्वितो ।
यायमानो महाराजा, अद्वा देवसभं इदं ॥
५७६. “यथा सरदे आकासे, नीलोभासो पदिस्सति ।
तथूपमं इदं व्यम्हं, वेळुरियासु निम्मितं ॥
५७७. “वित्ती हि मं विन्दति सूत दिस्वा, 5
पुच्छामि तं मातलि देवसारथि ।
इमं नु' व्यम्हं' किमभञ्जमाहु,
मनोरम दिस्सति दूरतो व' ॥
५७८. तस्स पुट्ठो वियाकासि, मातलि देवसारथि ।
“विपाकं पुञ्जकम्मानं, जानं अक्खासिजानतो ॥ 10
५७९. “सुधम्मा इति यं आहु, पस्सेसा दिस्सतेसभा । B. 103
वेळुरियारुचिरा चित्रा, धारयन्ति सुनिम्मिता ॥
५८०. “अट्ठंसा सुकता थम्भा, सब्बे वेळुरियामया ।
यत्थ देवा तावत्तिसा, सब्बे इन्दपुरोहिता ॥
५८१. “अत्थं देवमनुस्सानं, चिन्तयन्ता समच्छरे । 15
पविसेतेन राजीसि, देवानं अनुमोदनं” ॥
५८२. तं देवापटिनन्दिसु, दिस्वा राजानमागतं ।
“स्वागतं ते महाराज, अथो ते अदुरागतं ।
निसीद दानि राजीसि, देवराजस्स सन्तिके” ॥
५८३. सक्को' पि पटिनन्दित्थ, वेदेहं मिथिलगहं । 20
निमन्तयित्थ' कामेहि, आसनेन च वासवो ॥
५८४. “साधु खोसि अनुप्पत्तो, आवासं वसवत्तिनं ।
वस देवेसु राजीसि, सब्बकामसमिद्धिसु ।
तावत्तिसेसु देवेसु, भुञ्ज कामे अमानुसे” ॥
५८५. “यथा याचितकं यानं, यथा याचितकं धनं । 25
एवंसम्पदमेवेतं, यं परतो दानपच्चया ॥

५८६. “न चाहमेतमिच्छामि, यं परतो दानपञ्चया ।
सयंकतानि पुञ्जानि, तं मे आवेणिकं^१ धनं ॥
५८७. “सोहं गत्वा मनुस्सेसु, काहामि कुसलं बहुं ।
दानेन समचरियाय, संयमेन दमेन च ।
यं कत्वा सुखितो होति, त च पच्छानुत्पत्ति” ॥
५८८. “बहूपकारो नो भवं, मातलि देवसारथि ।
यो मे कल्याणकम्मानं, पापानं^२ पटिदस्सयि” ॥
५८९. इदं वत्वा निमिराजा, वेदेहो मिथिलगगहो ।
पुथुयञ्जं यजित्वान, संयमं अज्झुपागमी ति ॥

५४२. उमङ्गजातकं (५)

- B. 204 10 ५९०. “पञ्चालो सब्बसेनाय, ब्रह्मदत्तोयमागतो^३ ।
सायं पञ्चालिया सेना, अप्पमेय्या महोसध ॥
५९१. “वीथिमती^४ पत्तिमती, सब्बसङ्गामकोविदा ।
ओहारिनी सद्वती, भेरिसङ्खप्पबोधना ॥
५९२. “लोहविज्जा अलङ्कारा^५, धजिनी^६ वामरोहिणी^७ ।
सिप्पियेहि सुसम्पन्ना, सूरैहि सुप्पतिट्ठिता ॥
- 15 ५९३. “दसेत्थ पण्डिता आहु, भूरिपञ्चा रहोगमा^८ ।
माता एकादसी रञ्जो, पञ्चालियं पसासति^९” ॥
५९४. “अथेत्येकसतं खत्या, अनुयन्ता^{१०} यसस्सिनो ।
अच्छिन्नरट्ठा व्यथिता, पञ्चालियं^{११} वसं गता ॥
- 20 ५९५. “यंवदा-तक्करा रञ्जो, अकामा पियभाणिनो ।
पञ्चालमनुयायन्ति, अकामा वसिनो गता ॥

१. आवेणियं—स्या०; आवेणियं—रो० । २-२. पापानि पटिदस्सयि—रो० । ३. महो-
सधजातकं—स्या०; खण्डहारजातकं—रो० । ४. ब्रह्मदत्तो समागतो—रो० । ५. पिट्ठिमती—सी०,
रो०; विट्ठिमती—स्या० । ६. अलङ्कारा—रो० । ७. धजनी—स्या०, रो० । ८. वामरोहिणी—
रो० । ९. रहोगता—स्या० । १०. पसंसति—रो० । ११. अनुयुता—रो० । १२. पञ्चालीनं—
सी०, स्या०; पञ्चलीनं—रो० ।

५९६. “ताय सेनाय मिथिला, तिसन्धिपरिवारिता ।
राजधानी विदेहानं, समन्ता परिखञ्चति ॥
५९७. “उद्धं तारकजाता व, समन्ता परिवारिता ।
महोसध विजानाहि, कथं मोक्खो भविस्सति” ॥
५९८. “पादे देव पसारेहि, भुञ्ज कामे रमस्सु च ।
हित्वा पञ्चालियं सेनं, ब्रह्मदत्तो पलायिति” ॥ 5
५९९. “राजा सन्धवकामो ते, रतनानि पवेच्छति ।
आगच्छन्तु इतो^१ दूतां, मञ्जुका पियभाणिनो ॥
६००. “भासन्तु मुदुका वाचा, या वाचा पटिनन्दिता ।
पञ्चालो^२ च विदेहो च^३, उभो एका भवन्तु ते” ॥ 10
६०१. “कथं नु केवट्ट महोसधेन,
समागमो आसि तदिह्म ब्रूहि ।
कच्चि ते पटिनिज्झत्तो, कच्चि तुट्ठो महोसधो” ॥
६०२. “अनरियरूपो पुरिसो जनिन्द,
असम्मोदको थद्धो असम्भिरूपो ।
यथा मूगो च बधिरो च, न किञ्चित्थं अभासथ” ॥ B. 205 15
६०३. “अद्धा इदं मन्तपदं सुदुदसं,
अत्थो सुद्धो नरविरियेन^४ दिट्ठो ।
तथा हि कायो मम सम्पवेधति,
हित्वा सयं को परहत्थमेस्सति” ॥ 20
६०४. “छन्नं हि एका व मती समेति,
ये पण्डिता उत्तमभूरिपत्ता^५ ।
यानं अयानं अथ वा पि ठानं,
महोसध त्वं पि मतिं करोहि” ॥
६०५. “जानासि खो राज महानुभावो,
महब्बलो चूळनिब्रह्मदत्तो ।

१. पलायति—सी०, स्या०; पमायति—रो० । २. ततो—सी०, स्या०, रो० । ३-३.

पञ्चाला च विदेहा च—सी०, रो० । ४. नरवीरेन—स्या० । ५. उत्तमभूरि पञ्जा—स्या० ।

राजा च तं इच्छति मारणार्थं,
मिगं यथा ओकचरेन लुट्ठो ॥

६०६. “यथा पि मच्छो बळिसं, वड्डं मंसेन छादितं ।
आमगिद्धो न जानाति, मच्छो मरणमत्तनो ॥

5 ६०७. “एवमेव तुवं राज, चूळनेय्यस्स^१ धीतरं ।
कामगिद्धो न जानासि, मच्छो व^२ मरणमत्तनो ॥

६०८. “सच्चे गच्छसि पञ्चालं, खिप्पमत्तं जहिस्सति ।
मिगं पन्थानुबन्धं^३ व, महत्तं भयमेस्सति” ॥

10 ६०९. “मयमेव बालम्हसे^४ एळमूगा,
ये उत्तमत्थानि तयी लपिम्हा^५ ।
किमेव त्वं नङ्गलकोटिवद्धो^६,
अत्थानि जानासि यथा पि अञ्जे” ॥

६१०. “इमं गले गहेत्वान, नासेथ विजिता मम ।
यो मे रत्तनलाभस्स, अन्तरायाय भासति” ॥

B. 206 15 ६११. “ततो च सो अपक्कम्म, वेदेहस्स उपन्तिका ।
अथ आमन्तयी दूतं, माधरं^७ सुवपण्डितं ॥

६१२. ‘एहि सम्म हरितपक्खं^८, वेय्यावच्चं करोहि मे ।
अत्थि पञ्चालराजस्स, साळिका^९ सयनपालिका ॥

20 ६१३. ‘तं पत्थरेन^{१०} पुच्छस्सु, सा हि सब्बस्स कोविदा ।
सा तेसं^{११} सब्बं जानाति, रञ्जो च कोसियस्स च’ ॥

६१४. “‘आमो’ ति सो पटिस्सुत्वा, माधरो सुवपण्डितो ।
अगमासि हरितपक्खो, साळिकाय उपन्तिकं ॥

६१५. “ततो च खो सो गन्त्वान, माधरो सुवपण्डितो ।
अथामन्तयि सुधरं, साळिकं मञ्जुभाणिकं ॥

१. कारणार्थं—सी०, रो० । २. मच्छो व—रो० । ३. चूळनीयस्स—रो० । ४. स्या०
पोत्थके नत्थि । ५. पथानुपन्नं—सी०, रो०; पन्थानुपन्नं—स्या० । ६. बाला०—स्या० ।
७. लपिम्हा—रो० । ८. नङ्गलकोटिवद्धो—रो० । ९. मधरं—सी०; माधुरं—स्या०; माठरं—
रो० । १०. हरीपक्ख—सी०, रो० । ११. साळिका—स्या० । १२. बन्धनेन—म०; सन्धवेन
—स्या० । १३. नेसं—या ।

६१६. 'कच्चि ते सुघरे खमनीयं, कच्चि वेस्से' अनामयं ।
कच्चि ते मधुना लाजा^१, लब्भते^२ सुघरे तुवं^३ ॥
६१७. 'कुसलञ्चेव मे सम्म, अथो सम्म अनामयं ।
अथो मे मधुना लाजा, लब्भते सुवपण्डित ॥
६१८. 'कुतो नु सम्म आगम्म, कस्स वा पहितो तुवं । 5
न च मेसि इतो पुब्बे, दिट्ठो वा यदि वा सुतो^४ ॥
६१९. "अहोसिं सिविराजस्स, पासादे सयनपालको ।
ततो सो धम्मिको राजा, बद्धे^५ मोचेसि बन्धना^६ ॥
६२०. "तस्स मेका दुतियासि, साळिका मञ्जुभाणिका ।
तं तत्थ अवधी सेनो, पेक्खतो सुघरे मम^७ ॥ 10
६२१. "तस्सा कामा हि^८ सम्मत्तो^९, आगतोस्मि तवन्तिके ।
सच्चे करेय्य^{१०} ओकासं, उभयो^{११} व वसामसे^{१२} ॥
६२२. "सुवो व^{१३} सुविं कामेय्य, साळिको पन साळिकं ।
सुवस्स साळिकायेव^{१४}, संवासो होति कीदिसो^{१५} ॥
६२३. "योयं^{१६} कामे^{१७} कामयति, अपि चण्डालिकामपि । 15 B. 207
सब्बो^{१८} हि सदिसो होति, नत्थि कामे असादिसो^{१९} ॥
६२४. "अत्थि जम्पावती^{२०} नाम, माता सिविस्स^{२१} राजिनो ।
सा^{२२} भरिया वासुदेवस्स, कण्हस्स महेसी पिया^{२३} ॥
६२५. "रट्ठवती^{२४} किम्पुरिसी, सा पि वच्छं अकामयि ।
मनुस्सो मिगिया सद्धिं, नत्थि कामे असादिसो^{२५} ॥ 20
६२६. "हन्द ख्वाहं^{२६} गमिस्सामि, साळिके मञ्जुभाणिके ।
पच्चक्खानुपदं हेतं, अतिमञ्जसि नून मं^{२७} ॥

१. वेसे-स्या०। २-२. लाजं लभसि-स्या०। ३. तव-सी०, रो०। ४. बन्धे-
स्या०। ५-५. भिसम्मन्तो-रो०। ६. करेय्यासि-सी०; करेयु-स्या०; करेय्यासि मे-रो०।
७-७. उभयेव वसेम्हसे-स्या०। ८. च-स्या०। ९. सळिकाय च-सी०, रो०। १०-१०. यं
यं कामी-सी०, रो०। ११. सब्बे-रो०। १२. असंदिसो-रो०। १३. जम्पावती-सी०,
स्या०, रो०। १४. सिब्बिस्स-सी०, रो०। १५-१५. सा सिया वासुदेवस्स, कण्हस्स च महेसिया-
स्या०। १६. रयवती-सी०, रो०; रतनवती-स्या०। १७. खोहं-स्या०, रो०।

६२७. "न सिरी तरमानस्स, माधर सुवपण्डित।
इधेव ताव अच्छस्सु, याव राजानं^१ दक्खसि^२।
सोस्सि^३ सद्दं मुदिङ्गानं^४, आनुभावञ्च राजिनो^५ ॥
६२८. "यो नु स्वयां तिब्बो सद्दो, तिरोजनपदे^६ सुतो।
धीता पञ्चालराजस्स, ओसधी विद्य वणिणी।
तं दस्सति विदेहानं, सो विवाहो भविस्सति^७ ॥
६२९. "एदिसो^८ मा^९ अमित्तानं, विवाहो होतु माधर।
यथा पञ्चालराजस्स, वेदेहेन भविस्सति^{१०} ॥
६३०. "आनयित्वान वेदेहं, पञ्चालानं रथेसभो।
ततो नं^{११} घातयिस्सति, नस्स^{१२} सखी भविस्सति^{१३} ॥
६३१. "हन्द खो मं अनुजानाहि, रत्तियो सत्तमत्तियो।
यावाहं सिविराजस्स, आरोचेमि महेसिनो।
लद्धो च मे आवसथो, साळिकाय उपन्तिकं^{१४} ॥
६३२. "हन्द खो तं अनुजानामि, रत्तियो सत्तमत्तियो।
सच्चे त्वं सत्तरत्तेन, नागच्छसि ममन्तिके^{१५}।
मञ्जे ओक्कन्तसत्तं^{१६} मं, मताय आगमिस्ससि^{१७} ॥
६३३. "ततो च खो सो गन्त्वान, माधरो सुवपण्डितो।
महोसधस्स अक्खासि, साळिकावचनं^{१८} इदं^{१९} ॥
६३४. "यस्सेव घरे भुञ्जेय्य भोगं,
तस्सेव अत्थं पुरिसो चरेय्य^{२०} ॥
"हन्दाहं गच्छामि पुरे जनिन्द,
पञ्चालराजस्स पुरं सुरम्मं।
निवेसनानि मापेतुं, वेदेहस्स यसस्सिनो ॥
६३५. "निवेसनानि मापेत्वा, वेदेहस्स यसस्सिनो।
यदा ते पहिण्णय्यामि, तदा एय्यासि खत्तिय^{२१} ॥

१-१. राजानं दक्खसि - रो०। २. सोस्सस्सि - सी०; सोसि - स्या०। ३. मुदिङ्गानं - सी०, रो०। ४. तिरोजनपदं - रो०। ५-५. नेदिमो ते - मी०; ० ते - स्या०। ६. तं - रो०। ७. नास्स - स्या०, रो०। ८. उपन्तिका - सी०, स्या०। ९. ममन्तिकं - स्या०। १०. ओक्कन्त-सत्तं - स्या०, रो०। ११. आगमिस्सति - रो०। १२. साळिका वचनं - स्या०; साळियावचनं - रो०। १३. करेय्य - स्या०; करेय्या - रो०।

६३६. “ततो च पायासि पुरे महोसधो,
पञ्चालराजस्स पुरं सुरम्मं।
निवेसनानि मापेतुं, वेदेहस्स यसस्सिनो” ॥
६३७. “निवेसनानि मापेत्वा, वेदेहस्स यसस्सिनो।
अथस्स पाहिणी^१ दूतं, वेदेहं^२ मिथिलगहं^३।
एहि दानि महाराज, मापितं ते निवेसनं” ॥ 5
६३८. “ततो च राजा पायासि, सेनाय चतुरङ्गिया।
अनन्तवाहनं दट्ठुं, फीतं कपिलियं^४ पुरं” ॥
६३९. “ततो च खो सो गन्वान, ब्रह्मदत्तस्स पाहिणि।
‘आगतोस्मि महाराज, तव पादानि वन्दितुं ॥ 10
६४०. ‘ददाहि दानि मे^५ भरियं, नारिं^६ सब्बङ्गसोभिनिं^७।
सुवण्णेन पटिच्छन्नं, दासीगणपुरक्खतं^८” ॥
६४१. “स्वागतं ते^९ व^{१०} वेदेह, अथो ते अदुरागतं।
नक्खत्तं येव परिपुच्छ, अहं कञ्जं ददामि ते।
सुवण्णेन पटिच्छन्नं, दासीगणपुरक्खतं” ॥ 15
६४२. “ततो च राजा वेदेहो, नक्खत्तं परिपुच्छथं।
नक्खत्तं परिपुच्छित्वा, ब्रह्मदत्तस्स पाहिणि ॥
६४३. “ददाहि दानि मे भरियं, नारिं सब्बङ्गसोभिनिं।
सुवण्णेन पटिच्छन्नं, दासीगणपुरक्खतं” ॥ B. 209
६४४. “ददामि दानि ते भरियं, नारिं सब्बङ्गसोभिनिं।
सुवण्णेन पटिच्छन्नं, दासीगणपुरक्खतं” ॥ 20
६४५. “हत्थी अस्सा रथा पत्ती, सेना तिट्ठन्ति^{११} वम्मिता^{१२}।
उक्का पदित्ता ज्ञायन्ति, किन्नु मञ्जन्ति पण्डिता ॥
६४६. “हत्थी अस्सा रथा पत्ती, सेना तिट्ठन्ति वम्मिता।
उक्का पदित्ता ज्ञायन्ति, किन्नु काहन्ति पण्डित” ॥ 25

१. पाहिणि—स्या०; पहिणी—रो०। २-२. सी०, रो० पोत्यकेसु नत्थि। ३. कम्पिल्लियं—सी०, रो०; कप्पिलियं—स्या०। ४. स्या० पोत्यके नत्थि। ५. नारियं—रो०। ६. सब्बङ्गसोभिनिं—स्या०, रो०। ७. दासीगणपुरक्खतं—स्या०। ८-८. ते—सी०; तेषि—स्या०; तेन—रो०। ९. परिपुच्छति—स्या०। १०. तिट्ठति—रो०। ११. वम्मिका—स्या०।

६४७. “रक्खति तं महाराज, चूळनेय्यो^१ महब्बलो ।
पदुद्धो ब्रह्मदत्तेन^२, पातो तं घातयिस्सति” ॥
६४८. “उब्बेधति मे हृदयं, मुखञ्च परिसुस्सति ।
निब्बुतिं नाधिगच्छामि, अग्गिदद्धो व आतपे ॥
- 5 ६४९. “कम्माराणं यथा उक्का, अन्तो ज्ञायति नो बहि^३ ।
एवम्पि हृदयं मय्हं, अन्तो ज्ञायति नो बहि” ॥
६५०. “पमत्तो मन्तनातीतो, भिन्नमन्तोसि खत्तिय ।
इदानि खो तं तायन्तु, पण्डिता मन्तिनो जना ॥
- 10 ६५१. “अक्त्वा मच्चस्स वचनं, अत्थकामहितेसिनो ।
अत्तपीतिरतो राजा^४, मिगो कूटे व ओहितो ॥
६५२. “यथा पि मच्छो बल्लिसं, वड्ढं^५ मंसेन छादितं ।
आमगिद्धो^६ न जानाति, मच्छो मरणमत्तनो ॥
६५३. “एवमेव तुवं राज, चूळनेय्यस्स धीतरं ।
कामगिद्धो न जानासि, मच्छो^७ व^८ मरणमत्तनो ॥
- 15 ६५४. “सचे गच्छसि पञ्चालं, खिप्पमत्तं जहिस्ससि^९ ।
मिगं पन्थानुबन्धं^{१०} व, महन्तं भयमेस्सति ॥
- B. 210 ६५५. “अनरियरूपो पुरिसो जनिन्द,
अही व उच्छङ्गगतो^{११} डंसेय्य^{१२} ।
न तेन मित्तिं^{१३} कयिराथ धीरो^{१४},
20 दुक्खो हवे^{१५} कापुरिसेन सङ्गमो ॥
६५६. “यदेव^{१६} जञ्जा पुरिसं^{१७} जनिन्द,
सीलवायं बहुस्सुतो ।
तेनेव मित्तिं कयिराथ धीरो,
सुखो हवे सप्पुरिसेन^{१८} सङ्गमो” ॥

१. चूळनीयो—रो०। २. ते ब्रह्मदत्तो—सी०, स्या०, रो०। ३. बहिं—रो०। ४. राज—स्या०। ५. वड्ढं—रो०। ६. आमगिज्जा—रो०। ७-७. मच्छो—स्या०, रो०। ८. जहेस्ससि—रो०। ९. पन्थानुपन्नं—स्या०; पयानुपन्नं—रो०। १०-१०. उच्चङ्गगतां डंसेय्य—स्या०। ११. मित्तिं—रो०। १२. पञ्जो—रो०। १३. भवे—रो०। १४. यं त्वेव—सी०, स्या०, रो०। १५. पुरिसो—स्या०। १६. सप्पुरिसेहि—स्या०।

६५७. “बालो तुवं एलमूगोसि राज,
यो उत्तमत्थानि मयी लपित्यो^१।
किमेवहं^२ नङ्गलकोटिवद्धो^३,
अत्थानि जानामि^४ यथा पि अञ्जे^५ ॥
६५८. “इमं गले गहेत्वान, नासेथ विजिता मम। 5
यो मे रतनलाभस्स, अन्तरायाय भासति” ॥
६५९. “महोसध अतीतेन, नानुविज्झन्ति पण्डिता।
किं मं अस्सं व सम्बन्धं, पतोदेनेव विज्झसि ॥
६६०. “सच्चे^६ पस्ससि मोकखं वा^७, खेमं वा पन पस्ससि।
तेनेव मं अनुसास, किं अतीतेन विज्झसि” ॥ 10
६६१. “अतीतं मानुसं कम्मं, दुक्करं दुरभिसम्भवं।
न तं सक्कोमि मोचेतुं, त्वं^८ पजानस्सु^९ खत्तिय ॥
६६२. “सन्ति वेहायसा^९ नागा, इद्धिमन्तो यसस्सिनो।
ते पि आदाय गच्छेय्युं, यस्स होन्ति तथाविधा ॥
६६३. “सन्ति वेहायसा अस्सा, इद्धिमन्तो यसस्सिनो। 15
ते पि आदाय गच्छेय्युं, यस्स होन्ति तथाविधा ॥
६६४. “सन्ति वेहायसा पक्खी, इद्धिमन्तो यसस्सिनो।
ते पि आदाय गच्छेय्युं, यस्स होन्ति तथाविधा ॥
६६५. “सन्ति वेहायसा यक्खा, इद्धिमन्तो यसस्सिनो। B. 211
ते पि आदाय गच्छेय्युं, यस्स होन्ति तथाविधा ॥ 20
६६६. “अतीतं मानुसं कम्मं, दुक्करं दुरभिसम्भवं।
न तं सक्कोमि मोचेतुं, अन्तलिक्खेन खत्तिय” ॥
६६७. “अतीरदस्सी पुरिसो, महन्ते उदकण्णवे।
यत्थ सो लभते गाधं, तत्थ सो विन्दते सुखं ॥

१. लपित्य-रो०। २-२. किमेवहं-रो०। ३. नङ्गलकोटि वद्धो-रो०। ४. जानिस्सं-सी०, स्या०, रो०। ५. अञ्जे-रो०। ६. सच्चे च-रो०। ७. मे-स्या०; रो० पोत्थके नत्थि। ८-८. त्वं पि जानस्सु-सी०, रो०। ९. वेहायसा-सी०, रो०।

६६८. “एवं अहं च रज्जो च, त्वं पतिट्ठा महोसध।
त्वं नोसि मन्तिनं^१ सेट्ठो, अहं दुक्खा पमोचय” ॥
६६९. “अतीतं मानुसं कम्मं, दुक्करं दुरभिसम्भवं।
न तं^२ सक्कोमि मोचेतुं, त्वं पजानस्सु सेनक” ॥
६७०. “सुणोहि मेतं^३ वचनं, पस्स सेनं^४ महब्भयं।
सेनकं^५ दानि पुच्छामि, किं किच्चं इध मज्जसि” ॥
६७१. “अग्गिं वा^६ द्वारतो देमं, गण्हामसे विकन्तनं^७।
अज्जमज्जं वधित्वान, खिप्पं हिस्साम जीवितं।
मा नो राजा ब्रह्मदत्तो, चिरं दुक्खेन मारयि” ॥
६७२. “सुणोहि मेतं वचनं, पस्स सेनं महब्भयं।
पुक्कुसं^८ दानि पुच्छामि, किं किच्चं इध मज्जसि” ॥
६७३. “विसं खादित्वा मिय्याम, खिप्पं हिस्साम जीवितं।
मा नो राजा ब्रह्मदत्तो, चिरं दुक्खेन मारयि” ॥
६७४. “सुणोहि मेतं वचनं, पस्स सेनं महब्भयं।
कामिन्दं^९ दानि पुच्छामि, किं किच्चं इध मज्जसि” ॥
६७५. “रज्जुया बज्ज मिय्याम, पपाता पपतामसे”^{१०}।
मा नो राजा ब्रह्मदत्तो, चिरं दुक्खेन मारयि” ॥
६७६. “सुणोहि मेतं वचनं, पस्स सेनं महब्भयं।
देविन्दं^{११} दानि पुच्छामि, किं किच्चं इध मज्जसि” ॥
६७७. “अग्गिं वा द्वारतो देम, गण्हामसे विकन्तनं।
अज्जमज्जं वधित्वान, खिप्पं हिस्साम जीवितं।
न नो सक्कोति”^{१२} मोचेतुं, सुखेनेव महोसधो” ॥
६७८. “यथा कदलिनो सारं, अन्वेसं नाधिगच्छति।
एवं अन्वेसमाना नं, पज्जं नज्जगमामसे”^{१३} ॥

B. 212 20

१. मन्तीनं-स्या०। २. नं-रो०। ३. एतं-सी०, रो०। ४. सेतं-सी०, रो०।
५. सेनक-स्या०। ६. रो० पोत्थके नत्थि। ७. विकन्तनं-सी०, रो०। ८. पुक्कुस-
स्या०। ९. काविन्दं-सी०, रो०; कामिन्द-स्या०। १०. पपतेमसे-स्या०, रो०। ११.
देविन्द-स्या०। १२. सक्कोमि-रो०। १३. नाज्जगमामसे-स्या०, रो०।

६७९. “यथा सिम्बलिनो सारं, अन्वेसं नाधिगच्छति ।
एवं अन्वेसमाना नं, पञ्चं नज्जगमामसे ॥
६८०. “अदेसे वत नो वुट्ठं, कुञ्जरानंवनोदके’ ।
सकासे दुम्मनुस्सानं, बालानं अविजानतं ॥
६८१. “उब्बेधति’ मे हृदयं, मुखञ्च परिसुस्सति ।
निब्बुतिं नाधिगच्छामि, अग्गिदद्धो व आतपे ॥ 5
६८२. “कम्मरानं यथा उक्का, अन्तो ज्ञायति नो बहि ।
एवम्पि हृदयं मय्हं, अन्तो ज्ञायति नो बहि’ ॥
६८३. “ततो सो पण्डितो धीरो, अत्थदस्सी महोसधो ।
वेदेहं दुक्खितं दिस्वा, इदं वचनब्रमवि ॥ 10
६८४. ‘मा त्वं भायि महाराज, मा त्वं भायि रथेसभ ।
अहं तं मोचयिस्सामि, राहुग्गहं’ व चन्दिमं ॥
६८५. ‘मा त्वं भायि महाराज, मा त्वं भायि रथेसभ ।
अहं तं मोचयिस्सामि, राहुग्गहं व सूरियं ॥
६८६. ‘मा त्वं भायि महाराज, मा त्वं भायि रथेसभ ।
अहं तं मोचयिस्सामि, पङ्के सन्नं व कुञ्जरं ॥ 15
६८७. ‘मा त्वं भायि महाराज, मा त्वं भायि रथेसभ ।
अहं तं मोचयिस्सामि, पेळाबद्धं’ व पन्नगं ॥
६८८. ‘मा’ त्वं भायि महाराज, मा त्वं भायि रथेसभ ।
अहं तं मोचयिस्सामि, पक्खिं बद्धं व पञ्जरे’ ॥ 20
६८९. ‘मा त्वं भायि महाराज, मा त्वं भायि रथेसभ ।
अहं तं मोचयिस्सामि, मच्छे जालगतेरिव ॥ B. 213
६९०. ‘मा त्वं भायि महाराज, मा त्वं भायि रथेसभ ।
अहं तं मोचयिस्सामि, सयोग्गबलवाहनं’ ॥

१. ० नूदके—स्या० । २. उब्बेधते—रो० । ३. राहुग्गहितं—सी०, रो०; राहुग्गहितं व—स्या० । ४. पेळाबद्धं—स्या० । ५-५. अयं गाथा सी०, रो० पोत्यकेसु न दिस्सति । ६. सयोग्गं बलवाहनं—रो० ।

६९१. 'मा त्वं भायि महाराज, मा त्वं भायि रथेसभ ।
पञ्चालं बाहयिस्सामि', काकसेनं व लेड्डुना ॥
६९२. 'अदु' पञ्चा किमत्थिया, अमच्चो वा पि तादिसो ।
यो तं सम्बाधपक्खन्दं', दुक्खा न परिमोचये' ॥
- ५ ६९३. "एथ माणवा उट्ठेथ, मुखं सोधेथ सन्धिनो ।
वेदेहो सहमच्चेहि, उमङ्गेन' गमिस्सति" ॥
६९४. "तस्स तं वचनं सुत्वा, पण्डितस्सानुचारिनो" ।
उमङ्गद्वारं विवरिंसु, यन्तयुत्ते च अगगळे" ॥
६९५. "पुरतो सेनको याति, पच्छतो च महोसधो ।
१० मज्जे च राजा वेदेहो, अमच्चपरिवारितो" ॥
६९६. "उमङ्गा निक्खमित्वान, वेदेहो नावमारुहि ।
अभिरूढ्हच्च' तं अत्वा', अनुसासि महोसधो ॥
६९७. 'अयं ते ससुरो' देव, अयं सस्सु जनाधिप ।
यथा मातु पटिपत्ति, एवं ते होतु सस्सुया ॥
- १५ ६९८. 'यथा पि नियको भाता, सउदरियो' एकमातुको ।
एवं पञ्चालचन्दो' ते, दयितब्बो रथेसभ ॥
६९९. 'अयं पञ्चालचन्दी ते, राजपुत्ती अभिच्छिता'° ।
कामं करोहि ते ताय, भरिया ते रथेसभ' ॥
- २० ७००. "आरुह नावं तरमानो, किन्नु तीरम्हि तिट्ठसि ।
किच्छा मुत्ताम्ह" दुक्खतो", याम दानि महोसध' ॥
७०१. "नेस धम्मो महाराज, योहं सेनाय नायको ।
सेनङ्गं" परिहापेत्वा, अत्तानं परिमोचये ॥
७०२. "निवेसनम्हि ते देव, सेनङ्गं परिहापितं ।
तं दिन्नं ब्रह्मदत्तेन, आनयिस्सं रथेसभ' ॥

१. बाहयिस्सामि-स्या० । २. आदु-स्या०; आदु-रो० । ३. सम्बाधपक्खन्तं-सी०, स्या०, रो० । ४. उम्मगेन-सी०, रो०; उम्मङ्गेन-स्या० । ५. अनुसारिनो-सी०, स्या०, रो० । ६-६. अभिरूढ्हच्च अत्वान-स्या० । ७. सस्सुरो-स्या० । ८. सोदरियो-स्या० । ९. पञ्चालचण्डो-रो० । १०. अभिज्जिता-सी०, स्या०, रो० । ११. मुत्ताम्ह-स्या०, रो० । १२. दुक्खातो-रो० । १३. सेनाङ्गं-स्या० ।

७०३. “अप्पसेनो महासेनं, कथं विग्गय्ह^१ ठस्ससि ।
दुब्बलो बलवन्तेन, विहञ्जिस्ससि पण्डित” ॥
७०४. “अप्पसेनो पि चे मन्ती, महासेनं अमन्तिनं ।
जिनाति राजा राजानो, आदिच्चोवुदयं तमं” ॥
७०५. “सुसुखं वत्त संवासो, पण्डितेही ति सेनक । 5
पक्खी व पञ्जरे बद्धे, मच्छे जालगतेरिव ।
अमित्तहत्थत्तगते^२, मोचयी नो महोसधो” ॥
७०६. “एवमेतं^३ महाराज, पण्डिता^४ हि सुखावहा^५ ।
पक्खी व पञ्जरे बद्धे, मच्छे जालगतेरिव ।
अमित्तहत्थत्तगते, मोचयी नो महोसधो” ॥ 10
७०७. “रक्खित्वा कसिणं रत्तिं, चूळनेय्यो महब्बलो ।
उदेत्तं अरुणुग्गस्मिं^६, उपकारिं^७ उपागमि ॥
७०८. “आरुय्ह पवरं नागं, बलवन्तं सट्ठिहायनं ।
राजा अवोच पञ्चालो, चूळनेय्यो महब्बलो ॥
७०९. “सन्नद्धो मणिवम्मेनं^८, सरमादाय^९ पाणिना^{१०} । 15
पेसिये^{११} अज्झभासित्थ, पुथुगुम्बे समागते ॥
७१०. “हत्थारोहे अनीकट्ठे, रथिके पत्तिकारके^{१२} ।
उपासनम्हि कतहत्थे, बालवेधे समागते” ॥
७११. “पेसेथ कुञ्जरे दन्ती, बलवन्ते सट्ठिहायने ।
मदन्तु कुञ्जरा नगरं, वेदेहेन सुमापितं ॥ 20
७१२. “वच्छदन्तमुखा सेता^{१३}, तिक्खग्गा^{१४} अट्ठिवेधिनो ।
पणुन्ना^{१५} धनुवेगेन, सम्पतन्तु तरीतरा^{१६} ॥
७१३. “माणवा वम्मिनो सूरा, चित्रदण्डयुतावुधा^{१७} । B. 215
पक्खन्दिनो महानागा, हत्थीनं होन्तु सम्मुखा ॥

१. निग्गय्ह—स्या० । २. अमित्तहत्थत्तगते—स्या०, रो० । ३. मेव—स्या० । ४-४. पण्डितेहि सुखावहं—रो० । ५. अरुणुग्गम्हि—रो० । ६. उपकारं—स्या० । ७. मणिचम्मेन—स्या०; मणिवम्मेसु—रो० । ८-८. सरमादाय पाणिनं—रो० । ९. पेस्सिये—रो० । १०. पत्तिकारिके—रो० । ११. सेना—रो० । १२. तिक्खिग्गा—रो० । १३. पणुण्णा—स्या० । १४. तरीतरं—रो० । १५. चित्रदण्डं—स्या० ।

७१४. “सत्तियो तेलधोतायो, अच्चिमन्ता^१ पभस्सरा ।
विज्जोतमाना तिट्ठन्तु^२, सतरंसी^३ व^४ तारका ॥
७१५. “आवुधबलवन्तानं, गुणिकायूरधारिनं^५ ।
एतादिसानं योधानं, सङ्गामे अपलायिनं ।
वेदेहो कुतो मुच्चिस्सति, सचे पक्खी व काहिति^६ ॥
७१६. “तिसं^७ मे पुरिसनावुत्थो^८, सव्वेवेकेकनिच्चिता^९ ।
येसं समं न पस्सामि, केवलं महिमं चरं ॥
७१७. “नागा च कप्पिता दन्ती, बलवन्तो^{१०} सट्ठिहायना ।
येसं खन्धेसु सोभन्ति, कुमारो चारुदस्सना ।
७१८. “पीतालङ्कारा पीतवसना, पीतुत्तरनिवासना ।
नागखन्धेसु^{११} सोभन्ति, देवपुत्ता व नन्दने ॥
७१९. “पाठीनवण्णा नेत्तिंसा, तेलधोता पभस्सरा ।
निट्ठिता नरधीरेहि^{१२}, समधारा सुनिस्सिता ॥
७२०. “वेल्लालिनो^{१३} वीतमला, सिक्कायसमया^{१४} दळ्हा^{१५} ।
गहिता बलवन्तेहि, सुप्पहारप्पहारिभि ॥
७२१. “सुवण्णथरुसम्पन्ना^{१६}, लोहितकच्छुपधारिता^{१७} ।
विवत्तमाना सोभन्ति, विज्जुवग्गभघनन्तरे ॥
७२२. “पटाका^{१८} वम्मिनो^{१९} सूरा, असिचम्मस्स कोविदा ।
धनुग्गहा^{२०} सिक्खितरो^{२१}, नागखन्धे^{२२} निपातिनो^{२३} ॥
७२३. “एतादिसेहि^{२४} परिक्वित्तो, नत्थि मोक्खो इतो तव ।
पभावं ते न पस्सामि, येन त्वं मिथिलं वजे^{२५} ॥

१. अच्चिमन्ती - सी०; अच्चिमन्तो - स्या० । २. तिट्ठन्ति - रो० । ३-३. सतरंसाविय - सी० । ४. गुणिकायूरधारिनं - स्या० । ५. काहिति - रो० । ६-६. तिसा मे पुरिसावुत्थो - रो० । ७. ००केकनिच्चिता - स्या० ; ०वेकेकनिच्चिता - रो० । ८. बलवन्ता - स्या०, रो० । ९. नाग-
खन्धेसु - स्या०, रो० । १०. नरवीरेहि - सी०, स्या०, रो० । ११. वेल्लालिनो - स्या०, रो० ।
१२-१२. ०दळा - म० ; सिक्कायसमया दळ्हा - रो० । १३. सुवण्णचारुसम्पन्ना - रो० । १४.
लोहितकच्छूपधारिता - स्या० ; लोहितकच्छूपवादिता - रो० । १५-१५. पटाका० - सी०, रो० ;
पथका चम्मिनो - स्या० । १६-१६. धनुग्गहा सिक्खितारो - सी०, रो० । १७-१७. नागखन्धा-
तिपातिनो - सी०, रो० ; नागखन्ध० - स्या० । १८. एदिसेहि - रो० ।

७२४. “किन्नु सन्तरमानो वं, नागं पेसेसि कुञ्जरं ।
पहट्ठरूपो आपतसि^१, सिद्धत्थोस्मी^२ ति मञ्जसि ॥
७२५. “ओहरेतं धनुं^३ चापं, खुरप्पं पटिसंहर ।
ओहरेतं सुभं वम्मं^४, वेळुरियमणिसन्थतं^५” ॥ B. 216
७२६. “पसन्नमुखवण्णोसि, मितपुब्बञ्च भाससि ।
होति खो मरणकाले, एदिसी^६ वण्णसम्पदा^७” ॥ 5
७२७. “मोघं ते गज्जितं राज, भिन्नमन्तोसि खत्तिय ।
दुग्गण्होसि^८ तथा राजा, खळुङ्केनेव सिन्धवो ॥
७२८. “तिण्णो हिय्यो राजा गज्जं, सामच्चो सपरिज्जनो ।
हंसराजं यथा धङ्को, अनुज्जवं पतिस्ससि^९” ॥ 10
७२९. “सिङ्गाला रत्तिभागेन, फुल्लं दिस्वान किंसुकं ।
मंसपेसी ति मञ्जन्ता, परिव्यूब्हा मिगाधमा ॥
७३०. “वीतिवत्तासु रत्तीसु, उग्गतस्मिं दिवंकरे^{१०} ।
किंसुकं फुल्लितं दिस्वा, आसच्छिन्ना^{११} मिगाधमा ॥
७३१. “एवमेव तुवं राज, वेदेहं परिवारिय^{१२}” ।
आसच्छिन्नो गमिस्ससि, सिङ्गाला किंसुकं यथा^{१३}” ॥ 15
७३२. “इमस्स हत्थे^{१४} पादे च, कण्णनासञ्च छिन्दथ ।
यो मे अमित्तं हत्थगतं, वेदेहं परिमोचयि ॥
७३३. “इमं^{१५} मंसं व पातव्यं^{१६}, सूले कत्वा पचन्तु नं ।
यो मे अमित्तं हत्थगतं, वेदेहं परिमोचयि ॥ 20
७३४. “यथा पि आसभं^{१७} चम्मं, पथव्या^{१८} वितनिय्यति^{१९} ।
सीहस्स अथो व्यग्घस्स^{२०}, होति सड्कुसमाहत्तं ॥

१. आगमसि—स्या० । २. लद्धत्थोस्मी—सी०, स्या०, रो० । ३. धनु—स्या० ।
४. चम्मं—स्या० । ५. वेळुरियमणि सन्निभं—स्या० । ६. तादिसी—सी०, रो० । ७. ण्हि—
सी०, स्या०, रो० । ८. पतिस्ससि—स्या० । ९. दिवाकरे—सी०, स्या०, रो० । १०. आसा-
छिन्ना—स्या०, रो० । ११. परिवारय—स्या०, रो० । १२. हत्थ—स्या० । १३-१४. इमं
मंसञ्च पातव्यं—स्या०; इस्स मंसं च पातव्यं—रो० । १४. उसभ—स्या० । १५. पठव्या—स्या०;
पथव्या—रो० । १६. विहनीयति—स्या० । १७. व्यग्घस्स—रो० ।

७३५. “एवं तं वितनित्वान, वेधयिस्सामि सत्तिया ।
यो मे अमित्तं हत्थगतं, वेदेहं परिमोचयि” ॥
७३६. “सचे मे हत्थे पादे च, कण्णनासञ्च छेच्छसि^१ ।
एवं पञ्चालचन्दस्स, वेदेहो छेदयिस्सति ॥
७३७. “सचे मे हत्थे पादे च, कण्णनासञ्च छेच्छसि ।
एवं पञ्चालचन्दिया, वेदेहो छेदयिस्सति ॥
७३८. “सचे मे हत्थे पादे च, कण्णनासञ्च छेच्छसि ।
एवं नन्दाय देविया, वेदेहो छेदयिस्सति ॥
७३९. “सचे मे हत्थे पादे च, कण्णनासञ्च छेच्छसि ।
एवं ते पुत्तदारस्स, वेदेहो छेदयिस्सति ॥
७४०. “सचे मंसं व पातब्बं, सूले कत्वा पचिस्ससि ।
एवं पञ्चालचन्दस्स, वेदेहो पाचयिस्सति ॥
७४१. “सचे मंसं व पातब्बं, सूले कत्वा पचिस्ससि ।
एवं पञ्चालचन्दिया, वेदेहो पाचयिस्सति ॥
७४२. “सचे मंसं व पातब्बं, सूले कत्वा पचिस्ससि ।
एवं नन्दाय देविया, वेदेहो पाचयिस्सति ॥
७४३. “सचे मंसं व पातब्बं, सूले कत्वा पचिस्ससि ।
एवं ते पुत्तदारस्स, वेदेहो पाचयिस्सति ॥
७४४. “सचे मं वितनित्वान, वेधयिस्ससि सत्तिया ।
एवं पञ्चालचन्दस्स, वेदेहो वेधयिस्सति ॥
७४५. “सचे मं वितनित्वान, वेधयिस्ससि सत्तिया ।
एवं पञ्चालचन्दिया, वेदेहो वेधयिस्सति ॥
७४६. “सचे मं वितनित्वान, वेधयिस्ससि सत्तिया ।
एवं नन्दाय देविया, वेदेहो वेधयिस्सति ॥
७४७. “सचे मं वितनित्वान, वेधयिस्ससि सत्तिया ।
एवं ते पुत्तदारस्स, वेदेहो वेधयिस्सति ।
एवं नो मन्तितं रहो, वेदेहेन मया सह ॥

७४८. “यथा^१ पि पलसतं^२ चम्मं, कोन्तिमन्तासुनिट्टितं^३ ।
उपेति तनुताणाय, सरानं पटिहन्तवे ॥
७४९. “सुखावहो दुक्खनुदो,^४ वेदेहस्स यसस्सिनो ।
मतिं ते पटिहञ्जामि, उसुं पलसतेन वा” ॥ B. 218
७५०. “इह्म पस्स महाराज, सुञ्जं अन्तेपुरं तव ।
ओरोधा च कुमारा च, तव माता च खत्तिय ।
उमङ्गा^५ नीहरित्वान, वेदेहस्सुपनामिता” ॥ 5
७५१. “इह्म अन्तेपुरं मय्हं, गन्त्वान विचिनाथ नं ।
यथा इमस्स वचनं, सच्चं वा यदि वा मुसा” ॥
७५२. “एवमेतं महाराज, यथा आह महोसधो ।
सुञ्जं अन्तेपुरं सब्बं, काकपट्टनकं^६ यथा” ॥ 10
७५३. “इतो गता महाराज, नारी सब्बङ्गसोभना ।
कोसम्बफलकसुस्सोणी^७, हंसगगरभाणिनी ॥
७५४. “इतो नीता महाराज, नारी सब्बङ्गसोभना ।
कोसेय्यवसना सामा, जातरूपसुमेखला ॥ 15
७५५. “सुरत्तपादा कल्याणी, सुवण्णमणिमेखला ।
पारेवतक्खी^८ सुतनू, बिम्बोढा तनुमज्झिमा ॥
७५६. “सुजाता भुजलट्ठी व, वेदी^९ व तनुमज्झिमा ।
दीघस्सा केसा असिता, ईसकग्गपवेल्लिता ॥
७५७. “सुजाता भिगच्छापा^{१०} व, हेमन्तगिसिखारिव ।
नदी व गिरिदुग्गेसु, सञ्छन्ना खुद्देवेल्लुभि ॥ 20
७५८. “नागनासूरु कल्याणी, परमा^{११} तिम्बरुत्थनी ।
नातिदीघा नातिरस्सा, नालोमा नातिलोमसा^{१२}” ॥

१-१. यथा पलसतं—स्या०; यथा फलसतं—रो० । २. कन्तीमन्तीसुनिट्टितं—सी०, रो० । ३. दुक्खनुदो—स्या० । ४. उम्मङ्गा—स्या०; उम्मग्गा—रो० । ५. काकपट्टनकं—स्या० । ६. कोसुम्भफलकसुस्सोणी—सी०, स्या०, रो० । ७. पारेवतक्खि—रो० । ८. वेल्ली—सी०, रो० । ९. भिगच्छापी व—स्या० । १०. पठमा—सी०, स्या०, रो० । ११. नाति-लोमका—स्या०; नातिलोमसा—रो० ।

७५९. “नन्दाय नून मरणेन, नन्दसि सिरिवाहन ।
अहञ्च नून नन्दा च, गच्छाम यमसाधनं” ॥

७६०. “दिब्बं अधीयसे^१ मायं, अकासि चक्खुमोहनं ।
यो मे अमित्तं हत्थगतं, वेदेहं परिमोचयि” ॥

B. 219 5

७६१. “अधीयन्ति^२ महाराज, दिब्बमायिध पण्डिता ।
ते मोचयन्ति अत्तानं, पण्डिता मन्तिनो जना ॥

७६२. “सन्ति माणवपुत्ता मे, कुसला सन्धिछेदका ।
येसं कतेन मग्गेन, वेदेहो मिथिलं गतो” ॥

10

७६३. “इद्ध पस्स महाराज, उमङ्गं साधु मापितं ।
हत्थीनं अथ अस्सानं, रथानं अथ पत्तिनं ।
आलोकभूतं तिट्ठन्तं, उमङ्गं साधु मापितं” ॥

७६४. “लाभा वत विदेहानं, यस्सिमेदिसा पण्डिता ।
घरे वसन्ति विजिते, यथा त्वंसि महोसध” ॥

15

७६५. “वुत्तिञ्च परिहारञ्च, दिगुणं भत्तवेतनं ।
ददामि विपुले भोगे, भुञ्ज कामे रमस्सु च ।
मा विदेहं पच्चगमा^३, किं विदेहो करिस्सति” ॥

७६६. “यो चजेथ महाराज, भत्तारं धनकारणा ।
उभिन्नं होति गारय्हो, अत्तनो च परस्स च ।
याव जीवेय्य वेदेहो, नाञ्जस्स पुरिसो सिया” ॥

20

७६७. “यो चजेथ महाराज, भत्तारं धनकारणा ।
उभिन्नं होति गारय्हो, अत्तनो च परस्स च ।
याव तिठ्ठेय्य वेदेहो, नाञ्जस्स विजिते वसे” ॥

७६८. “दम्मि निक्खसहस्सं ते, गामासीतिञ्च^४ कासिसु ।
दासिसतानि चत्तारि, दम्मि भरियासतञ्च ते ।
सब्बं सेनङ्गमादाय^५, सोत्थिं गच्छ महोसध ॥

25

१. अधीयसे - स्या० । २. अधियन्तिवे - स्या० । ३. निट्ठितं - सी०, स्या०, रो० ।
४. पच्चागमि - रो० । ५. सियं - स्या० । ६. गामासीति च - रो० । ७. सेनाङ्ग ० - स्या० ।

७६९. “याव ददन्तु हृथीनं, अस्सानं दिगुणं विधं ।
तप्पेन्तु अन्नपानेन, रथिके पत्तिकारके” ॥
७७०. “हृथी अस्से रथे पत्ती, गच्छेवादाय पण्डित ।
पस्सतु तं महाराजा^१, वेदेहो मिथिलं गतं ॥
७७१. “हृथी अस्सा रथा पत्ती, सेना पदिस्सते^२ महा । 5
चतुरङ्गिनी भीसरूपा^३, किन्नु मञ्जसि^४ पण्डित” ॥
७७२. “आनन्दो ते महाराज, उत्तमो पटिदिस्सति^५ ।
सब्बं^६ सेनङ्गमादाय, सोत्थिं^७ पत्तो^८ महोसधो” ॥ B. 220
७७३. “यथा पेतं सुसानस्मिं, छडुत्वा चतुरो जना ।
एवं कपिलये^९ त्यम्हं^{१०}, छडुयित्वा इधा गता ॥ 10
७७४. “अथ त्वं केन वण्णेन, केन वा पन हेतुना ।
केन वा अत्थजातेन, अत्तानं परिमोचयि” ॥
७७५. “अत्थं अत्थेन वेदेह, मन्तं मन्तेन खत्तिय ।
परिवारयि^{११} राजानं, जम्बुदीपं^{१२} व सागरो” ॥
७७६. “दिन्नं निक्खसहस्सं मे, गामासीति च कासिसु । 15
दासीसतानि चत्तारि, दिन्नं भरियासतञ्च मे ।
सब्बं सेनङ्गमादाय, सोत्थिनाम्हि इधागतो” ॥
७७७. “सुसुखं वत संवासो, पण्डितेही ति सेनक ।
पक्खी व पञ्जरे बद्धे, मच्छे जालगतेरिव ।
अमित्तहत्थत्तगते, मोचयी” नो महोसधो” ॥ 20
७७८. “एवमेतं^{१३} महाराज, पण्डिता^{१४} हि सुखावहा ।
पक्खी व पञ्जरे बद्धे, मच्छे जालगतेरिव ।
अमित्तहत्थत्तगते, मोचयी नो महोसधो” ॥

१. महाराज—रो० । २. सादिस्सते—स्या० । ३. भिंसरूपा—स्या०, रो० । ४-४. मञ्जन्ति पण्डिता—सी०, स्या०, रो० । ५. पतिदिस्सति—रो० । ६. सब्ब—रो० । ७-७. सोत्थि-पत्तो—स्या० । ८-८. कम्पिलियेत्यम्हा—सी०; कम्पिलियेत्यम्हा—स्या०; कम्पिलियरट्ठे—रो० । ९. परिवारयिस्सं—सी०, स्या०; परिवारयिस्सं—रो० । १०. जम्बूदीपं—स्या० । ११. माचयि—म० । १२. एवमेव—स्या०, रो० । १३. पण्डितं—रो० ।

७७९. “आहञ्जन्तु सब्बवीणा, भेरियो दिन्दिमानि^१ च ।
धमेन्तु^२ मागधा सङ्खा, वग्गू^३ नदन्तु^४ दुन्दुभी^५” ॥
- ७८० “ओरोधा च कुमारा च, वेसियाना च ब्राह्मणा ।
बहुं अन्नञ्च पानञ्च, पण्डितस्साभिहारयुं ॥
- 5 ७८१. “हत्थारोहा^६ अनीकट्ठा, रथिका पत्तिकारका^७ ।
बहुं अन्नञ्च पानञ्च, पण्डितस्साभिहारयुं ॥
७८२. “समागता जानपदा, नेगमा च समागता ।
बहुं अन्नञ्च पानञ्च, पण्डितस्साभिहारयुं ॥
- B. 221 ७८३. “बहुजनो^८ पसन्नोसि, दिस्वा पण्डितमागतं^९ ।
10 पण्डितमिह अनुप्पत्ते, चेलुक्खेपो अवत्तथा^{१०}” ति ॥

५४३. भूरिदत्तजातकं (६)

७८४. “यं किञ्चि रतनं अत्थि, धतरट्ठनिवेसने^१ ।
सब्बानि ते उपयन्तु^२, धीतरं देहि राजिनो^३” ॥
७८५. “न नो विवाहो नागेहि, कतपुब्बो कुदाचनं ।
तं विवाहं असंयुत्तं, कथं अम्हे करोमसे^४” ॥
- 15 ७८६. “जीवितं नून ते चत्तं, रट्ठं वा मनुजाधिप ।
न हि नागे कुपितमिह^५, चिरं जीवन्ति तादिसा ॥
७८७. “यो त्वं देव मनुस्सोसि, इद्धिमन्तं अनिद्धिमा ।
वरुणस्स नियं पुत्तं, यामुनं अतिमञ्जसि^६” ॥
७८८. “नातिमञ्जामि राजानं, धतरट्ठं यसस्सिनं ।
20 धतरट्ठो हि नागानं, बहूनमपि^७” इस्सरो ॥
७८९. “अहि महानुभावो पि, न मे धीतरमारहो ।
शक्तियो च विदेहानं, अभिजाता समुद्दजा^८” ॥

१. देन्दिमानि च-स्या०; देण्डिमानि च-रो० । २. धमेन्तु-स्या०; नदन्तु-रो० ।
३-३. वग्गु वदन्तु-रो० । ४. हत्थारुहा-रो० ५. पत्तिकारिका-रो० । ६. बहुज्जनो-स्या०,
रो० । ७. ०मागते-रो० । ८-८. पवत्तथाति-स्या०, रो० । ९. धतरट्ठस्स निवेसने-रो० ।
१०. उपायन्ति-रो० । ११. कुपितमिह-स्या० । १२. बहुन्न-रो० ।

७९०. “कम्बलस्सतरा उट्ठेन्तु, सब्बे नागे निवेदय ।
बाराणसिं पवज्जन्तु, मा च कच्चिं विहेठयुं” ॥
७९१. “निवेसनेसु सोम्भेसु, रथिया चच्चरेसु च ।
रुक्खगोसु च लम्बन्तु, वितता तोरणेसु च ॥
७९२. “अहम्पि सब्बसेतेन, महता सुमहं पुरं ।
परिक्खिपिस्सं भोगेहि, कासीनं जनयं भयं” ॥ 5
७९३. तस्स तं वचनं सुत्वा, उरगानेकवण्णिनो ।
बाराणसिं पवज्जिंसु, न च कच्चिं विहेठयुं ॥
७९४. निवेसनेसु सोम्भेसु, रथिया चच्चरेसु च ।
रुक्खगोसु च लम्बिंसु, वितता तोरणेसु च ॥ 10
७९५. तेसुं दिस्वान लम्बन्ते, पुथू कन्दिंसु नारियो ।
नागे सोण्डिकते दिस्वा, पस्ससन्ते मुहुं मुहुं ॥ B. 222
७९६. बाराणसी पव्यधिता, आतुरा समपज्जथ ।
बाहा पग्गय्ह पक्कन्दुं, “धीतरं देहि राजिनो” ॥
७९७. “पुप्फाभिहारस्स वनस्स मज्जे,
को लोहितक्खो विततन्तरंसो” ।
का कम्बुकायूरधरा सुवत्था,
तिट्ठन्ति नारियो दस कन्दमाना ॥ 15
७९८. “को त्वं ब्रहाबाहु वनस्स मज्जे,
विरोचसि घतसित्तो वं अग्गि ।
महेसक्खो अञ्जतरोसि यक्खो,
उदाहु नागोसि महानुभावो” ॥ 20
७९९. “नागोहमस्मि इद्धिमा, तेजस्सी दुरतिककमो ।
डंसेय्यं तेजसा कुद्धो, फीतं जनपदं अपि ॥
८००. “समुद्दजा हि मे माता, धतरट्ठो च मे पिता ।
सुदस्सनकनिट्ठोस्मि, भूरिदत्तो ति मं विदू” ॥ 25

१. किञ्चि-सी०, रो० । २. एते-स्या० । ३. पुथू-स्या०; पुथु-रो० । ४-४. मुहुं-स्या० । ५. सब्बधिता-स्या०; पव्यधिता-रो० । ६. विहतन्तरंसो-स्या०, रो० । ७-७. वटसित्तोव-रो० । ८. तेजसी-सी०, स्या०, रो० ।

८०१. “यं गम्भीरं सदावट्टं, रहदं भिस्मं^१ पेक्खसि^२ ।
एसं^३ दिव्यो ममावासो, अनेकसतपोरिसो ॥

८०२. “मयूरकोञ्चाभिरुदं, नीलोदं वनमज्झतो ।
यमुनं पविस मा भीतो, खेमं वत्तवत्^४ सिवं” ॥

5 ८०३. “तत्थ पत्तो सानुचरो, सह पुत्तेन ब्राह्मण ।
पूजितो मय्हं कामेहि, सुखं ब्राह्मण वच्छसि” ॥

८०४. “समा समन्तपरितो, पट्टतगरा^५ मही ।
इन्दगोपकसञ्छन्ना, सोभति हरितुत्तमा ॥

10 ८०५. “रम्मानी वनचेत्यानि, रम्मा हंसूपकूजिता^६ ।
ओपुप्फापद्मा^७ तिट्ठन्ति, पोक्खरञ्जो^८ सुनिम्मिता ॥

B. 223

८०६. “अट्ठसा सुकता थम्भा, सब्बे वेळुरियामथा ।
सहस्सथम्भा पासादा, पूरा कञ्जाहि जोतरे ॥

८०७. “विमानं उपपन्नोसि, दिव्यं^९ पुञ्जेहि अत्तनो ।
असम्बाधं सिवं रम्मं, अच्चन्तसुखसंहितं ॥

15 ८०८. “मञ्जे सहस्सनेत्तस्स, विमानं नाभिकङ्खसि ।
इद्धी हि त्यायं विपुला, सक्कस्सेव जुतीमतो” ॥

८०९. “मनसा पि न पत्तब्बो, आनुभावो जुतीमतो ।
परिचारयमानानं^{१०}, सइन्दानं^{११} वसवत्तिनं” ॥

20 ८१०. “तं विमानं अभिज्झाय, अमरानं सुखेसिनं ।
उपोसथं उपवसन्तो, सेमि वम्मिकमुद्धनि” ॥

८११. “अहं च मिगमेसानो, सपुत्तो पाविसिं वनं ।
तं^{१२} मं^{१३} मतं वा जीवं वा, नाभिवेदेन्ति आतका ॥

८१२. “आमन्तये भूरिदत्तं, कासिपुत्तं यसस्सिनं ।
तया नो^{१४} समनुज्जाता, अपि पस्सेमु आतके” ॥

१-१. भेस्मं० - स्या०; भेस्मं अवेक्खमि - रो० । २. एसो - स्या० । ३. वत्तवतिं - स्या० । ४. पट्टतगरा - स्या०; बट्टतगरा - रो० । ५. हंसूपकूजिता - स्या० । ६. ओपुप्फापद्मा - स्या०, रो० । ७. पोक्खरञ्जा - स्या०, रो० । ८. दिव्यं - स्या०; दिव्य - रो० । ९-९. परिचारयमानानं - स्या० । १०. इन्दानं - स्या० । ११-११. ते मे - स्या० । १२. वो - रो० ।

८१३. “एसो हि वत मे छन्दो, यं वसेसि ममन्तिके ।
न हि एतादिसा कामा, सुलभा होन्ति मानुसे ॥
८१४. “सचे त्वं निच्छसे वत्थुं, मम कामेहि पूजितो ।
मया त्वं समनुञ्जातो, सोत्थिं पस्साहि जातके” ॥
८१५. “धारयिमं मणिं दिव्यं, पसुं पुत्ते च विन्दति’ । 5
अरोगो सुखितो होति’, गच्छेवादाय ब्राह्मण” ॥
८१६. “कुसलं पटिनन्दामि, भूरिदत्त वचो तव ।
पब्बजिस्सामि जिण्णोस्मि, न कामे अभिपत्थये” ॥
८१७. “ब्रह्मचरियस्स चे भङ्गो, होति भोगेहि कारियं ।
अविकम्पमानो’ एय्यासि, बहुं दस्सामि ते धनं” ॥ 10
८१८. “कुसलं पटिनन्दामि, भूरिदत्त वचो तव ।
पुन पि आगमिस्सामि, सचे अत्थो भविस्सति” ॥
८१९. इदं वत्वा भूरिदत्तो, पेसेसि चतुरो जने । B. 224
एथ गच्छथ उट्ठेथ, खिप्पं पापेथ ब्राह्मणं ॥
८२०. तस्स तं वचनं सुत्वा, उट्ठाया चतुरो जना । 15
पेसिता भूरिदत्तेन, खिप्पं पापेसु’ ब्राह्मणं ॥
८२१. “मणिं पग्गय्ह मङ्गल्यं, साधुवितं मनोरमं ।
सेलं व्यञ्जनसम्पन्नं, को इमं मणिमज्झगा” ॥
८२२. “लोहितक्खसहस्साहि’, समन्ता परिवारितं ।
अज्ज कालं पथं’ गच्छं, अज्झगाहं मणिं इमं” ॥ 20
८२३. “सुपचिण्णो अयं सेलो, अच्चित्तो महितो सदा ।
सुधारितो सुनिक्खित्तो, सव्वत्थमभिसाधये ॥
८२४. “उपचारविघ्नस्स, निक्खेपे धारणाय वा ।
अयं सेलो विनासाय, परिचिण्णो अयोनिसो ॥
८२५. “न इमं अकुसलो दिव्यं, मणिं धारेतुमारहो । 25
पटिपज्ज सतं निक्खं, देहिमं रतनं मम” ॥

१. विन्दसि—स्या० । २. होहि—स्या० । ३. अविकम्पमानो—स्या० । ४. पापेसुं—
स्या०, रो० । ५. साधुचिन्—रो० । ६. लोहितक्खसहस्साहि—स्या० । ७. पदं—सी०, रो० ।
जा० २-३०

८२६. “न^१ च म्यायं^२ मणी^३ केय्यो, गोहि वा रतनेहि^४ वा ।
सेलो व्यञ्जनसम्पन्नो, नेव केय्यो मणी मम” ॥

८२७. “नो चे तथा मणी केय्यो, गोहि वा रतनेहि वा ।
अथ केन मणी केय्यो, तं मे अक्खाहि पुच्छितो” ॥

5 ८२८. “यो मे संसे महानागं, तेजस्सि^५ दुरतिक्कमं ।
तस्स दज्जं इमं सेलं, जलन्तमिव^६ तेजसा” ॥

८२९. “को नु ब्राह्मणवण्णेन, सुपण्णो पततं वरो ।
नागं जिगीसमन्वेसि,^७ अन्वेसं भक्खमत्तनो ॥

10 ८३०. “नाहं दिजाधिपो होमि, न दिट्ठो गरुडो मया ।
आसीविसेन वित्तो^८ ति,^९ वज्जो^{१०} ब्राह्मणं मं^{११} विदू” ॥

८३१. “किन्नु तुय्हं बलं अत्थि, किं सिप्पं विज्जते तव ।
किस्मिं वा त्वं परत्थद्धो, उरगं नापचायसि” ॥

B. 225

८३२. “आरञ्जिकस्स^{१२} इसिनो, चिररत्तं^{१३} तयस्सिनो ।
सुपण्णो कोसियस्सक्खा, विसविज्जं अनुत्तरं ॥

15 ८३३. “तं^{१४} भावितत्तञ्जतरं,^{१५} सम्मन्तं पव्वतन्तरे ।
सक्कच्चं तं उपट्ठासि,^{१६} रत्तिन्दिवमतन्दितो ॥

८३४. “सो तदा परिचिण्णो मे, वत्तवा^{१७} ब्रह्मचरियवा^{१८} ।
दिब्बं^{१९} पातुकरी मन्तं, कामसा भगवा मम^{२०} ॥

20 ८३५. “त्याहं^{२१} मन्ते परत्थद्धो, नाहं भायामि भोगिनं ।
आचरियो विसघातानं, अलम्पानो^{२२} ति मं विदू” ॥

८३६. “गण्हामसे मणिं तात, सोमदत्त विजानहि^{२३} ।
मा दण्डेन सिरि पत्तं, कामसा पजहिम्हसे^{२४}” ॥

१-१. नेव मायं - स्या०; नवा मायं - रो० । २. मणि - स्या० । ३. रतनेन - रो० । ४. तेजमि - स्या०, रो० । ५. जलन्तरिव - स्या०, रो० । ६. जिगीसमन्वेति - स्या०; जिगीस० - रो० । ७-७. वित्तोस्मि - स्या० । ८. वेज्जो - स्या० । ९-९. मं ब्राह्मणं - रो० । १०. अरञ्ज-कस्स - रो० । ११. चिररत्तं - स्या०; चिररत्त - रो० । १२-१२. तं भावितत्तञ्जतरं - स्या०, रो० । १३. उपट्ठासि - रो० । १४-१४. वत्तं वा ब्रह्मचरियं - स्या०; वत्तवा० - रो० । १५. दिब्बं - स्या० । १६. मम - स्या०, रो० । १७. आहं - रो० । १८. आलम्बानो - सी०, रो०; आलम्बायनो - स्या० । १९. विजानाहि - स्या० । २०. पजहाममे - स्या० ।

८३७. “सकं निवेसनं पत्तं, यो तं ब्राह्मण पूजयि ।
एवं कल्याणकारिस्स, किं मोहा दुब्भिमिच्छसि” ॥
८३८. “सचे त्वं^१ धनकामोसि, भूरिदत्तो पदस्सति^२ ।
तमेव गत्वा याचस्सु, बहुं दस्सति ते धनं” ॥
८३९. “हत्थगतं पत्तगतं, निकिण्णं^३ खादितुं वरं ।
मा नो सन्दिट्टिको अत्थो, सोमदत्त उपच्चगा” ॥ 5
८४०. “पच्चति निरये घोरे, महिस्समपि^४ विवरति^५ ।
मित्तदुब्भो हितच्चागी, जीवरे वा^६ पि सुस्सति^७ ॥
८४१. “सचे त्वं धनकामोसि, भूरिदत्तो पदस्सति ।
मञ्जे अत्तकतं वेरं, नचिरं वेदयिस्ससि” ॥ 10
८४२. “महायञ्जं यजित्वान, एवं सुज्जन्ति ब्राह्मणा ।
महायञ्जं यजिस्साम, एवं मोक्खाम पापका” ॥
८४३. “हन्द दानि अपायामि, नाहं अज्ज तथा सह ।
पदम्पेकं^८ न गच्छेय्यं, एवं किब्बिसकारिता” ॥
८४४. इदं वत्तवान पितरं, सोमदत्तो बहुस्सुतो ।
उज्जापेत्तवान भूतानि, तम्हा ठाना अपक्कमि ॥ 15 B. 226
८४५. “गण्हाहेतं महानागं, आहरेतं मणिं मम ।
इन्दगोपकवण्णाभो,^९ यस्स लोहितको सिरो ॥
८४६. “कप्पासपिचुरासी व, एसो कायो^{१०} पदिस्सति^{११} ।
वम्मिकग्गगतो सेति, तं त्वं गण्हाहि ब्राह्मण” ॥ 20
८४७. “अथोसधेहि दिब्बेहि, जप्पं^{१२} मन्तपदानि च ।
एवं तं असक्खि सत्थुं,^{१३} कत्ता परित्तमत्तनो” ॥
८४८. “ममं दिस्वान आयन्तं, सब्बकामसमिद्धिनं ।
इन्द्रियाणि अहट्ठानि, सावं^{१४} जातं मुखं तव ॥

१. दुब्भि० - रो० । २. हि - सी० । ३. पदिस्सति - स्या० । ४. निकिण्णं - स्या०, रो० । ५-५. महिस्समवदीयति - सी०, रो०; महिस्सम विन्द्रीयति - स्या० । ६-६. चापि मुस्मरे - सी०, रो० । ७. पदमेकं - स्या० । ८. इन्दगोपकवण्णाभा - स्या०, रो० । ९-९. कायस्म दिस्सति - सी०, रो० । १०. जपं - रो० । ११. फुट्ठं - स्या०; सट्ठं - रो० । १२. सामं - सी०, रो० ।

८४९. “पद्मं^१ यथा हृत्थगतं, पाणिना परिमृद्धितं ।
सावं जातं मुखं तुय्हं, ममं दिस्वान एदिसं ॥
८५०. “कच्चि नु ते नाभिससि,^२ कच्चि ते अत्थि^३ वेदना ।
येन^४ सावं मुखं तुय्हं, ममं दिस्वान आगतं” ॥
- 5 ८५१. “सुपिनं तात अदक्खिं, इतो मासं अधोगतं ।
दक्खिणं विय मे बाहुं,^५ छेत्वा रुहिरमक्खितं ।
पुरिसो आदाय पक्कामि, ममं^६ रोदन्तिया सति ॥
८५२. “यतोहं” सुपिनमदक्खिं, सुदस्सन विजानहि ।
ततो दिवा वा रत्तिं वा, सुखं मे नोपलब्भति” ॥
- 10 ८५३. “यं पुब्बे परिवारिंसु,^७ कञ्जा रुचिरविग्गहा ।
हेमजालपटिच्छन्ना, भूरिदत्तो न दिस्सति ॥
८५४. “यं पुब्बे परिवारिंसु, नेत्तिंसवरधारिनो ।
कणिकारा व सम्फुल्ला, भूरिदत्तो न दिस्सति ॥
८५५. “हन्द दानि गमिस्सामं,^८ भूरिदत्तनिवेसनं ।
धम्मट्ठं सीलसम्पन्नं, पस्साम तव भातरं” ॥
- 15 ८५६. “तञ्च दिस्वान आयन्तिं^९, भूरिदत्तस्स मातरं ।
बाहा पग्गय्ह पक्कन्दुं, भूरिदत्तस्स नारियो” ॥
८५७. “पुत्तं तेय्ये^{१०} न^{११} जानाम, इतो मासं अधोगतं ।
मतं वा यदि वा जीवं, भूरिदत्तं यसस्सिनं” ॥
- 20 ८५८. “सकुणी हतपुत्ता व, सुञ्जं दिस्वा कुलावकं ।
चिरं दुक्खेन ज्ञायिस्सं, भूरिदत्तं अपस्सती ॥

*

१. पद्मं—स्या०, रो० । २. भिससि—सी०; भिस्ससि—स्या० । ३. नत्थि—रो० ।
४. यन्ते—रो० । ५. बाहुं—रो० । ६. ममं—रो० । ७. ०तं—सी० । ८. परिवारिंसु—सी०,
रो० । ९. गमिस्सामि—रो० । १०. आयन्तं—स्या० । ११. भरियायो—स्या० । १२-१२.
तय्ये न—रो० । * एत्थ सी०, रो० पोत्थकेसु अयं गाथा दिस्सति—

सकुणी हतपुत्ताव, सुञ्जं दिस्वा कुलावकं ।

तेन तेन पधाविस्सं, पियं पुत्तं अपस्सती ति ॥

८५९. “कुरुरी^१ हतच्छापा व^२, सुञ्जं दिस्वा कुलावकं ।
चिरं दुक्खेन ज्ञायिस्सं, भूरिदत्तं अपस्सती ॥
८६०. “सा नून चक्कवाकी^३ व^३, पल्ललस्मिं अनोदके^३ ।
चिरं दुक्खेन ज्ञायिस्सं, भूरिदत्तं अपस्सति ॥
८६१. “कम्मरानं यथा उक्का, अन्तो ज्ञायति नो बहि । 5
एवं ज्ञायामि सोकेन, भूरिदत्तं अपस्सति” ॥
८६२. “साला व सम्पमथिता^४, मालुतेन पमद्विता ।
सेन्ति पुत्ता च दारा च, भूरिदत्तनिवेसने” ॥
८६३. “इदं^५ सुत्वान निग्घोसं, भूरिदत्तनिवेसने ।
अरिट्ठो च सुभोगो^६ च, पधाविंसु^७ अनन्तरा ॥ 10
८६४. “अम्म अस्सास मा सोचि, एवंधम्मा हि पाणिनो ।
चवन्ति उपपज्जन्ति, एसस्स^८ परिणामिता” ॥
८६५. “अहम्पि तात जानामि, एवंधम्मा हि पाणिनो ।
सोकेन च परेतस्मि, भूरिदत्तं अपस्सती ॥
८६६. “अज्ज चे मे इमं रत्तिं, सुदस्सन विजानाहिं^९ । 15
भूरिदत्तं अपस्सन्ती, मञ्जे हिस्सामि^{१०} जीवितं” ॥
८६७. “अम्म अस्सास मा सोचि, आनयिस्साम भातरं । B. 229
दिसोदिसं गमिस्साम, भातुपरियेसनं चरं ॥
८६८. “पव्वते गिरिदुग्गेसु, गामेसु निगमेसु च ।
ओरेन सत्तरत्तस्स^{११}, भातरं पस्स आगतं” ॥ 20
८६९. “हत्था पमुत्तो उरगो, पादे ते निपती भुसं ।
कच्चि^{१२} नु तं डंसी तात^{१३}, मा भायि सुखितो भव” ॥
८७०. “नेव मय्हं अयं नागो, अलं दुक्खाय कायचि ।
यावतत्थि अहिग्गाहो, मया भिय्यो न विज्जति” ॥

१-१. कुरुरी हतच्छापाव-स्या० । २-२. चक्कवक्कीव-स्या० । ३. अनूदके-स्या०, रो० । ४. सम्पमद्विता-स्या० । ५. तेसं-स्या० । ६. सुभोगो-सी०, रो० । ७. उपधाविंसु-सी०, रो० । ८. एसस्स-स्या० । ९. विजानाहि-स्या० । १०. हेस्सामि-रो० । ११. दसरत्तस्स-सी०, रो० । १२-१२. कच्चि तं नु डंसी तात-सी०; कच्चि नु डंसितो तात-स्या०; कच्चि तानु डंसी तात-रो० ।

८७१. “को नु ब्राह्मणवण्णेन, दित्तो^१ परिसमागतो ।
अव्हायन्तु^२ सुयुद्धेन, सुणन्तु^३ परिंसा मम” ॥
८७२. “त्वं मं नागेन आलम्प,^४ अहं मण्डूकछापिया ।
होतु नो अब्भुतं तत्थ, आसहस्सेहि पञ्चहि” ॥
८७३. “अहं हि वसुमा अड्डो, त्वं दलिदोसि माणव ।
को नु ते पाटिभोगत्थि, उपजूतञ्च किं सिया ॥
८७४. “उपजूतञ्च मे अस्स, पाटिभोगो च तादिसो ।
होतु^५ नो अब्भुतं तत्थ, आसहस्सेहि पञ्चहि” ॥
८७५. “सुणोहि मे महाराज, वचनं भदमत्थु ते ।
पञ्चन्नं मे सहस्सानं, पाटिभोगो हि कित्तिम” ॥
८७६. “पेत्तिकं वा इणं होति, यं वा होति सयंकतं ।
किं त्वं एवं बहं मय्हं, धनं याचसि ब्राह्मण” ॥
८७७. “अलम्पानो^६ हि नागेन, ममं अभिजिगीसित” ।
अहं मण्डूकछापिया, डंसयिस्सामि ब्राह्मणं ॥
८७८. “तं त्वं दट्ठुं महाराज, अज्ज रट्ठाभिवड्डुन ।
खत्तसङ्खपरिव्यूळ्हो,^७ निर्याहि अहिदस्सनं” ॥
८७९. “नेव तं अतिमञ्जामि, सिप्पवादेन माणव ।
अतिमत्तोसि^८ सिप्पेन, उरगं नापचायसि” ॥
८८०. “अहम्पि^९ नातिमञ्जामि^{१०}, सिप्पवादेन ब्राह्मण^{११} ।
अविसेन च नागेन, भुसं वञ्चयसे जनं ॥
८८१. “एवं चेत्तं जनो जञ्जा, यथा जानामि तं अहं ।
न त्वं लभसि आलम्प,^{१२} भुसमुट्ठि^{१३} कुतो धनं” ॥

१. दित्तो-सी०, स्या०, रो० । २. अव्हायतु-स्या०; अव्हायन्तु-रो० । ३. सुणानु-
स्या०, रो० । ४. आलम्ब-स्या०, रो० । ५. अस्स-रो० । ६. आलम्बायनो-स्या०;
अलम्बानो-रो० । ७. अभिजिगिंसति-स्या०, रो० । ८. खगसङ्खपरिव्यूळ्हो-स्या०;
खत्तसङ्खपरिव्यूळ्हो-रो० । ९. अभिदस्सनं-सी०, रो० । १०. अतिमत्तामि-रो० । ११-११.
मयम्पि नातिमञ्जाय-रो० । १२. ब्राह्मणं-रो० । १३. आलम्ब-स्या०, रो० । १४.
सत्तुमुट्ठि-सी०, रो०; थुसमुट्ठि-स्या० ।

८८२. “खराजिनो जटी दुम्मी,^१ दित्तो^२ परिसमागतो ।
यो^३ त्वं एवं गतं नागं, अविसो अतिमञ्जसि ॥
८८३. “आसज्ज खो नं जञ्जासि, पुण्णं उग्गस्स तेजसो^४ ।
मञ्जे तं भस्मरासिं व, खिप्पमेसो करिस्सति” ॥
८८४. “सिया विसं सिलुत्तस्स, देड्डुभस्स^५ सिलाभुनो । 5
नेव लोहितसीसस्स, विसं नागस्स विज्जति” ॥
८८५. “सुतमेतं अरहतं, सञ्जतानं तपस्सिनं ।
इध दानानि दत्त्वान, सग्गं गच्छन्ति दायका ।
जीवन्तो देहि दानानि, यदि ते अत्थि दातवे ॥
८८६. “अयं नागो महिद्धिको, तेजस्सी^६ दुरतिक्कमो । 10
तेन तं ङंसयिस्सामि, सो तं भस्मं करिस्सति” ॥
८८७. “मयापेतं सुतं सम्म, सञ्जतानं तपस्सिनं ।
इध दानानि दत्त्वान, सग्गं गच्छन्ति दायका ।
त्वमेव देहि जीवन्तो, यदि ते अत्थि दातवे ॥
८८८. “अयं अजमुखी^७ नाम, पुण्णा उग्गस्स तेजसो । 15
ताय तं ङंसयिस्सामि, सा तं भस्मं करिस्सति” ॥
८८९. “या धीता धतरुट्ठस्स, वेमाता भगिनी मम ।
सा^८ तं ङसत्त्वजमुखी^९, पुण्णा^{१०} उग्गस्स तेजसो” ॥
८९०. “छमायं चे निसिञ्चिस्सं, ब्रह्मदत्त विजानहि^{११} ।
तिणलतानि ओसध्यो,^{१२} उस्सुस्सेय्युं असंसयं ॥ 20
८९१. “उद्धं चे पातयिस्सामि, ब्रह्मदत्त विजानहि ।
सत्त वस्सानियं देवो, न वस्से न हिमं पते ॥
८९२. “उदके चे निसिञ्चिस्सं, ब्रह्मदत्त विजानहि ।
यावन्तोदकजा^{१३} पाणा, मरेय्युं मच्छकच्छपा” ॥

B. 230

१. रुम्मी—मी०, म्या०, रो० । २. दत्तो—स्या०, रो० । ३. सो—रो० । ४. तेजमा—
म्या०, रो० । ५. दुड्डुभस्स—स्या० । ६. तेजसी—स्या०, रो० । ७. अच्चिमुखी—मी०,
स्या० रो० । ८-८. सा दिस्सतु०—सी०, रो०; सा ङंसतु०—स्या० । ९. पुण्णी—रो० । १०.
विजानाहि—स्या० । ११. ओमज्झो—रो० । १२. यावता ओदका—मी०, स्या०; यावता
उदकजा—रो० ।

८९३. “लोक्यं सजन्तं उदकं, पयागस्मिं पतिट्टितं ।
कोमं अज्झोहरी भूतो, ओगाळ्हं यमुनं नदि” ॥

८९४. “यदेस लोकाधिपती यसस्सी,
बाराणसिं पक्रियं^१ समन्तो ।
तस्साहं^२ पुत्तो उरगूसभस्स,
सुभोगो^३ ति मं ब्राह्मण वेदयन्ति” ॥

८९५. “सचे हिं^४ पुत्तो उरगूसभस्स,
कासिस्सं^५ रज्जो अमराधिपस्स ।
महेसक्खो अज्जतरो पिता ते,
मच्चेषु माता पन ते अतुल्या ।
न तादिसो अरहति ब्राह्मणस्स,
दासम्पि ओहारितुं^६ महानुभावो” ॥

८९६. “एक्खं निस्साय विज्झित्थो, एणेय्यं पातुमागतं ।
सो विद्धो दूरमचरि,^७ सरवेगेन सीधवा” ॥

८९७. “तं त्वं पतितमद्दक्खि, अरज्जस्मिं ब्रह्मवने ।
समं सकाजमादाय,^८ सायं निग्रोधुपागमि ॥

८९८. “सुकसाळिकसङ्घट्टं,^९ पिङ्गलं^{१०} सन्थतायुतं ।
कोकिलाभिरुदं रम्मं, धुवं हरितसदलं ॥

८९९. “तत्थ ते सो पातुरहु, इद्धिया यससा जलं ।
महानुभावो भाता मे, कज्जाहि परिवारितो ॥

९००. “सो तेन परिचिण्णो त्वं, सब्बकामेहि तप्पितो ।
अदुट्ठस्स^{११} तुवं दुब्भि^{१२}, तं ते वेरं इधागतं ॥

९०१. “खिप्पं गीवं पसारेहि, न ते दस्सामि जीवितं ।
भातु परिसरं वेरं, छेदयिस्सामि ते सिरं” ॥

१. पक्रि परी-सी०, रो०; पकीर हरी-स्या० । २. ०हं-रो० । ३. सुभगो-रो० । ४. सि-स्या० । ५. कंसस्स-सी०, रो० । ६. ओहारितुं-सी०, रो० । ७. दूरमसरा-सी०, रो०; दूरमाचरि-स्या० । ८. सेखवा-सी०, रो०; पेक्खवा-स्या० । ९. सकाच०-रो० । १०. सुवमालियमङ्घट्टं-स्या०, रो० । ११. पिङ्गलं-सी०, स्या०, रो० । १२-१२. अद्भस्स तुवं दुब्भि-रो० ।

९०२. “अज्ज्ञायको याचयोगी,^१ आहुतग्निं च ब्राह्मणो ।
एतेहि तीहि ठानेहि, अवज्ज्ञो होति^२ ब्राह्मणो” ॥
९०३. “यं पुरं धतरद्वस्स, ओगाळ्हं यमुनं नदिं ।
जोतते सब्बसोवण्णं, गिरिमाहच्च यामुनं ॥
९०४. “तत्थ ते पुरिसव्यग्घा, सोदरिया मम भातरो । ६
यथा ते तत्थ वक्खन्ति, तथा हेस्ससि ब्राह्मण” ॥
९०५. “अनित्तरा इत्तरसम्पयुत्ता,
यज्जा च वेदा च सुभोगलोके ।
तदग्गरय्हं हि विनिन्दमानो,
जहाति वित्तञ्च सतञ्च धम्मं” ॥ १०
९०६. “अज्जेनमरिया पथविं जनिन्दा,
वेस्सा कसिं पारिचरियं च सुद्धा ।
उपागुपच्चेकं यथापदेसं,
कताहु एते वसिना ति आहु” ॥
९०७. “धाता विधाता वरुणो कुवेरो, १५
सोमो यमो चन्दिमा वायु^३ सूरियो^३ ।
एते^४ पि^५ यज्जं पुथुसो यजित्वा,
अज्ज्ञायकानं अथो^६ सब्बकामे ॥
९०८. “विकासिता चापसतानि पञ्च,
यो अज्जुनो बलवा भीमसेनो । २०
सहस्सबाहु असमो पथव्या,
सो पि तदा मादहि जातवेदं” ॥
९०९. “यो ब्राह्मणे भोजयि दीघरत्तं,
अन्नेन पानेन यथानुभावं ।
पसन्नचित्तो अनुमोदमानो, २५
सुभोग देवज्जतरो अहोसि” ॥

१. याचयोगो—रो०। २. भवति—सी०, स्या०, रो०। ३-३. वायु सूरियो—स्या०;
यापि सूरियो—रो०। ४-४. एतेहि—रो०। ५. अथ—स्या० रो०।

B. 232

९१०. “महासनं देवमनोमवर्णं,
यो सप्पिना असक्खि भोजेतुमग्गिं^१ ।
सं यञ्जतन्तं वरतो यजित्वा,
दिब्बं गतिं मुचल्लिन्दज्झगच्छि^३” ॥
- ५ ९११. “महानुभावो वस्ससहस्सजीवी,
यो पब्बजी दस्सनेय्यो उळारो ।
हित्वा अपरियन्तरट्ठं^४ ससेनं,
राजा दूदीपो^५ पि जगाम^६ सग्गं” ॥
- १० ९१२. “यो सागरन्तं सागरो विजित्वा,
यूपं सुभं सोण्णमयं^७ उळारं ।
उस्सेसि वेस्सानरमादहानो,
सुभोग देवञ्जतरो अहोसि ॥
- १५ ९१३. “यस्सानुभावेन सुभोग गङ्गा,
पवत्तथ^८ दधिसन्निसिन्नं^९ समुदं ।
सलोमपादो^{१०} परिचरियमग्गिं,
अङ्गो सहस्सक्खपुरज्झगच्छि^{११}” ॥
- २० ९१४. “महिद्धिको देववरो यसस्सी,
सेनापति तिदिवे वासवस्स ।
सो^{१२} सोमयागेन मलं विहन्त्वा,
सुभोग देवञ्जतरो अहोसि” ॥
९१५. “अकारयि^{१३} लोकमिमं परञ्च,
भागीरथिं^{१४} हिमवन्तञ्च गिज्झं^{१५} ।
यो इद्धिमा देववरो यसस्सी,
सो पि तदा आदहि जातवेदं ॥

१. जेतुमग्गिं—सी०, रो० । २. सो—स्या०, रो० । ३. मुचल्लिन्दज्झगच्छि—रो० ।
४. अपरियन्तं रथं—सी०, रो०; अपरियन्तं रट्ठं—स्या० । ५-१. दूदीपोपज्झगामि—स्या०; दूजी-
पोपि जगाम—रो० । ६. सोवण्णमयं—स्या० । ७. पवत्तति—स्या० । ८. दधिसन्नं—सी०,
रो० । ९. सोलोमपादो—स्या० । १०. ०मज्झगच्छि—स्या०, ०ज्झगच्छि—रो० । ११. स-
रो० । १२. आकारियो—रो० । १३. भागिरमि—रो० । १४. विज्झं—स्या० ।

९१६. “मालागिरी हिमवा यो च गिज्जो^१,
सुदस्सनो निसभो कुवेर^२।

एते च अञ्जे च नगा महन्ता,
चित्था कता यञ्जकरेहि माहु” ॥

९१७. “अज्झायकं मन्तगुणूपपन्नं,
तपस्सिनं याचयोगी^३ तिधाहु^४।
तीरे समुद्दस्सुदकं सज्जन्तं,
सागरोज्जोहरि^५ तेनपेय्यो ॥

5

९१८. “आयागवत्थूनि पुथू पथव्या,
संविज्जन्ति ब्राह्मणा वासवस्स।
पुरिमं दिसं पच्छिमं दक्खिणुत्तरं,
संविज्जमाना जनयन्ति वेदं” ॥

10

९१९. “कली हि धीरान कटं मगानं,
भवन्ति वेदज्जगतानरिट्ठ^६।
मरीचिधम्मं असमेक्खितत्ता,
मायागुणा नातिवहन्ति पञ्चं ॥

15

९२०. “वेदा न ताणाय भवन्ति दस्स^७,
मित्तद्दुनो भूनहुनो नरस्स।
न तायते परिचिण्णो च^८ अग्गि,
दोसन्तरं मच्चमनरियकम्मं ॥

20

९२१. “सब्बं च मच्चा सधनं^९ सभोगं^{१०},
आदीपितं दारु तिणेन मिस्सं।
दहं न तप्पे असमत्थतेजो,
को तं सुभिक्षं द्विरसञ्जु^{११} कयिरा^{१२} ॥

९२२. “यथा पि खीरं विपरिणामधम्मं,
दधि भवित्वा नवनीतम्पि होति।

25 B. 234

१. विज्जा—स्या०। २. काकनेर—सी०, रो०; काकवेर—स्या०। ३. याचयोगी—
स्या०। ४. चाह—सी०, रो०। ५. सागरज्जोहरि—स्या०, रो०। ६. अरिट्ठ—स्या०,
रो०। ७. रस्स—स्या०, रो०। ८. व—स्या०। ९-१०. सधना सभोगा—सी०, स्या०, रो०।
१०-१०. द्विरसञ्ज कुरिया—सी०; द्विरसञ्ज०—स्या०; द्विरसञ्ज कुरिया—रो०।

एवम्पि अग्निं विपरिणामधम्मो,
तेजो समोरोहती^१ योगयुत्तो ॥

९२३. “न दिस्सती^२ अग्निमनुप्पविट्ठो,
सुक्खेसु कट्ठेसु नवेसु चा पि ।
नामत्थमानो^३ अरणी नरेन,
नाकम्मना^४ जायति जातवेदो ॥

९२४. “सच्चे हि अग्निं अन्तरतो वसेय्य,
सुक्खेसु कट्ठेसु नवेसु चा पि ।
सब्बानि सुस्सेय्यु^५ वनानि लोके,
सुक्खानि कट्ठानि च पज्जलेय्युं ॥

९२५. “करोति चे दारुतिणेन पुञ्जं,
भोजं नरो धूमसिखिं पतापवं ।
अङ्गारिका लोणकरा च सूदा,
सरीरदाहा पि करेय्यु^६ पुञ्जं ॥

९२६. “अथ चे हि एते न^७ करोन्ति पुञ्जं,
अज्जेनमग्निं इध तप्पयित्वा ।
न कोचि लोकस्मिं करोति पुञ्जं,
भोजं नरो धूमसिखिं पतापवं ॥

९२७. “कथं हि लोकापचितो समानो,
अमनुञ्जगन्धं बहुनं^८ अकन्तं ।
यदेव मच्चा परिवज्जयन्ति,
तदप्पसत्थं द्विरसञ्जु^९ भुञ्जे ॥

९२८. “सिखिम्पि^{१०} देवेसु वदन्ति हेके^{११},
आपं मिलक्खू^{१२} पन देवमाहु ।
सब्बेव एते वितथं भणन्ति,
अग्गी न देवञ्जतरो न चापो^{१३} ॥

१. समारुहति-स्या० । २. दिस्सति-स्या०; दिस्सते-रो० । ३. ना मन्यमानो-
सी०, रो० । ४. नाकम्मना-रो० । ५. सुस्सेय्युं-स्या०, रो० । ६. करेय्युं-रो० । ७. पि-
स्या० । ८. बहुनं-रो० । ९. द्विरसञ्जु-स्या०, रो० । १०. सिखिञ्छि-स्या०; सिखिहि-
रो० । ११. एके-स्या० । १२. मिलक्खा-सी०, रो० । १३. आपो-स्या० ।

९२९. “अनिन्द्रियबद्धमसञ्जकायं^१,
वेस्सानरं कम्मकरं पजानं ।
परिचरिय मग्गिं सुगतिं कथं वजे^२,
पापानि कम्मामि पकुब्बमानो^३ ॥

९३०. “सब्बाभिभू ताहुध जीविकत्था,
अग्गिस्स ब्रह्मा परिचारको^४ ति^५ ।
सब्बानुभावी च वसी किमत्थं,
अनिम्मितो निम्मितं वन्दितस्स ॥

९३१. “हस्सं^६ अनिज्ज्ञानखमं^७ अतच्छं,
सक्कारहेतु पकिरिंसु^८ पुब्बे ।
ते लाभसक्कारे अपातुभोन्ते^९,
सन्धापिता^{१०} जन्तुभि सन्तिधम्मं ॥

९३२. “अज्जेनमरिया पथविं जनिन्दा,
वेस्सा कसिं पारिचरियञ्च सुद्धा ।
उपागु^{११} पच्चके^{१२} यथापदेसं,
कताहु एते वसिना ति आहु ॥

९३३. “एतञ्च सच्चं वचनं भवेय्य,
यथा इदं भासितं ब्राह्मणेहि ।
नाखत्तियो जातु लभेथ रज्जं,
नाब्राह्मणो मन्तपदानि सिक्खे ।
नाञ्जत्र वेस्सेहि^{१३} कसिं करेय्य,
सुद्धो न मुच्चे^{१४} परपेसनाय^{१५} ॥

९३४. “यस्मा च एतं वचनं अभूतं,
मुसाविमे^{१६} ओदरिया भणन्ति ।

१. निरिन्द्रियं अन्तं०—सी०; अनिन्द्रियं मल्लं०—स्या०; निरिन्द्रियं सल्लं०—रो०। २. वजे—स्या०। ३. पकुब्बमानो—स्या०। ४-४. परिचारिकोति—स्या०, रो०। ५-५. हामं अनिज्ज्ञानखमं—स्या०। ६. पकिरिंसु—स्या०। ७. अपातुभने—स्या०। ८. सन्धिमिता—सी०, रो०; सन्धाभिना—स्या०। ९. उपागू—स्या०। १०. वेस्माहि—स्या०। ११. मुच्चे—स्या०, रो०। १२. परपेस्मिताय—सी०, रो०। १३. मुसा चिमे—रो०।

तदप्पपञ्चा अभिसद्दहन्ति,
पस्सन्ति तं पण्डिता अत्तना व ॥

B. 236

९३५. “खत्या^१ हि वेस्सान^२ वलिं हरन्ति,
आदाय सत्थानि चरन्ति ब्राह्मणा ।
तं तादिसं सडखुभितं पभिन्नं^३,
कस्मा ब्रह्मा नुज्जु^४ करोति लोकं ॥

5

९३६. “सचे हि सो इस्सरो सब्बलोके,
ब्रह्मा बहू^५ भूतपती पजानं ।
किं सब्बलोकं^६ विदही^७ अलक्खिं,
किं सब्बलोकं न सुखिं अकासि ॥

10

९३७. “सचे हि सो इस्सरो सब्बलोके,
ब्रह्मा बहू भूतपती पजानं ।
माया मुसावज्जमदेन चा पि,
लोकं अधम्ममेन किमत्थमकारि^८ ॥

15

९३८. “सचे हि सो इस्सरो सब्बलोके,
ब्रह्मा बहू भूतपती पजानं ।
अधम्मिको^९ भूतपती अरिट्ठ,
धम्मे सति यो^{१०} विदही अधम्मं ॥

९३९. “कीटा पटङ्गा उरगा च भेका^{११},
हन्त्वा किमी^{१२} सुज्झति मक्खिका च ।
एते^{१३} पि^{१४} धम्मा अनरियरूपा^{१५},
कम्बोजकानं वितथा बहूनं ॥

20

९४०. “सचे हि सो सुज्झति यो हनाति,
हतो पि सो सग्गमुपेति ठानं ।
भोवादि भोवादिन मारयेय्युं,
ये चा^{१६} पि तेसं अभिसद्दहेय्युं ॥

25

१-१. खत्तान वेस्सान-सी०, रो०। २. विभिन्नं-रो०। ३. न उज्जु-स्या०। ४. पहू-स्या०। ५. सब्बलोके-रो०। ६. विदहि-स्या०। ७. अकासि-सी०, रो०; अकारी-स्या०। ८. अधम्मियो-रो०। ९. सो-स्या०। १०. भिङ्गा-स्या०। ११. किमि-स्या०, रो०। १२-१३. एतेहि-स्या०, रो०। १३. अनरीयरूपा-स्या०। १४. वा-स्या०।

९४१. “नेव^१ मिगा न^२ पसू^३ नो पि गावो,
आयाचन्ति अत्तवधाय केचि ।
विप्फन्दमाने^४ इध जीविकत्था,
यञ्जेसु पाणे पसुमारभन्ति^५ ॥

९४२. “यूपुस्सने^६ पसुबन्धे च बाला,
चित्तेहि^७ वण्णेहि मुखं नयन्ति ।
अयं ते यूपो कामदुहो परत्थ,
भविस्सति सस्सतो सम्पराये ॥

९४३. “सचे च यूपे मणिसङ्खमुत्तं,
धञ्जं धनं रजतं जातरूपं ।
सुक्खेसु कट्टेसु नवेसु चा पि,
सचे दुहे तिदिवे सब्बकामे ।
तेविज्जसङ्गा व^८ पुथू यजेय्युं,
अब्राह्मणं^९ कञ्चि न^{१०} याजयेय्युं ॥

९४४. “कुतो च यूपे मणिसङ्खमुत्तं,
धञ्जं धनं रजतं जातरूपं ।
सुक्खेसु कट्टेसु नवेसु चा पि,
कुतो दुहे तिदिवे सब्बकामे ॥

९४५. “सठा च लुहा च^{११} पलुद्धबाला^{१२},
चित्तेहि वण्णेहि मुखं नयन्ति ।
आदाय अग्गिं मम देहि वित्तं,
ततो सुखी होहिसि सब्बकामे ॥

९४६. “तमग्गिहुत्तं सरणं पविस्स,
चित्तेहि वण्णेहि मुखं नयन्ति ।
ओरोपयित्वा केसमस्सुं नखञ्च,
वेदेहि वित्तं अतिगाळ्हयन्ति^{१३} ॥

१. नेवा—रो० । २-२. न पसु—स्या०; नप्पमु—रो० । ३. विप्फन्दमाना—स्या०, रो० ।

४. पसुमाहरन्ति—सी०, रो० । ५. यूपस्सने—सी०, यूपस्सने—रो० । ६. चित्तेहि—स्या० ।

७. च—रो० । ८. नब्राह्मणा—सी०, स्या०; न ब्राह्मणं—रो० । ९. तं—रो० । १०-१०.

उपलद्धबाला—सी०, रो० । ११. अतिगाळ्हयन्ति—सी०, रो० ।

B. 238

१४७. “काका उलूकं व रहो लभित्वा,
एकं समानं बहुका समेच्च ।
अन्नानि भुत्वा कुहका कुहित्वा,
मुण्डं करित्वा यञ्जपथोस्सजन्ति^१ ॥
- 5 १४८. “एवं हि सो वञ्चितो ब्राह्मणेहि,
एको समानो बहुका समेच्च ।
ते योगयोगेन विलुम्पमाना,
दिट्ठं अदिट्ठेन धनंहरन्ति ॥
- 10 १४९. “अकासिया राजूहिवानुसिट्ठा,
तदस्स आदाय धनं हरन्ति ।
ते तादिसा चोरसमा असन्ता,
वज्झा न हञ्जन्ति अरिट्ठ लोके ॥
- 15 १५०. “इन्दस्स बाहारसि दक्खिणा ति,
यञ्जेसु छिन्दन्ति पलासयट्ठि ।
तं चे पि सच्चं मघवा छिन्नबाहु,
केनस्स इन्दो असुरे जिनाति ॥
- 20 १५१. “तं चेव तुच्छं मघवा समङ्गी,
हन्ता^२ अवज्झो परमो स^३ देवो ।
मन्ता इमे ब्राह्मणा तुच्छरूपा,
सन्दिट्ठिका^४ वञ्चना एस लोके ॥
- 25 १५२. “मालागिरि हिमवा यो च गिज्झो,
सुदस्सनो निसभो कुवेर ।
एते च अञ्जे च नगा महन्ता,
चित्था कता यञ्जकरेहि माहु ॥
१५३. “यथापकारानि^५ हि इट्ठकानि,
चित्था कता यञ्जकरेहि माहु ।

१. ०सजन्ति - स्या० । २. हत्त्वा - स्या० । ३. मु - म्या० । ४. सन्दिट्ठिया - रो० ।
५. यथापकारानि - रो० ।

न पब्बता होन्ति तथापकारा,
अञ्जा दिसा अचला तिट्ठसेला ॥

९५४. “न इट्ठका होन्ति सिला चिरेन^१,
न तत्थ सञ्जायति अयो न लोहं ।
यञ्जञ्च एतं परिवण्णयन्ता,
चित्था कता यञ्जकरेहि माहु ॥

B. 239

5

९५५. “अञ्जायकं मन्तगुणूपपन्नं,
तपस्सिनं याचयोगोतिधाहु ।
तीरे समुद्दस्सुदकं सजन्तं,
तं सागरोज्झोहरि तेनपेय्यो ॥

10

९५६. परोसहस्सम्पि समन्तवेदे,
मन्तूपपन्ने नदियो वहन्ति ।
न तेन व्यान्नपरसूदकानं^२,
कस्मा समुद्दो अतुलो अपेय्यो ॥

९५७. “ये केचि कूपा इध जीवलोके,
लोणूदका कूपखणेहि खाता ।
न ब्राह्मणज्झोहरणेन तेसु,
आपो अपेय्यो द्विरसञ्जु^३ माहु^४ ॥

15

९५८. “पुरे पुरत्था का कस्स भरिया,
मनो मनुस्सं अजनेसि पुब्बे ।
तेना पि धम्मेन न कोचि हीनो,
एवम्पि वोस्सग्गविभङ्गं^५ माहु ॥

20

९५९. “चण्डालपुत्तो पि अधिच्च वेदे,
भासेय्य मन्ते कुसलो मतीमा^६ ।
न तस्स मुद्धा पि^७ फलेय्य^८ सत्तधा,
मन्ता इमे अत्तवधाय कता^९ ॥

25

१. चिरेन पि — सी०, रो० । २. व्यान्नपरसूदकानि — स्या०; व्यान्नपरसूदकानं — रो० ।

३-३. द्विरसञ्जु राहु — स्या०, रो० । ४. वोस्सग्गविभाग — सी० । ५. मूर्तीमा — सी०, रो० ।

६-६. विफलेय्य — स्या० । ७. कता — सी०, रो० ।

९६०. “वाचाकता गिद्धिकता गहीता,
दुम्मोचया कव्यपथानुपन्ना^१ ।
बालान चित्तं विसमे निविद्धं,
तदप्पपञ्चा अभिसद्दहन्ति ॥

B 240

5

९६१. “सीहस्स व्यग्घस्स च दीपिनो च,
न विज्जती पोरिसियं बलेन ।
मनुस्सभावो च गवं व पेक्खो,
जाती हि तेसं असमा समाना^२ ॥

10

९६२. “सचे च राजा पथाविं विजित्वा,
सर्जीववा अस्सवपारिसज्जो^३ ।
सयमेव सो सत्तुसङ्घं विजेय्य,
तस्सप्पजा^४ निच्चसुखी^५ भवेय्य ॥

15

९६३. “खत्तियमन्ता च तयो च वेदा,
अत्थेन एते समका भवन्ति ।
तेसञ्च अत्थं अविनिच्छिनित्वा,
न बुज्झती ओघपथं व छन्नं ॥

20

९६४. “खत्तियमन्ता च तयो च वेदा,
अत्थेन एते समका भवन्ति ।
लाभो अलाभो अयसो यसो च,
सब्बेव^६ तेसं चतुन्नञ्च^७ धम्मा ॥

९६५. “यथा पि इव्भा धनधञ्जहेतु,
कम्मानि करोन्ति^८ पुथू पथव्या ।
तेव्विज्जसङ्घा च^९ तथेव अज्ज,
कम्मानि करोन्ति पुथू पथव्या ॥

१. काव्यापथानुपन्ना - स्या०; कव्यापथानुपन्ना - रो० । २. समानं - स्या० । ३. अम्मवापारिसज्जो - स्या०; अस्मयो पारिमज्जो - रो० । ४-४. तस्म पजा निच्चसुखा - रो० । ५-५. सब्बेते सब्बे म चतुन्न - मी०, रो० । ६. आरेन्ति - मी०, स्या०, रो० । ७ पि - स्या०, रो० ।

९६६. “इवमेहि^१ ये^२ ते^३ समका भवन्ति,
निच्चुस्सुका^४ कामगुणेषु युत्ता ।
कम्मानि करोन्ति पुथू पथव्या,
तदप्पपञ्जरा द्विरसञ्जुरा ते^५” ॥
९६७. “कस्स भेरी मुदिङ्गा^६ च, सङ्घा^७ पणवदिन्दिमा^८ । 5
पुरतो पटिपन्नानि, हासयन्ता रथेसभं ॥
९६८. “कस्स कञ्चनपट्टेन, पुथुना विज्जुवणिना ।
युवा कलापसन्नद्धो, को एति सिरिया जलं ॥
९६९. “उक्कामुखपहट्ठं^९ व, खदिरङ्गारसन्निभं । B. 241
मुखञ्च^{१०} रुचिरा भाति^{११}, को एति सिरिया जलं ॥ 10
९७०. “कस्स जम्बोनदं छत्तं, ससलाकं मनोरमं ।
आदिच्चरंसावरणं, को एति सिरिया जलं ॥
९७१. “कस्स अङ्गं^{१२} परिग्गय्ह, वाळवीजनिमुत्तमं ।
उभतो^{१३} वरपुञ्जस्स^{१४}, मुद्धनि उपरूपरि ॥
९७२. “कस्स पेक्खुणहत्थानि^{१५}, चित्रानि^{१६} च^{१७} मुद्धनि च । 15
कञ्चनमणिदण्डानि^{१८}, चरन्ति दुभतो^{१९} मुखं ॥
९७३. “खदिरङ्गारवण्णाभा, उक्कामुखपहंसिता ।
कस्सेते कुण्डला वग्गू, सोभन्ति दुभतो मुखं ॥
९७४. “कस्स वातेन छुपिता, निद्धन्ता^{२०} मुदुकाळका^{२१} । 20
सोभयन्ति नलाटन्तं, नभा विज्जुरिवुग्गता ॥
९७५. “कस्स एतानि अक्खीनि, आयतानि पुथूनि च ।
को सोभति विसालक्खो, कस्सेतं उण्णजं मुखं ॥

१. इवमेहि - रो० । २-२. एते - सी०, स्या०, रो० । ३. निच्चोस्सुका - रो० । ४. द्विरसञ्जुरा ते - स्या०; द्विसञ्जुरारानि - रो० । ५. मुदिङ्गा - रो० । ६-६. सङ्घापणवदिन्दिमा - रो० । ७. उक्कामुखे पहट्ठं - स्या०, रो० । ८-८. मुखञ्चरु रिरा भाति - स्या०, रो० । ९. अङ्गं - सी०, रो० । १०-१०. चरते वरपुञ्जस्स - सी०, रो०; उभतो वरपुञ्जस्स - स्या० । ११. पेक्खुणहत्थानि - स्या० । १२-१२. विचित्रानि - रो० । १३. तपुञ्जमणिदण्डानि - सी०, रो०; मुक्खणमणिदण्डनि - स्या० । १४. उभतो - स्या०, रो० । १५-१५. निद्धन्ता मुदुकाळकं - सी०; मिनिद्धग्गा मुदुकाळिका - स्या० ।

९७६. “कस्सेते^१ लपनजाता^२, सुद्धा^३ सङ्खवरूपमा ।
भासमानस्स सोभन्ति, दन्ता कृष्णिलसादिसा ॥

९७७. “कस्स लाखारससमा, हत्थपादा सुखेधिता^४ ।
को सो विम्बोढुसम्पन्नो, दिवा सूरियो^५ व भासति^६ ॥

5 ९७८. “हिमच्चये हिमवति^७, महासालो^८ व पुष्फितो ।
को सो ओदातपावारो, जयं इन्दो व सोभति ॥

९७९. “सुवण्णपीळकाकिण्णं^९, मणिदण्डविचित्तकं ।
को सो परिसमोगय्ह^{१०}, ईसं^{११} खगं^{१२} पमुञ्चति ॥

B. 242 ९८०. “सुवण्णविकता^{१३} चित्ता^{१४}, सुकता चित्तसिब्बना^{१५} ।
10 को सो ओमुञ्चते पादा, नमो कत्वा महेसिनो^{१६} ॥

९८१. “धतरट्ठा^{१७} हि^{१८} ते नागा, इद्धिमन्तो यसस्सिनो ।
समुद्जाय उप्पन्ना, नागा एते महिद्धिका^{१९} ति ॥

५४४. चन्दकुमारजातकं (७)

९८२. “राजासि लुद्धकम्मो, एकराजा पुष्फवतीया^{२०} ।
सो पुच्छि ब्रह्मबन्धुं, खण्डहालं पुरोहितमूळहं^{२१} ॥

15 ९८३. ‘सग्गानं^{२२} मग्गमाचिक्ख^{२३}, त्वंसि^{२४} ब्राह्मण धम्मविनयकुसलो ।
यथा इतो वजन्ति सुगतिं, नरा पुञ्जानि कत्वान^{२५} ॥

९८४. ‘अतिदानं ददित्वानं^{२६}, अवज्जे देव घातेत्वा ।
एवं वजन्ति सुगतिं, नरा पुञ्जानि कत्वान^{२७} ॥

१-१. कस्स ते लपनजा - सी०, रो० । २. सुद्धामुद्ध - रो० । ३. सुखेधिता - स्या०, रो० । ४-४. सुरियाव सोभन्ति - स्या०; सुरियाव० - रो० । ५. हेमवतो - सी०, रो०; हिमवतो - स्या० । ६. ब्रह्मसालो - स्या०; ब्रह्मसालो - रो० । ७. सुवण्णपिलकिण्णं - रो० । ८. ०मोगय्ह - स्या० । ९. अंसे - स्या०; ईसो - रो० । १०. खगं - रो० । ११-११. सुवण्ण-विकता चित्रा - स्या०; सुवण्णचित्तका चित्रा - रो० । १२. चित्रसिब्बिनी - स्या०; चित्र-सिब्बना - रो० । १३-१३. धतरट्ठस्स - स्या०; धतरट्ठाहि - रो० । १४. पुष्फवतियाय - स्या० । १५. पुरोहितं मूळहं - स्या० । १६-१६. मग्गमग्गमाचिक्ख - सी०, रो० । १७. त्वमसि - स्या० । १८. ददित्वान - स्या० ।

९८५. 'किं' पन तं' अतिदानं, के च अवज्ज्ञा इमस्मिं^१ लोकस्मिं ।
एतञ्च खो नो अक्खाहि, यजिस्सामि^२ ददामि^३ दानानि' ॥

९८६. 'पुत्तेहि देव यजितव्वं,
महेसीहि नेगमेहि च ।
उसभेहि आजानियेहि चतूहि,
सव्वचतुक्केन देव यजितव्वं' ॥

5

९८७. "तं सुत्वा अन्तेपुरे, कुमारा महेसियो च हञ्जन्तु ।
एको अहोसि निग्घोसो, भिस्मा^४ अच्चुग्गतो सदो" ॥

९८८. "गच्छथ वदेथ कुमारे, चन्दं^५ सूरियञ्च भद्सेनञ्च ।
सूरञ्च^६ वामगोत्तञ्च, पचुरा^७ किर होथ यञ्जत्थाय ॥

10

९८९. "कुमारियो पि वदेथ, उपसेनं^८ कोकिलञ्च मुदितञ्च ।
नन्दञ्चा पि कुमारिं^९, पचुरा किर होथ यञ्जत्थाय ॥

९९०. "विजयम्पि मय्हं महेमिं, एरावतिं^{१०} केसिनिं सुनन्दञ्च ।
लक्खणवरूपपत्ता, पचुरा किर होथ यञ्जत्थाय ॥

९९१. "गहपतयो च" वदेथ, पुण्णमुखं भदियं सिङ्गालञ्च ।
वड्डुञ्चा पि गहपतिं, पचुरा किर होथ यञ्जत्थाय" ॥

15

B. 243

९९२. "ते तत्थ गहपतयो,
अवोचिसुं^{११} समागता पुत्तदारपरिकिण्णा ।
सव्वेव^{१२} सिखिनो देव करोहि,
अथ वा नो दासे सावेहि" ॥

20

९९३. "अभयंकरम्पि मे हत्थिं, नाळागिरिं^{१३} अच्चुग्गतं^{१४} वरुणदन्तं ।
आनेथ खो ने^{१५} खिप्पं, यञ्जत्थाय भविस्सन्ति^{१६} ॥

१-१. कि पनेत्तं - स्या० । २. इमस्मि - स्या० । ३-३. यजिस्सामि ददामि - मी०, रो० ।
४. भेस्मा - स्या० । ५. चन्दञ्च - स्या० । ६. सूरञ्च - स्या० । ७. पचुरा - मी०, रो० ।
८. उपसेनि - मी०, उपसेनञ्च - स्या०; उपसेनिं - रो० । ९. कुमारिक - स्या० । १०.
एकपति - रो० । ११. पि - स्या० । १२. अवोचयिमु - स्या० । १३. मव्वे - स्या० । १४-१४.
नाळागिरि अच्चुत्त - मी०; राजगिरि अच्चुत्त - रो० । १५. ने - स्या० । १६. भविस्सन्ति -
स्या० ।

९९४. “अस्सरतनम्पि^१ केसिं^२, सुरामुखं पुण्णकं विनतकञ्च ।
आनेथ खो ने खिप्पं, यञ्जत्थाय भविस्सन्ति ॥
९९५. “उसभम्पि^३ यूथपतिं अनोजं,
निसभं गवम्पतिं ते पि मय्हं आनेथ ।
५ समूहं^४ करोन्तु सव्वं,
यजिस्सामि ददामि दानानि ॥
९९६. “सव्वं^५ पटियादेथ, यञ्जं पन उग्गतम्हि सूरियम्हि^६ ।
आणापेथ च^७ कुमारे^८, अभिरमन्तु इमं रत्तिं ॥
९९७. “सव्वं उपट्टपेथ, यञ्जं पन उग्गतम्हि सूरियम्हि ।
१० वदेथ दानि कुमारे, अज्ज खो^९ पच्छिमा रत्ति” ॥
९९८. “तंतं माता अवचं^{१०}, रोदन्ती आगन्त्वा^{११} विमानतो ।
यञ्जो किर ते पुत्त, भविस्सति चतूहि पुत्तेहि” ॥
९९९. “सव्वे पि मय्हं पुत्ता, चत्ता चन्दस्मिं हञ्जमानस्मिं ।
पुत्तेहि यञ्जं यजित्वान, सुगतिं सग्गं गमिस्सामि” ॥
१०००. मा^{१२} तं पुत्त^{१३} सद्देहि, सुगति किर होति पुत्तयञ्जेन ।
१५ निरयानेसो मग्गो, नेसो मग्गो हि सग्गानं ॥
- B. 244 १००१. “दानानि देहि कोण्डञ्ज, अहिंसा सव्वभूतभव्यानं” ।
एस मग्गो सुगतिया, न च मग्गो पुत्तयञ्जेन ॥
१००२. “आचरियानं वचना, घातेस्सं^{१४} चन्दञ्च सूरियञ्च ।
२० पुत्तेहि यञ्जं^{१५} यजित्वान^{१६} दुच्चजेहि, सुगतिं सग्गं गमिस्सामि ॥
१००३. “तंतं पिता पि अवच, वसवत्ती ओरसं सकं पुत्तं ।
यञ्जो किर ते पुत्त, भविस्सति चतूहि पुत्तेहि” ॥
१००४. “सव्वे पि मय्हं पुत्ता चत्ता, चन्दस्मिं हञ्जमानस्मिं ।
पुत्तेहि यञ्जं यजित्वान, सुगतिं सग्गं गमिस्सामि” ॥

१. अस्मत्तरम्पि - सी०, रो० । २. मे केसिं - स्या० । ३. उसभम्पिमे - स्या० ।
४. समुपा - सी०, रो०; सम्मुखा - स्या० । ५. सव्वं पि - स्या० । ६. सूरियम्हि - स्या० ।
७-७. चन्दकुमारे - स्या० । ८. वो - रो० । ९. अवोच - स्या० । १०. आगता - स्या० ।
११-११. मा पुन - सी०, रो० । १२. घातिस्सं - स्या० । १३. सी०, स्या०, रो० पोत्यकेमु
नत्थि । १४. यजित्वा - स्या० ।

१००५. “मा तं पुत्त सद्देहसि, सुगतिं किर होति पुत्तयञ्जेन ।
निरयानेसो मग्गो, नेसो मग्गो हि सग्गानं ॥
१००६. “दानानि देहि कोण्डञ्ज, अहिंसा सव्वभूतभव्यानां ।
एस मग्गो सुगतिया, न च मग्गो पुत्तयञ्जेन” ॥
१००७. “आचरियानं वचना, घातेस्सं चन्दञ्च सूरियञ्च । 5
पुत्तेहि यञ्जं यजित्वान दुच्चजेहि, सुगतिं सग्गं गमिस्सामि” ॥
१००८. “दानानि देहि कोण्डञ्ज, अहिंसा सव्वभूतभव्यानां ।
पुत्तपरिवुतो तुवं, रट्ठं जनपदञ्च पालेहि” ॥
१००९. “मा नो देव अवधि, दासे नो देहि खण्डहालस्स ।
अपि निगल्लबन्धका पि, हत्थी अस्से च पालेम ॥ 10
१०१०. “मा नो देव अवधि, दासे नो देहि खण्डहालस्स ।
अपि निगल्लबन्धका पि, हत्थिल्लकणानि उज्जेम ॥
१०११. “मा नो देव अवधि, दासे नो देहि खण्डहालस्स ।
अपि निगल्लबन्धका पि, अस्सल्लकणानि उज्जेम ॥
१०१२. “मा नो देव अवधि, दासे नो देहि^१ खण्डहालस्स^२ । 15
यस्स होन्ति तव कामा, अपि रट्ठा पव्वाजिता ।
भिक्षाचरियं चरिस्साम” ॥
१०१३. “दुक्खं खो मे जनयथ^३, विलपन्ता जीवितस्स कामा हि । B. 245
मुञ्चेथ^४ दानि कुमारे, अलम्पि मे होतु पुत्तयञ्जेन” ॥
१०१४. “पुब्बेव खोसि मे वुत्तो, दुक्करं दुरभिसम्भवञ्चेतं । 20
अथ नो उपक्खटस्स^५ यञ्जस्स, कस्मा करोसि विक्खेपं ॥
१०१५. “सव्वे वजन्ति सुगतिं, ये यजन्ति ये^६ पि याजेन्ति^७ ।
ये चा पि अनुमोदन्ति, यजन्तानं एदिसं महायञ्जं” ॥
१०१६. “अथ किस्स जनो^८ पुब्बे, सोत्थानं ब्राह्मणे अवाचेसि ।
अथ नो अकारणस्मा, यञ्जत्थाय देव घातेसि ॥ 25

१-१. इदं पदं मी०, रो० पोत्यकेसु नत्थि । २. जदधियं - म्या० । ३. मुञ्चेथ - मी०, म्या०, रो० । ४. उपक्खनम्म - म्या० । ५-५. येपि चैव पत्रायेन्ति - म्या० । ६. च नो - मी०, म्या०, रो० ।

१०१७. “पुब्बेव नो दहरकाले,^१ न हनेसि^२ न घातेसि ।
दहरम्हा योव्वनं^३ पत्ता^४, अदूसका तात हज्जाम ॥
१०१८. “हत्थिगते अस्सगते,
सन्नद्धे पस्स नो महाराज ।
युद्धे वा युज्जमाने वा,
न हि मादिसा सूरान्^५ होन्ति यज्जत्थाय ॥
१०१९. “पच्चन्ते वा पि कुपिते^६, अटवीसु वा मादिसे नियोजेन्ति ।
अथ नो अकारणस्मा, अभूमियं तात हज्जाम ॥
१०२०. “या^७ पि हि ता सकुणियो^८, वसन्ति तिणघरानि कत्वान ।
तासम्पि पिया पुत्ता, अथ नो त्वं देव घातेसि ॥
१०२१. “मा तस्स^९ सदहेसि, न मं खण्डहालो घातेय्य ।
ममं हि सो घातेत्वान, अनन्तरा तम्पि देव घातेय्य ॥
१०२२. “गामवरं निगमवरं ददन्ति, भोगम्पिस्स महाराज ।
अथग्गपिण्डिका पि, कुले कुले हेते भुज्जन्ति ॥
१०२३. “तेसम्पि तादिसानं, इच्छन्ति दुब्भितुं महाराज ।
येभुय्येन^{१०} एते, अकतज्जुनो ब्राह्मणा देव ॥
१०२४. “मा नो देव अवधि, दासे नो देहि खण्डहालस्स ।
अपि निगळवन्धका पि, हत्थी अस्से च पालेम ॥
१०२५. “मा नो देव अवधि, दासे नो देहि खण्डहालस्स ।
अपि निगळवन्धका पि, हत्थिच्छकणानि उज्जेम ॥
१०२६. “मा नो देव अवधि, दासे नो देहि खण्डहालस्स ।
अपि निगळवन्धका पि, अस्सच्छकणानि उज्जेम ॥
१०२७. “मा नो देव अवधि, दासे नो देहि खण्डहालस्स ।
यस्स होन्ति तव कामा, अपि रट्ठा पव्वाजिता ।
भिक्खाचरियं चरिस्साम” ॥

१. दहरकेममाने—मी०, रो० । २. मारेमि—मी०, रो० । ३-३. योव्वनपत्ता—स्या० ।
४. स्या० पोत्थके नत्थि । ५. कुपिते—स्या० । ६-६. या काचि सकुणिकायो—स्या० ।
७. मा खवस्स—स्या० । ८. येभुय्येन हि—स्या० ।

१०२८. “दुक्खं खो मे जनयथ^१, विलपन्ता जीवितस्स कामा हि ।
मुञ्चेथ^२ दानि कुमारे, अलम्पि मे होतु पुत्तयञ्जेन” ॥
१०२९. “पुब्बेव खोसि मे वुत्तो, दुक्करं दुरभिसम्भवञ्चेतं ।
अथ नो उपक्खटस्स यञ्जस्स, कस्मा करोसि विक्खेपं ॥
१०३०. “सब्बे वजन्ति सुगतिं, ये यजन्ति ये पि याजेन्ति । 5
ये चा पि अनुमोदन्ति, यजन्तानं एदिसं महायञ्जं” ॥
१०३१. “यदि किर यजित्वा पुत्तेहि, देवलोकं इतो चुता यन्ति ।
ब्राह्मणो ताव यजतु, पच्छा पि यजसि^३ तुवं राजा^४ ॥
१०३२. “यदि किर यजित्वा पुत्तेहि, देवलोकं इतो चुता यन्ति ।
एस्वेव^५ खण्डहालो, यजतं^६ सकेहि पुत्तेहि ॥ 10
१०३३. “एवं जानन्तो^७ खण्डहालो, किं पुत्तके न घातेसि ।
सव्वञ्च जातिजनं, अत्तानञ्च न घातेसि ॥
१०३४. “सब्बे वजन्ति निरयं, ये यजन्ति ये पि याजेन्ति ।
ये चा पि अनुमोदन्ति, यजन्तानं एदिसं महायञ्जं ॥
१०३५. “सच्चे^८ हि सो सुज्झति यो ह्नाति, 15
हतो पि सो सग्गमुपेति ठानं ।
भोवादि भोवादिन मारयेय्युं,
ये चा पि तेसं अभिसद्देहेय्युं^९” ॥
१०३६. “कथञ्च किर पुत्तकामायो, गहपतयो घरणियो च ।
नगरम्हि न उपरवन्ति^{१०} राजानं, मा घातयि ओरसं पुत्तं ॥ 20
१०३७. “कथञ्च किर पुत्तकामायो, गहपतयो घरणियो च ।
नगरम्हि न उपरवन्ति राजानं, मा घातयि अत्रजं पुत्तं ॥ B. 247
१०३८. “रञ्जो चम्हि अत्थकामो, हितो च सव्वजनपदस्स^{११} ।
न कोचि अस्स पटिघं, मया जानपदो न पवेदेति” ॥

१. जनयिट्ठु - स्या० । २. मुञ्चेथ - स्या० । ३-३. यजिस्मिन्नि राज - स्या० । ४. एमेव - स्या० । ५. यजतु - स्या० । ६. जानं चे - स्या० । ७-७. अयं गाथा मी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु न दिस्सति । ८. उपवदन्ति - स्या० । ९. सव्वदा जनपदस्म - मी०, रो० ।

१०३९. “गच्छथ वो घरणियो, तातञ्च वदेथ खण्डहालञ्च ।
मा घातेथ कुमारे, अदूसके सीहसङ्कासे ॥
१०४०. “गच्छथ वो घरणियो, तातञ्च वदेथ खण्डहालञ्च ।
मा घातेथ कुमारे, अपेक्खिते सब्बलोकस्स” ॥
- 5 १०४१. “यं^१ नूनाहं^२ जायेय्यं, रथकारकुलेसु वा ।
पुक्कुसकुलेसु^३ वा वेस्सेसु वा जायेय्यं,
न हज्ज मं राज^४ यञ्जे^५ घातेय्य” ॥
१०४२. “सब्बा^६ सीमन्तिनियो^७ गच्छथ, अय्यस्स खण्डहालस्स ।
पादेसु निपतथ, अपराधाहं न पस्सामि ॥
- 10 १०४३. “सब्बा^८ सीमन्तिनियो^९ गच्छथ, अय्यस्स खण्डहालस्स ।
पादेसु निपतथ, किन्ते भन्ते मयं अदूसेम” ॥
१०४४. “कपणा^{१०} विलपति सेला, दिस्वान भातरे^{११} उपनीतत्ते ।
यञ्जो किर मे उक्खिपितो, तातेन सग्गकामेन” ॥
१०४५. “आवत्ति^{१२} परिवत्ति च, वसुलो सम्मुखा रञ्जो ।
15 मा नो पितरं^{१३} अवधि, दहरम्हा योव्वनं^{१४} पत्ता^{१५}” ॥
१०४६. “एसो ते वसुल पिता, समेहि पितरा सह ।
दुक्खं खो मे जनयसि, विलपन्तो अन्तेपुरस्मिं ।
मुञ्चेथ दानि कुमारे, अलम्पि मे होतु पुत्तयञ्जेन” ॥
१०४७. “पुब्बेव खोसि मे वुत्तो, दुक्करं दुरभिसम्भवञ्चेतं ।
20 अथ नो उपक्खटस्स यञ्जस्स, कस्मा करोसि विक्खेपं ॥
१०४८. “सब्बे वजन्ति सुगतिं, ये यजन्ति ये पि याजेन्ति ।
ये चा पि अनुमोदन्ति, यजन्तानं एदिसं महायञ्जं” ॥
१०४९. “सव्वरतनस्स यञ्जो उपक्खटो^{१६}, एकराज तव पटियत्तो ।
अभिनिक्खमस्सु देव, सग्गं गतो त्वं पमोदिस्ससि” ॥

१-१. यन्नूनाहं - स्या० । २. पुक्कुसकुले - स्या० । ३. राजा - स्या० । ४. यञ्जत्थाय -
सी०, रो० । ५-५. सब्बापि मन्तिनियो - स्या० । ६-६. सब्बापि घरनियो - स्या० । ७.
कपणं - सी०, रो० । ८. भातरो - सी०, स्या०, रो० । ९. आवत्ति च - स्या० । १०. देव
पितर - स्या० । ११-११. अयोव्वनपत्ता - स्या० । १२. उपक्खतो - स्या० ।

१०५०. “दहरा सत्तसता एता, चन्दकुमारस्स भरियायो ।
केसे पकिरित्वान^१, रोदन्तियो मग्गमनुयायिंसु^२ ॥
१०५१. “अपरा पन सोकेन, निक्खन्ता नन्दने विय देवा ।
केसे^३ पकिरित्वान, रोदन्तियो मग्गमनुयायिंसु^४” ॥
१०५२. “कासिकसुचिवत्थधरा, कुण्डलिनो अगलुचन्दनविलित्ता^५ । ५
निय्यन्ति चन्दसूरिया, यञ्जत्थाय एकराजस्स ॥
१०५३. “कासिकसुचिवत्थधरा, कुण्डलिनो अगलुचन्दनविलित्ता ।
निय्यन्ति चन्दसूरिया, मातु कत्वा हृदयसोकं ॥
१०५४. “कासिकसुचिवत्थधरा, कुण्डलिनो अगलुचन्दनविलित्ता ।
निय्यन्ति चन्दसूरिया, जनस्स कत्वा हृदयसोकं ॥ १०
१०५५. “मंसरसभोजना न्हापकसुन्हापिता^६,
कुण्डलिनो अगलुचन्दनविलित्ता ।
निय्यन्ति चन्दसूरिया,
यञ्जत्थाय एकराजस्स ॥
१०५६. “मंसरसभोजना न्हापकसुन्हापिता, १५
कुण्डलिनो अगलुचन्दनविलित्ता ।
निय्यन्ति चन्दसूरिया,
मातु कत्वा हृदयसोकं ॥
१०५७. “मंसरसभोजना न्हापकसुन्हापिता,
कुण्डलिनो अगलुचन्दनविलित्ता । २०
निय्यन्ति चन्दसूरिया,
जनस्स कत्वा हृदयसोकं ॥
१०५८. “यस्स पुब्बे हत्थिवरधुरगते, हत्थीहिं^७ अनुवजन्ति ।
त्यज्ज चन्दसूरिया, उभो व पत्तिका यन्ति ॥

१. परिकिरित्वान — मी०, रो० ; विकिरित्वान — स्या० । २. मनुयन्ति — मी०, रो० ;
मनुयायन्ति — स्या० । ३. केसा — स्या० । ४. अगलुचन्दनविलित्ता — स्या० । ५. नीयन्ति — स्या० ;
६. न्हापकसुन्हाता — स्या० ; न्हापकमुन्हाता — रो० । ७. हत्थिका — स्या० ; पत्तिका — रो० ।

B. 249

१०५९. “यस्स पुब्बे अस्सवरधुरगते, अस्सेहि^१ अनुवजन्ति ।
त्यज्ज चन्दसूरिया, उभो व पत्तिका यन्ति ॥
१०६०. “यस्स पुब्बे रथवरधुरगते, रथेहि^२ अनुवजन्ति ।
त्यज्ज चन्दसूरिया, उभो व पत्तिका यन्ति ॥
- 5 १०६१. “येहिस्स पुब्बे नीयिंसु^३, तपनीयकप्पनेहि तुरङ्गेहि ।
त्यज्ज चन्दसूरिया, उभो व पत्तिका यन्ति” ॥
१०६२. “यदि सकुणि मंसमिच्छसि, डयस्सु^४ पुब्बेन पुप्फवतिया^५ ।
यजतेत्थ एकराजा, सम्मूळहो^६ चतूहि पुत्तेहि ॥
- 10 १०६३. “यदि सकुणि मंसमिच्छसि, डयस्सु पुब्बेन पुप्फवतिया ।
यजतेत्थ एकराजा, सम्मूळहो चतूहि कज्जाहि ॥
१०६४. “यदि सकुणि मंसमिच्छसि, डयस्सु पुब्बेन पुप्फवतिया ।
यजतेत्थ एकराजा, सम्मूळहो चतूहि महेसीहि ॥
१०६५. “यदि सकुणि मंसमिच्छसि, डयस्सु पुब्बेन पुप्फवतिया ।
यजतेत्थ एकराजा, सम्मूळहो चतूहि गहपतीहि ॥
- 15 १०६६. “यदि सकुणि मंसमिच्छसि, डयस्सु पुब्बे पुप्फवतिया ।
यजतेत्थ एकराजा, सम्मूळहो चतूहि हत्थीहि ॥
१०६७. “यदि सकुणि मंसमिच्छसि, डयस्सु पुब्बेन पुप्फवतिया ।
यजतेत्थ एकराजा, सम्मूळहो चतूहि अस्सेहि ॥
१०६८. “यदि सकुणि मंसमिच्छसि, डयस्सु पुब्बेन पुप्फवतिया ।
यजतेत्थ एकराजा, सम्मूळहो चतूहि उसभेहि ॥
- 20 १०६९. “यदि सकुणि मंसमिच्छसि, डयस्सु पुब्बेन पुप्फवतिया ।
यजतेत्थ एकराजा, सम्मूळहो सब्बचतुक्केन^७” ॥
१०७०. “अयमस्स पासादो, इदं^८ अन्तेपुरं सुरमणीयं^९ ।
ते दानि अय्यपुत्ता, चत्तारो वधाय निन्नीता ॥

१. अस्सका - स्या०; पत्तिका - रो० । २. रथिका - स्या०; पत्तिका - रो० । ३. नीयिंसु - सी०, रो० । ४. डय्यस्सु - स्या० । ५. पुप्फवतियायं - स्या० । ६. सम्मूळहो - स्या० । ७-९. सोवण्णो पुप्फमाल्याभिकिण्णो - स्या० ।

१०७१. “इदमस्स कूटागारं, सोवणं पुप्फमल्यविकिण्णं^१ ।
ते दानि अय्यपुत्ता, चत्तारो वधाय निन्नीता ॥
१०७२. “इदमस्स उय्यानं, सुपुप्फितं सब्बकालिकं रम्मं ।
ते दानि अय्यपुत्ता, चत्तारो वधाय निन्नीता ॥ B. 250
१०७३. “इदमस्स असोकवनं, सुपुप्फितं सब्बकालिकं रम्मं । 5
ते दानि अय्यपुत्ता, चत्तारो वधाय निन्नीता ॥
१०७४. “इदमस्स कणिकारवनं, सुपुप्फितं सब्बकालिकं रम्मं ।
ते दानि अय्यपुत्ता, चत्तारो वधाय निन्नीता ॥
१०७५. “इदमस्स पाटलिवनं, सुपुप्फितं सब्बकालिकं रम्मं ।
ते दानि अय्यपुत्ता, चत्तारो वधाय निन्नीता ॥ 10
१०७६. “इदमस्स अम्बवनं, सुपुप्फितं सब्बकालिकं रम्मं ।
ते दानि अय्यपुत्ता, चत्तारो वधाय निन्नीता ॥
१०७७. “अयमस्स पोक्खरणी, सञ्छन्ना पदुमपुण्डरीकेहि ।
नावा च सोवणविकता, पुप्फवल्लिया^३ चित्ता सुरमणीया^४ ।
ते दानि अय्यपुत्ता, चत्तारो वधाय निन्नीता” ॥ 15
१०७८. “इदमस्स हत्थिरतनं, एरावणो गजो बली दन्ती ।
ते दानि अय्यपुत्ता, चत्तारो वधाय निन्नीता ॥
१०७९. “इदमस्स अस्सरतनं, एकखूरो^५ अस्सो ।
ते दानि अय्यपुत्ता, चत्तारो वधाय निन्नीता ॥
१०८०. “अयमस्स अस्सरथो, 20
सालिय^६निग्घोसो सुभो रतनविचित्तो ।
यत्थस्सु अय्यपुत्ता,
सोभिसु नन्दने विय देवा ।
ते दानि अय्यपुत्ता, चत्तारो वधाय निन्नीता ॥
१०८१. “कथं नाम सामसमसुन्दरेहि, चन्दनमुदुगगत्तेहि^६ । 25
राजा यजिस्सते यञ्जं, सम्मूळ्हो चतूहि पुत्तेहि ॥

१. पुष्फमाल्याभिकिण्णं—स्या० । २. पुष्फावल्लिया—सी०, रो० । ३. सुरम्मणीया—
स्या० । ४. एकखूरो वेगो—स्या० । ५. सालिया विय—स्या० । ६. चन्दनमरकतगत्तेहि—
सी०, रो० ।

B. 251

१०८२. “कथं नाम सामसमसुन्दराहि, चन्दनमुदुकगत्ताहि ।
राजा यजिस्सते यञ्जं, सम्मूळहो चतूहि कञ्जाहि ॥
१०८३. “कथं नाम सामसमसुन्दराहि, चन्दनमुदुकगत्ताहि ।
राजा यजिस्सते यञ्जं, सम्मूळहो चतूहि महेसीहि ॥
- 5 १०८४. “कथं नाम सामसमसुन्दरेहि, चन्दनमुदुकगत्तेहि ।
राजा यजिस्सते यञ्जं, सम्मूळहो चतूहि गहपतीहि ॥
१०८५. “यथा होन्ति गामनिगमा, सुञ्जा अमनुस्सका ब्रह्मारञ्जा ।
तथा हेस्सति पुप्फवतिया, यिट्ठेसु चन्दसूरियेसु” ॥
१०८६. “उम्मत्तिका भविस्सामि, भूनहता पंसुना च^१ परिकिण्णा ।
10 सचे चन्दवरं^२ हन्ति, पाणा मे देव रुज्जन्ति^३ ॥
१०८७. “उम्मत्तिका भविस्सामि, भूनहता पंसुना च परिकिण्णा ।
सचे सूरियवरं^४ हन्ति, पाणा मे देव रुज्जन्ति” ॥
१०८८. “किन्नु मा न रमापेय्युं, अञ्जमञ्जं पियंवदा ।
घट्टिका^५ उपरिक्खी च, पोक्खरणी च भारिका^६ ।
15 चन्दसूरियेसु नच्चन्तियो, समा तासं न विज्जति” ॥
१०८९. “इमं मय्हं हृदयसोकं, पटिमुञ्चतु खण्डहाल तव माता ।
यो मय्हं हृदयसोको, चन्दमिह^७ वधाय निन्नीते ॥
१०९०. “इमं मय्हं हृदयसोकं, पटिमुञ्चतु खण्डहाल तव माता ।
यो मय्हं हृदयसोको, सुरियमिह^८ वधाय निन्नीते ॥
- 20 १०९१. “इमं मय्हं हृदयसोकं, पटिमुञ्चतु खण्डहाल तव जाया ।
यो मय्हं हृदयसोको, चन्दमिह वधाय निन्नीते ॥
१०९२. “इमं मय्हं हृदयसोकं, पटिमुञ्चतु खण्डहाल तव जाया ।
यो मय्हं हृदयसोको, सुरियमिह वधाय निन्नीते ॥
१०९३. “मा च पुत्ते मा च पतिं, अदक्खि खण्डहाल तव माता ।
25 यो घातेसि कुमारे, अदूसके सीहसङ्कासे ॥

१. व - स्या० । २. चन्दकुमारं - स्या० । ३. निरुज्जन्ति - सी० ; भिज्जन्ति - स्या० । ४. सुरियकुमारं - स्या० । ५-५. घट्टिया ओपरक्खी च, पोक्खरक्खी च नायिका - सी० ; घट्टिया ओपरक्खी च, पोक्खरक्खी च गायिका - रो० । ६. चन्दस्मिं - स्या० । ७. सुरियमिह - म० ।

१०९४. “मा च पुत्ते मा च पतिं, अदक्खि खण्डहाल तव माता ।
यो घातेसि कुमारे, अपेक्खिते सब्बलोकस्स ॥
१०९५. “मा च पुत्ते मा च पतिं, अदक्खि खण्डहाल तव जाया । B. 252
यो घातेसि कुमारे, अदूसके सीहसङ्कासे ॥
१०९६. “मा च पुत्ते मा च पतिं, अदक्खि खण्डहाल तव जाया । 5
यो घातेसि कुमारे, अपेक्खिते सब्बलोकस्स” ॥
१०९७. “मा नो देव अवधि, दासे नो देहि खण्डहालस्स ।
अपि निगळबन्धका पि, हत्थी अस्से च पालेम ॥
१०९८. “मा नो देव अवधि, दासे नो देहि खण्डहालस्स ।
अपि निगळबन्धका पि, हत्थिच्छकणानि उज्जेम ॥ 10
१०९९. “मा नो देव अवधि, दासे नो देहि खण्डहालस्स ।
अपि निगळबन्धका पि, अस्सच्छकणानि उज्जेम ॥
११००. “मा नो देव अवधि, दासे नो देहि खण्डहालस्स ।
यस्स होन्ति तव कामा, अपि रट्ठा पव्वाजिता ।
भिक्षवाचरियं चरिस्साम ॥ 15
११०१. “दिब्बं देव उपयाचन्ति, पुत्तत्थिका पि दलिद्दा ।
पटिभानानि पि हित्वा, पुत्ते न लभन्ति एकच्चा ॥
११०२. “अस्सासकानि^१ करोन्ति, पुत्ता नो जायन्तु ततो पपुत्ता^२ ।
अथ नो अकारणस्मा, यञ्जत्थाय देव घातेसि ॥
११०३. “उपयाचितकेन पुत्तं लभन्ति, मा तात नो अघातेसि । 20
मा किच्छालद्धकेहि^३ पुत्तेहि, यजित्थो इमं यञ्जं ॥
११०४. “उपयाचितकेन पुत्तं लभन्ति, मा तात नो अघातेसि ।
मा कपणलद्धकेहि पुत्तेहि, अम्माय नो विप्पवासेसि” ॥
११०५. “बहुदुक्खा^४ पोसिय^५ चन्दं, अम्म तुवं जीयसे पुत्तं ।
वन्दामि खो ते पादे, लभतं तातो परलोकं ॥ 25

१. आमासिकानि - स्या०; आसीसिकानि - म० । २. पुत्ता - मी०, रो० । ३.
किच्छलद्धकेहि - स्या० । ४-५. बहुदुक्खं पोमिया - स्या० ।

B. 253

११०६. “हृन्द च मं उपगुह^१, पादे ते अम्म वन्दितुं देहि ।
गच्छामि दानि पवासं, यञ्जत्थाय एकराजस्स ॥
११०७. “हृन्द च मं उपगुह^२, पादे ते अम्म वन्दितुं देहि ।
गच्छामि दानि पवासं, मातु कत्वा हृदयसोकं ॥
११०८. “हृन्द च मं उपगुह^३, पादे ते अम्म वन्दितुं देहि ।
गच्छामि दानि पवासं, जनस्स कत्वा हृदयसोकं” ॥
११०९. “हृन्द च पदुमपत्तानं, मोळिं बन्धस्सु गोतमिपुत्त ।
चम्पकदलमिस्सायो^४, एसा ते पोराणिका पकति ॥
१११०. “हृन्द च विलेपनं ते, पच्छिमकं चन्दनं विलिम्पस्सु ।
येहि च सुविलित्तो, सोभसि राजपरिसायं ॥
११११. “हृन्द च मुदुकानि वत्थानि, पच्छिमकं कासिकं निवासेहि ।
येहि च सुनिवत्थो, सोभसि राजपरिसायं ॥
१११२. “मुत्तामणिकनकविभूसितानि, गण्हस्सु हत्थाभरणानि ।
येहि च हत्थाभरणेहि, सोभसि राजपरिसायं” ॥
१११३. “न हि नूनायं रट्टपालो, भूमिपति जनपदस्स दायादो ।
लोकस्सरो महन्तो, पुत्ते स्नेहं^५ जनयति” ॥
१११४. “मय्हम्पि^६ पिया पुत्ता, अत्ता^७ च पियो^८ तुम्हे च भरियायो ।
सगगञ्च पत्थयानो^९, तेनाहं घातयिस्सामि” ॥
१११५. “मं पठमं घातेहि, मा मे हृदयं दुक्खं फालेसि^{१०} ।
अलङ्कतो सुन्दरको, पुत्तो देव तव सुखुमालो ॥
१११६. “हृन्दय्य मं हनस्सु, परलोके^{११} चन्दकेन^{१२} हेस्सामि ।
पुञ्जं करस्सु विपुलं, विचराम उभो पि^{१३} परलोके” ॥
१११७. “मा त्वं चन्दे रुच्चि मरणं^{१४}, बहुका तव देवरा विसालक्खि ।
ते तं रमयिस्सन्ति, यिट्ठस्मिं गोतमिपुत्ते” ॥

१. उपगूह - म० । २. चम्पकदलविविधमिस्सायो - सी०, रो० । ३. सिनेहं - स्या० । ४. मय्हं - स्या० । ५-५. अथो पि पिया - स्या० । ६. पत्थयमानो - स्या० । ७. अफालेसि - स्या० । ८. ससोका - सी०, स्या० । ९. चन्दनियेव - सी०, रो० । १०. स्या० पोत्थके नत्थि । ११. सी०, रो० पोत्थकेमु नत्थि ।

१११८. “एवं वृत्ते चन्दा अत्तानं, हन्ति हत्थतलकेहि” ।
 “अलमेत्थ^१ जीवितेन, पिस्सामि^२ विसं मरिस्सामि ॥
१११९. “न हि नूनिमस्स रञ्जो, मित्ता^३ मच्चा^४ च विज्जरे सुहदा ।
 ये न वदन्ति राजानं, मा घातयि ओरसे पुत्ते ॥
११२०. “न हि नूनिमस्स रञ्जो, आती^५ मित्ता^६ च विज्जरे सुहदा । ६
 ये न वदन्ति राजानं, मा घातयि अत्रजे पुत्ते ॥
११२१. “इमे ते पि मय्हं पुत्ता, गुणिनो कायूरधारिनो राज^७ ।
 तेहि पि यजस्सु यञ्जं, अथ मुच्चतु^८ गोतमिपुत्ते ॥
११२२. “विलसतं^९ मं कत्वानं, यजस्सु सत्तधा महाराज ।
 मा जेट्ठपुत्तमवधि, अद्वसकं सीहसङ्कासं ॥ 10
११२३. “विलसतं मं कत्वान, यजस्सु सत्तधा महाराज ।
 मा जेट्ठपुत्तमवधि, अपेक्खितं सव्वलोकस्स” ॥
११२४. “बहुका तव दिन्नाभरणा, उच्चावचा सुभणितमिह ।
 मुत्तामणिवेळुरिया, एतं ते पच्छिमकं दानं” ॥
११२५. “येसं पुब्बे खन्धेसु, फुल्ला मालागुणा विवत्तिंसु । 15
 तेसज्ज पि सुनिसितो, नेत्तिंसो विवत्तिस्सति खन्धेसु ॥
११२६. “येसं पुब्बे खन्धेसु, चित्ता मालागुणा विवत्तिंसु ।
 तेसज्ज पि सुनिसितो, नेत्तिंसो विवत्तिस्सति खन्धेसु ॥
११२७. “अचिरं^९ वत नेत्तिंसो, विवत्तिस्सति राजपुत्तानं खन्धेसु ।
 अथ मम हृदयं न फलति, ताव दब्बहब्धञ्च मे आसि ॥ 20
११२८. “कासिकसुचिवत्थधरा, कुण्डलिनो अगलुचन्दनविलित्ता^{१०} ।
 निरय्याथ चन्दसूरिया, यञ्जत्थाय एकराजस्स ॥
११२९. “कासिकसुचिवत्थधरा, कुण्डलिनो अगलुचन्दनविलित्ता ।
 निरय्याथ चन्दसूरिया, मातु कत्वा हृदयसोकं ॥

१. अलमेत्थु—सी०, रो० । २. पायामि—सी०, रो० । ३-३. आति मिता—स्या० ।
 ४-४. आतिमित्ता—स्या० । ५. राजा—स्या० । ६. मुच्चतु—रो० । ७-७. विलसतमि
 मं कत्वा—स्या० । ८. पीतनिस्सितो—सी०, रो० । ९. अचिरा—सी०, स्या०, रो० । १०.
 अगलुचन्दनविलित्ता—स्या० ।

११३०. “कासिकसुचिवत्थधरा, कुण्डलिनो अगलुचन्दनविलित्ता ।
निय्याथ चन्दसूरिया, जनस्स कत्वा हृदयसोकं ॥
११३१. “मंसरसभोजना न्हापकसुन्हापिता,^१
कुण्डलिनो अगलुचन्दनविलित्ता ।
निय्याथ चन्दसूरिया,
यञ्जत्थाय एकराजस्स ॥
११३२. “मंसरसभोजना न्हापकसुन्हापिता,
कुण्डलिनो अगलुचन्दनविलित्ता ।
निय्याथ चन्दसूरिया,
मातु कत्वा हृदयसोकं ॥
११३३. “मंसरसभोजना न्हापकसुन्हापिता,
कुण्डलिनो अगलुचन्दनविलित्ता ।
निय्याथ चन्दसूरिया,
जनस्स कत्वा हृदयसोकं” ॥
११३४. “सब्बस्मिं उपक्खटस्मिं,^२
निसीदिते चन्दस्मिं^३ यञ्जत्थाय ।
पञ्चालराजधीता पञ्जलिका,
सब्बपरिसाय^४ समनुपरियायि^५ ॥
११३५. “येन सच्चवेन खण्डहालो, पापकम्मं करोति दुम्मेधो ।
एतेन सच्चवज्जेन, समङ्गिनी सामिकेन होमि ॥
११३६. “ये इधत्थि अमनुस्सा, यानि च यक्खभूतभव्यानि ।
करोन्तु मे वेय्यावटिकं, समङ्गिनी सामिकेन होमि ॥
११३७. “या देवता इधागता, यानि च यक्खभूतभव्यानि^६ ।
सरणेसितिं अनाथं तायथ मं,
याचामहं^७ पतिमाहं अजेयं” ॥

१. न्हापकसुन्हाता - स्या० । २. उपक्खटस्मिं - स्या० । ३. चन्दियस्मिं - सी०, रो० ;
चन्द सुरियस्मिं - स्या० । ४-४. सब्बपरिसमनुपरियासि - सी०, रो० ; सब्बपरिमन्तरमनु-
परियासि - स्या० । ५. सव्वभूतभव्यानि - स्या० । ६. याचामिवो - स्या० । ७. अजियं -
सी० ; अजेयं - स्या० ।

११३८. “तं सुत्वा अमनुस्सो, अयोकूटं परिब्भमेत्वान^१ ।
भयमस्स जनयन्तो, राजानं इदमवोच ॥
११३९. “बुज्झस्सु खो राजकलि, मा ताहं^२ मत्थकं निताळेसि^३ ।
मा जेट्ठपुत्तमवधि, अदूसकं सीहसङ्कासं ॥
११४०. “को ते दिट्ठो राजकलि, पुत्तभरियायो हज्जमानायो । 5
सेट्ठि च गहपतयो, अदूसका सग्गकामा हि ॥
११४१. “तं सुत्वा खण्डहालो, राजा च अब्भुतमिदं दिस्वान ।
सब्बेसं बन्धनानि मोचेसुं, यथा तं अनुपघातं^४ ॥
११४२. “सब्बेसु विप्पमुत्तेसु, ये तत्थ समागता तदा आसुं । B. 256
सब्बे एकेकलेड्डुकमदंसु^५, एस वधो खण्डहालस्स” ॥ 10
११४३. “सब्बे पविट्ठा^६ निरयं, यथा तं पापकं^७ करित्वान ।
न हि पापकम्मं कत्वा, लब्भा सुगतिं^८ इतो गन्तुं” ॥
११४४. “सब्बेसु विप्पमुत्तेसु, ये तत्थ समागता तदा आसुं ।
चन्दं अभिसिञ्चिसु, समागता राजपरिसा^९ च ॥
११४५. “सब्बेसु विप्पमुत्तेसु, ये^{१०} तत्थ समागता तदा आसुं । 15
चन्दं अभिसिञ्चिसु, समागता राजकज्जायो च” ॥
११४६. “सब्बेसु विप्पमुत्तेसु, ये तत्थ समागता तदा आसुं ।
चन्दं अभिसिञ्चिसु, समागता देवपरिसा^{११} च ॥
११४७. “सब्बेसु विप्पमुत्तेसु, ये तत्थ समागता तदा आसुं ।
चन्दं अभिसिञ्चिसु, समागता देवकज्जायो च ॥ 20
११४८. “सब्बेसु विप्पमुत्तेसु, ये तत्थ समागता तदा आसुं ।
चेलुक्खेपमकरं, समागता राजपरिसा च ॥
११४९. “सब्बेसु विप्पमुत्तेसु, ये तत्थ समागता तदा आसुं ।
चेलुक्खेपमकरं, समागता राजकज्जायो च ॥

१. परिभमित्वान - स्या० । २. ते० - स्या० । ३. नितालेमि - सी०, रो० । ४. आपापानं - सी०, रो० । ५. एकेकलेड्डु० - स्या० । ६. पतिसु - सी०; पतित्वा - रो० । ७. पापकम्मं - स्या० । ८. सुगति - स्या० । ९. राजपुरिसा - स्या० । १०. या - स्या० । ११. स्या० पोत्थके नत्थि । १२. देवपुरिसा - स्या० ।

११५०. “सब्बेसु विप्पमुत्तेसु, ये तत्थ समागता तदा आसुं ।
चेलुक्खेपमकरं, समागता देवपरिसा च ॥
११५१. “सब्बेसु विप्पमुत्तेसु, ये तत्थ समागता तदा आसुं ।
चेलुक्खेपमकरं, समागता देवकञ्जायो च ॥
- 5 ११५२. “सब्बेसु विप्पमुत्तेसु, बहू^१ आनन्दिता अहुं^२ ।
नन्दिं^३ पवेसिं^४ नगरं, बन्धना मोक्खो अघोसित्था” ति ॥

५४५. महानारदकस्सपजातकं (८)

- B. 257 ११५३. अहु^१ राजा विदेहानं, अङ्गति नाम खत्तियो ।
पहुतयोगो^२ धनिमा, अनन्तबलपोरिसो ॥
- 10 ११५४. सो च पन्नरसिं^३ रत्तिं, पुरिमयामे^४ अनागते ।
चातुमासा^५ कोमुदिया, अमच्चे सन्निपातयि ॥
११५५. पण्डिते सुतसम्पन्ने, मितपुब्बे^६ विचक्खणे ।
विजयञ्च सुनामञ्च, सेनापतिं अलातकं ॥
- 15 ११५६. तमनुपुच्छि वेदेहो, “पच्चेकं ब्रूथ सं रुचिं ।
चातुमासा कोमुदज्ज, जुण्हं व्यपहतं^७ तमं ।
कायज्ज रतिया रत्तिं, विहरेमु इमं उत्तु” ॥
११५७. ततो सेनापति रञ्जो, अलातो एतदब्रवि ।
“हट्ठं योगं बलं सब्बं, सेनं सन्नाहयामसे ॥
- 20 ११५८. “निय्याम देव युद्धाय, अनन्तबलपोरिसा ।
ये ते वसं न आयन्ति, वसं उपनयामसे” ।
एसा मय्हं सका दिट्ठि, अजितं ओजिनामसे^८ ॥
११५९. अलातस्स वचो सुत्वा, सुनामो एतदब्रवि ।
“सब्बे तुय्हं महाराज, अमित्ता वसमागता ॥

१-१. बहु आनन्दिनो अहु वंसो-सी०; बहु आनन्दिनो अहु-स्या०; बहु आनन्दितो अहु वंसो-रो० । २-२. वादिंसु तन्दिप्पवेम-स्या० । ३. आहु-रो० । ४. पहुतयोगो-स्या० । ५. पन्नरसे-स्या० । ६. पुरिमयामे-स्या०, रो० । ७. चातुमस्स-सी०, रो० । ८. मिहितपुब्बे-सी०, रो० । ९. व्यपगतं-रो० । १०. उपनीयामसे-स्या० । ११. ओजियामसे-स्या० ।

११६०. “निक्खित्तसत्था पच्चत्था, निवातमनुवत्तरे ।
उत्तमो उस्सवो अज्ज, न युद्धं मम रुच्चति ॥

११६१. “अन्नपानञ्च^१ खज्जञ्च, खिप्पं अभिहरन्तु ते ।
रमस्सु देव कामेहि, नच्चगीते सुवादिते” ॥

११६२. सुनामस्स वचो सुत्वा, विजयो एतदब्रवि ।
“सब्बे कामा महाराज, निच्चं तव मुपट्ठिता ॥

5

११६३. “न हेते दुल्लभा देव, तव कामेहि मोदितुं ।
सदा पि कामा सुलभा^२, नेतं चित्तमतं^३ मम ॥

११६४. “समणं ब्राह्मणं वा पि, उपासेमु बहुस्सुतं ।
यो नज्ज विनये कल्लं, अत्थधम्मविदू इसे” ॥

B. 258

10

११६५. विजयस्स वचो सुत्वा, राजा अङ्गति मब्रवि ।
“यथा विजयो भणति, मय्हम्पेतं व रुच्चति ॥

११६६. “समणं ब्राह्मणं वा पि, उपासेमु बहुस्सुतं ।
यो नज्ज विनये कल्लं, अत्थधम्मविदू इसे ॥

११६७. “सब्बेव सन्ता करोथ मतिं, कं उपासेमु पण्डितं ।
यो^४ नज्ज विनये कल्लं, अत्थधम्मविदू इसे” ॥

15

११६८. वेदेहस्स वचो सुत्वा, अलातो एतदब्रवि ।
“अत्थायं मिगदायस्मिं, अचेलो धीरसम्मतो ॥

११६९. “गुणो कस्सपगोत्तायं, सुतो चित्रकथी गणी ।
तं देव पयिरुपासेमु^५, सो नो कल्लं विनेस्सति” ॥

20

११७०. अलातस्स वचो सुत्वा, राजा चोदेसि सारथिं ।
“मिगदायं गमिस्साम, युत्तं यानं इधानय” ॥

११७१. तस्स यानं अयोजेसुं, दन्तं रुपियपक्खरं ।
सुक्कमट्ठपरिवारं, पण्डरं दोसिनामुखं ॥

१. अन्नं पानञ्च - रो० । २. लब्धन्ति - स्या०, रो० । ३. चित्तं मतं - रो० । ४. को - सी०, रो० । ५. पयिरुपासय - सी०, रो० ।

११७२. तत्रासुं कुमुदायुत्ता, चत्तारो सिन्धवा ह्या ।
अनिलूपमसमुप्पाता^१, सुदन्ता सोण्णमालिनो^२ ॥
११७३. सेतच्छत्तं सेतरथो, सेतस्सा सेतवीजनी^३ ।
वेदेहो सह मच्चेहि, नित्यं चन्दो व सोभति ॥
- 5 ११७४. तमनुयायिसु^४ बहवो, इन्दिखग्गधरा^५ बली ।
अस्सपिट्ठिगता वीरा^६, नरा नरवराधिपं ॥
११७५. सो मुहुत्तं व यायित्वा, याना ओरुय्ह खत्तियो ।
वेदेहो सह मच्चेहि, पत्ती गुणमुपागमि ॥
११७६. ये पि तत्थ तदा आसुं, ब्राह्मणिब्भा समागता ।
10 न ते अपनयी राजा, अकतं भूमिमागते ॥
११७७. ततो सो मुदुका भिसिया, मुदुचित्तकसन्थते^७ ।
मुदुपच्चत्थते राजा, एकमन्तं उपाविसि ॥
११७८. निसज्ज राजा सम्मोदि, कथं सारणियं^८ ततो ।
“कच्चि यापनियं भन्ते, वातानमवियग्गता^९ ॥
- 15 ११७९. “कच्चि अकसिरा वुत्ति, लभसि^{१०} पिण्डयापनं^{११} ।
अपाबाधो^{१२} च^{१३}सि कच्चि, चक्खुं^{१४} न परिहायति” ॥
११८०. तं गुणो पटिसम्मोदि, वेदेहं विनये रतं ।
“यापनीयं महाराज, सब्बमेतं तदूभयं ॥
११८१. “कच्चि तुय्हम्पि वेदेह, पच्चन्ता न बलीयरे ।
20 कच्चि अरोगं^{१५} योगं ते, कच्चि वहति वाहनं ।
कच्चि ते व्याधयो^{१६} नत्थि, सरीरस्सुपतापिया^{१७}” ॥
११८२. पटिसम्मोदितो राजा, ततो पुच्छि अनन्तरा ।
“अत्थं धम्मञ्च आयञ्च, धम्मकामो रथेसभो ॥

१. अनीलुप्पसमुप्पाता - स्या०; अनिलूपसमुप्पादा - रो० । २. सुवण्णमालिनो - स्या० ।
३. सेतवीजनी - स्या०, रो० । ४. तमनुयायुं - रो० । ५. इन्दिखग्गधरा - सी०; इट्ठिखग्गधरा -
रो० । ६. वीरा - रो० । ७. मुदुचित्तकलन्दके - सी०, रो० । ८. सारणियं - स्या०,
रो० । ९. वातानमवियग्गता - सी०, रो०; वातानमवियत्तता - स्या० । १०. लभति -
सी०, रो० । ११. पिण्डियापनं - स्या० । १२. अपाबाधो - स्या०, रो० । १३. व - रो० । १४.
चक्खु - स्या० । १५. आरोगं - रो० । १६. व्याधयो - स्या०; व्याधयो - रो० । १७.
सरीरस्सुपतापिका - सी०, रो० ।

११८३. “कथं धम्मं चरे मच्चो, मातापितूसु कस्सप ।
कथं चरे आचरिये, पुत्तदारे कथं चरे ॥
११८४. “कथं चरेय्य वुड्डेसु, कथं समणब्राह्मणे ।
कथञ्च बलकायस्मिं, कथं जनपदे^१ चरे ॥
११८५. “कथं धम्मं चरित्वान, मच्चा^२ गच्छन्ति^३ सुगतिं । 5
कथञ्चेके अधम्मट्ठा, पतन्ति निरयं अथो^४” ॥
११८६. वेदेहस्स वचो सुत्वा, कस्सपो एतदब्रवि ।
“सुणोहि मे महाराज, सच्चं अवितथं पदं ॥
११८७. “नत्थि धम्मचरितस्स^५, फलं कल्याणपापकं ।
नत्थि देव परो^६ लोको, को ततो हि इधागतो ॥ 10
११८८. “नत्थि देव पितरो वा, कुतो माता कुतो पिता । B, 260
नत्थि आचरियो नाम, अदन्तं को दमेस्सति ॥
११८९. “समतुल्यानि भूतानि, नत्थि जेट्ठापचायिका^७ ।
नत्थि बलं^८ विरियं^९ वा, कुतो उट्ठानपोरिसं^{१०} ।
नियतानि हि भूतानि, यथा गोटविसो तथा ॥ 15
११९०. “लद्धेयं लभते मच्चो, तत्थ दानफलं कुतो ।
नत्थि दानफलं देव, अवसो देववीरियो ॥
११९१. “बालेहि दानं पञ्जत्तं, पण्डितेहि पटिच्छित्तं ।
अवसा देन्ति धीरानं, बाला पण्डितमानिनो ॥
११९२. “सत्ति मे सस्सता काया, अच्छेज्जा अविकोपिनो । 20
तेजो पथवी^{११} आपो च, वायो सुखं^{१२} दुखञ्चिमे^{१३} ।
जीवे^{१४} च सत्तिमे काया, येसं छेत्ता न विज्जति ॥
११९३. “नत्थि हन्ता व छेत्ता वा, हज्जरे^{१५} वा पि^{१६} कोचि नं ।
अन्तरेनेव कायानं, सत्थानि वीतिवत्तरे ॥

१. जानपदे - रो० । २-२. पेच्च गच्छति - मी०, रो०; पेच्च० - स्या० । ३. अधो - स्या०, रो० । ४. धम्मस्स चिन्नस्स - मी० । ५. पर - स्या० । ६. जेट्ठापचायिनो - ७. बलं वा - रो० । ८. विरियं - म० । ९. उट्ठानपोरिसो - स्या० । १०. पठवी - स्या०, रो० । ११-११. सुखदुःखञ्चिमे - स्या०; सुख दुःखञ्चिमे - रो० । १२. जीवे - रो० । १३-१३. हज्जे येवापि - म० ।

११९४. “यो^१ चापि सिरमादाय^२, परेसं निसितासिना ।
न सो छिन्दति ते काये, तत्थ पापफलं कुतो ॥
११९५. “चुल्लासीतिमहाकप्पे, सव्वे सुज्झन्ति संसरं ।
अनागते तम्हि काले, सञ्जतो पि न सुज्झति ॥
- 5 ११९६. “चरित्वा पि बहुं भद्रं, नेव सुज्झन्तिनागते ।
पापञ्चे पि बहुं कत्वा, तं खणं नातिवत्तरे ॥
११९७. “अनुपुब्बेन नो सुद्धि, कप्पानं चुल्लासीतिया ।
नियतिं नातिवत्ताम, वेलन्तमिव सागरो” ॥
११९८. कस्सपस्स वचो सुत्वा, अलातो एतदब्रवि ।
10 “यथा भदन्तो^३ भणति, मय्हम्पेतं^४ व रुच्चति ॥
११९९. “अहम्पि पुरिमं जातिं, सरे संसरित्तनो ।
पिङ्गलो नामहं आसिं, लुदो गोघातको पुरे ॥
- B. 261 १२००. “वाराणसियं फीतायं^५, बहुं पापं कतं मया ।
बहू मया^६ हता पाणा, महिसा सूकरा अजा ॥
- 15 १२०१. “ततो चुतो^७ इध जातो, इद्धे सेनापतीकुले ।
नत्थि नून फलं पापं^८, योहं^९ न निरयं गतो ॥
१२०२. “अथेत्थ बीजको^{१०} नाम, दासो आसि पटच्चरी^{११} ।
उपोसयं उपवसन्तो, गुणसन्तिकुपागमि ॥
१२०३. कस्सपस्स वचो सुत्वा, अलातस्स च भासितं ।
20 पस्ससन्तो मुहुं उण्हं, रुदं अस्सूनि वत्तयि ॥
१२०४. तमनुपुच्छि वेदेहो, “किमत्थं सम्म रोदसि ।
किं ते सुतं वा दिट्ठं वा, किं मं वेदेसि वेदनं” ॥
१२०५. वेदेहस्स वचो सुत्वा, बीजको एतदब्रवि ।
“नत्थि मे वेदना दुक्खा, महाराज सुणोहि मे ॥

१-१. यो पायं सिरं आदाय - सी०, रो०; यो चायं सिरमादाय - स्या० । २. भदन्तो - स्या० । ३. मय्हम्पेतं - स्या०; मय्हम्पेतं च - रो० । ४. फीताय - रो० । ५. मय्हं - रो० । ६. चुताहं - स्या० । ७. पापे - सी०, स्या०, रो० । ८. सोहं - सी०, रो० । ९. बीजको - स्या० । १०. पटच्चरी - सी०, रो०; पटज्जरी - स्या० ।

१२०६. “अहम्पि पुरिमं जातिं, सरामि सुखमत्तनो ।
साकेताहं पुरे आसिं, भावसेट्ठि गुणे रतो ॥
१२०७. “सम्मतो ब्राह्मणिब्भानं, संविभागरतो सुचि ।
न चा पि पापकं कम्मं, सरामि कतमत्तनो ॥
१२०८. “ततो चुताहं वेदेह, इध जातो दुरित्थिया । 5
गम्भम्हि कुम्भदासिया, यतो जातो सुदुग्गतो ॥
१२०९. “एवम्पि दुग्गतो सन्तो, समचरियं अधिट्ठितो ।
उपड्डुभागं भत्तस्स, ददामि यो मे इच्छति ॥
१२१०. “चातुदसिं पञ्चदसिं, सदा उपवसामहं ।
न चा पि भूते^१ हिंसामि, थेय्यं चा पि विवज्जयिं ॥ 10
१२११. “सब्बमेव हि नूनेतं, सुचिण्णं भवति निप्फलं ।
निरत्थं मज्झिदं सीलं, अलातो भासती यथा ॥
१२१२. “कलिमेव नून गण्हामि, असिप्पो धुत्तको यथा ।
कटं अलातो गण्हति, कितवो^२ सिक्खितो यथा ॥
१२१३. “द्वारं नप्पटिपस्सामि, येन गच्छामि सुगतिं । 15 B. 262
तस्मा राज परोदामि, सुत्वा कस्सपभासितं” ॥
१२१४. बीजकस्स वचो सुत्वा, राजा अङ्गतिमब्रवि ।
“नत्थिद्वारं सुगतिया, नियतिं^३ कल्लु बीजक ॥
१२१५. “सुखं वा यदि वा दुक्खं, नियतिया^४ किर लब्भति ।
संसारसुद्धिं सब्बेसं, मा तुरित्थो^५ अनागते ॥ 20
१२१६. “अहम्पि पुब्बे कल्याणो, ब्राह्मणिब्बेसु व्यावटो^६ ।
वोहारमनुसासन्तो, रतिहीनो तदन्तरा” ॥
१२१७. “पुन पि भन्ते दक्खेमु, सङ्गति चे भविस्सति” ।
इदं वत्त्वान वेदेहो, पच्चगा सनिवेसनं^७ ॥

१. पाणे — स्या० । २. कितवा — रो० । ३. नियतं — स्या० । ४. नियतं — स्या० ।

५. तुरित्तो — स्या० । ६. पावटो — स्या०; व्यावटो — रो० । ७. सन्निवेसनं — स्या० ।

१२१८. ततो रत्या विवसाने^१, उपट्टानम्हि^२ अङ्गति ।
अमच्चे सन्निपातेत्वा, इदं वचनमब्रवि ॥
१२१९. “चन्दके मे विमानस्मिं, सदा कामे विधेन्तु मे ।
मा उपगच्छ^३ अथेसु, गुट्ठप्पकासियेसु^४ च ॥
- 5 १२२०. “विजयो च सुनामो च, सेनापति अलातको ।
एते अथे निसीदन्तु, वोहारकुसला तयो ॥
१२२१. “इदं वत्वान वेदेहो, कामे व^५ बहुमञ्जथ ।
न चा पि ब्राह्मणिब्भेसु, अथे किस्मिञ्च व्यावटो ॥
१२२२. “ततो द्वेसत्तरत्तस्स, वेदेहस्सत्रजा पिया ।
10 राजकञ्जा रुचा^६ नाम, धातिमातरमब्रवि ॥
१२२३. ‘अलङ्करोथ मं खिप्पं^७, सखियो चालङ्करोन्तु^८ मे ।
सुवे पन्नरसो दिव्वो^९, गच्छं इस्सरसन्तिके^{१०}’ ॥
१२२४. “तस्सा माल्यं^{११} अभिहरिंसु, चन्दनञ्च महारहं ।
मणिसङ्खमुत्तारतनं^{१२}, नानारत्ते च अम्बरे ॥
- B. 263 15 १२२५. “तञ्च सोवण्णये^{१३} पीठे^{१४}, निसिन्नं बहुकित्थियो ।
परिकिरिय पसोभिंसु^{१५}, रुचं रुचिरवण्णिनिं ॥
१२२६. “सा च सखिमज्झगता, सब्बाभरणभूसिता ।
सतेरता अब्भमिव, चन्दकं पाविसी रुचा ॥
- 20 १२२७. “उपसङ्कमित्वा वेदेहं, वन्दित्वा विनये रतं ।
सुवण्णखचिते^{१६} पीठे, एकमन्तं उपाविसि” ॥
१२२८. तञ्च दिस्वान वेदेहो, अच्छरानं व सङ्गमं ।
रुचं सखिमज्झगतं, इदं वचनमब्रवि ॥

१. विवसाने—स्या०, रो० । २. उपट्टानम्हि—स्या० । ३. मुपगच्छुं—स्या०;
मुपगच्छुं—रो० । ४. गुट्ठप्पाकासियेसु—स्या०; गुट्ठप्पाकासियेसु—रो० । ५. च—रो० ।
६. रुचा—सी०, रो० । ७. अम्म—स्या० । ८. च करोन्तु—सी०, रो० । ९. दिव्वो—रो० ।
१०. पितुस्ससन्तिके—स्या० । ११. माल्यं—रो० । १२. मणिसङ्खमुत्तरतनं—स्या० । १३-१३.
सोवण्णमये पीठे—स्या०; सोवण्णये पीठे—रो० । १४. असोभिंसु—सी०, स्या०, रो० ।
१५. सुवण्णखचिते—सी०, रो० ।

१२२९. “कच्चि रमसि पासादे, अन्तोपोक्खरणिं पति ।
कच्चि बहुविधं खज्जं, सदा अभिहरन्ति ते ॥
१२३०. “कच्चि बहुविधं माल्यं, ओचिनित्वा कुमारियो ।
घरके करोथ पच्चेकं, खिड्डारतिरता मुहुं^१ ॥
१२३१. “केन वा विकलं तुय्हं, किं खिप्पं आहरन्तु^२ ते । 5
मनोकरस्स कुड्डमुखी,^३ अपि चन्दसमम्हि^४ पि^५” ॥
१२३२. वेदेहस्स वचो सुत्वा, रुचा पितरमब्रवि ।
“सब्बमेतं महाराज, लब्भतिस्सरसन्तिके ॥
१२३३. “सुवे पन्नरसो दिव्यो, सहस्सं आहरन्तु मे ।
यथादिन्नञ्च दस्सामि, दानं सब्बवनीस्वहं^६” ॥ 10
१२३४. रुचाय वचनं सुत्वा, राजा अङ्गतिमब्रवि ।
“बहुं विनासितं वित्तं, निरत्थं अफलं तया ॥
१२३५. “उपोसथे वसं निच्चं, अन्नपानं न भुञ्जसि ।
नियतेतं अभुत्तब्बं, नत्थि पुञ्जं अभुञ्जतो^७” ॥
१२३६. बीजको पि हि सुत्वान, तदा कस्सपभासितं । 15
पस्ससन्तो मुहुं उण्हं, रुदं अस्सूनि वत्तयि ॥
१२३७. “याव रुचे जीवमाना^८, मा भत्तमपनामयि ।
नत्थि भदे परो लोको, किं निरत्थं विहञ्जसि^९” ॥ B. 264
१२३८. वेदेहस्स वचो सुत्वा, रुचा रुचिरवण्णिनी ।
जानं पुब्बापरं धम्मं, पितरं एतदब्रवि ॥ 20
१२३९. “सुतमेव पुरे आसि, सक्खि^{१०} दिट्ठमिदं मया ।
वालूपसेवी यो होति, बालो व समपज्जथ ॥
१२४०. “मूळ्हो हि मूळ्हमागम्म, भिय्यो मोहं निगच्छति ।
पतिरूपं अलातेन, बीजकेन च मुय्हितुं^{११} ॥

१. अहु - स्या० । २. अभिहन्तु ते - रो० । ३. कुट्टमुखी - मी०, स्या० । ४. चन्दस-
मम्हिते - स्या० । ५. सब्बवणीस्वहं - स्या०; सब्बवनीमुहं - रो० । ६. जीवमिनो - मी०,
रो० । ७. पच्चक्खं - स्या० । ८. मुळ्हितुं - स्या० ।

१२४१. “त्वं च देवासि सप्पञ्जो, धीरो अत्थस्स कोविदो ।
कथं बालेहि सदिसं,^१ हीनदिट्ठि^२ उपागमि ॥

१२४२. “सचे पि^३ संसारपथेन सुज्झति,
निरत्थिया पब्बज्जा गुणस्स ।
कीटो व अग्गिं जलितं अपापतं,
उपपज्जति मोहमूढो^४ नग्गभावं ॥

१२४३. “संसारसुद्धी ति पुरे निविट्ठा,
कम्मं विदूसेन्ति बहू अजानं ।
पुब्बे कली दुग्गहितो व अत्था,
दुम्मो च या^५ बलिसा अम्बुजो व ॥

१२४४. “उपमं ते करिस्सामि, महाराज तवत्थिया ।
उपमाय^६ मिधेकच्चे,^७ अत्थं जानन्ति पण्डिता ॥

१२४५. “वाणिजानं यथा नावा, अप्पमाणभरा^८ गरु ।
अतिभारं समादाय, अण्णवे अवसीदति ॥

१२४६. “एवमेव नरो पापं, थोकं^९ थोकम्पि आचिनं ।
अतिभारं समादाय, निरये अवसीदति ॥

१२४७. “न ताव भारो परिपूरो, अलातस्स महीपति ।
आचिनाति च^{१०} तं^{११} पापं, येन गच्छति दुग्गतिं ॥

१२४८. “पुब्बेवस्स^{१२} कतं पुज्जं, अलातस्स महीपति ।
तस्सेव देव निस्सन्दो, यज्ज्वेसो लभते सुखं ॥

१२४९. “खीयते^{१३} चस्स^{१४} तं पुज्जं, तथा हि अगुणे रतो ।
उजुमग्गं अवहाय,^{१५} कुम्मग्गमनुधावति ॥

१२५०. “तुला यथा पग्गहिता, ओहिते तुलमण्डले ।
उन्नमेति तुलासीसं, भारे ओरोपिते सति ॥

B. 265

20

१. सदिसो-स्या० । २. हीनं दिट्ठि-रो० । ३. हि-स्या०, रो० । ४-४. ० मोमुहो-सी०, रो०; आपज्जति मोहमुढो-स्या० । ५. यो०-स्या० । ६-६. उपमायपिधेकच्चे-स्या०; उपमायपि एकच्चे-रो० । ७. अप्पमाणभारा-स्या०; अप्पमाणहारा-रो० । ८. थोक-रो० । ९-९. एतं-रो० । १०. पुब्बे चस्स-रो० । ११-११. खीयते वस्स-स्या०; खियते चस्स-रो० । १२. अपाहाय-सी० ।

१२५१. “एवमेव नरो पुञ्जं, थोकं थोकम्पि आचिनं ।
सग्गातिमानो दासो व, बीजको सातवे रतो ॥
१२५२. “यमज्ज बीजको दासो, दुक्खं पस्सति अत्तनि ।
पुब्बेवस्स^१ कतं पापं, तमेसो पटिसेवंति ॥
१२५३. “खीयते चस्स तं पापं, तथा हि विनये रतो । 5
कस्सपञ्च समापज्ज, मा हेवुप्पथमागमा ॥
१२५४. “यं यं हि राज^२ भजति, सन्तं^३ वा यदि वा असं ।
सीलवन्तं विसीलं वा, वसं तस्सेव गच्छति ॥
१२५५. “यादिसं कुरुते मित्तं, यादिसं चूपसेवति ।
सो पि तादिसको होति, सहवासो हि तादिसो ॥ 10
१२५६. “सेवमानो सेवमानं, सम्फुट्ठो सम्फुसं परं ।
सरो दिट्ठो^४ कलापं व, अलित्तमुपलिम्पति ।
उपलेपभया धीरो, नेव पापसखा सिया ॥
१२५७. “पूतिमच्छं कुसग्गेन, यो नरो उपनय्हति ।
कुसा पि पूति^५ वायन्ति, एवं बालूपसेवना ॥ 15
१२५८. “तगरञ्च पलासेन, यो नरो उपनय्हति ।
पत्ता पि सुरभि^६ वायन्ति, एवं धीरूपसेवना ॥
१२५९. “तस्मा पत्तपुटस्सेव^७, जत्वा सम्पाकमत्तनो ।
असन्ते नोपसेवेय्य^८, सन्ते सेवेय्य पण्डितो ।
असन्तो निरयं नेन्ति, सन्तो पापेन्ति सुग्गतिं” ॥ 20
१२६०. “अहम्पि जातियो सत्त, सरे संसरितत्तनो । B. 266
अनागता^९ पि सत्तेव, या गमिस्सं इतो चुता ॥
१२६१. “या मे सा सत्तमी जाति, अहु पुब्बे जनाधिप ।
कम्मरपुत्तो मगधेसु, अहुं^{१०} राजगहे पुरे ॥

१. पुब्बे तस्म - मी०, रो० । २. राजा - रो० । ३. सन्तं - रो० । ४. दुट्ठो - स्या० ।

५. पूती - स्या०, रो० । ६. सुरभी - स्या०, रो० । ७. फलपुटस्मेव - मी०, रो० । ८.

नूपसेवेय्य - स्या०, रो० । ९. अनागते - स्या० । १०. अहु - स्या०, रो० ।

१२६२. “पापं सहायमागम्भ, बहुं पापं कतं मया ।
परदारस्स हेठेत्तो^१, चरिम्हा^२ अमरा विय ॥
१२६३. “तं कम्मं निहितं अट्ठा, भस्मच्छन्नो^३ व पावको ।
अथ अञ्जेहि कम्मेहि, अजायिं वंसभूमियं ॥
- ५ १२६४. “कोसम्बियं सेट्टिकुले, इद्धे फीते महद्धने ।
एकपुत्तो महाराज, निच्चं सक्कतपूजितो ॥
१२६५. “तत्थ मित्तं असेविस्सं, सहायं सातवे रतं ।
पण्डितं सुतसम्पन्नं, सो मं अत्थे निवेसयि ॥
१२६६. “चातुद्दसिं पञ्चदसिं, बहुं रत्तिं उपावसिं ।
१० तं कम्मं निहितं अट्ठा, निधी व उदकन्तिके ॥
१२६७. “अथ पापानं^४ कम्मानं, यमेतं मगधे कतं ।
फलं परियागं^५ मं पच्छा, भुत्वा दुट्ठविसं यथा ॥
१२६८. “ततो चुताहं वेदेह, रोरुवे निरये चिरं ।
सकम्मुना^६ अपच्चिस्सं, तं सरं न सुखं लभे ॥
- १५ १२६९. “बहुव्रस्सगणे तत्थ, खेपयित्वा बहुं दुखं ।
भिन्नागतं^७ अहुं^८ राज, छगलो^९ उद्धतप्फलो^{१०} ॥
१२७०. “सातपुत्ता मया बूळ्हा^{११}, पिट्ठिया च रथेन च ।
तस्स कम्मस्स निस्सन्दो, परदारगमनस्स मे ॥
१२७१. “ततो चुताहं वेदेह, कपि आसिं ब्रह्मवने ।
२० निलुञ्चितफलो^{१२} येव, यूथपेन पगब्भिना ।
तस्स कम्मस्स निस्सन्दो, परदारगमनस्स मे ॥
१२७२. “ततो चुताहं वेदेह, दस्सनेसु^{१३} पसू अहुं ।
निलुञ्चितो जवो भद्रो, योग्गं बूळ्हां चिरं मया ।
तस्स कम्मस्स निस्सन्दो, परदारगमनस्स मे ॥

B. 267

१. हेठन्ता-स्या० । २. चरिम्हा-रो० । ३. भस्माच्छन्नो-स्या०, रो० । ४. पापानं-स्या०, रो० । ५-५. परियाग तं-सी०; परियागतं-स्या०, रो० । ६. सकम्मुना-रो० । ७. दुक्खं-स्या० । ८. भेण्णाकटे-सी०, रो० । ९. अहु-स्या० । १०-१०. छकलो अद्धितप्फलो-सी०, रो०; छकलो-स्या० । ११. बूळ्हा-स्या० । १२. निलिच्छितफलो-सी०, रो० । १३. दसण्णेषु-सी०, रो०; दसण्णेषु-स्या० ।

१२७३. “ततो चुताहं वेदेह, वज्जीसु कुलमागमा^१ ।
नेविथी न पुमा आसिं, मनुस्सत्ते सुदुल्लभे ।
तस्स कम्मस्स निस्सन्दो, परदारगमनस्स मे ॥
१२७४. “ततो चुताहं वेदेह, अजायिं नन्दने वने ।
भवने तावतिंसाहं^२, अच्छरा कामवणिणी ॥ 5
१२७५. “विचित्तवत्थाभरणा^३, आमुत्तमणिकुण्डला ।
कुसला नच्चगीतस्स, सक्कस्स परिचारिका ॥
१२७६. “तत्थ ठिताहं वेदेह, सरामि जातियो इमा ।
अनागता^४ पि सत्तेव, या गमिस्सं इतो चुता ॥
१२७७. “परियागतं तं कुसलं, यं मे कोसम्बियं कतं । 10
देवे चेव मनुस्से च, सन्धाविस्सं इतो चुता ॥
१२७८. “सत्त जच्चो^५ महाराज, निच्चं सक्कतपूजिता ।
थीभावा^६ पि न मुच्चिस्सं, छट्ठा^७ निगतियो इमा ॥
१२७९. “सत्तमी च गति देव, देवपुत्तो महिद्धिको ।
पुमा^८ देवो भविस्सामि, देवकायस्मिमुत्तमो ॥ 15
१२८०. “अज्जा पि सन्तानमयं, मालं^९ गन्थेन्ति नन्दने ।
देवपुत्तो जवो नाम, यो मे मालं पटिच्छति ॥
१२८१. “मुहुत्तो विय सो दिव्यो^{१०}, इध^{११} वस्सानि सोळस ।
रत्तिन्दिवो च सो दिव्यो, मानुसिं^{१२} सरदोसतं ॥
१२८२. “इति कम्मानि अन्वेन्ति, असङ्खेय्या पि जातियो । 20
कल्याणं यदि वा पापं, न हि कम्मं विनस्सति^{१३} ॥
१२८३. “यो इच्छे पुरिसो होतुं, जातिं^{१४} जातिं पुनप्पुनं ।
परदारं विवज्जेय्य, धोतपादो व कद्दमं ॥

१. कुलमागमं - रो० । २. तावतिंसाहं - रो० । ३. विचित्तवत्थाभरणा - स्वा० । ४.

अनागते पि - स्या० । ५. जच्चा - स्या०, रो० । ६. इत्थीभावा - स्या० । ७. छट्ठ च -
स्या० । ८. पुम - रो० । ९. माला - स्या० । १०. दिव्यो - रो० । ११. इमानि - रो० ।

१२. मानुसी - रो० । १३. पनस्सति - सी०, रो० । १४. जाति - सी०, रो० ।

१२८४. “या^१ इच्छे पुरिसो होतुं, जातिं जातिं पुनप्पुनं ।
सामिकं अपचायेय्य, इन्दं व परिचारिका ॥
१२८५. “यो इच्छे दिव्यभोगञ्च^२, दिव्वमायुं यसं सुखं ।
पापानि परिवज्जेत्वा, तिविधं धम्ममाचरे ॥
- 5 १२८६. “कायेन वाचा मनसा, अप्पमत्तो विचवखणो ।
अत्तनो होति अत्थाय, इत्थी^३ वा यदि व पुमा ॥
१२८७. “ये केचिमे मानुजा^४ जीवलोके,
यसस्सिनो सब्बसमन्तभोगा ।
असंसयं तेहि पुरे सुचिण्णं,
10 कम्मस्सकासे^५ पुथु सब्बसत्ता ॥
१२८८. “इद्धानुचिन्तेसि सयम्पि देव,
कुतोनिदाना ते इमा जनिन्द ।
या ते इमा अच्छरासन्निकासा^६,
अलङ्कृता कञ्चनजालछन्ना^७” ॥
- 15 १२८९. इच्चेवं पितरं कञ्जा, रुचा^८ तोसेसि अङ्गतिं ।
मूळहस्स मग्गमाचिक्खि, धम्ममवखासि सुव्वता ॥
१२९०. अथागमा ब्रह्मलोका, नारदो मानुसिं पजं^९ ।
जम्बुदीपं^{१०} अवेक्खन्तो, अद्दा^{११} राजानमङ्गतिं ॥
१२९१. ततो पतिट्ठा^{१२} पासादे, वेदेहस्स पुरत्थतो^{१३} ।
20 तञ्च द्विस्वानानुप्पत्तं, रुचा इसिमवन्दथ ॥
१२९२. अथासनम्हा ओरुय्ह, राजा व्यथितमानसो^{१४} ।
नारदं परिपुच्छन्तो, इदं वचनमब्रवि ॥
१२९३. “कुतो नु आगच्छसि देववणिं^{१५},
ओभासयं सब्बदिसा^{१६} चन्दिमा व ।

१. यो-रो० । २. दिव्यभोगञ्च-स्या०, रो० । ३. इत्थि-रो० । ४. मनुजा-
स्या०, रो० । ५. कम्मम्मकाये-रो० । ६. अच्छरमन्निकासा-स्या० । ७. काञ्चनजाल-
छन्ना-स्या० । ८. रुजा-रो० । ९. पथं-स्या० । १०. जम्बूदीपं-स्या० । ११. अद्द-
स्या०; अद्-रो० । १२. पतिट्ठ-स्या० । १३. पुरत्थतो-स्या० । १४. व्यथितमानसो-
सी०, रो०; व्यथितमानसो-स्या० । १५. देववणिं-स्या० । १६. संवरिं-सी०, रो० ।

अक्खाहि मे पुच्छितो नामगोत्तं,
कथं^१ तं^२ जानन्ति मनुस्सलोके” ॥

१२९४. “अहं हि देवतो इदानी एमि,
ओभासयं सब्बदिसा चन्दिमा व ।
अक्खामि ते पुच्छितो नामगोत्तं,
जानन्ति मं नारदो कस्सपो च” ॥

5

१२९५. “अच्छेरूपं^३ तव^४ यादिसञ्च,
वेहायसं^५ गच्छसि तिट्ठसी च ।
पुच्छामि तं नारद एतमत्थं,
अथ केन वण्णेन तवायमिद्धि” ॥

10

१२९६. “सच्चञ्च धम्मो च दमो च चागा,
गुणा ममेते पक्ता पुराणा ।
तेहेव धम्मेहि सुसेवितेहि,
मनोजवो येन कामं गतोस्मि” ॥

१२९७. “अच्छेरमाचिक्खसि पुञ्जसिद्धिं,
सचे हि एतेहि^६ यथा^७ वदेसि ।
पुच्छामि तं नारद एतमत्थं,
पुट्ठो च मे साधु वियाकरोहि” ॥

15

१२९८. “पुच्छस्सु मं राज तवेस अत्थो,
यं संसयं कुरुसे^८ भूमिपाल ।
अहं तं निस्संसयतं गमेमि,
नयेहि आयेहि च हेतुभी च” ॥

20

१२९९. “पुच्छामि तं नारद एतमत्थं,
पुट्ठो च मे नारद मा मुसा भणि ।
अत्थि नु देवा पितरो नु अत्थि,
लोको परो अत्थि जनो यमाहु^९” ॥

25

१-१. कथन्नु - स्या० । २-२. अच्छरियरूपं तव - स्या० ; अच्छरियरूपं वत - रो० ।
३. वेहासयं - रो० । ४-४. एते त्वं यथा - सी०, रो० ; एवं यथा त्वं - स्या० । ५. कुरुते -
स्या० । ६. यमाहु - स्या० ।

B. 270

१३००. “अत्थेव देवा पितरो च अत्थि,
लोको परो अत्थि जनो यमाहु ।
कामेसु गिद्धा च नरा पमूळहा,
लोकं परं न विदू मोहयुत्ता” ॥

5 १३०१. “अत्थी ति चे नारद सद्दहासि,
निवेसनं परलोके मतानं ।
इधेव मे पञ्च सतानि देहि,
दस्सामि ते परलोके सहस्सं” ॥

10 १३०२. “दज्जेमु खो पञ्च सतानि भोतो,
जञ्जामु^१ चे सीलवन्तं वदञ्जुं ।
लुहं तं भोन्तं निरये वसन्तं,
को चोदये परलोके सहस्सं ॥

15 १३०३. “इधेव यो होति अधम्मसीलो^२,
पापाचारो अलसो लुद्धकम्मो ।
न पण्डिता तस्मिं इणं ददन्ति,
न हि आगमो होति तथाविधम्हा ॥

20 १३०४. “दक्खञ्च पोसं मनुजा विदित्वा,
उट्ठानकं^३ सीलवन्तं वदञ्जुं ।
सयमेव^४ भोगेहि निमन्तयन्ति,
कम्मं करित्वा पुन माहरेसि” ॥

25 १३०५. “इतो चुतो^५ दक्खसि तत्थ राज,
काकोलसङ्गेहि^६ विकस्समानं^७ ।
तं खज्जमानं निरये वसन्तं,
काकेहि गिज्जेहि च सेनकेहि^८ ।
सञ्छिन्नगतं रुहिरं सवन्तं,
को चोदये परलोके सहस्सं ॥

१. जञ्जाम - रो० । २. अकम्मसीलो - रो० । ३. उट्ठाहकं - सी० । ४. सयं - रो० । ५. गतो - सी०, रो० । ६. काकोलसङ्गेहि पि - मी०, रो०; काकोलुमङ्गेहि - स्या० । ७. कद्धमानं - सी०, रो० । ८. सोणकेहि - स्या० ।

१३०६. “अन्धं^१ तमं^२ तत्थ न चन्दसूरिया,
निरयो सदा तुमुलो घोररूपो।
सा नेव रत्ती^३ न दिवा^४ पञ्जायति,
तथाविधे को विचरे धनत्थिको ॥

१३०७. “सबलो^५ च सामो च दुवे सुवाना,
पवद्धकाया^६ बलिनो महन्ता।
खादन्ति दन्तेहि अयोमयेहि,
इतो पणुन्नं^७ परलोकपत्तं^८ ॥

5

१३०८. “तं खज्जमानं निरये वसन्तं,
लुद्धेहि वाळेहि अघम्मिगेहि च।
सञ्छिन्नगतं रुहिरं सवन्तं,
को चोदये परलोके सहस्सं ॥

10

१३०९. “उसूहि सत्तीहि च^९ सुनिसिताहि,
हनन्ति विज्झन्ति च पच्चमिता^{१०}।
कालूपकाळा^{११} निरयम्हि घोरे,
पुब्बे नरं दुक्कटकम्मकारिं ॥

15

१३१०. “तं हज्जमानं निरये वजन्तं,
कुच्छिस्मिं पस्सस्मिं विप्फालितूदरं।
सञ्छिन्नगतं रुहिरं सवन्तं,
को चोदये परलोके सहस्सं ॥

20

१३११. “सत्ती उसू तोमरभिण्डवाला^{१२},
विविधावुधा^{१३} वस्सन्ति तत्थ देवा^{१४}।
पतन्ति अङ्गारमिवच्चिमन्तो,
सिलासनी^{१५} वस्सति लुद्धकम्मे ॥

१-१. अन्धतमं—स्या०। २. रत्ति—स्या०। ३. दिवाति—रो०। ४. सबलो—
स्या०। ५. पवद्धकाया—स्या०। ६. पणुण्णं—स्या०, रो०। ७. परलोकेपत्तं—स्या०।
८. स्या०, रो० पोत्यकेसु नत्थि। ९. पच्चामिता—स्या०। १०. कालूपकाला—स्या०।
११. तोमरभिन्दिवाला—रो०। १२-१३. विविधावुधं वस्सति तत्थ देवो—स्या०। १३.
सीलासनी—स्या०।

१३१२. “उण्हो च वातो निरयम्हि दुस्सहो,
न तम्हि^१ सुखं लब्धति^२ इत्तरम्पि ।
तं तं विधावन्तमलेनमातुरं,
को चोदये परलोके सहस्सं ॥

B. 272

5

१३१३. “सन्धावमानम्पि^३ रथेसु युत्तं,
सजोतिभूतं^४ पथविं कमन्तं ।
पतोदलट्ठीहि सुचोदयन्तं^५,
को चोदये परलोके सहस्सं ॥

10

१३१४. “तमारुहन्तं खुरसञ्चितं गिरिं,
विभिसनं पज्जलितं भयानकं ।
सञ्छिन्नगतं^६ रुहिरं सवन्तं,
को चोदये परलोके सहस्सं ॥

15

१३१५. “तमारुहन्तं पब्बतसन्निकासं,
अङ्गाररासिं जलितं भयानकं ।
सुदड्ढुगतं^७ कपणं रुदन्तं,
को चोदये परलोके सहस्सं ॥

१३१६. “अब्भकूटसमा उच्चा, कण्टकनिचिता^८ दुमा ।
अयोमयेहि तिक्खेहि, नरलोहितपायिभि ॥

20

१३१७. “तमारुहन्ति नारियो, नरा च परदारगू ।
चोदिता सत्तिहत्थेहि, यमनिद्देसकारिभि ॥

१३१८. “तमारुहन्तं निरयं^९, सिम्बलिं रुहरिमक्खितं ।
विदड्ढुकायं^{१०} वित्तं, आतुरं गाब्धवेदनं ॥

१३१९. “पस्ससन्तं मुहुं उण्हं, पुब्बकम्मापराधिकं ।
दुमग्गे^{११} वित्तं गत्तं^{१२}, को तं याचेय्य तं धनं ॥

१. तहिं—रो० । २. लभति—स्या० । ३. सन्धावमानं तं—सी०, रो० । ४. सज्जोतिभूतं—स्या० । ५. सुचोदियन्तं—सी०, रो० । ६. संदड्ढुगतं—स्या०, रो० । ७. कण्टकापचिता—सी०, रो०; कण्टकाहि चिता—स्या० । ८. निरये—स्या० । ९. विदुट्ट-कायं—रो० । १०-११. दुमग्ग विटपग्गतं—सी०; दुम्मग्गे०—स्या०; ० वित्तगतं—रो० ।

१३२०. “अब्भकूटसमा उच्चा, असिपत्ताचिता^१ दुमा ।
अयोमयेहि तिक्खेहि, नरलोहितपायिभि ॥

१३२१. “तमारुहन्तं^२ असिपत्तपादपं,
असीहि तिक्खेहि च छिज्जमानं ।
सञ्छिन्नगतं रुहिरं सवन्तं,
को चोदये परलोके सहस्सं ॥

६

१३२२. “ततो निक्खन्तमत्तं^३ तं, असिपत्ताचिता^४ दुमा^५ ।
सम्पतितं वेतरणिं,^६ को तं याचेय्य तं धनं ॥

B. 273

१३२३. “खरा खरोदका^७ तत्ता, दुग्गा वेतरणी नदी ।
अयोपोक्खरसञ्छन्ना, तिक्खा पत्तेहि सन्दति ॥

10

१३२४. “तत्थ सञ्छिन्नगतं तं, वुय्हन्तं रुहिरमक्खितं ।
वेतरञ्जे^८ अनालम्बे, को तं याचेय्य तं धनं” ॥

१३२५. “वेधामि रुक्खो विय छिज्जमानो,
दिसं न जानामि पमूळ्हसञ्जो^९ ।
भया^{१०} नु तप्पामि^{११} महा च^{१२} मे भया,
सुत्वान कथा^{१३} तव भासिता इसे ॥

15

१३२६. “आदित्ते वारिमज्झं व, दीपं वोघे महण्णवे^{१४} ।
अन्धकारेव पज्जोतो, त्वं नोसि सरणं इसे ॥

१३२७. “अत्थञ्च धम्मं^{१५} अनुसास मं इसे,
अतीतमद्धा अपराधितं मया ।
आचिक्ख मे नारद सुद्धिमगं,
यथा अहं नो निरयं^{१६} पतेय्यं” ॥

20

१. असिपत्तचिता—स्या० । २. तमानुपत्तं—रो० । ३. निक्खन्तमगन्तं—स्या० ।
४-४. असिपत्तनिरया दुखा—सी०, रो०; असिपत्तनिरया दुमा—स्या० । ५. वेतरणिं—
स्या० । ६. खारोदिका—सी०; खारोदिका—स्या०; खरोदिका—रो० । ७. वेतरञ्जे—
स्या० । ८. पमुळ्हसञ्जो—स्या०; पमूळ्हसञ्जी—रो० । ९-९. भयमानुत्पामि—रो० ।
१०. व—स्या० । ११. गाथा—सी०, स्या०, रो० । १२. विण्णवे—स्या०, रो० । १३. धम्मं
च—स्या०, रो० । १४. निरये—रो० ।

१३२८. “यथा अहु धतरट्ठो,
वेस्सामित्तो^१ अट्ठको यामतग्गि^२ ।
उसिन्दरो चा पि सिवी^३ च राजा^४,
परिचारका^५ समणब्राह्मणानं ॥

६ १३२९. “एते चञ्जे च राजानो, ये सग्गविसयं^६ गता^७ ।
अधम्मं परिवज्जेत्वा, धम्मं चर महीपति ॥

१३३०. “अन्नहत्था च ते व्यम्हे, घोसयन्तु पुरे तव ।
को छातो को च तसितो, को मालं को विलेपनं ।
नानारत्तानं वत्थानं, को नग्गो परिदहिस्सति^८ ॥

B. 274 10 १३३१. “को पन्थे छत्तमानेति,^९ पादुका च मुदू सुभा ।
इति सायञ्च पातो च, घोसयन्तु पुरे तव ॥

१३३२. “जिण्णं पोसं गवस्सञ्च, मास्सु युञ्जं^{१०} यथा पुरे ।
परिहारञ्च दज्जासि, अधिकारकतो बली ॥

15 १३३३. “कायो ते रथसञ्जातो, मनोसारथिको लहु ।
अविहिंसासारितक्खो, संविभागपटिच्छदो ॥

१३३४. “पादसञ्जमनेमियो, हत्थसञ्जमपक्खरो ।
कुच्छिसञ्जमनवभन्तो, वाचासञ्जमकूजनो ॥

१३३५. “सच्चवाक्यसमत्तङ्गो, अपेसुञ्जसुसञ्जतो ।
गिरासखिलनेलङ्गो, मितभाणिसिलेसितो^{११} ॥

20 १३३६. “सद्दालोभसुसङ्घारो, निवातञ्जलिकुव्वरो ।
अथद्धतानतीसाको^{१२}, सीलसंवरनन्धनो^{१३} ॥

१३३७. “अक्कोधनमनुग्घाती^{१४}, धम्मपण्डरछत्तको ।
ब्राहुसच्चमपालम्बो^{१५}, ठितचित्तमुपाधियो^{१६} ॥

१. एत्थ किञ्च ऊनं विथ दिस्मति । २. वेस्सामित्तो च-स्या०, रो० । ३. यमदत्ति-स्या० । ४-४. सिवि राजा-स्या० । ५. परिचारिका-स्या०; परिवारका-रो० । ६-६. सक्कविसंगता-सी०, रो० । ७. परिदहेस्सति-रो० । ८. मादेति-सी०, स्या०, रो० । ९. युञ्जि-रो० । १०. मितभाणिसिलासितो-रो० । ११. अत्थद्धतानतीसाको-सी०, रो० । १२. सीलमंवरनन्धनो-स्या०, रो० । १३. अक्कोधनमनुग्घाटी-स्या० । १४. ब्राहुसच्चमुपालम्बो-स्या० । १५. ठिति०-स्या० ।

१३३८. “कालञ्जुताचित्तसारो, विसारज्जतिदण्डको ।
निवातवुत्तियोत्तको, अनतिमानयुगो लहु ॥
१३३९. “अलीनचित्तसन्थारो^१, बुद्धिसेवी^२ रजोहतो ।
सति पतोदो धीरस्स, धिति योगो च रस्मियो ॥
१३४०. “मनो दन्तं पथं नेति,^३ समदन्तेहि वाहिभि^४ ।
इच्छा लोभो च कुम्मग्गो, उजुमग्गो च संयमो ॥ 5
१३४१. “रूपे सद्दे रसे गन्धे, वाहनस्स पधावतो ।
पञ्जा आकोटनी राज, तत्थ अत्ता व सारथि ॥
१३४२. “सच्चे एतेन यानेन, समचरिया दळ्हा धिति ।
सब्बकामदुहो राज, न जातु निरयं वजे” ॥ 10
१३४३. “अलातो देवदत्तोसि, सुनामो आसि भद्दिजि ।
विजयो सारिपुत्तोसि, मोगल्लानोसि बीजको ॥ B. 275
१३४४. “सुनक्खत्तो लिच्छविपुत्तो, गुणो आसि अचेलको ।
आनन्दो सा^५ रुचा आसि, या राजानं पसादयि ॥
१३४५. “ऊरुवेळकस्सपो राजा, पापदिट्ठि तदा अहु ।
महाब्रह्मा बोधिसत्तो, एवं धारेथ जातकं” ति ॥ 15

५४६. विधुरजातकं (९)

(१) दोहळकण्डं

१३४६. “पण्डु किसियासि^६ दुब्बला,
वण्णरूपं नतवेदिसं पुरे ।
विमले अक्खाहि पुच्छिता,
कीदिसी तुय्हं सरीखेदना” ॥ 20
१३४७. “धम्मो मनुजेसु मातीनं,
दोहळो नाम जनिन्द वुच्चति ।

१. निवातवुत्तियोत्तङ्गो—स्या० । २. बुद्धिसेवि—स्या०; बुद्धिसेवी—रो० । ३. नेति—सी०, रो० । ४. वाजिभि—स्या० । ५. च—रो० । ६. कीमियामि—स्या० । ७. मतिनं—सी०, रो० ।

धम्माहतं^१ नागकुञ्जर,
विधुरस्स हृदयाभिपत्थये” ॥

१३४८. “चन्दं खो त्वं दोहळायसि^२,
सुरियं वा अथ वा पि मालुतं ।
दुल्लभं^३ हि विधुरस्स दस्सनं^४,
को विधुरमिध मानयिस्सति” ॥

१३४९. “किन्नु तात तुवं पज्झायसि,
पदुमं हत्थगतं व ते मुखं ।
किन्नु दुम्मनरूपोसि इस्सर,
मा त्वं सोचि अमित्ततापन” ॥

B. 276

१३५०. “माता हि तव इरन्धति^५,
विधुरस्स हृदयं धनियति^६ ।
दुल्लभं हि विधुरस्स दस्सनं,
को विधुरमिध मानयिस्सति” ॥

१३५१. “तस्स^७ भत्तुपरियेसनं^८ चर,
यो विधुरमिध मानयिस्सति” ।
“पितुनो च सा सुत्वान वाक्यं,
रत्तिं निक्खम्म अवस्सुतिं^९ चरि” ॥

१३५२. “के गन्धब्बे रक्खसे^{१०} च नागे,
के^{११} किम्पुरिसे चा” पि^{१२} मानुसे ।
के पण्डिते सब्बकामददे^{१३},
दीघरत्तं भत्ता मे^{१४} भविस्सति” ॥

१३५३. “अस्सास हेस्सामि ते पति,
भत्ता ते हेस्सामि अनिन्दलोचने ।

१. धम्माहतं-रो० । २. विमले दोहळायसि-स्या० । ३. दुल्लभे-सी०, रो० ।
४. दस्सने-मी०, रो० । ५. इरन्दति-सी०, स्या०, रो० । ६. धनियति-स्या०;
वनीयति-रो० । ७-७. तं भत्तारं परियेसनं-स्या० । ८. अवस्सुति-स्या० । ९. के
रक्खमे-स्या० । १०. रो० पोत्यके नत्थि । ११-११. अथवा पि-स्या०; च-रो० । १२.
सब्बकामदे-मी०, रो० । १३. रो० पोत्यके नत्थि ।

पञ्चा हि ममं^१ तथाविधा^२,
असास हेस्ससि भरिया मम ॥

१३५४. “अवचासि^३ पुण्णकं इरन्धती^४,
पुब्बपथानुगतेन चेतसा ।
एहि गच्छाम पितु ममन्तिके,
एसो^५ व^६ ते एतमत्थं पवक्खति ॥

5

१३५५. “अलङ्कता सुवसना, मालिनी चन्दनुस्सदा ।
यक्खं हत्थे गहेत्वान, पितुसन्तिकुपागमि” ॥

१३५६. “नागवर वचो सुणोहि^७ मे,
पतिरूप^८ पटिपज्ज सुद्धियं ।
पत्थेमि अहं इरन्धतिं,
ताय समङ्गि करोहि मं^९ तुवं ॥

10

१३५७. “सतं हत्थी सतं अस्सा, सतं अस्सतरीरथा ।
सतं वलभियो पुण्णा, नानारत्नस्स केवला ।
ते नाग पटिपज्जस्सु, धीतरं देहिरन्धति” ॥

15

१३५८. “याव आमन्तये जाती, मित्ते च सुहृदज्जने^{१०} ।
अनामन्तकत्तं^{११} कम्मं, तं पच्छा अनुत्तप्पति” ॥

B. 277

१३५९. ततो सो वरुणो नागो, पविसित्वा निवेसनं ।
भरियं आमन्तयित्वान, इदं वचनमब्रवि ॥

१३६०. “अयं सो पुण्णको यक्खो, याचती मं इरन्धति^{१२} ।
वहुना वित्तलाभेन, तस्स देम पियं ममं^{१३}” ॥

20

१३६१. “न धनेन न वित्तेन, लब्भा अम्हं इरन्धती ।
सचे च^{१४} खो हृदयं पण्डितस्स,
धम्मेन लद्धा इध माहरेय्य ।

१-१. मम तथाविधाहि—स्या०; मम०—रो०। २-२. अयं न अवचामि इरन्धती—मी०, रो०; ० इरन्धती—स्या०। ३-३. एमेव—स्या०; एमो च—रो०। ४. सुणोहि—स्या०। ५. पटिरूप—स्या०। ६. मे—रो०। ७. सुहृदं जनं—मी०, रो०। ८. ० कन—स्या०। ९. इरन्धतिं—मी०, स्या०, रो०। १०. मम—स्या०। ११. हि—रो०।

एतेन वित्तेन कुमारि लब्भा,
नाञ्जं^१ धनं उत्तरि^२ पत्थयाम^३” ॥

१३६२. ततो सो वरुणो नागो, निक्खमित्वा निवेसना ।
पुण्णका मन्तयित्वान, इदं वचनमब्रवि ॥

५ १३६३. “न धनेन न वित्तेन, लब्भा अम्हं इरन्धती ।
सचे तुवं हृदयं पण्डितस्स,
धम्मेन लद्धा इध माहरेसि ।
एतेन वित्तेन कुमारि लब्भा,
नाञ्जं धनं उत्तरि पत्थयाम^३” ॥

10 १३६४. “यं पण्डितोत्थेके वदन्ति लोके,
तमेव बालो ति पुनाहु अञ्जे ।
अक्खाहि मे विप्पवदन्ति एत्थ,
कं पण्डितं नाग तुवं वदेसि^४” ॥

15 १३६५. “कोरब्बराजस्स धनञ्चयस्स^५,
यदि ते सुतो विधुरो नाम कत्ता ।
आनेहि तं पण्डितं धम्मलद्धा,
इरन्धती पदचरा^६ ते होतु ॥

20 १३६६. “इदञ्च सुत्वा वरुणस्स वाक्यं,
उट्ठाय यक्खो परमप्पतीतो ।
तत्थेव सन्तो पुरिसं असंसि,
आनेहि आजञ्जमिधेव युत्तं ॥

B. 278 १३६७. “जातरूपमया कण्णा, काचम्हिचमया^७ खुरा ।
जम्बोनदस्स पाकस्स, सुवण्णस्स उरच्छदो^८” ॥

25 १३६८. “देववाहवहं यानं, अस्समारुह्ण पुण्णको ।
अलङ्कृतो कप्पितकेसमस्सु,
पक्कामि वेहायसमन्तलिव्खे ॥

१. नञ्जं - रो० । २. उत्तरि - स्या० । ३. धनञ्जयस्स - मी०, स्या०, रो० ।
४. पद्धचरा - मी०, रो०; पट्टचराव - स्या० । ५. काचम्हमया - मी०; काचम्भमया -
रो० ।

१३६९. “सो^१ पुण्णको कामरागेन^२ गिद्धो,
इरन्धति^३ नागकञ्जं जिगीसं^४ ।
गन्त्वान तं भूतपतिं यसस्सिं,
इच्चब्रवी वेस्सवणं कुवेरं ॥

१३७०. “भोगवती नाम मन्दिरे,
वासा हिरञ्जवती ति वुच्चति ।
नगरे निम्मिमे कञ्चनमये^५,
मण्डलस्स उरगस्स निट्ठितं ॥

5

१३७१. “अट्टालका ओट्टगीवियो,
लोहितङ्कस्स^६ मसारगल्लिनो ।
पासादेत्थ सिलामया,
सोवण्णरतनेहि^७ छादिता ॥

10

१३७२. “अम्बा तिलका च जम्बुयो,
सत्तपण्णा मुचल्लिन्दकेतका ।
पियङ्गु^८ उट्टालका सहा,
उपरिभट्ठका^९ सिन्दुवारका ॥

15

१३७३. “चम्पेय्यका नागमल्लिका^{१०},
भगिनीमाला अथ मेत्थ कोलिया ।
एते दुमा परिणामिता,
सोभयन्ति उरगस्स मन्दिरं^{११} ॥

20

१३७४. “खज्जुरेत्थ सिलामया,
सोवण्णधुवपुप्फिता बहू ।
यत्थ वसतो पपातिको,
नागराजा वरुणो महिद्धिको ॥

B. 279

१. स-रो० । २. कामवेगेन-सी०, रो० । ३. जिगीसं-सी०, स्या०, रो० । ४. काञ्चनमये-स्या० । ५. लोहितङ्गस्स-स्या०; लोहितङ्क-रो० । ६. सोवण्णरतनेन-स्या०, रो० । ७. पियका-सी०, रो०; पियङ्गुका-स्या० । ८-८. पारिभट्ठका सिन्दुवारिता-स्या० । ९. नागमालिका-रो० । १०. मन्दिरे-स्या० ।

१३७५. “तस्स कोमारिका भरिया,
विमला कञ्चनवेल्लिविग्गहा ।
काला^१ तरुणा व उग्गता,
पुच्चिमन्दत्थनी चारुदस्सना ॥

५ १३७६. “लाखारसरत्तसुच्छवी,
कणिकारा^२ व निवातपुप्फिता^३ ।
तिदिवोकचरा^४ व^५ अच्छरा,
विज्जुवब्भघना^६ विनिस्सटा^७ ॥

१३७७. “सा दोहळिनी सुविम्हिता,
विधुरस्स हृदयं धनियति^८ ।
१० तं^९ तेसं देमि^{१०} इस्सर,
तेन ते देन्ति इरन्धतिं ममं” ॥

१३७८. “सो पुण्णको भूतपतिं यसस्सिं,
आमन्तय^{११} वेस्सवणं कुवेरं ।
१५ तत्थेव सन्तो^{१२} पुरिसं असंसि,
आनेहि आजञ्जमिधेव युत्तं ॥

१३७९. “जातरूपमया कण्णा, काचम्हिचमया^{१३} खुरा ।
जम्बोनदस्स पाकस्स, सुवण्णस्स उरच्छदो ॥

१३८०. “देववाह्वहं यानं, अस्समारुह्य पुण्णको ।
२० अलङ्कृतो कप्पितकेसमस्सु,
पक्कामिं वेहायसमन्तलिक्खे” ॥

B. 280

१३८१. “सो अगमा^{१४} राजगहं सुरम्मं,
अङ्गस्स रज्जो नगरं दुरायुतं^{१५} ।
पहूतभक्खं^{१६} बहुअन्नपानं,
२५ मसक्कसारं विय वासवस्स ॥

१. काला - स्या० । २-२. कणिकारोव निवातपुप्फिनी - रो० । ३-३. तिदिवो-
क्कचराव - स्या० । ४-४. विज्जुवब्भघना निस्सटा - स्या०; विज्जतव्भघनाव निस्सटा -
रो० । ५. धनियति - स्या०; वनियति - रो० । ६-६. तं नेसं ददामि - स्या०; ० ददामि -
रो० । ७. आमन्तिय - स्या० । ८. सन्तं - रो० । ९. काचम्भमया - रो० । १०.
अगमा - स्या०, रो० । ११. दरासदं - स्या० । १२. बहुतभक्खं - स्या० ।

१३८२. “मयूरकोञ्चागणसम्पघुट्टं^१,
दिजाभिघुट्टं दिजसङ्घसेवितं ।
नानासकुन्ताभिरुदं^२ सुवङ्गणं^३,
पुष्पाभिकिण्णं हिमवं व पव्वतं ॥

१३८३. “सो^४ पुण्णको वेपुलमाभिरुहिं^५,
सिलुच्चयं किम्पुरिसानुचिण्णं ।
अन्वेसमानो मणिरतनं उळारं,
तमद्दसा^६ पव्वतकूटमज्जे ॥

5

१३८४. “दिस्वा मणिं पभस्सरं जातिमन्तं^७,
मनोहरं^८ मणिरतनं उळारं ।
दद्वल्लमानं यससा यसस्सिनं,
ओभासती विज्जुरिवन्तलिवखे ॥

10

१३८५. “तमग्गही वेळुरियं महग्घं,
मनोहरं नाम महानुभावं ।
आजज्जमारुह्म मनोमवण्णो^९,
पक्कामि वेहायसमन्तलिवखे ॥

15

१३८६. “सो अग्गमा नगरमिन्दपत्थं^{१०},
ओरुह्मपागच्छिं^{११} सभं कुरुनं ।
समागते^{१२} एकसतं समग्गे,
अव्हेत्थ यक्खो अविकम्पमानो ॥

20

१३८७. “को नीध रज्जं वरमाभिजेति,
कमाभिजेय्याम वरद्धनेन^{१३} ।
कमनुत्तरं रतनवरं जिनाम,
को वा पि नो जेति वरद्धनेन^{१४} ॥

१. मयूरकोञ्चागणसङ्घघुट्टं - स्या० । २. नानासकुन्ताभिरुदं - स्या० । ३. सुवङ्गणं - सी०, रो० । ४-४. स पुण्णको वेपुलमाभिरुहिं - सी०, रो०; ० माभिरुह्म - स्या० । ५. तमद्दसा - स्या० । ६. जातिवन्तं - सी०, स्या० । ७. धनाहरं - सी०, स्या०, रो० । ८. अनोमवण्णो - स्या०, रो० । ९. ०इन्दपत्तं - स्या०, रो० । १०. ओरुह्मपागच्छि - स्या०; ओरुह्म चागच्छि - रो० । ११. समागमे - रो० । १२. वरं धनेन - सी०, रो० ।

B. 281

१३८८. “कुहिं नु रट्टे तव जातिभूमि,
न कोरव्यस्सेव वचो तवेदं ।
अभीतोसि^१ नो वण्णनिभाय सब्बे,
अक्खाहि मे नामञ्च बन्धवे च” ॥
१३८९. “कच्चायनो माणवकोस्मि राज,
अनूननामो इति मव्हयन्ति ।
अङ्गेसु मे जातयो बन्धवा च,
अक्खेन देवस्मि इधानुपत्तो” ॥
१३९०. “किं माणवस्स रतनानि अत्थि,
ये तं जिनन्तो हरे अक्खधुत्तो ।
बहूनि रञ्जो रतनानि अत्थि,
ते त्वं दलिद्दो कथमव्हयेसि” ॥
१३९१. “मनोहरो नाम मणी ममायं,
मनोहरं मणिरतनं उळारं ।
इमञ्च आजञ्जममित्तापनं,
एतं मे जिनित्वा^२ हरे अक्खधुत्तो” ॥
१३९२. “एकोमणी माणव किं करिस्सति,
आजानिये को पन किं करिस्सति ।
बहूनि रञ्जो मणिरतनानि^३ अत्थि,
आजानिया वातजवा अनप्पका” ॥

दोहळकण्डं ।

(२) मणिकण्डं

१३९३. “इदञ्च मे मणिरतनं, पस्स त्वं द्विपदुत्तम” ।
इत्थीनं विग्गहा चेत्थ, पुरिसानञ्च विग्गहा ॥
१३९४. “मिगानं विग्गहा चेत्थ, सकुणानञ्च विग्गहा ।
नागराजा^४ सुपण्णा^५ च, मणिमिह पस्स निम्मितं ॥

१. अभीतोसि—सी०, रो० । २. जेत्वा—रो० । ३. रतनानि—स्या० । ४. रो०
पोत्थके नत्थि । ५. द्विपदुत्तम—रो० । ६-६. नागराजे सुपण्णे—सी०, स्या०, रो० ।

१३९५. “हत्थानीकं रथानीकं, अस्से पत्ती च^१ वम्मिने^२ ।
चतुरङ्गिनिमं सेनं, मणिमिह पस्स निम्मितं ॥
१३९६. “हत्थारोहे^३ अनीकट्टे, रथिके पत्तिकारके^४ ।
बलग्गानि वियूळ्हानि,^५ मणिमिह पस्स निम्मितं ॥
१३९७. “पुरं उद्धापसम्पन्नं^६, बहुपाकारतोरणं ।
सिङ्घाटकेसु भूमियो, मणिमिह पस्स निम्मितं ॥ 5
१३९८. “एसिका परिखायो च, पलिखं^७ अग्गळानि^८ च ।
अट्टालके च द्वारे च, मणिमिह पस्स निम्मितं ॥
१३९९. “पस्स तोरणमग्गेसु, नानादिजा^९ गणा बहू ।
हंसा कोञ्चा मयूरा च, चक्कवाका च कुक्कुहा ॥ 10
१४००. “कुणालका बहू चित्रा, सिखण्डी जीवजीवका ।
नानादिजगणाकिण्णं, मणिमिह पस्स निम्मितं ॥
१४०१. “पस्स नगरं सुपाकारं, अब्भुतं^{१०} लोमहंसनं ।
समुस्सितधजं रम्मं, सोण्णवालुकसन्थतं ॥
१४०२. “पस्सेत्थ^{११} पण्णसालायो, विभत्ता भागसो मिता ।
निवेसने निवेसे च, सन्धिब्यूहे^{१२} पथद्वियो^{१३} ॥ 15
१४०३. “पानागारे च सोण्डे च, सूना^{१४} ओदनिया घरा ।
वेसी च गणिकायो च, मणिमिह पस्स निम्मितं ॥
१४०४. “मालाकारे च रजके, गन्धिके अथ दुस्सिके ।
सुवण्णकारे मणिकारे, मणिमिह पस्स निम्मितं ॥ 20
१४०५. “आळारिके^{१५} च सूदे च, नटनाटकगायिनो^{१६} ।
पाणिस्सरे कुम्भथूनिके, मणिमिह पस्स निम्मितं ॥

१-१. धजानि च - रो० । २. हत्थारोहे - रो० । ३. पत्तिकारिके - रो० । ४. वियू-
हानि - स्या० । ५. उद्धापसम्पन्नं - सी०, रो०; अट्टालसम्पन्नं - स्या० । ६. पलीखं -
स्या० । ७. अग्गलानि - रो० । ८. नानादिज - स्या०, रो० । ९. अब्भूतं - स्या० । १०.
पस्स त्वं - सी०, रो० । ११-११. सन्धिब्यूहे पथत्थियो - स्या०; सन्धिब्यूहे पत्तिकारिके - रो० ।
१२. सूणा - सी०, रो०; सुहा - स्या० । १३. आलारिके - रो० । १४. नटनट्टकगायिने -
स्या०; नटनट्टकगायने - रो० ।

B. 283

१४०६. “पस्स भेरी मुदिङ्गा^१ च, सङ्खा पणवदिन्दिमा^२ ।
सव्वञ्च ताळावचरं^३, मणिम्हि पस्स निम्मितं ॥
१४०७. “सम्मतालञ्च वीणञ्च, नच्चगीतं सुवादितं ।
तूरियताळितसङ्घुट्टं^४, मणिम्हि पस्स निम्मितं ॥
- 5 १४०८. “लङ्घिका मुट्टिका चेत्थ, मायाकारा च सोभिया ।
वैतालिके च जल्ले च, मणिम्हि पस्स निम्मितं ॥
१४०९. “समज्जा चेत्थ वत्तन्ति, आकिण्णा नरनारिभि ।
मञ्चातिमञ्चे भूमियो, मणिम्हि पस्स निम्मितं ॥
१४१०. “पस्स मल्ले समज्जस्मिं, फोटेन्ते^५ दिगुणं भुजं ।
निहते निहतमाने च, मणिम्हि पस्स निम्मितं ॥
- 10 १४११. “पस्स पव्वतपादेसु, नानामिगगणा बहू ।
सीहा^६ व्यग्घा^७ वराहा च, अच्छकोकतरच्छयो ॥
१४१२. “पलासादा^८ गवजा च, महिंसा^९ रोहिता रूह ।
एणेत्या च वराहा^{१०} च, गणिनो नीकसूकरा^{११} ॥
- 15 १४१३. “कदलिमिगा बहू चित्रा, बिळारा^{१२} ससकण्टका^{१३} ।
नानामिगगणाकिण्णं, मणिम्हि पस्स निम्मितं ॥
१४१४. “नज्जायो सुपत्तिथायो^{१४}, सोण्णवालुकसन्थता^{१५} ।
अच्छा सवन्ति अम्बूनि, मच्छगुम्बनिसेविता^{१६} ॥
१४१५. “कुम्भीला^{१७} मकरा चेत्थ, सुसुमारा^{१८} च कच्छपा ।
पाठीना पावुसा^{१९} मच्छा, वलजा^{२०} मुज्जरोहिता ॥
- 20 १४१६. “नानादिजगणाकिण्णा^{२१}, नानादुमगणायुता^{२२} ।
वेळुरियकरोदायो^{२३}, मणिम्हि पस्स निम्मितं ॥

१. मुतिङ्गा - सी०, रो० । २. पणवदेन्दिमा - स्या०; पणवदेण्डिमा - रो० । ३. ताळावचरं - स्या०, रो० । ४. तूरियताळितसङ्घुट्टं - स्या० । ५. फोटेन्ते - सी०, स्या०, रो० । ६-६. सीहव्यग्घ - रो० । ७. पलसता - स्या०, रो० । ८. महिमा - रो० । ९-९. मरभा चैव - स्या० । १०. निक्क० - स्या०; निक्क० - रो० । ११. बिळारा - स्या० । १२. ससकण्टका - स्या०, रो० । १३. सुपत्तिदायो - रो० । १४. सोवण्ण० - स्या० । १५. मच्छगुम्बनिसेविता - स्या० । १६. कुम्भीला - स्या० । १७. सुसुमारा - स्या०, रो० । १८. बहुमा - स्या० । १९. वलजा - सी०; वालजा - रो० । २०-२० नाना दुमगणकिण्णा नानादिजगणायुता - रो० । २१. वेळुरियकरोदायो - सी०, स्या० ।

१४१७. “पस्सेत्थ पोक्खरणियो, सुविभत्ता चतुद्दिसा ।
नानादिजगणाकिण्णा, पुथुलोमनिसेविता^१ ॥
१४१८. “समन्तोदकसम्पन्नं^२, महिं सागरकुण्डलं ।
उपेतं वनराजेहि, मणिम्हि पस्स निम्मितं ॥
१४१९. “पुरतो विदेहे^३ पस्स, गोयानिये च पच्छतो । 5
कुरुयो जम्बुदीपञ्च, मणिम्हि पस्स निम्मितं ॥
१४२०. “पस्स चन्दं^४ सुरियञ्च, ओभासन्ते चतुद्दिसा । B. 284
सिनेहं अनुपरियन्ते^५, मणिम्हि पस्स निम्मितं ॥
१४२१. “सिनेहं हिमवन्तञ्च, सागरञ्च महीतलं^६ ।
चत्तारो च महाराजे, मणिम्हि पस्स निम्मितं ॥ 10
१४२२. “आरामे वनगुम्बे च, पाटिये च सिलुच्चये ।
रम्मे किम्पुरिसाकिण्णे, मणिम्हि पस्स निम्मितं ॥
१४२३. “फारुसकं^७ चित्तलतं, मिस्सकं नन्दनं वनं ।
वेजयन्तञ्च पासादं, मणिम्हि पस्स निम्मितं ॥
१४२४. “सुधम्मं तावतिसञ्च, पारिछत्तञ्च पुप्फितं । 15
एरावणं नागराजं, मणिम्हि पस्स निम्मितं ॥
१४२५. “पस्सेत्थ देवकञ्जायो, नभा विज्जुरिवुगता ।
नन्दने विचरन्तियो, मणिम्हि पस्स निम्मितं ॥
१४२६. “पस्सेत्थ देवकञ्जायो, देवपुत्तपलोभिनी ।
देवपुत्ते रममाने^८, मणिम्हि पस्स निम्मितं ॥ 20
१४२७. “परोसहस्सपासादे^९, वेळुरियफलसन्थते^{१०} ।
पज्जलन्ते^{११} च^{१२} वण्णेन, मणिम्हि पस्स निम्मितं ॥
१४२८. “तावतिंसे च यामे च, तुसिते चा पि निम्मिते ।
परनिम्मितवसवत्तिनो^{१३}, मणिम्हि पस्स निम्मितं ॥

१. पुथुलोमच्छमेविता — स्या० । २. समन्तूदकसम्पन्नं — रो० । ३. वेदेहे — स्या० ।

४. चन्दञ्च — स्या०, रो० । ५. अनुपरियायन्ते — स्या० । ६. महिद्धिकं — सी०, रो०;
महिद्धियं — स्या० । ७. पारुसकं — स्या० । ८. चरमाने — सी०, रो० । ९-९. परोसहस्सं
पासादे वेळुरियफलकसन्थते — स्या० । १०-१०. पज्जलन्तेन — सी०, स्या०, रो० । ११. पर-
निम्मिताभिरतिनो — सी०, रो०

१४२९. “पस्सेत्थ पोक्खरणियो, विप्पसन्नोदिका^१ सुची ।
मन्डालकेहि^२ सञ्छन्ना, पदुमुप्पलकेहि च ॥

१४३०. “दसेत्थ राजियो सेता, दसनीला^३ मनोरमा ।
छ पिङ्गला पन्नरस^४, हलिद्दा च चतुद्दस^५ ॥

5 १४३१. “वीसति^६ तत्थ सोवण्णा, वीसति रजतामया ।
इन्दगोपकवण्णाभा, ताव दिस्सन्ति तिसति ॥

१४३२. “दसेत्थ काळियो छच्च^७, मञ्जेट्टा पन्नवीसति^८ ।
मिस्सा बन्धुकपुप्फेहि, नीलुप्पलविचित्तिका^९ ॥

B. 285

10

१४३३. “एवं सब्बङ्गसम्पन्नं, अच्चिमन्तं^{१०} पभस्सरं ।
ओधिसुद्धं महाराज, पस्स त्वं द्विपदुत्तम^{११} ॥

मणिकण्डं ।

(३) अक्खकण्डं

१४३४. “उपागतं राजमुपेहि लक्खं,
नेतादिसं मणिरतनं तवत्थि ।
धम्मेन जिस्साम^{१२} असाहसेन,
जितो च नो खिप्पमवाकरोहि ॥

15 १४३५. “पञ्चाल-पच्चुगगत-सूरसेन,
मच्छा च मद्दा सह केककेभि ।
पस्सन्तु नोते असठेन^{१३} युद्धं,
न नो सभायं न करोन्ति^{१४} किञ्चि ॥

20 १४३६. “ते पाविसुं अक्खमदेन मत्ता,
राजा कुरूनं पुण्णको चा^{१५} पि^{१६} यक्खो ।
राजा कलिं विच्चिनमग्गहेसि,
कटं अग्गही पुण्णको नाम^{१७} यक्खो ॥

१. विप्पसन्नोदका - स्या० । २. मण्डालकेहि - स्या० । ३. दस्सनीया - स्या० ।
४. पन्नरमा - स्या०, रो० । ५. चतुद्दमा - रो० । ६. वीसती - रो० । ७. छ च - स्या० ।
८. पञ्चवीसति - स्या० । ९. नीलुप्पलविचित्तिका - स्या० । १०. अच्चिमन्तं - स्या० ।
११. जिय्याम - सी०, स्या०, रो० । १२. असयेन - स्या० । १३. करोति - रो० । १४-१५.
च पि - रो० । १५. पि - रो० ।

१४३७. “ते तत्थ जूते उभये^१ समागते,
रञ्जं सकासे सखीनञ्च^२ मज्जे ।
अजेसि यक्खो नरवीरसेट्ठं^३,
तत्थप्पनादो तुमुलो बभूव” ॥

१४३८. “जयो महाराज पराजयो च,
आयूहतं अञ्जतरस्स होति ।
जनिन्द जीनोसि^४ वरद्धनेन^५,
जितो च मे खिप्पमवाकरोहि” ॥

5

१४३९. “हत्थी गवस्सा मणिकुण्डला च,
यञ्चा पि मय्हं रतनं पथव्या^६ ।
गण्हाहि कच्चान वरं धनानं,
आदाय येनिच्छसि तेन गच्छ” ॥

B. 286

10

१४४०. “हत्थी गवस्सा मणिकुण्डला च,
यञ्चा पि तुय्हं रतनं पथव्या ।
तेसं वरो विधुरो नाम कत्ता,
सो मे जितो तं मे अवाकरोहि” ॥

15

१४४१. “अत्ता च मे सो सरणं गती च,
दीपो च लेणो च परायणो^७ च ।
असन्तुलेय्यो मम सो धनेन,
पाणेन मे सादिसो^८ एस कत्ता” ॥

20

१४४२. “चिरं विवादो मम^९ तुय्हञ्चस्स^{१०},
कामञ्च पुच्छाम तमेव गत्त्वा ।
एसो^१ व^२ नो विवरतु एतमत्थं,
यं वक्खती होतु कथा^३ उभिन्न” ॥

१४४३. “अद्धा हि सच्चं भणसि, न च माणव साहसं ।
तमेव गत्त्वा पुच्छाम, तेन तुस्सामुभो जना” ॥

25

१. उभयो - रो० । २. सखिनञ्च - स्या०, रो० । ३. नरवियसेट्ठं - रो० । ४-४. निन्नोसि वरद्धनेन - स्या०; जितोसि वरं धनेन - रो० । ५. पठव्या - स्या०; पथव्या - रो० । ६. परायणो - स्या०, रो० । ७. सदिसो - स्या०, रो० । ८-८. ममतुय्हमस्स - स्या०, रो० । ९-९. एसेव - स्या० । १०. तथा - स्या० ।

१४४४. “सच्चं नु देवा विदहू कुरुनं,
धम्मे ठितं विधुरं नाममच्चं ।
दासोसि रञ्जो उद वासि जाति,
विधुरो ति सङ्खा^१ कतमासि^२ लोके” ॥

5 १४४५. “आमायदासा पि भवन्ति हेके,
धनेन कीता पि भवन्ति दासा ।
सयम्पि हेके उपयन्ति दासा,
भया पणुन्ना^३ पि^४ भवन्ति दासा ॥

B. 287

10 १४४६. “एते नरानं चतुरो व दासा,
अद्धा हि योनितो अहम्पि जातो ।
भवो च रञ्जो अभवो च रञ्जो,
दासाहं^५ देवस्स परम्पि गन्त्वा ।
धम्मेन मं माणव तुय्ह दज्जा” ॥

15 १४४७. “अयं^६ दुतीयो विजयो ममज्ज,
पुट्ठो हि कत्ता विवरेत्थ^७ पज्जं ।
अधम्मरूपो वत राजसेट्ठो,
सुभासितं नानुजानासि मय्हं” ॥

20 १४४८. “एवं चे नो सो विवरेत्थ पज्जं,
दासोहमस्मि न च खोस्मि जाति ।
गण्हाहि कच्चान वरं धनानं,
आदाय येनिच्छसि तेन गच्छ” ॥

अक्खकण्ड ।

(४) घरावासपज्जा

१४४९. “विधुर वसमानास्स^१, गहट्टस्स सकं घरं ।
खेमा वुत्ति^२ कथं अस्स, कथन्नु अस्स सङ्गहो ॥

१४५०. “अव्यावज्झं^३ कथं अस्स, सच्चवादी च माणवो ।
अस्मा लोका परं लोकं, कथं पेच्च न सोचति ॥

25

१-१. सङ्ख्या कतमासि - स्या० । २-२. पणुणापि - स्या० । ३. दासोहं - स्या० ।
४. अयम्पि - स्या० । ५. विवरेत्थ - सी०, स्या० । ६. वसमानस्स - स्या०, रो० । ७.
वत्ति - रो० । ८. अव्यापज्झं - सी०, स्या०; अव्यापज्झं - रो० ।

१४५१. “तं तत्थ गतिमा धितिमा, मतिमा^१ अत्थदस्सिमा ।
सङ्घाता सब्बधम्मानं, विधुरो एतदब्रवि ॥

१४५२. “न साधारणदारस्स, न भुञ्जे सादुमेकको ।
न सेवे लोकायतिकं, नेतं पञ्चाय वड्डनं^२ ॥

१४५३. “सीलवा वत्तसम्पन्नो, अप्पमत्तो विचक्खणो ।
निवातवुत्ति अत्थद्धो, सुरतो सखिलो मुदु ॥

5

१४५४. “सङ्गहेता च मित्तानं, संविभागी विधानवा ।
तप्पेय्य अन्नपानेन, सदा समणब्राह्मणे ॥

B. 288

१४५५. “धम्मकामो सुताधारो, भवेय्य परिपुच्छको ।
सक्कच्चं^३ पयिरुपासेय्य, सीलवन्ते बहुस्सुते ॥

10

१४५६. “घरमावसमानस्स, गहट्टस्स सकं घरं ।
खेमा वुत्ति सिया एवं, एवं नु अस्स सङ्गहो ॥

१४५७. “अव्याबज्झं सिया एवं, सच्चवादी च माणवो ।
अस्मा लोका परं लोकं, एवं पेच्चं^४ न सोचति” ॥

घरावासपञ्हा ।

(५) लवखणकण्डं

१४५८. “एहि दानि गमिस्साम^५, दिन्नो नो इस्सरेन मे ।
ममेवत्थं^६ पटिपज्ज, एस धम्मो सनन्तनो” ॥

15

१४५९. “जानामि माणव तयाहमस्मि,
दिन्नोहमस्मि तव इस्सरेन ।
तीहं च तं वासयेमु अगारे,
येनद्धुना अनुसासेमु पुत्ते” ॥

20

१४६०. “तं मे तथा होतु वसेमु तीहं,
कुरुतं भवज्ज घरेसु किच्चं ।
अनुसासतं पुत्तदारे भवज्ज,
यथा तयी पेच्चं^७ सुखी भवेय्य” ॥

१. मुत्तिमा—रो० । २. वड्डनं—रो० । ३. सक्कच्च—रो० । ४. पच्च—म०, मी० । ५. गमिस्सामि—रो० । ६. तमेवत्थं—रो० । ७. पच्छा—मी०, रो० ।

१४६१. “साधू ति वत्वान पहतकामो,
पक्कामि यक्खो विधुरेन सद्धिं ।
तं कुञ्जराजञ्जहयानुचिण्णं,
पावेक्खि अन्तेपुर^१मरियसेट्ठो” ॥
- B. 289 5 १४६२. “कोञ्चं मयूरञ्च पियञ्च केतं,
उपागमि तत्थ सुरम्मरूपं ।
पहतभक्खं बहुअन्नपानं,
मसक्कसारं विय वासवस्स” ॥
- 10 १४६३. “तत्थ नच्चन्ति गायन्ति, अट्ठायन्ति^२ वरावरं ।
अच्छरा विय देवेसु, नारियो समलङ्कता ॥
१४६४. “समङ्गीकत्वा^३ पमदाहि^४ यक्खं,
अन्नेन पानेन च धम्मपालो ।
अत्थत्थमेवानुविचिन्तयन्तो^५,
पावेक्खि भरियाय तदा सकासे ॥
- 15 १४६५. “तं चन्दनगन्धरसानुलित्तं,
सुवण्णजम्बोनदनिक्खसादिसं ।
भरियंवचा^६ एहि सुणोहि भोति,
पुत्तानि आमन्तय तम्बनेत्ते ॥
- 20 १४६६. “सुत्वान वाक्यं पतिनो अनुज्जा^७,
सुणिसंवच तम्बनखि^८ सुनेत्तं ।
आमन्तय वम्मधरानि^९ चेतं,
पुत्तानि इन्दीवरपुप्फसामे” ॥
- 25 १४६७. “ते आगते मुद्धनि धम्मपालो,
चुम्बित्वा पुत्ते अविकम्पमानो ।
आमन्तयित्वान^{१०} अवोच वाक्यं,
दिन्नाहं^{११} रञ्जा इध माणवस्स ॥

१. अन्तोपुर - रो० । २. अट्ठयन्ति - स्या०, रो० । ३-३. समङ्गीकत्वा पमदाहि -
स्या० । ४. अत्थत्थ० - स्या० । ५. भरियं अवच - स्या० । ६. अनोजा - स्या० । ७.
तम्बनखी - रो० । ८. चम्मधरानि - स्या० । ९. आमन्तयित्व च - रो० । १०. दिन्नो० -
स्या० ।

१४६८. “तस्सज्जहं अत्तसुखी विधेय्यो,
आदाय येनिच्छति तेन गच्छति ।
अहञ्च वो सासितुमागतोस्मि,^१
कथं अहं अपरित्ताय गच्छे ॥

१४६९. “सचे वो राजा कुरुरट्टवासी,^२
जनसन्धो पुच्छेय्य पहतकामो ।
किमाभिजानाथ पुरे पुराणं,
किं वो पिता अनुसासे पुरत्था ॥

5 B. 290

१४७०. “समासना^३ होथ मया व^४ सब्बे,
को नीध रज्जो अब्भतिको मनुस्सो ।
तमज्जलिं करिय वदेथ एवं,
मा हेवं^५ देव न हि एस धम्मो ।
वियग्घराजस्स निहीनजच्चो,
समासनो देव कथं भवेय्य” ॥

10

लक्खणकण्डं ।

(६) राजवसति

१४७१. “सो च पुत्ते^६ अमच्चे^७ च, आतयो सुहदज्जने ।
अलीनमनसङ्कप्पो, विधुरो एतदब्रवि ॥

15

१४७२. “एथय्यो^८ राजवसतिं, निसीदित्वा सुणाथ^९ मे ।
यथा राजकुलं पत्तो, यसं पोसो निगच्छति ॥

१४७३. “न हि राजकुलं पत्तो, अज्जातो लभते यसं ।
नासूरो^{१०} ना पि^{११} दुम्मेधो, नप्पमत्तो कुदाचनं ॥

20

१४७४. “यदास्स सीलं पज्जञ्च, सोचेय्यं चाधिगच्छति ।
अथ^{१२} विस्ससते त्यम्हि,^{१३} गुय्हञ्चस्स न रक्खति ॥

१. अनुसासितुं - स्या० । २. कुरुरेत्तवासी - सी०, रो० । ३-३. सामानासना होथ मया च - स्या० । ४. हेव - स्या०, रो० । ५-५. मित्ते अमिते - सी०, रो० । ६. एथय्या - सी० । ७. सुणोथ - रो० । ८-८. नातिसूरो नाति - स्या०; ० न पि - रो० । ९-९. अथ विस्सासते तम्हि - स्या० ।

१४७५. “तुला यथा पग्गहिता, समदण्डा सुधारिता ।
अज्झिद्धो न विकम्पेय्य, स राजवसतिं वसे ॥
१४७६. “तुला यथा पग्गहिता, समदण्डा सुधारिता ।
सब्बानि अभिसम्भोन्तो, स राजवसतिं वसे ॥
- 5 १४७७. “दिवा वा यदि वा रत्तिं, राजकिच्चेसु पण्डितो ।
अज्झिद्धो न विकम्पेय्य, स राजवसतिं वसे ॥
- B. 291 १४७८. “दिवा वा यदि वा रत्तिं, राजकिच्चेसु पण्डितो ।
सब्बानि अभिसम्भोन्तो, स राजवसतिं वसे ॥
१४७९. “यो चस्स सुकतो मग्गो, रज्जो सुप्पटियादितो^१ ।
10 न तेन वुत्तो गच्छेय्य, स राजवसतिं वसे ॥
१४८०. “न रज्जो सदिसं^२ भुज्जे, कामभोगे कुदाचनं ।
सब्बत्थ पच्छतो गच्छे, स राजवसतिं वसे ॥
१४८१. “न रज्जो सदिसं वत्थं, न मालं^३ न विलेपनं ।
आकप्पं सरकुत्तिं वा, न रज्जो सदिसमाचरे ।
15 अज्जं करेय्य आकप्पं, स राजवसतिं वसे ॥
१४८२. “कीळे राजा अमच्चेहि, भरियाहि परिवारितो ।
नामच्चो राजभरियासु, भावं कुब्बेथ पण्डितो ॥
१४८३. “अनुद्धतो अचपलो, निपको संवुतिन्द्रियो ।
मनोपणिधिसम्पन्नो, स राजवसतिं वसे ॥
- 20 १४८४. “नास्स भरियाहि कीळेय्य, न मन्तेय्य रहोगतो ।
नास्स कोसा धनं गण्हे, स राजवसतिं वसे ॥
१४८५. “न^४ निद्दं बहु मज्जेय्य^५, न मदाय सुरं पिवे ।
नास्स दाये मिगे^६ हज्जे, स राजवसतिं वसे ॥
१४८६. “नास्स पीठं न पल्लङ्कं, न कोच्छं न नावं^७ रथं ।
25 सम्मतोम्ही ति आरुहे^८, स राजवसतिं वसे ॥

१. सुप्पटियादितो—स्या० । २. समकं—सी०, स्या०, रो० । ३. माला—रो० ।
४-४. न निद्दं बहु मज्जे—सी०, रो० । ५. मिग—रो० । ६. नागं—सी०, रो० । ७.
आरुहे—स्या० ।

१४८७. “नातिदूरे भजे^१ रञ्जो, नाच्चासन्ने विचक्खणो ।
सम्मुखञ्चस्स^२ तिट्ठेय्य, सन्दिस्सन्तो सभत्तुनो ॥
१४८८. “न^३ वे राजा सखा होति, न राजा होति मेथुनो ।
खिप्पं कुञ्जन्ति राजानो, सूकेनक्खी^४ व^५ घट्टितं ॥
१४८९. “न पूजितो मञ्जमानो, मेधावी पण्डितो नरो ।
फरुसं पतिमन्तेय्य^६, राजानं परिसंगतं^७ ॥ 5
१४९०. “लद्धद्वारो^८ लभे द्वारं^९, नेव राजूसु विस्ससे ।
अग्गी^{१०} व संयतो तिट्ठे^{११}, स राजवसतिं वसे ॥ B. 292
१४९१. “पुत्तं वा भातरं वा सं, सम्पग्गण्हाति खत्तियो ।
गामेहि निगमेहि वा, रट्ठेहि जनपदेहि वा ।
तुण्हीभूतो उपेक्खेय्य, न भणे छेकपापकं ॥ 10
१४९२. “हत्थारोहे^{१२} अनीकट्ठे, रथिके पत्तिकारके^{१३} ।
तेसं कम्मावदानेन^{१४}, राजा वड्ढेति वेतनं^{१५} ।
न तेसं अन्तरा गच्छे, स राजवसतिं वसे ॥
१४९३. “चापोवूनुदरो^{१६} धीरो, वंसो वा पि पक्कम्पये ।
पटिलोमं न वत्तेय्य, स राजवसतिं वसे ॥ 15
१४९४. “चापोवूनुदरो अस्स, मच्छोवस्स अजिब्हुवा^{१७} ।
अप्पासी निपको सूरो, स राजवसतिं वसे ॥
१४९५. “न वाळ्हं इत्थिं गच्छेय्य, सम्पस्सं^{१८} तेजसङ्ख्यं ।
कासं सासं दरं बल्यं^{१९}, खीणमेधो निगच्छति ॥ 20
१४९६. “नातिवेलं पभासेय्य, न तुण्ही सब्बदा सिया ।
अविकिण्णं मितं वाचं, पत्ते काले उदीरये ॥

१. भवे-सी०, रो० । २. समेक्खञ्चस्स-स्या० । ३. मे-स्या० । ४-४. सुकेनक्खिं व-रो० । ५. पटिमन्तेय्य-स्या० । ६. परिसङ्कितं-रो० । ७-७. लद्धद्वारो लभे वारं-रो० । ८-८. अग्गीव यतो तिट्ठेय्य-सी०, रो०; अग्गिव०-स्या० । ९-९. हत्थारोहा अनीकट्ठा रथिका पत्तिकारका-स्या०; हत्थरुहे अनीकट्ठे रथिके पत्तिकारिके-रो० । १०. कम्मावदानेन-स्या० । ११. वेतन-स्या० । १२. चापो व ओनमे-स्या० । १३. अजिब्हुता-स्या० । १४. सम्पस्सं-स्या० । १५. बल्यं-स्या० ।

१४९७. “अवकोधनो असंघट्टो, सच्चो सण्हो अपेसुणो ।
सम्फं गिरं न भासेय्य, स राजवसतिं वसे ॥
१४९८. “*मातापेत्तिभरो^१ अस्स, कुले जेट्ठापचायिको ।
सण्हो सखिलसम्भासो, स^२ राजवसतिं वसे^३* ॥
- 5 १४९९. “विनीतो सिप्पवा दन्तो, कतत्तो^४ नियतो मुट्ठु ।
अप्पमत्तो सुचि दक्खो, स राजवसतिं वसे ॥
१५००. “निवातवुत्ति वुद्धेसु^५, सम्पत्तिस्सो सगारवो ।
सुरतो सुखसंवासो, स राजवसतिं वसे ॥
- B. 293 १५०१. “आरका परिवज्जेय्य, सहितुं^६ पहितं जनं ।
10 भत्तारज्जेवुदिकखेय्य, न च अज्जस्स राजिनो ॥
१५०२. “समणे ब्राह्मणे चा पि, सीलवन्ते बहुस्सुते ।
सक्कच्चं पयिरुपासेय्य, स राजवसतिं वसे ॥
१५०३. “समणे ब्राह्मणे चा पि, सीलवन्ते बहुस्सुते ।
सक्कच्चं अनुवासेय्य, स राजवसतिं वसे ॥
- 15 १५०४. “समणे ब्राह्मणे चा पि, सीलवन्ते बहुस्सुते ।
तप्पेय्य अन्नपानेन, स राजवसतिं वसे ॥
१५०५. “समणे ब्राह्मणे चा पि, सीलवन्ते बहुस्सुते ।
आसज्ज पज्जे सेवेथ, आकह्वं^७ वुद्धिमत्तनो^८ ॥
१५०६. “दिन्नपुब्बं न हापेय्य, दानं समणब्राह्मणे ।
20 न च किञ्चि निवारेय्य, दानकाले वणिब्बके ॥
१५०७. “पज्जवा बुद्धिसम्पन्नो, विधानविधिकोविद ।
कालज्जू समयज्जू च, स राजवसतिं वसे ॥
१५०८. “उट्ठाता कम्मधेय्येसु, अप्पमत्तो विचक्खणो ।
सुसंविहीतकम्मन्तो, स राजवसतिं वसे ॥

-. अयं गाथा रो० पोत्यके नत्थि । १. मातापेत्तिभरो - स्या० । २-२. हिरिओत्तप्प-
सम्पन्नो - मी० । ३. कतत्तो - स्या० । ४. वुट्ठेमु - स्या०, रो० । ५. सज्जितुं - स्या० । ६.
अकह्व - रो० । ७. वुद्धिमत्तनो - स्या० ।

१५०९. “खलं सालं पसुं खेत्तं, गन्ता चस्स अभिक्खणं ।
मितं धञ्चं निधापेय्य, मितं व' पाचये घरे ॥
१५१०. “पुत्तं वा भातरं वा सं, सीलेसु असमाहितं ।
अनङ्गवा' हि ते बाला, यथा पेता तथेव ते ।
चोळञ्च नेसं पिण्डञ्च, आसीनानं पदापये' ॥ 5
१५११. “दासे कम्मकरे पेस्से', सीलेसु सुसमाहिते ।
दक्खे उट्टानसम्पन्ने, आधिपच्चम्हि' ठापये ॥
१५१२. “सीलवा च अलोलो' च, अनुरक्खो' च राजिनो ।
आवी रहो हितो तस्स, स राजवसतिं वसे ॥
१५१३. “छन्दञ्जू राजिनो चस्स', चित्तट्ठो अस्स' राजिनो । 10 B. 204
असङ्कुसकवुत्तिस्स', स राजवसतिं वसे ॥
१५१४. “उच्छादये' च न्हापये'', धोवे पादे अधोसिरं ।
आहतो पि न कुप्पेय्य, स राजवसतिं वसे ॥
१५१५. “कुम्भम्पञ्जलिं' करिया', चाटं' चा पि' पदविक्खणं ।
किमेव सब्बकामानं, दातारं धीरमुत्तमं ॥ 15
१५१६. “यो देति सयनं वत्थं, यानं आवसथं घरं ।
पज्जुन्नोरिव भूतानि, भोगेहि अभिवस्सति ॥
१५१७. “एसय्यो' राजवसति, वत्तमानो यथा नरो ।
आराधयति राजानं, पूजं लभति भत्तुसु' ॥

राजवसति ।

(७) अन्तरपेय्यालं

१५१८. “एवं समनुसासित्वा, जातिसङ्घं विचक्खणा ।
परिकिण्णो सुहदेहि,' राजानमुपसङ्गमि ॥

20

१. च-स्या०, रो० । २. अनङ्गाव-स्या० । ३. व दापये-रो० । ४. पोमे-
स्या० । ५. आधिपच्चस्मि-स्या०, रो० । ६. अलोभो-स्या० । ७. अनुरत्तो-सी०, रो०;
अनुवत्तो-स्या० । ८. अस्स-रो० । ९. चस्स-स्या०, रो० । १०. असङ्कुसकवत्तिस्स-
रो० । ११-११. अच्छादने च न्हापने-स्या०; ० न्हापये-रो० । १२. कुम्भि-
पञ्जलिं-स्या० । १३. कुरिया-सी० । १४-१४. वायसं वा-सी०, रो० । १५. एसेय्या-
स्या० । १६. सुहजेहि-स्या० ।

१५१९. “वन्दित्वा सिरसा पादे, कत्वा च नं पदक्खिणं ।
विधुरो अवच राजानं, पग्गहेत्वान अञ्जलि” ॥

१५२०. “अयं मं माणवो नेति, कत्तुकामो यथामति^१ ।
जातीनत्थं पवक्खामि, तं सुणोहि अरिन्दम ॥

५ १५२१. “पुत्ते च मे उदिकखेसि, यञ्च मञ्जं घरे धनं ।
यथा पेच्च^२ न हायेथ, जातिसङ्गो मयी गते ॥

१५२२. “यथेव खलती भूम्या^३, भूम्यायेव^४ पतिट्ठति ।
एवेतं खलितं मय्हं, एतं पस्सामि अच्चयं” ॥

१५२३. “सक्का न गन्तुं इति मय्हं^५ होति,
१० छेत्वा^६ वधित्वा इध कातियानं ।
इधेव होही इति मय्हं रुच्चति,
मा त्वं अगा उत्तमभूरिपञ्ज” ॥

B. 295

१५२४. “मा हेवधम्मेसु मनं पणीदहि,
अत्थे च धम्मे च युत्तो भवस्सु ।
१५ धिरत्थु कम्मं अकुसलं अनरियं,
यं कत्वा पच्छा निरयं वजेय्य ॥

15

१५२५. “नेवेस धम्मो न पुनेत^७ किच्चं,
अयिरो हि दासस्स जनिन्द इस्सरो ।
घातेतुं^८ ज्ञापेतुं^९ अथो पि हन्तुं,
२० न च मय्हं^{१०} कोधत्थि वजामि चाहं” ॥

20

१५२६. “जेट्ठपुत्तं उपगुह्म, विनेय्य हृदये दरं ।
अस्सुपुण्णेहि^{११} नेत्तेहि, पाविसी सो महाघरं” ॥

१५२७. “साला व्र सम्मपतिता^{१२}, मालुतेन पमद्विता ।
सेन्ति पुत्ता च दारा च, विधुरस्स निवेसने ॥

१. पञ्जलि—स्या० । २. यथामति—स्या०, रो० । ३. पच्छा—स्या० । ४. भूम्यं—
स्या० । ५. भूम्याव—रो० । ६. मय्हं—स्या०, रो० । ७. ज्ञत्वा—सी०, रो० । ८. पुते
ति—स्या०; पुनेतं—रो० । ९-९. घातेतु ज्ञापेतु—स्या० । १०. मय्हं—स्या० । ११. अस्स-
पुण्णेहि—स्या०, रो० । १२. सम्मपतिता—सी०, रो०; सम्मपद्विता—स्या० ।

१५२८. “इत्थिसहस्सं भरियानं, दासिसत्तसतानि च ।
बाहा पग्गय्ह पक्कन्दुं, विधुरस्स निवेसने ॥
१५२९. “ओरोधा च कुमारा च, वेसियाना च ब्राह्मणा ।
बाहा पग्गय्ह पक्कन्दुं, विधुरस्स निवेसने ॥
१५३०. “हत्थारोहा अनीकट्ठा, रथिका पत्तिकारका । 5
बाहा पग्गय्ह पक्कन्दुं, विधुरस्स निवेसने ॥
१५३१. “समागता जानपदा, नेगमा च समागता ।
बाहा पग्गय्ह पक्कन्दुं, विधुरस्स निवेसने ॥
१५३२. “इत्थिसहस्सं भरियानं, दासिसत्तसतानि च ।
बाहा पग्गय्ह पक्कन्दुं, कस्मा नो विजहिस्ससि’ ॥ 10
१५३३. “ओरोधा च कुमारा च, दासिसत्तसतानि’ च’ ।
बाहा पग्गय्ह पक्कन्दुं, कस्मा नो विजहिस्ससि ॥
१५३४. “हत्थारोहा अनीकट्ठा, दासिसत्तसतानि’ च’ ।
बाहा पग्गय्ह पक्कन्दुं, कस्मा नो विजहिस्ससि ॥
१५३५. “समागता जानपदा, दासिसत्तसतानि च । 15 B. 296
बाहा पग्गय्ह पक्कन्दुं, कस्मा नो विजहिस्ससि’ ॥
१५३६. “कत्वा घरेसु किच्चानि, अनुसासित्वा सकं जनं ।
मित्तामच्चे च भच्चे’ च’, पुत्तदारे च वन्धवे ॥
१५३७. “कम्मन्तं संविधेत्वान, आचिक्खित्वा घरे धनं ।
निधिञ्च इणदानञ्च, पुण्णकं एतदब्रवि ॥ 20
१५३८. “अवसी तुवं मय्ह तीह” अगारे,
कतानि किच्चानि घरेसु मय्हं ।
अनुसासिता पुत्तदारा मया च,
करोम’ कच्चान’ यथामतिं ते” ॥

१. विजहेस्ससि—रो० । २-२. वेसियाना च ब्राह्मणा—स्या०, रो० । ३-३. रथिका-
पत्तिकारका—स्या०; रथिका पत्तिकारिका—रो० । ४-४. मुहज्जे—रो० । ५. तिहं—स्या० ।
६-६. करोमि किच्चानि—स्या० ।

१५३९. “सचे हि कत्ते अनुसासिता ते,
पुत्ता च दारा^१ अनुजीविनो च ।
हन्देहि^२ दानी तरमानरूपो,
दीघो हि अद्धा पि अयं पुरत्था ॥
- 5 १५४०. “अछम्भितो^३ व^४ गण्हाहि, आजानेय्यस्स^५ वालधिं ।
इदं पच्छिमकं तुय्हं, जीवलोकस्स दस्सनं” ॥
१५४१. “सोहं किस्स^६ नु भायिस्सं, यस्स मे नत्थि दुक्कटं^७ ।
कायेन वाचा मनसा, येन गच्छेय्य दुग्गतिं” ॥
१५४२. “सो अस्सराजा विधुरं वहन्तो,
10 पक्कामि वेहायसमन्तलिक्खे^८ ।
साखासु सेलेसु असज्जमानो,
कालागिरिं खिप्पमुपागमासि” ॥
१५४३. “इत्थिसहस्सं भरियानं, दासिसत्तसतानि च ।
बाहा पग्गय्ह पक्कन्दुं, यक्खो ब्राह्मणवण्णेन ।
15 विधुरं आदाय गच्छति ॥
...पे०...
- B. 297 १५४४. “समागता जानपदा, नेगमा च समागता ।
वाहा पग्गय्ह पक्कन्दुं, यक्खो ब्राह्मणवण्णेन ।
विधुरं आदाय गच्छति ॥
- 20 १५४५. “इत्थिसहस्सं भरियानं, दासिसत्तसतानि च ।
वाहा पग्गय्ह पक्कन्दुं, पण्डितो सो कुहिं गतो ॥
...पे०...
१५४६. “समागता जानपदा, नेगमा च समागता ।
वाहा पग्गय्ह पक्कन्दुं, पण्डितो सो कुहिं गतो” ॥
- 25 १५४७. “सचे सो सत्तरत्तेन, नागच्छिस्सति पण्डितो ।
सव्वे अग्गिं पवेक्खाम^९, नत्थत्थो जीवितेन नो” ॥

१. दारा च—रो० । २. हन्देम—रो० । ३-३. अमम्भितो—सी०; अमम्भीतोव—
स्या०, रो० । ४. आजानीयस्स—स्या०; अजानीयस्स—रो० । ५. किस्सा—स्या०, रो० ।
६. दुक्कटं—रो० । ७. वेहामयं०—रो० । ८. पक्कामि—स्या० ।

१५४८. “पण्डितो च वियत्तो च, त्रिभावी च विचक्खणो ।
खिप्पं मोचियं^१ अत्तानं^२, मा भायित्थागमिस्सति^३” ॥

अन्तरपेय्यालं ।

(८) साधुनरधम्मकण्डं

१५४९. “सो तत्थ गन्त्वान विचिन्तयन्तो,
उच्चावचा चेतनका भवन्ति ।
नयिमस्स^४ जीवेन ममत्थि^५ किञ्चि,
हन्त्वानिमं हृदयमानयिस्सं^६” ॥

5

१५५०. “सो तत्थ गत्वा पव्वतन्तरस्मिं,
अन्तो पविसित्वानं^७ पटुट्ठचित्तो ।
असंवुत्तस्मिं जगतिप्पदेसे,
अधोसिरं धारयि कातियानो ॥

10

१५५१. “सो लम्बमानो नरके पपाते,
मह्वभये लोमहंसे विदुग्गे ।
असन्तसन्तो^८ कुरूनं कत्तुसेट्ठो,
इच्चब्रवि पुण्णकं नाम यक्खं ॥

१५५२. “अरियावकासोसि अनरियरूपो^९,
असञ्जतो सञ्जतसन्निकासो ।
अच्चाहितं कम्मं करोसि लुद्रं^{१०},
भावे च ते कुसलं नत्थि किञ्चि ॥

15 B. 298

१५५३. “यं मं पपातस्मिं पपातुमिच्छसि^{११},
को नु तवत्थो मरणेन मय्हं ।
अमानुसस्सेव तवज्ज^{१२} वण्णो,
आचिक्ख मे त्वं कतमासि देवता” ॥

20

१-१. मोचेस्मनत्तानं—मी०, रो०; मोचेमि अत्तानं—म्या०। २. भाथ०—मी०, रो०। ३-३. इमस्स जीवेन नहत्थि—रो०। ४. ०आदियिस्सं—मी०, रो०। ५. पविसित्वा—रो०। ६. असन्तमं—रो०। ७. अनरीयरूपो—स्या०। ८. लुद्रं—स्या०। ९. पवुत्तमिच्छमि—रो०। १०. ते अज्ज—रो०।

१५५४. “यदि ते सुतो पुण्णको नाम यक्खो,
रञ्जो कुवेरस्स हि सो सजिब्बो^१ ।
भूमिन्धरो वरुणो नाम नागो,
ब्रहा सुचीवण्णबलूपपन्नो ॥
- 5 १५५५. “तस्सानुजं धीतरं कामयामि,
इरन्धती नाम सा नागकञ्जा ।
तस्सा सुमज्झाय पियाय हेतु,
पतारयिं तुय्ह वधाय धीर^२” ॥
- 10 १५५६. “मा हेव त्वं^३ यक्ख अहोसि मूळहा^४,
नट्ठा वहू दुग्गहीतेन लोके^५ ।
किं ते सुमज्झाय पियाय किच्चं,
मरणेन मे इद्ध सुणोमि^६ सव्वं^७” ॥
- 15 १५५७. “महानुभावस्स महोरगस्स,
धीतुकामो^८ जातिभतोहमस्मि^९ ।
तं याचमानं ससुरो अबोच,
यथा ममज्जिंसु सुकामनीतं ॥
- B. 299 १५५८. “दज्जेमु खो ते सुतनुं सुनेत्तं,
सुचिम्हितं^{१०} चन्दनलित्तगत्तं^{११} ।
सचे तुवं हृदयं पण्डितस्स,
20 धम्मेन लद्धा इध माहुरेसि ।
एतेन वित्तेन कुमारि लब्भा,
नञ्जं^{१२} धनं उत्तरि^{१३}” पत्थयाम ॥
- 25 १५५९. “एवं न मूळहोस्मि^{१४} सुणोहि कत्ते,
न चा पि मे दुग्गहितत्थि किञ्चि ।
हृदयेन ते धम्मलद्धेन नागा,
इरन्धतिं नागकञ्जं ददन्ति ॥

१. मर्जीवो - मर्जी, रो० । २. ते - स्या० । ३. मोहो - स्या० । ४. लोका - सी०, स्या०; लोको - रो० । ५. सुणोम - मर्जी, रो० । ६-६. धितुकामो जातिगतो - रो० । ७. सुविम्हितं - स्या० । ८. चन्दलित्तगत्तं - रो० । ९. नाञ्जं - स्या०, रो० । १०. उत्तरि - रो० । ११. मूळहोस्मि - स्या० ।

१५६०. “तस्मा अहं तुय्हं वधाय युत्तो,
एवं ममत्थो मरणेन तुय्हं ।
इधेव तं नरके पातयित्वा,
हन्त्वान तं हृदयमानयिस्सं” ॥
१५६१. “खिप्पं ममं उद्धर कातियान,
हृदयेन मे यदि ते अत्थि किच्चं ।
ये केचिमे साधुनरस्स धम्मा,
सब्बेव ते पातुकरोमि अज्ज” ॥ 5
१५६२. “सो^१ पुण्णको कुरूनं कत्तुसेट्ठं,
नगमुद्धनि खिप्पं पतिट्ठपेत्वा ।
अस्सत्थमासीनं समेक्खियानं^२,
परिपुच्छि कत्तारमनोमपज्जं ॥ 10
१५६३. “समुद्धतो मेसि तुवं पपाता,
हृदयेन ते अज्ज ममत्थि किच्चं ।
ये केचिमे^३ साधुनरस्स धम्मा,
सब्बेव मे पातुकरोहि अज्ज” ॥ 15
१५६४. “समुद्धतो त्यस्मि अहं पपाता,
हृदयेन मे यदि ते अत्थि किच्चं ।
ये केचिमे साधुनरस्स धम्मा,
सब्बेव ते पातुकरोमि अज्ज” ॥ 20
१५६५. “यातानुयायी च भवाहि माणव,
अल्लञ्च^४ पाणिं परिवज्जयस्सु ।
मा चस्सु मित्तेसु कदाचि दुव्वभी,
मा च वसं असतीनं निगच्छे” ॥ B. 300
१५६६. “कथं न यातं अनुयायी होति,
अल्लञ्च पाणिं दहते कथं सो । 25

१. स-रो० । २. समेक्खियानं-रो० । ३. ०ते-स्या० । ४. अदञ्च-सी०,
रो० ।

असती च का को पन मित्तदुब्भो^१,
अक्खाहि मे पुच्छितो एतमत्थं^२ ॥

१५६७. “असन्थुतं^३ नो पि च दिट्ठपुब्बं,
यो आसनेना पि निमन्तयेय्यं ।
तस्सेव अत्थं पुरिसो करेय्य,
यातानुयायी ति तमाहु पण्डिता ॥

१५६८. “यस्सेकरत्तम्पि^४ घरे वसेय्य,
यत्थन्नपानं पुरिसो लभेय्य^५ ।
न तस्स पापं मनसा^६ पि चिन्तये^७,
अदुब्भो^८ पाणिं दहते मित्तदुब्भो ॥

१५६९. “यस्स रुक्खस्स छायाय, निसीदेय्य सयेय्य वा ।
न तस्स साखं भञ्जेय्य, मित्तदुब्भो हि पापको ॥

१५७०. “पुण्णम्पि चेमं^९ पथविं धनेन,
दज्जित्थिया पुरिसो सम्मताय ।
लद्धा खणं अतिमञ्जेय्य तम्पि,
तासं वसं असतीनं न गच्छे ॥

१५७१. “एवं खो यातं अनुयायी होति,
अल्लञ्च पाणिं दहते पुनेवं ।
असती च सा सो पन मित्तदुब्भो,
सो धम्मिको^{१०} होति^{११} जहस्सु अधम्मं^{१२} ॥

साधुनरधम्मकण्डं ।

(९) कालागिरिकण्डं

B. 301

१५७२. “अवसिं अहं तुय्हं^१ तीहं अगारे,
अन्नेन पानेन उपट्ठितोस्मि ।
मित्तो ममासी विसज्जामहं तं,
कामं घरं उत्तमपञ्ज गच्छ^२ ॥

१. मित्तदुब्भो - रो० । २. अस्मत्थनं - स्या० । ३. यस्सेकरत्तम्पि - स्या०, रो० ।
४. लभेय्य - स्या०, रो० । ५-५. मनमाभिचेतये - रो० । ६. अल्लञ्च - स्या०, अदुब्भ -
रो० । ७. तं - रो० । ८. धम्मिको - रो० । ९. होहि - स्या० । १०. तुय्हं - स्या० । ११.
गच्छे - रो० ।

१५७३. “अपि हायतु नागकुला^१ अत्थो,
अलम्पि मे नागकञ्जाय होतु^२ ।
सो त्वं सकेनेव सुभासितेन,
मुत्तोसि मे अज्ज वधाय पञ्ज” ॥

१५७४. “हन्द तुवं यक्ख ममम्पि नेहि,
ससुरं^३ ते^३ अत्थं मयि चरस्सु ।
मयञ्च^४ नागाधिपतिं^४ विमानं,
दक्खेभु नागस्स अदिट्ठपुब्बं” ॥

5

१५७५. “यं वे नरस्स अहिताय अस्स,
न तं पञ्जो अरहति दस्सनाय ।
अथ केन वण्णेन अमित्तगामं,
तुवमिच्छसि उत्तमपञ्ज गन्तुं” ॥

10

१५७६. “अद्धा पजानामि अहम्पि एतं,
न तं पञ्जो अरहति दस्सनाय ।
पापञ्च मे नत्थि कतं कुहिञ्चि,
तस्मा न सङ्के मरणागमाय” ॥

15

१५७७. “हन्द च ठानं अतुलानुभावं,
मया सह^५ दक्खसि^५ एहि कत्ते ।
यत्थच्छति नच्चगीतेहि नागो,
राजा यथा वेसवणो नळिञ्जं^६ ॥

20

१५७८. “तं नागकञ्जाचरितं गणेन,
निकीळितं निच्चमहो च^७ रत्तिं ।
पहूतमाल्यं^८ बहुपुप्फच्छन्नं,
ओभासती विज्जुरिवन्तलिक्खे ॥

B. 302

१५७९. “अन्नेन पानेन उपेतरूपं,
नच्चेहि गीतेहि च वादितेहि ।

25

१. नागकुलस्स - सी०, स्या०, रो०। २. हेतु - स्या०। ३-३. ससुरन्नुते - सी०, रो०; सस्सुरं नु ते - स्या०। ४-४. अहम्पि नानाधिती - स्या०, रो०। ५-५. सहा दक्खसि - रो०। ६. निळिञ्जं - स्या०। ७. व - रो०। ८. पहूतमाल्यं - स्या०; पहूतमाल्यं - रो०।

परिपूरं^१ कञ्जाहि अलङ्कृताहि,
उपसोभति वत्थपिलन्धनेन ॥

१५८०. “सो पुण्णको कुरूनं कत्तुसेट्ठं,
निसीदयी पच्छतो आसनस्मि ।
आदाय कत्तारमनोमपञ्जं,
उपानयी भवनं नागरञ्जो ॥

१५८१. “पत्वान ठानं अतुलानुभावं,
अट्ठासि^२ कत्ता पच्छतो पुण्णकस्स ।
सामग्गि पेक्खमानो^३ नागराजा,
पुब्बेव जामातरमज्झभासथ” ॥

१५८२. “यन्नु तुवं अगमा मच्चलोकं^४,
अन्वेसमानो हृदयं पण्डितस्स ।
कच्चिसमिद्धेन इधानुपत्तो,
आदाय कत्तारमनोमपञ्जं” ॥

१५८३. “अयं हि सो आगतो यं त्वमिच्छसि,
धम्मेन लद्धो मम धम्मपालो ।
तं पस्सथ^५ सम्मुखा भासमानं,
सुखो हवे^६ सप्पुरिसेहि सङ्गमो” ॥

कालागिरिकण्डं ।

१५८४. “अदिट्ठपुब्बं दिस्वान, मच्चो मच्चुभयट्ठितो^७ ।
व्यम्हितो^८ नाभिवादेसि, नयिदं^९ पञ्जवतामिव” ॥

१५८५. “न चम्हि व्यम्हितो नाग, न च मच्चुभयट्ठितो ।
न वज्झो अभिवादेय्य, वज्झं वा नाभिवादये ॥

१५८६. “कथं नो अभिवादेय्य, अभिवादापयेथ वे ।
यं नरो हन्तुमिच्छेय्य, तं कम्मं नुपपज्जति” ॥

१५८७. “एवमेतं यथा ब्रूसि, सच्चं भाससि पण्डित ।
न वज्झो अभिवादेय्य, वज्झं वा नाभिवादये ॥

१. परिपूरं—स्या०; परिपूर—रो० । २. अट्ठा—रो० । ३. पेक्खीपन—सी०, स्या०, रो० । ४. मनुस्सलोकं—स्या० । ५. पस्सया—रो० । ६. भवे—रो० । ७. मच्चुभयट्ठितो—सी०, रो० । ८-८. व्यम्हितो नाभिवादेति न इदं—रो० । ९. पञ्जवतोमिव—स्या० ।

१५८८. “कथं नो अभिवादेय्य, अभिवादापयेथ वे ।
यं नरो हन्तुमिच्छेय्य, तं कम्मं नुपपज्जति” ॥

१५८९. “असस्सतं सस्सतं नु^१ तवयिदं,
इद्धीजुतीवलवीरियूपपत्ति ।
पुच्छामि तं नागराजेतमत्थं,
कथं नु ते लद्धमिदं विमानं ॥

5

१५९०. “अधिच्चलद्धं परिणामजं ते,
सयंकतं उदाहु देवेहि दिन्नं ।
अक्खाहि मे नागराजेतमत्थं,
यथेव ते लद्धमिदं विमानं ॥

10

१५९१. “नाधिच्चलद्धं न परिणामजं मे,
न सयंकतं ना पि देवेहि दिन्नं ।
सकेहि कम्मेहि अपापकेहि,
पुञ्जेहि मे लद्धमिदं विमानं” ॥

१५९२. “किं ते वतं किं पन ब्रह्मचरियं,
किस्स सुचिण्णस्स अयं विपाको ।
इद्धीजुतीवलवीरियूपपत्ति,
इदं च ते नाग महाविमानं” ॥

15

१५९३. “अहञ्च भरिया च मनुस्सलोके,
सद्धा उभो दानपती अहुम्हा ।
ओपानभूतं मे घरं तदासि,
सन्तप्पिता समणब्राह्मणा च ॥

B. 304

20

१५९४. “मालञ्च गन्धञ्च विलेपनञ्च,
पदीपियं सय्यमुपस्मयं च ।
अच्छादनं सायनमन्नपानं,
सक्कच्च दानानि अदम्ह तत्थ ॥

25

१५९५. “तं मे वतं तं पन ब्रह्मचरियं,
तस्स सुचिण्णस्स अयं विपाको ।

इद्धीजुतीबलवीरियूपपत्ति,
इदञ्च मे^१ धीर महाविमानं^२ ॥

१५९६. “एवं चे^३ ते लद्धमिदं विमानं,
जानासि पुञ्ञानं^४ फलूपपत्ति ।
तस्मा हि धम्मं चर अप्पमत्तो,
यथा विमानं पुन मावसेसि^५” ॥

१५९७. “नयिध^६ सन्ति समणब्राह्मणा च^७,
येसन्नपानानि ददेमु कत्ते ।
अक्खाहि मे पुच्छितो एतमत्थं,
यथा विमानं पुन मावसेम^८” ॥

१५९८. “भोगी हि ते सन्ति इधूपपन्ना,
पुत्ता च दारा अनुजीविनो च ।
तेसु तुवं वचसा कम्मना^९ च,
असम्पदुट्ठो च भवाहि निच्चं ॥

१५९९. “एवं तुवं नाग असम्पदोसं,
अनुपालय^{१०} वचसा कम्मना च ।
ठत्वा इध^{११} यावतायुकं^{१२} विमाने,
उद्धं इतो गच्छसि देवलोकं” ॥

१६००. “अट्ठा हि सो सोचति राजसेट्ठो,
तया विना यस्स तुवं सज्जिब्बो^{१३} ।
दुक्खूपनीतो पि तया समेच्च,
विन्देय्य पोमो सुखमातुरो पि” ॥

१६०१. “अट्ठा सतं भाससि नाग धम्मं,
अनुत्तरं अत्थपदं सुचिण्णं ।
एतादिसियासु हि आपदासु,
पञ्ञायते मादिसानं विसेसो” ॥

१. रो० पोत्थके नत्थि । २. च-स्या० । ३. पुञ्ञान-स्या० । ४. नयीध-स्या० ;
न इध-रो० । ५. व-रो० । ६. कम्मना-रो० । ७. अनुपालया-रो० । ८-८. इधा
यावतायु-रो० । ९. सजीवो-रो० ।

१६०२. “अक्खाहि^१ नो तायं मुधा नु लद्धो,
अक्खेहि^२ नो तायं अजेसि जूते ।
धम्मेन लद्धो इति तायमाह,
कथं नु^३ त्वं^३ हत्थमिमस्स मागतो” ॥
१६०३. “यो मिस्सरो तत्थ अहोसि राजा,
तमायमक्खेहि अजेसि जूते ।
सो मं जितो राजा इमस्सदासि,
धम्मेन लद्धोस्मि असाहसेन ॥
१६०४. “महोरगो अत्तमनो उदग्गो,
सुत्वान धीरस्स सुभासितानि ।
हत्थे गहेत्वान अनामपञ्चं,
पावेक्खि भरियाय तदा सकासे ॥
१६०५. “येन त्वं विमले पण्डु, येन भत्तं न हच्चति ।
न च मे तादिसो वण्णो, अयमेसो तमोनुदो ॥
१६०६. “यस्स ते हृदयेनत्थो, आगतायं^४ पभङ्करो ।
तस्स वाक्यं निसामेहि, दुल्लभं दस्सनं पुन ॥
१६०७. “दिस्वान तं विमला भूरिपञ्चं,
दसङ्गुली^५ अञ्जलिं पग्गहेत्वा ।
हट्ठेन भावेन पतीतरूपा,
इच्चब्रवि कुरुनं कत्तुसेट्ठं ॥
१६०८. “अदिट्ठपुब्बं दिस्वान, मच्चो मच्चुभयट्ठितो ।
व्यम्हितो नाभिवादेसि, नयिदं पञ्चवतामिव” ॥
१६०९. “न चम्हि व्यम्हितो नागि, न च मच्चुभयट्ठितो ।
न वज्झो अभिवादेय्य, वज्झं वा नाभिवादये ॥
१६१०. “कथं नो अभिवादेय्य, अभिवादापयेथ वे ।
यं नरो हन्तुमिच्छेय्य, तं कम्मं नुपपज्जति” ॥

B. 306

१. अक्खेहि — रो० । २. अक्खाहि — स्या० । ३-३. तुवं — स्या०, रो० । ४. आगतोयं — स्या० । ५. दसङ्गुलिं — स्या०, रो० ।

१६११. “एवमेतं यथा ब्रूसि, सच्चं भाससि पण्डित ।
न वज्झो अभिवादेय्य, वज्झं वा नाभिवादये ॥

१६१२. “कथं नो अभिवादेय्य, अभिवादापयेथ वे ।
यं नरो हन्तुमिच्छेय्य, तं कम्मं नुपपज्जति” ॥

5 १६१३. “असस्सतं सस्सतं नु तवयिदं,
इद्धीजुतीबलवीरियूपपत्ति ।
पुच्छामि तं नागकज्जेतमत्थं,
कथं नु ते लद्धमिदं विमानं ॥

10 १६१४. “अधिच्चलद्धं परिणामजं ते,
सयंकतं उदाहु देवेहि दिन्नं ।
अक्खाहि मे नागकज्जेतमत्थं,
यथेव ते लद्धमिदं विमानं” ॥

15 १६१५. “नाधिच्चलद्धं न परिणामजं मे,
न सयंकतं ना पि देवेहि दिन्नं ।
सकेहि कम्मेहि अपापकेहि,
पुज्जेहि मे लद्धमिदं विमानं” ॥

20 १६१६. “किं ते वतं किं पन ब्रह्मचरियं,
किस्स सुचिण्णस्स अयं विपाको ।
इद्धीजुतीवलवीरियूपपत्ति,
इदञ्च ते नागि महाविमानं” ॥

१६१७. “अहञ्च खो सामिको चा पि मय्हं,
सद्धा उभो दानपती अहुम्हा ।
ओपानभूतं मे घरं तदासि,
सन्तप्पिता समणब्राह्मणा च ॥

B. 307 25 १६१८. “मालञ्च गन्धञ्च त्रिलेपनञ्च,
पदीपियं सेय्यमुपसयं च ।
अच्छादनं सायनमन्नपानं,
सक्कच्च^१ दानानि अदम्ह तत्थ ॥

१६१९. “तं मे वतं तं पन ब्रह्मचरियं,
तस्स सुचिण्णस्स अयं विपाको ।
इद्धीजुतीबलवीरियूपपत्ति,
इदञ्च मे धीर महाविमानं” ॥
१६२०. “एवं चे ते लद्धमिदं विमानं, 5
जानासि पुञ्ञानं^१ फलूपपत्तिं ।
तस्मा हि धम्मं चर अप्पमत्ता^२,
यथा विमानं पुन मावसेसि” ॥
१६२१. “नयिध^३ सन्ति^३ समणब्राह्मणा च^४,
येसन्नपानानि ददेमु कत्ते । 10
अक्खाहि मे पुच्छितो एतमत्थं,
यथा विमानं पुन मावसेम” ॥
१६२२. “भोगी हि ते^५ सन्ति इधूपपन्ना,
पुत्ता च दारा^६ अनुजीविनो च ।
तेसु^७ तुवं वचसा कम्मुना च, 15
असम्पदुद्धा च^८ भवाहि निच्चं ॥
१६२३. “एवं तुवं नागि असम्पदोसं,
अनुपालय वचसा कम्मुना च ।
ठत्वा इध यावतायुकं विमाने,
उद्धं इतो गच्छसि देवलोकं” ॥ 20
१६२४. “अद्धा हि सो सोचति राजसेट्ठो,
तया विना यस्स तुवं सजिब्बो ।
दुक्खूपनीतो पि तया समेच्च,
विन्देय्य पोसो सुखमातुरो पि” ॥
१६२५. “अद्धा सतं भाससि नागि धम्मं, 25 B. 308
अनुत्तरं अत्थपदं सुचिण्णं ।

१. पुञ्ञान - स्या०, रो० । २. अप्पमत्तो - रो० । ३-३. नयीध सन्ति - स्या० ;
न इध मत्थी - रो० । ४. वा - रो० । ५. ये - रो० । ६. सामी - स्या० । ७. तेमं - रो० ।
८. हि - रो० ।

एतादिसियासु हि आपदासु,
पञ्चायते^१ मादिसानं विसेसो^२ ॥

१६२६. “अक्खेहि नो तायं मुधा नु लद्धो,
अक्खेहि नो तायं अजेसि जूते ।
धम्मेन लद्धो इति तायमाह,
कथं नु त्वं हत्थमिमस्स मागतो^३” ॥

5

१६२७. “यो मिस्सरो तत्थ अहोसि राजा,
तमायमक्खेहि अजेसि जूते ।
सो मं जितो राजा इमस्सदासि,
धम्मेन लद्धोस्मि असाहसेन ॥

10

१६२८. “यथेव^४ वरुणो नागो, पञ्चं पुच्छित्थ पण्डितं ।
तथेव नागकज्जा पि, पञ्चं पुच्छित्थ पण्डितं ॥

१६२९. “यथेव^५ वरुणं नागं, धीरो तोसेसि पुच्छितो ।
तथेव नागकज्जम्पि, धीरो तोसेसि पुच्छितो ॥

15

१६३०. “उभो पि ते अत्तमने विदित्वा,
महोरगं नागकज्जञ्च धीरो ।
अच्छम्भी अभीतो अलोमहट्ठो,
इच्चब्रवि वरुणं नागराजानं^६ ॥

१६३१. “मा रोधयि^७ नाग आयाहमस्मि^८,
येन तवत्थो इदं सरीरं ।
हृदयेन मंसेन करोहि^९ किच्चं,
सयं करिस्सामि यथामति^{१०} ते” ॥

20

१६३२. “पञ्चा हवे^{११} हृदयं पण्डितानं,
ते त्यम्ह पञ्चाय मयं सुतुट्ठा ।
अनूनतामो लभतज्ज दारं,
अज्जेव तं कुरुयो पापयातु^{१२}” ॥

25

१. पञ्चायती - रो० । २. यदेव - रो० । ३. तदेव - रो० । ४. नागराजं - स्या०,
रो० । ५. हेठ्ठी - रो० । ६. अयाह ० - रो० । ७. करोति - रो० । ८. यथामति - म० ।
९. भवे - रो० ।

१६३३. “स पुण्णको अत्तमनो उदग्गो,
इरन्धत्तिं नागकञ्जं लभित्वा ।
हट्ठेन भावेन पतीतरूपो,
इच्चब्रवि कुरुनं कत्तुसेट्ठं ॥

१६३४. “भरियाय मं त्वं अकरि^१ समङ्गिं,
अहञ्च ते विधुर करोमि किञ्चं ।
इदञ्च^२ ते मणिरतनं ददामि,
अज्जेव तं कुरुयो पापयामि” ॥

१६३५. “अजेय्यमेसा तव होतु मेत्ति^३,
भरियाय कच्चान पियाय सद्धिं ।
आनन्दि^४ वित्तो^५ सुमनो पतीतो,
दत्त्वा मणिं मं च नयिन्दपत्थं^६ ॥

१६३६. “स पुण्णको कुरुनं कत्तुसेट्ठं,
निसीदयी पुरतो आसनस्मिं ।
आदाय^७ कत्तारमनोमपञ्जं^८,
उपानयी^९ नगरं इन्दपत्थं ॥

१६३७. “मनो मनुस्सस्स यथा पि गच्छे,
ततो पिस्स^१ खिप्पतरं अहोसि ।
स पुण्णको कुरुनं कत्तुसेट्ठं,
उपानयी नगरं इन्दपत्थं” ॥

१६३८. “एतिन्दपत्थं नगरं पदिस्सति,
रम्मामि च अम्बवनानि भागसो ।
अहञ्च भरियाय समङ्गिभूतो,
तुवञ्च पत्तोसि सकं निकेतं” ॥

१६३९. “स पुण्णको कुरुनं कत्तुसेट्ठं,
ओरोपिय^१ धम्मसभाय मज्झे ।

१. अकरी-स्या०, रो० । २. इमञ्च-रो० । ३. मिती-स्या०; मेत्ती-रो० ।
४-४. आनन्दवित्तो-स्या०, रो० । ५. नयिन्दपत्तं-स्या०, रो० । ६-६. आजञ्जमारुह्य
अनोमवण्णं-स्या० । ७-७. पक्कामि वेहायममन्तलिकवे-स्या० । ८. पिस्सं-सी०, रो० ।
९. ओरोपयित्वा-स्या०; ओरोपय-रो० ।

आजञ्जमारुह् अनोमवण्णो,
पक्कामि वेहायसमन्तलिकखे ॥

B. 310

१६४०. “तं दिस्वा राजा परमप्पतीतो,
उट्ठाया बाहाहि पलिस्सजित्वा ।
अविकम्पयं धम्मसभाय मज्झे,
निसीदयी पमुखमासनस्मिं” ॥

5

१६४१. “त्वं नो विनेतासि रथं व नद्धं,
नन्दन्ति तं कुरयो दस्सनेन ।
अक्खाहि मे पुच्छितो एतमत्थं,
कथं पमोक्खो अहु माणवस्स” ॥

10

१६४२. “यं माणवोत्याभिवदी जनिन्द,
न सो मनुस्सो नरवीरसेट्ठ^१ ।
यदि ते सुतो पुण्णको नाम यक्खो,
रज्जो कुवेरस्स हि सो सजिब्बो ॥

15

१६४३. “भूमिन्धरो वरुणो नाम नागो,
ब्रहा सुची वण्णबलूपपन्नो ।
तस्सानुजं धीतरं कामयानो,
इरन्धती नाम सा^२ नागकज्जा^३ ॥

20

१६४४. “तस्सा सुमज्जाय पियाय हेतु,
पतारयित्थ मरणाय मय्हं ।
सो चेव भरियाय समङ्गिभूतो,
अहञ्च अनुज्जातो मणि च लद्धो” ॥

25

१६४५. “रुक्खो हि मय्हं पद्वारे^४ सुजातो,
पज्जाक्खन्धो सीलमयस्स साखा ।
अत्थे च धम्मे च ठितो निपाको,
गवप्फलो^५ हत्थिगवस्सच्छन्नो^६ ॥

१. नद्धं—स्या० । २. नरविरियसेट्ठ—रो० । ३-३. स नागकज्जं—रो० । ४-४. घरद्वारे जातो—स्या० । ५. गविप्फलो—स्या० । ६. हत्थिगवास्सच्छन्नो—रो० ।

१६४६. “नच्चगीततूरियाभिनादिते,
उच्छिज्ज सेन^१ पुरिसो अहासि^२ ।
सो नो अयं आगतो सन्निकेतं,
रुक्खस्सिमस्सापचितिं करोथ ॥
१६४७. “ये केचि वित्ता मम पच्चयेन,
सब्बेव ते पातुकरोन्तु अज्ज ।
तिब्बानि कत्वान उपायनानि,
रुक्खस्सिमस्सापचितिं करोथ ॥
१६४८. “ये केचि बद्धा^३ मम अत्थि रट्ठे,
सब्बेव ते बन्धना मोचयन्तु ।
यथेव यं बन्धनस्मा^४ पमुत्तो^५,
एवमेते^६ मुञ्चरे बन्धनस्मा ॥
१६४९. “उन्नङ्गला मासमिमं करोन्तु,
मंसोदनं ब्राह्मणा भक्खयन्तु ।
अमज्जपा मज्जरहा पिवन्तु^७,
पुण्णाहि थालाहि पलिस्सुताहि ॥
१६५०. “महापथं निच्च समव्हयन्तु,
तिब्बञ्च रुक्खं विदहन्तु रट्ठे ।
यथाञ्जमञ्जं^८ न विहेठयेय्युं,
रुक्खस्सिमस्सापचितिं करोथ” ॥
१६५१. ओरोधा च कुमारा च, वेसियाना च ब्राह्मणा ।
बहुं अन्नञ्च पानञ्च, पण्डितस्साभिहारयुं ॥
१६५२. हत्थारोहा अनीकट्ठा, रथिका पत्तिकारका ।
बहुं अन्नञ्च पानञ्च, पण्डितस्साभिहारयुं ॥
१६५३. समागता जानपदा, नेगमा च समागता ।
बहुं अन्नञ्च पानञ्च, पण्डितस्साभिहारयुं ॥

5 B. 311

10

15

20

25

१. मेनं—सी०, रो० । २. अहोसि—स्या० । ३. कथा—स्या० । ४-४. बन्धनस्मा
पि मुत्तो—रो० । ५. इमे च ते—रो० । ६. पिवन्तु—रो० । ७. यथञ्जमञ्जं—रो० ।

१६५४. बहुजनो^१ पसन्नोसि, दिस्वा पण्डितमागते^२ ।
पण्डितमिह अनुप्पत्ते, चेलुक्खेपो पवत्तथा^३ ति ॥

५४७. वेस्सन्तरजातकं (१०)

(१) दसवरकथा

B 312

१६५५. “फुस्सती^४ वरवण्णाभे, वरस्सु दसधा वरे ।
पथव्या चारुपुब्बङ्गि, यं तुय्हं मनसो पियं” ॥
- 5 १६५६. “देवराज नमो त्यत्थु, किं पापं पकतं मया ।
रम्मा चावेसि मं ठाना, वातो व धरणीरुहं” ॥
१६५७. “न चेव ते कतं पापं, न च मे त्वमसि अप्पिया ।
पुञ्जं च ते परिकखीणं, येन तेवं वदामहं ॥
- 10 १६५८. “सन्तिके मरणं तुय्हं, विनाभावो भविस्सति ।
पटिगण्हाहि मे एते, वरे दस पवेच्छतो” ॥
१६५९. “वरं चे मे अदो सक्क, सब्बभूतानमिस्सर ।
सिविराजस्स भट्ठन्ते, तत्थ अस्सं निवेसने ॥
१६६०. “नीलनेत्ता नीलभम्भु, निलक्खी^५ च^६ यथा मिगी ।
फुस्सती नाम नामेन, तत्थपस्सं^७ पुरिन्दद ॥
- 15 १६६१. “पुत्तं लभेथ वरदं, याचयोगं अमच्छरिं^८ ।
पूजितं पटिराजूहि^९, कित्तिमन्तं यसस्सिनं ॥
१६६२. “गव्भं मे धारयन्तिया, मज्झिमज्झं अनुण्णतं^{१०} ।
कुच्छि अनुण्णतो अस्स, चापं व लिखितं समं ॥
- 20 १६६३. “थना मे नप्पपतेय्युं^{११}, पलिता न^{१२} सन्तु^{१३} वासव ।
काये रजो^{१४} न लिप्पेथ^{१५}, वज्जञ्चा पि पमोचये ॥

१. बहुजनो—स्या०, रो० । २. पण्डितमागतं—स्या० । ३. अवत्तथा—रो० ।
४. फुस्सति—सी०, रो० । ५-५. नीलक्खी व—स्या०; नीलक्खी च—रो० । ६. तत्थ अस्सं—
स्या० । ७. अमच्छरं—रो० । ८. पटिराजूभि—स्या०; पटिराजेहि—रो० । ९. अनुव्रतं—
रो० । १०. नप्पपतेय्युं—स्या० । ११-११. नस्सन्तु—स्या०, रो० । १२-१२. रागो न लिप्पेथ—
रो० ।

१६६४. “मयूरकोञ्चाभिरुदे, नारिवरगणायुते ।
खुज्जचेलापकाकिण्णे^१, सूदमागधवण्णिते^२ ॥
१६६५. “चित्रगळेरुघुसिते^३, सुरामंसपवोधने^४ ।
सिविराजस्स भद्दन्ते, तत्थस्सं महेसी पिया” ॥
१६६६. “ये ते दस वरा दिन्ना, मया सब्बङ्गसोभने ।
सिविराजस्स विजिते, सब्बे ते लच्छसी वरे ॥
१६६७. इदं वत्वान मघवा, देवराजा सुजम्पति ।
फुस्सतिया वरं दत्त्वा, अनुमोदित्थ वासवो ॥
- दसवरकथा ।

5

B. 313

(२) हेमवन्तं

१६६८. “परुळ्हकच्छनखलोमा,^५ पङ्कदन्ता रजस्सिरा ।
पग्गय्ह दक्खिणं^६ वाहुं, किं मं याचन्ति ब्राह्मणा” ॥ 10
१६६९. “रतनं देव याचाम, सिवीनं रट्ठवड्डनं ।
ददाहि पवरं नागं, ईसादन्तं उरुळ्हवं” ॥
१६७०. “ददामि न विकम्पामि, यं मं याचन्ति ब्राह्मणा ।
पभिन्नं कुञ्जरं दन्तिं, ओपवय्हं^७ गजुत्तमं” ॥
१६७१. “हत्थिक्खन्धतो ओरुय्ह, राजा चागाधिमानसो ।
ब्राह्मणानं अदा दानं, सिवीनं रट्ठवड्डनो” ॥ 15
१६७२. “तदासि यं भिसनकं, तदासि लोमहंसनं ।
हत्थिनागे पदिन्नम्हि, मेदनीं^८ सम्पकम्पथ” ॥
१६७३. “तदासि यं भिसनकं, तदासि लोमहंसनं ।
हत्थिनागे पदिन्नम्हि, खुब्भित्थ नगरं तदा ॥ 20
१६७४. “समाकुलं पुरं आसि, घोसो च विपुलो महा ।
हत्थिनागे पदिन्नम्हि, सिवीनं रट्ठवड्डने” ॥

१. खुज्जचेलापकाकिण्णे — स्या०; खुज्जतेचलापकाकिण्णे — रो० । २. सूदमागध-
वण्णिते — रो० । ३. चित्रगळेरुघुसिते — रो० । ४. सुरामंसपवोधने — स्या०, रो० । ५.
परुळ्हं — स्या० । ६. दक्खिणं — रो० । ७. उरुळ्हवं — स्या० । ८. ओपवय्हं — मी०, रो०;
ओपगुय्हं — स्या० । ९. मेदनीं — रो० । १०. समकम्पथ — स्या०, रो० ।

१६७५. “उग्गा च राजपुत्ता च, वेसियाना च ब्राह्मणा ।
हत्थारोहा^१ अनीकट्ठा, रथिका पत्तिकारका ॥
१६७६. “केवलो चा पि निगमो, सिवयो^२ च^३ समागता ।
दिस्वा नागं नीयमानं, ते रञ्जो पटिवेदयुं ॥
- 5 १६७७. “विधमं देव ते रट्ठं, पुत्तो वेस्सन्तरो तव ।
कथं नो हत्थिनं दज्जा, नागं रट्ठस्स पूजितं ॥
१६७८. “कथं नो कुञ्जरं दज्जा, ईसादन्तं उरुल्लहवं ।
खेत्तञ्जुं सब्बयुद्धानं, सब्बसेतं गजुत्तमं ॥
- B. 314 १६७९. “पण्डुकम्बलसञ्छन्नं, पभिन्नं सत्तुमद्दं ।
10 दन्तिं सवालवीजनिं^४, सेतं केलाससादिसं ॥
१६८०. “ससेतच्छत्तं सउपाधेय्यं^५, साथब्बनं सहत्थिपं ।
अगगयानं राजवाहिं, ब्राह्मणानं अदा गजं^६ ॥
१६८१. “अन्नं पानञ्च यो^७ दज्जा, वत्थसेनासनानि च ।
एतं खो दानं^८ पतिरूपं^९, एतं खो ब्राह्मणारहं ॥
- 15 १६८२. “अयं ते वंसराजा नो, सिवीनं रट्ठवड्डुनो^{१०} ।
कथं वेस्सन्तरो पुत्तो, गजं भाजेति सञ्जय ॥
१६८३. “सचे त्वं न करिस्ससि, सिवीनं वचनं इदं ।
मञ्जे तं सह पुत्तेन, सिवीं^{११} हत्थे करिस्सरे^{१२} ॥
१६८४. “कामं जनपदो मासि, रट्ठञ्चा पि विनस्सतु ।
20 नाहं सिवीनं वचना, राजपुत्तं अदूसकं ।
पव्वाजेय्यं सका रट्ठा, पुत्तो हि मम ओरसो ॥
१६८५. “कामं जनपदो मासि, रट्ठञ्चा पि विनस्सतु ।
नाहं सिवीनं वचना, राजपुत्तं अदूसकं ।
पव्वाजेय्यं सका रट्ठा, पुत्तो हि मम अत्रजो ॥

१. हत्थारोहा - रो० । २-२. सिवियो चापि - स्या०; सिवयो चापि - रो० । ३. सवालवीजनिं - स्या० । ४. सुपत्थेय्यं - स्या०; सउपाधेय्यं - रो० । ५. धनं - मी०, रो०; दानं - स्या० । ६. सो - सी०, स्या० । ७-७. दानपतिरूपं - स्या०; नान० - रो० । ८. रट्ठवड्डुनं - सी०; रट्ठवड्डुन - रो० । ९. सिवि - स्या० ।

१६८६. “न चाहं तस्मिं^१ दुब्भेय्यं, अरियसीलवतो हि सो ।
असिलोको पि मे अस्स, पापञ्च पसवे बहुं ।
कथं वेस्सन्तरं पुत्तं, सत्थेन घातयामसे” ॥

१६८७. “मा नं दण्डेन सत्थेन, न हि सो वन्धनारहो ।
पब्बाजेहि च नं रट्ठा, वड्ढे वसतु पव्वते” ॥

5

१६८८. “एसो चे सिवीनं छन्दो, छन्दं न पनुदामसे ।
इमं सो वसतु रत्तिं, कामे च परिभुञ्जतु ॥

१६८९. “ततो रत्या विवसाने^२, सुरियस्सुग्गमनं पति ।
समग्गा सिवयो^३ हुत्वा, रट्ठा पब्बाजयन्तु नं^४” ॥

१६९०. “उट्ठेहि कत्ते तरमानो, गन्त्वा वेस्सन्तरं वद ।
सिवयो देव ते कुट्ठा, नेगमा च समागता ॥

10 B. 315

१६९१. “उग्गा च राजपुत्ता च, वेसियाना च ब्राह्मणा ।
हत्थारोहा अनीकट्ठा, रथिका पत्तिकारका ।
केवलो चा पि निगमो, सिवयो च समागता ॥

१६९२. “अस्मा रत्या विवसाने, सुरियस्सुग्गमनं पति ।
समग्गा सिवयो हुत्वा, रट्ठा पब्बाजयन्ति तं ॥

15

१६९३. “स कत्ता तरमानो व, सिविराजेन पेसितो ।
आमुत्तहत्थाभरणा^५, सुवत्थो चन्दनभूसितो^६ ॥

१६९४. “सीसं न्हातो^७ उदके सो, आमुत्तमणिकुण्डलो ।
उपागमि पुरं रम्मं, वेस्सन्तरनिवेसनं ॥

20

१६९५. “तत्थद्दस कुमारं सो, रममानं सके पुरे ।
परिकिण्णं अमच्चवेहि, तिदसानं व वासवं ॥

१६९६. “सो तत्थ गन्त्वा तरमानो, कत्ता वेस्सन्तरं ब्रवि ।
दुक्खं ते वेदयिस्सामि, मा मे कुज्झि^८ रथेसभ ॥

१. तस्म—रो०। २. विवसाने—स्या०, रो०। ३. सिवियो—स्या०। ४. तं—रो०।

५. आमुत्तहत्थाभरणो—स्या०, रो०। ६. चन्दनफोसितो—स्या०। ७. न्हातो—रो०। ८. कुज्झ—स्या०।

१६९७. “वन्दित्वा रोदमानो सो, कत्ता राजानमब्रवि ।
भक्ता मेसि महाराज, सव्वकामरसाहरो ॥

१६९८. “दुक्खं ते वेदयिस्सामि, तत्थ अस्सासयन्तु मं ।
सिवयो देव ते कुद्धा, नेगमा च समागता ॥

5 १६९९. “उग्गा च राजपुत्ता च, वेसियाना च ब्राह्मणा ।
हत्थारोहा अनीकट्ठा, रथिका पत्तिकारका ।
केवलो चा पि निगमो, सिवयो च समागता ॥

१७००. “अस्मा रत्या विवसाने, सुरियस्सुग्गमनं पति ।
समग्गा सिवयो हुत्वा, रट्ठा पव्वाजयन्ति तं” ॥

10 १७०१. “किस्मिं मे सिवयो कुद्धा, नाहं पस्सामि दुक्कटं ।
तं मे कत्ते वियाचिक्ख, कस्मा पव्वाजयन्ति मं” ॥

B. 316

१७०२. “उग्गा च राजपुत्ता च, वेसियाना च ब्राह्मणा ।
हत्थारोहा अनीकट्ठा, रथिका पत्तिकारका ।
नागदानेन खियन्ति, तस्मा पव्वाजयन्ति तं” ॥

15 १७०३. “हृदयं चक्खुम्पहं दज्जं, किं मे बाहिरकं धनं ।
हिरज्जं वा सुवण्णं वा, मुत्ता वेळुरिया मणि ॥

१७०४. “दक्खिणं वापहं बाहुं, दिस्वा याचकमागते ।
ददेय्यं न विकम्पेय्यं, दाने मे रमते^१ मनो ॥

20 १७०५. “कामं मं सिवयो सव्वे, पव्वाजेन्तु हनन्तु वा ।
नेव दाना विरमिस्सं, कामं छिन्दन्तु सत्तथा” ॥

१७०६. “एवं तं सिवयो आहु, नेगमा च समागता ।
कोन्तिमाराय तीरेन, गिरिमारज्जरं पति ।
येन पव्वाजिता यन्ति, तेन गच्छतु सुव्वतो” ॥

25 १७०७. “सोहं तेन गमिस्सामि, येन गच्छन्ति दूसका ।
रत्तिन्दिवं मे खमथ, याव दानं ददामहं” ॥

१७०८. “आमन्तयित्थ राजा नं, मद्दिं सव्वङ्गसोभनं^१ ।
यं ते किञ्चि मया दिन्नं, धनं धञ्जञ्च विज्जति ॥
१७०९. “हिरञ्जं वा सुवण्णं वा, मुत्ता वेळुरिया बहू ।
सव्वं तं निदहेय्यासि, यं च ते पेतिकं धनं ॥
१७१०. “तमव्रवि राजपुत्ती, मद्दी सव्वङ्गसोभना ।
कुहिं देव निदहामि^२, तं मे अक्खाहि पृच्छितो” ॥ 5
१७११. “सीलवन्तेसु दज्जासि^३, दानं मद्दि यथारहं ।
न हि दाना परं अत्थि, पतिट्ठा सव्वपाणिनं ॥
१७१२. “पुत्तेसु मद्दि दयेसि^४, सस्सुया ससुरम्हि^५ च ।
यो च तं भत्ता मञ्जेय्य, सक्कच्चं तं उपट्ठहे ॥ 10
१७१३. “नो चे तं भत्ता मञ्जेय्य, मया दिप्पवसेन ते ।
अञ्जं भत्तारं परियेस, मा किसित्थो^६ मया विना” ॥
१७१४. “अहं हि वनं गच्छामि, घोरं वाळमिगायुतं ।
संसयो जीवितं मय्हं, एककस्स ब्रह्मवने” ॥ B. 317
१७१५. तमव्रवि राजपुत्ती, मद्दी सेव्वङ्गसोभना ।
“अभुम्मे कथं नु” भणसि, पापकं वत भाससि ॥ 15
१७१६. “नेस धम्मो महाराज, यं त्वं गच्छेय्य एकको ।
अहम्पि तेन गच्छामि, येन गच्छसि खत्तिय ॥
१७१७. “मरणं वा तया सद्धिं, जीवितं वा तया विना ।
तदेव मरणं सेय्यो, यं चे जीवे तया विना ॥ 20
१७१८. “अग्गिं उज्जालयित्वान^७, एकजालसमाहितं ।
तत्थ^८ मे^९ मरणं सेय्यो, यं चे जीवे तया विना ॥
१७१९. “यथा आरञ्जकं नागं, दन्तिं अन्वेति हत्थिनी^{१०} ।
जेस्सन्तं गिरिदुग्गेसु, समेसु विसमेसु च ॥

१. सव्वङ्गसोभनिं—स्या० । २. निदहेय्यामि—रो० । ३. दज्जेमि—स्या० । ४. दय्यामि—रो० । ५. सम्मुरम्हि—स्या० । ६. किसित्थि—मी०, स्या०; किसित्थि—रो० । ७. रो० पोत्थके नत्थि । ८. निज्जालयित्वान—सी०, रो० । ९-१०. नत्थेव—स्या० ।

१७२०. “एवं तं अनुगच्छामि, पुत्ते आदाय पच्छतो ।
सुभरा ते भविस्सामि,^१ न ते हेस्सामि दुब्भरा ॥
१७२१. “इमे कुमारे पस्सन्तो, मञ्जुके पियभाणिने^२ ।
आसीने वनगुम्बस्मिं, न रज्जस्स सरिस्ससि ॥
१७२२. “इमे कुमारे पस्सन्तो, मञ्जुके पियभाणिने ।
कीळन्ते^३ वनगुम्बस्मिं, न रज्जस्स सरिस्ससि ॥
१७२३. “इमे कुमारे पस्सन्तो, मञ्जुके पियभाणिने ।
अस्समे रमणीयम्हि, न रज्जस्स सरिस्ससि ॥
१७२४. “इमे कुमारे पस्सन्तो, मञ्जुके पियभाणिने ।
कीळन्ते अस्समे रम्मे, न रज्जस्स सरिस्ससि ॥
१७२५. “इमे कुमारे पस्सन्तो, मालधारी^४ अलङ्कते ।
अस्समे रमणीयम्हि, न रज्जस्स सरिस्ससि ॥
१७२६. “इमे कुमारे पस्सन्तो, मालधारी अलङ्कते ।
कीळन्ते अस्समे रम्मे, न रज्जस्स सरिस्ससि ॥
१७२७. “यदा दक्खिसि^५ नच्चन्ते, कुमारे मालधारिने ।
अस्समे रमणीयम्हि, न रज्जस्स सरिस्ससि ॥
१७२८. “यदा दक्खिसि नच्चन्ते, कुमारे मालधारिने ।
कीळन्ते अस्समे रम्मे, न रज्जस्स सरिस्ससि ॥
१७२९. “यदा दक्खिसि मातङ्गं, कुञ्जरं सट्ठिहायनं ।
एकं अरज्जे चरन्तं,^६ न रज्जस्स सरिस्ससि ॥
१७३०. “यदा दक्खिसि मातङ्गं, कुञ्जरं सट्ठिहायनं ।
सायं पातो विचरन्तं, न रज्जस्स सरिस्ससि ॥
१७३१. “यदा करेणुसङ्घस्स, यूथस्स पुरतो वजं ।
कोञ्चं काहति^७ मातङ्गो, कुञ्जरो सट्ठिहायनो ।
तस्स तं नदतो सुत्वा, न रज्जस्स सरिस्ससि ॥

१. गमिस्सामि—रो० । २. पियभाणिनो—रो० । ३. कीळन्ते—रो० । ४. माला-
धारी—रो० । ५. दक्खिसि—स्या० । ६. विचरन्तं—स्या०, रो० । ७. काहिति—रो० ।

१७३२. “दुभतो^१ वनविकासे, यदा दक्खिसि कामदो^२ ।
वने वाळमिगाकिण्णे, न रज्जस्स सरिस्ससि ॥
१७३३. “मिगं दिस्वान सायन्हं, पञ्चमालिनमागतं^३ ।
किम्पुरिसे च नच्चन्ते, न रज्जस्स सरिस्ससि ॥
१७३४. “यदा सोस्ससि^४ निग्घोसं, सन्दमानाय सिन्धुया । 5
गीतं किम्पुरिसानञ्च, न रज्जस्स सरिस्ससि ॥
१७३५. “यदा सोस्ससि निग्घोसं, गिरिगब्भरचारिनो ।
वस्समानस्सुलूकस्स, न रज्जस्स सरिस्ससि ॥
१७३६. “यदा सीहस्स व्यग्घस्स, खग्गस्स गवयस्स च ।
वने सोस्ससि वाळानं, न रज्जस्स सरिस्ससि ॥ 10
१७३७. “यदा मोरीहि परिकिण्णं, बरिहीनं^५ मत्थकासिनं ।
मोरं दक्खिसि नच्चन्तं, न रज्जस्स सरिस्ससि ॥
१७३८. “यदा मोरीहि परिकिण्णं, अण्डजं चित्रपक्खिनं^६ ।
मोरं दक्खिसि नच्चन्तं, न रज्जस्स सरिस्ससि ॥
१७३९. “यदा मोरीहि परिकिण्णं, नीलगीवं सिखण्डिनं । 15
मोरं दक्खिसि नच्चन्तं, न रज्जस्स सरिस्ससि ॥
१७४०. “यदा दक्खिसि हेमन्ते, पुप्फिते धरणीरुहे । B. 319
सुरभिं^७ सम्पवायन्ते, न रज्जस्स सरिस्ससि ॥
१७४१. “यदा हेमन्तिके मासे, हरितं दक्खिसि मेदिनिं^८ ।
इन्दगोपकसञ्छन्नं, न रज्जस्स सरिस्ससि ॥ 20
१७४२. “यदा दक्खिसि हेमन्ते, पुप्फिते धरणीरुहे ।
कुटजं बिम्बजालं च, पुप्फितं लोमपद्मकं^९ ।
सुरभिं सम्पवायन्ते, न रज्जस्स सरिस्ससि ॥

१. उभतो—स्या० । २. कामदं—स्या०, रो० । ३. पञ्चमालिनिमागतं—स्या० ।
४. सुस्ससि—स्या० । ५. बरिहीनं—स्या०; बरिहिनं—रो० । ६. चित्रपेक्खनं—स्या०;
चित्रपेक्खुनं—रो० । ७. सुरभि—स्या०, रो० । ८. मेदिनिं—सी०, रो० । ९. लोमपद्मकं—
सी०, रो०; लोमपद्मकं—स्या० ।

१७४३. “यदा हेमन्तिके मासे, वनं दक्खिस्सि पुप्फितं ।
ओपुप्फानि च पद्मानि, न रज्जस्स सरिस्ससि” ॥

हेमवन्तं ।

(३) दानकण्डं

१७४४. “तेसं लालपितं^१ सुत्वा, पुत्तरस्स सुणिसाय च ।
कलुनं^२ परिदेवेसि, राजपुत्ती यसस्सिनी ॥

५ १७४५. “सेय्यो विसं मे खायितं, पपाता पपतेय्यहं ।
रज्जुया वज्ज मिय्याहं^३, कस्मा वेस्सन्तरं पुत्तं ।
पव्वाजेन्ति अदूसकं ॥

१७४६. “अज्जायकं दानपतिं, याचयोगं अमच्छरिं ।
पूजितं पटिराजूहि^४, कित्तिमन्तं यसस्सिनं ।
१० कस्मा वेस्सन्तरं पुत्तं, पव्वाजेन्ति अदूसकं ॥

१७४७. “मातापेत्तिभरं^५ जन्तुं, कुले जेट्ठापचायिकं^६ ।
कस्मा वेस्सन्तरं पुत्तं, पव्वाजेन्ति अदूसकं ॥

१७४८. “रज्जो हितं देविहितं^७, आतीनं सखिनं हितं ।
हितं सब्वस्स रट्ठस्स, कस्मा वेस्सन्तरं पुत्तं ।
१५ पव्वाजेन्ति अदूसकं ॥

१७४९. “मधूनि^८ व पलातानि^९, अम्वा व^{१०} पतिता छमा ।
एवं हेस्सति ते रट्ठं, पव्वाजेन्ति अदूसकं ॥

B, 320

१७५०. “हंसो निक्खीणपत्तो^{११} व^{१२}, पल्ललस्मिं अनूदके ।
अपविट्ठो^{१३} अमच्चेहि, एको राजा^{१४} विहिय्यसि ॥

२० १७५१. “तं तं ब्रूमि महाराज, अत्थो ते मा उपच्चगा ।
मा नं सिवीनं वचना, पव्वाजेसि अदूसकं” ॥

१७५२. “धम्मस्सपचित्तिं कुम्मि, सिवीनं विनयं धजं ।
पव्वाजेमि सकं पुत्तं, पाणा पियतरो हि मे” ॥

१. लालपितं—स्या० । २. कलुनं—सी०, रो०; कलूनं—स्या० । ३. मिय्याहं—स्या० ।
४. पतिराजेहि—रो० । ५. मातापेत्तिभरं—स्या० । ६. जेट्ठापचायिनं—स्या० । ७. देविहितं—
स्या०; देवीहितं—रो० । ८. मधूनीव पलितानि—स्या० । ९. च—रो० । १०-११. निक्खीण-
पत्तो—स्या० । १२. राज—रो० ।

१७५३. “यस्स पुब्बे धजग्गानि, कणिकारा व पुप्फिता ।
यायन्तमनुयायन्ति, स्वज्जेको^१ व गमिस्सति ॥
१७५४. “यस्स पुब्बे धजग्गानि, कणिकारवनानि व ।
यायन्तमनुयायन्ति, स्वज्जेको व गमिस्सति ॥
१७५५. “यस्स पुब्बे अनीकानि, कणिकारा व पुप्फिता । 5
यायन्तमनुयायन्ति, स्वज्जेको व गमिस्सति ॥
१७५६. “यस्स पुब्बे अनीकानि, कणिकारवनानि व ।
यायन्तमनुयायन्ति, स्वज्जेको व गमिस्सति ॥
१७५७. “इन्दगोपकवण्णाभा, गन्धारा पण्डुकम्बला ।
यायन्तमनुयायन्ति, स्वज्जेको व गमिस्सति ॥ 10
१७५८. “यो पुब्बे हत्थिना याति, सिविकाय रथेन च ।
स्वज्ज वेस्सन्तरो राजा, कथं गच्छति पत्तिका ॥
१७५९. “कथं चन्दनलित्तङ्गो, नच्चगीतप्पबोधनो ।
खुराजिनं^२ फरमुञ्च, खारिकाजञ्च^३ हाहिति^४ ॥
१७६०. “कस्मा नाभिहरिस्सन्ति^५, कासावअजिनानि^६ च^७ । 15
पविसन्तं ब्रहारज्जं, कस्मा चीरं न वज्झरे ॥
१७६१. “कथं नु चीरं धारेन्ति, राजपब्बाजिता^८ जना ।
कथं कुसमयं चीरं, मही परिदहिस्सति ॥
१७६२. “कासियानि च धारेत्वा, खोमकोटुम्बरानि^९ च ।
कुसचीरानि धारेन्ती, कथं मही करिस्सति ॥ 20
१७६३. “वय्हाहि परियायित्वा, सिविकाय रथेन च ।
सा कथज्ज अनुज्झङ्गी^{१०}, पथं गच्छति पत्तिका ॥ B. 321
१७६४. “यस्सा मुदुतला हत्था, चरणा^{११} च सुखेधिता^{१२} ।
सा कथज्ज अनुज्झङ्गी, पथं^{१३} गच्छति पत्तिका^{१४} ॥

१. स्वाज्जेको - रो० । २. खराजिनं - रो० । ३. खारिकाजं - रो० । ४. हाहिति - स्या० । ५. नाभिहरीयन्ति - स्या०, रो० । ६. कासावा अजिनानि च - स्या०; कासावा अजिनानि वा - रो० । ७. राजपब्बाजिता - स्या०, रो० । ८. खोमकोटुम्बरानि - स्या०, रो० । ९. अनुज्झङ्गी - स्या०, रो० । १०. चलना - स्या० । ११. मुखेठिना - स्या०, रो० । १२-१३. वनं गच्छति भीष्का - रो० ।

१७६५. “यस्सा मुदुतला पादा, चरणा च सुखेधिता ।
पादुकाहि सुवण्णाहि, पीळमाना व गच्छति ।
सा कथज्ज अनुज्झङ्गी, पथं गच्छति पत्तिका ॥
१७६६. “यास्सु^१ इत्थिसहस्सानं^२, पुरतो गच्छति मालिनी ।
सा कथज्ज अनुज्झङ्गी, वनं गच्छति एकिका ॥
१७६७. “यास्सु^३ सिवाय सुत्वान, मुहुं उत्तसते पुरे ।
सा कथज्ज अनुज्झङ्गी, वनं गच्छति भीरुका ॥
१७६८. “यास्सु इन्दसगोत्तस्स^४, उलूकस्स पवस्सतो ।
सुत्वान नदतो भीता, वारुणी व पवेधति ।
सा कथज्ज अनुज्झङ्गी, वनं गच्छति भीरुका ॥
१७६९. “सकुणी हतपुत्ता व, सुज्जं दिस्वा कुलावकं ।
चिरं दुक्खेन ज्ञायिस्सं, सुज्जं आगम्मिमं पुरं ॥
१७७०. “सकुणी हतपुत्ता व, सुज्जं दिस्वा कुलावकं ।
किसा^५ पण्डु भविस्सामि, पिये पुत्ते अपस्सती ॥
१७७१. “सकुणी हतपुत्ता व, सुज्जं दिस्वा कुलावकं ।
तेन तेन पधाविस्सं, पिये पुत्ते अपस्सती ॥
१७७२. “कुररी^६ हतछापा व, सुज्जं दिस्वा कुलावकं ।
चिरं दुक्खेन ज्ञायिस्सं, सुज्जं आगम्मिमं पुरं ॥
१७७३. “कुररी हतछापा व, सुज्जं दिस्वा कुलावकं ।
किसा पण्डु भविस्सामि, पिये पुत्ते अपस्सती ॥
१७७४. “कुररी हतछापा व, सुज्जं दिस्वा कुलावकं ।
तेन तेन पधाविस्सं, पिये पुत्ते अपस्सती ॥
१७७५. “सा नून चक्कवाकी^७ व, पल्ललस्मिं अनूदके ।
चिरं दुक्खेन ज्ञायिस्सं, सुज्जं आगम्मिमं^८ पुरं ॥

B. 322

१-१. यस्सु इत्थिसहस्सस्स - स्या०; ० इत्थिसहस्सस्स - रो० । २. या सा - स्या० ।
३. इन्दस्स गोत्तस्स - रो० । ४. कीसा - स्या० । ५-५. कुररी हतछापाव - स्या० । ६-६.
चक्कवक्कीव - स्या० । ७. आगमि - रो० ।

१७७६. “सा नून चक्कवाकी व, पल्ललस्मिं अनूदके ।
किसा^१ पण्डु भविस्सामि, पिये पुत्ते अपस्सती ॥
१७७७. “सा नून चक्कवाकी व, पल्ललस्मिं अनूदके ।
तेन तेन पधाविस्सं, पिये पुत्ते अपस्सती ॥
१७७८. “एवं^२ मे विलपन्तिया, राजा^३ पुत्तं अदूसकं ।
पब्बाजेसि वनं^४ रट्ठा, मञ्जे हिस्सामि जीवितं” ॥ 5
१७७९. तस्सा लालप्पितं^५ सुत्वा, सब्बा अन्तेपुरे बहू^६ ।
बाहा पग्गय्ह पक्कन्दुं, सिविकञ्जा समागता ॥
१७८०. साला व सम्पमथिता^७, मालुतेन पमद्धिता ।
सेन्ति पुत्ता च दारा च, वेस्सन्तरनिवेसने ॥ 10
१७८१. ओरोधा^८ च कुमारा च, वेसियाना च ब्राह्मणा ।
बाहा पग्गय्ह पक्कन्दुं, वेस्सन्तरनिवेसने ॥
१७८२. हत्थारोहा अनीकट्ठा, रथिका पत्तिकारका ।
बाहा पग्गय्ह पक्कन्दुं, वेस्सन्तरनिवेसने^९ ॥
१७८३. ततो रत्या विवसाने, सुरियस्सुग्गमनं पति ।
अथ वेस्सन्तरो राजा, दानं दातुं उपागमि ॥ 15
१७८४. “वत्थानि वत्थकामानं, सोण्डानं देथ वारुणिं ।
भोजनं भोजनत्थीनं, सम्मदेव^{१०} पवेच्छथ ॥
१७८५. “मा च किञ्चि^{११} वनिब्बके, हेट्ठयित्थ” इधागते ।
तप्पेथ अन्नपानेन, गच्छन्तु पटिपूजिता^{१२} ॥ 20
१७८६. “अथेत्थ^{१३} वत्तती सट्ठो, तुमुलो भेरवो महा ।
दानेन तं नीहरन्ति, पुन दानं अदा तुवं^{१४} ॥
१७८७. “ते सु मत्ता किलन्ता^{१५} व^{१६}, सम्पतन्ति वनिब्बका ।
निक्खमन्ते महाराजे, सिवीनं रट्ठवड्ढने^{१७} ॥

१. कीसा - स्या० । २. एवं च - रो० । ३. राज - स्या०, रो० । ४. वनं - स्या० ।
५. लालपितं - स्या० । ६. अहु - स्या० । ७. सम्पमद्धिता - स्या० । ८-८. इमा द्वे गाथायो
रो० पोत्थके न दिस्सन्ति । ९. सम्मादेथ - रो० । १०. कञ्चि - रो० । ११. हट्ठयित्थ -
रो० । १२. पतिपूजिता - रो० । १३-१३. अयं गाथा सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु न दिस्सति ।
१४-१४. किलन्ता च - रो० । १५. रट्ठवड्ढने - रो० ।

B. 323

१७८८. “अच्छेच्छुं वत भो रुक्खं, नानाफलधरं^१ दुमं ।
यथा वेस्सन्तरं रट्ठा, पब्बाजेन्ति अदूसकं ॥
१७८९. “अच्छेच्छुं वत भो रुक्खं, सब्बकामददं^२ दुमं ।
यथा वेस्सन्तरं रट्ठा, पब्बाजेन्ति अदूसकं ॥
- ५ १७९०. “अच्छेच्छुं वत भो रुक्खं, सब्बकामरसाहरं ।
यथा वेस्सन्तरं रट्ठा, पब्बाजेन्ति अदूसकं ॥
१७९१. “ये वुद्धा^३ ये च दहरा, ये च मज्झिमपोरिसा ।
बाहा पग्गय्ह पक्कन्दुं, निक्खमन्ते महाराजे ।
सिवीनं रट्ठवड्डने ॥
- 10 १७९२. “अतियक्खा वस्सवरा^४, इत्थागारा^५ च^६ राजिनो ।
बाहा पग्गय्ह पक्कन्दुं, निक्खमन्ते महाराजे ।
सिवीनं रट्ठवड्डने ॥
१७९३. “थियो पि तत्थ पक्कन्दुं, या तम्हि नगरे अहु ।
निक्खमन्ते महाराजे, सिवीनं रट्ठवड्डने ॥
- 15 १७९४. “ये ब्राह्मणा ये च समणा, अज्जे वा^७ पि^८ वनिब्बका ।
बाहा पग्गय्ह पक्कन्दुं, अधम्मो किर भो इति ॥
१७९५. “यथा वेस्सन्तरो राजा, यजमानो सके पुरे ।
सिवीनं वचनत्थेन, सम्हा रट्ठा निरज्जति ॥
१७९६. “सत्त हत्थिसते दत्त्वा, सब्बालङ्कारभूसिते ।
सुवण्णकच्छे मातङ्गे, हेमकप्पनवाससे^९ ॥
- 20 १७९७. “आरुब्हे गामणीयेहि, तोमरङ्ककुसपाणिभि ।
एस वेस्सन्तरो राजा, सम्हा रट्ठा निरज्जति ॥
१७९८. “सत्त अस्ससते दत्त्वा, सब्बालङ्कारभूसिते ।
आजानीयेव^{१०} जातिया, सिन्धवे सीघवाहने^{११} ॥

१. नानाफलददं—स्या० । २. नानाफलधरं—स्या० । ३. वुद्धा—रो० । ४. वेस्स-
वरा—स्या० । ५-५. इत्थागारज्ज—रो० । ६-६. चा पि—रो० । ७. हेमकप्पनिवाससे—
स्या० । ८. आजानीये च—रो० । ९. सीघवाहिने—रो० ।

१७९९. “आरूढहे गामणीयेहि, इल्लियाचापधारिभि^१।
एस वेस्सन्तरो राजा, सम्हा रट्ठा निरज्जति ॥
१८००. “सत्त रथसते दत्वा, सन्नद्धे उस्सितद्धजे।
दीपे अथो पि वेयग्घे^२, सब्बालङ्कारभूसिते ॥
१८०१. “आरूढहे गामणीयेहि, चापहत्येहि वम्मिभि^३। 5 B. 324
एस वेस्सन्तरो राजा, सम्हा रट्ठा निरज्जति ॥
१८०२. “सत्त इत्थिसते^४ दत्वा, एकमेका रथे ठिता।
सन्नद्धा निक्खरज्जूहि, सुवण्णेहि^५ अलङ्कता ॥
१८०३. “पीतालङ्कारा पीतवसना, पीताभरणविभूसिता।
अळारपम्हा^६ हसुला, सुसज्जा तनुमज्झिमा। 10
एस वेस्सन्तरो राजा, सम्हा रट्ठा निरज्जति ॥
१८०४. “सत्त धेनुसते दत्वा, सब्बा कंसुपधारणा^७।
एस्स वेस्सन्तरो राजा, सम्हा रट्ठा निरज्जति ॥
१८०५. “सत्त दासिसते^८ दत्वा, सत्त दाससतानि च।
एस वेस्सन्तरो राजा, सम्हा रट्ठा निरज्जति ॥ 15
१८०६. “हत्यी अस्सरथे^९ दत्वा, नारियो च अलङ्कता।
एस वेस्सन्तरो राजा, सम्हा रट्ठा निरज्जति ॥
१८०७. “तदासि यं भिसनकं, तदासि लोमहंसनं।
महादाने पदिन्नम्हि, मेदनी^{१०} सम्पकम्पथ^{११} ॥
१८०८. “तदासि यं भिसनकं, तदासि लोमहंसनं। 20
यं पञ्जलिकतो राजा, सम्हा रट्ठा निरज्जति ॥
१८०९. “अथेत्य वत्तती सट्ठो, तुमुलो भेरवो महा।
दानेन तं नीहरन्ति, पुन दानं अदा^{१२} तुवं^{१३} ॥

१. इन्दियाचापदारिभि—स्या०। २. वेय्यग्घे—स्या०, रो०। ३. चम्मिभि—स्या०;
वम्मिहि—रो०। ४. इत्थीसते—स्या०। ५. सुवण्णेन—रो०। ६. आळारप्पमुखा—स्या०;
अळारपमुखा—रो०। ७. कंसुपधारिणो—स्या०। ८. दासीसते—स्या०। ९. अस्से रथे—
स्या०। १०. मेदिनी—रो०। ११. समकम्पथ—स्या०, रो०। १२-१३. ददाति सो—स्या०।

१८१०. “ते सु मत्ता किलन्ता व, सम्पतन्ति वनिब्बका ।
निक्खमन्ते महाराजे, सिवीनं रट्ठवड्डने” ॥
१८११. “आमन्तयित्थ राजानं, सञ्जयं धम्मिनं^१ वरं ।
अवरुद्धसि मं देव, वड्ढं गच्छामि पब्बतं ॥
- 5 १८१२. “ये हि केचि महाराज, भूता ये च भविस्सरे ।
अतित्तायेव कामेहि, गच्छन्ति यमसाधनं^२ ॥
- B. 325 १८१३. “स्वाहं^३ सके अभिस्ससिं^४, यजमानो सके पुरे ।
सिवीनं वचनत्थेन, सम्हा रट्ठा निरज्जति” ॥
१८१४. “अघं तं पटिसेविस्सं, वने वाळमिगाकिण्णे ।
10 खग्गदीपिनिसेविते, अहं पुज्जानि करोमि ।
तुम्हे पड्ढम्हि सीदथ” ॥
१८१५. “अनुजानाहि मं अम्म, पब्बज्जा मम रुच्चति ।
स्वाहं सके अभिस्ससिं, यजमानो सके पुरे ।
सिवीनं वचनत्थेन, सम्हा रट्ठा निरज्जति ॥
- 15 १८१६. “अघं तं पटिसेविस्सं, वने वाळमिगाकिण्णे ।
खग्गदीपिनिसेविते, अहं पुज्जानि करोमि ।
तुम्हे^५ पड्ढम्हि सीदथ” ॥
१८१७. “अनुजानामि तं पुत्त, पब्बज्जा ते समिज्झतु ।
अयं च मद्दी कल्याणी, सुसज्जा तनुमज्झिमा ।
20 अच्छतं सह पुत्तेहि, किं अरज्जे करिस्सति” ॥
१८१८. “नाहं अकामा दासिम्पि, अरज्जं नेतुमुस्सहे ।
सचे इच्छति अन्वेतु, सचे निच्छति अच्छतु” ॥
१८१९. “ततो सुण्हं महाराजा, याचितुं पटिपज्जथ ।
मा चन्दनसमाचारे, रजोजल्लं आधारयि ॥
- 25 १८२०. “मा^६ कासियानि धारेत्वा,^७ कुसचीरं आधारयि ।
दुक्खो वासो अरज्जस्मिं, मा हि त्वं लक्खणे गमि ॥

१. धम्मिकं—स्या० । २. यमसादनं—रो० । ३. सो हं—स्या०, रो० । ४. अभि-
ससिं—स्या०, रो० । ५. निरज्जहं—स्या०, रो० । ६-६. वड्ढं गच्छामि पब्बतं—स्या० । ७-७.
कासियानि पधरित्वा—स्या० ।

१८२१. “तमब्रवि राजपुत्ती, मदी सब्बङ्गसोभना ।
नाहं तं सुखमिच्छेय्यं, यं मे वेस्सन्तरं विना ॥
१८२२. “तमब्रवि महाराजा, सिवीनं रट्ठवड्डनो ।
इङ्ग मदी निसामेति, वने ये होन्ति दुस्सहा ॥
१८२३. “बहू कीटा पटङ्गा च, मकसा मधुमक्खिका ।
ते पि तं तत्थ हिंसेय्युं, तं ते दुक्खतरं सिया ॥ 5
१८२४. “अपरे पस्स सन्तापे,^१ नदीनुपनिसेविते^२ ।
सप्पा अजगरा नाम, अविसा ते महव्वला ॥
१८२५. “ते मनुस्सं मिगं वा पि, अपि मासन्नमागतं^३ ।
परिक्खपित्वा भोगेहि, वसमानन्ति अत्तनो ॥ 10
१८२६. “अञ्जे पि कण्हजटिनो,^४ अच्छा नाम अघम्मिगा ।
न तेहि पुरिसो दिट्ठो, रुक्खमारुह्ण मुच्चति ॥
१८२७. “सङ्घट्टयन्ता सिङ्गानि, तिक्खग्गातिप्पहारिनो^५ ।
महिंसा^६ विचरन्तेत्थ, नदिं सोतुम्बरं पति ॥
१८२८. “दिस्वा मिगानं यूथानं^७, गवं सञ्चरतं^८ वने ।
धेनु व वच्छगिद्धा व, कथं मद्दि करिस्ससि ॥ 15
१८२९. “दिस्वा सम्पतिते घोरे, दुमग्गेसु प्लवङ्गमे ।
अखेत्तञ्जाय ते मद्दि, भविस्सते^९ महब्भयं ॥
१८३०. “या त्वं सिवाय सुत्वान, मुहुं उत्तसयी^{१०} पुरे ।
सा त्वं वड्ढमनुप्पत्ता, कथं मद्दि करिस्ससि ॥ 20
१८३१. “ठिते मज्झन्तिके^{११} काले, सन्निसिन्नेसु पक्खिसु ।
सणते^{१२} व^{१३} ब्रह्मारञ्जं, तत्थ किं गन्तुमिच्छसि ॥

१. सन्तासे—स्या० । २. नदीनू०—स्या०, रो० । ३. वासन्नमागतं—स्या० । ४. कण्हा जटिनो—स्या० । ५-५. तिक्खग्गानि पहारिनो—सी०, स्या० । ६. महिमा—स्या०, रो० । ७. यूथानि—रो० । ८. सञ्चरितं—स्या० । ९. भवितन्ते—रो० । १०. उत्तसमे—सी०; उत्तसते—स्या० । ११. मज्झन्तिके—सी०, स्या०, रो० । १२-१२. मुण्णतेव—स्या०; सनतेव—रो० ।

१८३२. “तमब्रवि राजपुत्ती, मदी सब्बङ्गसोभना ।
यानि एतानि अक्खासि, वने पटिभयानि मे ।
सब्बानि अभिसम्भोस्सं, गच्छञ्जेव रथेसभ ॥

१८३३. “कासं कुसं पोटकिलं^१, उसिरं मुञ्जपब्बजं^२ ।
उरसा पनुदहिस्सामि^३, नस्स^४ हेस्सामि दुन्नया ॥

१८३४. “बहूहि वत्त^५ चरियाहि, कुमारी विन्दते पतिं ।
उदरस्सुपरोधेन, गोहनुवेठनेन^६ च ॥

१८३५. “अग्गिस्स पारिचरियाय, उदकुम्मज्जनेन^७ च ।
वेधव्यं^८ कटुकं लोके, गच्छञ्जेव रथेसभ ॥

B. 327

10

१८३६. “अपिस्सा होति अप्पत्तो, उच्छिट्ठमपि^९ भुञ्जितुं ।
यो नं हत्थे गहेत्वान, अकामं परिकड्ढति ।
वेधव्यं^८ कटुकं लोके, गच्छञ्जेव रथेसभ ॥

१८३७. “केसग्गहणमुखेपा, भूम्या च परिसुम्भना ।
दत्त्वा च नोपक्कमति, बहुदुक्खं^{१०} अनप्पकं ।
वेधव्यं कटुकं लोके, गच्छञ्जेव रथेसभ ॥

15

१८३८. “सुकच्छवी^{११} वेधवेरा, दत्त्वा सुभगमानिनो ।
अकामं परिकड्ढन्ति, उलूकञ्जेव वायसा ।
वेधव्यं कटुकं लोके, गच्छञ्जेव रथेसभ ॥

१८३९. “अपि जातिकुले फीते, कंसपज्जोतने^{१२} वसं ।
नेवाभिवाक्यं^{१३} न लभे, भातूहि सखिनीहि^{१४} पि^{१५} ।
वेधव्यं कटुकं लोके, गच्छञ्जेव रथेसभ ॥

20

१८४०. “नग्गा नदी अनूदका^{१६}, नग्गं रट्ठं अराजकं^{१७} ।
इत्थी पि विधवा नग्गा, यस्सा पि दस भातरो ।
वेधव्यं कटुकं लोके, गच्छञ्जेव रथेसभ ॥

१. पोतकिलं—स्या० । २. मुञ्जपब्बजं—सी० । ३. पनुदहिस्सामि—स्या०; पदहे-
स्सामि—रो० । ४. नास्स—स्या०, रो० । ५. वत्त—स्या० । ६. गोहनुवेठनेन—स्या०;
गोहनुव्वठनेन—रो० । ७. उदकुम्मज्जनेन च—रो० । ८. वेधव्यं—सी०, रो० । ९. उच्छिट्ठं
परि०—स्या० । १०. बहुदुक्खं—स्या०, रो० । ११. सुक्कच्छवी—स्या०; सुक्कच्छवि—रो० ।
१२. कंसपज्जोतने—स्या० । १३. नेवातिवाक्यं—स्या०, रो० । १४-१५. सखिनीहि च—सी०,
रो०; सखिनीहि च—स्या० । १६. अनूदका—रो० । १७. अराजिकं—स्या०, रो० ।

१८४१. “धजो रथस्स पञ्जाणं, धूमो पञ्जाणमग्गिनो ।
राजा रथस्स पञ्जाणं, भत्ता पञ्जाणमित्थिया ।
वेधव्यं कटुकं लोके, गच्छञ्जेव रथेसभ ॥
१८४२. “या दलिदी दलिद्दस्स, अड्ढा अड्ढस्स कित्तिमं ।
तं वे देवा पसंसन्ति, दुक्करं हि करोति सा ॥ 5
१८४३. “सामिकं अनुबन्धिस्सं, सदा कासायवासिनी ।
पथव्या^१ पि^२ अभिज्जन्त्या^३, वेधव्यं कटुकित्थिया ॥
१८४४. “अपि सागरपरियन्तं, बहुवित्तधरं महिं ।
नानारतनपरिपूरं, निच्छे वेस्सन्तरं विना ॥
१८४५. “कथं नु तासं हृदयं, सुखरा वत इत्थियो ।
या सामिके दुक्खितम्हि, सुखमिच्छन्ति अत्तनो ॥ 10
१८४६. “निक्खमन्ते महाराजे, सिवीनं रट्ठवड्ढनो ।
तमहं अनुबन्धिस्सं, सब्बकामददो हि मे ॥ B. 328
१८४७. “तमब्रवि महाराजा, मद्दिं सब्बङ्गसोभनं ।
इमे ते दहरा पुत्ता, जाली कण्हाजिना चुभो^४ ।
निक्खिप्प लक्खणे गच्छ, मयं ते पोसयामसे^५ ॥ 15
१८४८. “तमब्रवि राजपुत्ती, मदी सब्बङ्गसोभना ।
पिया मे पुत्तका देव, जाली कण्हाजिना चुभो ।
त्यम्हं तत्थ रमेस्सन्ति, अरञ्जे जीवसोकिनं ॥
१८४९. “तमब्रवि महाराजा, सिवीनं रट्ठवड्ढनो ।
सालीनं ओदनं भुत्वा, सुचिं मंसूपसेचनं ।
रक्खफलानि भुञ्जन्ता, कथं काहन्ति दारका ॥ 20
१८५०. “भुत्वा सतपले^६ कंसे, सोवण्णे सतराजिके ।
रक्खपत्तेसु भुञ्जन्ता, कथं काहन्ति दारका ॥
१८५१. “कासियानि च धारेत्वा, खोमकोटुम्बरानि^७ च ।
कुसचीरानि धारेन्ता, कथं काहन्ति दारका ॥ 25

१. कित्तिमा - स्या०, रो० । २-२ पठव्यापि - स्या०; पथव्या पि - रो० । ३. अभे-
ज्जन्त्या - सी०, रो० । ४. उभो - रो० । ५. पोमियाममे - मी०, रो० । ६. मतफले - रो० ।
७. खोमकोटुम्बरानि - स्या०, रो० ।

१८५२. “वय्हाहि परियायित्वा, सिविकाय रथेन च ।
पत्तिका परिधावन्ता, कथं काहन्ति दारका ॥
१८५३. “कूटागारे सयित्वान, निवाते^१ फुसितगळे^२ ।
सयन्ता रुक्खमूलस्मिं, कथं काहन्ति दारका ॥
- 5 १८५४. “पल्लङ्केसु सयित्वान, गोणके चित्तसन्थते ।
सयन्ता तिणसन्थारे, कथं काहन्ति दारका ॥
१८५५. “गन्धकेन^३ विलिम्पित्वा, अगरुचन्दनेन^४ च ।
रजोजल्लानि धारेन्ता, कथं काहन्ति दारका ॥
१८५६. “चामरमोरहत्थेहि^५, बीजितङ्गा सुखेठिता^६ ।
10 फुट्ठा^७ डंसेहि मकसेहि, कथं काहन्ति दारका” ॥
- B. 329 १८५७. “तमब्रवि राजपुत्ती, मदी सब्बङ्गसोभना ।
मा देव परिदेवेसि, मा च त्वं विमनो अहु ।
यथा मयं भविस्साम, तथा हेस्सन्ति दारका ॥
१८५८. “इदं वत्तवान पक्कामि, मदी सब्बङ्गसोभना ।
15 सिविमग्गेन अन्वेसि, पुत्ते आदाय लक्खणा ॥
१८५९. “ततो वेस्सन्तरो राजा, दानं दत्तवान खत्तियो ।
पितु मातु च वन्दित्वा, कत्वा च नं पदक्खिणं ।
१८६०. “चतुवाहिं रथं युत्तं, सीघमारुह सन्दनं ।
आदाय पुत्तदारञ्च, वड्ढं पायासि पब्बतं ॥
- 20 १८६१. “ततो वेस्सन्तरो राजा, येनासि बहुको जनो ।
आमन्त खो तं गच्छाम, अरोगा^{*} होन्तु आतयो ॥
१८६२. “इद्ध मद्दि निसामेहि, रम्मरूपं व दिस्सति ।
आवासं^८ सिविसेटुस्स, पत्तिकं भवनं मम” ॥

१-१. निवासो फुस्मितगळे-रो० । २. गन्धिकेन-रो० । ३. अगलुचन्दनेन-
स्या० । ४-४. चामरीमोरहत्थेहि, विजितङ्गा सुखेठिता-स्या०; ०विजितङ्गा सुखेठिता-रो० ।
५. दट्ठा-रो० । ६. आरोगा-रो० । * . निक्खमित्तवान...पे०...सिनेरुवन वटंसका ति अयं
गाथा स्या०, रो० पोत्थकेसु अधिका दिस्सति । ७. अवासो-स्या०, रो० ।

१८६३. “तं ब्राह्मणा अन्वगमुं, ते नं^१ अस्से अयाचिसुं ।
याचितो पटिपादेसि, चतुन्नं चतुरो ह्ये^२ ॥
१८६४. “इद्ध मद्दि निसामेहि, चित्तरूपं व दिस्सति ।
मिगरोहिच्चवण्णेन^३, दक्खिणस्सा वहन्ति मं” ॥
१८६५. “अथेत्थ पञ्चमो आगा, सो तं रथमयाचथ ।
तस्स तं याचितो^४ दासि, न चस्सु पहतो मनो ॥
१८६६. “ततो वेस्सन्तरो राजा, ओरोपेत्वा सकं जनं ।
अस्सासयि अस्सरथं, ब्राह्मणस्स धनेसिनो ॥
१८६७. “त्वं मद्दि कण्हं^५ गण्हाहि^६, लहु^७ एसा कनिट्टिका^८ ।
अहं जालिं गहेस्सामि,^९ गरुको भातिको हि सो” ॥ 10
१८६८. “राजा कुमारमादाय, राजपुत्ती च दारिकं ।
सम्मोदमाना पक्कामुं, अञ्जमञ्जं पियंवदा” ॥
दानकण्डं ।

(४) वनपवेसनं

१८६९. “यदि केचि मनुजा एन्ति, अनुमग्गे पटिपथे ।
मग्गं ते पटिपुच्छाम, कुहिं वड्ढतपब्बतो ॥
१८७०. “ते तत्थ अम्हे पस्सित्वा, कलुनं^{१०} परिदेवयुं ।
दुक्खं ते पटिवेदेन्ति, दूरे वड्ढतपब्बतो” ॥ 15
१८७१. “यदि पस्सन्ति पवने, दारका फलिने^{११} दुमे ।
तेसं फलानं हेतुम्हि^{१२}, उपरोदन्ति दारका ॥
१८७२. “रोदन्ते दारके दिस्वा, उब्बिद्धा^{१३} विपुला दुमा ।
सयमेवोनमित्वान, उपगच्छन्ति दारके ॥ 20

१. तं—स्या०, रो० । २. मिगारोहिच्चवण्णेन—स्या० । ३. पटिया—स्या० । ४-४. कण्हाजिनं गण्ह—रो० । ५. लहुका—स्या०, रो० । ६. कनिट्टिका—स्या० । ७. गण्हस्सामि—रो० । ८. कलूनं—स्या०; करूणं—रो० । ९. फलिते—सी०, स्या०, रो० । १०. हेतुहि—रो० । ११. उब्बिग्गा—सी०, स्या०, रो० ।

१८७३. “इदं अच्छेरकं दिस्वा, अब्भुतं^१ लोमहंसनं ।
साधुकारं पवत्तेसि, मदी सब्बङ्गसोभना ॥
१८७४. “अच्छेरं वत लोकस्मिं, अब्भुतं लोमहंसनं ।
वेस्सन्तरस्स तेजेन, सयमेवोनता दुमा” ॥
- 5 १८७५. “सङ्घिप्पिसु पथं यक्खा, अनुकम्पाय दारके ।
निक्खन्तदिवसेनेव, चेतरेट्ठं उपागमुं” ॥
१८७६. “ते गन्त्वा दीघमद्धानं, चेतरेट्ठं उपागमुं ।
इद्धं फीतं जनपदं, बहुमंससुरोदनं” ॥
- 10 १८७७. “चेतियो परिवारिसु^३, दिस्वा लक्खणमागतं ।
सुखुमाली वत^४ अय्या^५, पत्तिका परिधावति ॥
१८७८. “वय्हाहि परियायित्वा, सिविकाय^६ स्थेन च^७ ।
साज्ज मदी अरञ्जस्मिं, पत्तिका परिधावति” ॥
१८७९. “तं दिस्वा चेतपामोक्खा, रोदमाना उपागमुं ।
कच्चि नु देव कुसलं, कच्चि देव अनामयं ।
15 कच्चि पिता अरोगो ते, सिवीनं च अनामयं ॥
१८८०. “को ते बलं महाराज, को नु ते रथमण्डलं ।
अनस्सको अरथको, दीघमद्धानमागतो ।
कच्चामित्तेहि पकतो, अनुप्पत्तोसिमं दिसं” ॥
- B. 331 १८८१. “कुसलं चेव मे सम्म,^८ अथो सम्म अनामयं ।
20 अथो पिता अरोगो^९ मे, सिवीनं च अनामयं ॥
१८८२. “अहञ्जि कुञ्जरं दज्जं, ईसादन्तं उरुळहवं ।
खेत्तञ्जुं सब्बयुद्धानं, सब्बसेतं गजुत्तमं ॥
१८८३. “पण्डुकम्बलसञ्छन्नं, पभिन्नं सत्तुमद्दं ।
दन्तिं सवाळबीजनिं, सेतं केलाससादिसं ॥

१. अब्भूतं - स्या० । २. बहुमंससुरोदनं - स्या० । ३. परिक्खिसु - स्या०; परि-
क्खिसु - रो० । ४-४. वतायय्या - स्या० । ५-५. सिविकाय च खत्तिया - रो० । ६. सम्मा -
स्या० । ७. अरोगा - स्या० ।

१८८४. “ससेतच्छत्तं सउपाधेय्यं^१, साथप्पनं^२ सहत्थिपं ।
अग्गयानं राजवाहिं, ब्राह्मणानं अदासहं ॥
१८८५. “तस्मिं मे सिवयो कुद्धा, पिता चुपहतो मनो ।
अवरुद्धसि^३ मं राजा, वड्ढं गच्छामि पब्बतं ।
ओकासं सम्मा जानाथ, वने यत्थ वसामसे” ॥ 5
१८८६. “स्वागतं ते महाराज, अथो ते अदुरागतं ।
इस्सरोसि अनुप्पत्तो, यं इधत्थि पवेदय ॥
१८८७. “साकं भिसं^४ मधुं मंसं, सुद्धं सालिनमोदनं ।
परिभुञ्ज महाराज, पाहुनो नोसि आगतो” ॥
१८८८. “पटिग्गहितं यं दिन्नं, सब्बस्स अग्घियं कतं । 10
अवरुद्धसि मं राजा, वड्ढं गच्छामि पब्बतं ।
ओकासं सम्मा जानाथ, वने यत्थ वसामसे” ॥
१८८९. “इधेव ताव अच्छस्सु, चेतर्द्धे रथेसभ ।
याव चेता गमिस्सन्ति, रञ्जो सन्तिक^५ याचितुं ॥
१८९०. “निज्झापेतुं महाराजं, सिवीनं रट्ठवड्ढनं । 15
तं तं चेता पुरक्खत्वा^६, पतीता लद्धपच्चया ।
परिवारेत्वान गच्छन्ति, एवं जानाहि खत्तिय” ॥
१८९१. “मा वो रुच्चित्थ गमनं, रञ्जो सन्तिक याचितुं ।
निज्झापेतुं महाराजं, राजा पि तत्थ निस्सरो ॥
१८९२. “अच्चुग्गता हि सिवयो, बलग्गा^७ नेगमा च ये । 20
ते विधंसेतुमिच्छन्ति^८, राजानं मम कारणा” ॥
१८९३. “सचे एसा पवत्तेत्थ, रट्ठस्मिं रट्ठवड्ढन ।
इधेव रज्जं कारेहि, चेतेहि परिवारितो ॥
१८९४. “इद्धं फीतञ्चिदं रट्ठं, इद्धो जनपदो महा ।
मतिं करोहि त्वं देव, रज्जस्स मनुसासितुं” ॥ 25

B. 332

१. सुपत्थेय्यं—स्या०; सउपाधेय्यं—रो० । २. साथप्पनं—स्या०, रो० । ३. अव-
रुद्धति—रो० । ४. वसेम्हसे—स्या० । ५. भिसं—स्या० । ६. सन्तिकं—रो० । ७. पुरक्खत्वा-
स्या० । ८. बलत्था—रो० । ९. पधंसेतुं—स्या०, रो० ।

१८९५. “न मे छन्दो मति अत्थि, रज्जस्स अनुसासितुं ।
पब्बाजितस्स रट्ठस्मा, चेतपुत्ता सुणाथ मे ॥
१८९६. “अतुट्ठा सिवयो^१ आसुं^२, बलग्गा नेगमा च ये ।
पब्बाजितस्स रट्ठस्मा, चेता रज्जेभिसेचयुं^३ ॥
- 5 १८९७. “असम्मोदियम्पि वो अस्स, अच्चन्तं मम कारणा ।
सिवीहि^४ भण्डनं चा पि, विग्गहो मे न रुच्चति ॥
१८९८. “अथस्स भण्डनं घोरं, सम्पहारो अनप्पको ।
एकस्स कारणा मय्हं, हिसेय्य^५ बहुको जनो^६ ॥
- 10 १८९९. “पटिग्गहितं यं दिन्नं, सब्बस्स अग्घियं कतं ।
अवरुद्धसि मं राजा, वड्ढं गच्छामि पब्बतं ।
ओकासं सम्मा जानाथ, वने यत्थ वसामसे” ॥
१९००. “तग्घ ते मयमक्खाम, यथा पि कुसला तथा ।
राजिसी यत्थ सम्मन्ति, आहुतग्गी समाहिता ॥
- 15 १९०१. “एस सेलो महाराज, पब्बतो गन्धमादनो ।
यत्थ त्वं सह पुत्तेहि, सह भरियाय चच्छसि ॥
१९०२. “तं चेता अनुसासिंसु, अस्सुनेत्ता रुदंमुखा ।
इतो गच्छ महाराज, उज्जु^७ येनुत्तरा मुखो ॥
१९०३. “अथ दक्खिसि^८ भद्दन्ते, वेपुल्लं^९ नाम पब्बतं ।
नानादुमगणाकिण्णं, सीतच्छायं मनोरमं ॥
- 20 १९०४. “तमतिक्कम्म भद्दन्ते, अथ दक्खिसि आपगं ।
नदिं केतुमतिं नाम, गम्भीरं गिरिगब्भरं ॥
१९०५. “पुथुलोममच्छाकिण्णं, सुपतित्थं महोदकं ।
तत्थ न्हत्वा^{१०} पिवित्वा च, अस्सासेत्वा सपुत्तके ॥
- 25 १९०६. “अथ दक्खिसि भद्दन्ते, निग्रोधं मधुपिप्फलं^{११} ।
रम्मके सिखरे जातं, सीतच्छायं मनोरमं ॥

१-१. सिवयो अस्सु-स्या०; सिवयो अस्सु-रो०। २. रज्जेहि सेचयुं-रो०। ३. सिविनं-रो०। ४-४. हिसेय्यं बहुके जने-रो०। ५. उज्जु-रो०। ६. दक्खिसि-स्या० रो०। ७. विपुलं-रो०। ८. नहात्वा-रो०। ९. मधुविप्फलं-स्या०, रो०।

१९०७. “अथ दक्खिसि भद्दन्ते, नाळिकं नाम पव्वतं ।
नानादिजगणाकिण्णं, सेलं किम्पुरिसायुतं ॥
१९०८. “तस्स उत्तरपुव्वेन, मुचलिन्दो नाम सो सरो ।
पुण्डरीकेहि सञ्छन्नो, सेतसोगन्धिकेहि^१ च ॥
१९०९. “सो वनं मेघसङ्कासं, ध्रुवं हरितसदलं ।
सीहो वामिसपेक्खी व, वनसण्डं विगाहय^२ ।
पुप्फरुक्खेहि सञ्छन्नं, फलरुक्खेहि चूभयं ॥
१९१०. “तत्थ बिन्दुस्सरा वग्गू, नानावण्णा बहू दिजा ।
कूजन्तमुपकूजन्ति, उतुसंपुप्फिते दुमे ॥
१९११. “गन्त्वा गिरिविदुग्गानं, नदीनं पभवानि च ।
सो अद्दस^३ पोक्खरणिं, करञ्जककुधायुतं ॥
१९१२. “पुथुलोममच्छाकिण्णं, सुपतित्थं महोदकं ।
समं च चतुरसञ्च, सादुं अप्पटिगन्धियं ॥
१९१३. “तस्सा उत्तरपुव्वेन, पण्णसालं अमापय ।
पण्णसालं अमापेत्वा, उञ्छाचरियाय^४ ईहथ^५ ॥
- वनपवेसनं ।

(५) जूजकपव्वं

१९१४. “अहु वासी कलिङ्गेषु, जूजको नाम ब्राह्मणो ।
तस्सासि दहरा भरिया, नामेनामित्तापना ॥
१९१५. “ता नं तत्थ गतावोचुं, नदिं^६ उदकहारिया^७ ।
थियो नं परिभासिसु, समागन्त्वा कुतूहला ॥
१९१६. “अमित्ता नून ते माता, अमित्तो नून ते पिता ।
ये तं जिण्णस्स पादंसु, एवं दहरियं सतिं ॥

१. सेतसोगन्धिकेहि — स्या०, रो० । २. विगहिय — स्या०, रो० । ३. दक्खिसि — सी०, रो० । ४. उञ्छाचरियाय — रो० । ५. तं — रो० । ६. नदी — स्या०, रो० । ७. उदकहारिका — रो० ।

B. 334

१९१७. “अहितं वत ते आती, मन्तयिंसु रहोगता ।
ये तं जिणस्स पादंसु, एवं दहरियं सतिं ॥
१९१८. “अमिक्ता^१ वत ते आती, मन्तयिंसु रहोगता ।
ये तं जिणस्स पादंसु, एवं दहरियं सतिं^२ ॥
१९१९. “दुक्कटं^३ वत ते आती, मन्तयिंसु रहोगता ।
ये तं जिणस्स पादंसु, एवं दहरियं सतिं ॥
१९२०. “पापकं वत ते आती, मन्तयिंसु रहोगता ।
ये तं जिणस्स पादंसु, एवं दहरियं सतिं ॥
१९२१. “अमनापं वत ते आती, मन्तयिंसु रहोगता ।
ये तं जिणस्स पादंसु, एवं दहरियं सतिं ॥
१९२२. “अमनापवासं वसि, जिण्णेन^४ पतिना सह^५ ।
या त्वं वस्ससि जिणस्स, मतं ते जीविता वरं ॥
१९२३. “न हि नून तुय्हं कल्याणि, पिता माता च सोभने ।
अञ्जं भत्तारं विन्दिसु, ये तं जिणस्स पादंसु ।
एवं दहरियं सतिं ॥
१९२४. “दुयिट्ठं ते नवमियं, अकतं अग्गिहुत्तकं ।
ये तं जिणस्स पादंसु, एवं दहरियं सतिं ॥
१९२५. “समणे ब्राह्मणे नून, ब्राह्मणचरियपरायणे^६ ।
सा त्वं लोके अभिससि^७, सीलवन्ते बहुस्सुते ।
या त्वं वससि जिणस्स, एवं दहरिया^८ सती^९ ॥
१९२६. “न दुक्खं अहिना दट्ठ, न दुक्खं सत्तिया हतं ।
तं च दुक्खञ्च तिब्बञ्च^{१०}, यं पस्से जिण्णकं पतिं ॥
१९२७. “नत्थि खिड्डा नत्थि रति, जिण्णेन पतिना सह ।
नत्थि अल्लापसल्लापो, जग्घितुम्पि^{११} न सोभति ॥

१-१. अयं गाथा स्या०, रो० पोत्यकेसु न दिस्सति । २. दुक्करं-रो० । ३-३. एवं दहरिया सती-सी०, रो० । ४. ब्रह्मचरियपरायणे-स्या०, रो० । ५. अभिस्ससि-स्या०; अभिससि-रो० । ६-६. दहरियं सतिं-रो०; दहरियं सति-रो० । ७. तिप्पं च-स्या०, रो० । ८. जग्घितुम्पि-सी०, स्या०, रो० ।

१९२८. “यदा च दहरो दहरा, मन्तयन्ति^१ रहोगता ।
सब्बेसं^२ सोका^३ नस्सन्ति, ये केचि हृदयस्सिता^४ ॥

१९२९. “दहरा त्वं रूपवती, पुरिसानंभिपत्थिता ।
गच्छ जातिकुले अच्छ, किं जिण्णो रमयिस्सति” ॥

B. 335

१९३०. “न ते बाह्मण गच्छामि, नदिं उदकहारिया ।
थियो मं परिभासन्ति, तथा जिण्णेन बाह्मण” ॥

5

१९३१. “मा मे त्वं अकरा कम्मं, मा मे उदकमाहरि ।
अहं उदकमाहिस्सं, मा भोति कुपिता^५ अहु” ॥

१९३२. “नाहं तम्हि कुले जाता, यं त्वं उदकमाहरे ।
एवं बाह्मण जानाहि, न ते वच्छामहं घरे ॥

10

१९३३. “सचे मे दासं दासिं वा, नानयिस्ससि बाह्मण ।
एवं बाह्मण जानाहि, न ते वच्छामि सन्तिके” ॥

१९३४. “नत्थि मे सिण्णठानं^६ वा, धनं^७ धञ्जं च^८ बाह्मणि ।
कुतोहं दासं दासिं वा, आनयिस्सामि भोतिया ।
अहं भोतिं उपट्ठिस्सं, मा भोति कुपिता अहु” ॥

15

१९३५. “एहि ते अहमक्खिस्सं, यथा मे वचनं सुतं ।
एस वेस्सन्तरो राजा, वड्ढे वसति पब्बते ॥

१९३६. “तं त्वं गन्त्वान याचस्सु, दासं दासिञ्च बाह्मण ।
सो ते दस्सति याचितो, दासं दासिञ्च खत्तियो” ॥

१९३७. “जिण्णोहमस्मि दुब्बलो^९, दीघो चद्धा सुदुग्गमो ।
मा भोति^{१०} पटिदेवेसि^{११}, मा^{१२} च त्वं^{१३} विमना अहु ।
अहं भोतिं उपट्ठिस्सं, मा भोति कुपिता अहु” ॥

20

१९३८. “यथा अगन्त्वा^{१४} सङ्गामं, अयुद्धो^{१५} व^{१६} पराजितो ।
एवमेव तुवं ब्रह्मे, अगन्त्वा व पराजितो ॥

१. मन्तयिषु-स्या० । २-२. सब्बे सोका-स्या०; सब्बामं सोका-रो० । ३. हृदय-
निस्सिता-रो० । ४. कुपिता-स्या० । ५. सिण्णठानं-स्या०, रो० । ६-६. धनधञ्जं
वा-रो० । ७. अवलो-सी०, रो० । ८-८. भोती परिदेवेमि-स्या०; भोति परिदेवेमि-
रो० । ९-९. मा भोती-स्या० । १०. आगन्त्वा-रो० । ११-११. अयुद्धेव-स्या० ।

१९३९. “सचे मे दासं दासिं वा, नानयिस्ससि ब्राह्मण ।
एवं ब्राह्मण जानाहि, न ते वच्छामहं घरे ।
अमनापं ते करिस्सामि, तं ते दुक्खं भविस्सति ॥
१९४०. “नक्खत्ते उतुपुब्बेसु, यदा मं दक्खिसिलङ्कतं ।
अञ्जेहि सद्धि रममानं, तं ते दुक्खं भविस्सति ॥
१९४१. “अदस्सनेन मय्हं ते, जिणस्स परिदेवतो ।
भिय्यो वड्ढा च पलिता, बहू हेस्सन्ति ब्राह्मण” ॥
१९४२. “ततो सो ब्राह्मणो भीतो, ब्राह्मणिया वसानुगो ।
अट्टितो कामरागेन, ब्राह्मणिं एतदब्रवि ॥
१९४३. “पाथेय्यं मे करोहि त्वं, संकुल्यां सगुळानि च ।
मधुपिण्डिका च सुकतायो, सत्तुभत्तञ्च ब्राह्मणि ॥
१९४४. “आनयिस्सं मेथुनके, उभो दासकुमारके ।
ते तं परिचरिस्सन्ति, रत्तिन्दिवमतन्दिता” ॥
१९४५. “इदं वत्वा ब्रह्मबन्धु, पटिमुञ्चि उपाहना ।
ततो सो मन्तयित्वान, भरियं कत्वा पदक्खिणं ॥
१९४६. “पक्कामि सो रुण्णमुखो, ब्राह्मणो सहितब्बतो ।
सिवीनं नगरं फीतं, दासपरियेसनं चरं” ॥
१९४७. “सो तत्थ गन्त्वा अवचं, ये तत्थासुं समागता ।
कुहिं वेस्सन्तरो राजा, कत्थ पस्सेमु खत्तियं ॥
१९४८. “ते जना तं अवचिंसुं, ये तत्थासुं समागता ।
तुम्हेहि ब्रह्मे पकतो, अत्तिदानेन खत्तियो ।
पब्बाजितो सका रट्ठा, वड्ढे वसति पब्बते ॥
१९४९. “तुम्हेहि ब्रह्मे पकतो, अत्तिदानेन खत्तियो ।
आदाय पुत्तदारं च, वड्ढे वसति पब्बते” ॥

१. दक्खिमि० - स्या०, रो० । २-२. संकुला सङ्गुळानि च - स्या० । ३. च - स्या० ।
४. कत्वा - रो० । ५. उपानं - स्या०, रो० । ६. अवचासि - स्या० । ७. सो - रो० । ८.
अवचासि - रो० ।

१९५०. “सो चोदितो ब्राह्मणिया, ब्राह्मणो कामगिद्धिमा ।
अधं तं पटिसेवित्थं^१, वने वाळमिगाकिण्णे ।
खगदीपिनिसेविते ॥

१९५१. “आदाय वेळुवं^२ दण्डं, अग्गिहुत्तं कमण्डलुं ।
सो पाविसि ब्रह्मारञ्जं, यत्थ अस्सोसि कामदं ॥

5

१९५२. “तं पविट्ठं ब्रह्मारञ्जं, कोका नं परिवारयुं ।
विक्कन्दि सो विप्पनट्ठो, दूरे पन्था अपक्कमि ॥

१९५३. “ततो सो ब्राह्मणो गन्त्वा, भोगलुद्धो असञ्जतो ।
वड्ढस्सो रोहणे नट्ठे^३, इमा गाथा अभासथ ॥

B. 337

१९५४. “को राजपुत्तं निसभं, जयन्तमपराजितं ।
भये खेमस्स दातारं, को मे वेस्सन्तरं विदू ॥

10

१९५५. “यो याचतं पतिट्ठासि, भूतानं धरणीरिव ।
धरणूपमं महाराजं, को मे वेस्सन्तरं विदू ॥

१९५६. “यो याचतं गती आसि, सवन्तीनं व सागरो ।
सागरूपमं^४ महाराजं, को मे वेस्सन्तरं विदू ॥

15

१९५७. “कल्याणतित्थं सुचिमं^५, सीतूदकं मनोरमं ।
पुण्डरीकेहि सञ्छन्नं, युत्तं किञ्जक्खरेणुना ।
रहदूपमं महाराजं, को मे वेस्सन्तरं विदू ॥

१९५८. “अस्सत्थं व पथे जातं, सीतच्छायं मनोरमं ।
सन्तानं विसमेतारं^६ किलन्तानं पटिग्गहं ।
तथूपमं महाराजं, को मे वेस्सन्तरं विदू ॥

20

१९५९. “निग्रोधं व पथे जातं, सीतच्छायं मनोरमं ।
सन्तानं विसमेतारं, किलन्तानं पटिग्गहं ।
तथूपमं महाराजं, को मे वेस्सन्तरं विदू ॥

१. पतिसेवित्थं—रो० । २. वेळुवं—स्या०; वेळुवं—रो० । ३. नट्ठो—स्या०, रो० । ४. उदधूपमं—सी०, स्या०, रो० । ५. सुपिर्वं—स्या०; सुपिपिं—रो० । ६. विसमेतानं—स्या० ।

१९६०. “अम्बं इव पथे जातं, सीतच्छायं मनोरमं ।
सन्तानं विसमेतारं, किलन्तानं पटिग्गहं ।
तथूपमं महाराजं, को मे वेस्सन्तरं विदू ॥
१९६१. “सालं इव पथे जातं, सीतच्छायं मनोरमं ।
सन्तानं विसमेतारं, किलन्तानं पटिग्गहं ।
तथूपमं महाराजं, को मे वेस्सन्तरं विदू ॥
१९६२. “दुमं इव पथे जातं, सीतच्छायं मनोरमं ।
सन्तानं विसमेतारं, किलन्तानं पटिग्गहं ।
तथूपमं महाराजं, को मे वेस्सन्तरं विदू ॥
- B. 338 10 १९६३. “एवञ्च मे विलपतो, पविट्ठस्स ब्रह्मावने ।
अहं जानं ति यो वज्जा, नन्दिं सो जनये मम^१ ॥
१९६४. “एवञ्च मे विलपतो, पविट्ठस्स ब्रह्मावने ।
अहं जानं ति यो वज्जा, ताय सो एकवाचाय ।
पसवे पुञ्जं अनप्पकं” ॥
- 15 १९६५. “तस्स चेतो पटिस्सोसि, अरञ्जे लुद्धको चरं^२ ।
तुम्हेहि ब्रह्मे पकतो, अतिदानेन खत्तियो ।
पब्बाजितो सका रट्ठा, वड्ढे वसति पब्बते ॥
१९६६. “तुम्हेहि ब्रह्मे पकतो, अतिदानेन खत्तियो ।
आदाय पुत्तदारं च, वड्ढे वसति पब्बते ॥
- 20 १९६७. “अकिच्चकारि दुम्मेधो, रट्ठा पवनमागतो^३ ।
राजपुत्तं गवेसन्तो, बको मच्छमिवोदके ॥
१९६८. “तस्स त्याहं न दस्सामि, जीवितं इध ब्राह्मण ।
अयं हि ते मया नुत्तो, सरो दिस्सति^४ लोहितं ॥
- 25 १९६९. “सिरो ते वज्झयित्वान, हृदयं छेत्वा सबन्धनं ।
पन्थसकुणं यजिस्सामि, तुय्हं मंसेन ब्राह्मण ॥

१. मम—रो० । २. चरो—स्या० । ३. विवनमागतो—स्या०, रो० । ४. पस्मति—
स्या०, रो० ।

१९७०. “तुय्हं मंसेन मेदेन, मत्थकेन च ब्राह्मण ।
आहुतिं पग्गहेस्सामि, छेत्वान हृदयं तव ॥
१९७१. “तं मे सुयिद्धं सुहुतं, तुय्हं मंसेन ब्राह्मण ।
न च त्वं राजपुत्तस्स, भरियं पुत्ते च नेस्ससि” ॥
१९७२. “अवज्झो ब्राह्मणो दूतो, चेतपुत्त सुणोहि मे ।
तस्मा हि दूतं न हन्ति, एस धम्मो सनन्तनो ॥
१९७३. “निज्जत्ता सिवयो^१ सब्बे, पिता नं दट्ठुमिच्छति ।
माता च दुब्बला तस्स, अचिरा चक्खूनि जीयरे ॥
१९७४. “तेसाहं पहितो दूतो, चेतपुत्त सुणोहि मे ।
राजपुत्तं नयिस्सामि, यदि जानासि संस मे ।
पियस्स मे पियो दूतो, पुण्णपत्तं ददामि ते” ॥
१९७५. “इमञ्च मधुनो तुम्बं, मिगसत्थिञ्च ब्राह्मण ।
तञ्च ते देसमक्खिस्सं, यत्थ सम्मति कामदो” ॥

5

10

B. 339

जूजकपब्बं ।

(६) चूळवनवण्णना

१९७६. “एस सेलो महाब्रह्मे, पब्बतो गन्धमादनो ।
यत्थ वेस्सन्तरो राजा, सह पुत्तेहि सम्मति ॥
१९७७. “धारेन्तो ब्राह्मणवण्णं^२, आसदञ्च मसं जटं ।
चम्मवासी छमा सेति, जातवेदं नमस्सति ॥
१९७८. “एते नीला पदिस्सन्ति, नानाफलधरा दुमा ।
उगता अब्भकूटा व, नीला अञ्जनपब्बता ॥
१९७९. “धवस्सकण्णा खदिरा, साला फन्दनमालुवा ।
सम्पवेधन्ति^३ वातेन, सकिं पीता व माणवा ॥
१९८०. “उपरि दुमपरियायेसु, सङ्गीतियो व सुय्यरे ।
नज्जुहा कोकिलसङ्घा^४, सम्पतन्ति दुमा दुमं ॥

15

20

१. सिवियो-स्या० । २. ब्राह्मणं वण्णं-रो० । ३. सम्पवेधन्ति-स्या०, रो० । ४. कोकिला सङ्घा-स्या०, रो० ।

१९८१. “अव्हयन्तेव गच्छन्तं, साखापत्तसमीरिता^१।
रमयन्तेव आगन्तं^२, मोदयन्ति निवासिनं^३।
यत्थ वेस्सन्तरो राजा, सह पुत्तेहि सम्मति ॥
१९८२. “धारेन्तो ब्राह्मणवण्णं, आसदञ्च मसं जटं।
चम्मवासी छमा सेति, जातवेदं नमस्सति” ॥
१९८३. “अम्बा कपित्था पनसा, साला जम्बू विभीतका^४।
हरीतकी^५ आमलका, अस्सत्था बदरानि^६ च ॥
१९८४. “चारुतिम्बरुक्खा चेत्थ, निग्रोधा च कपित्थना।
मधुमधुका थेवन्ति, नीचे पक्का चुदुम्बरा ॥
१९८५. “पारेवता भवेय्या च, मुद्दिका च मधुत्थिका।
मधुं अनेलकं तत्थ, सकमादाय भुञ्जरे ॥
१९८६. “अञ्जेत्थ पुप्फिता अम्बा, अञ्जे तिट्ठन्ति दोविला।
अञ्जे आमा च पक्का च, भेकवण्णा^७ तदूभयं ॥
१९८७. “अथेत्थ हेट्ठा पुरिसो, अम्बपक्कानि गण्हति।
आमानि चेव पक्कानि, वण्णगन्धरसुत्तमे^८ ॥
१९८८. “अतेव^९ मे अच्छरियं, हिङ्कारो पटिभाति मं।
देवानमिव आवासो, सोभति नन्दनूपमो^{१०} ॥
१९८९. “विभेदिका^{११} नाळिकेरा, खज्जुरीनं ब्रह्मवने।
माला व गन्थिता ठन्ति, धजग्गानेव दिस्सरे।
नानावण्णेहि पुप्फेति, नभं ताराचितामिव ॥
१९९०. “कुटजी कुट्तगरा^{१२}, पाटलियो च पुप्फिता।
पुन्नागा गिरिपुन्नागा, कोविळारा च पुप्फिता ॥
१९९१. “उद्दालका^{१३} सोमरुक्खा, अगरुफल्लिया^{१४} बहू।
पुत्तजीवा च ककुधा^{१५}, असना चेत्थ पुप्फिता ॥

१. ०समेरिता-रो०। २. आगन्तुं-स्या०, रो०। ३. निवासनं-स्या०। ४. विभे-
दका-स्या०। ५. हरीतिका-रो०। ६. पदरानि-रो०। ७. भिङ्गवण्णा-स्या०। ८.
०रमुत्तमा-स्या०। ९. अथेव-रो०। १०. नन्दनूपमो-रो०। ११. विभेदका-स्या०। १२.
कुट्तगरा-स्या०; कुट्तनगरी-रो०। १३. उद्दालका-स्या०, रो०। १४. अगरुफल्लिया-
सी०, स्या०, रो०। १५. कुकुटा-स्या०।

१९९२. “कुटजा सलळा नीपा, कोसम्बा^१ लवुजा धवा ।
साला च पुप्फिता तत्थ, पलालखलसन्निभा ॥
१९९३. “तस्साविदूरे पोक्खरणी, भूमिभागे मनोरमे ।
पदुमुप्पलसञ्छन्ना, देवानमिव नन्दने ॥
१९९४. “अथेत्थ पुप्फरसमत्ता, कोकिला मञ्जुभाणिका । 5
अभिनादेन्ति पवनं^२, उतुसम्पुप्फिते दुमे ॥
१९९५. “भस्सन्ति मकरन्देहि, पोक्खरे पोक्खरे मधू ।
अथेत्थ वाता वायन्ति, दक्खिणा अथ पच्छिमा ।
पदुमकिञ्जकखरेणूहि, ओकिण्णो होति अस्समो ॥
१९९६. “थूला सिङ्घाटका चेत्थ, संसादिया^३ पसादिया । 10
मच्छकच्छपव्याविद्धा^४, बहू चेत्थ मुपयानका ।
मधुं भिसेहि^५ सवति, खिरसप्पिमुळालिभि^६ ॥
१९९७. “सुरभी तं वनं वाति, नानागन्धसमोदितं^७ । B. 341
सम्मदत्तेव^८ गन्धेन, पुप्फसाखाहि तं वनं ।
भमरा पुप्फगन्धेन, समन्ता मभिनादिता ॥ 15
१९९८. “अथेत्थ सकुणा सन्ति, नानावण्णा^९ बहू दिजा ।
मोदन्ति सह भरियाहि, अञ्जमञ्जं पकूजिनो ॥
१९९९. “नन्दिका जीवपुत्ता च, जीवपुत्ता पिया च नो ।
पिया पुत्ता पिया नन्दा, दिजा पोक्खरणीधरा ॥
२०००. “माला व गन्थिता ठन्ति, धजग्गानेव दिस्सरे । 20
नानावण्णेहि पुप्फेहि, कुसलेहेव^{१०} सुगन्थिता^{११} ।
यत्थ वेस्सन्तरो राजा, सह पुत्तेहि सम्मति ॥
२००१. “धारेन्तो ब्राह्मणवण्णं, आसदञ्च मसं जटं ।
चम्मवासी छमा सेति, जातवेदं नमस्सति” ॥

१. कोसम्ब-स्या०, रो० । २. तं वनं-स्या० । ३. ससादिया-स्या० । ४. मच्छ-
कच्छपव्याविद्धा-स्या०; ०व्याविद्धा-रो० । ५. भिसेहि-स्या०, रो० । ६. खीरं०-स्या०;
खीरं सप्पिमुळालिहि-रो० । ७. नानागन्धसमेरितं-सी०, स्या०, रो० । ८. सम्मोदितेव-
स्या० । ९. नानावण्ण-रो० । १०. कुसलेहि-स्या० । ११. सुगन्थिका-सी०, रो० ।

२००२. “इदञ्च मे सत्तुभत्तं, मधुना पटिसंयुतं ।
मधुपिण्डिका च सुकतायो, सत्तुभत्तं ददामि ते” ॥
२००३. “तुह्येव सम्बलं होतु, नाहं इच्छामि सम्बलं ।
इतो^१ पि^२ ब्रह्मे गण्हाहि, गच्छ ब्रह्मे यथासुखं ॥
- ५ २००४. “अयं एकपदी एति, उज्जुं गच्छति अस्समं ।
इसी पि अच्चुतो तत्थ, पङ्कदन्तो रजस्सिरो ।
धारेन्तो ब्राह्मणवण्णं, आसदञ्च मसं जटं ॥
२००५. “चम्मवासी छमा सेति, जातवेदं नमस्सति ।
तं त्वं गन्त्वान पुच्छस्सु, सो ते मग्गं पवक्खति”
- १० २००६. इदं सुत्वा ब्रह्मवन्धु, चेतं कत्वा पदक्खिणं ।
उदग्गचित्ते पवकामि, येनासि अच्चुतो इसि ॥

चूलवनवण्णना ।

(७) महावनवण्णना

- B. 342 २००७. गच्छन्तो सो भारद्वाजो, अहस्स अच्चुतं इसि ।
दिस्वान तं भारद्वाजो, सम्मोदि इसिना सह ॥
२००८. “कच्चि नु भोतो कुसलं, कच्चि भोतो अनामयं ।
१५ कच्चि उज्ज्हेन यापेसि^३, कच्चि मूलफला बहू ॥
२००९. “कच्चि डंसा मकसा च, अप्पमेव सरीसपा^४ ।
वने वाळमिगाकिण्णे, कच्चि हिंसा न विज्जति” ॥
२०१०. “कुसलं चेव मे ब्रह्मे, अथो ब्रह्मे अनामयं ।
अथो उज्ज्हेन यापेमि, अथो मूलफला बहू ॥
- २० २०११. “अथो डंसा मकसा च, अप्पमेव सरीसपा ।
वने वाळमिगाकिण्णे, हिंसा मय्हं न विज्जति ॥
२०१२. “बहूनि वस्सपूगानि, अस्समे वसतो^५ मम ।
नाभिजानामि उप्पन्नं, आवाधं अमनोरमं ॥

१-१. इतोहि-रो० । २. यापेथ-स्या० । ३. सिरिमपा-सी०, स्या०, रो० । ४. सम्मतो-स्या० ।

२०१३. “स्वागतं ते महाब्रह्मे, अथो ते अदुरागतं ।
अन्तो पविस भदन्ते, पादे पक्खालयस्सु ते ॥
२०१४. “तिन्दुकानि^१ पियालानि, मधुके कासुमारियो^२ ।
फलानि खुदकप्पानि, भुञ्ज ब्रह्मे वरं वरं ॥
२०१५. “इदम्पि पानीयं सीतं, आभतं गिरिगव्वभरा ।
ततो पिव महाब्रह्मे, सचे त्वं अभिकङ्खसि” ॥ 5
२०१६. “पटिग्गहितं यं दिन्नं, सव्वस्स अग्घियं कतं ।
सञ्जयस्स सकं पुत्तं, सिवीहि विप्पवासितं ।
तमहं दस्सनमागतो, यदि जानासि संस मे” ॥
२०१७. “न भवं एति पुञ्जत्थं, सिविराजस्स दस्सनं ।
मञ्जे भवं पत्थयति, रञ्जो भरियं पतिव्वतं ।
मञ्जे कण्हाजिनं दासिं, जालिं दासं च इच्छसि ॥ 10
२०१८. “अथ वा तयो मातापुत्ते, अरञ्जा नेतुमागतो ।
न तस्स भोगा विज्जन्ति, धनं धञ्जं च ब्राह्मण” ॥
२०१९. “अकुद्धरूपोहं^३ भोतो^४, नाहं याचितुमागतो ।
साधु^४ दस्सनमरियानं, सन्निवासो सदा सुखो ॥ 15 B. 343
२०२०. “अदिट्ठपुब्बो सिविराजा, सिवीहि विप्पवासितो ।
तमहं दस्सनमागतो, यदि जानासि संस मे” ॥
२०२१. “एस सेलो महाब्रह्मे, पव्वतो गन्धमादनो ।
यत्थ वेस्सन्तरो राजा, सह पुत्तेहि सम्मति ॥ 20
२०२२. “धारेन्तो ब्राह्मणवण्णं, आसदञ्च मसं जटं ।
धम्मवासी छमा सेति, जातवेदं नमस्सति ॥
२०२३. “एते नीला पदिस्सन्ति, नानाफलधरा दुमा ।
उग्गता अब्भकूटा व, नीला अञ्जनपव्वता ॥
२०२४. “धवस्सकण्णा खदिरा, साला फन्दनमालुवा ।
सम्पवेधन्ति वातेन, सकिं पीता व माणवा ॥ 25

१. तिण्डुकानि—स्या०, रो० । २. काममारियो—स्या० । ३-३. अकुद्धरूपाहं भोता—
सी०, रो० । ४. साहु—स्या० ।

२०२५. “उपरि दुमपरियायेसु, गङ्गीतियो व सुय्यरे ।
नज्जुहा कोकिलसङ्गा, सम्पतन्ति दुमा दुमं ॥
२०२६. “अव्हयन्ते व गच्छन्तं, साखापत्तसमीरिता ।
रमयन्तेव आगन्तं, मोदयन्ति निवासिनं ।
5 यत्थ वेस्सन्तरो राजा, सह पुत्तेहि सम्मति ॥
२०२७. “धारेन्तो ब्राह्मणवण्णं, आसदञ्च मसं जटं ।
चम्मवासी छमा सेति, जातवेदं नमस्सति ॥
२०२८. “करेरिमाला^१ वितता, भूमिभागे मनोरमे ।
सदला हरिता भूमि, न तत्थुद्धंसते रजो ॥
- 10 २०२९. “मयूरगीवसङ्कासा, तूलफस्ससमूपमा ।
तिणानि नातिवत्तन्ति, समन्ता चतुरङ्गुला ॥
२०३०. “अम्बा जम्बू कपित्था च, नीचे पक्का चुदुम्बरा ।
परिभोगेहि रुक्खेहि, वनं तं रतिवड्ढनं ॥
- B. 344 २०३१. “वेळुरियवण्णसन्निभं, मच्छगुम्बनिसेवितं ।
15 सुचि^२ सुगन्धं सलिलं, आपो तत्थ पि सन्दति ॥
२०३२. “तस्साविदूरे पोक्खरणी, भूमिभागे मनोरमे ।
पदुमुप्पलसञ्छन्ना, देवानमिव नन्दने ॥
२०३३. “तीणि उप्पलजातानि, तस्मिं सरसि ब्राह्मण ।
विचित्तं^३ नीलानेकानि, सेता लोहितकानि च ॥
- 20 २०३४. “खोमा व तत्थ पदुमा, सेतसोगन्धिकेहि^४ च ।
कलम्बकेहि सञ्छन्नो, मुचलिन्दो नाम सो सरो ॥
२०३५. “अथेत्थ पदुमा फुल्ला, अपरियन्ता व दिस्सरे ।
गिम्हा हेमन्तिका फुल्ला, जण्णुतग्घा उपत्थरा ॥
- 25 २०३६. “सुरभी सम्पवायन्ति, विचित्तपुप्फसन्थता^५ ।
भमरा पुप्फगन्धेन, समन्ता मभिनादिता ॥

१. किरिरीमाला - स्या० । २. सुचि - स्या० । ३. विचित्र - स्या०; विचित्रं - रो० ।
४. सेतसोगन्धिकेहि - स्या०; ० गेहि - रो० । ५. विचित्रापुप्फसन्थता - स्या०; विचित्ता० - रो० ।

२०३७. “अथेत्थ उदकन्तस्मिं, रुक्खा तिट्ठन्ति ब्राह्मण ।
कदम्बा पाटली फुल्ला, कोविळारा च पुप्फिता ॥

२०३८. “अङ्कोला कच्चिकारा^१ च, पारिजञ्जा च पुप्फिता ।
वारणा वयना^२ रुक्खा, मुचलिन्दमुभतो^३ सरं ॥

२०३९. “सिरीसा सेतपारिसा^४, साधु वायन्ति पद्मका ।
निग्गुण्डी^५ सिरीनिग्गुण्डी^६, असना चेत्य पुप्फिता ॥

२०४०. “पङ्कुरा^७ बहुला^८ सेला^९, सोभञ्जना^{१०} च पुप्फिता ।
केतका कणिकारा च, कनवेरा^{११} च पुप्फिता ॥

२०४१. “अज्जुना अज्जुकण्णा च, महानामा च पुप्फिता ।
सुपुप्फितग्गा^{१२} तिट्ठन्ति, पज्जलन्तेव किंसुका ॥

२०४२. “सेतपण्णी सत्तपण्णा, कदलियो कुसुम्भरा ।
धनुत्तक्कारी पुप्फेहि, सीसपावरणानि^{१३} च ॥

२०४३. “अच्छिवा^{१४} सल्लवा^{१५} रुक्खा, सल्लकियो च पुप्फिता ।
सेतगेरु^{१६} च तगरा^{१७}, मंसिकुट्टा^{१८} कुलावरा ॥

२०४४. “दहरा रुक्खा च^{१९} बुद्धा च, अकुटिला चेत्य पुप्फिता ।
अस्समं उभतो ठन्ति, अग्यागारं समन्ततो ॥

२०४५. “अथेत्थ उदकन्तस्मिं, बहुजातो^{२०} फणिज्जको^{२१} ।
मुग्गतियो करतियो, सेवालसीसका^{२२} बहू ॥

२०४६. “उद्दापवत्तं^{२३} उल्लुळितं, मक्खिका हिङ्गुजालिका^{२४} ।
दासिमकञ्जको^{२५} चेत्य, बहू नीचे कळम्बका ॥

१. कच्चिकारा—स्या०, रो० । २. सायना—सी०, रो०; वुहना—स्या० । ३. मुचलिन्दमभितो—सी०, रो० । ४. सेतवारिसा—सी०, रो० । ५-५. निग्गण्डी सरनिग्गण्डी—स्या० । ६. पङ्कुरा—स्या० । ७-७. वकुलासाला—रो० । ८. सोभञ्जनका—रो० । ९. महानाम—रो० । १०. सुपुप्फितग्गा—स्या०, रो० । ११. सीसपावरणेहि—रो० । १२-१२. अच्छिवा सवल्ला—सी०; अच्छिवा सिम्बली—स्या०; अच्छिवा सिवला—रो० । १३-१३. सेतगेरु तगरिका—स्या०; सेतगेरु—रो० । १४. मंसिकुट्टा—स्या० । १५. स्या० पोत्थके नत्थि । १६-१६. बहुजाता फणिज्जका—स्या० । १७. सेवाल सीसकं—स्या०; सेवालसीसकं—रो० । १८. उद्दापवत्तं—स्या०, रो० । १९. हिङ्गुजालक—रो० । २०. दामिमकञ्चको—स्या०, रो० ।

२०४७. “एलम्फुरकसञ्छन्ना^१, रुक्खा तिट्ठन्ति ब्राह्मण ।
सत्ताहं धारियमानानं^२, गन्धो तेसं न छिज्जति ॥
२०४८. “उभतो सरं^३ मुचलिन्दं, पुष्पा तिट्ठन्ति सोभना^४ ।
इन्दीवरेहि सञ्छन्नं, वनं तं उपसोभति^५ ॥
- 5 २०४९. “अड्डुमासं धारियमानानं, गन्धो तेसं न छिज्जति ।
नीलपुष्पी सेतवारी^६, पुष्पिता गिरिकणिका ।
कलेरुक्खेहि^७ सञ्छन्नं, वनं तं तुलसीहि च ॥
२०५०. “सम्मद्वतेव^८ गन्धेन, पुष्पसाखाहि तं वनं ।
भमरा पुष्पगन्धेन, समन्ता मभिनादिता ॥
- 10 २०५१. “तीणि कक्कारुजातानि^९, तस्मिं सरसि ब्राह्मण ।
कुम्भमत्तानि चैकानि, मुरजमत्तानि^{१०} ता^{११} उभो ॥
२०५२. “अथेत्थ सासपो बहुको, नादियो हरितायुतो ।
असीताला व तिट्ठन्ति, छेज्जा इन्दीवरा बहू ॥
२०५३. “अप्फोटा सुरियवल्ली च, काळीया मधुगन्धिया ।
15 असोका मुदयन्ती च, वल्लिभो खुट्ठपुष्पियो ॥
२०५४. “कोरण्डका अनोजा च, पुष्पिता नागमल्लिका^{१२} ।
रुक्खमारुह तिट्ठन्ति, फुल्ला किसुकवल्लियो ॥
- B. 346 २०५५. “कटेरुहा च वासन्ती^{१३}, यूथिका^{१४} मधुगन्धिया^{१५} ।
निलिया सुमना भण्डी, सोभति पदुमुत्तरो ॥
- 20 २०५६. “पाटली समुदकप्पासी, कणिकारा च पुष्पिता ।
हेमजाला व दिस्सन्ति, रुचिरणि सिखूपमा ॥
२०५७. “यानि तानि^{१६} च पुष्पानि, थजलानुदकानि^{१७} च ।
सञ्चानि तत्थ दिस्सन्ति, एवं रम्मो महोदधि ॥

१. एलम्बरकसञ्छन्ना - सी०, रो०; एलम्बरकेहि० - स्या० । २. धारियमानानं - रो० ।
३. सरञ्च - स्या० । ४. भागमो - स्या० । ५. उपसोभितं - रो० । ६. मेकधारी - रो० ।
७. कटेरुक्खेहि - सी०; कटेरुक्खेहि - रो० । ८. सम्मोदिनेव - स्या० । ९. कक्कारुजातानि -
रो० । १०-१०. मुरमत्तानि वा - स्या० । ११. नागमल्लिका - सी०, रो० । १२. पत्रानेनि -
स्या० । १३. योथिका - स्या० । १४. मधुगन्धियो - रो० । १५. कानि - रो० । १६. थलजा-
नुदकानि - स्या० ।

२०५८. “अथस्सा पोक्खरणिआ, बहुका^१ वारिगोचरा ।
रोहिता नळपी^२ सिङ्गू, कुम्भिला मकरा सुसू ॥
२०५९. “मधु च मधुलट्ठि च, तालिसा^३ च पियङ्गुका ।
कुटन्दजा^४ भद्दमुत्ता^५, सेतपुप्फा^६ च लोलुपा ॥
२०६०. “सुरभी च^७ रुक्खा तगरा^८, बहुका^९ तुङ्गवण्टका^{१०} । 5
पद्मका नरदा^{११} कुट्टा^{१२}, ज्ञामका च हरेणुका ॥
२०६१. “हलिद्दका गन्धसिला^{१३}, हिरिवेरा^{१४} च गुग्गुला ।
विभेदिका^{१५} चोरका कुट्टा^{१६}, कप्पुरा च कलिङ्गुका^{१७} ॥
२०६२. “अथेत्थ सीहव्यग्घा^{१८} च, पुरिसालू च हत्थियो ।
एणेय्या पसदा चेव, रोहिच्चा^{१९} सरभा मिगा ॥ 10
२०६३. “कोट्टुसुणा^{२०} सुणो पि^{२१} च, तुलिया नळसन्निभा ।
चामरी^{२२} चलनी लङ्घी, ज्ञापिता मक्कटा पिच्चु ॥
२०६४. “कक्कटा कटमाया^{२३} च, इक्का गोणसिरा बहू ।
खग्गा वराहा नकुला, कालकेत्थ^{२४} बहूतसो^{२५} ॥
२०६५. “महिंसा^{२६} सोणसिङ्गाला^{२७}, पम्पका^{२८} च समन्ततो । 15
आकुच्चा^{२९} पचलाका च, चित्रका चा पि दीपियो ॥
२०६६. “पेलका च विघासादा, सीहा गोगणिसादका^{३०} ।
अट्टपादा च मोरा च, भस्सरा च कुकुत्थका ॥
२०६७. “चङ्कोरा कुक्कुटा नागा, अञ्जमञ्जं पक्कजिनो ।
बका बलाका नज्जूहा, दिन्दिभा कुञ्जवाजिता^{३१} ॥ 20

१. बहुता-रो० । २. नलपे-स्या० । ३. तालिया-स्या० । ४-४. कुट्टा भद्दमुत्ता
च-स्या०; उन्नका भद्दमुत्ता च-रो० । ५. सत्तपुप्फा-स्या०; सत्तपुप्फा-रो० । ६-६.
मस्तगरा-स्या० । ७. पहुता-रो० । ८. तुङ्गवल्लियो-स्या० । ९-९. नारदा कोट्टा-
स्या० । १०. गन्धमेला-स्या० । ११. हिरिवेरा-स्या० । १२. विभेदका-स्या० । १३.
कोट्टा-स्या० । १४. कलिङ्गुका-रो० । १५. सीहाव्यग्घा-स्या० । १६. रोहिता-
स्या०; रोहिच्च-रो० । १७-१७. कोट्टुसुना सुलेपी-रो० । १८. चमरी-रो० । १९.
कटमाया-स्या०, रो० । २०. कालकेत्थ-रो० । २१. बहुतसो-स्या० । २२-२२. महिमा
सोणा सिंगाला-स्या०; महिमा सोणा सिंगाला च-रो० । २३. चप्पका-स्या० । २४.
अकुच्चा-स्या०, रो० । २५. कोकनिसातका-स्या०, रो० । २६. कुञ्जवादिका-मी०;
कोञ्जवादिका-स्या०, रो० ।

B. 347

२०६८. “व्यग्घिनसा लोहपिट्टा, पम्पका^१ जीवजीवका ।
कपिञ्जरा तित्तिरायो, कुला च^२ पटिकुत्थका ॥
२०६९. “मन्दालका^३ चेलकेटु^४, भण्डुतित्तिरनामका ।
चेलावका पिङ्गलायो^५, गोटका^६ अङ्गहेतुका ॥
- ५ २०७०. “करविया^७ च सग्गा च, उहुङ्कारा च कुक्कुहा ।
नानादिजगणाकिण्णं, नानासरणिकूजितं^८ ॥
२०७१. “अथेत्य सकुणा सन्ति, नीलका मञ्जुभाणिका^९ ।
मोदन्ति सह भरियाहि, अञ्जमञ्जं पकूजिनो ॥
२०७२. “अथेत्य सकुणा सन्ति, दिजा मञ्जुस्सरा सिता ।
१० सेतच्छिकूटा^{१०} भद्रक्खा, अण्डजा चित्रपेखुणा^{११} ॥
२०७३. “अथेत्य सकुणा सन्ति, दिजा मञ्जुस्सरा सिता ।
सिखण्डी नीलगीवाहि, अञ्जमञ्जं पकूजिनो ॥
२०७४. “कुक्कुत्थका^{१२} कुळीरका, कोट्टा^{१३} पोक्खरसातका ।
कालामेय्या^{१४} बलियक्खा, कदम्बा सुवसालिका^{१५} ॥
- १५ २०७५. “हलिद्वा लोहिता सेता, अथेत्य नलका^{१६} बहू ।
वारणा भिङ्गराजा^{१७} च, कदम्बा सुवकोकिला ॥
२०७६. “उक्कुसा कुररा^{१८} हंसा, आटा परिवदेन्तिका ।
पाकहंसा^{१९} अतिबला, नज्जुहा जीवजीवका ॥
२०७७. “पारेवता^{२०} रविहंसा, चक्कवाका^{२१} नदीचरा ।
२० वारणाभिरुदा रम्मा, उभो कालूपकूजिनो^{२२} ॥

१. पम्पका - मी०, रो०; चप्पका - स्या०। २. वा - स्या०, रो०। ३-३. मण्डालका
चेलकेटु - स्या०; मण्डालका चेलकेटु - रो०। ४. पिङ्गलायो - सी०, स्या०, रो०। ५.
गोघका - स्या०, रो०। ६. करविका - स्या०। ७. नानासरणिकूजितं - रो०। ८. मञ्जु-
भाणिका - रो०। ९. मेतत्थिकूटा - स्या०; सेतच्छिकूटा - रो०। १०. चित्रपेक्खणा - स्या०;
चित्रपेखुना - रो०। ११. कुक्कुट्टका - स्या०। १२. कोट्टा - रो०। १३. कालवेय्या -
स्या०; कालामेय्या - रो०। १४. सुवसालिका - स्या०, रो०। १५. नलका - स्या०, रो०।
१६. हिङ्गराजा - रो०। १७. कुररा - स्या०। १८. चाकहंसा - स्या०। १९. पारेवता -
रो०। २०. चाकवाका - स्या०। २१. कालूपकूजिनो - स्या०।

२०७८. “अथेत्य सकुणा सन्ति, नानावण्णा बहू दिजा ।
मोदन्ति सह भरियाहि, अञ्जमञ्जं पकूजिनो ॥
२०७९. “अथेत्य सकुणा सन्ति, नानावण्णा बहू दिजा ।
सब्बे मञ्जू निकूजन्ति, मुचलिन्दमुभतोसरं” ॥
२०८०. “अथेत्य सकुणा सन्ति, करवियां नाम ते दिजा । 5
मोदन्ति सह भरियाहि, अञ्जमञ्जं पकूजिनो ॥
२०८१. “अथेत्य सकुणा सन्ति, करविया नाम ते दिजा । B. 348
सब्बे मञ्जू निकूजन्ति, मुचलिन्दमुभतोसरं ॥
२०८२. “एणेय्यपसदाकिण्णं, नागसंसेवितं वनं ।
नानालताहि सञ्छन्नं, कदलीभिगसेवितं ॥ 10
२०८३. “अथेत्य सासपो बहुको, नीवारो वरको बहु ।
सालि अकट्टपाको च, उच्छु तत्थ अनप्पको ॥
२०८४. “अयं एकपदी एति, उजुं गच्छति अस्समं ।
खुदं पिपासं अरतिं, तत्थ पत्तो न विन्दति ।
यत्थ वेस्सन्तरो राजा, सह पुत्तेहि सम्मति ॥ 15
२०८५. “धारेन्तो ब्राह्मणवण्णं, आसदञ्च मसं जटं ।
चम्मवासी छमा सेति, जातवेदं नमस्सति” ॥
२०८६. “इदं सुत्वा ब्रह्मबन्धु, इसिं कत्वा पदक्खिणं ।
उदग्गचित्तो पक्कामि, यत्थ वेस्सन्तरो अहु” ॥
महावनवण्णना ।

(८) दारकपब्बं

२०८७. “उट्ठेहि जालि पत्तिट्ठ, पोराणं विय दिस्सति । 20
ब्राह्मणं विय पस्सामि, नन्दियो माभिकीररे” ॥

१. मुचलिन्दमुभतोसरं—रो०। २. करवी—सी०, रो०; करवीका—स्या०। ३-३.
सामा बहुका—स्या०। ४. निवारो—स्या०, रो०। ५. व—रो०। ६. खुदं—स्या०।

B. 349

10

15

20

25

२०८८. “अहम्पि तात पस्सामि, यो सो ब्रह्मा व दिस्सति ।
अद्विको^१ विय आयाति, अतिथी नो भविस्सति” ॥

२०८९. “कच्चि नु भोतो कुसलं, कच्चि भोतो अनामयं ।
कच्चि उञ्छेन यापेथ, कच्चि मूलफला बहू ॥

२०९०. “कच्चि डंसा मकसा च, अप्पमेव सरीसपा ।
वने वाळमिगाकिण्णे, कच्चि हिंसा न विज्जति” ॥

२०९१. “कुसलं चेव नो ब्रह्मे, अथो ब्रह्मे अनामयं ।
अथो उञ्छेन यापेम, अथो मूलफला बहू ॥

२०९२. “अथो डंसा मकसा च, अप्पमेव सरीसपा ।
वने वाळमिगाकिण्णे, हिंसा अम्हं^२ न विज्जति” ॥

२०९३. “सत्त नो मासे वसतं, अरञ्जे जीवसोकिनं^३ ।
इदम्पि^४ पठमं पस्साम^५, ब्राह्मणं देववणिनं ।
आदाय वेळुवं दण्डं, अग्गिहुत्तं कमण्डलुं ॥

२०९४. “स्वागतं ते महाब्रह्मे, अथो ते अदुरागतं ।
अन्तो पविस भद्दन्ते, पादे पक्खालयस्सु ते ॥

२०९५. “तिन्दुकानि^६ पियालानि, मधुके कासुमारियो^७ ।
फलानि खुद्दकप्पानि, भुञ्ज ब्रह्मे वरं वरं ॥”

२०९६. “इदम्पि पानीयं^८ सीतं, आभतं गिरिगव्वभरा ।
ततो पिव महाब्रह्मे, सचे त्वं अभिकङ्खसि” ॥

२०९७. “अथ त्वं केन वण्णेन, केन वा पन हेतुना ।
अनुप्पत्तो ब्रह्मारञ्जं, तं मे अक्खाहि पुच्छितो” ॥

२०९८. “यथा वारिवहो पूरो, सव्वकालं^९ न खीयति ।
एवं तं याचिता गच्छिं, पुत्ते मे देहि याचितो” ॥

२०९९. “ददामि न विकम्पामि, इस्सरो नय ब्राह्मण ।
पातो गता राजपुत्ती, सायं उञ्छातो एहि ॥

१. अत्यिको-सी०, रो०। २. मय्हं-स्या०। ३. जीविसोकिनं-स्या०। ४-४. इदम्पि पठमं पस्सामि-स्या०; इमम्पि०-रो०। ५. तिण्डुकानि-स्या०। ६. कास-मारियो-स्या०। ७. पानियं-स्या०। ८. सव्वकाले-रो०।

२१००. “एकरत्तिं वसित्वान, पातो गच्छसि ब्राह्मण ।
तस्सा न्हाते^१ उपघाते^२, अथ ने मालधारिने ॥
२१०१. “एकरत्तिं वसित्वान, पातो गच्छसि ब्राह्मण ।
नानापुप्फेहि सञ्छन्ने, नानागन्धेहि^३ भूसिते^४ ।
नानामूलफलाकिण्णे, गच्छस्वादाय^५ ब्राह्मण” ॥ 5
२१०२. “न वासमभिरोचामि, गमनं मय्ह^६ रुच्चति ।
अन्तरायो पि मे अस्स, गच्छञ्जेव रथेसभ ॥
२१०३. “न हेता याचयोगी नं, अन्तरायस्स कारिया ।
इत्थियो^७ मन्तं जानन्ति, सब्बं गण्हन्ति वामतो ॥
२१०४. “सद्दाय दानं ददतो, मासं अदक्खि मातरं ।
अन्तरायम्पि सा कयिरा, गच्छञ्जेव रथेसभ ॥ 10 B. 350
२१०५. “आमन्तयस्सु ते पुत्ते, मा ते मातरमद्दसुं ।
सद्दाय दानं ददतो, एवं पुञ्जं पवड्ढति ॥
२१०६. “आमन्तयस्सु ते पुत्ते, मा ते मातरमद्दसुं ।
मादिसस्स धनं दत्वा, राज सग्गं गमिस्ससि” ॥ 15
२१०७. “सचे त्वं निच्छसे दट्ठुं, मम भरियं पतिव्वतं ।
अय्यकस्सपि^८ दस्सेहि^९, जालिं कण्हाजिनं चुभो^{१०} ॥
२१०८. “इमे कुमारे दिस्वान, मञ्जुके पियभाणिने ।
पतीतो सुमनो वित्तो, बहं दस्सति ते धनं” ॥
२१०९. “अच्छेदनस्स भायामि, राजपुत्त सुणोहि मे ।
राजदण्डाय^१ मं दज्जा, विक्किणेय्य^२ हनेय्य वा ।
जिनो^३ धनञ्च दासे च, गारय्हस्स ब्रह्मबन्धुया” ॥ 20
२११०. “इमे कुमारे दिस्वान, मञ्जुके पियभाणिने ।
धम्मे ठितो महाराजा, सिवीनं रट्ठवड्ढनो ।
लद्धा पीतिसोमनस्सं, बहं दस्सति ते धनं” ॥ 25

१-१. न्हातो उपघाते - स्या०; न्हाते०-रो० । २-२. नानागन्धविभूसिते - रो० ।

३. गच्छिस्सादाय - रो० । ४. मय्हं पि - रो० । ५. इत्थिका - स्या० । ६-६. अय्यकस्सपि मे देहि - स्या० । ७. उभो - रो० । ८. राजा दण्डाय - रो० । ९. विक्कीणेय्य - स्या० ।

१०. छिन्नो - स्या० ।

२१११. “नाहं तम्पि करिस्सामि, यं मं त्वं अनुसाससि ।
दारके व^१ अहं नेस्सं, ब्राह्मण्या^२ परिचारके” ॥

२११२. “ततो कुमारा व्यथिता^३, सुत्वा लुद्धस्स भासितं ।
तेन तेन पथाविंसु, जाली कण्हाजिना चुभो” ॥

5 २११३. “एहि तात पियपुत्त, पूरेथ मम पारमिं ।
हृदयं मेभिसिञ्चेथ, करोथ वचनं मम ॥

२११४. “याना^४ नावा च^५ मे होथ, अचला भवसागरे ।
जातिपारं तरिस्सामि, सन्तारेस्सं सदेवकं” ॥

10 २११५. “एहि अम्म पियधीति^६, पूरेथ^७ मम पारमिं ।
हृदयं मेभिसिञ्चेथ, करोथ वचनं मम ॥

B. 351

२११६. “याना नावा च मे होथ, अचला भवसागरे ।
जातिपारं तरिस्सामि, उद्धरिस्सं सदेवकं” ॥

२११७. “ततो कुमारे आदाय, जालिं कण्हाजिनं चुभो ।
ब्राह्मणस्स अदा दानं, सिवीनं रट्ठवड्डनो ॥

15 २११८. “ततो कुमारे आदाय, जालिं कण्हाजिनं चुभो ।
ब्राह्मणस्स अदा वित्तो^८, पुत्तके दानमुत्तमं ॥

२११९. “तदासि यं भिसनकं, तदासि लोमहंसनं ।
यं कुमारे पदिन्नम्हि, मेदनी^९ सम्पकम्पथ ॥

20 २१२०. “तदासि यं भिसनकं, तदासि लोमहंसनं ।
यं पञ्जलिकतो राजा, कुमारे सुखवच्छित्ते ।
ब्राह्मणस्स अदा दानं, सिवीनं रट्ठवड्डनो” ॥

२१२१. “ततो सो ब्राह्मणो लुट्ठो, लतं दन्तेहि छिन्दिय ।
लताय हत्थे बन्धित्वा, लताय अनुमज्जथ^{१०} ॥

१. च-रो० । २-२. ब्राह्मण्या परिचारिके-स्या०; ब्राह्मण्या०-रो० । ३. व्यथिता-सी०; व्यथिता-स्या०; व्यथिता-रो० । ४-४. यान नावा व-स्या०; यान०-रो० । ५. पियाधीता-स्या० । ६-६. पिया मे दानपारमी-स्या० । ७. चित्तो-स्या० । ८. मेदिनी-रो० । ९. अनुपज्जथ-स्या० ।

२१२२. “ततो सो रज्जुमादाय, दण्डञ्चादाय^१ ब्राह्मणो ।
आकोटयन्तो ते नेति, सिविराजस्स पेक्खतो” ॥
२१२३. “ततो कुमारा पक्कामुं, ब्राह्मणस्स पमुञ्चिय ।
अस्सुपुण्णेहि नेत्तेहि, पितरं सो उदिक्खति ॥
२१२४. “वेधमस्सत्थपत्तं व, पितु पादानि^२ वन्दति । 5
पितु पादानि वन्दित्वा, इदं वचनमब्रवि ॥
२१२५. “अम्मा च तात निक्खन्ता, त्वं च नो तात दस्ससि ।
याव अम्मम्पि पस्सेमु, अथ नो तात दस्ससि ॥
२१२६. “अम्मा च तात निक्खन्ता, त्वं च नो तात दस्ससि ।
मा नो त्वं तात अददा, याव अम्मा पि एतु^३ नो । 10
तदायं ब्राह्मणो कामं, विक्किणातु हनातु वा ॥
२१२७. “बलङ्कपादो अन्धनखो^४, अथो^५ ओवद्धपिण्डको^६ ।
दीघुत्तरोट्ठो^७ चपलो, कळारो भग्गनासको ॥
२१२८. “कुम्भोदरो^८ भग्गपिट्ठि, अथो विसमचक्खुको^९ ।
लोहमस्सु हरितकेसो, वलीनं तिलकाहतो ॥ 15
२१२९. “पिङ्गलो च विनतो च, विकटो^{१०} च ब्रहा खरो ।
अजिनानि च^{११} सन्नद्धो, अमनुस्सो भयानको ॥
२१३०. “मनुस्सो उदाहु यक्खो, मंसलोहितभोजनो ।
गामा अरञ्जमागम्म, धनं तं तात याचति ॥
२१३१. “नीयमाने^{१२} पिसाचेन, किन्नु तात उदिक्खसि । 20
अस्मा नून ते हृदयं, आयसं^{१३} दब्धवन्धनं ॥
२१३२. “यो नो बद्धेन^{१४} जानासि, ब्राह्मणेन धनेसिना ।
अच्चायिकेन लुट्ठेन, यो नो गावो व सुम्भति ॥

१. दण्डमादाय - रो० । २. पादभि - रो० । ३. एति - स्या०, रो० । ४. अन्धनखो -
सी०, स्या०, रो० । ५. अथ - रो० । ६. ओवद्धपिण्डको - स्या० । ७. दीघोत्तरोट्ठो - स्या० ।
८. कुम्भोदरो - रो० । ९. विसमचक्खुको - रो० । १०. विकटो - रो० । ११. पि - स्या० ।
१२. नीयमाना - स्या० । १३. अयसा - स्या० । १४. बद्धेन - स्या० ।

२१३३. “इधेव अच्छतं कण्हा, न सा जानाति^१ किस्मिञ्चि ।
मिगी व खीरसम्मत्ता, यूथा हीना पकन्दति^२ ॥

२१३४. “न मे इदं तथा दुक्खं, लब्भा हि पुमुना इदं ।
यञ्च अम्मं न पस्सामि^३, तं मे दुक्खतरं इतो” ॥

5 २१३५. “न मे इदं तथा दुक्खं, लब्भा हि पुमुना इदं ।
यञ्च तातं न पस्सामि, तं मे दुक्खतरं इतो ॥

२१३६. “सा नून कपणा अम्मा, चिररत्ताय^४ रुच्छति^५ ।
कण्हाजिनं अपस्सन्ती, कुमारिं चारुदस्सनिं ॥

10 २१३७. “सो नून कपणो तातो, चिररत्ताय रुच्छति ।
कण्हाजिनं अपस्सन्तो, कुमारिं चारुदस्सनिं ॥

२१३८. “सा नून कपणा अम्मा, चिरं रुच्छति अस्समे ।
कण्हाजिनं अपस्सन्ती, कुमारिं चारुदस्सनिं ॥

२१३९. “सो नून कपणो तातो, चिरं रुच्छति अस्समे ।
कण्हाजिनं अपस्सन्तो, कुमारिं चारुदस्सनिं ॥

15 २१४०. “सा नून कपणा अम्मा, चिररत्ताय रुच्छति ।
अड्डरत्ते व रत्ते वा, नदी व अवसुच्छति ॥

B. 353

२१४१. “सो नून कपणो तातो, चिररत्ताय रुच्छति ।
अड्डरत्ते व रत्ते वा, नदी व अवसुच्छति ॥

20 २१४२. “इमे ते जम्बुका रुक्खा, वेदिसा सिन्दुवारका^६ ।
विविधानि रुक्खजातानि, तानि अज्ज जहामसे ॥

२१४३. “अस्सत्था पनसा चेमे, निग्रोधा च कपित्थना ।
विविधानि फलजातानि, तानि अज्ज जहामसे ॥

२१४४. “इमे तिट्ठन्ति आरामा, अयं सीतूदका^७ नदी ।
यत्थस्सु पुट्ठे कीळाम, तानि अज्ज जहामसे ॥

१. जानामि - स्या० । २. वकन्दति - स्या० । ३. पस्सिस्सं - स्या० । ४-४. चिरं
रत्ताय रुच्छति - स्या० ; रुच्छति - रो० । ५. सिन्दुवारिता - सी०, स्या०, रो० । ६.
सीतोदिका - सी० ; सीतोदका - रो० ।

२१४५. “विविधानि पुण्फजातानि, अस्मिं उपरिपब्बते ।
यानस्सु पुब्बे धारेम, तानि अज्ज जहामसे ॥
२१४६. “विविधानि फलजातानि, अस्मिं उपरिपब्बते ।
यानस्सु पुब्बे भुञ्जाम, तानि अज्ज जहामसे ॥
२१४७. “इमे नो हत्थिका अस्सा, बलिबद्दा^१ च नो इमे । 5
येहिस्सु पुब्बे कीळाम, तानि अज्ज जहामसे” ॥
२१४८. “नीयमाना कुमारा ते, पितरं एतदब्रवुं ।
अम्मं आरोग्यं वज्जासि, त्वञ्च तात सुखी भव ॥
२१४९. “इमे नो हत्थिका अस्सा, बलिबद्दा च नो इमे ।
तानि अम्माय दज्जेसि^२, सोकं तेहि विनेस्सति ॥ 10
२१५०. “इमे नो हत्थिका अस्सा, बलिबद्दा च नो इमे ।
तानि अम्मा उदिक्खन्ती, सोकं पटिविनेस्सति” ॥
२१५१. “ततो वेस्सन्तरो राजा, दानं दत्वान खत्तियो ।
पण्णसालं पविसित्वा, कलुनं^३ परिदेवयि” ॥
२१५२. “कं न्वज्ज^४ छाता^५ तसिता, उपरुच्छन्ति^६ दारका । 15
सायं संवेसनाकाले, को ने दस्सति भोजनं ॥
२१५३. “कं न्वज्ज छाता तसिता, उपरुच्छन्ति दारका ।
सायं संवेसनाकाले, अम्मा छातम्ह देथ नो ॥
२१५४. “कथं नु पथं गच्छन्ति, पत्तिका अनुपाहना । B. 354
सन्ता सूनेहि पादेहि, को ने हत्थे गहेस्सति ॥ 20
२१५५. “कथं नु सो न लज्जेय्य, सम्मुखा पहरं मम ।
अद्वसकानं पुत्तानं, अलज्जी वत ब्राह्मणो ॥
२१५६. “यो पि^७ मे दासिदासस्स, अज्जो वा पन पेसियो” ।
तस्सापि सुविहीनस्स, को लज्जी पहरिस्सति ॥

१. बलिबद्दा - स्या०; वलिबद्दा - रो० । २. दज्जासि - स्या०, रो० । ३. कलूनं - स्या०; करुणं - रो० । ४-४. न्वज्जच्छाता - स्या० । ५. उपरुच्छेन्ति - स्या० । ६. हि - रो० । ७. पेस्सिको - रो० ।

२१५७. “वारिजस्सेव मे सतो, बद्धस्स^१ कुमिनामुखे^२ ।
अक्कोसति पहरति, पिये पुत्ते अपस्सतो” ॥
२१५८. “अदू^३ चापं गहेत्वान, खगं बन्धिय^४ वामतो ।
आनेस्सामि^५ सके पुत्ते, पुत्तानं हि वधो दुखो^६ ॥
- 5 २१५९. “अट्टानमेतं^७ दुक्खरूपं, यं कुमारो विहञ्जरे ।
सतं च धम्ममञ्जाय, को दत्त्वा अनुत्पपति” ॥
२१६०. “सच्चं किरेवमाहंसु, नरा एकच्चिया इध ।
यस्स नत्थि सका माता, यथा नत्थि तथेव सो ॥
- 10 २१६१. “एहि कण्हे मरिस्साम, नत्थत्थो जीवितेन नो ।
दिन्नम्हा ति^८ जनिन्देन, ब्राह्मणस्स धनेसिनो ।
अच्चायिकस्स लुट्ठस्स, यो नो गावो व सुम्भति ॥
२१६२. “इमे ते जम्बुका रुक्खा, वेदिसा सिन्दुवारका^९ ।
विविधानि रुक्खजातानि, तानि कण्हे जहामसे ॥
- 15 २१६३. “अस्सत्था पनसा चेमे, निग्रोधा च कपित्थना ।
विविधानि फलजातानि, तानि कण्हे जहामसे ॥
२१६४. “इमे तिट्ठन्ति आरामा, अयं सीतूदका नदी ।
यत्थस्सु पुब्बे कीळाम, तानि कण्हे जहामसे ॥
२१६५. “विविधानि पुप्फजातानि, अस्मिं उपरिपव्वते ।
यानस्सु पुब्बे धारेम, तानि कण्हे जहामसे ॥
- B 355 20 २१६६. “विविधानि फलजातानि, अस्मिं उपरिपव्वते ।
यानस्सु पुब्बे भुञ्जाम, तानि कण्हे जहामसे ॥
२१६७. “इमे नो हत्थिका अस्सा, वलिबद्दा च नो इमे ।
येहिस्सु पुब्बे कीळाम, तानि कण्हे जहामसे” ॥
- 25 २१६८. “नीयमाना कुमारो ते, ब्राह्मणस्स पमुञ्चिय ।
तेन तेन पधाविसु, जाली कण्हाजिना चुभो” ॥

१-१. बन्धम्म कुमिनो मुखे - स्या० । २. आदू - स्या०; आदु - रो० । ३. बन्धित्वा - रो० । ४. अनिस्ममि - स्या०; आनयामि - रो० । ५. दुक्खो - स्या० । ६. अट्ठा हि मेतं - रो० । ७. पि - सी०, स्या० । ८. सिन्धुवारिता - स्या०, रो० ।

२१६९. “ततो सो रज्जुमादाय, दण्डञ्चादाय ब्राह्मणो ।
आकोटयन्तो ते नेति, सिविराजस्स पेक्खतो” ॥
२१७०. “तं तं कण्हाजिना वोच, अयं मं तात ब्राह्मणो ।
लट्ठिया पटिकोटेति, घरे जातं व दासियं ॥
२१७१. “न चायं ब्राह्मणो तात, धम्मिका होन्ति ब्राह्मणा । 5
यक्खो ब्राह्मणवण्णेन, खादितुं तात नेति नो ।
नीयमाने पिसाचेन, किन्नु तात उदिक्खसि” ॥
२१७२. “इमे नो पादका^१ दुक्खा, दीघो चद्धा सुदुग्गमो ।
नीचे चोलम्बते^२ सूरियो,^३ ब्राह्मणो च^४ धारेति नो^५ ॥
२१७३. “ओकन्दामसे^६ भूतानि, पब्बतानि वनानि च । 10
सरस्स सिरसा वन्दाम, सुपतित्थे च आपके ॥
२१७४. “तिणलतानि^७ ओसध्यो, पब्बतानि वनानि च ।
अम्मं आरोग्यं वज्जाथ, अयं नो नेति ब्राह्मणो ॥
२१७५. “वज्जन्तु भोन्तो अम्मञ्च, मट्ठिं अस्माकं^८ मातरं ।
सचे अनुपतितुकामासि^९, खिप्पं अनुपतियासि^{१०} नो ॥ 15
२१७६. “अयं एकपदी एति, उजुं गच्छति अस्समं ।
तमेवानुपतेय्यासि, अपि पस्सेसि ने^{११} लहुं ॥
२१७७. “अहो वत रे जटिनी, वनमूलफलहारिके^{१२} ।
सुञ्जं दिस्वान अस्समं, तं ते दुक्खं भविस्सति ॥
२१७८. “अतिवेलं नु^{१३} अम्माय, उञ्छा लद्धो^{१४} अनप्पको^{१५} । 20 B. 356
या नो बद्धे न जानासि, ब्राह्मणेन धनेसिना ॥
२१७९. “अच्चायिकेन लुहेन, यो नो गावो व सुम्भति^{१६} ।
अपज्ज^{१७} अम्मं पस्सेमु, सायं उञ्छातो आगतं ॥

१. पादुका-स्या०, रो० । २-२. वो लम्बके सूरिये-स्या० । ३-३. च तरेति नो-
सी०, रो०; व तरेति नो-स्या० । ४. ओकन्दाम्हे-स्या० । ५. तिणालतानि-स्या०;
तिणलता च-रो० । ६. अम्हाक-रो० । ७-७. अनुपतितुकामा खिप्पं अनुपतेय्य-स्या० ।
८. नो-स्या०, रो० । ९. वनमूलफलहारिया-स्या० । १०. नून-रो० । ११-११. लद्धं
अनप्पकं-स्या० । १२. सम्भति-रो० । १३. अहज्ज-रो० ।

२१८०. “दज्जा अम्मा ब्राह्मणस्स, फलं खुद्देन मिसिस्तं ।
तदायं असितो^१ धातो^२, न वाळ्हं धारयेय्य^३ नो ॥

२१८१. “सूना^४ च वत नो पादा, बाळ्हं धारेति^५ ब्राह्मणो ।
इति तत्थ विलपिसु, कुमारा मातुगिद्धिनो” ॥

दारकपब्बं ।

(९) महीपब्बं

५ २१८२. “तेसं लालप्पितं” सुत्वा, तयो वाळा वने मिगा ।
सीहो व्यग्घो च दीपि च, इदं वचनमब्रवुं ॥

२१८३. “मा हेव नो राजपुत्ती, सायं उज्झातो आगमा ।
मा हेवम्हाकं^६ निब्भोगे, हेठयित्थ वने मिगा ॥

१० २१८४. “सीहो च^७ नं विहेठेय्य, व्यग्घो दीपि च लक्खणं ।
नेव जाली कुमारस्स, कुतो कण्हाजिना सिया ।
उभयेनेव जीयेथ^८, पतिं^९ पुत्ते च लक्खणा” ॥

२१८५. “खणित्तिकं मे पतितं, दक्खिणक्खि च फन्दति ।
अफला फलिनो रुक्खा, सब्बा मुय्हन्ति मे दिसा ॥

१५ २१८६. “तस्सा सायन्हकालस्मिं^{१०}, अस्समागमनं पति ।
अत्थ ज्झतम्हि सूरिये, वाळा पन्थे उपट्ठुं ॥

२१८७. “नीचे चोलम्बते” सूरियो^{११}, दूरे च वत अस्समो ।
यञ्च नेसं^{१२} इतो हस्सं^{१३}, तं ते भुज्जेय्यु भोजनं ॥

२१८८. “सो नून खत्तियो एको, पण्णसालाय अच्छति ।
तोसेन्तो दारके छाते, ममं दिस्वा अनायतिं ॥

B. 357 20 २१८९. “ते नून पुत्तका मय्हं, कपणाय वराकिया ।
सायं संवेसनाकाले, खीरपीता व अच्छरे ॥

१-१. आसितो छातो-स्या० । २. तरेय्य-सी०, स्या०, रो० । ३. सुना-स्या०;
सुता-रो० । ४. तारेति-स्या०, रो० । ५. लालपितं-स्या० । ६. हेवम्हाकं-रो० । ७.
चे-रो० । ८. जियेथ-स्या० । ९. पति-स्या० । १०. सायन्हकालम्हि-स्या०, रो० ।
११-११. ओलम्बके सूरिये-स्या० ; ० सूरियो-रो० । १२. तेसं-रो० । १३. हिस्सं-स्या० ।

२१९०. “ते नून पुत्तका मय्हं, कपणाय वराकिया ।
सायं संवेसनाकाले, वारिपीता व अच्छरे ॥
२१९१. “ते नून पुत्तका मय्हं, कपणाय वराकिया ।
पच्चुग्गता मं तिट्ठन्ति, वच्छा बाला व मातरं ॥
२१९२. “ते नून पुत्तका मय्हं, कपणाय वराकिया । 5
पच्चुग्गता मं तिट्ठन्ति, हंसा वुपरिपल्लले ॥
२१९३. “ते नून पुत्तका मय्हं, कपणाय वराकिया ।
पच्चुग्गता मं तिट्ठन्ति, अस्समस्साविदूरतो ॥
२१९४. “एकायनो एकपथो, सरा सोब्भा च पस्सतो ।
अञ्जं मग्गं न पस्सामि, येन गच्छेय्य अस्समं ॥ 10
२१९५. “मिगा नमत्थु राजानो, काननस्मिं महब्बला ।
धम्ममेन भातरो होथ, मग्गं मे देथ याचिता ॥
२१९६. “अवरुद्धस्साहं भरिया, राजपुत्तस्स सिरीमतो ।
तं चाहं नातिमञ्जामि, रामं सीता वनुब्बता ॥
२१९७. “तुम्हे च पुत्ते पस्सथ’, सायं संवेसनं पति । 15
अहं च पुत्ते पस्सेय्यं, जालिं कण्हाजिनं चुभो ॥
२१९८. “बहुं चिदं मूलफलं, भक्खो चायं अनप्पको ।
ततो उपड्ढं दस्सामि, मग्गं मे देथ याचिता ॥
२१९९. “राजपुत्ती च नो माता, राजपुत्तो च नो पिता ।
धम्ममेन भातरो होथ, मग्गं मे देथ याचिता” ॥ 20
२२००. “तस्सा लालप्पमानाय, बहुं कारुञ्जसञ्जितं ।
सुत्वा नेलपतिं वाचं, वाळा पन्था अपक्कमु” ॥
२२०१. “इमम्हि नं पदेसम्हि, पुत्तका पंसुकुण्ठिता ।
पच्चुग्गता मं तिट्ठन्ति, वच्छा बाला व मातरं ॥
२२०२. “इमम्हि नं पदेसम्हि, पुत्तका पंसुकुण्ठिता ।
पच्चुग्गता मं तिट्ठन्ति, हंसा वुपरिपल्लले ॥

२२०३. “इमम्हि नं पदेसम्हि, पुत्तका पंसुकुण्ठिता ।
पच्चुग्गता मं तिट्ठन्ति, अस्समस्साविदूरतो ॥
२२०४. “द्वे^१ मिगा विय उक्कण्णा, समन्ता मभिधाविनो ।
आनन्दिनो^२ पमुदिता, वग्गमाना व कम्परे ।
५ त्यज्ज पुत्ते न पस्सामि, जालिं कण्हाजिनं चुभो ॥
२२०५. “छकली^३ व^४ मिगी छापं, पक्खी मुत्ता व पञ्जरा ।
ओहाय पुत्ते निक्खमिं^५, सीहीवामिसगिद्धिनी ।
त्यज्ज पुत्ते न पस्सामि, जालिं कण्हाजिनं चुभो ॥
२२०६. “इदं नेसं पदक्कन्तं^६, नागानमिव पव्वते ।
१० चित्ता परिकिण्णायो, अस्समस्साविदूरतो ।
त्यज्ज पुत्ते न पस्सामि, जालिं कण्हाजिनं चुभो ॥
२२०७. “वालिकायं^७ पि^८ ओकिण्णा, पुत्तका पंसुकुण्ठिता ।
समन्ता मभिधावन्ति, ते न पस्सामि दारके ॥
२२०८. “ये मं पुरे पच्चुट्ठेन्ति^९, अरञ्जा दूरमायतिं ।
१५ त्यज्ज पुत्ते न पस्सामि, जालिं कण्हाजिनं चुभो ॥
२२०९. “छकलिं व मिगिं छापा, पच्चुग्गन्तुनं^{१०} मातरं ।
दूरे मं पविलोकेन्ति^{११}, ते न पस्सामि दारके ॥
२२१०. “इदं^{१२} नेसं कीळानकं^{१३}, पतितं पण्डुवेळुवं^{१४} ।
त्यज्ज पुत्ते न पस्सामि, जालिं कण्हाजिनं चुभो ॥
२२११. “थना च मय्हिमे पूरा, उरो च सम्पदालति^{१५} ।
२० त्यज्ज पुत्ते न पस्सामि, जालिं कण्हाजिनं चुभो ॥
२२१२. “उच्छङ्गे^{१६} को विचिनाति^{१७}, थनमेकावलम्बति^{१८} ।
त्यज्ज पुत्ते न पस्सामि, जालिं कण्हाजिनं चुभो ॥

१. ते-सी०, स्या०, रो०। २. आनन्दिता-रो०। ३-३. छगिलीव-स्या०। ४. निक्खम्म-स्या०। ५. परक्कन्तं-स्या०, रो०। ६-६. वालुकायपि-स्या०, रो०। ७. पच्चु-
देन्ति-सी०, स्या०, रो०। ८-८. पच्चुग्गन्त्वानं-स्या०; पच्चुग्गन्त्वान अस्समा-रो०।
९. पटिविलोकेन्ति-स्या०। १०-१०. इदञ्च नेसं कीळनं-स्या०; इदञ्च तेसं कीळनकं-
रो०। ११. पण्डुवेळुवं-स्या०। १२. सम्पदामति-स्या०। १३-१३. उच्छङ्गे मे को
विचिनति-स्या०; उच्छङ्गे मे विचिनन्ति-रो०। १४. थना एकावलम्बति-रो०।

२२१३. “यस्सु^१ सायन्हसमयं, पुत्तका पंसुकुण्ठिता ।
उच्छङ्गे मे विवत्तन्ति, ते न पस्सामि दारके ॥
२२१४. “अयं सो अस्समो पुब्बे, समज्जो पटिभाति मं ।
त्यज्ज पुत्ते अपस्सन्त्या, भमते विय अस्समो ॥
२२१५. “किमिदं अप्पसद्दो व, अस्समो पटिभाति मं । 5
काकोला पि न वस्सन्ति, मता मे नून दारका ॥
२२१६. “किमिदं अप्पसद्दो व, अस्समो पटिभाति मं ।
सकुणा पि न वस्सन्ति, मता मे नून दारका” ॥
२२१७. “किमिदं तुण्हिभूतोसि^३, अपि रत्तेव मे मनो ।
काकोला पि न वस्सन्ति, मता^३ मे नून दारका ॥ 10
२२१८. “किमिदं तुण्हिभूतोसि, अपि रत्तेव मे मनो ।
सकुणा पि न वस्सन्ति, मता मे नून दारका ॥
२२१९. “कच्चि नु मे अय्यपुत्त, मिगा खादिंसु दारके ।
अरञ्जे इरिणे^४ विवने, केन नीता मे दारका ॥
२२२०. “अदु ते पहिता दूता, अदु सुत्ता पियंवदा । 15
अदु बहि नो^५ निक्खन्ता, खिड्डासु पसुता नु ते ॥
२२२१. “नेवासं^६ केसा दिस्सन्ति, हत्थपादा च जालिनो ।
सकुणानं च ओपातो, केन नीता मे दारका” ॥
२२२२. “इदं ततो दुक्खतरं, सल्लविद्धो यथा वणो ।
त्यज्ज पुत्ते न पस्सामि, जालिं कण्हाजिनं चुभो ॥ 20
२२२३. “इदम्पि दुत्तियं सल्लं, कम्पेति हृदयं मम ।
यञ्च पुत्ते न पस्सामि, त्वञ्च मं नाभिभाससि ॥
२२२४. “अज्जेव^७ मे इमं रत्तिं, राजपुत्त न संससि ।
मञ्जे ओक्कन्तसन्तं^८ मं, पातो दक्खसि नो मतं” ॥

१. यस्सा—स्या० । २. तुण्हिभूतोसि—स्या०, रो० । ३. हता—रो० । ४. इरिणे—
तो; इरिने—रो० । ५. नु—रो० । ६. नेवस्स—रो० । ७. अज्ज चे—स्या० । ८. उक्कन्त-
तं—सी०, रो० ।

२२२५. “नूनं^१ मदी वरारोहा, राजपुत्ती यसस्सिनी ।
पातो गतासि उञ्छाय, किमिदं सायमागता” ॥
- B. 360 २२२६. “ननु त्वं सद्मस्सोसि, ये सरं पातुमागता ।
सीहस्स^२ पि^३ नदन्तस्स, व्यग्घस्स च निकुज्जितं^४ ॥
- ५ २२२७. “अहु पुब्बनिमित्तं मे, विचरन्त्या ब्रह्मवने ।
खणित्तो मे हत्था पतितो, उग्गीवञ्चा पि अंसतो ॥
२२२८. “तदाहं व्यथिता^५ भीता, पुथु^६ कत्वान पञ्जलिं^७ ।
सब्बदिसा नमस्सिस्सं, अपि सोत्थि इतो सिया ॥
- १० २२२९. “मा हेव नो राजपुत्तो, हतो सीहेन दीपिना ।
दारका वा परामट्ठा, अच्छकोकतरच्छहिं ॥
२२३०. “सीहो व्यग्घो च दीपि च, तयो वाळा वने मिगा ।
ते मं परियावरं मग्गं, तेन सायमिह आगता” ॥
२२३१. “अहं पतिञ्च पुत्ते च, आचेरमिव^८ माणवो ।
अनुट्ठिता दिवारत्तिं, जटिनी ब्रह्मचारिनी ॥
- १५ २२३२. “अजिनानि परिदहित्वा, वनमूलफलहारिया^९ ।
विचरामि दिवारत्तिं, तुम्हं^{१०} कामा हि पुत्तका ॥
२२३३. “अहं^{११} सुवण्णहलिदिं, आभतं पण्डुबेलुवं^{१२} ।
एक्खपक्कानि चाहासिं, इमे वो^{१३} पुत्त^{१४} कीळना ॥
२२३४. “इमं^{१५} मूलाळिवत्तकं, सालुकं चिञ्चभेदकं^{१६} ।
भुज्ज खुद्देहि संयुत्तं, सह पुत्तेहि खत्तिय ॥
- २० २२३५. “पदुमं जालिनो देहि, कुमुदं च^{१७} कुमारिया ।
मालिने पस्स नच्चन्ते, सिवि पुत्तानि^{१८} अव्हय^{१९} ॥

१. ननु-स्या०, रो० । २-२. सीहस्सवि-स्या०, रो० । ३. निकुजितं-स्या० । ४. व्यथिता-स्या०; व्याधिना-रो० । ५. पुथुं-स्या०, रो० । ६. अञ्जलिं-स्या०, रो० । ७. आचरियमिव-स्या० । ८. वनमूलफलहारिया-रो० । ९. तुम्हं-रो० । १०-१०. इदं सुवण्णहलिदिं, आभतं पण्डुबेलुवं-स्या० । ११-११. ते पुत्ता-रो० । १२-१२. इदं मूलाळिवत्तकं, सालुकं जिञ्जरोदकं-स्या०; इमं मूलाळिवत्तकं, सालुकं पिञ्जरोदकं-रो० । १३. पन-स्या०, रो० । १४-१४. पुत्तानि चव्हय-रो० ।

२२३६. “ततो कण्हाजिनाय^१ पि^२, निसामेहि रथेसभ ।
मञ्जुस्सराय वग्गुया, अस्समं उपयन्तिया^३ ॥
२२३७. “समानसुखदुक्खम्हा, रट्ठा पब्बाजिता उभो ।
अपि सिवि पुत्ते पस्सेसि, जालिं कण्हाजिनं चुभो ॥
२२३८. “समणे ब्राह्मणे नून, ब्रह्मचरियपरायणे^४ ।
अहं लोके अभिस्सपि^५, सीलवन्ते बहुस्सुते ।
त्यज्ज पुत्ते न पस्सामि, जालिं कण्हाजिनं चुभो^६” ॥
२२३९. “इमे ते जम्बुका रुक्खा, वेदिसा सिन्दुवारका^७ ।
विविधानि रुक्खजातानि, ते कुमारा न दिस्सरे ॥
२२४०. “अस्सत्था पनसा चेमे, निग्रोधा च कपित्थना ।
विविधानि फलजातानि, ते कुमारा न दिस्सरे ॥
२२४१. “इमे तिट्ठन्ति आरामा, अयं सीतूदका^८ नदी ।
यत्थस्सु पुब्बे कीळिंसु, ते कुमारा न दिस्सरे ॥
२२४२. “विविधानि पुप्फजातानि, अस्मिं उपरिपव्वते ।
यानस्सु पुब्बे धारिंसु, ते कुमारा न दिस्सरे ॥
२२४३. “विविधानि फलजातानि, अस्मिं उपरिपव्वते ।
यानस्सु पुब्बे भुज्जिंसु, ते कुमारा न दिस्सरे ॥
२२४४. “इमे ते हत्थिका अस्सा, बलिवद्धा^९ च ते^{१०} इमे ।
येहिस्सु पुब्बे कीळिंसु, ते कुमारा न दिस्सरे^{११}” ॥
२२४५. “इमे सामा ससोलूका, बहुका कदलीमिगा ।
येहिस्सु पुब्बे कीळिंसु, ते कुमारा न दिस्सरे ॥
२२४६. “इमे हंसा च कोञ्चा च, मयूरा चित्रपेक्खणा^{१२} ।
येहिस्सु पुब्बे कीळिंसु, ते कुमारा न दिस्सरे^{१३}” ॥

5

B. 361

10

15

20

१-३. कण्हाजिनायाति - स्या० । २. उपगच्छन्तिया - स्या० । ३. ब्रह्मचरियपरायणे - स्या०, रो० । ४. अभिस्सपि - स्या०, रो० । ५. सिन्धुवारिता - स्या०, रो० । ६. सीतोदका - रो० । ७-९. बलिवद्धा च ते - स्या०; बलिवद्धा च ते - रो० । ८. चित्रपेक्खणा - रो० ।

२२४७. “इमा ता वनगुम्वायो, पुप्फिता सब्बकालिका ।
यत्थस्सु पुब्बे कीळिंसु, ते कुमारा न दिस्सरे ॥

२२४८. “इमा ता पोक्खरणी^१ रम्मा, चक्कवाकूपकूजिता ।
मन्डालकेहि^२ सञ्छन्ना, पट्टमुप्पलकेहि च ।
यत्थस्सु पुब्बे कीळिंसु, ते कुमारा न दिस्सरे” ॥

5

२२४९. “न ते कट्टानि भिन्नानि, न ते उदकमाहतं^३ ।
अग्निं पि ते न हापितो^४, किन्तु मन्दो व ज्ञायसि ॥

B. 362

२२५०. “पियो पियेन सङ्गम्म, समो मे^५ व्यपहञ्चति ।
त्यज्ज पुत्ते न पस्सामि, जालिं कण्हाजिनं चुभो” ॥

10

२२५१. “न खो नो देव पस्सामि, येन ते नीहता^६ मता ।
काकोला पि न वस्सन्ति, मता मे नून दारका ॥

२२५२. “न खो नो देव पस्सामि, येन ते नीहता मता ।
सकुणा पि न वस्सन्ति, मता मे नून दारका” ॥

15

२२५३. “सा तत्थ परिदेवित्वा, पब्बतानि वनानि च ।
पुनदेवस्समं गन्त्वा, रोदि^७ सामिकसन्तिके^८ ॥

२२५४. “न खो नो देव पस्सामि, येन ते नीहता मता ।
काकोला पि न वस्सन्ति, मता मे नून दारका ॥

२२५५. “न खो नो देव पस्सामि, येन ते नीहता मता ।
सकुणा पि न वस्सन्ति, मता मे नून दारका ॥

20

२२५६. “न खो नो देव पस्सामि, येन ते नीहता मता ।
विचरन्ति रुक्खमूलेसु, पब्बतेसु गुहासु च ॥

२२५७. “इति मद्दी वरारोहा, राजपुत्ती यसस्सिनी ।
वाहा पग्गय्ह कन्दित्वा, तत्थेव पतिता छमा” ॥

२२५८. “तमज्झपत्तं राजपुत्तिं, उदकेनाभिसिञ्चथ ।
अस्सत्थं नं विदित्वान, अथ नं एतदब्रवि” ॥

25

१. पोक्खरणिyo-रो० । २. मण्डालकेहि-स्या० । ३. उदकमाहतं-स्या०, रो० ।
४. हासितो-स्या० । ५. हं-स्या० । ६. नीहता-स्या० । ७-७. सामिक सन्तिके रोदि-
सी०; सामिकस्मन्ति रोदति-स्या०, रो० ।

२२५९. “आदियेनेव ते मद्दि, दुक्खं नक्खातुमिच्छिंसं ।
दलिद्दो याचको वुड्ढो, ब्राह्मणो घरमागतो ॥
२२६०. “तस्स दिन्ना मया पुत्ता, मद्दि मा भायि अस्सस ।
मं पस्स मद्दि मा पुत्ते, मा बाळ्हं परिदेवसि^१ ।
लच्छाम पुत्ते जीवन्ता, अरोगा च भवामसे ॥
२२६१. “पुत्ते पसुञ्च धञ्जञ्च, यञ्च अञ्जं घरे धनं ।
दज्जा सप्पुरिसो दानं, दिस्वा याचकमागतं^२ ।
अनुमोदाहि मे मद्दि, पुत्तके दानमुत्तमं” ॥
२२६२. “अनुमोदामि ते देव, पुत्तके दानमुत्तमं ।
दत्त्वा चित्तं पसादेहि, भिय्यो दानं^३ ददो भव ॥
२२६३. “यो त्वं मच्छेरभूतेसु, मनुस्सेसु जनाधिप ।
ब्राह्मणस्स अदा दानं, सिवीनं रट्ठवड्ढनो” ॥
२२६४. “निन्नादिता ते पथवी^४, सद्दो ते तिदिवङ्गतो ।
समन्ता विज्जुता आगुं^५, गिरीनं व पतिस्सुता ॥
२२६५. “तस्स ते अनुमोदन्ति, उभो नारदपब्बता ।
इन्दो च ब्रह्मा^६ पजापति, सोमो यमो वेस्सवणो^७ ।
सब्बे देवानुमोदन्ति, तावतिंसा सइन्दका ॥
२२६६. “इति मद्दी वरारोहा, राजपुत्ती यसस्सिनी ।
वेस्सन्तरस्स अनुमोदि, पुत्तके दानमुत्तमं” ॥

मद्दीपब्बं ।

(१०) सक्कपब्बं

२२६७. ततो रत्या विवसाने^८, सुरियस्सुग्गमनं पति ।
सक्को ब्राह्मणवण्णेन, पातो तेसं^९ अदिस्सथ ॥
२२६८. “कच्चि नु भोतो कुसलं, कच्चि भोतो अनामयं ।
कच्चि उञ्छेन यापेथ, कच्चि मूलफला बहू ॥

१. परिदेवयि—स्या० । २. याचकमागते—स्या०, रो० । ३. दान—रो० । ४. पठवी—
स्या०; पठवि—रो० । ५. आगू—स्या० । ६. ब्रह्मा च—स्या०, रो० । ७. वेस्सवणे च
राजा—स्या०, रो० । ८. विवसने—स्या०, रो० । ९. तेसं—स्या० ।

२२६९. “कच्चि डंसा मकसा च, अप्पमेव सरीसपा ।
वने वाळमिगाकिण्णे, कच्चि हिंसा न विज्जति” ॥
२२७०. “कुसलं चेव नो ब्रह्मे, अथो ब्रह्मे अनामयं ।
अथो उज्जेन यापेम, अथो मूलफला बहू ॥
- 5 २२७१. “अथो डंसा मकसा च, अप्पमेव सरीसपा ।
वने वाळमिगाकिण्णे, हिंसा मय्हं न विज्जति ॥
२२७२. “सत्त नो मासे वसतं, अरञ्जे जीवसोकिनं^१ ।
इदं^२ दुतियं पस्साम, ब्राह्मणं देववणिनं ।
आदाय वेळुवं दण्डं, धारेन्तं अजिनक्खिपं ॥
- B. 364 10 २२७३. “स्वागतं ते महाब्रह्मे, अथो मे^३ अदुरागतं ।
अन्तो पविस भद्दन्ते, पादे पक्खालयस्सु ते ॥
२२७४. “तिन्दुकानि पियालानि, मधुके कासुमारियो ।
फलानि खुद्दकप्पानि, भुञ्ज ब्रह्मे वरं वरं ॥
२२७५. “इदम्पि पानीयं सीतं, आभतं गिरिगव्वभरा ।
15 ततो पिव महाब्रह्मे, सचे त्वं अभिकह्वसि ॥
२२७६. “अथ त्वं केन वण्णेन, केन वा पन हेतुना ।
अनुप्पत्तो^४ ब्रह्मारञ्जं, तं मे अक्खाहि पुच्छितो” ॥
२२७७. “यथा वारिवहो पूरो, सब्बकालं न खीयति ।
एवं तं याचितागच्छिं, भरियं मे देहि याचितो” ॥
- 20 २२७८. “ददामि न विकम्पामि, यं मं याचसि ब्राह्मण ।
सन्तं नप्पट्ठिगूहामि^५, दाने मे रमती^६ मनो” ॥
२२७९. “महि हत्थे गहेत्वान, उदकस्स^७ कमण्डलुं ।
ब्राह्मणस्स अदा दानं, सिवीनं रट्ठवड्ढनो ॥
२२८०. “तदासि यं भिसनकं, तदासि लोमहंसनं ।
25 महिं परिचजन्तस्स^८, मेदनी सम्पकम्पथ ॥

१. जीविसोकिनं - स्या०, रो० । २. इदम्पि - स्या०, रो० । ३. ते - स्या०, रो० ।
४. अनुप्पत्तोसि - स्या० । ५. नप्पट्ठिगूहामि - स्या०; नप्पतिगूहामि - रो० । ६. समते - स्या० ।
७. उदकस्स च - रो० । ८. परिचजन्तस्स - स्या०, रो० ।

२२८१. “नेव सा मदी भाकुटि^१, न सन्धीयति न रोदति ।
पेक्खतेवस्स तुण्ही^२ सा^३, एसो जानाति यं वरं” ॥
२२८२. “कोमारी यस्साहं भरिया, सामिको मम इस्सरो ।
यस्सिच्छे तस्स मं दज्जा, विक्किण्णेय हनेय्य वा” ॥
२२८३. “तेसं सङ्कप्पमञ्जाय, देविन्दो एतदब्रवि । 5
सब्बे जिता ते पच्चूहा^४, ये दिव्वा ये च मानुसा ॥
२२८४. “निन्नादिता ते पथवी, सद्दो ते तिदिवज्झतो ।
समन्ता विज्जुता आगुं, गिरीनं व पतिस्सुता^५” ॥
२२८५. “तस्स ते अनुमोदन्ति, उभो नारदपव्वता ।
इन्दो च ब्रह्मा पजापति, सोमो यमो वेस्सवणो । 10
सब्बे देवानुमोदन्ति, दुक्करं हि करोति सो ॥
२२८६. “दुद्दं ददमानानं, दुक्करं कम्म कुव्वतं । B. 365
असन्तो नानुकुव्वन्ति, सतं धम्मो दुरन्नयो^६” ॥
२२८७. “तस्मा सतञ्च असतं^७, नाना होति इतो गति ।
असन्तो निरयं यन्ति, सन्तो मग्गपरायणा^८” ॥ 15
२२८८. “यमेतं कुमारे अदा, भरियं अदा^९ वने वसं ।
ब्रह्मयानमनोक्कम्म, सग्गे ते तं विपच्चतु^{१०}” ॥
२२८९. “ददामि भोतो भरियं, मद्दिं सब्बज्झसोभनं^{११} ।
त्वञ्चेव मद्दिया छन्नो, मदी च पतिना सह ॥
२२९०. “यथा पयो च सङ्खो च, उभो समानवण्णिनो । 20
एवं तुवं च मदी च, समानमनचेतसा ॥
२२९१. “अवरुद्धेत्थ अरञ्जस्मिं, उभो सम्मथ अस्समे ।
खत्तिया गोत्तसम्पन्ना, सुजाता मातुपेत्तितो^{१२}” ।
यथा पुञ्जानि कयिराथ, ददन्ता अपरापरं” ॥
२२९२. “सक्कोहमस्मि देविन्दो, आगतोस्मि तवन्तिके । 25
वरं वरस्सु राजिसि, वरे अट्ठ ददामि ते” ॥

१. भकुटि - स्या०, रो० । २-२. तुण्ही या - स्या० । ३. पच्चूहा - स्या० । ४. पटि-
स्मुता - स्या० । ५. दुरन्वयो - स्या० । ६. अमतञ्च - स्या०, रो० । ७. सग्गपरायणा - स्या०,
रो० । ८. अददा - स्या०, रो० । ९. मव्वज्झसोभिनि - स्या० । १०. मातुपेत्तितो - स्या० ।

२२९३. “वरं चे मे अदो सक्क, सब्बभूतानमिस्सर ।
पिता मं अनुमोदेय्य, इतो पत्तं सकं घरं ।
आसनेन ।नमन्तेय्य, पठमेतं वरं वरे ॥
२२९४. “पुरिसस्स वधं न रोचेय्यं, अपि किब्बिसकारकं^१ ।
वज्झं वधम्हा मोचेय्यं, द्रुतियेतं वरं वरे ॥
२२९५. “ये वुड्ढा ये च दहरा, ये च मज्झिमपोरिसा ।
ममेव उपजीवेय्युं, ततियेतं वरं वरे ॥
२२९६. “परदारं न गच्छेय्यं, सदारपसुतो सियं ।
थीनं वसं न गच्छेय्यं, चतुत्थेतं वरं वरे ॥
२२९७. “पुत्तो मे सक्क जायेथ, सो^२ च दीघायुको सिया ।
धम्मेन जिने पथविं, पञ्चमेतं वरं वरे ॥
२२९८. “ततो रत्या विवसाने, सुरियस्सुगमनं पति ।
दिब्बा^३ भक्खा पातुभवेय्युं, छट्ठमेतं वरं वरे ॥
२२९९. “ददतो मे न खीयेथ, दत्त्वा नानुतपेय्यहं ।
ददं चित्तं पसादेय्यं, सत्तमेतं वरं वरे ॥
२३००. “इतो विमुच्चमानाहं, सग्गगामी विसेसगू ।
अनिवत्ति^४ ततो अस्सं, अट्ठमेतं वरं वरे” ॥
२३०१. “तस्स तं वचनं सुत्वा, देविन्दो एतदब्रवि ।
अचिरं वत ते तातो^५, पिता तं दट्ठुमेस्सत्ति” ॥
२३०२. “इदं वत्त्वान मघवा, देवराजा सुजम्पति ।
वेस्सन्तरे वरं दत्त्वा, सग्गकायं अपक्कमि” ॥

सक्कपब्बं ।

(११) महाराजपब्बं

२३०३. “कस्सेतं मुखमाभाति, हेमं वुत्तत्तमग्गिना ।
निक्खं व जातरूपस्स, उक्कामुखपहंसितं ॥

१. किब्बिमकारिकं—रो० । २. यो—रो० । ३. दिब्बा—स्या० । ४. अनिव्वत्ती—
स्या०, रो० । ५. ततो—म० ।

२३०४. “उभो सदिसपच्चङ्गा, उभो सदिसलक्खणा ।
जालिस्स सदिसो एको, एका कण्हाजिना यथा ॥
२३०५. “सीहा बिला^१ व^२ निक्खन्ता, उभो सम्पतिरूपका^३ ।
जातरूपमयायेव, इमे दिस्सन्ति दारका” ॥
२३०६. “कुतो नु भव^४ भारद्वाज, इमे आनेसि दारके ।
अज्ज रट्ठं अनुप्पत्तो, कुहिं^५ गच्छसि ब्राह्मण” ॥ 5
२३०७. “मय्हं ते दारका देव, दिन्ना वित्तेन सञ्जय ।
अज्ज पन्नरसा^६ रत्ति, यतो लद्धा^७ मे दारका” ॥
२३०८. “केन वा वाचपेय्येन^८, सम्मा जायेन सद्दहे ।
को तेतं दानमददा, पुत्तके दानमुत्तम” ॥ 10
२३०९. “यो याचतं पतिट्ठासि, भूतानं धरणीरिव ।
सो मे वेस्सन्तरो राजा, पुत्तेदासि वने वसं ॥
२३१०. “यो याचतं गती आसि, सवन्तीनं व सागरो ।
सो मे वेस्सन्तरो राजा, पुत्तेदासि वने वसं” ॥
२३११. “दुक्कटं वत भो रज्जा, सद्धेन घरमेसिना ।
कथं नु पुत्तके दज्जा, अरज्जे अवरुद्धको^९ ॥ 15 B. 367
२३१२. “इमं भोन्तो निसामेथ, यावन्तेत्थ समागता ।
कथं वेस्सन्तरो राजा, पुत्तेदासि वने वसं ॥
२३१३. “दासिं दासं च सो दज्जा, अस्सं चस्सतरीरथं ।
हत्थिञ्च कुञ्जरं दज्ज, कथं सो दज्ज^{१०} दारके” ॥ 20
२३१४. “यस्स नस्स^{११} घरे दासो, अस्सो चस्सतरीरथो ।
हत्थी च कुञ्जरो नागो, किं सो दज्जा पितामह^{१२}” ॥
२३१५. “दानमस्स पसंसाम, न^{१३} च निन्दाम पुत्तका^{१४} ।
कथं नु हृदयं आसि, तुम्हे दत्त्वा वनिब्बके” ॥

१-१. विलाव-स्या० । २. सम्पतिरूपका-स्या० । ३. त्वं-स्या० । ४. कुतो-स्या० ।
५. पण्णरसा-स्या० । ६. दिन्ना-रो० । ७. वाचायपेय्येन-स्या० । ८. अवरुद्धके-रो० ।
९. इदं-रो० । १०. दज्जा-रो० । ११. नास्स-स्या०; सी०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । १२.
पितामहा-स्या०, रो० । १३-१३. नावनिन्दाम पोतक-स्या०; नावनिन्दाम०-रो० ।

२३१६. “दुक्खस्स हृदयं आसि, अथो उण्हम्पि पस्ससि^१ ।
रोहिणीहेव^२ तम्बक्खी^३, पिता अस्सूनि वत्तयि” ॥
२३१७. “यं तं कण्हाजिनावोच, अयं मं तात ब्राह्मणो ।
लट्ठिया पटिकोटेति, घरे जातं व दासियं ॥
- 5 २३१८. “न चायं ब्राह्मणो तात, धम्मिका होन्ति ब्राह्मणा ।
यक्खो ब्राह्मणवण्णेन, खादितुं तात नेति नो ।
नीयमाने^४ पिसाचेन, किन्नु तात उदिव्खसि” ॥
२३१९. “राजपुत्ती च वो माता, राजपुत्तो च वो पिता ।
पुब्बे मे अङ्गमारुह^५, किन्नु तिट्ठथ आरका” ॥
- 10 २३२०. “राजपुत्ती च नो माता, राजपुत्तो च नो पिता ।
दासा मयं ब्राह्मणस्स, तस्मा तिट्ठाम आरका” ॥
२३२१. “मा सम्मेवं अवचुत्थ, ड्य्हते हृदयं मम ।
चित्तायं^६ व^७ मे कायो, आसने न सुखं लभे ॥
२३२२. “मा सम्मेवं अवचुत्थ, भिय्यो सोकं जनेथ मं ।
15 निक्किणिस्सामि^८ दब्बेन^९, न वो दासा भविस्सथ ॥
- B. 368 २३२३. “किमग्घियं हि वो तात, ब्राह्मणस्स पिता अदा ।
यथाभूतं मे अक्खाथ, पटिपादेन्तु ब्राह्मणं” ॥
- २३२४ “सहस्सग्घं हि मं तात, ब्राह्मणस्स पिता अदा ।
अथ^{१०} कण्हाजिनं कज्जं, हत्थिना^{११} च^{१२} सतेन च” ॥
- 20 २३२५. “उट्ठेहि कत्ते तरमानो, ब्राह्मणस्स अवाकर ।
दासिसतं दाससतं, गवं हत्थुसभं^{१३} सतं ।
जातरूपसहस्सं च, पुत्तानं^{१४} देहि निक्कयं ॥
२३२६. “ततो कत्ता तरमानो, ब्राह्मणस्स अवाकरि ।
दासिसतं दाससतं, गवं हत्थुसभं सतं ।
25 जातरूपसहस्सं च, पुत्तानंदासि निक्कयं” ॥

१. अस्ममि-स्या० । २-२. रोहिणीहेव ताम्बक्खी-स्या०; रोहिणीहेव०-रो० । ३. नीयमाना-स्या०; नियमाने-रो० । ४. अङ्गमारुह-स्या०, रो० । ५-५. चित्ताविय-रो० । ६. निक्कीणिस्सामि-स्या० । ७. दण्डेन-रो० । ८. अच्छं-सी०, स्या० । ९-९. हत्थि-आदि-स्या० । १०. हत्थूमभं-स्या०, रो० । ११. पोतानं-स्या० ।

२३२७. “निक्किणित्वा नहापेत्वा, भोजयित्वान दारके ।
समलङ्कुरित्वा भण्डेन^१, उच्छङ्के^२ उपवेसयुं ॥
२३२८. “सीसं न्हाते सुचिवत्थे, सब्बाभरणभूसिते ।
राजा अङ्के करित्वान, अय्यको परिपुच्छथ ॥
२३२९. “कुण्डले घुसिते माले, सब्बाभरणभूसिते^३ ।
राजा अङ्के करित्वान, इदं वचनमब्रवि ॥ 5
२३३०. “कच्चि उभो अरोगा ते, जालि मातापिता तव ।
कच्चि उञ्छेन यापेथ,^४ कच्चि मूलफला बहू ॥
२३३१. “कच्चि डंसा मकसा च, अप्पमेव सरीसपा ।
वने वाळमिगाकिण्णे, कच्चि हिंसा न विज्जति” ॥ 10
२३३२. “अथो उभो अरोगा मे^५, देव मातापिता मम ।
अथो उञ्छेन यापेन्ति, अथो मूलफला बहू ॥
२३३३. “अथो डंसा मकसा च, अप्पमेव सरीसपा ।
वने वाळमिगाकिण्णे, हिंसा नेसं न विज्जति ॥
२३३४. “खणन्तालुकलम्बानि, बिलानि^६ तक्कलानि च ।
कोलं भल्लातकं बेल्लं^७, सा नो आहृत्व^८ पोसति ॥ 15
२३३५. “यञ्चेव सा आहरति, वनमूलफलहारिया ।
तं नो सब्बे समागन्त्वा, रत्तिं भुञ्जाम नो दिवा ॥ B. 369
२३३६. “अम्मा^९ व नो किंसा^{१०} पण्डु, आहरन्ती दुमप्फलं ।
वातातपेन सुखुमाली^{११}, पदुमं हत्थगतमिव^{१२} ॥ 20
२३३७. “अम्माय पतनूकेसा, विचरन्त्या ब्रहावने ।
वने वाळमिगाकिण्णे, खग्गदीपिनिसेविते ॥
२३३८. “केसेसु जटं बन्धित्वा, कच्छे जल्लमधारयि ।
चम्मवासी छमा सेति, जातवेदं नमस्सति ॥

१. भण्डेहि-स्या०। २. उच्छङ्के-स्या०। ३. सब्बालङ्कारभूसिते-स्या०, रो०। ४. यापन्ति-स्या०, रो०। ५. ते-स्या०। ६. विळानि-स्या०; विळालि-रो०। ७. बेल्लं-स्या०। ८. आहृच्च-स्या०। ९-९. अम्मा च नो किंसा-स्या०। १०. मुखुमाल-रो०। ११. हत्थगतमिव-स्या०।

२३३९. “पुत्ता पिया मनुस्सानं, लोकस्मिं उदपज्जिसुं^१ ।
न हि^२ नूनम्हाकं अय्यस्स, पुत्ते स्नेहो^३ अजायथ” ॥

२३४०. “दुक्कटञ्च हि नो पुत्त, भूनहच्चं कतं मया ।
योहं सिवीनं वचना, पब्बाजेसिमदूसकं^४ ॥

२३४१. “यं मे किञ्चि इध अत्थि, धनं धञ्जं च विज्जति ।
एतु वेस्सन्तरो राजा, सिविरट्ठ पसासतु” ॥

२३४२. “न देव मय्हं वचना, एहिति सिविसुत्तमो ।
सयमेव देवो गन्त्वा^५, सिञ्च भोगेहि अत्रजं ॥

२३४३. “ततो सेनापतिं राजा, सज्जयो अज्झभासथ ।
हत्थी अस्सा रथा पत्ती, सेना सन्नाहयन्तु नं ।
नेगमा च मं अन्वेन्तु, ब्राह्मणा च पुरोहिता ॥

२३४४. “ततो सद्विहस्सानि, योधिनो चारुदस्सना ।
खिप्पमायन्तु सन्नद्धा, नानावण्णेहिलङ्कता ॥

२३४५. “नीलवत्थधरा^६ नेके, पीतानेके निवासिता ।
अञ्जे लोहितउण्हीसा, सुद्धानेके निवासिता ।
खिप्पमायन्तु सन्नद्धा, नानावण्णेहिलङ्कता^७ ॥

२३४६. “हिमवा यथा गन्धधरो^८, पब्बतो गन्धमादनो ।
नानारुक्खेहि सञ्छन्नो, महाभूतगणालयो ॥

B. 370

२३४७. “ओसधेहि च दिब्बेहि, दिसा भाति पवाति च ।
खिप्पमायन्तु सन्नद्धा, दिसा भन्तु^९ पवन्तु^{१०} च ॥

20

२३४८. “ततो नागसहस्सानि, योजयन्तु चतुदस ।
सुवण्णकच्छा^{११} मातङ्गा, हेमकप्पनवाससा^{१२} ॥

२३४९. “आरुळ्हा^{१३} गामणीयेहि^{१४}, तोमरङ्कुसपाणिभि ।
खिप्पमायन्तु सन्नद्धा, हत्थिक्खन्धेहि दस्सिता ॥

१. उपपज्जिसुं-स्या० । २. ह-रो० । ३. सिनेहो-स्या०, रो० । ४. ० अदोसकं-रो० । ५. गन्त्वान-स्या०, रो० । ६. नीलवण्णधरा-सी०, रो० । ७. नानाक्खेहि०-रो० । ८. गन्धरो-स्या०, रो० । ९-१०. भातिपवाति-रो० । १०-१०. सुवण्णकच्छे मातङ्गे, हेमकप्प-निवाससे-स्या० । ११-११. आरुळ्हे गामणीयेभि-स्या० ।

२३५०. “ततो अस्ससहस्सानि, योजयन्तु चतुदस ।
आजानीयाव^१ जातिया, सिन्धवा^२ सीघवाहना^३ ॥

२३५१. “आरूढा गामणीयेहि, इल्लिया^४ चापधारिभि ।
खिप्पमायन्तु सन्नद्धा, अस्सपिट्ठे अलङ्कता ॥

२३५२. “ततो रथसहस्सानि, योजयन्तु चतुदस ।
अयोसुकतनेमियो, सुवण्णचित्तपक्खरे^५ ॥

5

२३५३. “आरोपेन्तु धजे तत्थ, चम्मानि कवचानि च ।
विप्पालेन्तु^६ च चापानि, दढ्हधम्मा पहारिनो ।
खिप्पमायन्तु सन्नद्धा, रथेसु रथजीविनो^७ ॥

२३५४. “लाजाओलोपिया^८ पुप्फा, मालागन्धविलेपना^९ ।
अग्घियाणि च तिष्ठन्तु, येन मग्गेन एहि^{१०}ति ॥

10

२३५५. “गामे गामे सतं कुम्भा, मेरयस्स सुराय च ।
मग्गम्हि पतित्तिट्ठन्तु^{११}, येन मग्गेन एहि^{१२}ति ॥

२३५६. “मंसा पूवा^{१३} सङ्कुलियो^{१४}, कुम्मासा मच्छसंयुता ।
मग्गम्हि पतित्तिट्ठन्तु, येन मग्गेन एहि^{१५}ति ॥

15

२३५७. “सप्पि तेलं दधि^{१६} खीरं, कङ्गुबीजा^{१७} बहू सुरा ।
मग्गम्हि पतित्तिट्ठन्तु, येन मग्गेन एहि^{१८}ति ॥

२३५८. “आळारिका च सूदा च, नटनट्टकगायिनो^{१९} ।
पाणिस्सरा कुम्भथूणियो, मन्दका^{२०} सोकज्झायिका ॥

२३५९. “आहञ्जन्तु सब्बवीणा, भेरियो दिन्दिमानि च ।
खरमुखानि धमेन्तु^{२१}, नदन्तु^{२२} एकपोक्खरा ॥

20 B. 371

२३६०. “मुदिङ्गा पणवा^{२३} सङ्गा, गोधा परिवदेन्तिका^{२४} ।
दिन्दिमानि च हञ्जन्तु, कुतुम्प^{२५} दिन्दिमानि च^{२६} ॥

१. आजानियेव - स्या० । २-२. सिन्धवे सीघवाहने - स्या० । ३. इन्दिया - स्या० । ४. सुवण्णचित्रपोक्खरे - स्या० । ५. विप्पालेन्तु - सी०, स्या०, रो० । ६. लाजाओलोकिया - स्या० । ७. मालगन्धविलेपना - रो० । ८. पतिता ठन्तु - स्या० । ९-९. पूवा च सङ्कुल्या - स्या० । १०. दधि - रो० । ११. कङ्गुबीहि - सी०, रो०; कङ्गुपिट्ठा - स्या० । १२. नटनट्टकगायना - रो० । १३. मुट्टिका - स्या० । १४. वधन्तु - सी०; धमेन्तु - स्या०, रो० । १५. वदतं - रो० । १६. पण्डवा - स्या० । १७. परिवदन्तिका - स्या० । १८. कुटुम्बा - सी०, स्या०, रो० ।

२३६१. “सा सेना महती आसि, उय्युत्ता सिविवाहिनी ।
जालिना मग्गनायेन, वड्ढं पायासि पव्वतं ॥
२३६२. “कोञ्चं नदति मातङ्गो, कुञ्जरो सट्ठिहायनो ।
कच्छाय बद्धमानाय^१, कोञ्चं नदति वारणो ॥
२३६३. “आजानीया हसियन्ति^२, नेमिघोसो अजायथ ।
अब्भं^३ रजो अच्छादेसि, उय्युत्ता सिविवाहिनी ॥
२३६४. “सा सेना महती आसि, उय्युत्ता हारहारिणी^४ ।
जालिना मग्गनायेन, वड्ढं पायासि पव्वतं ॥
२३६५. “ते पाविसु ब्रह्मारञ्जं, बहुसाखं महोदकं^५ ।
पुप्फरुक्खेहि सञ्छन्नं, फलरुक्खेहि चूभयं ॥
२३६६. “तत्थ बिन्दुस्सरा^६ वग्गू, नानावण्णा बहू दिजा ।
कूजन्तमुपकूजन्ति, उतुसम्पुप्फिते दुमे ॥
२३६७. “ते गन्त्वा दीघमद्धानं, अहोरत्तानमच्चये ।
पदेसं तं उपागच्छुं, यत्थ वेस्सन्तरो अहु^७” ॥

महाराजपव्वं ।

(१२) छलन्तिकम्

२३६८. “तेसं सुत्वान निग्घोसं, भीतो वेस्सन्तरो अहु ।
पव्वतं अभिरुहित्वा, भीतो सेनं उदिक्खति ॥
२३६९. “इह्मं मद्दि निसामेहि, निग्घोसो यादिसो वने ।
आजानीया हसियन्ति^८, धजगानि^९ च^{१०} दिस्सरे ॥
२३७०. “इमे^{११} नून अरञ्जस्मिं^{१२}, मिगसङ्खानि लुट्ठका ।
वागुराहि परिक्खिप्प, सोब्भं^{१३} पातेत्वा तावदे ।
विककोसमाना तिब्बाहि^{१४}, हन्ति नेसं वरं वरं ॥

B. 372

20

१. वज्जमानाय - स्या० । २. हसिस्सिमु - सी०, रो० । ३. नभं - स्या० । ४. हारि-
हारिणी - स्या० । ५. बहूदिजं - रो० । ६. बिन्दुस्सरा - स्या० । ७. हसिस्सन्ति - रो० ।
८-८. धजगानेव - स्या० । ९. इमे च - रो० । १०. अरञ्जस्मिं - स्या० । ११. सोब्भे - स्या० ।
१२. तिप्पाहि - स्या०, रो० ।

२३७१. “यथा मयं अदूसका, अरञ्जे अवरुद्धका ।
अमित्तहत्थत्तं^१ गता, पस्स दुब्बलघातकं” ॥
२३७२. “अमित्ता नप्पसाहेय्युं^२, अग्गी^३ व^३ उदकण्णवे ।
तदेव त्वं विचिन्तेहि, अपि सोत्थि इतो सिया” ॥
२३७३. “ततो वेस्सन्तरो राजा, ओरोहित्वान पब्बता ।
निसीदि पण्णसालायं, दळ्हं कत्वान मानसं” ॥ 5
२३७४. “निवत्तयित्वान रथं, वुट्ठपेत्वान^४ सेनियो ।
एकं अरञ्जे विहरन्तं, पिता पुत्तं उपागमि ॥
२३७५. “हत्थिक्खन्धतो ओरुद्ध, एकंसो पञ्जलीकतो^५ ।
परिकिण्णो^६ अमच्चेहि, पुत्तं सिञ्चितुमागमिं^७ ॥ 10
२३७६. “तत्थद्दस कुमारं सो, रम्मरूपं समाहितं ।
निसिन्नं पण्णसालायं, ज्ञायन्तं अकुतोभयं ॥
२३७७. “तञ्च दिस्वान आयन्तं, पितरं पुत्तगिद्धिनं ।
वेस्सन्तरो च मद्दी च, पच्चुगन्त्वा अवन्दिसुं ॥
२३७८. “मद्दी च सिरसा पादे, ससुरस्साभिवादयि^८ ।
मद्दी अहं हि ते देव, पादे वन्दामि ते सुण्हा^९ ।
तेसु तत्थ पलिसज्ज, पाणिना परिमज्जथ” ॥ 15
२३७९. “कच्चि वो कुसलं पुत्त, कच्चि पुत्त अनामयं ।
कच्चि उञ्छेन यापेथ, कच्चि मूलफला बहू ॥
२३८०. “कच्चि डंसा मकसा च, अप्पमेव सरीसपा^{१०} ।
वने वाळमिगाकिण्णे, कच्चि हिंसा न विज्जति” ॥ 20
२३८१. “अत्थि नो जीविका देव, सा^{११} च यादिसकीदिसा^{१२} ।
कसिरा^{१३} जीविका होम, उञ्छाचरियाय^{१४} जीवितं ॥

१. अमित्तहत्थत्थ - स्या०, रो० । २. नप्पसहेय्युं - स्या०, रो० । ३-३. अग्गिव - स्या० ।

४. वुट्ठपेत्वान - स्या० । ५. पञ्जलीकतो - रो० । ६. परिकिक्खित्तो - सी०, रो० । ७. सिञ्चितुमागमि - स्या० । ८. ससुरस्साभिवादयि - स्या० । ९. हुसा - सी०, स्या०, रो० । १०. सिरिमपा - स्या०, रो० । ११. या - रो० । १२. यादिमिकीदिमा - स्या०, रो० । १३. कमिराहि - रो० । १४. उञ्छाचरियेन - रो० ।

B. 373

२३८२. “अनिद्धिनं महाराज, दमेतस्सं^१ वं सारथि ।
त्यम्हा अनिद्धिका दन्ता, असमिद्धि दमेति नो ॥
२३८३. “अपि नो किसानि^२ मंसानि, पितु मातु अदस्सना ।
अवरुद्धानं महाराज, अरञ्जे जीवसोकिनं^३” ॥
- ५ २३८४. “ये पि ते सिविसेट्टस्स, दायादापत्तमानसा^४ ।
जाली कण्हाजिना चुभो, ब्राह्मणस्स वसानुगा ।
अच्चायिकस्स लुट्टस्स, यो ने गावो व सुम्भति ॥
२३८५. “ते राजपुत्तिया पुत्ते, यदि जानाथ संसथ ।
परियापुणाथ नो खिप्पं, सप्पदट्ठं व माणवं” ॥
- १० २३८६. “उभो^५ कुमारा निक्कीता^६, जाली कण्हाजिना चुभो ।
ब्राह्मणस्स धनं दत्त्वा, पुत्त मा भायि अस्सस” ॥
२३८७. “कच्चि नु तात कुसलं, कच्चि तात अनामयं ।
कच्चि नु तात मे मातु, चक्खुं न परिहायति” ॥
२३८८. “कुसलञ्चेव मे पुत्त, अथो पुत्त अनामयं ।
१५ अथो च^७ पुत्त ते मातु, चक्खु न परिहायति” ॥
२३८९. “कच्चि अरोगं^८ योग्गं ते, कच्चि वहति वाहनं ।
कच्चि फीतो^९ जनपदो^{१०}, कच्चि बुट्ठि न छिज्जति” ॥
२३९०. “अथो अरोगं योग्गं मे, अथो वहति वाहनं ।
अथो फीतो जनपदो, अथो बुट्ठि न छिज्जति” ॥
- २० २३९१. “इच्चेवं मन्तयन्तानं, माता नेसं^{११} अदिस्सथ ।
राजपुत्ती गिरिद्वारे, पत्तिका^{१२} अनुपाहना ॥
२३९२. “तञ्च दिस्वान आयन्तं^{१३}, मातरं पुत्तगिद्धिनि ।
वेस्सन्तरो च मद्दी च, पच्चुग्गन्त्वा अवन्दिसुं^{१४} ॥

१-१. दमेत्यस्संव- स्या० । २. किसानि-स्या० । ३. जीविसोकिनं-स्या०, रो० ।
४. दायादपत्तमानसा-स्या०, रो० । ५. एते-स्या० । ६. निक्कीता-रो० । ७. चक्खुं-
रो० । ८. पि-रो० । ९. अरोगं-रो० । १०-१०. फीता जनपदा-रो० । ११. त्रेसं-रो० ।
१२. पत्तिया-रो० । १३. आयन्ति-स्या०, रो० । १४. अवन्दिसुं-रो० ।

२३९३. “मही च सिरसा पादे, सस्सुया अभिवादयि ।
मही अहं हि ते अय्ये, पादे वन्दामि ते सुण्हा” ॥
२३९४. “मद्दिञ्च पुत्तका दिस्वा, दूरतो सोत्थिमागता ।
कन्दन्ता मभिधाविंसु, वच्छबाला^१ व^२ मातरं ॥
२३९५. “मही च पुत्तके दिस्वा, दूरतो सोत्थिमागते ।
वारुणी व पवेधेन्ती^३, थनधाराभिसिञ्चथ” ॥ 5 B. 374
२३९६. “समागतानं^४ जातीनं, महाघोसो अजायथ ।
पब्बता समनादिंसु, मही पकम्पिता^५ अहु ॥
२३९७. “बुद्धिधारं पवत्तेन्तो^६, देवो पावस्सि तावदे ।
अथ वेस्सन्तरो राजा, जातीहि समगच्छथ^७ ॥ 10
२३९८. “नत्तारो सुणिसा पुत्तो, राजा देवी च एकतो ।
यदा समागता आसुं, तदासि लोमहंसनं ॥
२३९९. “पञ्जलिका तस्स याचन्ति, रोदन्ता भेरवे^८ वने ।
वेस्सन्तरञ्च मद्दिं च, सब्बे रट्ठा समागता ।
त्वं नोसि इस्सरो राजा, रज्जं कारेथ नो उभो” ॥ 15
छत्तियकम्मं ।
२४००. “धम्मेन रज्जं कारेन्तं, रट्ठा पब्बाजयित्थ मं ।
त्वं च जानपदा चेव, नेगमा च समागता” ॥
२४०१. “दुक्कटञ्च हि नो पुत्त, भूनहच्चं कतं मया ।
योहं सिवीनं वचना, पब्बाजेसिमदूसकं” ॥
२४०२. “येन केनचि वण्णेन, पितु दुक्खं उदब्बहे ।
मातु^९ भगिनिया चा पि^{१०}, अपि पाणेहि अत्तनो” ॥ 20
२४०३. “ततो वेस्सन्तरो राजा, रजोजल्लं पवाहयि ।
रजोजल्लं पवाहेत्वा, सङ्खवण्णं^{११} आधारयि” ॥
२४०४. “सीसं^{१२} न्हातो^{१३} सुचिवत्थो, सब्बाभरणभूसितो ।
पच्चयं नागमारुह, खगं बन्धि परन्तपं ॥ 25

१-१. वच्छावालाव - स्या०, रो० । २. पवेधेन्ति - स्या० । ३. समागतान - स्या० । ४. आकम्पिता - स्या०, रो० । ५. पवेच्छन्तो - रो० । ६. समपञ्चथ - रो० । ७. भेरवा - रो० । ८-८. मातुया भगिनिया पि - स्या० । ९. सङ्खं वण्णं - स्या०; सच्चवण्णं - रो० । १०-१०. सीसनहातो - स्या०; सीसं नहातो - रो० ।

२४०५. "ततो सट्टिसहस्सानि", योधिनो^१ चारुदस्सना ।
सहजाता पकिरिंसु^२, नन्दयन्ता रथेसभं ॥
- B. 375 २४०६. "ततो मद्दिम्पि न्हापेसुं, सिविकञ्जा समागता ।
वेस्सन्तरो तं पालेतु, जाली कण्हाजिना चुभो ।
5 अथो पि तं महाराजा, सञ्जयो अभिरक्खतु" ॥
२४०७. "इदञ्च पच्चयं लद्धा, पुब्बे संक्लेसमत्तनो^३ ।
आनन्दियं आचरिंसु^४, रमणीये^५ गिरिब्बजे ॥
२४०८. "इदञ्च पच्चयं लद्धा, पुब्बे संक्लेसमत्तनो ।
आनन्दिं वित्तां^६ सुमना, पुत्ते सङ्गम्म लक्खणा ॥
- 10 २४०९. "इदञ्च पच्चयं लद्धा, पुब्बे संक्लेसमत्तनो ।
आनन्दि वित्ता पतीता, सह पुत्तेहि लक्खणा" ॥
२४१०. "एकभत्ता^७ पुरे आसिं, निच्चं थण्डिलसायिनी ।
इति मेतं वतं आसि, तुम्हं कामा हि पुत्तका ॥
२४११. "तं मे वतं^८ समिद्धज्ज, तुम्हे सङ्गम्म पुत्तका ।
15 मातुजम्पि तं पालेतु, पितुजम्पि च पुत्तक ।
अथो पि तं महाराजा, सञ्जयो अभिरक्खतु ॥
२४१२. "यं किञ्चित्थि कतं पुञ्जं, मय्हं^९ चैव पितुच्च ते" ।
सब्बेन^{१०} तेन कुसलेन, अजरो^{११} अमरो भव" ॥
२४१३. "कप्पासिकञ्च कोसेय्यं, खोमकोटुम्बरानि^{१२} च ।
20 सस्सु सुण्हाय पाहेसि, येहि मदी असोभथ ॥
२४१४. "ततो हेमञ्च^{१३} कायूरं, विवेयं रतनामयं ।
सस्सु सुण्हाय पाहेसि, येहि मदी असोभथ ॥
२४१५. "ततो हेमञ्च कायूरं, अङ्गदं मणिमेखलं ।
सस्सु सुण्हाय पाहेसि, येहि मदी असोभथ ॥

१. सट्टिसहस्सानि—स्या० । २. युधिनो—रो० । ३. परिकरिंसु—स्या०, रो० । ४. किलेसमत्तनो—स्या०; च किलेसमत्तनो—रो० । ५. अचारिंसु—स्या० । ६. सम्मणीये—स्या० । ७-७. आनन्द वित्ता—स्या० । ८. एकभती—स्या० । ९-९. तं मे तं वतं—रो० । १०-१०. मय्हं चैव पितु च ते—रो० । ११. सच्चेन—रो० । १२. अजरो त्वं—स्या०, रो० । १३. खोमकोटुम्बरानि—स्या०, रो० । १४. खोमञ्च—स्या०, रो० ।

२४१६. “उण्णतं मुखफुल्लञ्च, नानारत्ते च माणिके^१ ।
सस्सु सुण्हाय पाहेसि, येहि मदी असोभथ ॥
२४१७. “उग्गत्थनं गिङ्गमकं, मेखलं पाटिपादकं^२ ।
सस्सु सुण्हाय पाहेसि, येहि मदी असोभथ ॥
२४१८. “सुत्तञ्च सुत्तवज्जञ्च, उपनिज्झाय सेय्यसि ।
असोभथ राजपुत्ती, देवकञ्जा व नन्दने ॥
२४१९. “सीसं न्हाता^३ सुचिवत्था, सब्बालङ्कारभूसिता^४ ।
असोभथ राजपुत्ती, तावत्तिसेव^५ अच्छरा ॥
२४२०. “कदली व वातच्छुपिता, जाता चित्तलतावने ।
दन्तावरणसम्पन्ना, राजपुत्ती असोभथ ॥
२४२१. “सकुणी मानुसिनी व, जाता चित्तपत्ता^६ पती^७ ।
निग्रोधपक्कबिम्बोद्वी^८, राजपुत्ती असोभथ ॥
२४२२. “तस्सा च नागमानेसुं, नातिबद्धं^९ व^{१०} कुञ्जरं ।
सत्तिक्खमं सरक्खमं, ईसादन्तं उरुळ्ळहवं^{११} ॥
२४२३. “सा मदी नागमारुहि, नातिबद्धं व कुञ्जरं ।
सत्तिक्खमं सरक्खमं, ईसादन्तं उरुळ्ळहवं^{१२} ॥
२४२४. “सब्बमिह तंअरञ्जमिह, यावन्तेत्थ मिगा अहुं^{१३} ।
वेस्सन्तरस्स तेजेन, नञ्जमञ्जं^{१४} विहेठयुं^{१५} ॥
२४२५. “सब्बमिह तंअरञ्जमिह, यावन्तेत्थ दिजा अहुं ।
वेस्सन्तरस्स तेजेन, नञ्जमञ्जं विहेठयुं ॥
२४२६. “सब्बमिह तंअरञ्जमिह, यावन्तेत्थ मिगा अहुं ।
एकज्झं सन्निपात्तिसु, वेस्सन्तरे पयातमिह ।
सिवीनं रट्टवड्डने ॥

5 B. 376

10

15

20

१. माणिये—स्या०; मणिये—रो० । २. पटिपादकं—सी०, स्या०; पालिपादकं—रो० । ३. नहात्वा—रो० । ४. सब्बामरणभूसिता—स्या०, रो० । ५. तावत्तिसेव—स्या०, रो० । ६-६. चित्तपत्ता पति—स्या०; ० पति—रो० । ७. निग्रोधपत्तबिम्बोद्वी—रो० । ८-८. नातिवुद्धं—स्या०; नातिवद्धञ्च—रो० । ९. उरुळ्ळहवं—स्या० । १०. अहुं—स्या०; अहू—रो० । ११. नाञ्जमञ्जं—स्या०, रो० । १२. अहेठयुं—रो० ।

२४२७. “सब्वम्हि तंअरञ्जम्हि, यावन्तेत्थ दिजा अहुं ।
एकज्झं सन्निपात्तिं, वेस्सन्तरे पयातम्हि ।
सिवीनं रट्ठवड्डने ॥

२४२८. “सब्वम्हि तंअरञ्जम्हि, यावन्तेत्थ मिगा अहुं ।
नास्सु मञ्जू निकूजिंसु, वेस्सन्तरे पयातम्हि ।
सिवीनं रट्ठवड्डने ॥

२४२९. “सब्वम्हि तंअरञ्जम्हि, यावन्तेत्थ दिजा अहुं ।
नास्सु मञ्जू निकूजिंसु, वेस्सन्तरे पयातम्हि ।
सिवीनं रट्ठवड्डने ॥

B. 377 10 २४३०. “पटियत्तो राजमग्गो, विचित्तो पुप्फसन्थतो ।
वसि वेस्सन्तरो यत्थ^१, यावता^२ व^३ जेतुत्तरा ॥

२४३१. “ततो सट्ठिसहस्सानि, योधिनो चारुदस्सना ।
समन्ता परिकिरिंसु, वेस्सन्तरे पयातम्हि ।
सिवीनं रट्ठवड्डने ॥

16 २४३२. “ओरोधा च कुमारा च, वेसियाना च ब्राह्मणा ।
समन्ता परिकिरिंसु, वेस्सन्तरे पयातम्हि ।
सिवीनं रट्ठवड्डने ॥

२४३३. “हत्थारोहा अनीकट्ठा, रथिका पत्तिकारका ।
समन्ता परिकिरिंसु, वेस्सन्तरे पयातम्हि ।
सिवीनं रट्ठवड्डने ॥

20 २४३४. “समागता जानपदा, नेगमा च समागता ।
समन्ता परिकिरिंसु, वेस्सन्तरे पयातम्हि ।
सिवीनं रट्ठवड्डने ॥

25 २४३५. “करोटिया चम्मधरा, इल्लीहत्था^४ सुवम्मिनो^५ ।
पुरतो पटिपज्जिंसु, वेस्सन्तरे पयातम्हि ।
सिवीनं रट्ठवड्डने ॥

१. निकुज्जिंसु - रो० । २. राजा - स्या० । ३-३. यत्थयाव - स्या० । ४-४. खग्ग-
हत्था० - सी०, रो० ; इन्दि हत्था सुवम्मिका - स्या० ।

२४३६. “ते पाविसुं^१ पुरं रम्मं, महापाकारतोरणं^२।

उपेतं अन्नपानेहि, नच्चगीतेहि चूभयं॥

२४३७. “वित्ता^३ जानपदा आसुं, नेगमा च समागता।

अनुप्पत्ते कुमारम्हि, सिवीनं रट्टवड्डने॥

२४३८. “चेलुक्खेपो अवत्तित्थ^४, आगते धनदायके।

नन्दिं^५ पवेसिं^६ नगरे, बन्धना^७ मोक्खो अघोसथ॥

5

२४३९. “जातरूपमयं वस्सं, देवो पावस्सि तावदे।

वेस्सन्तरे पविट्टम्हि, सिवीनं रट्टवड्डने॥

B. 378

२४४०. “ततो वेस्सन्तरो राजा, दानं दत्वान खत्तियो।

कायस्स भेदा सप्पज्जो, सगं सो उपपज्जथा” ति॥ 10

जातकपालि निट्ठिता।

—:०:—

१. पाविंसु—स्या०। २. बहुपाकारतोरणं—स्या०, रो०। ३. मित्ता—रो०। ४. पवत्तित्थ—स्या०। ५-५. नन्दिपवेसि—सो०, स्या०, रो०। ६. बन्धन—रो०।

विसेसपदानं
अनुक्कमणिका

अ

अकट्टपाको	३६५	अजरथा	१७२, १७४
अकत्ति	१९४	अजा	२७२
अक्खभग्गं	१२६	अजिकं	५५
अक्खोभणी सेना	८२	अजिनम्हि हज्जते दीपि	१८०, १८३
अगरुचन्दनेन	३४४	अजिनं	५१, १०५, १७७
अगलुचन्दनविलित्ता	२५९, २६५, २६६	अजेळकं	१९९
अगुणं धनु	१२६	अज्जुकण्णा	३६१
अग्गयानं, राजवाहिं	३४७	अज्जुनो	१०, १२४, २४१, ३६१
अग्गियायनं	६७	—कैककाधिपो	६६
अग्गिस्स सङ्खातो	३५	अज्झायको	२४१
अग्गिहुत्तं	४१, ३५३, ३६६	अज्झेनमरिया	२४१, २४५
— पहापितं	१७	अज्जनं	१२०
अग्गी न देवज्जतरो	२४४	अट्टको	७, १३, २८६
अग्गं बलं, पज्जाबलं	५	अट्ट निरया	६५
अड्ढकुसं	५१	अट्टपादा	३६३
अड्ढोल	१२१, ३६१	अट्टमी, पक्खस्स	२०५-२०९
अङ्गति	२६८, २६९, २७३-२७५, २८०	अतिचारा नारियो	६९
अङ्गस्स रज्जो	२९२	अतिचिरं निवासेन पियो भवति अप्पियो	५२
अङ्गहेतुका	३६४	अतिमुत्तक	१२२
अङ्गारिका	२४४	अत्तकारं	५५
अङ्गीरसो	१९४	अत्थं, जानपदं	५
अङ्गीरसं गोतमं	११	अदस्सनं, अच्चुराजस्स	१४
अङ्गेसु	२९४	अदू	३७२
अचेलो	२६९	अधम्मो निरयं नेति	६५
अच्चुतो इसी	३५८	अघो निरयं	६६
अच्छकोकतरच्छयो	११६, २९६	अनक्खा	४
अच्छरा	१४-१६, ११४, १३८, १६८, २७९, २८०	अनङ्गण	१२१
अच्छादनं	२३, २०४	अनवज्ज	१२१
अच्छो	३६, ४१, १२०	अनवज्जपिण्डो भोत्तब्बो	५९
अजमुखी	२३९	अनासका समणब्राह्मणासे	५५
अजयूथं	५५	अनिलो विय येनकामंचरा	१२५
		अनीकट्ठा	७८, १५८, १६१, १८०, २२३, २३०, २९५, ३०५, ३०९,

अनुरुद्धो	३२५, ३२८-३३०, ३९६	अरियगणा	१७५
अनूननामो	१४, ११९	अलक्खी	३
अनोजा	२९४	अलद्धस्स लाभो	४
अनोमवणं	३६२	अलम्बुसा, देवकञ्जा	१४-१६, १८
अन्तलिक्खेचरा	२८	अलातको, सेनापति	२६८, २७२, २७३, २७५, २७६, २८७
अन्धकवेण्डयो	१०१	अवज्झे देव घातेत्वा	२५२
अपण्णकं सामञ्जं	६६	अवज्झो दूतो	३५५
अपानकत्ता समणब्राह्मणासे	२६	—ब्राह्मणो	३५५
अभयंकरं	५५	अवंसिरा निरये पतन्ति	६५
अभिजच्चबलं, चतुत्थबलं	२५३	असको	१९३
अभिपारकस्स भरिया	५	असना	३५६, ३६१
अभिपारको	४३	असन्तो निरयं नेन्ति, सन्तो पापेन्ति सुगतिं	२७७
अमच्चबलं, ततियं बलं	४५, ४७, ४९, ५०	असस्सता मानुसका कामा	२६
अमतं पदं	५	असिचम्मस्स	२२४
अमित्ततापना	१५५	असिपत्तपादपं	२८५
अम्बवनं	३४९	असिं	७५
अम्बा	२१, ३३, १२३	असुरकायं	३१
	३७, ११५, १७९, १८०, २०७, २९१, ३५६, ३६०	असुरगणप्पमद्दो	८
अयसा परिकुज्जिता	३५६, ३६०	असोक	१२१, ३६२
अयिरो हि दासस्स इस्सरो	६५	असोकवनिगा	३२
अयो	३०८	असोके नन्दने वने	१५
अयोक्कूटेहि हञ्जति	२४९	असोण्डे	४, ५
अयोक्कूटं	६९	अस्सकण्णो	२१०
अयोगुळं	२६७	अस्सकावन्ती	८०
अयोपाकारपरियन्ता निरया	६७	अस्सगुम्बे	१७०
अयोमया सिम्बलियो, सोळसङ्गुलकण्टका	६५	अस्सच्छकणानि	२५५, २५६, २६३
अयोमुखा	६९	अस्सतरीरथं	३८५
—काकोळा, निरये	७०	अस्सत्थो	११५, ३५६, ३७०, ३७९
—किमयो, निरये	७०	अस्समो	१६, ३५-३७, ८०, ८२, ११५
—गिज्जा, निरये	६८	अस्सरथो	८०, १७१, १७४
—दिजा, निरये	७०	अस्सारोहा	१७२, १७५
—घङ्का, निरये	६७	अस्सो	७८, १६४, १६५, १७८, २१७, २१९, २२८, २२९, २९५
—भेरण्डका, निरये	७०	अस्सो सिसति द्वारे	७६
—भूमि, निरये	६५	अहिंसा	१०१
अयोमयेहि वाळेहि पीळयन्ति, निरये	६८	—सब्बभूतभव्यानं	२५४, २५५
अरणी	२४४	अहेतुवादो पुरिसो	५४
अरिट्ठो	२३७	अहेतुं	५५
अरिन्दमो	५९		

आ

आकुच्छा	३६३
आजानीया सिन्धवा	६२, ३८९
आटा	३६४
आदाय सत्थानि चरन्ति ब्राह्मणा	२४६
आदासदन्ताथरुपच्चवेक्खितं	७४
आदासदुस्समण्डनानुयोगमनुयुत्तसीला	१२७
आनन्दो	१४, ११९, १३८, १३९, २८७
आनन्दो, गिज्झराजा	१३२, १३४
आनुरक्खणा, लद्धस्स	४
आपायिकं नेरयिकं	१४१
आमलका	३५६
आमं	४
आरञ्जरं गिरि	३३०
आरामगमनसीला	१२७
आरामो	१२१, १२३, १६६, १६८, २०६, २०७, २०९

आवट्टनी महामाया	१३५
आवासं पुञ्जकम्मिनं, देवपुरं	३४
आसनं, वेळुरियमयं	२१, २२
आसीविसेन	१४८, २३४
आहुतग्गी	२४१
आहुतिं पग्गहेस्सामि, मत्थकेन	३५५
— — मेदेन	३५५
— — मसेन	३५५
आळम्बरा	२०५, २०८
आळारिके	२९५
आळिगग्गरकाकिण्णा मच्छा	११६

इ

इक्का	३६२
इणदानं	४
इब्भा	२५०
इन्दपत्थं	२९३, ३२३
इन्दपुरोहिता	२११
इन्दसगोत्तो	११९, ३३६
इन्दसहव्यतं	११९
इन्दिखग्गधरा	२७०
इन्दीवरा	३६२
इन्दो	१४, १७, ११८, ११९, १५३, १५४,

— जयतं पिता	२१०, २४८, ३८१, ३८३
इरन्धती नागकञ्जा	१४
	२८८-२९२, ३१२, ३२३, ३२४
इल्लियाचापधारिनो	६२, १७१, १७२, १७५
इल्लीहत्था	३९६
इसयो, सुभासितद्धजा	१५५
इसि	७-९, १३, १४, १६, ३८, ५७, ६५, ८२, ८४, १६०
— सरभञ्जो	८
इसिसिङ्गी	१४-१६, १८, ३५
इसी अच्चुतो	३५८
इसीनमावासे	४२
इसीनं साधुसम्मतो संकिच्चो	६४
इस्समिग	१२०
इस्सरकुत्तिको	५४

इ

ईसधरो	२१०
-------	-----

उ

उक्कुटिकप्पधाना समणब्राह्मणासे	५५
उक्कुसा	३६४
उग्गा राजपुत्ता	३२८-३३०
उच्छिज्जेय्य अयं लोको	५५
उच्छु	३६५
उच्छेदी	५४
उत्तमङ्गं	३६
उदपाने	२०६, २०७, २०९
उदायी थेरो	१४, १३८
उदुम्बरा	३५६, ३६०
उद्दार	१२०
उद्दालका	३७, ११५, २९१, ३६५
उद्धपादा निरये पतन्ति	६५
उपत्तिकं, साळिकाय *	२१४
उपमा	६०, ६१
उपरिभट्टका	२९१
उपसेनं	२५३
उपादानेसु लोकेसु	५८
उपासिका	२०५
उपाहनं	५१, ६४

उपोसथं	२०५-२०९, २७५	कक्कुहा	३६४
— चातुर्दसि	२४	कक्कूपनिसेवितं मुखं	७४
— पञ्चदसि	२४	कङ्कुबीजा	३८९
उप्पल	१२१	कञ्चान	३००, ३०९, ३२३, ३२५
उप्पलवण्णा	११९	कञ्चायनो	१४, २९४
उम्मादन्ती	४३, ४५-४९	कच्चिकार	१२१
उय्यानगमनसीला	१२७	कच्छि	१२२
उय्यानभूमि	५८	कच्छपा	२९६
उय्यानं	३२, १२१, १२३	कच्छिकारा	३६१
उरगो	२०, २२, २४६	कच्छं, नागान	१६१
— महत्तो	१९	कञ्चनपब्बता	१९४
उरणिं	५५	कञ्चनमेखलाहि	७५
उरुवेळकस्सपो	२८७	कञ्चनावेळधारी	१७३, १७५
उसभोम्हि, सिवीनं	५०	कञ्जाहि, सुवण्णकायूरधराहि	२१
उसिन्दरो	१९३, २८६	कटमाया	३६३
उसिरं	३४२	कटुकं लोके, वेधव्यं	३४२, ३४३
उसु	६९, १८२, १८७, १९९, २८३	कटेरुहा	३६२
उसुकारो	१८१	कट्टहारका	१२१
उहुङ्कारा	३६४	कट्टेन	१२१, १२२

ए

एकपोक्खरा	१६१	कणिकार	१२१, ३६१, ३६२
एकराजा	२६०, २६५	कणिकारवनं	३२
एणीमिग	१२०	कण्डरीकिन्नरानं	१३०
एण्य्या	११६, २९६	कणिक	१२०
एतेन मित्ता जीरन्ति	५२	कणिकार	१२१
एरावणं नागराजं	२९७	कण्हदीपायनो	६६
एरावति	२५३	कण्हजिनो	३६८, ३७०, ३७२, ३७४— ३७७, ३७९, ३८०, ३८५, ३८६, ३९२, ३९४
एळिकुमारो	१२५	कण्हो	२१५, ३७२

ओ

ओक्काकपुत्तो	७६, ७७	कदम्बा	३६१, ३६४, ३६५
ओट्टुरथो	१७१, १७४	कदलिमिग	११६, १२०, २९६, ३७९
ओदनं, सालीनं	१६३	कदली	११५, ३६१
ओरब्भिका	६९, १९९	कनक	१२०
ओरोधा	१५८, १६१, २२७, ३०९, ३२५, ३३७, ३९६	कनवेर	१२१, ३६१
ओसधा	३६	कपिञ्जरा	३६४
		कपित्थो	२०७, ३५६, ३६०, ३७०, ३७२, ३७९

क

ककुध	१२१, ३५६	कप्पासकोसेय्यं	१७०
		कप्पासपिचुरासी	२३५

कप्पासिकं	३९४	—मानुसा	६०
कप्पुरा	३६३	काया, अग्निसिखा	६७
कप्पं	१७९	कारण्डव	१२२
कमण्डलु	१८६, ३५३, ३६३	कालपुरक्खतो	१९४
कम्बलस्सतरा	२३१	कालागिरि	३१०
कम्बोजकानं	२४६	कालामेय्या	३६४
कम्मबन्धू हि माणवा	१९४	कालिङ्गराजा	७
कम्मारपुत्तो	२७७	कासाययोगा	३६
कयविककये युत्ता	५६	कासायवत्थवसनो	३४
कयिरासि, दासं	७६	कासिकचन्दनं	७४, १४६
करतियो	३६१	कासिकमुचिवत्थधरा	२५९, २६५, २६६
करवीको	१२०, २१०	कासिकुत्तमधारिनो	८२, १७३, १७५
करेरिमाला	३६०	कासिपति	४, ६, १०१
करेरी	११५	कासिपुत्तो	२३२
करोटिया	३९६	कासियानि	३३५, ३४३
कलापिनो चापहृत्या	१७५	कासिरञ्जो पुत्तो	६३
कलावु	१०, ११	कासिराजा	१००, १०३, १०५, १५६, १८५, १८७, १८८, २४०
कलिङ्गका	३६३	कासी	१८२, १८६, २२८, २२९
कलिङ्गेसु	३४९	कासुमारियो	८३, ३५९, ३६६, ३८२
कल्याणमित्तो	८	— मधुके	१८६, १९१
कसिगोरक्खा	१६	कासं	३४२
कर्सि, वेस्सा	२४१, २४५	काळमुत्ते निरये	६५, ६७
कस्सपगोत्तायं	२६९	काळहत्यि	१३९
कस्सपो	१४, १६, १७, ११९, १७८, १९३, १९४, २७१-२७३, २७५-२७७, २८१	काळागर	१२१
कळम्बका	३६१	काळायसं	१०५, १७७
काळीया	३६२	किकिव्यग्घदीपियो	११७
काकमच्छका मच्छा	११६	किन्नर	१२२
काकवती देवी	१२५	किमयो, अयोमुखा, निरये	६८
काकोलसङ्घो	६७, १९६, २८२	किम्पुरिसो	१२०, २८८
काकोळा, अयोमुखा, निरये	७०	किसवच्छो	१०, १४, १९४
कातियानो	२०८, ३११, ३१३	किसा हायन्ति थामुना	१६२
कादम्बो	१२२	किं धनेन यं खीयेथ	१६६
कामगुणे, पञ्च	१५१	किं भरियाय मरिस्सति	१६६
कामत्रातु	१३८	किं योब्बनेन जिण्णेन	१६६
कामरागो	१३	किसुकवल्लियो	३६२
कामा, दिव्या	६०	किसुकं	११५, १२१, २२५, ३६१
—मानुसका	२६	कीटो	१०१, २४६, ३४१
— —अमस्सता	२६	कुकुत्थका	३६३, ३६४
— —विपरिणामधम्मा	२६	कुक्कुटा	३६३

कुक्कुहा	११६, २९५	कुळीरका	३६४
कुक्कुळनामे निरयम्ह	१०	कूटकारी	६९
कुच्छिपटिसन्धि	२८	कूटमथो	११४
कुञ्जरे, दन्ती	२२३	कूटागारं	३२, १७०
कुटज	१२१, ३५७	कैककाधिपो अज्जुनो	६६
कुटन्दजा	३६३	कैककेभि	२९८
कुट्टा	३६३	कैका	११५
कुठारिया	४१	केणुतिन्दुका	११५
कुड्डमुखी	२७५	केतको	१२१, ३६१
कुणपं	६०	केतुर्माति नदि	३४८
कुणालका	११६	केवट्ट	२१३
कुणालो सकुणो	१२०, १२१, १३५, १३८	कैसिनी	२५३
कुण्डलिनो	४, ५, ७, २५९, २६५, ३६६	कैसी	२५४
कुमारियो, गोत्तरक्खिता	११८	कोक	१२०
कुमारो	१५८, १६१, २२७, ३०९, ३२५, ३३७, ३९६	कोकिलं	२५३
कुमुदो	१२१	कोच्छं	३०४
कुम्भयूनिक्के	२९५	—सब्बसोवणं	१०३
कुम्भदासिया	११४	कोञ्चा	११६, २९५, ३०२, ३७९
कुम्भिला	३६३	कोट्ट	१२२, ३६४
कुम्भि	५९, ७६	कोट्टसुणा	३६३
कुम्भीला, सामुद्दिका	६० २९६	कोट्टागारं	३०, १६३, १६६
कुरर	१२०, ३६४	कोण्डञ्ज	९, २५४, २५५
कुरवक	१२१	कोन्ति	३३०
कुरु	२९७, २९८, ३००, ३१६, ३१९, ३२३, ३२४	कोरण्डक	१२१, ३६२
कुरुङ्गदेवी लोमसुन्दरी	१२५	कोरव्यराजस्स धनञ्चयस्स	२९०
कुरुरदुवासी राजा	३०३	कोरव्यसेट्ट	१४१, १४२
कुरूनं सभं	२९३	कोरव्यो	२९४
कुलावरा	३६१	कोलितो	१४
कुलं, वज्जीसु	२७९	कोलिया	२९१
कुवेरो, वेस्सवणो	२४१, २४३, २४८, २९१, २९२, ३१२, ३२४, ३८१	कोविळार	८१, १२१, ३६१
कुसचीरानि	३४३	कोसम्बा	३५७
कुसराजा	७४, ७७	कोसम्बियं	२७८, २७९
कुसावती	७१, ७२	कोसलराजा	१२५
कुसुम्भरा	३६१	कोसियगोत्तं	५
कुसो राजा	७१-७३, ७९	कोसियो	८०, ८१, ८४, १०६, १०९, ११२, ११५, ११७-११९, २१४
—सोळारपञ्चाणो	७६	कोसेय्यं	३९४
कुसं	३४२	कोसो	३०, ५६, १६२, १६६
		कंसो, बाराणसिगहो	३
		कंसं, सोवणं, सतपलं	१७३

ख

खग्गो	६४, १२०, १६२, ३३३, ३६३, ३७२
खज्जुरीनं	३५६
खण्डहालो ब्राह्मणो	२५२, २५५-२५८, २६२, २६३, २६६, २६७,
खत्तियो	३, ६, ५१, ७४, १०४, १५७, १८२
खत्या हि वेस्सानं बलिं हरन्ति	२४६
खदिरा	३५९
खराजिनो	२३९
खल्लोपियं	५९
खारनदिं	६९
खिलानि	४१
खीरं	३८९
खुज्जवामनकेन	१२४
खुज्जे	७२
खुरधारं निरयं	६८
खेमक	१००
खेमा नदी	३७
खोमकोटुम्बरानि	१७०, ३३५, ३४३, ३९४

ग

गङ्गा	६०, १०७
गणिका	२९५
गणी	२६९
गति	१३, ६४
गन्धकेन	३८८
गन्धधरो	३८८
गन्धव्वदेवच्छरसङ्घसेविते	४२
गन्धव्वराजा	२५
गन्धव्वो	४, ६३, ७९, १२२, १५६, १९३, २८८
गन्धमादनो पव्वतो	३६, १०८, १८३, १८५, १९०, ३४८, ३५५, ३५९, ३८८
गन्धसिला	३६३
गन्धिके	२९५
गन्धो	८, २३, ३१७, ३२०
गम्भपातियो	६८
गया	१०६
गवजा	११६, १२०, २९३
गवयस्स	३३३
गवस्सा	११७, २९९

गावो

गिज्झराजा आनन्दो	२४७
गिज्झा, अयोमुखा, निरये	१३२, १३४
—सबला, निरये	७०
गिज्झो	६७
गिरिकणिका	७४, १९६, २४३, २४८, २८२
गिरिनो, सुदनस्सनस्स	३६२
गिरिवरे गन्धमादने	२१०
गिरिं आरञ्जरं	१०८
गुग्गुला	३३०
गेण्डुकेनस्स	३६३
गोकण्ण	३४
गोगणिसादका	१२०
गोघातको	३६३
गोटका	२७२
गोणरथे	३६४
गोणसिरा	१७१, १७४
गोणं	३६३
गोतमिपुत्ते	१२६
गोतमं, अङ्गीरसं	२६४, २६५
गोत्तरक्खिता कुमारियो	११
गोघा	११८
गोनके, चित्तसन्थते	३८९
गोपालका	१७०, ३४४
गोयानिये	१२०
	२९७

च

चकोर	१२०
चक्कवाका	११६, २९५, ३६४
चङ्कोरा	३६३
चच्चरेसु	२३१
चण्डालपुत्तो पि अधिच्च वेदे	२४९
चण्डाली	७६
चतस्सो संयमानि	३९
चतुत्थं बलं, अभिजच्चबलं	५
चतुरङ्गिया सेनाय	५८, ८१
चन्दकुमारस्स भरियायो	२५९
चन्दके विमानस्मि	२७४
चन्दनोघवने	१२१
चन्दनं	२७४

चन्दसूरिया	२६०, २६२, २६५, २८३
चन्दिमा	११९, २४१
चन्दो	२८, १९७, २५३-२५५, २६२-२६४, २९७
चन्दो च सुरियो च छमा पतेय्यु	१४२
चमर	१२०
चम्पक	१२१
चम्पेय्यका	२९१
चम्मधरा	३९६
चम्मं	१०१
चलनी	३६३
चाटं	३०७
चातुर्दसि	२०५, २०८, २०९, २७३, २७८
— उपोमयं	२४
चापहत्था कलापिनो	१७५
चापहत्थेहि वम्मिभि	१७१, १७२, १७४, १७५
चापं	३७२
चामरी	३६३
चारुतिम्बरुक्खा	३५६
चित्तसन्थते गोनके	१७०, ३४४
चित्रका	३६३
चित्रकूटो	२१०
चित्रदण्डयुतावुधा	२२३
चित्रपेखुणा	३७९
चित्रवम्मधरा सूरा	१७३, १७५
चीनका	११५
चूळनिब्रह्मदत्तो	२१३
चूळनेय्यो	२१८, २२३
चेच्चो	६६
चेतपुत्त	३५५
चेलकेटु	३६४
चेलावका	१२०, ३६४
चोच	१२१
चोरका	३६३
चोरा	१२१, १५७, १६६
चोरेहि रक्खितं मगं	५९
चोळ	३०७

छ

छत्तं	५१, ६४, ८२, १६२
-------	-----------------

छळङ्गकुमारधनन्तेवासिना	१२५
------------------------	-----

ज

जटाजिनधरो	११६
जटिलो	३८
जटी	३५, २३९
जनक	१७८, १७९
जनपदे	५१, ५६, ५८, ८०
जनसन्धो	३०३
जनिन्दा, पथविं	२४१, २४५
जम्पावती	२१५
जम्बुको	५, २०, ३७०, ३७२, ३७९
जम्बुदीपं	२८०, २९७
जम्बुयो	३७, ११५, २०७, २९१, ३५६, ३६०
जम्बुवनं	१२१, १२३
जम्बोनदस्स पाकस्स सुवण्णस्स उरच्छदो	२९०
जयतं पिता, इन्दो	१४
जयन्तं	३५३
जवो, देवपुत्तो	२७९
जातरूपं	१०४, १७७, १९९
जातवेदं	३५५, ३५६, ३६९, ३८७
जाति	१२२
जातिमरणस्स	२५
जानपदा	४८, ५७, ८३
जानपदं अत्थं	५
जाली	३६५, ३६८, ३७४-३७७, ३७९, ३८०, ३८५, ३८७, ३९२, ३९४
जालं	९१
— मच्चुनो	१६८
जीवलोके	८, २०२, २०४
जीवजीवका	११६
जीवञ्जीवक	१२०
जूजको ब्राह्मणो	३४९
जूते	२९९, ३१९, ३२२

झ

झाने रता	१३
झामका	३६३
झायति हक्खमूलस्मि	५८
झायामि	१७

अ आतिकुलगमनसीला १२७ आतिकुले भरिया १२६ आयेहि २८१	तीहि ठानेहि अवज्जो होति ब्राह्मणो २४१ तुङ्गवण्टका ३६३ तुलिया ३६३ तुसिते २९७ तूरियताळितसङ्घट्टं २९६
ठ ठानं, ब्रह्ममुपेति १३	तेलं ३८९ तेविज्जसङ्घा २५०
ड डसा ८३, ३४४, ३५८, ३६६, ३८२, ३८७, ३९१	तोमरङ्कुसपाणिनो ६२, १७०, १७२, १७३, १७५ तोमरभिण्डिवाला २८३ तोमरेहि १९९
त तगर १२२, ३६१, ३६३ ततियं बलं, अमच्चबलं ५ तत्तं पायेन्ति मत्तिघं ६८ तपो २४, २५, १०४ तरच्छ १२० तापनो निरयो ६५, ६७ तापसो १२२ — सोणो ८१ तालवत्थु ६७ ताला ३७ तालीस १२२, ३६३ तार्वतिसा देवा १४, १८, २११, ३८१ तार्वतिसं २७९, २९७ ताळावचरं २९६ तिणसन्थारे ३४४ तिणहारका १२१ तित्तिरायो ३६४ तिदसानमिन्दो सक्को १०७ — सहस्सनेत्तो ११७ तिदसानं बासवो १८ तिदसो १०८ तिदिवं ११७, ११९, २४२ तिन्दुकानि ८३, १८६, १९१, २०७, ३५९, ३६६, ३८२ तिम्वरुतित्थस्मि १०६ तिरच्छानयोनि ३१ तिरीटि १२१ तिलको ३७, ११५, १२१, २९१	थ थण्डिलसेय्यका समणब्राह्मणासे ५५ थम्भा, वेळुरियामया २११, २३२ थालं, सुराय ४४ थीघातका ११० थूला जवेन हायन्ति १६२ थैय्यं ११४ — चा पि विवज्जयिं २७३ थेरो, उदायी १४
	द दण्डकी १० — राजा ६६ दण्डभण्डं १७७ दण्डं ५१, १२१, १२२ — निधाय, भूतेसु १३ — वेळुवं ३५३, ३६६ दन्तभण्डं १०५ दन्ती, कुञ्जरे २२३ दधि ३८९ दहरो पञ्चचूलको ५८ दानवो १०८, १२२ दानानि दत्तवान् सगं गच्छन्ति २३९ दानं १०४ दाहसङ्घाटयानेन ३५ दासा, कीता धनेन ३०० दासिमकञ्जको ३६१ दासी ३५१, ३५२, ३८५ दासो ४६, ५०, ६१, ७६, ७७, ३०७, ३५१, ३५२, ३६७, ३८५

— बीजको	२७२, २७३, २७५, २७७, २८७
दासं कथिरासि	७६
दिजकञ्जायो परिचारिका	१२०, १२२, १२३
दिजा, अयोमुखा, निरये	६७
— करविया	३६५
दिन्दिमानि	२३०, २८९ ३६३
दिब्या कामा	६०
दिवं पत्ता	७
दीपि	१२०, २५०, ३६३, ३७४
दीपं	६०, १७१, १७२, १७४, १७५, २९९
दुग्गति	८४
— गच्छेय्य	६५
— दुग्गं चेतरेणि नदि	६८, ६९, १९५
दुतियं बलं, भोगबलं	५
दुन्दुभी	१६१, २३०
दुदीपो	१९३
— राजा	२४२
दुम्मी	२३९
दुय्योधनो	२३
दुस्सिके	२९५
दूतो, अवज्झो	३५५
देवकञ्जायो	२९७
देवकञ्जं अलम्बुसं	१४-१६, १८
देवकुञ्जरो, मघवा	१७, १९२
देवता	४६, ६३, ७९, १५६, १६६, १६७, १८५, १९०, १९३, ३११
देवदत्तो	२८७
देवदारु	१२१
देवपुत्तो जवो	२७९
देवपुरं	१४, १८
— आवासं पुञ्जकम्मिनं	३४
देवब्राह्मणो नारदो	१३४, १३५
देवब्राह्मणं	११८
देवराजपवेसनं	२१०
देवराजा	१४, १५, १७, २१०, ३२६
देवलो	१४
देवलोकं	२५४
देवसारथि	११९
देवसारथि मातलि	१०६, १०९-१११, १९४, १९६, १९७, १९९, २००,

	२०१-२१२
देवा	४, ७, १४, ४८, ५१, ७०, १९५, २८१, २८२
— तावतिसा	१४, १८, २११, ३८१
देवानमिन्दो	८
देविन्दो	१८, ७८, ३८३, ३८४
— सक्को	३८३
देविया नन्दाय	२२६
देवी काकवती	१२५
देवो	३१७
दोणे	१०६
दोसा	६७
दोहको	२८७
द्वारे, अस्सो सिस्सति	७६
द्वे पुण्णमायो तदहं अमञ्जहं	४४
द्वे रोरुवा निरयो	६५

ध

धङ्का, अयोमुखा, निरये	७०, ७४, ७५
धजिनी	२१२
धजो	३४३
धजो रथस्स पञ्जाणं	३४३
धतरट्टनिवेसने	२३०
धतरट्टो	९०, ९३, ९६-९८, १००, १०२- १०४, १०५, १४०, २३१, २३९, २४१, २५२, २८६
धनक्कीता भरिया	६९
धनञ्चयस्स कोरब्बराजस्स	२९०
धनु, अगुणं	१२६
धनुग्गही	१०१, १४५, १७२, १७५, २२४
धनुतक्कारी	१२२, ३६१
धनुवेगेन	२२३
धनेन कीता दासा	३००
धनेसना	१६६
धम्मपालो	३०२
धम्मराजस्स	३१
धम्मविभङ्गञ्जू	६
धम्मसभा	३२३
धम्मो, कुसले	१०४

धम्मो इसिनं धजो	१५५	नयेहि	२८१
धम्मो पापेति सुग्गति	६५	नरके	२०२, ३१३
धवस्स कण्णा	३५९	नरदा	३६३
धाति	२९	नरस्स, भूनहुनो	२४३
धातु	१२०	नरा, परदारगू	६९
धीता, चतरट्टस्स	२३९	न विस्ससे इत्थि दसन्न मातरं	१३३
धुत्तियो	१२४	न विस्ससे मित्तपुराणचोरं	१३२
धूमो पञ्जाणमग्गिनो	३४३	न विस्ससे राजानं सखा ममं ति	१३३
धेनुसहस्सानि, सट्ठि	६२	न विस्ससे रामकरामु नारिसु	१३३
धेनुं	१२६	न विस्ससे साखपुराणसन्धतं	१३२
		न वे राजा सखा होति	३०५
		न सा भरिया या पतिनो न विभेति	१५५
		न सा सभा यत्थ न सन्ति सन्तो	१५५
		न सो राजा यो अजेय्यं जिनाति	१५५
		न सो सखा यो सखारं जिनाति	१५५
		नळपी	३६३
		नळिन	१२१
		नागकञ्जा इरन्धती	२८८-२९२, ३१२, ३२३, ३२४
		नागकुलकरेणु	१२०
		नागखन्धे	२२४
		नागमल्लिका	२९१, ३६२
		नागराज	२३, २२५
		नागराजं एरावणं	२९७
		नागरुक्ख	१२१
		नागा, वम्मिता	७४
		नागो	१९, २६, १८२, १८६, २१९, २८८, ३१८
		नागो दन्तेहि हञ्जते	१८०, १८३
		नागो, वरुणो	२८९, २९०, ३१२, ३२२, ३२४
		नाञ्जत्र वेस्सेहि कस्सि करेय्य	२४५
		नातिदूरे भजे रञ्जो	३०५
		नाब्राह्मणो मन्तपदानि सिक्खे	२४५
		नामगोत्तं	१४१, १८२, २५०, २८१
		नारदपञ्चता	३८१, ३८३
		नारदो	१४, १०८, १०९, ११९, १३८, १७८, २४५, २८०-२८२, २८५
नकुलो	१२४, २६३		
नगरम्ह ड्य्हमानम्ह	५९		
नच्चगीतं	२९६		
नच्चं	२४, १६८		
न जपे मन्ते	१७		
न जुहे	१७		
नज्जुहा	३६३		
नटकुवेरो	१२५		
नटनाटकगायिनो	२९५		
न ते पुत्ता ये न भरन्ति जिण्णं	१५५		
न ते सन्तो ये न भणन्ति धम्मं	१५५		
नत्थि विरियं	५५		
नदी, खेमा	३७		
नदीचरा	३६४		
नदीतिथ्यगमनसीला	१२७		
नदीतिथ्यं	१२१, १२३		
नदी, वङ्कगती सब्बा	१२९		
नदि केतुमति	३४८		
— बेतरणिं दुगं	६८, ६९, १९५		
ननन्दरं	६९		
नन्दने वने असोके	१५		
नन्दनं वनं	१७, १३७, २७९, २९७		
नन्दाय देविया	२२६		
नन्दि	१६६		
नन्दो	८३, ८५, २२८		
न पूजितो मञ्जमानो, मेधावी पण्डितो नरो	३०५		
न भूते हिंसामि	२७३		
नभं फलेय्य उदधी पि सुस्से	१४२		

—देवब्राह्मणो	१३४, १३५
नारियो, अतिचारा	६९
—वैसियो	१२५
नावा पारं	१२६
नावं	११२, २२८, २६१, ३०४, ३६८
नाळागिरि	२५३
नाळिकेरसञ्चारियं	१२१, १२३
नाळिकेरो	१०, ३५६
नाळिकं पव्वतं	३४९
निकेतर्म्ममे, मद्दस्स	७१
निक्खसहस्सं	२२९
निक्खं	२३३
निगमो	२६, ५१
निगळबन्धका	२५६, २६३
निग्गुण्डो	३६१
निग्रोधो	११५, ३४८, ३५६, ३७०, ३७२, ३७९
निद्देसकारी पुरिसो, इस्सरो तेन लिप्पति	५३
निर्धि	४
निब्बुतो पिण्डो भोत्तब्बो	५९
निमिराजा, विदेहानं	१९२, १९४
निर्यति	२७२, २७३
निरयम्हि, कुक्कुळनामे	१०
निरया, अट्ट	६५
—अयोपाकारपरियन्ता	६५
—पच्चेका सोळसुस्सदा	६५
निरये, अयोमयेहि वाळेहि पीळयन्ति	६८
—अयोमुखा काकोळा	७०
— —किमयो	६८
— —गिज्झा	७०
— —दिजा	६७
— —भूमि	६५
— —भेरण्डका	७०
—तत्ते तिखिणकण्टके	६९
—पतन्ति अबंसिरा	६५
—रोखे	२७८
निरयो काळमुत्तो	६५, ६७
—तापनो	६५, ६७
—तुमुलो घोररूपो	२८३

—द्वे रोख्वा	६५
—महावीचि	६५
—सङ्घातो	६५
—सञ्जीवो	६५
निरयं	११, १५, ३१, ६८, १३७, १५९, १८५, १९५, २०३, २०४, २३५, २६७, २७२, २८२, २८४
—अधो	६६
—खुरधारं	६८
निरयं नेति, अधम्मो	६५
—लोहकुम्भि	६९
—सतपोरिसं	६८
निल्लोकनसीला	१२७
निवेसनं परलोके मतानं	२८२
—लक्ख्या	४
निसभो	२४३
निहीनजच्चो, वियग्घराजस्स	३०३
निळिनिके	३५
नीकसूकरा	११६, २९६
नीपा	३५७
नीलपुष्पी	३६२
नीलवम्मधरा सूरा	१७२, १७५
नीवारो	३६५
नेगमे	४८, ५६
नेत्तिसा	६९, २२४
नेत्तिसबन्धा राजरक्खा	१६३
नेत्तिसवरधारिनो	२३६
नेमिन्धरो	२१०
नेरयिका	१४६
नेरयिकं, आपायिकं	१४१
नेलमण्डलं	१२०
नेसादपुत्तो सामो	१८२
नेसादो	९७, १८७

प

पक्खन्दिनो महानागा	२२३
पक्खस्स अट्टमी	२०५-२०९
पङ्गुरा	३६१

पचलाका	३६३		२२८, २२९, २९५
पचन्ति, सस्त्रानि	५६	पत्तं	५१
पचनेका निरया सोलमुस्सदा	६५	पथविं	२४१, २४५
पजापति	११९	पदं, अमतं	१५५
— ब्रह्मा	३८१, ३८३	पदीपियं	२३
पञ्च कामगुणे	१५१	पद्दुट्टाय लक्खणा	१२८
पञ्चचूळको, दहरो	५८	पदुमं	१२१
पञ्चयूपं	२०३	पद्मका	११५, १२१, ३६१, ३६३
पञ्चदर्शि	२०५-२०८, २०९, २७३, २७८	पद्मारट्टायिनी	१२७
— उपोसथं	२४	पनसा	११५, ३५६, ३७०, ३७२, ३७९
पञ्च पञ्चनखा भक्खा	१४६	पन्थसकुणं यजिस्सामि, तुय्हं मंसेन ब्राह्मण	३५४
पञ्चसिखो	११९	— यञ्जं	३५४
पञ्चालचण्डो	१२५	पन्नगानं सत्तवो	१९
पञ्चालचन्दी	२२२, २२६	पपा	२०६, २०७, २०९
पञ्चालचन्दो	२२२, २२६	पब्बतराजस्स हिमवतो	१२१
पञ्चालराजधीता	२६६	पब्बतो गन्धमादनो	३६, १८३, १८५, १९०, ३४८, ३५५, ३५९
पञ्चालराजा	२१६, २१७	पब्बतो, वङ्को	३४७, ३४८, ३५१, ३५४
पञ्चालियं	२१३	पब्बतं, नाळिकं	३४९
पञ्चालो	२१२-२१४, २२२, २९८	— चेपुल्लं	३४८
पञ्जा	६, १२, ५१, २४३	पभावती	७१-७५, ७७-७९
पञ्जाबलं, अग्गबलं	५	पम्पका	३६३
पटङ्गा	३४१, ३४६	पम्पका	३६४
पटाका	२२४	पयागस्मिं	२४०
पटिकुज्जिता, अयसा	६५	परकारं	५५
पठमं बलं, बाहुबलं	५	परकुलगमनसीला	१२७
पण्डरं	१६२	परदारगू, नरा	६९
पणवदिन्दिमा	८१, २५१, २९६	परनिम्मितवसवत्तिनो, देवा	२९७
पणवा	३८९	परभत	१२०
पणकुटि	४१	परलोकस्स	१४७
पण्णकं	१६३	परिचारिका, दिजकञ्जायो	१२०-१२३
पण्णसन्थरे	१६३	परिच्चायं	१०४
पण्णसाला	३५, ८१, २९५, ३७१, ३७४, ३९१	परियायभत्तं समणब्राह्मणासे	५५
पतापनो, निरयो	६५	परिवदेन्तिक	३६४
पत्तिकारका	७८, १५८, १६१, १८०, २२३, २३०, २९५, ३०५, ३०९, ३२५, ३२८-३३०, ३९६	परिसा	१४
पत्तिके	१०१, १४५	परो लोको	१४८, २८१, २८२
पत्ती	१६४, १६५, २१७,	पलासयट्ठि	२४८
		पलासादा	११६, २९६

पल्लङ्को सउत्तरच्छदपञ्जासो	१७, १८	पियङ्गु	१२१, २९१
—पटियत्थतो	१७, १८	पियङ्गुका	३६३
—सोपवाहनो	१७, १८	पियाला	८३, ११५, १८६, १९१, २०७, ३५९, ३६६, ३८२
—सोवण्णो	१७, १८	पिलव	१२२
पल्लङ्कं	१६३, ३०४	पिसाच्चदोसिना	१३५
पसद	१२०	पिसाचेन	३६९, ३७३
पसदमिग	१२०	पिस्सामि, विसं	२६५
पसु	१९९, २४७	पीठे, सोवण्णये	९३, २७४
पसुपालका	१२१	पीठं	३०४
पाकहंसा	३६४	—सब्बसोवण्णं	१०३
पाटलि	३७, ११५, ३६१, ३६२	पीतवम्मधरा सूरा	१७३, १७६
पाटलिवनं	३३	पीळियक्खो	१८२, १८६
पाटिहारियपक्खं	२०५—२०८	पुक्कुसकुलेसु	२५८
पाठीना मच्छा	११६, २९६	पुञ्जकम्मिनं आवासं, देवपुरं	३४
पाणिस्सरा	१०७, २९५	पुञ्जान महाविपाकं	१९
पातालमिव दुप्पुरा	१२६	पुण्णको	२५४, २९०, २९२, २९३, २९८, ३१३, ३१६, ३२३, ३२४
पातिया, सोवण्णमयाय	२२	पुण्णको यक्खो	२८९, ३११, ३१२
पानागारे	२९५	पुण्णमुखं	२५३
पायासि, राजा	५८, ८१, २१७	पुत्तजीवा	३५६
पारिके	१८७	पुत्तेहि देव यजितब्बं, महेसीहि नेगमेहि च	२५३
पारिचरियं सुद्धा	२४१, २४५	—यञ्जं यजित्वान	२५४, २५५
पारिच्छत्तं	२९७	पुत्तो, कासिरञ्जो	६३
पारिजञ्जा	३६१	पुन्नाग	१२१
पारेवतक्खी सुतनू	२२७	पुप्फवती	२५२, २६०, २६१
पारेवता	३६४	पुब्बाचरिया ति माता पितरो	८७
पारं, नावा	१२६	पुरिन्ददो सक्को	८, ९, ६३, ७९, १५६, १९३
पावुसा	२९६	पुरिसालु	१२०
पासाणसारं खणसि, कणिकारस्स दारुना	७२	पुरिसो, अहेतुवादो	५४
पासादा, सहस्सथम्भा	२३२	पेतराजविसयं	१३७
पासादं, वेजयन्तं	२९७	पेत्तिघातिनो	६८
पासं	२४, ८९, ९१, ९४, ९७, ९८, १००, १०१	पेत्तिविसयं	३१
पाहुनो	१६३	पेलका	३६३
पिङ्गलायो	३६४	पेस्से	३०७
पिङ्गलेन सोणेन	५१	पोक्खरणी	३३, ११६, १७०
पिङ्गलो	२७२	पोक्खरसातका	३६४
पिङ्गियानी	१३०	पोटकिलं	३४२
पिचु	३६३		
पितरो	४, ४८, २८१, २८२		
पियक	१२१		

पोरिसादो १४३, १४५-१४७
पंसुकलानं सङ्घाटि १७६

फ

फाणज्जको ३६१
फन्दनमालुवा ३५९
फलानि, कासुमारियो ८३
—तिन्दुकानि ८३
—पियालानि ८३
फुस्सकोकिलो १२२-१२४, १३८

ब

बका १३०, ३६३
बकुल १२१
बदरानि ३५६
बलजा २९६
बलवा भीमसेनो २४१
बलाका ३६३
बलियक्खा ३६४
बलं ५, ५१, ५७, १६६
—अगं, पञ्जाबलं ५
—चतुत्थं, अभिजच्चबलं ५
—ततियं, अमच्चबलं ५
—दुतियं, भोगबलं ५
—पञ्चविधं लोके ५
—पठमं, बाहुबलं ५
बहुकाय १०६
बाधेसि, वातं, जालेन ७२
बाराणसी २०८, २३१, २४०, २७८
बाराणसिग्गहो कंसो ३
बावरिकस्स, रञ्जो १३०
बाहुबलं, पठमं बलं ५
बिन्दुत्थनी ४४
बिन्दुस्सरो ७३
बिळारा ११६, १२०, २९६
बीजको, दासो २७२, २७३, २७५, २७७, २७८
बीरणी २०४
बुद्धपरिसा १४
बोधिसत्तो २८७
व्यग्घनसा ३६४
व्यग्घो ११६, १२०, २५०,

२९६, ३३३, ३७४
व्याममत्तं किमिनं ६९
ब्रह्मचरियं १७, २३, १९२, १९४,
२३३, ३१७, ३२०
ब्रह्मचारी ३८, ४१-४३, ५७,
८२, १८९, १९०
ब्रह्मदत्तो ६८, २१२, २१३, २१७,
२१८, २२०, २३९
ब्रह्मदत्तस्स भरिया १३०
—माता १२५
ब्रह्मवन्धु ३६५
—खण्डहालो २५२
ब्रह्ममुपेति ठानं १३
ब्रह्मलोका २८०
ब्रह्मा ११७, ११९, १४३,
२४५, ३५१
—ति मातापितरो ८७
—पजापति ३८१, ३८३
ब्राह्मणवण्णं ३६०, ३६५
ब्राह्मणा महासाला ८३
ब्राह्मणो १५८, १६१, १७९, १८२,
१९७, २६९, ३०९, ३२५,
३३८, ३५०, ३७९, ३९६
—अधीयान वेदमक्खानपञ्चमं १३४
—अवज्झो ३५५
—खण्डहालो २५२, २५५-२५८, २६२,
२६३, २६६, २६७
—ज्जूको ३४९

भ

भगीरसो १९३
भङ्गा ११५
भण्डी ११२, ३६२
भण्डुतित्तिरनामका ३६४
भत्ता २०४, ३४३
—पञ्चाणमित्थिया ३४३
भद्दिजि २८७
भद्दमुत्ता ३६३
भद्दसेनो २५३
भद्दियो २५३

मणिपल्लङ्गे	१७०	महामाया, आवट्टनी	१३५
मणिसङ्ख्यमुत्तारतनं	२७४	महायज्जं	२३५
मणि	२१, ७९, २३३, २३४, ३२३, ३३०	महावराह	१२०
—लोहितङ्को	२६	महाविपाकं, पुञ्जान	१९
मत्तकुञ्जरे	२९	महावीचि निरयो	६५
मत्थकेन आहुतिं पग्गहेस्सामि	३५५	महासाला ब्राह्मणा	८३
मद्कुले	७६	महासेनेन, मच्चुना	१६६
मद्वं	१०४	महिल्लो	११०, ११९
मद्स्स निकेतरम्मो	७१	महिंसा	११६, १२०, १९९, २७२, २९६, ३४१, ३६३
मद्स्सन्तेपुरे	७२	महोरगो	१८, १२२
मद्दी, राजपुत्ती	३३१, ३३५, ३४०— ३४६, ३७३, ३८०— ३८३, ३९०—३९५	महोसथो	२१३, २१६, २१९— २२२, २२७—२२९
मद्दो	७५, २९८	मागधा	२३०
मधु	३४७, ३५७, ३६३	माघो	१९४
मधुके कासुमारियो	१८६, १९१	माणवकं, सोण्डं	१४०
मधुको	११५, ३५९, ३६६, ३८२	माणवो	१७, ३८, ४०, १८५, २२२, २३३, २३८, ३१३
मधुगन्धिको	१२२	मातङ्गस्मि यसस्सिने	६६
मधुगन्धिया	३६२	मातङ्गा सुवण्णकच्छा	६१, १७०, १७३
मधुपिण्डका	३५८	मातलि, देवसारथि	१०६, १०९—१११, ११७— ११९, १९४—१९७, १९९, २००, २१२
मधुमक्खिका	३४१	मातापितरो, पुब्बाचरिया ति	८७
मधुमधुका	३५६	मातापितरो, ब्रह्मा ति	८७
मधुलट्ठि	३६३	माता, ब्रह्मदत्तस्स	१२५
मनुस्समंसं	१५०, १५२	माधरं सुवपण्डितं	२१४, २१६
मनुस्सयोनि	२५	मानुसका कामा	२६
मनुस्सलोका	२५	— असस्सता	२६
मनोजदो	१९३	— विपरिणामधम्मा	२६
मनोजो, राजा	८३	मानुसा कामा	६०
मनोसिला	१२०	मायाकारा	२९६
मनोहरो मणी	२९४	मायानुणा	२४३
मन्तयोगा	३६	मायाविनो	१६८
मन्ता	४१	मालाकारे	२९५
मन्दालको	१२१, ३६४, ३८०	मालागिरी	२४२, २४८
मयूरो	११६, १२०, २९५, ३०२, ३७९	मालापिळन्धा	२०३
मसक्कसारं	३१	मालुवपण्णसन्थता	४१
महानागा पक्खन्दिनो	२२३	मालं	२३, ३०४, ३१७, ३२०
महानामा	३६१	माल्यं	२७४
महाब्रह्मा	२८७		

मिखलं, मुञ्जमयं	३९
मिगपक्खीसु	५१
मिगबन्धका	६९
मिगरथो	१७२, १७५
मिगो	१८३, २४७
मिगं हन्ति मिगेन	७०
मित्तदुब्भो हि पापको	३१४
मिथिलग्गहो वेदेहो	१९४, १९५, २११, २१२, २१७
मिथिला	१६८, १६९, १७७, १८०, २०७, २१३, २२४, २२९
मिलक्खू	२४४
मुखं, कक्कूपनिसेवितं	७४
मुग्गतिथो	३६१
मुचलिन्दकेतका	११५, २९१
मुचलिन्दो	१२१, १९३, २४२
— सरो	३४९, ३६०-३६२
मुञ्जपब्बजं	३४२
मुञ्जमयं मिखलं	३९
मुञ्जरोहिता	२९६
मुट्टिका	२९६
मुण्डो	५८
— सङ्घाटिपास्तो	१७६
मुत्तकरीसभक्खं	६७
मुत्ता	१०४, १७७, ३३०, ३३१
मुदिङ्गा	८१, १०७, २०५, २०८, २१६, २५१, २९६, ३८९
मुदितं	२५३
मुनि	६६
मुरजालम्बरानि	१०७
मुसला हत्त्वा	६६
मूलफलानि	४१
मेण्डरये	१७२
मेण्डिस्सरो	१४
मेत्तचित्तं	३४
मेदेन आहुतिं पग्गहेस्सामि	३५५
मोक्खं	२१९
मोग्गल्लानो	११९, २८७
मोचा	११५

मोरा	३६३
मंसिकुट्टा	३६१
मंसेन आहुतिं पग्गहेस्सामि	३५५
मंसोदनं ब्राह्मणा भक्खयन्तु	३२५

य

यक्खभूतभय्यानि	२६७
यक्खो ७, ४५, ८३, १२०, १२२, २१९, २३१, २८९, २९३, २९८, ३०२, ३१०, ३११, ३१३, ३१५, ३४६, ३६९, ३७३, ३८६	
—पुण्णको	२८९, ३११, ३१२
युगन्धरो	२१०
यञ्जतन्तं	४१
यञ्जेसु पाणे पसुमारभन्ति	२४७
यञ्जं	१४५, १४७, २४१
—पत्त्यसकुणं	३५४
यन्तानि	२५
यमक्खयं	६८
यमसाधनं	६६, ७५, २२८
यमुना	२३२, २४०, २४१
यमो	२४१, २९७, ३८१, ३८३
यमोवेकन्तहारियो	१२५, १२६
यसस्सिने मातङ्गस्मि	६६
यानं	२३, ६४, १२६, १६१, १६२, ३६८
यामतग्गि	२८६
यामहनु	१९३
युत्ता, कयविककये	५६
युधिट्टिलो	१२४
यूथिका	३६२
योधिक	१२१

र

रक्खसो	६७, ६८, १२०, १२२, २८८
रजके	२९५
रजतग्गं	२१
रजतं	१०४, १२०, १७७, १९९
रजोजल्लं समणब्राह्मणासे	५५
रञ्जो, अङ्गस्स	२९२
—कासिस्स	२४०
—कुवेरस्स	३१२, ३२४

—बावरिकस्स	१३०
रट्टे बिलुम्पमानम्हि	५९
रट्टं	५६, ५८, ७१, ८०
—पालिते	५६
रतनं	५०
रता, ज्ञाने	१३
रथकारकुलेसु	२५८
रथसहस्सानि, सट्ठि	६२
रथसेनी	१७१, १७४
रथस्स पञ्चाणं, राजा	३४३
रथानीकं	१६४, १६५, २९५
रथारोहो	१७२, १७५
रथिका	७८, १४५, १५८, १६१, १८०, २२३, २३०, २९५, ३०५, ३०९, ३२५, ३२८-३३०, ३९६
रथो	३५, ७८, १०१, १२६, १६०, २१७, २२८, २२९, ३०४, ३३५, ३४४
रविहंसा	३६४
रसको	१३९, १३८
राजकञ्जा रुचा	२७४, २७५, २८०, २८७
राजगहं	२७७, २९२
राजदण्डं	३६७
राजपुता उग्गा	३२८-३३०
राजपुत्ती मदी	३३१, ३४१, ३४२, ३४४
राजरक्खा, नेतिसबन्धा	१६३
राजवसति	३०३-३०७
राजवाहिं, अगयानं	३४७
राजा कुरुट्टुवासी	३०३
—कुसो	७२, ७९
—बुदीपो	२४२
—ब्रह्मदत्तो	६४, २२०
—पायासि	५८, ८१, २१७
—मनोजो	८३
राजायतना	२०६
राजा रथस्स पञ्चाणं	३४३
—बेदेहो	२१७, २२२
—वेस्सन्तरो	३२८, ३२९, ३३४, ३३७-३३९, ३४३-३४६, ३५१-३५३, ३५५-३५७, ३५९, ३६०, ३६५, ३७१, ३८३, ३८४, ३९०-३९७

—सिवी	२८६
रुक्खमूलस्मि ज्ञायति	५८
रुचा, राजकञ्जा	२७४, २७५, २८०, २८७
रुक्ख	११६, १२०, २९६
रूपधातु	१३८
रोखे निरये	२७८
रोहिता मच्छा	११६, २९६, ३६३

ल

लक्खणा, पदुट्टाय	१२८
लक्खी	४८
लक्ख्या निवेसनं	४
लङ्घिका	२९६
लङ्घी	३६३
लद्धस्स आनुरक्खणा	४
लब्बुजा	३५७
लब्बुजवनं	१२१, १२३
लाजा	२१५
लामो, अलद्धस्स	४
लिच्छविपुत्तो मुनक्खत्तो	२८७
लुदक	८२
लुट्ठो	१००
लेड्डुना	१२१, १२२
लेणो	२९९
लोकनाथो	१४
लोकेसु, उपादानेसु	५८
लोको, परो	२८१, २८२
लोणकरा	२४४
लोहं	११५, १२१
लोमसुन्दरी कुरुङ्गदेवी	१२५
लोहकुम्भी, निरयं	६७, ६९, १९७, १९८
लोहकूटेहि	६९
लोहपिट्ठा	३६४
लोहविज्जा	२१२
लोहितङ्को मणी	२६
लोहं	१०५, १७७, २४९

व

वग्गुस्सरो	७३
वङ्कतपम्बतो	३४५
वङ्को, पम्बतो	३४७, ३४८, ३५१, ३५२, ३५४

वङ्गे	८०	वाहनं	६, ५१, १६६
वच्छं, किसं	१०	वालवीजनि	६४, १६२
वज्जीसु कुलं	२९९	विधासादा	३६३
वज्जुल	१२१	विजयो	२६८, २६९, २७४, २८७
वड्डकिं	५५	विज्जाचरणसम्पन्नो	६६
वत्थकं	१०५	विज्जाचरणेन	१११
वत्थिकं	१७७	विज्जाघरो	१२२
वत्थियं	५०	विज्जं	१७३
वत्रभू	१४	विदेहपुत्त	१९, २०
वनकम्मिका	१२१	विदेहो	१८०, १९२, २१३, २६८, २९७
वनमल्लिक	१२१	विधुरो	२८८, २९०, २९९, ३००, ३०३, ३०८-३१०, ३२३
वना कट्टमया, सव्वे	१२९	विनतको	२१०, २५४
वनिव्वकानं	२४	विनस्सेय्य अयं पजा	५५
वने, नन्दने	१७	विपरिणामधम्मा मानुसका कामा	२६
वम्मिता नागा	७४	विपाको, सुचिण्णस्स	२३
वम्मितो	१०१, २१७	विभीतका	३५६
वम्मिनो	१६४, १६५, २२३, २२४, १९५	विभेदिका	३५६, ३६३
वम्मिभि चापहत्येहि	१७१, १७२, १७४, १७५	विमानस्मि, चन्दे	२७४
वरको	३६५	विमानं	१८
वराहा	११६, २९६, ३६३	वियग्धराजस्स निहीनजच्चो	३०३
वरुणो	२३०, २४१	विलुम्पमानमिह रट्टे	५९
—नागो	२८९, २९०, ३१२, ३२२, ३२४	विलेपनं	२३, ३०४, ३१८, ३२०
वल्लिभो	३६२	विसविज्जं	२३४
वसलियो	१२१, १२४	विहारे सत्त	२०४
वसुलो	२५८	वीचिं	११
वस्ससतं देवो न वस्सं	५५	वीणा	१७६, २३०, २९६, ३८९
वाणिजा	१६, ११२	वेगसा हि कतं कम्मं मन्दो पच्छानुत्पत्ति	५
वाणिज्जं	१९	बेजयन्तं पासादं	२९७
वातमिग	१२०	वेणी	७६
वातो गिरिमावहेय्य	१४२	वेतनेन	७३
वातं जालेन बाधेसि	७२	वेतरणिं	१९६, २८५
वामरोहिनी	२१२	—दुग्गं, नदिं	६८, ६९, २८५
वासन्ती	३६२	वेतालिके	२९६
वामवो	८, २१, १०७, ११०, ११७, ११९, १९३, २११, २४२, २४३, ३२६	वेनसं	२०, ११५
—तिदसानं	१८	वेदजाता	१४
वामुदेवस्स भरिया	२१५	वेदा	२४१, २४३
		वेदिमा	१२१, ३७०, ३७२, ३७९
		वेदेहो	१६९, १९४, २१४, २१६, २२१, २२३-२२६, २२८,

—मिथिलगहो	२२९, २६९, २७१, २७३-२७५, २७८-२८० १९४, १९५, २११, २१२, २१७	स	सइन्दका १४
—राजा	२१७, २२२	—तावतिसा	१९५
वेधव्यं कटुकं लोके	३४२, ३४३	सइन्दा	७, ५१, ७०, १९२
वेनतेयस्स भरिया	१२५	सउत्तरच्छदपञ्जासो पल्लङ्को	१७, १८
वेपुल्लं पव्वतं	३४८	सकुणो, कुणालो	१२०, १२१, १२३, १२४, १३५
वेय्यग्घपरिमिच्चित्तं	१०३	सकुला मच्छा	११६
वेय्यग्घा	१७१, १७२, १७४, १७५	सक्को	४, ८, ९, १८, ४५, ११७, १९३, २७९, ३८१
वेरोचनं मणिं	७८, ७९	—तिदिसानमिन्दो	१०७
वेला तासं न विज्जति	१३१	—देविन्दो	३८३
वेसियाना	१५८, १६१, ३०९, ३२५, ३२८ ३३०, ३३७, ३९६	—पुरिन्दो	६३, ७९, १५६
वेसी	१२५, २९५	सक्खराहि	१२१, १२२
वेस्सन्तरो, राजा	३२८, ३२९, ३३४, ३३७- ३३९, ३४३-३४६, ३५१-३५३, ३५५- ३५७, ३५९, ३६०, ३६५, ३७१, ३८३, ३८४, ३९०, ३९७	सग्गकायं	१९४
वेस्सन्तरं	३	सग्गो	२७-३०, ५१, ५७, १४१, १९१, १९२, ३६४
वेस्सवणो कुबेरो	२४१, २४३, २४८, २९१, २९२ ३१२, ३२४, ३८१	सग्गं गमिस्ससि	६, ७
वेस्सा कसिं	२४१, २४५	सङ्खपणवा	१६१
वेस्सानरं	२४२, २४५	सङ्खपालो	२१
वेस्सामित्तो	२८६	सङ्खमुत्तो	१०५, १६७
वेस्सो	१८२	सङ्खा	८१, २३०, २५१, २९६, ३८९
वेळुका	११५	सङ्खातो, अग्गिस्स	३५
वेळुरियमया	११८	सङ्खाटिपारुतो	५८
वेळुरियमुत्ता थरुखग्गबन्धा	७	—मुण्डो	१७६
वेळुरियमयं आमनं	२१	सङ्खाटिं	५१
वेळुरिया	१०४, १७७, २०५, २०८, २११, ३३०, ३३१	—पंसुकूलानं	१७६
वेळुरियामया थम्भा	२११, २३२	सङ्खातो निरयो	६५
वेळुरिया, रुचिरा	२११	सच्चतपापी समणी	१२४
वेळुरियूपनीला	२१	सज्जुरथो	१७१, १७४
वेळुवं दण्डं	३५३, ३६६	सज्जयो	३८८, ३९४
वंसराजा	३२८	सज्जीवो निरयो	६५
		सट्ठि अस्समहस्सानि	६२
		—गामसहस्सानि	६१
		—धेनुमहस्सानि	६२
		—रथसहस्सानि	६२
		सतञ्च धम्मो न जरं उपेति	१४३, १४८
		सतपत्त	१२१
		सतपोरिसं निरयं	६८
		सतवङ्का मच्छा	११६

सतसिम्पो	७३	सयम्पि हेके उपयन्ति दासा	३००
सत्तपण्णा	२९१, ३६१	सरकुत्ति	३०४
सत्तसता भरिया	१७३, १७६	सरभङ्गो इसि	८, १४
सत्त विहारे	२०४	सरभमिग	१२०
सत्ति	६७, ६९, १९९, २२६, २८३	सरीरभेदा	२६
सत्तिसूले	१०	सरीसपा	८३, ३६६, ३८२, ३८७, ३९१
सत्तुभत्तं	३५८	सरो, मुचलिन्दो	३४९, ३६०-३६२
सत्थं	१९, १२१, १२२	सलळा	३५७
सन्दनं	६४	सल्लकियो	३६१
सप्पि	२४२, ३८९	सल्लं	२७, १८३, १८४
सबला गिज्झा, निरये	६७	सवङ्का मच्छा	११६
सबलो	१९६, २८३	सस	१२०
सब्बलोकस्स इस्सरो	५३	ससकण्टका	२९६
सब्बसोवण्णं कोच्छं	१०३	ससकण्णिका	११६
—पीठं	१०३	सस्सानि पच्चन्ति	५६
सब्बा च नज्जो पटिसोतं वजेय्युं	१४२	सस्सुं	६९
सब्बोसधीहि	५६	सहदेवो	१२४
सब्रह्मका	७, ५१, ७०, १९२	सहस्सक्खपुरे	२४२
सभं, कुरूनं	२९३	सहस्सक्खुनो	१०९, ११७
समज्जा	२९६	सहस्ससम्भा पासादा	२३२
समणब्राह्मणासे अनासका	५५	सहस्सनेत्तो	८, १९२, २३२
—अपानकत्ता	५५	—तिदसानमिन्दो	११७
—अरहन्तो	५५	सहस्सपटियत्थतो पल्लङ्को	१७, १८
—उक्कुटिकप्पधानं	५५	सहस्सबाहु	६६
—थण्डिलसेय्यका	५५	सहस्सयुत्तं ह्यवाहि दिब्बयानं	२१०, २११
—परियायभत्तं	५५	सळल	१२१
—रजोजल्लं	५५	साकेत	२७३
समणब्राह्मणो	७, २३, ५१, ५५, १०७, १४८, १९२, २७१, २८६, ३०१, ३१७, ३१८, ३२०, ३२१	साकं	४०, ३४७
समणी सच्चतपापी	१२४	साखमिग	१२०
समणो	१२२, १७९, १८१, १९७, २६९, ३३८, ३५०, ३७९	सागरो	१९३
समासनो देव कथं भवेय्य	३०३	सामञ्जं, अपण्णकं	२६
समुद्दकप्पासी	३६२	मामाकनीवार	११५
समुद्दो	१९४	मामुद्दिका कुम्भीला	६०
सम्बुद्धो	११९	—मकरा	६०
सम्मतालं	२९६	—मच्छा	६०
सम्मासम्बुद्धसासने	२०९	—मुसू	६०
सयनासनं	२०६-२०९	सामो	६७, १८३-१९१, १९६, २८३, ३७९
		—नेसादपुत्तो	१८२
		सारथि	८०, १५६-१५८, १६०-१६२
		सारिपुत्तो	१४, ११९, १३८, २८७

साला	३७, ११५, १२१, २०७, ३५६, ३५७, ३५९	सीवथिकाय मञ्जे	७४
सालि	३६५	सीवलि	१८०-१८२
सालियो	११५	सीसपावरणानि	३६१
सालिस्सरो	१४	सीह्वग्घा	३६३
सालीनं ओदनं	१६३	सीहो	११६, १२०, २५०, २९६, ३३३, ३६३, ३७४
सावको, भावित्तान	१४०	सुग्गतिं पापेति धम्मो	६५
सावत्थियं	२०९	सुचिण्णस्स विपाको	२३
सासपो	३६२, ३६५	सुजम्पति	८
साळिका	२१४, २१५	—देवराजा, मघवा	३८४
सिक्खितरा	२२४	सुजातो	१४०
सिखण्डी	११६	सुणो	३६३
सिङ्गालो	७४, ७५, २२५, २५३	सुतसोमो	२७-२९, ३१, ३४, १४१, १४३, १४४, १५१
सिङ्गु	३६३	सुदस्सनो गिरि	२१०, २४३, २४८
—मच्छा	११६	सुद्धा	६१
सिद्ध	१२२	—पारिचरियं	२४१, २४५
सिनेरुं	२९७	सुद्धो न मुच्चे परपेसनाय	२४५
सिन्दुवारका	११५, २९१, ३७०, ३७२, ३७९	सुद्धी	२५
सिन्धवा, आजानीया	६२	सुधम्मा	१९५, २११, २९७
सिन्धवो, सीघवाहनो	१६२, १७०, १७३	सुधा	११३-११५, ११७
सिप्पठानं	३५१	सुनक्खत्तो, लिच्छविपुत्तो	२८७
सिप्पवादेन	२३८	सुनखा	१०
सिप्पेन	१११	सुनखुच्छिट्टुकं	१८०
सिम्बलि	२८४	सुनन्दा	२५३
सिरी	३, ११, १२, २४, ४८, १०८, १११	सुनन्दो	४३
सिरीनिग्गुण्डी	३६१	सुनामो	२६८, २६९, २७४, २८४
सिरीसा	३६१	सुभासितद्वजा इसयो	१५५
सिलुच्चयो मेरु समूलमुप्पते	१४३	सुभोगो	२३७, २४०-२४२
सिवा	३३६, ३४१	सुमन	१२२
सिवि	४८, २१५, ३२९, ३३०, ३३४, ३३७, ३३८, ३४०, ३४७, ३४८, ३५२, ३५९, ३६७, ३६८, ३९३, ३९६, ३९७	सुमुखो	८९, ९६, ९८, १०१-१०४
सिविकञ्जा	३३७	सुरा	१६२, ३०४, ३८९
सिविका	३३५, ३४४	सुराघरं	९९
सिविराजा	४८, २१५, २१६, २८६, ३२६, ३२७, ३२९, ३५९	सुराधुत्तकेन	१२५
सिवीनं उसभोम्हि	५०	सुरामुखं	२५४
सीघवाहना सिन्धवा	१७३	सुराय थालं	४४
सीदा	१९४	सुरियवल्ली	३६२
सीमन्तिनियो	२५८	सुरियो	११९, २६२, २९७
		सुरुचिर	१२२
		सुवण्णकच्छो मातङ्गो	६१, १७०, १७३, २९५

मुवण्णकायूरधराहि कञ्ज्राहि	२१	सोणो	६७, ७५, ८५, १९६
मुवण्णचन्देत्य	११७	— तापसो	८१
मुवण्णं	३३०, ३३१	सोण्डो	४४, ९९, २९५
मुवपण्डितो माधरो	२१४, २१६	सोण्डं, माणवकं	१४०
मुवपाळिका	३६४	सोण्णपल्लङ्को	१७०
मुसानमज्जे	१२४	सोण्णमया	२१
मुमुमारा	२९६	सोण्णरथा	१७४
मुसु	३६३	सोण्णवालुकसन्थता	२९६
—सामुद्दिका	६०	सोपवाहनो पल्लङ्को	१७, १८
सूकरा	२७२	सोभञ्जना	११५, ३६१
सूकरिका	६९, १९९	सोमदत्त	३०, २३४, २३५
सूत	१९५-१९७	सोमयागो	१९३, २४२
सूदो	२४४, २९५	सोमरुक्खा	३५६
सूनं	७५	सोमो	२४१, ३८१, ३८३
सूरसेन	२९८	सोम्भेसु	२३१
सूरा, चित्रवम्मधरा	१७३, १७५	सोवण्णमयाय पातियाय	२२
—नीलवम्मधरा	१७५	सोवण्णये पीठे	९३, २७४
—पीतवम्मधरा	१७३, १७६	सोवण्णरथे	१७१
सूरियो	२४१, २५३-२५५	सोवण्णो पल्लङ्को	१७, १८
सूरो	१७२, २२३, २२४, २५३	सोवण्णं कंस, सतपलं	१७३
सूलस्मि	१५९	सोळस भोजपुत्ता	२४
सेट्टिकुले	२७८	सोळसित्थि सहस्सानि	६२
सेतगेरु	३६१	सोळसुसदा पच्चेका निरया	६५
सेतपणी	३६१	सोळारपञ्जाणो कुसो	७६
सेतपारिसा	३६१	संकिच्चायं	६४
सेतपुप्फा	३६३	संकिच्चो, इसीनं साधुसम्मतो	६४
सेतवारी	३६२	संगिद्धा किमयो, अयोमुखा, निरये	६८
सेनको	२२०, २२२, २२३, २२९, २८२	संयमानि, चतस्सो	३९
सेना	१०	संवच्छरो	२५
—अक्खोभणी	८२	संवट्टये भूतधरा वसुन्धरा	१४२
सेनापति, अलातको	२६८, २७२-२७६, २८७	संमारमुद्धि	२७३, २७६
सेनाय, चतुरङ्गिनी	५१, ५८		
सेनासनं	२०४		
सेलो	१९३, २५८, ३५५, ३६१	ह	
सेवालमीसका	३६१	हञ्जति, अयोकूटेहि	६९
मोगन्धिका	१२१	हन्ति, भरियं	५७
सोणको	५८-६०	हन्त्वा, मुसला	६६
सोणदिन्नो	२०४	हत्थानीकं	१६४, १६५, २९५
सोणमि ज्जाला	३६३	हत्थारोहे	७८, १४५, १५८, १६१,
सोणेन पिङ्गलेन	५१		१७२, १७५, १८०, २२३,
			२३०, २९५, ३०५, ३०९,

हत्थिगुम्बा	३२५, ३२८-३३०, ३९६	हिङ्कारो	३५६
हत्थिछकणानि	१७०, १७३	हिङ्गुलक	१२०
हत्थिना	२५५, २५६, २६३	हिङ्गुजालिका	३६१
हत्थियानं	३५, ८०	हिमवतो पव्वतराजस्स	१२१
हत्थी	८०	हिमवा	२४२, २४३, २४८, २९७
	११७, १७८, २१७,	हिरञ्जवती	२९१
	२२८, २२९, २९९	हिरञ्जं	५०, ३३०, ३३१
हरिचन्दनलित्तङ्गो	१७३, १७५	हिरिवेरा	३६३
हरिचन्दनं	५०, १०५, १७७	हिरी	१०८, १११, ११९
हरीतकी	३५६	हिंसं, इमयो	५७
हरेणुका	११५, ३६३	हेम	१२०
हलिद्दका	३६३	हंसो	११६, १२२, १६८, २९५, ३६४, ३७९
हसन	१२१		

उपमायो

अवखस्स फलकं यथा	१६
अग्निखन्धा व आरका	६९
अग्निदद्दो व आतपो	२१८, २२१
अग्नि यथा तिणकट्टं दहन्तो	१४४
अग्नि यथा पज्जलति, देवता व विरोचति	१५७
अग्निसिखा व पव्वतगो व अच्चि	४३
अग्निसिखूपमं	१९५
अग्नी व उदकण्वे	३९१
अग्नी व संयतो तिष्ठे	३०५
अच्छरानं व सङ्गमं	२७४
अच्छरा विय देवेसु	३०२
अछम्भितो व	३१०
अजिह्वा मच्छोवस्स	३०५
अजुट्टुमारी व खुदाय मिय्ये	१८०
अञ्जनलोमसादिसा	४०
अड्डुलावुममा थना	१६
अनद्धनेय्यो उदकं थले व	१५४
अन्धकारे व पज्जोतो	२८५
अन्धवाला पभाससि	७६
अप्पोदके व मच्छानं	१६५
अमरा विय	२७८
अम्बा व पतिता छमा	३३४
अम्बं इव पथे जातं	३५४
अरञ्जे निम्मनुस्सम्हि	१७
असिप्पो धुत्तको यथा	२७३
असीताला व तिट्ठन्ति	३६२
अस्सत्थं व पथे जातं	३५३
अही व उच्छङ्गतो डसेय्य	२१८
आकासन्तं व दिस्सन्ति	१८७
आदिच्चोवुदयं तमं	२२३
आदित्ते वारिमज्झं व	२८५
आपो सुवुट्ठी व यथा थलम्हा	४८
आसीविसं व कुपितं	६६
इन्दगोपकवण्णाभो	२३५
इन्दीवरपूप्फसामे	३०२
इन्दो व असुराधिपो	५७

इन्दो व जयतं पति	८२
इन्दं व परिचारिका	२८०
इमं मंसं व पातव्यं, सूले कत्वा पचन्तु नं	२२५
इस्ससिङ्घमिव विपरिवत्तायो	१२५
उक्कामुखपहट्टं व	८२, २५१
उग्गता अम्भकूटा व	३५५, ३५९
उदपातं व नोदकं, सचे पि नं अनुखणे, वारि कद्दमगन्धिकं	५२
उद्धं तारकजाता व	२१३
उप्पलस्सेव किञ्जक्खा	१६
उरगामिव दुजिब्हायो	१२५
उसुं पलसतेन वा	२२७
ओघपथं व छन्नं	२५०
ओभासयं सब्बदिसा चन्दिमा व	२८०, २८१
ओभासती विज्जुरिवन्तलिलक्खे	२१, २९३, ३१५
ओसधी विय तारका	१५
कणिकारा व निवातपुप्फिता	२९२
कणिकारा व सम्फुल्ला	२३६
कण्टकानं व साखा, सब्बित्थियो	१३४
कण्हसप्पसिरूपमा	१३१
कनकब्बा समोचिता	१६
कन्नप्पकन्नं यथा रुक्खछाया	१३१
कमलासदिसित्थियो	१७
कम्बोजका जलजेनेव अस्सं	१३१
कम्मरानं यथा उक्का, अन्तो शायति नो बहि	२१८, २२१, २३७
करवीकसुस्सरं	४०
काकपञ्जा व	६१
काकपट्टनकं यथा	२२७
काकसेनं व लेड्डुना	२२२
काका उलूकं व रहो लभित्वा	२४८
काको व	६१, ६२
काचिम्हिचमया खुरा	२९२
काला तरुणा व उग्गता	२९२
काला निदाघेरिव अग्गिजारिव	११४
काळपक्खे यथा चन्दो, हायतेव सुवे सुवे	१५४
कीटो व अग्गि जलितं अपापतं	२७६
कित्तवो सिक्खितो यथा	२७३
कुणपे व मक्खिका	१३७

कुररी हतछापा व	२३७, ३३६
कुसग्गेनुदकमादाय, समुद्दे उदकं मिने	१४०
कोञ्ची समुद्दीरे व	९८
कोसम्बफलकसुस्सोणी	२२७
खदिरङ्गाखवणाभा	२५१
खरपत्तसन्निभं	४०
खलुङ्खेनेव सिन्धवो	२२५
खीरपीता व अच्छरे	३७४
गङ्गातिथूपमासु	१३३
गन्धर्वराजा व दिसा पभाससि	२५
गवं चे तरमानानं	५०, ५६
गावो बहिंतिणस्सेव	१३१, १३३
गावो यथा आघातने विकन्ता	२०१
गावो व सुम्भति	३६९, ३७२, ३७३, ३९२
गिरीनं व पतिस्सुता	३८१
गीवा एण्ययका यथा	१६
घतसित्तो व अग्नि	२३१
घतासनसमा	१३१
घरे जातं व दासियं	३७३, ३८६
चक्कवाकी व	३३६, ३३७
चक्कवाकी व पल्ललस्मि अनोदके	२३७
चक्कस्स नेमि विय परिवत्तति	१३१
चन्दो व पतितो छमा	१८७, १८८
चापं व लिखितं समं	३२६
चित्तकायं व मे कायो	३८६
चोरो विय वेणिकता	१२५
छर्कलि व मिगि छापा	३७६
छन्नं यथा वारिचरं वधाय	२०१
छवकसमसदिसम्पि	१३४
छेदगामिमणियं व वाणिजो	१३७
जम्बुदीपं व सागरो	२२९
जम्बोनदस्स पाकस्स	२९२
जय इन्दो व सोभति	२५२
जलन्तमिव तेजसा	२३४
जलन्ति विज्जुतं यथा	१८
जलन्तरिव तेजसा	८१
जातरूपमया कण्णा	२९०, २९२

जातवेदसदिसम्पि	१३६
जातवेदो व सण्ठानं, खिप्पं अनुदहन्ति नं	१३५
जाता वने किम्पुरिसी व पव्वते	४४
जालं व जातवेदतो	८४
जिञ्जूकफलसन्निभा	१६
तम्बनेत्ते	३०२
तम्बलोहविलीनं व	६८
तारवरा व ओसधी	१११
तार्वतिसेव अच्छरा	३९५
तिक्खमाया नदीरिव सीघसोता	१३१
तिण्णो नदीपारगतो व कुल्लं	१३१
तित्थसमा नारियो	१३०
तिदसानं व वासवं	३२९
तिदिवोकचरा व अच्छरा	२९२
तिरिटि सङ्घारिव पावुसम्हि	३९
तुला यथा पग्गहिता, ओहिते तुलमण्डले; उन्नमेति तुलासीसं, भारे ओरोपिते सति	२७६
तुला यथा पग्गहिता, समदण्डा सुधारिता	३०४
तेविज्जसङ्घा व पुथू यजेय्युं	२४७
थले यथा वारि वुट्ठं, अनद्धनेय्यं न चिरट्ठित्तीकं	१५४
थीनञ्चि चित्तं यथा वानरस्स	१३१
दमेतस्सं व सारथि	३९२
दानवं व हृदयन्तरस्सिता	१३६
दिवा सूरियो व भासति	२५२
दीपे रक्खसिगणो व वाणिजे	१३५
दीपं बोघे महण्णवे	२८५
दुजिन्हा उरगा विय	१२६
दुट्ठगद्रभरथो व उप्पथे	१३७
दुमप्फलानी व	२६
दुमस्स तूलूपनिभा	४१
दुमं इव पथे जातं	३५४
दुम्मो च या बलिसा अम्बुजो व	२७६
देवकञ्जा व नन्दने	३९५
देवपुत्ता व नन्दने	२२४
देवानमिव आवासो	३५६
देवानमिव नन्दने	३५७, ३६०
धरणीरिव	३५३
धेनु व वच्छगिद्धा व	३४१

धोतपादो व कद्मं	२७९
नक्खत्तराजारिव तारकानं	१२
न तप्पती सागरो व नदीहि	१४४
नदीरिव सव्ववाही	१२५, १३४
नदी व अवमुच्छति	१८४, ३७०
नदी व गिरिदुग्गेसु, सञ्छन्ना खुद्दवेळुभि	२२७
नभा विज्जुरिवुग्गता	२९७
नभं ताराचितामिव	३५६
नववंसकळीरं व	१६४
न विस्ससे तित्थसमा हि नारियो	१३३
नळागारं व सीदति	६
नळो व हरितो लुतो	१६४
नागनाससमूपमा	१६
नागनासूर	२२७
नागानमिव पव्वते	३७६
नागो तुत्तट्ठितो यथा	६७
नागो व एक्को	३४
नागं मण्डूकवण्णेन	७७
नातिबद्धं व कुञ्जरं	३९५
नारियो तित्थसमा	१३०
नावा यथा ओरकूलं परञ्च	१३१, १३३
नाविको विय	८४
नावं व गण्हि अण्णवे	१७
निक्खन्ता नन्दने विय देवा	२५९
निक्खं व जातरूपस्स, उक्कामुखर्पिहिसितं	३८४
निग्रोधमिव मालुतो	१५७
निग्रोधं व पथे जातं	३५३
निधी व उदकन्तिके	२७८
नियं चन्दो व सोभति	२७०
निलक्खी च यथा मिगी	२२६
नीलुप्पलं वातसमेरितं व	३९
नेरुना व समागता	१२६
नेरु विय अविसेसकरा	१२५
पक्खि बद्धं व पञ्जरे	२२१
पक्खी मुत्ता व पञ्जरा	३७६
पक्खी व पञ्जरे बद्धे, मच्छे जालगतेरिव	२२३, २२९
पङ्के सन्नं व कुञ्जरं	२२१

पथद्धुनो पन्नरसे व चन्दो	७
पथवी यथा थावरानं तसानं	४८
पदुमं हत्थगतामिव	३८७
पदुमं हत्थगतं व तेमुखं	२८८
पद्मं यथा हत्थगतं	२३६
पब्बतूपमं	६९
परित्तं उदकं व चङ्कवारम्हि	३१
पातालमिव दुप्पूरा	१२५
पुण्डरीकत्तचङ्गी	४४
पुप्फाभिकिण्णं हिमवं व पब्बतं	२९३
पूरा कण्हञ्जनस्सेव	१६
पेळावद्धं व पन्नगं	२२१
फन्दन्ति मच्छा व थलम्हि खित्ता	२०१
फलानमिव पक्कानं, निच्चं पतनतो भयं	१६६
बको मच्छमिवोदके	३५४
ब्रहावने जातुदुमं व मालुवा	४४
भरिया व भत्तू पतिनो पियस्स	२२
भस्मच्छन्नो व पावको	२७८
भस्मरासिं	२३९
भुत्वा दुट्ठविसं यथा	२७८
भूतानं धरणीरिव	१०४, ३८५
मच्छस्सेवोदके गतं	१३५
मच्छा विलकता यथा	६५
मच्छे जालगतेरिव	२२१
मच्छो व	२१८
मच्छोवस्स अजिन्हवा	३०५
मदिरा व दिद्धा	१२५
मधूनि व पलातानि	३३४
मसक्कभारं विय वासवस्स	२१, २९२, ३०२
महारुकवूपमं रट्ठं	५६
महोदधी व	१४४
मातू व पुत्तो तरुणो तनूजो	७४
मिगी भन्तावुदिकखति	४४
मिगी व खीरसम्मत्ता, यूथा हीना पकन्दति	३७०
मिगी व भन्ता सरचापधारिना	११२
मिगो साखस्सितो यथा	५२
मिगं पन्थानुबन्धं व	२१४, २१८

मिगं यथा ओकचरेन लुहो	२१४
मूगो व तुण्हमासीनो	१६८
मुञ्जावेसिका पवाळा	१८२
यथा आरञ्जकं नागं, दन्ति अन्वेति हत्थिनी	३३१
यथा आरञ्जकं नागं, पोनी अन्वेति पच्छतो; जेस्सत्तं गिरिदुग्गेसु,	
ममेसु विसमेसु च	६३
यथा उदयमादिच्चो वासुदेवो पभङ्करो	८४
यथा उदयमादिच्चो, होति लोहितको महा	२०८
यथा एकमुहुत्तं व	१७
यथा गोटविसो	२७१
यथा चोरो	१२६
यथा दिद्धो	१२६
यथा नदी	१३१
यथा पन्थो	१३१
यथा पपा	१३१
यथा पानागारं	१३१
यथा पि आमभं चम्मं, पथव्या वितनिय्यति	२२५
यथा पि खीरं विपरिणामधम्मं, दधि भवित्वा नवनीतम्पि होति ।	२४३
यथा पि पलसतं चम्मं, कोन्तिमन्ता मुनिट्ठिता; उपेति तनुताणाय, सरानं पटिहन्तवे	२२७
यथा पि मच्छो वल्लिसं, वङ्कं मंसेन छादितं	२१४, २१८
यथा पेतं सुसानस्मि, छड्डेत्वा चतुरो जना	२२९
यथा वारिवहो पूरो, गच्छं नुपनिवत्तति	१६५
यथा वारिवहो पूरो, वहे रुक्खे पकूलजे	१६५
यथा वारिवहो पूरो, सव्वकालं न खीयति	३६६
यथा मभा	१३१
यथा सरदे आकासे, नीलोभासो पदिस्सति	२११
यथा सामुद्दिकं नावं, वाणिजानं धनेसिनं	
वोहारो तत्थ गण्हेय्य, वाणिजा व्यसनो सिया	६३
यथा मिखी नदी वातो	१२६
यथा मिम्बलिनो मारं, अन्वेसं नाधिगच्छति	२२१
यथेव खलती भूम्या, भूम्यायेव पतिट्ठति	३०८
रक्खमी विय दुत्तोमा	१२५, १२६
रथकारो व	१७६
रथस्माणीव यायतो	८७
राजा यथा वेस्सवणो नल्लिञ्जं	३१५
राजा व यञ्जे धनं ब्राह्मणानं	४८
राम मीता वनुव्वता	३७५

राहुग्गहं व चन्दिमं	२२१
राहुग्गहं व सूरियं	२२१
राहुना उपहतो व चन्दिमा	१३६
लता व दुमनिस्सिता	१३३
लाखारसरत्तमुच्छवी	४४, २९२
लोणतोयवतियं व आपका	१३६
वच्छबाला व मातरं	३९३
वणिजो विय वाचासन्धुतियो	१२५
वनं यथा अग्गिग्गहे सुकुल्लं	३९
वाणिजानं यथा नावा, अप्पमाणभरा गरु;	
अतिभारं समादाय, अण्णवे अवसीदति	२७६
वाणिजो व विकत्थनी	१२६
वातो व गन्धमादेति	९९
वारिपीता व अच्छरे	३७५
वारुणी व पवेधेन्ती	३९३
विचित्रपुष्पं सुरभि व मालं	८
विजम्भानं सीहं व	७८
विज्जु महामेघरिवानुपज्जथ	११६
विज्जुरिवन्तलिक्खे	४०
विज्जुरिवाभासि	१५
विज्जुवब्भघनन्तरे	२२४
विज्जुवब्भघना विनिस्सटा	२९२
विद्धोस्मि पुथुसल्लेन, सविसेन यथा मिगो	१८३
विसरुक्खो विय निच्चफला	१२३
विसरुक्खो विय निच्चफलितायो	१२५
वेदा व तनुमज्झिमा	२२७
वेलन्तमिव सागरो	२७२
वेला यथा सागरबेगवारिनी	११९
सकुणी मानुसिनीव	३९५
सकुणी हतपुत्ता व	३३६
सकुणी हतपुत्ता व, सुज्जं दिस्वा कुलावकं	२३६
सक्कं व अच्छरा	६३
सङ्खवरूपपन्ना	४०
सङ्खूपमं सेतमतुल्यदम्सनं	११०
सङ्गीतियो व सुय्यरे	३६०
सचे पक्खी व काहिति	२२४
सतरंसी व तारका	२२४

सतेरता अब्भमिव, चन्दकं पाविसी रुचा	२७४
सतेरता विज्जुरिवन्तलिकखे	३९
सप्पट्ठं व माणवं	३९२
समुद्देवेला व	४९
समुद्देवेला व दुरच्चयानि	२४
सम्पन्नसस्सं व महोदकेन	४२
सम्बरो व सतमायकोविदा	१३६
सरे यथा वारि वुट्ठं, चिरट्ठित्तीकं नरवीरसेट्ठ	१५५
सरो दिट्ठो कलापं व	२७७
सल्लविट्ठो यथा वणो	३७७
सवन्तीनं व सागरो	३५३, ३८५
सहस्सं व पराजितो	४५
सागरे व मकरं तिमिङ्गलो	१३५
साल मालुवलता व कानने	१३६
साला व सम्पमथिता	३३७
साला व सम्पमथिता, मालुतेन पमहिता	२३७, ३०८
सालं इव पथे जातं	३५४
सिखीरिव सब्बभक्खा	१२५
सिखीरिव सब्बभक्खा, सब्बित्थियो	१३४
सिखी सब्बघसो यथा	१३३
सिङ्गाला किमुकं यथा	२२५
सिन्धवे सीघवाहने	३३८
सिलेसूपमा सिखिरिव सब्बभक्खा	१३१
सीहस्सेव गिरिव्वजं	६४
सीहस्सेवितरे मिगा	७८
सीहा बिला व निक्खन्ता	३८५
सीहीवामिसगिद्धिनी	३७६
सीहो यथा लोहितमंसभोजनी	१२५
सीहो व सीलस्स गुहं उपेति	४६
सीहो वामिसपेक्खी व	३४९
सुककपक्खे यथा चन्दो, वड्डतेव सुवे सुवे	१५४
सुजाता भुजलट्ठी व	२२७
सुजाता मिगछापा व	२२७
सुवण्णकम्बुतलवट्ठसुच्छवी	४१
सुवण्णतिन्दुकनिभा	३८
सुवण्णस्स उरच्छदो	२९२
सूकेनक्खी व घट्टितं	३०५

सूतो व रथं सङ्गृहे	४
सूरियो व पतितो छमा	१८८
सेतं केलाससादिसं	३२८, ३४६
सोण्डानं व सुरा घरं	९९
सोण्डो व पित्वा विसमिस्सपानं	१५१
सोण्डो व सोण्डस्स सुराय थालं	४४
सोब्भमिव पटिच्छन्ना	१२५, १२६
हेमचन्दनगन्धिनी	१५
हेमजाला व दिस्सन्ति	३६२
हेमन्तग्गिसिखारिव	२२७
हेमं वुत्तत्तमग्गिना	३८४
हंसगग्गरभाणिनी	२२७
हंसो निखीणपत्तो व पल्ललस्मि अनूदके	३३४
हंसराजं यथा धङ्को, अनुज्जवं पतिस्ससि	२२५
हंसा वुपरिपल्लले	३७५

—: ० :—

गाथायो

अ

अकक्कसङ्गो न च	४१	अच्छेररूपं तव	२८१
अकक्कसं अगगलितं	४०	अच्छेरं वत लोकस्मि	१९२, ३४६
अकत्वा मच्चस्स वचनं	२१८	अच्छो च खो तस्स	४१
अकल्लमेतं वचनं सुगत्ते	१०८	अछम्भितो व गण्हाहि	३१०
अकामं वा सकामं वा	७२	अजिनम्हि हञ्जते दीपि	१८०, १८३
अकारिय लोकमिमं परञ्च	२४२	अजिनानि परिदहित्वा	३७८
अकासिया राजूहि	२४८	अजेय्यमेसा तव होतु मेत्ति	३२३
अकिच्चकारि दुम्मेधो	३५४	अज्ज चे मे इमं रत्ति	२३७
अकुद्धरूपोहं भोतो	४९	अज्ज मे सत्तमा रत्ति	१००
अक्कोधनस्स विजिते	४९	अज्जा पि सन्तानमयं	२७९
अक्कुद्धो सघरं एति	१५७	अज्जुना अज्जुकण्णा च	३६१
अक्कोधनमनुगघाती	२८६	अज्जेव किच्चं आतप्पं	१६६
अक्कोधनो अमंघट्टो	३०६	अज्जेव पब्बजिस्सामि	६१, ६२
अक्खाहि नो तायं मुधा	३१९, ३२२	अज्जेव मे इमं रत्ति	३७७
अक्खेय्य ते अहं अथे	१६१	अज्झत्तञ्च पयुत्तस्म	६
अखीलकानि च	३९	अज्झायको याचयोगी	२४१
अगमासि सो रहदं	२०	अज्झायकं दानपति	३३४
अगुणं धनु ज्ञातिकुले	१२६	अज्झायकं मन्तगुणूपपन्नं	२४३, २४९
अग्गि पथा तिण्णकट्टं	१४४	अज्झावरम्हा नन्दस्स	८३
अग्गि यथा पज्जलति	१५७	अज्झेसनमरिया पथवि	२४१, २४५
अग्गिस्स पारिचरियाय	३४२	अज्जलिं ते पग्गण्हामि	१८५
अग्गि उज्जालयित्वान	३३१	अज्जा च तस्स	३९
अग्गि वा द्वारतो देम	२२०	अज्जा च नारी	२२
अघं तं पटिसेविस्सं	३४०	अज्जातकं सामिकेही	४६
अङ्गोला कच्छिकारा च	३६१	अज्जेत्थ पुप्फिता अम्भा	३५६
अङ्गपच्चङ्गसम्पन्नो	१६१	अज्जे पि कण्हजटिनो	३४१
अङ्गारकासुं अपरे फुणन्ति	१९७	अज्जे बहू इसयो	३८
अचिन्तितम्पि भवति	१६८	अज्जो नु ते कोचि	४५-४७
अचिरं वत नेत्ति सो	२६५	अटवियो सम्पुपन्ना	१७७
अच्चाभिक्खणसंसग्गा	५२	अट्टालका ओट्टगीवियो	२९१
अच्चायिकेन लुद्देन	३७२	अट्टम पि भद्रमधनस्स	५९
अच्चुग्गता हि मिवयो	३४७	अट्टानमेतं दुक्खरूपं	३७२
अच्छिवा सल्लवा	३६१	अट्टमा सुकता थम्भा	२११, २३२
अच्छेच्छु वत भो रुक्खं	३३८	अट्टमासं धारियमानानं	३६१
अच्छेदनस्स भायामि	३६७	अट्टुम्मत्तो उदीरेमि	९९
अच्छेरकं मं पटिभाति	१६३	अट्ठं वत्ता पुरिसं	१३६
अच्छेरमाचिक्खसि	२८१	अतिकायो महिस्सासो	६६
		अतिक्कन्तवनथा धीरा	१६८

अतिचीरं निवासेन	५२	अथ यीमे अवर्त्तिसु	१९३
अतिदानं ददित्वान	२५२	अथ वज्जे वा मगधे	८०
अतियक्खा वस्सवरा	३३८	अथ वा तयो मातापुत्ते	३५९
अतिवेळं नु अम्माय	३७३	अथस्स पदमद्दक्खि	१००
अतीतं नानुसोचामि	१६४	अथस्स भण्डनं घोरं	३४८
अतीतं मानुसं कम्मं	२१९, २२०	अथस्सा पोक्खरण्या	३६३
अतीरदस्सी पुरिमो	२१९	अथागमा ब्रह्मलोका	२८०
अनुट्ठा सिवयो आसुं	३४८	अथायं इसिना सत्तो	६६
अतेव मे अच्छरियं	३५६	अथायं भस्सरो पक्खी	१०१
अतो मता देववरेन	१११	अथासनम्हा ओरुय्ह	२८०
अत्तनायं चजित्वान	९२	अथेत्य उदकन्तस्मि	३६१
अत्तनो चे हि वादस्स	५३, ५४	अथेत्य पञ्चमो आगा	३४५
अत्ता च मे सो सरणं	२९९	अथेत्य पटुमा फुल्ला	३६०
अत्तानुरक्खाय भवन्ति हेते	१४५	अथेत्य फुप्परसमत्ता	३५७
अत्तानं जाती उदाहु	१४१	अथेत्य वत्तती सद्दो	३३७, ३३९
अत्यञ्च धम्मं अनुसास	२८५	अथेत्य सकुणा सन्ति	३५७, ३६४, ३६५
अत्थि जम्पावती नाम	२१५	अथेत्य सासपो बहुको	३६५
अत्थि ते दहरो पुत्तो	६१	अथेत्य सीहव्यग्घा च	३६३
अत्थि नेसं उसामत्तं	१८३	अथेत्य हेट्ठा पुरिसो	३५६
अत्थि नो जीविका देव	३९१	अथेत्येकसत्तं खत्या	२१२
अत्थि मे तं अतिमारं	१०४	अथो अन्ता च मे फीता	१६३
अत्थि मे पानीयं सीतं	१९१	अथो अरोगं योगं मे	१६३, ३९२
अत्थी ति चे नारद	२८२	अथो उभो अरोगा मे	३८७
अत्येव देवा पितरो	२८२	अथो डंमा मकसा च	३५८, ३६६, ३८२, ३८७
अत्येव वीजको नाम	२७२	अथो पि मे अमच्चेसु	९४, १०३
अत्थं अत्येन वेदेह	२२९	अथो मे सादिसी भरिया	१०३
अत्थं देवमनुस्साहं	२११	अथो रट्ठं अनुप्पीळं	१०३
अत्र चस्स हुतं होति	१०६	अथोसधेहि दिब्बेहि	२३५
अथ अत्ये समुप्पन्ने	५४	अदस्मनेन मय्हं ते	३५२
अथ किस्स जनो पुब्बे	२५५	अदिट्ठपुब्बो सिविराजा	३५९
अथ किं दानि सुमुख	१०१	अदिट्ठपुब्बं दिस्वान	३१६, ३१९
अथ चे हि एते न	२४४	अदुञ्च नून सुमहा	९६
अथज्जुनो नकुलो भीमसेनो	१२४	अदु ते पहिता दूता	३७७
अथज्जुनो निरये	१०	अदु पञ्जा किमत्थिया	२२२
अथत्तकारानि करोन्ति	११३	अदू चापं गहेत्वान	३७२
अथ त्वं केन वण्णेन	२२९, २८२, ३६६	अदूमियं चे अभिपारक	४७
अथ दक्खिसि भद्दन्ते	३४८, ३४९	अदेसे वत नो वट्ठं	२२१
अथ पापान कम्मानं	२७८	अद्धा अञ्जे पि दायाने	१४०
अथ ब्रवि ब्रहा	१४	अद्धा अपचित्ता त्यम्हा	१०७
अथब्रवी माणवको	५८	अद्धा इतं मन्तपदं	२१३

अद्धा एसो सतं धम्मो	८९	अनुजानाहि मं अम्म	३४०
अद्धा तुवं कत्ते	४८, ४९	अनुज्जुभूतेन हरं	७१
अद्धा तुवं महाराज	५१	अनुज्जातो अहं मत्या	१५८
अद्धा तन्द विजानासि	८५	अनुद्धतो अचपलो	३०४
अद्धा पजानामि अहम्पि	३१५	अनुपुब्बा व ते ऊरू	१६
अद्धा पजानासि तुवम्पि	४२	अनुपुब्बेन नो सुद्धि	२७२
अद्धा पिया मय्ह	४६, ४७	अनुमोदामि ते देव	३८१
अद्धा सतं भाससि नाग	३१८	अनुलित्ता चन्दनेन	८२
अद्धा सतं भाससि नागि	३२१	अनुसिस्सो च आनन्दो	१४
अद्धा हवे सेवितव्वा	२६	अनेकरूपं रुचिरं	२१०
अद्धा हि नो भक्खो	२०	अनेके निरयं पत्ता	१५
अद्धा हि मं वो हितकामा	१०७	अन्नञ्च पानञ्च	२३
अद्धा हि सच्चं भणसि	१५, २९९	अन्नपानञ्च खज्जञ्च	२६९
अद्धा हि सब्बं	४९	अन्नहत्था च ते	२८६
अद्धा हि सो भक्खो	१५०, १५१	अन्नेन पानेन उपेत रूपं	३१५
अद्धा हि सो सोचति	३१८, ३२१	अन्नं पानञ्च यो दज्जा	३२८
अद्धाहं विपुलं पीति	९६	अपण्डरा लोहितन्ता	१६
अधम्मचारितो राज	६५	अपरा च नारी	२२
अधम्मिकस्स लुद्दस्स	१४६	अपरार्धं महाराज	७७
अधम्मिको त्वं पोरिसादकासि	१४५	अपरा पन सोकेन	२५९
अधम्मं पटिपन्नस्स	६५	अपरे पस्स सन्तापे	३४१
अधिगमा तमे ज्ञाणं	८४	अपारण्यमच्चन्तं	१६७
अधिच्च लद्धं परिणामजं	२२, ३१७, ३२०	अपारण्यं यं कम्मं	१६७
अधिप्पायफलं एके	१६७	अपि अतरमानानं	१५८, १५९
अधीयन्ति महाराज	२२८	अपि चे लभति मन्दो	५
अन्धा मातापिता मय्हं	१८३	अपि जीवं महाराज	१९१
अन्धा मिरि मं पटिभाति	११८	अपि ब्रातिकुले फीते	३४२
अन्धं तमं तत्थ	२८३	अपि त्वेव महापञ्च	९१
अनणो आतिनं होति	१६७	अपि त्वेवं गते काले	९०
अनत्थं तस्स चरति	१२८	अपि नायं तया सद्धि	९१
अनरियरूपो पुरिसो	२१३, २१८	अपि नो किसानि मंसानि	३९२
अनला मुदुसम्भासा	१३५	अपिस्सा होति अप्पत्तो	३४२
अनागतप्पजप्पाय	१६४	अपि सागरपरियन्तं	३४३
अनायतनसीलस्स	६	अपि हायतु नागकुला	३१५
अनावकुला वेळुरियपनीला	२१	अपुच्छिम्हि कोसियगोत्तं	५
अनित्तरा इत्तरमम्पयुत्ता	२४१	अपुञ्जलाभं अयसं अकित्ति	१५१
अनिद्धिनं महाराज	३९२	अपेतलोमहंसस्स	५
अनिन्द्रियवद्धमसञ्जक्रायं	२४५	अपोराणं वत भो राजा	१६८
अनुकम्पिका पतिट्ठा च	८६	अप्पथेन वजन्तस्स	६५
अनुजानामि तं पुत्त	३४०	अप्पम्हा अप्पकं दज्जा	१०५

अप्पसेनो पि चे मन्ती	२२३	अम्मा व नो किंसा	३८७
अप्पसेनो महासेनं	२२३	अम्हाकञ्चेव तासञ्च	७९
अप्पानुभावा तं	२४	अम्हाकञ्चेव सो सेट्ठो	९५
अप्पेवत्थवर्ति वाचं	१०२	अयञ्च ते	४१
अप्फोटा सुरियवल्ली च	३६२	अयमस्स अस्सरथो	२६१
अव्भकूटसमा उच्चा	२८४, २८५	अयमस्स असोकवनिका	३२
अव्भन्तरं पुरे आसि	५२	अयमस्स पासादो	३१, २६०
अव्भायिको होति सतं	१५५	अयमस्स पोक्खरणी	३३, २६१
अव्भूतो वत लोकस्मि	१९४	अयोमया सिम्बलियो	६९
अव्भूति तस्स भो होति	७१	अयं अजमुखी नाम	२३९
अव्यावज्झं कथं अस्स	३००	अयं इसि सरभङ्गो तपस्सी	८
अव्यावज्झं सिया एव	३०१	अयं एकपदी एति	३५८, ३६५, ३७३
अभयं करम्पि मे हत्थि	२५३	अयं एकपदी राज	८१, १८४
अभयं सम्म ते दम्मि	१६१	अयं ते ससुरो देव	२२२
अभिक्षणं तिट्ठति द्वारमूले	१२९	अयं दुतीयो विजयो ममज्ज	३००
अभिजच्चवलं चेव	५	अयं द्वेधापथो भदे	१८१, १८२
अभिजातो पि चे होति	६	अयं नागो महिद्धिको	२३९
अभिन्नकट्ठोसि अनाभतोदको	३८	अयं पञ्चालचन्दी ते	२२२
अभिरूळ्हं रथं दिव्वं	१९५	अयं मे माणवो नेति	३०८
अभुम्मे कथं नु	२७	अयं सो अस्समो पुञ्जे	३७७
अमच्चे तात जानाहि	४	अयं सो पुण्णको यक्खो	२८९
अमज्जपो अहं पुत्त	१६२	अयं सो सारथि एति	१६०
अमनापवासं वसि	३५०	अयं हि सो आगतो	३१६
अमनापं वत ते आती	३५०	अरजं रजसा वच्छं	६६
अमनुस्सा अतिवला	६८	अरञ्जे मे त्रिहरतो	१७
अमस्सुजातो अपुराणवण्णी	३८	अरिन्दमो ति मे नामं	५९
अमित्ता नप्पसाहेय्युं	३९१	अरियवत्तसि वक्कङ्गा	९८
अमित्ता नून ते माता	३४९	अरियस्स अरियेन समेति	१४९
अमित्ता नून नन्दन्ति	१६०	अरियावकासोसि अनरियरूपो	३११
अमित्ता वत ते आती	३५०	अरियावकामोसि पसन्ननेत्तो	१८
अम्वा कपित्था पनसा	३५६	अलङ्करोथ मं खिप्पं	२७४
अम्वा च साला	३७	अलङ्कता कुण्डलिनो सुवत्था	७
अम्वा जम्बू कपित्था च	३६०	अलङ्कता मुवसना	२८९
अम्वा तिलका च जम्बुयो	२९१	अलम्पानो हि नागेन	२३८
अम्वं इव पथे जातं	३५४	अलातस्स वचो सुत्वा	२६८, २६९
अम्भो अम्भो नाममिदं	४३	अलातो देवदत्तोसि	२८७
अम्भो को नाम सो	३५	अलीनचित्तसन्थारो	२७८
अम्म अस्सास मा सोचि	२३७	अलं मे तेन रज्जेन	१५८
अम्मा च तात निक्खन्ता	३६९	अवचासि पुण्णकं इरन्धती	२८९
अम्माय पतनूकेसा	३८७	अवज्झो ब्राह्मणो दूतो	३५५

अवरुद्धेत्य अरञ्जस्मि	३८३	अहम्पि पुञ्चे कल्याणो	२७३
अवरुस्साहं भरिया	३७५	अहम्पि पुरिमं जातिं	२७२, २७३
अवसि अहं तुय्ह तीहं	३१४	अहम्पि सव्वसेतेन	२३१
अवसी तुवं मय्ह तीहं	३०९	अहितं वत ते आती	३५०
अविनिच्छयञ्जु अत्थेसु	९९	अहि महानुभावो पि	२३०
अवुट्ठहि राजपुत्ती	७४	अहु एस कतो दोसो	५२
अव्हयन्तेव गच्छन्तं	३५६, ३६०	अहु पुञ्चनिमित्तं मे	३७८
अमन्थुतं नो पि च	३१४	अहु राजा विदेहानं	२६८
अम्मोदियम्पि वो अस्स	३४८	अहु वासी कलिङ्गेषु	३४९
अमस्सत मस्सतं नु तवयिदं	३१७, ३२०	अहेतुवादो पुरिसो	५४
अमा लोकित्थियो नाम	१३३	अहो वत रे जटिनी	३७३
असिञ्च सत्तिञ्च परामसामि	१४३	अहोसि सिविराजस्स	२१५
अमु ब्रह्मरञ्जचरो महामुनि	१०९	अहं खलु महाराज	९५
अमू हि यो सम्मति	१०९	अहं च मिगमेषानो	२३२
असंमयं इमं दिस्वा	९२, ९३	अहं ते पारिचरियाय	१७
अस्मा रत्या विवसाने	३२९, ३३०	अहं तं अवधिं सामं	१८६
अस्मत्थस्सेव तरुणं	८५, १८७	अहं पतिञ्च पुत्ते च	३७८
अस्मत्था पत्तमा चेमे	३७०, ३७२, ३७९	अहं महित्देन महिसि	११०
अस्मत्थं व पथे जातं	३५३	अहं बने मूलफलेसनं	३६
अस्ममस्स च सा द्वारे	३५	अहं महिस्सं उपवादमेतं	४८
अस्समस्स मम ब्रह्मे	३६	अहं सुवण्णहर्लिद्दि	३७८
अस्समं परिमज्जित्वा	८१	अहं सेट्ठोस्मि दानेन	१९४
अस्सरतनम्पि केसि	२५४	अहं मोणो महाराज	८१
अस्साम हेस्सामि ते	२८८	अहं हि जानामि	४३
अस्सामकानि करोन्ति	२६३	अहं हि देवता	२८१
अस्सामयित्वा जनतं	१८०	अहं हि वनं गच्छामि	३३१
अस्मित्थियो रतनं	५०	अहं हि वसुमा अड्डो	२३८
अस्मे च मारथी युत्ते	१६२	अळार नाञ्जत्र	२५
अम्मो च मिसति द्वारे	७६	अळारपम्हेहि सुभेहि	४४
अहञ्च खो मामिको	३२०		
अहञ्च तं देहि वरं	१४९		
अहञ्च पटिपट्ठोस्मि	६३		
अहञ्च भरिया च मनुस्सलोके	३१७	आकङ्क्षमाना पुत्तफलं	८६
अहञ्चि कुञ्जर दज्ज	३४६	आगु किर महाराज	१८५
अहमट्ठको भीमग्थो पनायं	७	आचरियममनुज्जाता	१०५
अहम्पि जातियो मत्त	२७७	आचरियानं वचना	२५४, २५५
अहम्पि तान जानामि	२३७	आजानीया हसियन्ति	३९०
अहम्पि तात पस्सामि	३६६	आदाय वेळुवं दण्डं	३५३
अहम्पि नातिमञ्जामि	२३८	आदिच्चवण्णसङ्कासा	१५
अहम्पि पव्वजिस्सामि	१५९	आदिस्ते वारिमज्जं	२८५

आ

आदित्यत्वा ग्रहं भारं	८४	आळारिके च सूदे च	२९५
आदित्येनेव ते महि	३८१		
आनन्दो च पमोदो च	८७	इ	
आनन्दो ते महाराज	२२९	इङ्ग अन्तेपुरं मय्हं	२२७
आनन्दो सब्बमच्छानं	१३९	इङ्ग पस्स महाराज	२२७, २२८
आनयित्वान वेदेहं	२१६	इङ्ग महि निसामेहि	३४४, ३४५, ३९०
आनयिस्सं मेथुनके	३५२	इङ्गानुचिन्तेमि सयम्पि	२८०
आमन्तयस्सु ते पुत्ते	३६७	इच्चेते अट्ट निरया	६५
आमन्तयामि निगमं	२६	इच्चेते कुसले धम्मो	१०४
आमन्तयित्थ राजानं	३४०	इच्चेवं पितरं कञ्जा	२८०
आमन्तयित्थ राजा नं	३३१	इच्चेवं मन्तयन्तानं	९०, ९७, ३९२
आमन्तये भूरिदत्तं	२३२	इच्चेवं वुत्तो नेसादो	९८
आमायदासा पि भवन्ति	३००	इच्छाम अस्ममं गन्तु	८१
आमो ति सो पटिस्सुत्वा	२१४	इच्छामि वोहं सुतवुद्धि	१४४
आयागवत्थूनं पुथू	२४३	इति कम्मानि अन्वेन्ति	२७९
आरका परिवज्जेय्य	३०६	इति मही वरारोहा	३८०, ३८१
आरञ्जिकस्स इसिनो	२३४	इतो उजु उत्तरायं	३७
आरामसीला च उय्यानं	१२७	इतो गता महाराज	२२७
आरामे वनगुम्भे च	२९७	इतो चुतो दक्खमि	२८२
आरुह्य नावं तरमानो	२२२	इतो नीता महाराज	२२७
आरुह्य पवरं नागं	२२३	इतो नु भोतो	३७
आरूळहा गामणीयेहि	६२, ३८८, ३८९	इतो मयं गन्त्वा	१९
आरूळहे गामणीयेहि	१७०-१७५, ३३८, ३३९	इतो विमुच्चमानाहं	३८४
आरोहपरिणाहेन	९१	इत्थागारम्पि ते दम्मि	१६४, १६५
आवट्टनी महामाया	१३५	इत्थिसहस्सं भरियानं	३०९, २१०
आवत्ति परिवत्ति च	२५८	इदञ्च पच्चयं लद्धा	३९४
आवुधबलवन्तानं	२२४	इदञ्च मे मणिरतनं	२९४
आहञ्जन्तु सब्बवीणा	२३०, ३८९	इदञ्च मे सत्तुभत्तं	३५८
आहरन्तुदकं पज्जं	१०२	इदञ्च सुत्वा वरुणस्स	२९०
आहु खत्तविदा लोके	५४	इदञ्च सुमुखेनेव	९४
आहुनेय्यो मेसि	४९	इदमस्स अम्बवणं	३३, २६१
आसज्ज खो नं जञ्जासि	२३९	इदमस्स असोकवनं	२६१
आसाय खेतानि कसन्ति	११३	इदमस्स अस्सरतनं	२६१
आसाय यन्ति वाणिजा	११२	इदमस्स उय्यानं	३२, २६१
आमा विसंवादिकसम्मता	११३	इदमस्स कणिकारवनं	३२, ३३, २६१
आसीतिया नावुतिया च	१४४	इदमस्स कूटागारं	३२, २६१
आसीविसं व कुपितं	६६	इदमस्स पाटलिवनं	३३, २६१
आसीसेथेव पुरिमो	१६७	इदमस्स हत्थिरतनं	२६१
आळम्बरा मुदिङ्गा च	२०५, २०८	इदम्पि दुनियं सल्लं	१८४, ३७७
आळारिका च सूदा च	३८९	इदम्पि पण्णकं मय्हं	१६३

इदम्पि पानीयं सीतं	८३, १८६, ३५९, ३६६, ३८२	इमा ते धीतरो सत्त	७९
इदं अच्छेरकं दिस्वा	३४६	इमानि किर मं ताव	१७
इदं च तुय्हं	३०	इमिना नून असिना	७५
इदं ततो दुक्खतरं	३७७	इमे आयन्ति राजानो	८१
इदं ते रट्ठं सधनं	७१, १४४	इमे कुमारे दिस्वान	३६७
इदं ते सुत्वान विगेतु	१३९	इमे कुमारे पस्सन्तो	३३२
इदं नेसं कीळानकं	३७६	इमे तिट्ठन्ति आरामा	३७०, ३७२, ३७९
इद नेसं पदक्कन्तं	३७६	इमे ते जम्बुका रुक्खा	३७०, ३७२, ३७९
इद वत्वा धतरट्ठो	९६	इमे ते पि मय्हं	२६५
इदं वत्वान पक्कामि	१५, १६, ६१, ८१, ३४४	इमे ते हत्थिका अस्सा	३७९
इदं वत्वान पितरं	२३५	इमे नून अरञ्जस्मि	३९०
इदं वत्वान मघवा	१९४, ३२७, ३८४	इमे नो पादका दुक्खा	३७३
इदं वत्वान वेदेहो	२७४	इमे नो हत्थिका अस्सा	३७१, ३७२
इदं वत्वान सो सामो	१८५	इमे सामा ससोलूका	३७९
इदं वत्वा निमिराजा	२१२	इमे हंसा च कोञ्चा चा	३७९
इदं वत्वा ब्रह्मबन्धु	३५२	इमं गले गहेत्वान	२१४, २१९
इदं वत्वा भूरिदत्तो	२३३	इमं भोन्तो निसामेथ	१९४, ३८५
इदं सुत्वा कासिपति	१०२	इमं मय्हं हृदयसोकं	२६२
इदं सुत्वान निग्घोसं	१०१, २३७	इमं मूलाळिवत्तकं	३७८
इदं सुत्वा ब्रह्मबन्धु	३५८, ३६५	इमं मंसं व पातव्यं	२२५
इद्धो च फीतो च	४३	इमं वाक्यं निसामेत्व	५९
इद्धं फीतञ्चिदं रट्ठं	३४७	इसि पुच्छाम संकिच्चं	६४
इधागमा जटिलो	३८	इसी अवच संकिच्चो	६४
इधेव अच्छतं कण्हा	३७०	इस्सत्थे चस्मि कुसलो	१८२, १८४, १८६, १८७
इधेव जीवति जीवो	५४	इस्सरो सब्बलोकस्स	५३
इधेव ताव अच्छस्सु	१६०, ३४७		
इधेव ते निसीदस्सु	१६३		
इधेव यो होति	२८२		
इधेव सो सत्तुमद्दनो	७६		
इन्दगोपकवण्णाभा	३३५		
इन्दस्स वाक्यं निसामेहि	११८		
इन्दस्स बाहारसि	२४८		
इब्भेहि ये ते समका	२५१		
इमञ्च मधुनो तुम्बं	३५५		
इमम्हि नं पदेसम्हि	३७५, ३७६		
इमस्माहं जोतिरसे	४२		
इमस्स हत्थे पादे च	२२५		
इमस्मि मे ममण हत्थे	१८१		
इमा ता पोक्खरणी रम्मा	३८०		
इमा ता वनगुम्बायो	३८०		
		उ	
		उक्कण्ठितोस्मि बाळ्हं	३०
		उक्कामुखपहट्ठं व	८२, २५१
		उक्कुसा कुररा हंसा	३६४
		उगत्थनं गिङ्गमकं	३९५
		उग्गा च राजपुत्ता	३२८ — ३३०
		उच्चावच्चा मे विविधा	२०३
		उच्छङ्गे को विचिनाति	३७६
		उच्छङ्गे मं निसादेत्वा	१५९
		उच्छादये च न्हापये	३०७
		उट्ठाता कम्मधेय्येसु	३०६
		उट्ठानपादचरियाय	८४, १८४
		उट्ठाहकं चे पि अलीनवुत्ति	१३२

उद्वेहि कत्ते तरमानो	३२९, ३८६
उद्वेहि जालिपतिद्व	३६
उद्वेहि त्वं धाति	२९
उष्णतं मुखफुलञ्च	३९५
उष्णो च वातो	२८४
उत्तरेन नदी सीदा	१९४
उदके चे निसिञ्चिस्सं	२३९
उदग्निहृतं उपतिद्वतो हि मे	११०
उदीरणा चे संगत्या	५३
उदग्रह ते जनपदो	३५
उदापवत्तं उल्लुलितं	३६१
उद्दालका सोमरुक्खा	३५६
उद्गमा च अधग्मा	१६
उद्धं चे पातयिस्सामि	२३९
उद्धं तारकजाता व	२१३
उन्नङ्गला मासमिमं करोन्तु	३२५
उपचारविपन्नस्स	२३३
उपजूतञ्च मे अस्स	२३८
उपड्डं वा पि रज्जस्स	८०
उपनीयतिदं मञ्जे	३१
उपमं ते करिस्सामि	६०, २७६
उपयाचितकेन पुत्तं लभन्ति	२६३
उपरि दुमपरियायेसु	३५५, ३६०
उपसङ्कमित्वा वेदेहं	२७४
उपसङ्कमित्वा सो राजा	६४
उपहृच्च मनं मज्झो	६६
उपागतं राजमुपेहि लक्खं	२९८
उपायनञ्च ते देव	९३
उपेतं अन्नपानेहि	२०६, २०७
उपोसथे वसं निच्चं	२७५
उपोसथं उपवसी	२०५, २०८, २०९
उपोसथं उपवसुं	२०६
उप्पलस्सेव किञ्जक्खा	१६
उब्बेधति मे हृदयं	२२१, २२८
उभतो सरं मुचलित्दं	३६२
उभयेनेव मं नेहि	१९५
उभो कुमारा निकीता	३९२
उभो पि ते अत्तमने विदित्वा	३२२
उभो सदिसपच्चङ्गा	३८५
उमङ्गा निक्खमित्वान	२२२

उम्मतिका नु भणसि	७६
उम्मतिका भविस्सामि	२६२
उम्मादन्तिमहं दट्ठा	४५
उय्यानभूमि गन्तवान	५८
उय्यानसम्पन्नं पहूतमाल्यं	१५४
उरव्भरूपेन वक्कस्सु	५५
उरेगण्डायो बुज्जेसि	१७
उसभम्पि यूथपतिं अनोजं	२५४
उसूयके दुहदये	३
उसूहि सत्तीहि च	१९९, २८३
उळारवण्णा वत ब्राह्मणा	१०६

ॐ

ऊर्ध्वेलकस्सपो राजा	२८७
ऊरू बाहुं च मे पस्स	१५६
ऊहञ्जते रजग्गं	३१

ए

एकञ्च चक्षुं निगग्रह	१८१
एकभक्ता पुरे आसि	३९४
एकमन्तं निसिन्नो व	६४
एकमेकस्स एकेकं	७९
एकमेकाय इत्थिया	१३४
एकरत्ति वसित्वान	३६७
एकवाचम्पि द्विवाचं	६१
एका च नारी	२१
एकायने तं पथे	२४
एकायनो एकपथो	३७५
एकोमणी माणव किं करिस्सति	२९४
एको राज निपज्जामि	१६३
एकं व बद्धमासीनं	९०
एण्ययपसदाकिण्णं	३६५
एतञ्च सच्चं वचनं	२४५
एतदत्थाय राजानो	९९
एता च अञ्जा च	१२५
एतादिसेहि परिक्खित्तो	२२४
एतानि सुत्वा	११
एति तात पियपुत्त	३६८
एतिन्दपत्थं नगरं पदिस्सति	३२३
एतू भवं अस्समि	३६
एते असप्परिसा लोके	५४, ५५

एते खो सङ्गहा लोके	८७	एवं चे याचमानानं	५२
एते चञ्जे च राजानो	१९३, २८६	एवं चे याचमानाय	७७
एते नरानं चतुरो व दासा	३००	एवं जानन्तो खण्डहालो	२५७
एते नागा उपत्यद्वा	७४	एवं तुवं नाग असम्पदोसं	३१८, ३२१
एते नीला पदिस्सन्ति	३५५, ३५९	एवं ते याचमानाय	७७
एते पतन्ति निरये	६५	एवं ते वितनित्वान	२२६
एते वजन्ति निरये	६९	एवं तं अनुगच्छामि	६३, ३३२
एते सीदन्तरे नगा	२१०	एवं तं सिक्खी आहु	३३०
एतेहि सव्वेहि	१२	एवं दिवा च रत्तो च	६९
एते हंसा पक्कमन्ति	९६	एवं न मूळहोस्मि सुणोहि	३१२
एतं ते अनुमोदाम	५१, १०४	एवं नो साधु पस्ससि	१८१
एथ माणवा उट्ठेथ	२२२	एवं पमत्तो रमगारवे	१३९
एथय्यो राजवसति	३०३	एवं पुत्त अद्दु पुत्त	८६
एदिसो खो अरहति	१०२	एवं महत्तो लोकस्स	९८
एदिसो मा अभित्तानं	२१६	एवं मित्तवतं अत्था	९६, १०५
एलम्फुरकसञ्छन्ना	३६२	एवं मे याचमानस्स	८५
एवञ्च मे ददतो	१०७	एवं मे विलपन्ति या	३३७
एवञ्च मे विलपतो	३५४	एवं लुहक नन्दस्सु	९२, ९३
एवमापज्जती पोसो	७५	एवं वग्गुकथो सन्तो	१५८
एवमेतस्स वचना	९३	एवं विसुज्जन्ति अपापकम्मिनो	११९
एवमेतं परचित्तवेदि	१३	एवं वुत्ते चन्दा	२६५
एवमेतं महाराज	२२३, २२७, २२९	एवं सव्वङ्गसम्पन्नं	२९८
एवमेतं यथा ब्रूसि	३१६, ३२०	एवं समनुसासित्वा	३०७
एवमेव अहं काळ	१४०	एवं हि सो वञ्चितो	२४८
एवमेव तुवं राज	६१, १४०, २१४, २१८, २२५	एस भिय्यो पमुय्हामि	१९१
एवमेव नरो पापं	२७६	एसय्यो राजवसति	३०७
एवमेव नरो पुज्जं	२७७	एस सेलो महाब्रह्मे	३५५, ३५९
एवमेव नूनम्हे पि	१७९	एस सेलो महाराज	३४८
एवमेव मनुस्सेसु	५०, ५६	एसा ते उपमा राज	६१
एवमेव यथा काळ	१३९	एसाहमज्जेन उपारमामि	१०७
एवमेवायं पुत्तकलि	६३	एसिका परिखायो च	२९५
एवम्पि दुग्गतो सन्तो	२७३	एसो अग्गिस्स सङ्घातो	३५
एवं अग्गपकतिमा	९५	एसो आळारिको पोसो	७६
एवं अम्हं च रज्जो च	२२०	एसो च सिक्खीनं	३२९
एवं किञ्छा भतो पोसो	८६	एसो ते वसुल पिता	२५८
एवं खो यातं अनुयायी	३१४	एसो हि धम्मो सुमुख	९७
एवं चे ते लद्धमिदं	३१८, ३२१	एसो हि वत मे छन्दो	२३३
एवं चेतं जनो जज्जा	२३८	एहि अम्म पियधी ति	३६८
एवं चे नो विहरतं	५३	एहि ते अहमक्खिस्सं	३५१
एवं चे नो सो विवरेत्थ	३००	एहि कण्हे मरिस्साम	३७२

एहि तं अनुसिक्खामि	९२, ९३, १८०, १८५
एहि तं पटिनेस्सामि	१५८
एहि दानि गमिस्साम	३०१
एहिमं रथमारुह्	१९५
एहि सम्म निवत्तसु	१६०
एहि सम्म हरितपक्ख	२१४

ओ

ओकन्दामसे भूतानि	३७३
ओगय्ह ते पोक्खरणिं	१०१
ओरब्भिका सूकरिका	६९, १९९
ओरुह् राजा यानम्हा	६४
ओरोघा च कुमारा च	१५८, १६१, २३०, ३०९, ३२५, ३३७, ३९६
ओरोपेन्तु धजे तत्थ	३८९
ओसवेहि च दिञ्चेहि	३८८
ओस्सजित्व कुसलं तपोगुणं	१३७
ओहरेतं धनुं चापं	२२५
ओहाय मं जातिगणा	९६
ओहायहं पितरं मातरञ्च	१५१

क

कक्कटा कटमाया च	३६३
कच्चायनो माणवकोस्मि	२९४
कच्चि अकसिरा वुत्ति	२७०
कच्चि अन्ता च ते फीता	१६३
कच्चि अमज्जपो तात	१६२
कच्चि अरोगं योगं ते	१६३
कच्चि अरोगं योगं मे	३९२
कच्चि उभो अरोगा ते	३८७
कच्चि डंसा मकसा च ८३, ३५८, ३६६, ३८२,	३८७, ३९१
कच्चि तुय्हम्पि वेदेह	२७०
कच्चि ते सादिसी भरिया	१०३
कच्चि ते सुघरे खमनीयं	२१५
कच्चि नानागतं दीघं	१०४
कच्चि नु तात कुसलं	१६२, ३९२
कच्चि नु ते जानपदा	१७९
कच्चि नु ते नाभिससि	२३६
कच्चि नु भोतो कुसलं	८२, ३५८, ३६६, ३८१

कच्चि नु मे अय्यपुत्त	३७७
कच्चिन्नु भोतो कुसलं	९३, १०३
कच्चि बहुविधं माल्यं	२७५
कच्चि भोतो अमच्चेसु	९४, १०३
कच्चि यन्तापतित्वान	९४
कच्चि रट्टं अनुप्पीळं	१०३
कच्चि रमसि पासादे	२७५
कच्चि राजा सम्मोदि	२७०
कच्चि नो कुसलं पुत्त	३९१
कच्चि सन्तो अपचिता	१०४
कटेरुहा च वासन्ती	३६२
कण्हदीपायनासज्ज	६६
कतमस्मिं सो जनपदे	५८
कतमं तं वनं साम	१८४
कतरूपमिदं भोतो	७९
कता मे कल्याणा	१४७
कताय वच्छस्स	१३
कतावकासा पुच्छन्तु	९
कतो मया सङ्गरो	१४२, १४५
कत्वा घरेसु किच्चाणि	३०९
कथञ्च किर पुत्तकायो	२५७
कथं अहं विकत्थिस्सं	९७
कथं चन्दनलित्तङ्गो	३३५
कथं चरेय्य वुड्डेसु	२७१
कथं धम्मं चर	२७१
कथं धम्मं चरित्वान	२७१
कथं न पततं सेट्ठ	८९
कथं न यातं अनयायी होति	३१३
कथं नाम सामसमसुन्दरेहि	२६१, २६२
कथं नु केवट्ट महोसधेन	२१३
कथं नु चीरं धारेन्ति	३३५
कथं नु तासं हृदयं	३४३
कथं नु पथं गच्छन्ति	३७१
कथं नु सो न लज्जेय्य	३७१
कथं नो अभिवादेय्य	३१६, ३१७, ३१९, ३२०
कथं नो कुञ्जरं दज्जा	३२८
कथं पनायं विहङ्गो	९०
कथं पनिमे विहङ्गा	९२
कथं रुचिमज्जगतं	१००
कथं विजञ्जा	१०

कथं हत्येहि पादेहि	१६०	कदाहं धनुग्गहे च	१७२
कथं हि लोकापचितो	२४४	कदाहं पत्तं गहेत्वान	१७६
कदरियतापना घोरा	६५	कदाहं पोक्खरणी रम्मा	१७०
कदलिमिगा बहू चित्रा	२९६	कदाहं पंसुकूलानं	१७६
कदलीधजपञ्जाणो	३५	कदाहं मणिपल्लङ्के	१७०
कदली व वातच्छुपिता	३९५	कदाहं मिगरथे च	१७२
कदास्सु मं अजरथा	१७४	कदाहं मेण्डरथे च	१७२
कदास्सु मं अमच्चगणा	१७६	कदाहं रथकारो व	१७६
कदास्सु मं अरियगणा	१७५	कदाहं रथसेनियो	१७१
कदास्सु मं अस्सगुम्बा	१७३	कदाहं रथारोहे च	१७२
कदास्सु मं अस्सरथा	१७४	कदाहं राजपुत्ते च	१७३
कदास्सु मं अस्सारोहा	१७५	कदाहं वीणं वरुज्जको	१७६
कदास्सु मं ओट्टरथा	१७५	कदाहं वेदेहे फीते	१६९
कदास्सु मं कञ्चनजालुरच्छदा	४४	कदाहं सज्जुरथे च	१७१
कदास्सु मं गोणरथा	१७४	कदाहं सतपलं कंसं	१७३
कदास्सु मं तम्बनखा	४४	कदाहं सत्ताहसम्मेषे	१७६
कदास्सु मं धनुग्गहा	१७५	कदाहं सब्बत्थ गन्त्वा	१७६
कदास्सु मं मिगरथा	१७५	कदाहं सोणपल्लङ्के	१७०
कदास्सु मं मेण्डरथा	१७५	कदाहं सोवणरथे	१७१
कदास्सु मं रथसेनी	१७४	कदाहं हत्थिगुम्बे च	१७०
कदास्सु मं रथारोहा	१७५	कदाहं हत्थारोहा च	१७२
कदास्सु मं राजपुत्ता	१७५	कपणा विलपति सेला	२५८
कदास्सु मं सज्जुरथा	१७४	कपणो वतयं भिक्खु	५८
कदास्सु मं सत्तसता	१७६	कप्पासपिचुरासी व	२३५
कदास्सु मं सोणरथा	१७४	कप्पासिकञ्च कोसेय्यं	३९४
कदास्सु मं हत्थारोहा	१७५	कम्बलस्सतरा उट्ठेन्तु	२३१
कदास्सु मं हत्थिगुम्बा	१७३	कम्मन्तं संविधेन्तेन	३०९
कदास्सु लाखारसरत्तमुच्छवी	४४	कम्मरानं यथा उक्का	२१८, २२१, २३७
कदाहं अजरथे च	१७२	कम्मासपादेन विहेठित्तथ	१५३
कदाहं अन्तेपुरं रम्मं	१६९	करविया च सग्गा च	३६४
कदाहं अमच्चगणे च	१७३	करेरिमाला वितता	३६०
कदाहं अरियगणे च	१७३	करोटिया चम्मधरा	३९६
कदाहं अस्सगुम्बे च	१७०	करोति चे दासतिणेन	२४४
कदाहं अस्सरथे च	१७१	करोमि ओकासमनुग्गहाय	१३
कदाहं अस्सारोहे च	१७२	करोमि ते तं वचनं	८०, १५६
कदाहं ओट्टरथे च	१७१	करोमि तेतं वचनं	१६०
कदाहं कप्पासकोसेय्यं	१७०	कलिमेव नून गण्हामि	२७३
कदाहं कूटागारे च	१७०	कली हि धीरान कटं मगानं	२४३
कदाहं गिरिदुग्गेसु	१७६	कल्याणतित्थं सुचिमं	३५३
कदाहं गोणरथे च	१७१	कल्याणं वत मं भवं	१७८

कसिरञ्च परितञ्च	१५९	किञ्च तुय्हं असच्चस्स	१०१
कस्मा तुवं रसक	१३८	किन्नु तात तुवं	२८८
कस्मा नाभिहरिस्सन्ति	३३५	किन्नु तायं दिजो होति	९७
कस्स अङ्गं परिगय्ह	८२, २५१	किन्नु तुय्हं बलं अत्थि	२३४
कस्स एकसतं खत्या	८२	किन्नु त्यायं दिजो होति	९०
कस्स एतानि अक्खीनि	२५१	किन्नु मा न रमापेय्युं	२६२
कस्स कञ्चनपट्टेन	८२, २५१	किन्नु मृगो किन्नु पक्खो	१६०
कस्स कादम्बयो काजो	८१	किन्नु सन्तरमानो व	१५६, २२५
कस्स जम्बोनदं छतं	२५१	किमग्घियं हि वो तात	३८६
कस्स नु एसो पदसद्दो	१८६	किमिदं अप्पसद्दो व	३७७
कस्स पग्गहितं छतं	८२	किमिदं तुण्हिभूतोसि	३७७
कस्सपस्स वचो सुत्वा	२७२	किम्हेसो महतो घोसो	१७८
कस्स पेखुण्हत्थानि	२५१	किसं हि वच्छं	१०
कस्स भेरी मुदिङ्गा	८१, २५१	किस्मि नु रट्ठे तव	१४१
कस्स लाखारससमा	२५२	किस्मि मे सिवयो	३३०
कस्स वातेन छुपिता	२५१	किं ते इदं	३६
कस्स सेतानि छत्तानि	८२	किं ते वतं किं	२३, ३१७, ३२०
कस्सेतं मुखमाभाति	३८४	किं धनेन यं खीयेथ	१६६
कस्सेते लपनजाता	२५२	किं नु दण्डं किमजिनं	५१
कस्सेसा महती सेना	८२	किं पन तं अतिदानं	२५३
कहं नु सो सत्तुमद्दुनो	७६	किं माणवस्स रतनानि अत्थि	२९४
काका उल्लूकं व रहो	२४८	किं सू वधित्वा	९
का नु पासेन बद्धस्स	८९	कीटा पटङ्गा उरगा	२४६
का नु विज्जुरिवाभासि	१५	कीळे राजा अमच्चेहि	३०४
कामघातुसमतिक्कमा गति	१३८	कुकुत्थका कुळीरका	३६४
कामे गिद्धा कामरता	६०	कुटजा सलळा नीपा	३५७
कामं जनपदो मासि	३२८	कुटजी कुटुतगरा	३५६
कामं मं सिवयो सब्बे	३३०	कुणालका बहू चित्रा	२९५
कायेन वाचा मनसा	२८०	कुणालोहं तदा आसिं	१३८
कायेन वाचाय च	११	कुण्डले धुसिते माले	३८७
कायो ते रथसञ्जातो	२८६	कुतो च यूपे	२४७
कालञ्जुताचित्तसारो	२८७	कुतो नु आगच्छमि	२८०
काला निदाघेरिव अग्गिजारिव	११४	कुतो नु भवं भारद्वाज	३८५
कासिकसुचिवत्थधरा	२५९, २६५, २६६	कुतो नु सम्म आगम्म	२१५
कासियानि च धारेत्वा	३३५, ३४३	कुतो नु साम आगम्म	१८३
का सुक्कदाठा पटिमुक्ककुण्डला	११२	कुमारिके उपसेनिये	१८१
कासं कुसं पोटकिलं	३४२	कुमारियो पि वदेथ	२५३
काळपक्खे यथा चन्दो	१५४	कुमारियो या चिमा	११८
किच्छा लद्धो पियो पुत्तो	१८७	कुम्भम्पञ्जलिं करिया	३०७
किच्छेन लद्धं कसिराभतं	१२९	कुम्भीला मकरा चेत्थ	२९६

कुम्भोदरो भगपिडि	३६९	कोधं ववित्वा	९
कुररीं हतछापा व	२३७, ३३६	को नामेभो धम्मो	२७
कुलपुत्तम्पि जहन्ति	१३४	को नीध रञ्जं वरमाभिजेति	२९३
कुमगेनुदकमादाय	१४०	को नु ते भगवा सत्या	१७९
कुमलञ्चेव नो राज	८३	को नु ब्राह्मणवण्णेन	२३४, २३८
कुमलञ्चेव मे पुत्त	१६२, ३९२	को नु मे परिपत्थस्म	१७८
कुसलञ्चेव मे सम्म	२१५	को नु मे राजकत्तारो	६१
कुसलञ्चेव मे हंस	१०३	को नु मं उमुना विज्झि	१८२
कुमला नच्चगीतस्स	१६४, १६५	को नेविमेसं इध पण्डितानं	८
कुमलं ज्ञेव नो ब्रह्मो	३६६, ३८२	को पन्थे छत्तमानेति	२८६
कुमलं चेव मे ब्रह्मो	३५८	कोमारी यस्साहं भरिया	३८३
कुसलं चेव मे सम्म	३४६	को मे सम्मज्जमादाय	१८९
कुमलं चेय मे हंस	९४	कोयं मज्झे समुदुस्सि	१६६
कुसलं पटिनन्दामि	२३३	कोरण्डका अनोजा च	३६१
कुहि न रट्ठे तव जातिभूमि	२९४	कोरव्यराजस्स धनञ्चयस्स	२९०
कूटागारे सयित्वान	३४४	को राजपुत्तं निसभं	३५३
के गन्धव्वे रक्खसे	२८८	कोलित्थियायो इध जीवलोके	२०२
केन तं पठमं नेमि	१९५	को वा त्वं कस्स वा पुत्तो	१८२
केन दुक्कूलमन्तेसि	१८७	कोसम्बियं सेट्टिकुले	२७८
केन मग्गमाहूतो लोको	१६५	कोसो च तुय्हं	३०
केन वा वाचपेय्येन	३८५	कोसो च मय्हं	३०
केन वा विकलं तुय्हं	२७५	कं गतिं पेच्च गच्छन्ति	६४
केवली चा पि निगमो	३२८	कं न्वज्ज छाता तसिता	३७१
केसग्गहणमुक्खेपा	३४२	कं वा त्वं पस्ससे अत्थं	८९
केसलूननखल्लिन्नतज्जिता	१३७		
केसेसु जटं वन्धित्वा	३८७		
कोच्छञ्च सब्बमोदणं	१०३		
कोञ्चं नदति मातङ्गो	३९०		
कोञ्चं मयूरञ्च पियञ्च केतं	३०२		
कोट्टके उमुकारस्स	१८१		
कोट्टमुणा मुणो पि च	३६३		
कोट्टागारञ्च कोमञ्च	१६६		
कोण्डञ्ज पञ्हाति	९		
को ते इमं कोमिय	११९		
को ने दिट्ठो राजकलि	२६७		
को तं अम्म	२९		
को तं वलं महाराज	३४६		
ो त्वं ब्रह्मावाहु	२३१		
को दानि न्हापयिस्सति	१८९		
को दानि भोजयिस्सति	१८९		
		ख	
		खज्जुरेत्थ मिलामया	२९१
		खणन्तालुकलम्बानि	३८७
		खणित्तिकं मे पतितं	३७४
		खत्तियमन्ता च तयो	२५०
		खत्तियस्स पमत्तस्स	३
		खत्या हि वेस्सानं	२४६
		खदिरङ्गारवण्णाभा	२५१
		खरा खरोदका तत्ता	२८५
		खराजिनो जटी दुम्मी	२३९
		खलं सालं पसुं खेतं	३०७
		खादं नागस्स मंसानि	६०
		खिड्डा पणिहिता त्यासु	९९
		खिप्पन्तेपुरं नेत्वा	९२, ९३
		खिप्पं कुमारमानेथ	६१

खिपं गीवं पसारेहि	२४०
खिपं मम उद्धर कातियान	३१३
खीयते चस्स तं	२७६, २७७
खुरधारमनुक्कम्म	६८
खेत्तानि अम्म कारेत्वा	७५
खेममासि महाराज	९४
खोमा व तत्थ पटुमा	३६०

ग

गङ्गाय कुणपं दिस्वा	६०
गच्छथ वदेथ कुमारे	२५३
गच्छथ वो धरणिyo	२५८
गच्छन्तो सो भारद्वाजो	३५८
गच्छ बाले खमापेहि	७७
गच्छे वाहं न वा गच्छे	८९
गच्छेव खो त्वं	२०
गण्हामसे मणि तात	२३४
गण्हाहेतं महानाणं	२३५
गतेनेता पलोभेन्ति	१३३
गन्त्वा गिरिविदुग्गानं	३४९
गन्त्वान पाचीनमुखो	२०
गन्धकेन विलिम्पित्वा	३४४
गन्धब्बा पितरो देवा	४
गन्धो इसीनं चिरदिक्खितानं	८
गब्भं मे धारयन्तिया	३२६
गम्भीरपञ्चं मनसाभिचिन्तयं	११
गम्भीररूपो ते वणो	३६
गम्भीरे अप्पमेय्यस्मि	१६७
गवं चे तरमानानं	५०, ५६
गहपतयो च वदेथ	२५३
गाथा इमा अत्यवती	१४, १४९
गाथा चतस्सो धरणीमहिस्सर	१४१
गामवरं निगमवरं ददन्ति	२५६
गामे गामे सतं कुम्भा	३८९
गावो तस्स पजायन्ति	१५७
गीवाय बद्धा किस्स इमे	१९९
गुणो कस्सपगोत्तायं	२६९
गोणं धेतुं च यानञ्च	१२६
गोमण्डलपरिव्यूळ्हो	१६६

घ

घतासनसमा एता	१३१
घतासनं कुञ्जरं कण्हसप्पं	१३१
घरमावसमानस्स	३०१

च

चक्खुमा पि हि चक्खूहि	६८
चङ्कोरा कुक्कुटा नागा	३६३
चजे धनं अङ्गवरस्स	१५२
चण्डालपुत्तो पि	२४९
चतुक्कणा चतुद्वारा	६५
चतुत्थम्पि भद्रमधनस्स	५९
चतुस्रंयेवुपादाय	५४
चतुप्पदं सकृणं चा पि	१५३
चतुवार्हि रथं युत्तं	३४४
चत्तारो मे न पूरेन्नि	१३४
चत्तामया जानपदा	१८०
चन्दके मे विमानस्मि	२७४
चन्दो च सुरियो च	१०६
चन्दं खो त्वं	२८८
चम्पेय्यका नागमल्लिका	२९१
चम्मवासी छमा सेति	३५८
चरित्वा पि वहुं	२७२
चातुर्दसि पञ्चर्दसि	२४, २०५-२०९, २७३, २७८
चापोवूनुदरो अस्म	३०५
चापोवूनुदरो धीरो	३०५
चामरमोरहत्थेहि	२४४
चारुतिम्बरुक्खा चेत्य	३५६
चिरस्सं वत मं तातो	३
चिरानुवुट्ठम्पि पियं मनापं	१३१
चिरं विवादो मम तुय्हञ्चस्स	२९९
चिन्त्रकूटो ति यं आहु	२१०
चित्रगळेरुघुसिते	३२७
चीवरं पिण्डपातञ्च	२०६-२०९
चुल्लासीतिमहाकप्पे	२७२
चेतिये परिवारिमु	३४६
चेलुक्खेपो अवत्तित्य	३९७
चोरा धनस्स पत्थेन्ति	१६६

चोरियो कठिना हेता
चोरीनं बहुबुद्धीनं

१३३

१३५

ठितोहमस्मी सधम्मेषु राज

१४१

ड

डय्हमानेन गत्तेन

६५, ६७

छ

छकली व मिगी छापं
छर्कलि व मिंगि छापा
छट्ठमि भद्रमधनस्स
छन्दञ्जू राजिनो चस्स
छन्नं हि एका व
छमायं चे निसिञ्चिस्सं
छायागिरी पुप्फविचित्तसन्धता
छिद्दं ते रट्ठं व्यथिता
छिन्नं नु तुय्हं

३७६

३७६

५९

३०७

२१३

२३९

११६

१५०

२८

त

तगरञ्च पलासेन

२७७

तग्घ ते दुक्कटं बाले

७७

तग्घ ते मयमक्खाम

३४८

तञ्च ओतरणी गज्जा

६०

तञ्च तत्थ उदिक्खिस्सु

७८

तञ्च दिस्वान आयन्ति

३५

तञ्च दिस्वान आयन्तं

८१, १६२, ३९१, ३९२

तञ्च दिस्वान कीळन्ति

३५

तञ्च दिस्वान वेदेहो

२७४

तञ्च सामुट्ठिका मच्छा

६०

तञ्च सेनापति धीरं

१०२

तञ्च सोवण्णये पीठे

२७४

ततियमि भद्रमधनस्स

५९

ततो अन्धानमादाय

१८८

ततो अस्ससहस्सानि

३८९

ततो कण्हाजिनाय पि

३७९

ततो कत्ता तरमानो

३८६

ततो कुमारमानेसुं

६१

ततो कुमारा पक्कामुं

३६९

ततो कुमारा व्यथिता

३६८

ततो कुमारे आदाय

३६८

ततो कुमारं पापेसुं

६३

ततो च खो गन्त्वान

२१४, २१६, २१७

ततो चतस्सो कनकत्तचूपमा

१०८

ततो च पायासि पुरे

२१७

ततो च मघवा

९

ततो च राजा तरमानो

६४

ततो च राजा पायासि

५८, ८१, २१७

ततो च राजा वेदेहो

२१७

ततो च सो अपक्कम्म

२१४

ततो चुताहं वेदेह

२७३, २७८, २७९

ततो चुतो इध

२७२

ततो द्वेसत्तरत्तस्स

२७४

ततो नागसहस्सणि

३८८

ततो निक्खन्तमत्तं

२८५

ज

जटा च तस्स
जटं वलिनं पसुगतं
जनिन्द जानासि पिया
जनिन्द नाञ्जत्र
जयो महाराज पराजयो च
जातरूपमणिमुत्तभूसिता
जातरूपमया कण्णा
जातरूपमयं वस्सं
जातिमन्तं अजच्चञ्च
जानामि धनं पहतं
जानामि माणव तयाहमस्मि
जानासि खो राज
जिगुच्छं कुणपं पूतिं
जिघञ्जरत्ति अरुणस्मिमूहते
जिण्णोहमस्मि दुव्वलो
जिण्णं पोसं गवस्सञ्च
जिव्हं पस्स वळिसेन
जीरन्ति वे राजरथा
जीवग्गाहं गहेत्वान
जीवितं नून ते चत्तं
जेट्ठपुत्तं उपगुय्ह

३९

१८९

४७

४५

२९९

१३६

२९०, २९२

३९७

१९४

३०

३०१

२१३

६८

११४

३५१

२८६

२०१

१४३, १४८

७८

२३०

३०८

ञ

जातीसु मित्तेसु कता

१४७, १४८

ठ

ठिते मज्झन्धिके काले

३४१

ततो पतिट्टा पासादे	२८०	तत्थस्सराजहरयो अयोजयुं	११८
ततो फीतानि रट्टानि	८०	तत्थेव ते वत्तपदा	४, ५, ७
ततो मद्दिम्पि न्हापेसुं	३९४	तन्नासुं कुमुदायुत्ता	२७०
ततो मं उरगो	२२	तथा करिस्सामि अहं	१३९
ततो रत्था विवसाने	६९, १०५, १३९, २७४, ३२९, ३३७, ३८१, ३८४	तथाविधेके समणब्राह्मणासे	५५
ततो रथसहस्सानि	३८९	तथेव इसयो हिंसं	५७
ततो राजा तरमानो	१६२, १९५	तथेव नेगमे हिंसं	५६
ततो वातातपे घोरे	७९, ८६	तथेव सन्ति मनुजा	८४
ततो वेस्सन्तरो राजा	३४४, ३४५, ३७१, ३९१, ३९३, ३९७	तदस्सु ते बन्धना	२०
ततो हेमञ्च कायूरं	३९४	तदासि यं भिसनके	३३९
ततो सट्ठिसहस्सानि	३८८, ३९४, ३९६	तदासि यं भिसनकं	३२७, ३६८, ३८२
ततो स राजा पायासि	१६२	तदा हि ब्रह्मी	४४
ततो मुण्हं महाराजा	३४०	तदाहं व्यथिता भीता	३७८
ततो सेनापति रञ्जो	२६८	तदिद्धं अभिपारक	४९
ततो सेनापति राजा	३८८	तदिद्धं समपेक्खस्सु	९१
ततो सो पण्डितो धीरो	२२१	तपन्ति आभन्ति	४०
ततो सो ब्राह्मणो गत्त्वा	३५३	तमग्गही वेळ्ळुरियं महग्घं	२९३
ततो सो ब्राह्मणो भीतो	३५२	तमग्गिहुत्तं सरणं	२४७
ततो सो ब्राह्मणो लुट्ठो	३६८	तमज्झपत्तं राजपुत्ति	३८०
ततो सो मुदुका	२७०	तमत्तिक्कम्म भद्दन्ते	३४८
ततो सो रज्जुमादाय	३६९, ३७३	तमनुपुच्छि वेदेहो	२६८, २७२
ततो सो वरुणो नागो	२८९, २९०	तमनुयारियसु बहवो	२७०
ततो सो विमतो येव	९०	तमन्नवि महाराजा	३४१, ३४३
तत्तं पक्कुथितमथोगुळञ्च	६७	तमन्नवि राजपुत्ती	३३१, ३४१-३४४
तत्थ कम्बुसहत्थायो	६३	तमस्सवं सका गत्ता	६८
तत्थ का नन्दि	१६६	तमापतन्तं दिस्वान	९७
तत्थ ठिताहं वेदेह	२७९	तमारुहन्तं पञ्चतसन्निकासं	२८४
तत्थ ते पुरिसव्यग्घा	२४१	तमारुहन्ति नारियो	२८४
तत्थ ते सो पातुरहु	२४०	तमारुहन्तं असिपत्तपादपं	२८५
तत्थदस कुमारं सो	३९१, ३९२	तमारुहन्तं खुरसञ्चितं	२८४
तत्थ नच्चन्ति गायन्ति	३०२	तमारुहन्तं निरयं	२८४
तत्थ पक्खी सन्निरता	११६	तमुदावत्त कल्याणी	१७
तत्थ पत्तो सानुचरो	२३२	तमेन सक्को पि तदा	११७
तत्थ पानायमायन्ति	११६	तमेनं किमयो तत्थ	६८
तत्थ बिन्दुस्सरा वग्गू	३४९, ३९०	तमेनं तत्थ धारेसि	१७
तत्थ मच्छा सन्निरता	११६	तमेव संसी पुनदेव	११७
तत्थ मित्तं असेविस्सं	२७८	तमोक्कमिव आपत्ति	१८
तत्थ सञ्छिन्नगतं	२८५	तम्बूपधाने बहुगोणकम्हि	१५४
		तथा तात अनुञ्जाता	८५

तव कामा हि सुस्सोणि	७८	तस्सा तदा कोच्छगताय	११६
तवेव देव विजिते	५८	तस्सानुजं धीतरं कामयामि	३१२
तस्मा अहं तुय्हं वधाय	३१३	तस्मा माता उदट्ठासि	७५
तस्मा नाभिकवणं	५२	तस्मा माल्यं अभिहरिस्सु	२७४
तस्मा पत्तपुटस्सेव	२७७	तस्सा लालप्पमानाय	३७५
तस्मा सतञ्च असतं	३८३	तस्सा लालप्पितं सुत्वा	३३७
तस्मा हि छन्दागमनं	६६	तस्सा वड्ढेन जिह्मं	६९
तस्मा हि ने नमस्सेय्य	८७	तस्साविदूरे पोक्खरणी	३५७, ३६०
तस्मि मे सिवयो कुद्धा	३४७	तस्सा मायन्हकालस्मि	३७४
तस्मि सङ्गामसीसस्मि	७८	तस्सा सुमज्जाय पियाय हेतु	३२४
तस्स अग्गिसिखा काया	६७	तस्साहं वचनं नाकं	१७
तस्स उत्तरपुब्बेन	३४९	तस्सेवुत्तरपस्सेन	११६
तस्स कोमारिका भरिया	२९२	तस्सेसा महती सेना	८२
तस्स चेतो पटिस्सोसि	३५४	ता उपन्ति विविधेन	१३६
तस्सज्जहं अत्तसुखी विधेय्यो	३०३	ता कुलेसु विसिखन्तरेसु वा	१३७
तस्स ते अनुमोदन्ति	३८१, ३८२	ता खत्तिया वल्लिविलाकमज्जा	१५३
तस्स तेजं विरियञ्च	१८	ता च सत्तसता भरिया	१७६, १७७
तस्स ते सब्बो आनन्दो	१७८	तादिसं पासमासज्ज	९२
तस्स ते स्वागतं राज	६४	ता दिस्वा आयत्तमना	१०९
तस्स तं ददतो दानं	१९४	ता दिस्वा सब्बो	१११
तस्स तं नन्दतो सुत्वा	७८	ता नारदेन परमप्पकोपिता	१०९
तस्स तं वचनं सुत्वा	८१, ९२-९४, ९७, २२२, २३१, २३३, ३८४	ता नून मे तम्बनखा	७४
तस्स त्याहं न दस्सामि	३५४	ता नं तत्थ गतावोचुं	३४७
तस्स दिन्ना मया पुता	३८१	ताय नं पारिचरियाय	८७
तस्स पादे गहेत्वान	१६०	ताय सेनाय मिथिला	२१३
तस्स पादे समज्जन्ता	१८७	तायाहं फरुसं सुत्वा	१५९
तस्स पुट्ठो वियाकासि	१९५-२०९	ताला च मूला च	३७
तस्स भत्तुपरियेसनं	२८८	तावर्तिसा च ये देवा	१८
तस्स मेका दुतियासि	२१५	तावर्तिसे च यामे च	२९७
तस्स यानं अयोजेसुं	२६९	तावदेव च ते लाभो	९१
तस्स रज्जस्स सो भीतो	१६१	तिट्ठन्ति मेघसमाना	५८
तस्स रज्जस्सहं भीतो	१५९	तिट्ठाही ति मया वुत्तो	१४१
तस्स रज्जो अहं पुत्तो	१५६	तिणलतानि ओसथ्यो	३७३
तस्स सङ्कप्प मज्जाय	१९२	तिण्णो हिय्यो राजा गङ्गं	२२५
तस्स सुत्वा सतं दम्मि	५८	तिन्दुकानि पियालानि	८३, १८६, १९१, ३५९, ३६६, ३८२
तस्सा उतुम्हि न्हाताय	८६	तिस मे पुरिसनावुत्थो	२२४
तस्सा उत्तरपुब्बेन	३४९	तीणि उप्पलजातानि	३६०
तस्सा कामा हि सम्मत्तो	२१५	तीणि कवकारुजातानि	३६२
तस्सा च नागमानेसु	३९५	तुट्ठोस्मि वो पकतिया	९५

तुम्हे च पुते पस्सय	३७५	ते सु मत्ता किलन्ता	३३७, ३४०
तुम्हेहि ब्रह्मे पकतो	३५२, ३५४	तेसं अयोमया भूमि	६५
तुम्हेव सत्तवो एते	७८	तेसं उभिन्नं भणतं	९५
तुम्हेव सम्बलं होतु	३५८	तेसं कञ्चनपत्तेहि	१०३
तुम्हं मंसेन भेदेन	३५५	तेसं लालप्पमानानं	१९१
तुरियेहि मं भारत	२२	तेसं लालप्पितं सुत्वा	३३४, ३७४
तुला यथा पग्गहित्वा	२७६, ३०४	तेसं वनानं नरदेव	२१
तुवं नु सेट्ठो	४९	तेसं सङ्कप्पमञ्जाय	३८३
तुवं हि माता	४६	तेसं सुत्वानं निग्घोसं	३९०
तूरियताळसङ्घट्ठे	१७९	तेसं सोकविघाताय	९६
ते अच्चिमन्तो तिट्ठन्ति	६९	तं कम्मं निहितं	२७८
ते अरोगे अनुप्पत्ते	९६, १०५	तं खज्जमानं निरये	२८३
ते आगते मुद्धनि धम्मपालो	३०२	तं गुणो पटिसम्मोदि	२७०
ते गन्त्वा दीघमद्धानं	३४६, ३९०	तं चन्दनगन्धरसानुलितं	३०२
ते छेत्वा मच्चुनो जालं	१६८	तं चेता अनुसासिसु	३४८
ते जना तं अर्वाचिसु	३५२	तं चेव तुच्छं मधवा	२४८
तेजवा पि हि नरो	१३६	तं तत्थ अवचुं कञ्जा	६३
ते तत्थ अम्हे पस्सित्वा	३४५	तं तत्थ गतिमा धितिमा	३०१
ते तत्थ गहपतयो	२५३	तं तं असच्चं अविभज्जसेविनि	११२
ते तत्थ जूते उभये समागते	२९९	तं तं कण्हाजिना वोच	३७३
ते दिस्वा पुञ्जसंकासे	१००	तंतं पिता पि अवच	२५४
ते नून तालूपनिभे	७४	तं तं ब्रूमि महाराज	७०, ३३४
ते नून पुत्तका मय्हं	३७४, ३७५	तंतं माता अवच	२५४
ते नून मे असिते	७४	तं तं वदामि कोसिय	१०६
ते पञ्जरगते पक्खी	९८	तं त्वं गन्त्वानं याचस्सु	३५१
ते पतन्ति अधोक्खन्धा	६९	तं त्वं दट्ठुं महाराज	२३८
ते पतीता पमुत्तेन	९६, १०५	तं त्वं पतितमद्दक्खि	२४०
ते पाविसुं अक्खमदेन मत्ता	२९८	तं दड्ढतालं परिभिन्नगतं	६८
ते पाविसुं पुरं रम्मं	३९७	तं दिस्वा चेतपामोक्खा	३४६
ते पाविसुं ब्रह्मारञ्जं	३९०	तं दिस्वा राजा परमप्पतीतो	३२४
ते भूनहुनो पच्चन्ति	६५	तं देवापटिनिन्दिसु	२११
ते मनुस्सं मिगं वा पि	३४१	तं नागकञ्जाचरितं गणेन	३१५
ते राजपुत्तिया पुत्ते	३९२	तं नून कक्कूपनिसेवितं	७४
ते बड्ढयन्ति निरयं	३१	तं नून सोणिं पुथुलं	७५
ते वस्सपुगानि बहूनि	२०२	तं पत्थरेन पुच्छस्सु	२१४
ते सत्तुमभिसञ्चिक्ख	९०	तं हञ्जमानं निरये	२८३
तेसम्पि तादिसानं	२५६	तं हि मे पेक्खमानस्स	९७
तेसाहं पहितो दूतो	३५५	त्वमेव गच्छ कल्याणि	१५
तेसाहं पुट्वाचरियेसु	८०	त्वमेव नञ्जो सुमुख	९९
तेसु दिस्वानं लम्बन्ते	२३१	त्वमेव सद्धे परदारसेविनी	११४

त्वं च देवासि	२७६	दसेत्य राजियो सेवा	२९८
त्वं नोत्तमेवाभिसमेक्व	१०८	दस्सेसि मातलि रञ्जो	१९५
त्वं नो पिता व पुत्तानं	१०४	दहरस्सेव मे तात	६३
त्वं नो विनेतासि रथं व नद्धं	३२४	दहरा त्वं रूपवती	३५१
त्वं नोसि आति	१०७	दहरा पि हि मिथ्यन्ति	१६४
त्वं मद्दि कण्हं गण्हाहि	३४५	दहरा रुक्खा च	३६१
त्वं मेसि माता	२०	दहरा सत्तसत्ता एता	२५९
त्वं मं नागेन आलम्प	२३८	दहरो युवा नातिब्रहा	१८६
त्वं लोहितक्खो	२५	दानञ्च पेय्यवज्जञ्च	८७
त्यस्सु एकरथे यन्ता	७९	दानत्थं उपभोत्तुं वा	९५
त्याहं मन्ते परत्थद्धो	२३४	दानमस्स पसंसाम	३८५
थ		दानानि देहि कोण्डञ्ज	२५४, २५५
		दानं दमं चागमथो पि	११३
		दानं सीलं परिच्चागं	१०४
		दासि दासं च सो दज्जा	३८५
		दासे कम्मकरे पेस्से	३०७
		दिट्ठा मया मानुसका	२६
		दिन्नपुब्बं न हापेय्य	३०६
		दिन्नं निक्खसहस्सं मे	२२९
		दिन्नं मे दानं बहुधा	१४८
		दिब्बं अधीयसे मायं	२२८
द		दिब्बं देव उपयाचन्ति	२६३
		दिव्यखिड्डुरतियो च नन्दने	१३७
		दिव्यखिड्डुरतियो न दुल्लभा	१३८
		दिवा वा यदि वा रत्ति	३०४
		दिस्वा अभिहटं अगं	१०३
		दिस्वान तं विमला भूरिपञ्ज	३१९
		दिस्वान पतितं सामं	१८८, १९०
		दिस्वान लोकवत्तन्तं	१७९
		दिस्वा निसिन्नं राजानं	६४, ९३
		दिस्वा मिगानं यूथानं	३४१
दक्खञ्च पोसं मनुजा	२८२	दिस्वा सम्पत्तिरे घोरे	३४१
दक्खिणं वापहं बाहुं	३३०	दीघस्स केसा असिता	१८६
दज्जा अम्मा ब्राह्मणस्स	३७४	दीघा कम्बुतलाभासा	१६
दज्जेमु खो ते सुतनुं सुनेतं	३१२	दीपं सो नज्झगागञ्छि	६०
दज्जेमु खो पञ्चसतानि	२८२	दुक्कटञ्च हि नो पुत्त	३८७, ३९३
ददतो मे न खीयेथ	३८४	दुक्कटं वत ते आती	३५०
ददामि दानि ते भरियं	२१७	दुक्कटं वत भो रञ्जा	३८५
ददामि न विकम्पामि	३८३	दुक्खस्स हृदयं आसि	३८६
ददाहि दानि मे भरियं	२०४	दुक्खूपनीतो पि नरो सपञ्जो	१६८
ददामि भोतो भरियं	११३		
ददल्लमाना आभेन्ति	४०		
ददल्लमाना यससा यसस्सिनी	२२८		
दन्ता च तस्स	१५७		
दम्मि निक्खसहस्सं ते	१२७		
दरितो पञ्चतातो वा	२९८		
दलिदं आतुरं चा पि	२१२		
दसेत्य काळियो छच्च			
दसेत्य पण्डिता आहु			

दुःखं खो मे जनयथ	३५७
दुःखं ते वेदयिस्सामि	३३०
दुःखं मे जनयथ	२५५
दुतियम्पि भद्रमधनस्स	५९
दुदीपो सागरो सेलो	१९३
दुद्दं ददमानानं	३८३
दुभतो वनविकासे	३३३
दुमप्फलानीव पतन्ति	२६
दुमस्स तूलूपनिभा	४१
दुमं इव पथे जातं	३५४
दुयिट्ठं ते नवमियं	३५०
दुल्लद्धं मे आसि	२७, २८
दुविधा जाता उरजा	१६
दूरे सुता नो इसयो	८
देथ लुहस्स वत्थानि	१००
देवता नुसि गन्धब्बो	६३, ७९, १५६
देवपुत्तो महिद्धिको	१९४
देवराज त्वं	१४
देवराज नमो त्यत्थु	३२६
देववाहवहं यानं	२९०, २९२
देविद्धपत्तोसि महानुभावो	२५
द्वादसेतानि वस्सानि	५१
द्वारं नप्पटिपस्सामि	२७३
द्वीहि समण चक्खूहि	१८१
द्वे भिगा विय उक्कण्णा	३७६
द्वे व तात पदकानि	४

ध

धङ्का भेरण्डका गिज्झा	७०
धजो रथस्स पञ्जाणं	३४३
धतरट्ठा महाराज	९२, ९३
धतरट्ठा हि ते नागा	२५२
धतरट्ठं च दिस्वान	९०
धना पि धनकामानं	८७
धम्मकामो सुताधारो	३०१
धम्मस्सपचित्तिं कुम्मि	३३४
धम्मातिसारञ्च	४८
धम्मेन किर नेसादो	९५
धम्मेन जायेन सुगत्ते	११४
धम्मेन रज्जं कारेत्तं	३९३

धम्मो पथो महाराज	६५
धम्मो मनुजेषु मातीनं	२८७
धम्मं चर महाराज	६, ७, ५१, १९२
धम्मं चरे जानपदे	५७
धम्मं नेसाद भणय	१८७
धवस्सकण्णा खदिरा	३५५, ३५९
धाता विधाता वरुणो कुवेरो	२४१
धारयिमं मणि दिव्यं	२३३
धारेन्तो ब्राह्मणवण्णं	३५५, ३५७, ३५९, ३६०, ३६५
धीता न्वयं कस्स	४३

न

न अत्तहेतू न धनस्स	१३८
न इट्ठका होन्ति मिला	२४९
न इमं अकुसलो दिव्यं	२३३
न कप्पती मातलि मयः	११०
न कामकामा न भया	१९
नक्खत्ते उतुपुब्बेसु	३५२
न खो नो देव पस्सामि	३८०
नगुत्तमे गिरिवरे	१०८
नग्गा नदी अनूदका	३४२
न च ते तादिमा भित्ता	९१
न च नेत्तिसवन्धा मे	१६३
न च मय्हं छिन्नं	२८
न च मे तादिसो वण्णो	१९३
न च म्यायं मणी केय्यो	२३४
न चम्हि व्यम्हितो नाग	३१६
न चम्हि व्यम्हितो नागि	३१९
न चापाहं अधम्मेन	५०
न चा पि मे सीवलि	१८०
न चायं ब्राह्मणो तात	३७३, ३८६
न चाहमेतमिच्छामि	२१२
न चाहमेतं अभिरोचयामि	४९
न चाहं तस्मि	३२९
न चाहं पण्णं भुञ्जामि	१६३
न चेव ते कत्तं पापं	३२६
न चेव मे त्वं बद्धोसि	९१
नच्चगीततूरियाभिनादिते	३२५
नच्चन्तवण्णा न बहूनि	१३२

न जुहे न जपे मन्ते	१७	न मज्जेथ यसं पत्तो	१०२
नज्जायो सुपतित्थायो	२९६	न मन्तयोगा न	३६
न ता एकस्स न द्विन्नं	१३१	न मिखलं मुञ्जमयं	३९
न ता एव पजानन्ति	१५	न मिगाजिन जातुच्छे	१७८
न ता पजानन्ति कतं	१३०	न मिगे न पि उय्याने	१६८
न ताव भारो	२७६	न मे अकासि वचनं	७५
न ते अभिसरं पस्से	१०१	न मे अत्थो पि रज्जेन	८०
न ते कट्टानि	३८, ३८०	न मे अभिसरेनत्थो	१०१
न ते ब्राह्मण गच्छामि	३५१	न मे इदं तथा दुक्खं	१८४, ३६९
न ते समसमं पस्से	१६	न मे छन्दो मति अत्थि	३४८
न तं तस्स मिगो साम	१८३	न मे दुतीयो इध महत्थि	११२
न तं वरं अरहति	१४९, १५२	न मे भयं अन्वगतं	२४
नत्तारो सुणिसा पुत्तो	३९३	न मे मंसानि खज्जानि	१८२
नत्थि खिड्ढा नत्थि रति	३५०	न मे सुतं वा दिट्ठं वा	९७
नत्थि तासं विनयो	१३५	नमो कत्वान भूतानं	८४
नत्थि देव पितरो वा	२७१	नमो ते कासिराजत्थु	१८५, १८७
नत्थि धम्मचरितस्स	२७१	न मं मिगा उत्तसन्ति	१८३
नत्थि मे सिप्पठानं	३५१	नम्हि देवो न गन्धब्बो	६३, १५६
नत्थि हुन्ता व छेत्ता व	२७१	नम्हि वेणी न चण्डाली	३१८, ३२१
नत्थित्थीनं पियो नाम	१३३	न रज्जो सदिसं वत्थं	३०४
न दिस्सती अगिमनुप्पविट्ठो	२४४	न रज्जो सादिसं भुञ्जे	३०४
न दुक्खं अहिना दट्ठं	३५०	नरानमारामकरासु नारिसु	१३०
न देव मय्हं वचना	३८८	नवपत्तवनं फुल्लं	१७
न धनेन न वित्तेन	२८९, २९०	न वासमभिरोचामि	३६७
न निदं बहु मज्जेय्य	३०४	न वाहं न गमिस्सामि	१५
ननु त्वं सदमस्सोमि	३७८	न वाळ्हं इत्थि गच्छेय्य	३०५
न नून सोखारिविधं	४१	न विस्ससे इच्छति मन्ति	१३२
न नो विवाहो नागेहि	२३०	न विस्ससे रामकरासु	१३३
नन्दाय नून मरणेन	२२८	न विस्ससे साखपुराणसन्थतं	१३२
नन्दिका जीवपुत्ता च	३५७	न वे पियं मे ति	१५१
न पञ्चकालो भदन्ते	१६	न वे राजा सखा होति	३०५
न पण्डिता दिगुणमाहु	१५१	न वे रुदन्ति मतिमन्तो	१४१
न पीळिता अत्तदुखेन	४६	न साधारणदारस्स	३०१
न पुत्तहेतू न धनस्स	२५	न सा सभा यत्थ	१५५
न पूजितो मज्जमानो	३०५	न मिरी तरमानस्स	२१६
न बध्धिरो न मूगोस्मि	१५६	न सो मूगो न सो	१६१
न भवं एति पुञ्जत्थं	३५९	न सो राजा यो अजेय्यं	१५५
नभं च दूरे पयवी	१४४, १४९	न हायते खादितुं मय्हं	१४५
नभं फलेय्य उपधी पि	१४२	न हि कूटकारिस्स	२०१
न मज्ज मन्ता	४१	न हि नून तुय्हं कल्याणि	३५०

न हि नूनायं रटुपालो	२६६	नाहं दुःखपरेतो पि	९६, ९७
न हि नूनायं राजपुत्ती	७३	नास्स चोरा पसाहन्ति	१५७
न हि नूनायं सा खुज्जा	७३	नास्म पीठं न पल्लङ्कं	३०४
न हि नूनिमस्स रञ्जो	२६५	नास्स भरियाहि कीळेय्य	३०४
न हिरञ्जं सुवण्णं वा	१०१	निक्किणित्वा न्हापेत्वा	३८७
न हि राजकुलं पत्तो	३०३	निक्खन्तपादा विसिखानुचारिनी	१२९
न हि सक्का	३०	निक्खमन्ते महाराजे	३४३
न हि सो सक्का	२९	निक्खित्तमत्था पच्चत्था	२६९
न हेतधम्मं सिविराज	४८	निक्खिण्ण पञ्च ककुधानि	६४
न ेतमत्थं महती	१०	निग्रोधं व पथे जातं	३५३
न हेता याचयोगी नं	३६७	निच्चमवभाहतो लोको	१६५
न हेते दुल्लभा देव	२६९	निज्झत्ता सिवयो सब्बे	३५५
न हेते सुलभा काया	१९३	निज्झापेतु महाराजं	३४७
नागवर वचो सुणोहि मे	२८९	निद्दा तन्दी विजम्भिता	१७८
नागनासूह कल्याणी	२२७	निन्नादिता ते पथवी	३८१, ३८३
नागा च कप्पिता दन्ती	२२४	निमी हवे मातलिमज्झभासय	१९५
नागो अयं नीयति	१९	निय्याम देव युद्धाय	३६८
नागोहमस्मि इद्धिमा	२३१	निरये ताव पस्सामि	१९५
नातिदीघा सुसम्मट्ठा	१६	निरयं नून गच्छामि	१८५
नातिदूरे भजे रञ्जो	३०५	निवत्तयित्वान रथं	३९१
नातिमञ्जामि राजानं	२३०	निवातवुत्ति बुद्धेसु	३०६
नातिवेलं पभासेय्य	३०५	निवेमनमिह ते देव	२२२
नाधिच्च लद्धं न	२३, ३१७, ३२०	निवेसनानि मापेत्वा	२१६, २१७
नानादिजगणाकिण्णा	२९६	निवेसनेसु सोम्भेसु	२३१
नापरज्झाम सुमुख	१०२	निवेसनं कस्स नुदं	४३
ना पि देवो न गन्धव्वो	७९	निसज्ज राजा सम्मोदि	२७०
नाभासमानं जानन्ति	१५५	निसम्म वत्तं लोकस्स	१६६
नारदो इति मे नाम	१७८	निहन्ति सो हक्खफलं	४०
नारी इमा सम्परिभिन्नगत्ता	२०१	नीचे चोलम्बते सूरियो	३७४
नालं गन्धा वने दद्दुं	१८६	नीयमाना कुमारा ते	३७१, ३७२
नाहं अकामा दासिम्पि	३४०	नीयमाने पिसाचेन	३६९
नाहं अनागतं दीघं	१०४	नीलनेत्ता नीलभमु	३२६
नाहं असन्धिता पक्खो	१५९	नीलवत्थधरा नेके	३८८
नाहं एवंगतं जातु	२०५, २०८	नून मही वरारोहा	३७८
नाहं कासिपति भीतो	१०१	नेक्खं गीवं ते कारेस्सं	७२
नाहं गमिस्सामि इतो	७१	नेता हिता उग्गतो	५०
नाहं तम्पि करिस्सामि	३६८	नेव किणामि न पि	१०५
नाहं तम्हि कुले जाता	३५१	नेव तं अतिमञ्जामि	२३८
नाहं दिजाधिपो होमि	२३४	नेव भीता कासिपति	१०२
नाहं दुक्खक्खमा	३५	नेव मय्ह अयं नागो	२३७

नेव मिगा न पसू	२४७	पटिगहितं यं दिन्नं	८३, ३४७, ३४८, ३५९
नेव सा मदी भाकुटी	३८३	पटियत्तो राजमग्गो	३९६
नेवासं केसा दिस्सन्ति	३७७	पटिराजहि ते कञ्जा	१६४, १६५
नेवाह मत्तानमनुत्थुनामि	१४२	पटिवामगतं सल्लं	१८३
नेवाहमेतमिच्छामि	९१	पटिसम्मोदितो राजा	२७०
नेवाहमेतं अभिसद्दहामि	१४२	पठमेनेव वितथं	३
नेस धम्मो महाराज	८९, १८७, ३३१	पण्डिते सुतसम्पन्ने	२६८
नेसादपुत्तो भद्दन्ते	१८२	पण्डितो च वियत्तो च	३११
नेसं धम्मो महाराज	२२२	पण्डुकम्बलसञ्छन्नं	३२८, ३४६
नेवेस धम्मो न पुनेत किच्चं	३०८	पण्डुकिसियासि दुब्बला	२८७
नो चे तथा मणी केय्यो	२३४	पव्वते गिरिदुग्गेसु	२३७
		पव्वत्याहं गन्धमादने	१९०
		पभावतिञ्च आदाय	७९
		पभावतीवणपलोभितो	७१
		पभासति मिदं व्यम्हं	२०५-२०८
		पमत्तो मन्तनातीतो	२१८
		परदारं न गच्छेय्य	३८४
		परदिन्नकेन परनिद्वितेन	१८०
		परिपक्वो ते गम्भो	२८
		परिपक्वो मे गम्भो	२८
		परियागतं तं कुसलं	२७९
		परिवत्तजाता च भवति	१२९
		परुळ्हकच्छनखलोमा	३२७
		परुळ्हकच्छा तगरा	१९४
		परोसतं खत्तिया	१५०
		परोसतं जानपदा	८०, ८३
		परोसहस्सपासादे	२९७
		परोसहस्सम्पि समन्तवेदे	२४९
		पलासादा गवजा च	११६, २९६
		पल्लङ्के सथित्वान	३४४
		पल्लङ्कं पटिणी खिप्पं	१७
		पवासं तस्स वण्णेति	१२८
		पसन्नमुखवण्णोसि	२२५
		पसन्नमेव सेवेय्य	५२
		पसारय सन्नतञ्च	१७८
		पस्स चन्दं सुरियञ्च	२९७
		पस्स तोरणमग्गेसु	२९५
		पस्स नगरं सुपाकारं	२९५
		पस्सन्तु नो महासङ्घा	९१
		पस्स पव्वतपादेसु	२९६
पक्खामि सो रुण्णमुखो	३५२		
पङ्को च तस्स	३९		
पङ्कं राजा अतिक्कन्तो	६३		
पङ्गुरा बहुला सेला	३६१		
पच्चगमित्थ नेसादो	९४		
पच्चति निरये घोरे	२३५		
पच्चन्ते वा पि कुपिते	२५६		
पच्चकामगुणसातगोचरा	१३६		
पच्चथूपं दिस्सतिदं विमानं	२०३		
पच्च पच्चनखा भक्खा	१४६		
पच्चमम्पि भद्रमधनस्स	५९		
पच्चाल-पच्चुग्गत-सूरसेन	२९८		
पच्चालो सव्वसेनाय	२१२		
पच्चलिका तस्स याचन्ति	३९३		
पच्चञ्च खो अमुस्सूसं	६		
पच्चवा बुद्धिसम्पन्नो	३०६		
पच्च्राय च अलाभेन	१५९		
पच्च्रायिहिन्ति एता	२७		
पच्च्रा व सुतं विनिच्छिनी	६		
पच्च्रा हेव हृदयं पण्डितानं	३२२		
पच्च्रा हि सेट्ठा	१२		
पतीतास्सु मयं भोतो	८०		
पतेव पतितं सेट्ठ	९६		
पत्वान ठानं अतुलानुभावं	३१६		
पदुमं जालिनो देहि	३७८		
पद्मं यथा हृत्यगतं	२३६		
पटाका वम्भिनो सूरा	२२४		

प

पस्स भेरी मुदिङ्गा च	२९६	पिया मे मानुसा कामा	६०
पस्स मल्ले समज्जस्मि	२९६	पियो पियेन सङ्गम्म	३८०
पस्ससन्तं मुहं उण्हं	२८४	पियं मे मानुसं मसं	१५१
पस्सामि पोसं अलसं	११२	पीणञ्च सब्बसोवण्णं	१०३
पस्सामि वोहं दहरिं	१६४	पीणिता तेन लाभेन	७९
पस्सामि वोहं दहरं	१६४	पीतालङ्क़ारा पीतवसना	२२४, ३३९
पस्सेथ देवकञ्जायो	२९७	पुच्छस्सु मं राज	२८१
पस्सेथ पण्णसालायो	२९५	पुच्छामि तं नारद	२८१
पस्सेथ पोक्खरणिगो	२९७, २९८	पुञ्जा विधंसे अमरो	४५
पहारवरखेतञ्जू	५७	पुण्णपत्तं मं लाभेहि	१५८
पहूततोया अनिगाधकूला	१९८	पुण्णम्पि चेमं पथवि	१३२, ३१४
पहूतभक्खो भवति	१५७	पुत्त तेय्ये न जानाम	२३६
पाकहंसा च सुमुख	९८	पुता च दारा	२५
पाटली समुद्कप्पासी	३६२	पुता पि तुय्हं	२७
पाठीनवण्णा नेत्तिंसा	२२४	पुता पिया मनुस्सानं	३८८
पाणिस्सरा मुदिङ्गा च	१०७	पुत्ते च मे उदिक्खेसि	३०८
पाणिस्सरं कुम्भयूणं निसीथे	१५४	पुत्ते पसुञ्च धञ्जञ्च	३८१
पाणं चजन्ति सन्तो	१५२	पुत्तेसु महि दयेसि	३३१
पातो व पातरासम्हि	१५	पुत्तेहि च मे	२७
पाथेय्यं मे करोहि त्वं	३५२	पुत्तेहि देव यजितब्बं	२५३
पादसञ्जमनेमियो	२८६	पुत्तो च मातरं हत्त्वा	६८
पादे गहेत्वा किस्स इमे	२०२	पुत्तो मे सक्क जायेथ	३८४
पादे देव पसारेहि	२१३	पुत्तं लभेथ वरदं	३२६
पानागारे च सोण्डे च	२९५	पुत्तं वा भातरं वा सं	३०५, ३०७
पापकं वत ते व्राती	३५०	पुथुलोममच्छाकिण्णं	३४८, ३४९
पापं सहायमागम्म	२७८	पुन पि चे दक्खसि	४२
पासाणसारं खणसि	७२	पुन पि भन्ते दक्खेमु	२७३
पासाणो नून ते हृदये	७२	पुप्फाभिहारस्स वनस्स	२३१
पासादवासा पथवीगवस्सा	१४६	पुब्बे रसददी गोती	८६
पारिके कासिराजायं	१८७	पुब्बेव खोसि मे वुत्तो	२५५, २५७, २५८
पारेवता भवेय्यो च	३५६	पुब्बेव नो दहर काले	२५६
पारेवता रविहंसा	३६४	पुब्बेवस्स कतं पुञ्जं	२७६
पिङ्गलो च विनतो च	३६९	पुरतो विदेहे पस्स	२९७
पिङ्गयानी सब्बलोकस्सरस्स	१३०	पुरतो सेनको याति	२२२
पितरं मे जनेत्ति च	८४	पुरत्थिमेन धावन्ति	६६
पिता च माता च	१४७	पुरायं अम्हे अच्चेति	१४
पिता ममं मूलफलेसनं	३७	पुरिन्ददो भूतपती यसस्सी	८
पितु मातु चाहं चत्तो	१५८	पुरिमं दिसं का त्वं	१११
पितुस्स वचनं सुत्वा	७७	पुरिमं सरति सो जाति	१६१
पितुं पि नन्दो मुप्पियो	८५	पुरिमहं सरामहं जाति	१५९

पुरिसस्स वधं न रोचेयं
 पुरे पुरत्था काकस्स
 पुरं उद्धापसम्पन्नं
 पूजको लभते पूजं
 पूतिमच्छं कुसग्गेन
 पेत्तिकं वा इणं होति
 पेलका च विघासादा
 पेसेथ कुञ्जरे दन्ती

३८४
 २४९
 २९५
 १५७
 २७७
 २३८
 ३६३
 २२३

बाळहं खो त्वं पदित्तोसि
 बाळहं खो त्वं पमत्तोसि
 बाळहं खो त्वं पसुत्तोसि
 बाळहं खो त्वं विमनोसि
 बिन्दुस्सरो नातिविसट्ठवाक्यो
 बिलसतं मं कत्वान
 बीजको पि हि सुत्वान
 बीजकस्स वचो सुत्वा
 बुज्झस्सु खो राजकलि
 ब्यग्घनसा लोहपिट्ठा
 ब्रह्मा वाळमिगाकिण्णं
 ब्रह्मचरियस चे भज्झो
 ब्रह्मा ति मातापितरो
 ब्राह्मणो च अधीयान

१८८
 १८८
 १८८
 १८९
 ४०
 २६६
 २७५
 २७३
 २६७
 ३६४
 १८७, १८८
 २३३
 ८७
 १३४

फ

फला च मूला च
 फलानमिव पक्कानं
 फलं अम्बं हृतं दिस्वा
 फीतं जनपदं गन्त्वा
 फुस्सती वरवण्णाभे
 फारुसकं चित्तलतं

३७
 १६६
 १७९
 ३५
 ३२६
 २९७

ब

बकस्स च बावरिकस्स
 बहू कीटा पटङ्गा च
 बहूनि वस्सपूगानि
 बहूनि वस्ससहस्सानि
 बहूपकारो नो भवं
 बहू पि भद्रा एतेसं
 बहू हत्थी च अस्से च
 बहूहि वत चरियाहि
 बहुका तव दिन्नाभरणा
 बहुजनो पसन्नोसि
 बहुदुक्खा पोसिय चन्दं
 बहुधञ्जा जानपदा
 बहुवस्सगणे तत्थ
 बहुं चिदं मूलं फलं
 बलङ्कुपादो अन्धनखो
 बलं पञ्चविधं लोके
 बळिसं हि सो निगिलति
 बाराणसियं गहपति
 बाराणसियं फीतायं
 बाराणसी पव्यधिता
 बालेहि दानं पञ्जत्तं
 बालो तुवं एळमूगोसि
 बाळहं खो त्वं पकुद्धोसि

१३०
 ३४१
 ८३, ३५८
 ६६
 २१२
 ६०
 १७८
 ३४२
 २६५
 २३०, ३२६
 २६३
 १५८
 २७८
 ३७५
 ३६९
 ५
 १०६
 २०८
 २७२
 २३१
 २७१
 २१९
 १८८

भ

भजे भजन्तं पुरिसं
 भया हि सेट्ठस्स
 भयं हि मं विन्दति
 भयं नु ते अन्वगतं
 भरिया ममेता तिसता
 भरियाय मं त्वं अकरि
 भरियासु पोखो सदिसीसु
 भवन्ति तस्स वत्तारो
 भवन्ति मित्तानि अथो
 भवन्तं कच्चि नु महा
 भवन्तं वदामि भोतिञ्च
 भस्सन्ति मकरन्देहि
 भासन्तु मुदुका वाचा
 भासये जोतये धम्मं
 भिन्नानि कट्टानि हुतो
 भीरू किम्पुरिसा राज
 भुत्ता च सा द्वादस हन्ति
 भुत्वा सत्तपले कंसे
 भूतानि मे भूतपती
 भूतानि हेतानि चरन्ति
 भूमिन्धरो वरुणो नाम नागो
 भेत्तवान नासं अतिकस्स
 भेस्मा अगसमा जाला
 भोगबलञ्च दीघावु
 भोगवती नाम मन्दिरे

५२
 ९
 १९८, २०१
 २४
 २२
 ३२३
 ११४
 १८५
 ४२
 ९४
 ८५
 ३५७
 २१३
 १५५
 ३८
 १८३
 ११०
 ३४३
 ४५
 ४३
 ३२४
 २४
 १७७
 ५
 २९१

भोगी हि ते सन्ति इधूपपन्ना
भोता व रट्टे विजिते

म

मच्चुनाव्भाहतो लोको १६५
मञ्ज्रे सहस्सनेत्तस्स २३२
मणयो सङ्खमुत्तञ्च १०५
मणयो सङ्खमुत्ता च १७७
मणि पग्गय्ह मङ्गल्यं २३३
मणी ममं विज्जति २६
मणीमया सोवणमया २१
मतं वरेय्य परिसुद्धसीलो १४२
मट्ठिञ्च पुत्तका दिस्वा ३९३
मट्ठि हत्थे गहेत्वान ३८२
मट्ठी च पुत्तके दिस्वा ३९३
मट्ठी च सिरसा पादे ३९१, ३९३
मधु च मधुलट्ठि च ३६३
मधूनि व पलातानि ३३४
मनसा आगमा इन्दं १७
मनसा चे पदुट्ठेन ६६
मनसा पि न पत्तञ्चो २३२
मनुसो उदाहु यक्खो ३६९
मनो दन्तं पथं २८७
मनो मनुस्सस्स यथा ३२३
मनोहरो नाम मणी २९४
मन्दालका चेलकेटु ३६४
ममं ओहाय गच्छन्तं १७८
ममं दिस्वान आयन्तं २३५
मयमेव बालम्हसे २१४
मयापेतं सुतं सम्म २३९
मयूरकोञ्चागणसम्पघट्टं २९३
मयूरकोञ्चाभिरुदे ७६, ३२७
मयूरकोञ्चाभिरुदं २३२
मयूरगीवसङ्कासा ३६०
मय्हम्पि धनं ३०
मय्हम्पि पिया पुत्ता २६४
मय्हं ते दारका ३८५
मरणं वा तथा ८९, ३३१
महताचानुभावेन १७९
महत्थियं आगमनं १३

३१८, ३२१
८०

महागणाय भत्ता मे ९८
महानुभावस्स महोरगस्स ३१२
महानुभावो वस्ससहस्सजीवी २४२
महापथं निच्च समव्हयन्तु ३२५
महायञ्जं यजित्वान २३५
महारुक्खस्स फलिनो ५६
महारुक्खूपमं रट्ठं ५६
महासतं देवमनोमवण्णं २४२
महिद्धिको देववरो यसस्सी २४२
महिंसा सोणसिङ्गाला ३६३
महोरगो अत्तमनो उदग्गो ३१९
महोमथ अतीतेन २१९
मा कासियानि धारेत्वा ३४०
मा च किञ्चि वनिब्बके ३३७
मा च पुत्ते मा च २६२, २६३
मा च वेगेन किच्चानि ५
माणव अभिरूपोसि १४०
माणवा वम्मिनो सूरा २२३
मा तस्स सद्वहेसि २५६
मा तात इस्सरोम्ही ५
मातापिता च भाता ८४
मातापेत्तिभरो अस्स ३०६
मातापेत्तिभरं जन्तुं ३३४
माता पुत्तेन सङ्गच्छि ७९
माता हि तव २८८
मातुच्च मे रुदन्त्या २९
मा ते अधिसरे मुञ्च ५
मा तं पुत्त सद्वहेसि २५४, २५५
मा त्वं चन्दे २८, २६४
मा त्वं भायि महाराज २२१, २२२
मादिमस्म न तं छन्नं ७७
मादिमियो पवरा चेव १५
मा नो अज्ज विकान्तिमु ९९
मा नो देव अवधि २५५, २५६, २६३
मा नं दण्डेन ३२९
मा नं रूपेन पामेसि ७३
मा पण्डिच्चयं विभावय १५६
मा बाळ्हं परिदेवेथ १८७
मा बाळ्हं परिदेवेसि १८४
मा भायि पततं सेटु ९७, १००

मा मे कुञ्ज महावीर	१८	य	
मा मे त्वं अकरा कम्मं	३५१		
माया चेसा मरीची	९९	यञ्च मातुघनं होति	८६
मा रोधयि नाग	३२२	यञ्चेव सा आहरति	३८७
मालञ्च गन्धञ्च	३३, ३१७, ३२०	यतो निर्धि परिहर्ति	१८३
मालाकारे च रजके	२९५	यतो सरामि अत्तानं	१८३
मालागिरि हिमवा	२४३, २४८	यतोहं सुपिनमदक्खि	२३६
माला व गन्थिता	३५७	यत्थस्सु भेरी नदति	७५
मा वच्च मं त्वं	१८१, १८२	यथा अगन्त्वा सङ्गामं	३५१
मा वो रुच्चित्थ गमनं	३४७	यथा अयं निमिराजा	१९४
मा सम्मेवं अवचुत्थ	३८६	यथा अहु धतरट्ठो	२८६
मास्सु तिण्णो अमञ्जित्थ	१७८	यथा आरञ्जकं नागं	६३, ३३१
मास्सु पुब्बे	३४	यथा उदयमादिच्चो	८४, २०८
मा हेव त्वं यक्ख	३१२	यथा कदलिनो सारं	२२०
मा हेव नो राजपुत्तो	३७४	यथा च म्यायं सुमुखो	९५
मा हेव नो राजपुत्तो	३७८	यथा चोरो यथा दिद्धो	१२६
मिगा नमत्थु राजानो	३७५	यथा नदी च पत्थो च	१३१
मिगानं विग्गहा चेत्य	२९४	यथापकारानि हि	२४८
मिगानं विघासमन्वेसं	१८४, १८७	यथा पि आसमं चम्मं	२२५
मिगी व भन्ता	११२	यथा पि इब्भा धनघञ्जहेतु	२५०
मिगो उपट्ठितो आसि	१८३	यथा पि खीरं विपरिणामधम्मं	२४३
मिगं दिस्वान सायहं	३३३	यथा पि तन्ते वितते	१६५
मिथिलायं गहपति	२०७	यथा पिता वा अथ वा	१५३
मिस्से देवा तं	१४	यथा पि ते धतरट्ठा	१४०
मुखञ्च तस्स	३८	यथा पि नियको भाता	२२२
मुत्तामणिकनकविभूसितानि	२६४	यथा पि पलसतं चम्मं	२२७
मुत्तो च सो पोरिसादस्स	१४३	यथा पि मच्छो बळिसं	२१४, २१८
मुत्तो तुवं पोरिसादस्स	१४२, १४६, १४७	यथा मयं अदूसका	३९१
मुत्तो पि न इच्छि	९८	यथा पि मातू	२५
मुदिङ्गा पणवा सङ्खा	३८९	यथा पियो च सङ्खो च	२८३
मुसा तासं यथा सच्चं	१३२	यथा पेतं सुसान्तिस्मि	२२९
मुसावादं पुरक्खत्वा	१०२	यथा याचितकं यानं	२११
मुहुत्तो विय सो	२७९	यथा रुक्खो तथा राजा	१५७
मूळहो हि मूळहमागम्म	२७५	यथा वारिवहो पूरो	१६५, ३६६, ३८२
मेत्तचित्तञ्च भावेथ	३४	यथा वेस्सन्तरो राजा	३३८
मोघञ्चस्स हुतं होति	१०६	यथा सरदे आकासे	२११
मोघं ते गज्जितं राज	२२५	यथा सामुद्दिकं नावं	६३
मं पठमं धातेहि	२६४	यथा सिखी नदी वातो	१२६
मंसरसभोजना	२५९, २६६	यथा सिम्बलिनो सारं	२२१
मंसा पूवे सङ्कुलियो	३८९	यथा होन्ति गामनिगमा	२६२

यथाहं तुवमागम्म	१५४	यस्मा च वस्ससती देवो	५६
यथाहं रसकमागम्म	१५४	यस्मा च विरियं	५५
यथेव खलती भूम्या	३०८	यस्मा च सङ्गहा एते	८७
यथेव वरुणो नागो	३२२	यस्मा हि धम्मं पुरिसो	१५२
यदा उम्हयमाना मं	७२	यस्स अस्ससहस्सानि	७६
यदा करेणुसङ्घस्स	३३२	यस्स उस्सभसहस्सानि	७७
यदा च दहरो दहरा	३५१	यस्स ते हृदयेनत्थो	३१९
यदा च पटिवुज्झित्वा	८५	यस्स त्वं भतको रञ्जो	९८
यदा च सो पकिरति	३९	यस्स धेनुसहस्सानि	७७
यदा ता पस्सन्ति	१३१	यस्स नस्स घरे दासो	३८५
यदा दक्खिसि नच्चन्ते	३३२	यस्स नागसहस्सानि	७६
यदा दक्खिसि मातङ्गं	३३२	यस्स पुव्वे अनीकानि	३३५
यदा दक्खिसि हेमन्ते	३३३	यस्स पुव्वे धज्जगानि	३३५
यदाहंसं तं तिट्ठन्ति	४४	यस्स मुदुतला पादा	३३६
यदा न पस्सन्ति	१३१	यस्स रत्था विवसाने	१६५
यदा पराभवो होति	९१	यस्स रथसहस्सानि	७६
यदा मोरीहि परिकिण्णं	३३३	यस्स रुक्खस्स छायाय	५४, १५७, ३१४
यदा मं भकुटि कत्वा	७२	यस्स लोहितका ताला	१००
यदा सीहस्स व्यग्घस्स	३३३	यस्मानुभावेन सुभोग गङ्गा	२४२
यदा सुत्ता पि सुपिने	८५	यस्सा मुदुतला हत्था	३३५
यदा सोस्ससि निग्घोसं	३३३	यस्साहमिच्छामि सुधं	१११
यदास्स सीलं पञ्जञ्च	३०३	यस्सु पुव्वे हत्थिवरधुरगते	२५९, २६०
यदा हेमन्तिके मासे	३३३, ३३४	यस्सु मं पटिमन्तेति	१८५
यदा किर यजित्वा पुत्तेहि	२५७	यस्सु सायन्हसमयं	३७७
यदि केचि मनुजा एन्ति	२४५	यस्सेकरत्तिम्पि घरे वसेय्य	३१४
यदि तत्थ सहस्सानि	१८८	यस्सेव घरे भुञ्जेय्य	२१६
यदि ते सुता वीरणी	२०४	या इच्छे पुरिसो	२८०
यदि ते सुतो पुण्णको	३१२	या काचि नारियो	२०५
यदि पस्सन्ति पवने	३४५	या च निल्लोकनसीला	१२७
यदि वस्ससतं देवो	५५	यातानुयायी च भवाहि माणव	३१३
यदि सकुणि मंसमिच्छसि	२६०	या त्वं सिवाय सुत्वान	३४१
यदेव जञ्जा पुरिसं	२१८	या दलिद्दी दलिद्दस्स	३४३
यदेव त्याहं वचनं	१६०	यादिसं कुरुते मित्तं	२७७
यदेस लोकाधिपती यसस्सी	२४०	या देवता इधागता	२६६
यन्तु तुवं अगमा मच्चलोकं	३१६	या धीता धतरट्टस्स	२३९
यमज्ज बीजको दासो	२७७	यानञ्च वतिदं लद्धं	६०
यमाहु देवेषु सुजम्पती ति	८	याना नावा च मे होथ	३६८
यमाहु नत्थि विरियं	५५	यानि तानि च पुप्फानि	३६२
यमेतं कुमारे अदा	३८३	या पि हि ता सकुणियो	२५६
यस्मा च एतं वचनं	२४५	या पुण्णमासे	४४

यामा रत्यो अतिक्कन्ता	७७	ये मातरं वा पितरं वा	२००
या मे सा सत्तमी	२७७	ये मिगेन मिगं हन्ति	७०
याव आमन्तये ज्ञाती	२८९	ये मं पुरे पच्चुट्ठेन्ति	२७६
यावता कसिगोरक्खा	१६	ये वुद्धा ये च दहरा	३३८, ३८४
याव ददन्तु हत्थीनं	२२९	ये वुद्धे परिभासन्ति	६७
याव रुचे जीवमाना	२७५	ये वुद्धा अब्भतिक्कन्ता	१०२
यास्सु इत्थिसहस्सानं	३३६	ये सीलवन्तं समणं	१९७
यास्सु इन्दसगोत्तस्स	३३६	ये सुद्धधञ्जं पलासेन	१९९
यास्सु सिवाय सुत्वान	३३६	येसं पुब्बे खन्धेसु	२६५
यवा च दहरो चासि	१६४, १६५	ये हि केचि महाराज	३४०
युवा चरे ब्रह्मचरियं	१६४	ये हिस्सु पुब्बे नीयिंसु	२६०
यूपुस्सने पसुबन्धे	२४७	यो अत्तदुक्खेन परस्स	४७
ये इधत्थि अमनुस्सा	२६६	यो इच्छे दिव्यभोगञ्च	२८०
ये केचि कूपा इध	२४९	यो इच्छे पुरिस्सो	२७९
ये केचि पूगाय धनस्स	१९७	यो इस्सरोम्ही ति	४६
ये केचि बद्धा मम अत्थि रट्ठे	३२५	यो खण्डसो पब्बजितं	११
ये केचि मच्चा इध जीवलोके	२०६	यो खत्तियासे इध भूमिपाला	१५०
ये केचि मे अत्थि	१४६	योगप्पयोगसङ्घातं	६
ये केचिमे कारणिका	२००	यो चजेथ महाराज	२२८
ये केचिमे मच्छरिनो	१०७, १९६	यो च तस्सासि पल्लङ्को	१८
ये केचिमे मानुजा	२८०	यो च तं तात रक्खेय्य	४
ये केचिमे सुग्गतिमाससाना	१०७	यो च धम्मविभङ्गञ्ज्	६
ये केचि वित्ता मम पच्चयेन	३२५	यो च धम्मं निरंक्त्वा	५९
ये केचि सन्धानगता	२०१	यो च पट्ठजितं हन्ति	६७
ये खत्तधम्मे कुसला	१४६	यो च भरिया धनक्कीता	६९
ये च कामे पहन्त्वान	६०	यो च राजा अधम्मट्ठो	६७
ये च धम्मस्स कुसला	८४	यो च राजा जनपदं	५६
ये च सन्ति समीतारो	८३	यो चस्स सुकतो मग्गो	३०४
ये जीवलोकस्मि अमाधुकम्मिनो	१९९, २०२	यो चा पि सिरमादाय	२७२
ये जीवलोकस्मि सुपापदिट्ठिनो	२०३	यो चारियरुदं भासे	१०२
ये जीवलोकस्मि सुपापधम्मिनो	१९६, १९८	यो चीध सङ्घाय	१५१
ये ते दस वरा दिन्ना	३२७	योजयन्तु रथे अस्से	७८, १६१
ये दुब्बले बलवन्ता	१९६	यो ते कतो सङ्गरो	१४३
येन केनचि वण्णेन	३९३	यो त्वं एवं गते ओघे	१६७
येन त्वं विमले पण्डु	३१९	यो त्वं देव मनुस्सोसि	२३०
येन सच्चेन खण्डहालो	२६६	यो त्वं मच्छेरभूतेसु	३८१
येन सच्चेनयं मामो	१८९, १९०	यो देति सयनं वत्थं	३०७
ये पि तत्थ तदा	२७०	यो नत्तनो मरणं	१४९
ये पि ते मिविसेट्ठस्स	३९२	यो नु ख्वायं तिब्बो सद्दो	२१६
ये ब्राह्मणा ये च ममणा	३३८	यो नेव निन्दं	४८

यो नो बद्धेन जानासि	३६९	यं नूनिमं ददेय्यं	२९
यो पापकं कम्म	४५	यं पण्डितोत्येके वदन्ति लोके	२९०
यो पि चतुत्ये भक्तकाले	१८०	यं पुब्बे परिवारिंसु	२३६
यो पि मे दासि दासस्स	३७१	यं पुरे धतरट्ठस्स	२४१
यो पुब्बे हत्थिना	३३५	यं बुद्धेहि उपञ्जातं	९९
यो ब्राह्मणसहस्सानि	७६	यं माणवोत्याभिवादी जनिन्द	३२४
यो ब्राह्मणे भोजयि दीघरत्तं	२४१	यं मे किञ्चि इथ अत्थि	३८७
यो भजन्तं न भजति	५२	यं मं पपातस्मि	३११
यो मातरं पितरं वा	१९१	यं यं जनपदं याति	१५७
यो मिगेन मिगं हन्ति	१०२	यं यं हि राज	२७७
यो मिस्सरो तत्थ अहोसि राजा	३१९, ३२२	यंवदा-तक्करा रञ्जो	२१२
यो मे कतो सङ्गरो	१४३	यं वे दिस्वा	१३०
यो मे संसे महानागं	२३४	यं वे नरस्स अहिताय	३१५
यो मंसहेतु मिगवं	१४६	यं हि किञ्चि	५०
यो याचतं गती आसि	३५३, ३८५		
यो याचतं पतिट्ठासि	३५३, ३८५		
योयं कामे कामयति	२१५		
यो लोभा पितरं हन्ति	६७		
यो वे इच्छति कामेन	८५		
यो वे कतञ्जू	११		
यो वे पियं मे ति	१५१		
यो सञ्जते पब्बजिते	१०		
यो सब्बलोकच्चरितो महामुनि	१०९		
यो सागरन्तं सागरो विजित्वा	२४२		
योहं एवं पजानामि	१६६		
योहं पुब्बे निय्यामि	२९		
यं एता उपसेवन्ति	१३५		
यं करेय्य कुपितो	१३७		
यं किच्चं परमे मित्ते	९५		
यं किञ्चित्थि कतं	१९०, ३९४		
यं किञ्चि दुस्सञ्च	४८		
यं किञ्चि रतनं अत्थि	१०४, २३०		
यं खलु धम्ममाधीनं	९५		
यं गम्भीरं सदावट्ठं	२३२		
यं तं कण्हाजिना वोच	३८६		
यं त्वं तात तपोकम्मं	३		
यं न कञ्चनदेपिञ्छ	८९		
यं नरं उपलपेन्ति	१३६		
यं नु पासेन महता	९०		
यं नूनाहं जायेय्यं	२५८		
		र	
		रक्खति तं महाराज	२१८
		रक्खित्वा कसिणं रत्ति	२२३
		रज्जुया वज्ज मिथ्याम	२२०
		रञ्जो चम्हि अत्थकामो	२५७
		रञ्जो मूगो च पक्खो च	१५६
		रञ्जो हितं देविहित	३३४
		रट्ठपती किम्पुरिसी	२१५
		रतनं देव याचाय	३२७
		रथं निय्यादयित्वान	१६०
		रम्मामि वनचेत्थानि	२३२
		रसानं अञ्जतरं एतं	१४०
		रहदो अयं मुत्तकरीसपूरो	२००
		रहदो अयं लोहितपुब्बपूरो	२००
		राजपुत्ती च नो माता	३७५, ३८६
		राजपुत्ती च वो माता	३८६
		राजा अहोसि	२३
		राजा कुमारमादाय	३४५
		राजा च पथवि सब्बं	१३४
		राजाभिराजा मनोजो	८२
		राजा मे सो दिजामित्त	९०, ९८
		राजायतना कपित्था च	२०७
		राजा वो खो	३४
		राजा सन्थवकामो ते	२१३
		राजा मव्वविदेहानं	१९२

राजासि लुङ्कम्मो
 राजाहमस्मि कासीनं
 रुक्खग्गहाना बहुकेत्थ पुप्फिता
 रुक्खो हि मय्हं पद्वारे सुजातो
 रुक्खं निस्साय विज्झित्थो
 रुचाय वचनं सुत्वा
 रूपे सद्दे रसे
 रोदन्ते दारके दिस्वा

२५२
 १८२, १८६
 ११५
 ३२४
 २४०
 २६५
 २८७
 ३४५

वारिजस्सेव मे सतो
 बालिकाय पि ओकिण्णा
 बाळवीजनिगुण्हीसं
 विकासिता चापसतानि
 विचित्तवत्थाभरणा
 विचित्रफुल्लं हि वनं
 विजयम्पि मय्हं महेसि
 विजयो च सुनामो च
 वित्ता जानपदा आसुं
 वित्ती हि मं विन्दति
 विदिता ते महाराज
 विद्धोस्मि पुयुसल्लेन
 विधमं देव ते रट्ठे
 विधुर वसमानास्स
 विनीतो सिप्पवा दन्तो
 विभेदिका नाळिकेरा
 विमदो तीहि वस्सेहि
 विमानं उपपन्नोसि
 विरूळहमूलसन्तानं
 विलग्गा मुदुका मुद्धा
 विलोममाचरति अकिच्चकारिनी
 विवादप्पत्तो दुत्तियो
 विविधानि पुप्फजातानि
 विविधानि फलजातानि
 विसं खादित्वा मिथ्याम
 विसं पजानं पुरिसो
 विहिता सन्तिमे पासो
 वीतसहं न सेवेय्य
 वीतिवत्तामु रत्तीमु
 वीथिमती पत्तिमती
 वीसतिञ्चेव वस्सानि
 वीसति तत्थ सोवण्ण
 वुट्ठिधारं पवत्तेन्तो
 वुत्तिञ्च परिहारञ्च
 वेणी त्वमसि चण्डाली
 वेदा न ताणाय
 वेदेहस्स वचो सुत्वा २६९, २७१, २७२, २७५
 वेधमस्सत्थपत्तं व
 वेधानि रुक्खो विय
 वेला यथा सागरवेगवारिनी

३७२
 ३७६
 १६२
 २४१
 २७९
 ४२
 २५३
 २७४
 ३९७
 २०४-२११
 २०३, २१०
 १८३
 ३२८
 ३००
 ३०६
 ३५६
 १७
 २३२
 १५७
 १५
 १२९
 १८१, १८२
 ३७१, ३७२, ३७९
 ३७१, ३७२, ३७९
 २२०
 १४८
 ९२
 ५२
 २२५
 २१२
 १५९, १६१
 २९८
 ३९३
 २२८
 ७६
 २४२
 २६९, २७१, २७२, २७५
 ३६९
 २८५
 ११९

ल

लङ्घिका मुट्टिका चेत्थ
 लद्धद्वारो लभे द्वारं
 लद्धेय्यं लभते मच्चो
 लाखारसरत्तमुच्छवी
 लाजाओलोपिया पुप्फा
 लाभा वत विदेहानं
 लुञ्चन्ति गीवं अथ
 लुद्द द्वे इमे सकुणा
 लुद्धानं लहुचित्तानं
 लोकचित्तमथना हि
 लोक्यं सज्जतं उदकं
 लोहविज्जा अलङ्कारा
 लोहितक्खसहस्साहि

२९६
 ३०५
 २७१
 २९२
 ३८९
 २२८
 १९८
 १००
 १३०
 १३५
 २४०
 २१२
 २३३

व

वच्छदन्तमुखा सेता
 वज्जन्तु भोन्तो अम्मञ्च
 वत्थानि वत्थकामानं
 वने फलञ्च मूलञ्च
 वन्दित्वा रोदमानो सो
 वन्दित्वा सिरसा पादे
 वन्दित्वा सो पितरं
 व्यह्माहि परियायित्वा
 वरञ्चे मे अदो सक्क
 वाचाकता गिद्धिकता
 वाणिजानं यथा नावा
 वाणिज्जं रट्ठाधिप
 वातञ्च जालेन नरो
 वातो व गन्धमादेति
 वादन्तु भेरी सन्नद्धा
 वायमेथेव पुरिमो

२२३
 ३७३
 ३३७
 ८१
 ३३०
 ३०८
 १४५
 ३३५, ३४४, ३४६
 १८, ३२६, ३८४
 २५०
 २७६
 १९
 १३४
 ९९
 १६१
 १६७

विसं खादित्वा मिथ्याम
 विसं पजानं पुरिसो
 विहिता सन्तिमे पासो
 वीतसहं न सेवेय्य
 वीतिवत्तामु रत्तीमु
 वीथिमती पत्तिमती
 वीसतिञ्चेव वस्सानि
 वीसति तत्थ सोवण्ण
 वुट्ठिधारं पवत्तेन्तो
 वुत्तिञ्च परिहारञ्च
 वेणी त्वमसि चण्डाली
 वेदा न ताणाय
 वेदेहस्स वचो सुत्वा २६९, २७१, २७२, २७५
 वेधमस्सत्थपत्तं व
 वेधानि रुक्खो विय
 वेला यथा सागरवेगवारिनी

बैलालिनो वीतमला
वेस्सन्तरं तं पुच्छामि
वेहायसा मे बहुका
वेहायसं तिट्ठसि अन्तलिक्खे
वेळुरियवण्णसन्निभं

स

स कत्ता तरमानो व
सकस्स दासस्स यदा
सकिदेव महाराज
सकिदेव सुतसोम
सकुणी मानसिनीव
सकुणी हतपुत्ता व
सकं निवेसनं पत्तं
सक्कच्चं ते उपट्ठासि
सक्कत्वा सक्कतो होति
सक्का उभिन्नं
सक्का न गन्तु इति
सक्को चे मे वरं
सक्को पि पटिनिन्दित्य
सक्को पि हि भूतपति
सक्कोहमस्मि तिदसानमिन्दो
सक्कोहमस्मि देविन्दो
सक्खिसि त्वं कुण्डलिन
स खिप्पमेव उपगम्म
सगगानं मग्गमाचिक्ख
सग्गूपगं पुञ्जकम्मं
सङ्घिप्पिसु पथं यक्खा
सङ्खूपमं सेतमतुल्यदस्सनं
सङ्गहेता च मित्तानं
सङ्गामसीसे सरसत्तिसंयुत्ते
सङ्घट्टयन्ता सिङ्गानि
सचे अत्तप्पयोगेन
सचे अनुदिट्ठं तथा
सचे अयं नीयति
सचे एतेन यानेन
सचे एसा पवत्तेत्य
सचे गच्छसि पञ्चालं
सचे च अज्ज घारेसि

२२४	सचे च राजा पथवि	२५०
३	सचे च यूपे	२४७
२०९	सचे तुवं दक्खसि	४२
७	सचे तुवं भत्तुरत्ये	१३९
३६०	सचे तुवं मय्ह	४७
	सचे त्वं दट्ठुकामासि	१६१
	सचे त्वं धनकामोसि	२३५
	सचे त्वं न करिस्ससि	३२८
३२९	सचे त्वं निच्छसे दट्ठुं	३६७
१४४	सचे त्वं निच्छसे वत्थुं	२३३
१४८	सचे त्वं सद्दहसि राज	१४१
१४३	सचे पस्ससि मोक्खं वा	२१९
३९५	सचे पि वातो गिरिमावहेय्य	१४२
२३६, ३३६	सचे पि संसारपथेन	२७६
२३५	सचे पुब्बेकतहेतु	५३
२०४	सचे मे दासं दासि वा	३५१, ३५२
१५७	सचे मे हत्थे पादे च	२२६
९	सचे मं वितनित्वान	२२६
३०८	सचे मंसानि हरिंसु	७५
४५	सचे मंसं व पातव्यं	२२६
२११	सचेलभेथ खणं वा	१२९
४	सचे वो राजा कुरुरट्ठवासी	३०३
१०७	सचे सो सत्तरत्तेन	३१०
३८३	सचे हि अग्गि अन्तरतो	२४४
४	सचे हि कत्ते अनुसासिता	३१०
११८	सचे हि पुत्तो उरगूसभस्स	२४०
२५२	सचे हि वचनं सच्चं	७२
४८	सचे हि विरियं	५५
३४६	सचे हि सो इस्सरो	२४६
११०	सचे हि सो मुज्झति	२४६, २५७
३०१	सच्चञ्च घम्मो च	२८१
११९	सच्चञ्चस्स हुतं होति	१०६
३४१	सच्चवाक्यसमत्तङ्गो	२८६
९८	सच्चं किर महाराज	१३९
१०८	सच्चं किरिवमाहंसु	३७२
१९	सच्चं नु देवा विदहू	३००
२८७	सजोतिभूता जलिता पदिता	१९७
३४७	सजोतिभूता पथवि कमन्ति	१९६
२१४, २१८	सञ्जीवो काळमुत्तो च	६५
७५	सट्ठि अस्ससहस्सानि	६२

सट्टि गामसहस्सानि	६१	सन्दिट्टिकं कम्मफलं	१६७
सट्टि धेनुसहस्सानि	६२	सन्धावमानम्पि	२८४
सट्टि नागसहस्सानि	६१	सन्नद्धो मणिवम्मेन	२२३
सट्टि रथसहस्सानि	६२	स पञ्जवा कामगुणे	१२
सठा च लुहा च	२४७	स पुण्णको अत्तमनो	३२३
स तादिसो पच्चति	६७	स पुण्णको कुरूनं	३२३
स तादिसो भूमिपति	५७	सप्पि तेलं दधि	३८९
सतं हत्थी सतं अस्सा	२८९	सबलो च सामो च	२८३
सत्त अस्ससते दत्त्वा	३३८	सब्बदुक्खसमतिक्कमं	१३८
सत्त इत्थिसते दत्त्वा	३३९	सब्बमेव हि नूनेतं	२७३
सत्त जच्चो महाराज	२७९	सब्बम्हि तं अरञ्जम्हि	३९५, ३९६
सत्त दासिसते दत्त्वा	३३९	सब्बरतनस्स यञ्जो	२५८
सत्त धेनुसते दत्त्वा	३३९	सब्बरत्तिं चिन्तयित्वा	१०५
सत्त नो मासे	३६६, ३८२	सब्बसेतो पुरे आसि	५२
सत्त बिले करित्वान	७४	सब्बस्मि उपक्खयस्मि	२६६
सत्तमी च गति	२७९	सब्बा नदी वङ्कगती	१२९
सत्तमम्पि भद्रमधनस्स	५९	सब्बाभिभू ताहुध	२४५
सत्त रथसते दत्त्वा	३३९	सब्बा सीमन्तिनियो	२५८
सत्त हत्थिसते दत्त्वा	३३८	सब्बित्थियो सिखिरि	१३४
सत्ति मे सस्सता काया	२७१	सब्बे पविट्ठा निरयं	२६७
सत्तियो तेलघोतायो	२२४	सब्बे पि मय्हं पुत्ता	२५४
सत्ती उसू तोमरभिण्डवाला	२८३	सब्बे वजन्ति निरयं	२५७
सत्तीहि लोहकूटेहि	६९	सब्बे वजन्ति सुर्गति	२५५, २५७, २५८
सत्था च ते होमि	१५३	सब्बे वण्णा अधम्मट्ठा	१९४
सत्था च मे होसि	१५२	सब्बेव ते वसं गता	७८
सदा पि भद्रमधनस्स	५९	सब्बे वना गन्धमया	१९०
सद्दाय दानं ददतो	३६७	सब्बेव सन्ता करोथ	२६९
सद्दाय सुनिविट्ठा	२०९	सब्बेसु विप्पमुत्तेसु	२६७, २६८
सद्दालोभमुसङ्कारो	२८६	सब्बो जनो पब्याधितो	१८०
सद्दाह देवीमनुजेहि पूजिता	११३	सब्बो हि संसयं पत्तो	९९
सन्तप्पयित्वा नेसादं	९५	सब्बं उपट्टपेथ	२५४
सन्तिके मरणं तुय्हं	३२६	सब्बं करिस्साम	१३
सन्ति माणवपुत्ता मे	२२८	सब्बं च मच्चा	२४३
सन्ति वेहायसा अस्सा	२१९	सब्बं ते पटिजानामि	७७
सन्ति वेहायसा नागा	२१९	सब्बं पटियादेथ	२५४
सन्ति वेहायसा पक्खी	२१९	सब्बिरेव समासेथ	१४३, १४८
सन्ति वेहायसा यक्खा	२१९	सब्बि हेतं उपज्जातं	८४
सन्तो च उद्धं गच्छन्ति	७०	समङ्गिकत्वा पमदाहि	३०२
सन्तो च मे अपचिता	१०४	समज्जा चेत्य वत्तन्ति	२९६
सन्तं हि सामो वजति	१८६	समणे ब्राह्मणे चा पि	३०६

समणे ब्राह्मणे नून	३५०, ३७९	सा तत्थ परिदेवित्वा	३८०
समणं ब्राह्मणं वा पि	२६९	सातपुत्ता मया बूळहा	२७८
समनुल्यानि भूतानि	२७१	सा तं पटिग्गह उभोहि	११७
समन्तोदकसम्पन्नं	२९७	सा त्वं मया अज्ज	११५
समाकुले पुरं आसि	३२७	सा देवता अन्तरहिता	१८५, १९०
समागता जानपदा	१६२, २३०, ३०९, ३१०,	सा दोहळिनी सुविम्हिता	२९२
	३२५, ३९६	साधु खोसि अनुप्पत्तो	२११
समागतानं जातीनं	३९३	साधु धम्मरुचि राजा	४९
स मातली देववरेन	१०९	साधूति वत्वान	३०२
समानसुखदुःखम्हा	३७९	सा नून कपणा	१८४, ३००
समासना होथ मया	३०३	सा नून चक्कवाकी	२३७, ३३६, ३३७
समा समन्तपरितो	२३२	सा मदी नागमारुहि	३९५
समुद्जा हि मे माता	२३१	सामा च सोणा सबला	६७, १९६
समुद्दो माघो भरतो	१९४	सामिकं अनुबन्धिस्सं	३४३
समुद्धतो त्यस्मि अहं	३१३	सामोहमस्मि भद्दं	१९७
समुद्धतो मेसि तुवं	३१३	सायमेके न दिस्सन्ति	१६६
सम्मतासञ्च वीणञ्च	२९६	सायं पातो कूटकारी	६९
सम्मतो ब्राह्मणिब्भानं	२७३	सारयन्ति हि कम्मनि	१८५
सम्मदूतेव गन्धेन	३६२	साला करेरी बहुकेत्थ	११५
सम्मुट्ठामि पम्मुट्ठामि	१९१	साला व सम्पमथिता	२३७, ३३७
सयं आयं वयं	४	साला व सम्मपतिता	३०८
सयं जानपदं अत्थं	५	सालिस्सरो सारिपुत्तो	१४
सयं विमानं नरदेव	१८	सालं इव पथे जातं	३५४
सरञ्च जुहति पोसो	१०६	सावत्थियं गहपति	२०९
स राजा परिदेवेसि	१८५	सा सुत्तचा नीलदुमाभिलम्बिता	११६
सरिता सागरं यन्ति	१३४	सा सेना महती आसि	३९०
सरे यथा वारि	१५५	साहं अज्ज चिरस्सम्पि	८५
स लक्खीधितिसम्पन्नो	४	सिखिम्पि देवेसु	२४४
सलोमहट्ठो मनुजिन्दो	१९३	सिङ्गाला रत्तिभागेन	२२५
सलोमहट्ठं जत्वान	१९३	सिनेहं हिमवन्तञ्च	२९७
सल्लपे निसितखग्गपाणिना	१३५	सिप्पेन विज्जाचरणेन	१११
स वीतरागो पविनेय्य	१३	सिया विसं सिलुत्तस्स	२३९
ससेतच्छत्तं सउपाधेय्यं	३४७	सिराह देवीमनुजेभि	१११
सहस्ससग्वं हि मं तात	३८६	सिरी तात अलक्खी	३
सहस्सयुत्तं हयवार्हि	२१०, २११	सिरीसा सेतपारिसा	३६१
सहस्सिया इमा गाथा	१४४	सिरो ते वज्जयित्वान	३५४
सा कोसियेनानुमता	११५, ११७	सिलेसूपमा सिखिरिव	१३१
साकं भिसं मधुं	३४७	सीलवन्तेसु दज्जासि	३३१
सा च तं वनमोग्गय्ह	१५	सीलवा च अलोलो	३०७
सा च सक्खिमज्झगता	२७४	सीलवा वत्तसम्पन्नो	३०१

सीसं न्हाता सुचिवत्या	३९५	सुपचिण्णो अयं सेलो	२३३
सीसं न्हाते सुचिवत्ये	३८७	सुपिनं तात अट्ठिक्खि	२३६
सीसं न्हातो उदके	३२९	सुभासितं ते अनुमोदियान	१०-१२
सीसं न्हातो सुचिवत्यो	३९३	सुमुख अनुपचिनन्ता	८९
सीहस्स व्य घस्स	२५०	सुमुखो च अचिन्तेत्वा	१०४
सीहा बिला व निक्खन्ता	३८५	सुरत्तपादा कल्याणी	२२७
सीहो च नं विहेठेय्य	३७४	सुरभी च रुक्खा	३६३
सीहो व्यग्धो च	३७८	सुरभी तं वनं वाति	३५७
सीहो यथा लोहितमंसभोजनो	१२५	सुरभी सम्पवायन्ति	३६०
सुकच्छवी वेधवेरा	३४२	सुरियो कस्सपो भिक्खु	११९
सुकसाळिकसङ्घट्टं	२४०	सुवण्णचन्देत्य बहू निपातिता	११७
सुकुमारो सखा त्यस्मि	९७	सुवण्णचीरवसने	७१
सुककपक्खे यथा चन्दो	१५४	सुवण्णथरुसम्पन्ना	२२४
सुखकामा रहो सीला	१६८	सुवण्णपीळकाकिण्णं	२५२
सुखावहो दुक्खनुदो	२२७	सुवण्णविकता चित्ता	२५२
सुखिप्पमेव उपगम्म अस्समं	११०	सुवे पन्नरसो दिब्बो	२७५
सुखं वा यदि वा दुक्खं	२७३	सुवो व सुविं कामेय्य	२१५
सुचि सुगन्धं तिदसेहि	१०८	सुसङ्गहितन्तजनो	४
सुजाता भुजलट्ठी व	२२७	सुसन्धि सब्बत्थ	४०
सुजाता मिगळापा व	२२७	सुसुखं वत जीवाम	१७७, १७८
सुजातो नाम नामेन	१४०	सुसुखं वत संवासो	२२३, २२९
सुज्जं माता रथं	१६०	सूना च वत नो	३७४
सुणन्तु भोन्तो वचनं	८४	सेतच्छतं सेतरथं	२७०
सुणासि सिवलि कथा	१८१, १८२	सेतपणी सत्तपण्णा	३६१
सुणोहि मेतं वचनं	२२०	सेय्यो विसं मे खायितं	३३४
सुणोहि मे महाराज	२३८	सेवमानो सेवमानं	२७७
सुतमेतं अरहतं	२३९	सेवेथ बुद्धे निपुणे	१२
सुतमेव पुरे आसि	२७५	सो अग्गमा नगरमिन्दयथं	२९३
सुता च पण्डिता त्यम्हा	१०१	सो अग्गमा राजगहं	२९२
सुत्तञ्च सुत्तवज्जञ्च	३९५	सो अप्पमत्तो अक्कुद्धो	४
सुत्वा धम्मं विजानन्ति	१४८	सो अस्सराजा विधुरं	३१०
सुत्वान गाथा	१४	सो अहं वायमिस्सामि	१६७
सुत्वान वाक्यं पतितो	३०२	सो इध गरहितो	१३७
सुदस्सनो करवीको	२१०	सो उपेति निरयं	१३७
सुदुक्करं अनरियेहि	९२	सो कुद्धो फस्सं वाचं	१०४
सुदुक्करं पोरिसादो अकासि	१४५	सो खोहं तं सिरि	१७९
सुधम्मा इति यं आहु	२११	सो सङ्खपालो	२१
सुधम्मं तार्वतिसञ्च	२९७	सो च तेन कतो कासो	१९३
सुनक्खत्तो लिच्छविपुत्तो	२८७	सो च निरयं पत्तो	६८
सुनामस्स वचो सुत्वा	२६९	सो च पन्नरसि	२६८

हन्द खो तं अनुजानामि
हन्द खो मं अनुजानाहि
हन्द ख्वाहं गमिस्सामि
हन्द च ठानं अतुलानुभावं
हन्द तुवं यक्ख
हन्द दानि अपायामि
हन्द दानि गमिस्सामि
हन्द च पदुमपत्तानं
हन्द च मुदुकानि
हन्द च विलेपनं ते
हन्द च मं उपगुह्म
हन्दय्य मं हनस्सु
हन्दे हि दानि तिदिवं
हरीयमानो धतरट्ठो

२१६	हरेणुका वेळुका केणुतिन्दुका	११५
२१६	हलिहका गन्धसिला	३६३
२१५	हलिह्वा लोहिता सेता	३६४
३१५	हस्सं अनिज्ज्ञानखमं	२४५
३१५	हित्वा सतपलं कंमं	१७७
२३५	हित्वान धञ्जञ्च धनञ्च	११३
२३६	हिमच्चये हिमवति	२५२
२६४	हिमवा यथा गन्धवरो	३८८
२६४	हिरञ्जं वा सुवर्णं वा	३३१
२६४	हिराह देवीमनुजेहि पूजिता	११४
२६४	हिरी उप्पलवण्णासि	११९
२६४	हीनेन ब्रह्मचरियेन	१९३
११९	हंसो निखीणपत्तो	३३४
९८		

सुद्धिपण्णं

पिट्ठे	पन्तियं	असुद्धपाठो	सुद्धपाठो	पिट्ठे	पन्तियं	असुद्धपाठो	सुद्धपाठो
६६	२०	पट्टुट्ठन	पट्टुट्ठेन	१५७	२५	मित्तानं	मित्तानं
७७	२०	पदस्मति	पदस्सति	१८५	२५	दक्खिखामुखो	दक्खिणामुखो
८०	१७	अक्खाही	अक्खाहि	१९३	२२	सत्तिसयोयामहनु	सत्तियो यामहनु
१०१	२	अट्ठासी	अट्ठासि	२८०	६	यदि व	यदि वा
१२३	२८	अबाधो	आबाधो	२६०	१	गङ्गीतियो	सङ्गीतियो
१५३	६	आस्सुमुखा	अस्सुमुखा	३८४	३	।नमन्तेय्य	निमन्तेय्य

5

मुद्रक—सम्मेलन मुद्रणालय, इलाहाबाद
प्रकाशक—भिक्षु जगदीश काश्यप, मन्त्री, पालि प्रकाशन मण्डल
बिहार, नालन्दा (पटना)

"A book that is shut is but a block"

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY

GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI.

Please help us to keep the book
clean and moving.

S. B., 148. N. DELHI.